1566

DE MEDICA HISTORIA MIRABILI

Libri Sex.

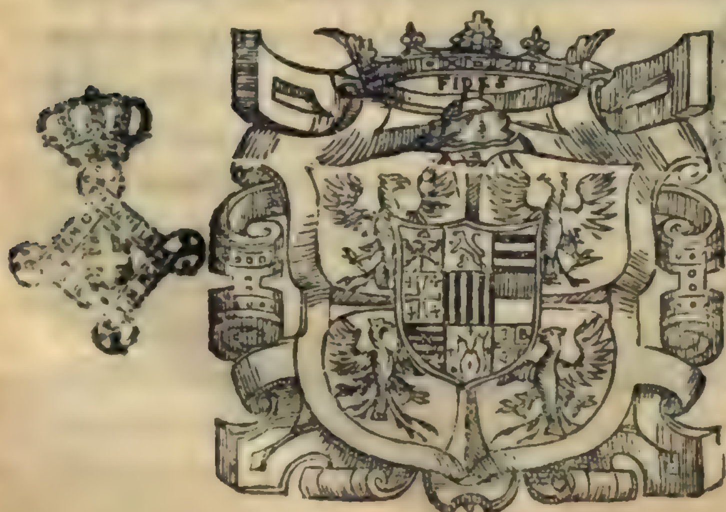
MARCELLO DONATO

SERENISSIMI MANTVAE ET MONTISFERRATI PRINCIPIS

A Secretis & Consiliario Authore.

Opus varia lectione refertum Medicis non solum vtile, sed & cæteris bonarum artium studiosis pergratum futurum.

CVM DVPLICI INDICE.

MANTVAE,

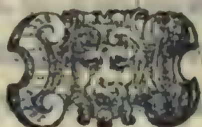
Per Franciscum Osanam. Cum licentia superiorum impressum.

Anno Domini. M D L X X X V I.

12

SERENISSIMO
VINCENTIO GONZAGAE
MANTVAE, ET MONTISFERRATI
Principi, & Domino meo colendiss.

QVVM *historias mirabiles passim dispersas, à Medicis nonnunquam descriptas, vel obseruatas in studiosorũ gratiam colligere, ac dilucidare decreuissem, hac in re multum studij, & laboris contuli, multa excogitaui, inuestigauiq́; ac nihil eorum deniq; prætermisi, quæ huius negotij esse arbitratus sum, omnia in certam tractationem redigens, quam quum multis sæpè efflagitantibus, atq; rogantibus edere statuissem, instructiorem fortasse prodituram, si diutius illi inuigilare licuisset, qualem iam agitur vndecimus annus e manibus veriùs mihi excidit, quã conscripta est, Cel. tuæ auspicio in lucem dedi, vt si fortè genius, quem in victuro libro requirit Martialis per me illi ingenitus non sit, tui tamen nominis autoritate*

 etiam

etiam ad posteros perueniat, cuiusq; dignitate, atque ope & comendari, & ab ijs defendi possit, qui aut errore aliquo inscitiæ, aut malignitatis vitio ducti, has fortasse lucubrationes nostras maledictis lacessent, Tu enim summo loco, et amplissimo genere natus bonas litteras non solum amas, & promoues, sed & eas probè intelligis, et colis, quorum alterum te prudentia, & humanitate præcellere, alterum verum Principem agere facit, vtrumq; tuæ laudis quamplurimos admiratores, ac amatores conciliat, eosq; præsertim qui bonis disciplinis consultum volunt. Qua in re Serenissimi Ducis Patris tui singularis prouidentia suspicienda, qui te non modò fortunarum, ac Ditionum amplitudine ornatum, sed & statim à puero cum regio genere, scientiarum, atq; virtutis laudem copulare voluit, Platonis præcepto, quod ipse semper constantissimè in regnãdo coluit, haud immemor, scilicet, Rectores Vrbium esse philosophos oportere, aut earum Reges philosophari. Quæ aũt Cel. tuæ in me fuerint quotidieq; sint merita, longum nimis esset commemorare, quorum quidem quum conscius mihi ipsi satis sim, & quantoperè tibi debeam non ignorem, parem verò mensuram re ipsa nedum cumulatiorem reddere

mini-

minimè posse (quæ mea est tenuitas) intelligam, præter obseruantiam qua te prosequar toto corde ad cineres vsq; , hos meos qualescunq; sint labores, nomini, ac patrocinio tuo dicatos grati animi mei pignus, & monumentum, qua me semper humanitate complexus es excipe, atq; ita excipe, vt maiora si quando licuerit à me in posterum expectes; Interim faciat Deus Optimus Maximus vt quam diutissimè vnà cùm optimis Serenissimisq; Parentibus, & Coniuge, incolumis serueris, Vobisq; liberos, nobis verò Dominos, vestrum, maioribusq; vestris consimiles concedat. Datæ Mantuæ. Cal. Ianuarij. M D L X X X V I.

Celsitudinis tuæ Deditissimus seruus.

Marcellus Donatus.

AD LECTOREM.

V v m Bonarum disciplinarum studijs, ex quo primum per ætatẽ licuit præser timq; medicę facultati sedulam operã nauarim nonnulli haud vulgares casus in librorum lectione, pleriq; in medicina facienda admirandæ ęgrotantium historiæ sese mihi obtulere, quas omnes quum ex ingenij mei captu collectas in ordinem redegissem, atque quantum expedire existimaui illustrassem, non contemnendam indè utilitatem medicinæ candidatos percepturos, si hę palam prodirent arbitratus sum, proinde ad eas in lucem edendas ac typis cudendas animum appulli, pręsertim quum amicorũ hortationes (quibus refragari indecens cẽsebam) vt id efficerem suaderent. Nec ab hac suscipiẽda prouincia me ipsũ auertere potuere doctissimorum pluriũ elucubrationes, quæ in dies proferuntur, quibus cũ meas minimè conferri posse certè intelligo. Siquidẽ me solatur aurea ea sentẽtia q̃ à Cicerone in Oratore in hæc verba est prolata. Non esse scilicet in literis desperãdũ, sed par esse omnes omnia experiri qui res magnas, & magnopere expetendas concipiunt, qđ si quem aut natura sua, aut illa præstantis ingenij vis deficiet, aut minus erit magnarũ artiũ disciplinis instructus, teneat eum cursum quẽ poterit, prima enim sequentẽ honestũ est in secundis, tertijsq; cõsistere. Non enim in Poetis Homero soli locus est, aut Archiloco, aut Sophocli, aut Pindaro, nec verò Aristotelẽ in philosophia deteruit à scribendo amplitudo Platonis. Nec ipse Aristoteles admirabili quadã scientia cęterorũ studia restrinxit. Nec solum ab optimis studijs excellẽtes viri deteriti nõ sunt, sed ne opifices

quidem

quidē se artibus suis remouerunt, qui aut Ialysi nō potuerunt aut Coæ Veneris pulchritudinem imitari, nec simulacro Iouis Olympij, aut Doriphori statua deteriti reliq minus experti sunt quid efficere, aut quò ꝓgredi possent; quorū tāta multitudo fuit, tanta in suo cuiusq; genere laus, vt cū summa miremur, inferiora tamen probemus: Fatemur quidē nos medicā facultatem nō solum ab antiquioribus ꝑclarissimis viris, sed etiā a laudatissimis recētioribus quāplurimis mirificè eò euectā esse, vt nihil propemodū, quod ad exactam sui perfectionē desiderari liceat reliquū fecerint, tamen non est cur eorū qui se illius studio dediderūt spes infringatur, aut languescat industria. Argumentū sanè quod nos scribendi sumpsimus, à nemine hactenus assumptū, nedū absolutum scimus; quod tamen nō solū vtile, sed & medicinam facientibus pernecessarium existimamus. Siquidem non semel cōtingere videmus, dū medicis q̄dā & insueta occurrit ægritudo curanda, vt rei nouitate impliciti ac ꝑturbati, admiratione hærētes, in primo curationis limite cōsistere cogantur. Nemo ꝓfectò, est adeo in medendis morbis parū exercitatus, cui si vulgatū morbi genus occurrat, quid ipsi pro curatione faciēdū sit probè nō intelligat, at si insueta, nec amplius cognita sese obtulerit ægritudo, dū illius causas indagare ac rimari conatur, occasionē (siquidē p̄ceps hæc omniū est) bene agendi sensim subterfugisse cognoscet. Hæ enim sicuti prima facie trans naturā esse vidētur, & supra captū humanę mētis, hoīes in sui admirationē trahūt, obidq; admirabiles appellant, quū naturam ac causas abditas ac delitescētes obtineāt. Quūq; admiratio animi suspēsio quædā ac quasi stupor sit, ob rei cuiuspiā nouitatē & ignorantiā; si res quæpiā sese obtutibus nostris p̄sentarit à nobis nunquā antea perspecta, manebit tādiu suspensus atq; stupore plenus animus, intuitu rei nouæ, quoad se illa nobis familiarius insinuans aliquā

sui

sui notitiā prębuerit. Licebit itaq; hosce labores nostros pcurrēti, raras & īfrequētes affectiones cognoscere, vt si quā do in earū quępiā forte fortuna īciderit, facili⁹ quid sibi ptētandū sit nō ignoret. Scio non defuturos detractores quosdā qui hoc nostrū scribendi genus improbent, quos elegāter Cato vitiligatores appellat, isto potissimum oblatrandi morbo laborātes, qui sine discrimine, in quęcūq; inuehæūtur, ac alienos labores oppugnant, sibi indè ex aliorū detractatione laudē petētes. Primòq. inordinatā & confusaneā farraginē esse hasce nostras elucubrationes dicēt; ex multorū quidē librorū lectione coagmētatā, sed ex barbarorum scriptis pręsertim congestā. at hi quidē maledicere desinēt, si meminerint, huius generis scriptionē, non aliundè decerpi potuisse, quàm ex illorū obseruatione atque paginis, qui diu in medendis hominibus sedulā nauarunt operā: Quāuis enim Plusquam Comētator, Nicolus, Gentilis, Dinus, Iacobus de partibus, cæteriq; huius farinæ medici barbarè medicinam litteris mādarint, quæ nec eorū tempore lumē adhuc clarū (qđ postea effectum est) susceperat, plura tamē utilia, & nō iniucunda posteris tradidere. qđ si qui me eos proprijs uerbis barbarè loquētes adducentē audierint, doctioribus quidē veriq; & non fucum amatoribus stomachū non mouiturum cōfido, siquidem in barbara verborum serie sensus facilior, quod si nos eorundem barbariem candidiorem reddere tentare ausi essemus, nō defuissent qui inde criminandi ansam desumpsissent, crimē obijcientes, meque sensuū corruptorē, deprauatorem, ac sentētiarum puersorem appellantes. nobis ubiq; gramaticuli quidā, uerius quàm medici haud probantur, qui hos viros diligētissimos, quod non affectate loquuntur flocifaciunt, instar fastidientis stomachi pulpamentum nullum nisi garo & lasere cōditum delibare valentis; Firmam quidem doctrinam eleganti verborum ornatu traditam summopere laudo, at

:::) eandem

eandem barbarè explicitam non despicio; siquidem morbos remedijs nō eloquentia (quod Celsus tradit) curari nouimus. Alios mihi audire videor qui multa titulo non respondere, medicosq; fines excedere prædicabunt, quibus satisfaciet hæc Tulli sentētia in Tusculanis. Videtur quicquid literis mādatur id comendare oīum eruditorū lectione decere, mandare quenquā literis cogitationes suas, qui eas nec disponere, nec illustrare posit, nec delectatione aliqua allicere lectorē hoīs est, intēperāter abutētis & otio & literis; lectionē sine vlla delectatione negligo. Nō ex illis sum ego quibus satis est si in puros medicos euadāt, cæterarū oīum disciplinarū studio (& si sēper mihi principē philosophiā & medicā facultatē fecerī) mirificè delectatus sū; quadere, si paucula aspersi subacida quædā, interdū ex orbe blandiorū disciplinarū, & præsertim quæ philosophiæ ac medicinæ famulātur excerpta, vt legētis palatū cōsuetis oblonijs marcescentē exacuerent & recrearēt, nō est quòd quis varietatē rerū quarundā narratis tñ appositè quadrātē, & nō inelleganter anexā fastidij expultricē, & lectionis irritatricē, in opere nostro culpet. Nō enim ab huius lectione qui medicinā minimè fuerint profesi relegatos volumus. Obstrepēt & nōnulli alij fortè stadijs nostris quos liuoris tinea comest, quiq; profectu tabescunt alieno, multaq; à nobis comenta & ficta, minimeq; vera in mediū allata musitabūt, quorū rabiē facilè subterfugiemus, Ea enim sēper Veritatis validisima vis fuit, ut nullis machinis, aut cuiusq. hoīs ingenio, aut arte subuerti queat, sed aduersus cuiusuis hoīs caliiditatē, fictasq; insidias facilè se, p seipsa defendat. Nec nobis deerūt veritatis patroni, qñquidē, quas hoc nostro volumine recēsem⁹ historias, vel ex aliorū scriptorū monumentis earū testes excitamus, authorū noīa p̄scribētes, vel si quas ex alterius viua uoce percepimus, earūdē authores ac testes qui fidē faciant adducimus. Qđ si paucas quasdā à nobis obseruatas adiungimus, Deū testamur

† nos

nos minimè scite mentiri; Postremo iresurecturos quosdā vaticinor fumida iactantia pleni, qui se suaq; tm̄ adamantes, alios alienaq, obtrectare nō desinunt. Hi me hoīem inanis gloriæ per cupidū dicēt, ac impudētię notā inurent, qđ modò hunc modò illū carpere intelligent, fateor quidē & me laudis studio trahi, cū optimū quē q; gloria duci haud indecorū esse existimē, nāq; si laus allicere nos ad rectè faciendum nō potest, nec metus quidē à fœdissimis factis poterit auocare, hoc vnum tñ deierare possū, & vt est vetus dictū conscientia mille testes, qđ si aliqñ in alterius placitum cuneū direxi, nihil aut insectanter, aut maleuolè, nihil ostētandi voto, aut oblatrādi studio protulisse; siquidē animo semper ad probandū (si liceret) quàm ad improbandū propensiori fui; quod si aliqñ ab alicuius sententia coactus discedo, nō id factū putatū uellim, quod doctiori cuidā labeculá aspergere malim, sed id potius cautū volui, ne studiosorum fides, ac veritas ipsa sub cuiusuis authoritate pericli taretur. At & cerebrosis quibusdā satisfaciēdū qui in Gręcorū verba tm̄ iurarunt, atq; illis tanquā mancipio addicti ac dediti ita sunt, vt non solū eos pugnaciter, ac pertinaciter tueri quo iurè, quaue iniuria cōtēdūt; sed & quicquid pter illorū dicta in medium affertur, totum id malè audiát; hi cum Arabū ac, Latinorū neocteri corū præsertim authoritatibus scripta nostra referta passim sentient, ea paruipēdent, quinimo penitus auersabuntur: At parcant isti, nos haud ita Græcis auctoratos esse volumus, ut Auicenā Arabosq; cæteros à medicorū schola secludendos arbitremur, minusq, rectè illos sapere existimamus, qui vnà Gręcorum Arabum ac Latinorum monumenta summa diligentia, acriq, iudicio nō peruoluunt, ritèq; perpēdunt, rosas legētes, spinis relegatis. Tractationis nostrę genus ab experimētis ortum ducit, & in rerum euentibus potissimum solidescit, quamobrem neminem ex quo ea excerpere licuit abigendū duximus. Abeant itaq; in malá crucē quicunq, ma-

ledicendi

ſedicendi ſtudio tenentur. Nos cum non nobis ſolum natos, ſed & poſteris & Reipublicæ eſſe ſciamus, quæ longo ſtudio, ingeniq; labore in ſtudioſorũ gratiam parauimus (quæ noſtra fuit Minerua) edere decreuimus, hoc ſaltẽ præſtituros cõfiſi, quod ingenuos conatus hoſce noſtros quales quales ſint, nõ oĩno improbaturos ſperamus. Illud profectò ueriſsimũ eſt, qđ ſi domi diutius Cõmẽtarios iſtos noſtros retinere, atq; in manibus habere, ac interim ex interuallo reguſtare & repolire licuiſſet, longè inſtructiores locupletioreſq; ꝓdituros fuiſſe; Verũ eniinuero cũ Sereniſſ. Duci noſtro placuerit iã agitur undecimus annus me à medicina facienda abdicare, ac Sereniſſ. Principis filij ſui à ſecretis inſtituere, non amplius cunctandum ratus, cum ſtudijs in dies minus vacare liceat, multiplici negotiorum pondere oppreſſus, ſed amicorum poſtulationibus ſatisfaciens, publicæ vtilitati magis, quam honori meo conſultum malui, opuſque iſtud noſtrum qualecunque ſit in lucem edere. Nec me communem ſcribentium ſortem effugiturum opinor, quinimo huic aleæ caput lubens vltroq; obiecto, utinã labori noſtro non contẽptus potius quàm inuidia debeatur, quorſum autẽ fluxerit, aut quocũque res ceciderit æque boni faciam, planèq; obtrectationũ omniũ venena nõ deuorabo modò (ſed quo ſũ ſtomacho) etiam concoquã; magnũ ſanè onus ſcimus, munus ſuſcipere, ac profiteri in totius orbis conuentu de rebus non contemnendis ſcriptis ſententiã propriã mandare, adeſt enim ferè nemo quin acutius atq; acrius uitia in ſcribente quàm recta videat; Homo ſum ſiquidem, & me poſſe falli confiteor, & aliquando erraſſe non nego, ſed nullibi profectò ſciens fallo, & vt mendaciũ fortaſſe dico, certè nõ mentior; nec egomet mihi ignoſco, ſed ſi quid indoctius; incautiuſque protuli, refutari à quouis cupio, refutaturus & ipſe memet ſi fuero admonitus, nõ enim ſic me peruerſe amo, vt errare potius vellim, quàm innoteſcere quod errem, ſed

& ex

& ex eorum ſum numero & ipſe, qui proficiendo ſcribunt, & ſcribendo proficiunt, ac de iſto quidem ſors uiderit;. Tu interim candide lector labores noſtros quos in negotioſo otio, & irrequieta quiete parauimus, boni æqueq; conſule, & quæſo mente concipito, quod Ariſt. 2. P. Philoſophiæ tradidit; non ſolum illis agendas eſſe gratias, quorum opinionibus quis acquieſcet, ſed & illis qui ſuperficiatenus dixerunt, conferunt enim etiam aliquid iſti. Tandem rogatos omnes cupio, vt hanc noſtram operam non ideo inſtitutam putent, vt vel paradoxa ſereremus, vel rebus nouis plus ſatis indulgeremus, vel incognita pro certis promulgaremus, ſed probent in hoc maxime ſuſceptam, vt medicinę candidatos, ac variæ lectionis cupidos quantum in nos fuit iuuaremus. Vniuerſum opus in ſex libros partiti ſumus, priori externarum & extremarum partium, ſecundo Capitis 3. Thoracis. 4. imi ventris affectiones complectentes, Quintum librum Chirurgica pars complet, Sexto & vltimo multa locauimus, quæ in hac noſtra tractatione certum ſibi locum non vindicant. Vniuſcuiuſque libri capita ſingula Elenchus ſequentis paginæ declarabit, ſicuti & Indice ſubſequenti, quę magis adnotatione digna viſa fuere complexi ſumus. errata impreſsionis innumera propemodum præſertim quæ ſenſum corrumpere poſſunt quo pacto ſint corrigenda adnotauimus. Vale amicæ lector & nos ama.

I N-

LIBRI PRIMI CAPITA.

Secundi libri Capita.

Libri tertij Capita.

Libri quarti Capita.

My-

Libri Quinti Capita.

Libri Sexti Capita.

F I N I S.

INDEX
COPIOSISSIMVS
VERBORVM,
AC RERVM MEMORABILIVM
quæ in hoc operæ continetur iuxta ordinem alfabeticum conſcriptus.

Hydro-

FINIS.

IO. BABPTISTAE TORNIELLI
Medici Serenissimi Gulielmi Mantuę, &
Montisferrati Ducis.

Artis Apollineæ campos, & amæna uireta
Dum peragrat cultor, gesta canens Medica;
Pierides roseo contexunt flore corollas,
Ocneadisq; ornant tempora cana uiri.
Sedulus accedas lector, penetralia pandit
MARCELLVS, reserat Clio rogata fores.
Hæc te dona manent, quæstus, facilisq; voluptas,
Et, quæ Letheas, gloria, temnit aquas.

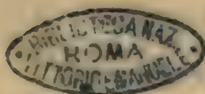
Eiusdem exasticon.

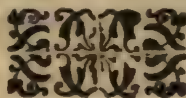
Arte noua miranda Canit MARCELLVS, adesto
Auribus arrectis dogmata cuncta notans.
En tibi quàm facili naturæ arcana retexit
Ordine? quàm uera Comprobat Historia?
Ergo alacris grauibus, quas seruat mēte repostas,
Ereptum curis perlege lector opus.

MARCELLI DONATI
DE MEDICA HISTORIA MIRABILI.

Liber Primus. *Caput Primum.*

DE REPENTINA CANITIE ex Timore vel Mœrore.

SICVTI progrediente ætate homines canescere vulgatissimum est, ita de repente ex timore, vel mœrore aliquos canos effectos non admiratione caret, quod Petrus Messias Hispanus in sua variȩ lectionis silua testatur; scribit nanque D. Diegum Osorium à Rege Catholico carcerari iussum vnica nocte propter timorem totum canum euasisse, cum tamen iuuenis, vel potius adolescens esset. Iulius Cæsar Scaliger aduersus Cardanum de subtilitate exercitatione. 312. suæ tempestatis talem narrat historiam. Franciscum Gonzagam Mantuæ Principé affinem suum suspectum coniurationis in turri portæ Cæsareæ (hodie Triesiæ vocant) ad quæstionem, aut supplicium seruari iussisse, nuntiatum est mane totum repente canum factum, quod quasi prodigium flexit animum Principis, qui ei propterea, & veniæ, & vitæ fecit gratiam. Nicolaus Florentinus se. 7. tract. 6. sum. 3. c. 24. scribit se vidisse puerum Matthæi Lippi de Scarparia, & Chechium Sutorem in Burgo Sancti Laurentij ex magno, & subito timore repente canos effectos. Speronus Speronius in dialogo de partu inscripto scribit, Nobilem Patauinum, cum illi vespere nunciatum fuisset indictum esse vt capitis amputatione plecteretur, nocte totum canitie correptum, & talem vsque in nouissimum vitæ diem permansisse, cum multo temporis tractu superuixisset, scribit Albertus Krantzius in suæ Metropolis lib. 9. c. 47. Vuipertum designatum Episcopum Raceburgensem Romam profectum, vt à Pontifice summo confirmationem obtineret, ob adolescentiam neglectum à Pontifice proxima nocte totum incanuisse. Suetonius Tranquillus in Sergij

Galbæ vita tradit sacrificante Imperatore accidisse puero è ministris acerram tenenti vt capillus repente toto capite canesceret quod prodigiosum censuit antiquitas, nos potius ex horore victimarum passim matatarum expauefacto puero euenisse existimamus. Cuius euentus causa à nobis est indaganda, quod vt facilius assequi valeamus, quæ à scriptoribus naturalis canitiei causæ existimatæ fuere, in memoriam reuocandę sunt, ommissa Astrologorum opinione, qui illos citò canescere, & in prima etiam adolescentia tradidere, quibus in ortu. Saturnus inter Solem, ac Lunam, perinde vt circunuentus ab hostibus intercipitur, quemadmodum docet Pontanus de rebus cœlestibus lib. 11. c. vlt. Hip. lib. de natura pueri tradidit capillorum canitiem fieri, ratione nutrimenti humidi ipsorum, & albissimi, cuius gratia & ipsa cuticula, in qua implantantur albidior quoque euadit; Hanc Hip. sententiam manifestè sequutus est Macrobius 7. Saturnalium, & Alex. prima proble. sec. 3. 5. & 6. probl. quibus etiam inter recentiores Ioannes Argenterius perspicacissimi ingenij acie Illustris in suis in artem medicam Gal. commentarijs assentitur, duplicem enim pilorum materiam statuit, vnam quæ ex terreno, & sordido excremento genita. in 3. coctione desumitur, alteram vero ex pituita naturaliter subiecta, & cuti adherente. Si itaque contigerit excrementum pituitam superare, pilus refert excrementi illius colorem, at si contra pituita excrementum exuberauerit, pili pituitæ colorem præseferent, quæ cum in senibus abondet, hinc fit quòd cani homines senescentes præcipuè euadant, quod pariter Auer. in com. 1. cap. 5. lib. de generatione animalium annuere videtur, dum scribit canitiem, & cæcitatem duas affectiones esse consequentes cruditatem humoris, & eius paucam concoctionem, quæ sententia ex Aristotelis dictis ibidem manifestè colligitur, quamuis idem Auer. in commentarijs in V. de gen. animal. Arist. lib. hoc placitum oppugnet ea ratione innixus quòd capilli nutriantur nutrimento vltimo, Phlegma autem primum sit nutrimentum, quo capilli nutriri debueant, ni prius magna illius præcesserit trāsmutatio, quæ tamen argumentatio (parcant Præclarissimi Philosophi manes) vtroque (vt aiunt) claudicat pede; quàmuis enim alimentū in nutritione transmutetur, nihilominus cum orta suis principijs attestari rationi sit consonum, non omni ex parte proprijs qualitatibus destituitur, præterea cum genitum excrementum in cutis, subiectæque illi carnis alitione capillorum sit materia, puriorque sanguinis pars in cutis, & carnis nutritione absumatur, cumque in senibus exempli gratia, quorum canities est propria, sanguis plus iusto pituitosior ex diminuta, debilique coctione proueniat, fit vt & excrementa in ea nutritione facta pituitæ naturam

turam

turam sapiant; qua ratione, & pili subiecti excrementi pituitosi albedine non destituti canitiem contrahere possint, quod exemplo comprobari libet. Nobilis Vrbis nostræ Patritius Antonius Maria Catabenus ætate iam inclinante canus effectus, plurima bile sanguini permixta in corpore redundante, nonsolum cutis auriginosum colorem incurrit, sed & ipsius cani luteo colore ad viridem inclinante effecti sunt, ita vt illud Homeri in mentem reuocent. Factus Equo similis concubuit cæruleos habens crines, Et Iosepho Fontanæ cognominato il Pelato in Vico Montanariæ 4. lapide Mantua distante pluries defluuio capillorum capitis, & barbæ eodem anno correpto pili modo albi, modo nigri renascebantur, & quo loco primi albi enati fuerant, secunda vice nigri reuertebantur, & econtra, cuius rei fidem facere possunt quàmplurimi, & inter cæteros Dominus Nereus à Strata Ducalis Senator; iure itaque meritò Hip, loco allegato statutum reliquit, quòd qualemcunque humiditatem caro atraxerit, siue albam, siue rufam, siue nigram, tali colore & pilum infici, cui & Alexander Tralianus lib. 1. cap. 1. subscribit per hæc verba; Causa vitij efficiens ex pilorum colore internoscitur, etenim flaui biliosam humorum vitiositatem superare indicāt, nigri humorem melancholicum, albi pituitam, sic & Alexander prob. 3. (siue Tralianus fuerit, siue Aphrodiseus, quod nonnulli contendunt) scribit pilos canos aliquando propemodum aureolos effici cum vitellina bilis pituitæ sit immixta; quod pariter ex Arist. dictis c. 4. 5. lib. de gen. animal. colligi potest, si enim in Vitiligine, quę præternaturalis est affectio, eo quòd cutis alba sit, pilos quoque albos fieri concedit, quid obstat quominus in senio plurima pituita affluente, præsertim excrementitia, & excrementum quoque vltimæ coctionis pituitosum euadat; pituitæque naturam sapiat, quod in capillos absumptum canitiei occasionem præbeat; nec quod nonnulli obijciunt multifaciendum, quod Arist. scilicet mens fuerit ex alba cute non prouenire naturalem capillorum canitiem, sed morbosam, fatemur nanque Aristotelem non solum in homine, sed & in alijs animalibus statuisse nullum colorem ex cutis naturaliter constitutæ colore pilis aduenire, non tamen hinc concludere debemus ipsum inficiari ex nutrimenti excrementitij colore, quod est pilorum materia, ex qua augeri, & nutriri (vt ita dicamus) compertum est, illius hunc, vel illum colorem accedere posse, quod Gal. lib. 2. de temper. clarissimè docuit c. 5. quam sententiam inter recentiores sectatur Montanus in suis com. in artem medicam Gal. cuius opinio minimè nobis irridenda videtur, & si id Argenterius arbitratus sit, eo quòd ex fuliginoso vapore, vel pituita solum nutriri capillus existimet, fuliginosus verò vapor semper atri coloris sit, quod tamen pace eius

dixerim falsum est, nam solum vapor ille niger est, qui ab assatis humoribus à calore excedente fit, & propriè fuligo appellatur, ex qua nigri capilli euadunt, at si calor mitior sit, agatque in alijs humoribus, eleuabuntur ab eisdem vapores eorundem colorem seruantes, secumque deferentes, teste Gal. loco citato, vaporem enim nil aliud esse quàm humorem extenuatum. 4. de sympt. causis docet Gal. ex quo nutriti capilli colorem illius suscipiunt, libet Gal. verba subscribere, vt res apertior euadat, habet itaque Gal. 5. c. 2. lib. de temper. hæc verba. Fit autem niger pilus cum deusto coloris vapore, excrementum in exactam fulginem mutatur, flauus verò cum minus vapor torretur, quippè quòd tum est impactum flauæ bilis non nigræ fæculentum excrementum est, albus verò pilus ex pituita nascitur, rufus sicuti coloris flaui, albiq; est medius, sic eius generatio ex pituitosæ, biliosæque fæcis, media quadam natura prouenit, Hoc pariter Rasis. 25. cont. c. 22. de mente Mabat confirmat, ait enim colorem capillorum fieri semper ad modum sanguinis, qui si fuerit tenuis, idest biliosus, vel aqueus, erit illorum color citrinus, vel albus, si fuerint niger, & callidus manifestè erit niger. Quęrit Alex. probl. 148. cur pili in pedibus haud citò canescant, & inquit pedes frequenti, intensaque ambulatione, quòd in se decurrerit pituitatis excrementum resoluere, id autem canos gignit. Pubes autem & ipsa sero canescit, quia callida natura est, atque in coitu pituitam resoluit, ex quibus manifestè dignoscitur illum voluisse canitiem ex pituita prouenire. Atheneus lib. 15. Diponos. Aristoteli ascribit, quòd dixerit perfusos vnguentis citius canescere, eo quòd aromata exsiccant, siccitate autem canities gignitur. Hunc iure optimo doctissimus Mercurialis lib. 1. variæ lec. c. 21. reprehendit nullibi enim Aristoteles canitiem à siccitate fieri scriptum reliquisse, quinimmo ex professo aduersus eos, qui à siccitate canitiem ortum ducere putabant 5. lib de gen. animal. c. 5. disputasse constat, ex hocque conuinci erroris Athenæum tradit Mercurialis. Addimus nos verum esse Aristotelem eodem loco scripsisse hydreleo perunctos crines citius canescere, sed id nō eo quòd exciccentur fieri voluisse, sed potius eo quòd aqua refrigeret, oleum verò quominus exsiccetur aqua prohibet, ex quibus verbis in frigiditatem canitiei causam referre videtur, non in siccitatem, quam eodem capite illius minimè causam esse binis rationibus contendit, quarum prima hęc est. Qui cooperto capite incedunt citius canescunt, quàm qui discoopertos capillos gestant, flatus enim putredinem prohibet, operimentum autem perflatum prohibet, vndè qui pileo, vel alio tegumine operiūtur humidiores capillos habent, qui verò caput detectum, & apertum gerunt illis magis capilli exsiccantur, secunda ratio Arist.

est

est quòd pili nonnulli illico, & in primo ortu cani nascuntur, at nullum oritur aridum, ergo canities ab ariditate non prouenit, sic enim argumentatur Arist. & non eo modo, quo tradit doctissimus Mercurialis lib. de Cutaneis morbis cap. 6. secundam nanque rationem Arist. explicat esse, quòd multi homines à sui primo ortu incipiant canescere, quo tempore corpora nostra sunt humidissima, referente Ctesia, esse quandam Indiæ gentem, vbi mulieres semel tantum pariunt, & illi partus statim, ac in lucem sunt editi, incipiunt canescere, sed dupliciter, quantum ipse conijcio, cuiusmodi explicatio peccat, Primum quia Arist. non statim à primo ortu homines canescere dicit, sed loco citato inquit nonnullos canos illico oriri, & c. 11. lib. 2. de hist. animal. ita scribit; Plurimus tamen canorum numerus candicans illico existit, qua ex re manifestum fit canitiem non ex ariditate committi, vt quidam volunt, nihil enim aridum illico gigni solet, ex quibus patet Aristotelem de ijs meminisse, qui pilis albis orti sunt, minimè verò de illis, qui post ortum cani effecti fuere; distant autem inter se pilis albis oriri, & post ortum canescere, canities nanque alium colorem priorem in pilis existentem supponit; secundò peccat clarissimi viri explicatio, quod exemplum aut. Ctesię nullibi (quod meminerim) ab Arist. adducitur, nec existimandum est summum Philosophum Ctesiæ aut. sententiam suam comprobaturum, cuius cum ter duntaxat in lib. de Gen. & Hist. animal. meminerit, parum vel nihil illius dictis fidem adhibuerit. Nanque lib. 2. de Hist. animal. c. 1. de Belua Mantichora verba faciens an Ctesiæ credendum sit, dubitat. In 8. lib. eiusdem c. 28. nullā fidem Ctesiæ adhibendam statuit, in India suem, nec ferum, nec mansuetum esse dicenti; Et lib. 2. de gen. animal. c. 1. tradit Ctesiam Cnidium planè mentiri ea quæ de Elephantis semine scribit, At quæ de Ctesia adducit Doctissimuus vir à Plinio lib. 7. Hist. natural. c. 2. commemorantur, quo loco etiam tradidit in Albania gigni quosdam glauca oculorum acie à pueritia statim canos, & Pandoras gentes in iuuenta candidum capillum habere, qui in senectute nigrescat. Non minus quoque rectè Thomas à Veiga inter Neotericos vir omniū calculis laudatissimus in suis com. in artem Medicam Gal. Arist. imponit, quòd hac tertia ratione dicentium canitiem à siccitate prouenire sententiam reprobarit; à cuspide prius canescunt capilli, quàm à radice, non itaque ex siccitate alimenti canescunt, nam alimentum radici apponitur; parcat mihi doctissimus vir, hæc ratio non est Arist. nec Arist. digna, quàmuis enim scribat lib. 3. de hist. animal. c. 11. candescere pilos à parte sui postrema, non tamen ex hoc argumentatur canitiem à siccitate non fieri, quin potiùs ex hoc dicto oppositum esset inferendum, nam cum alimentum primum ra-

dici apponatur, si prius capilli extrema pars canescit, sequitur id ex siccitate, & defectu alimenti prouenire, cum prius extrema pars, quàm radix alimento destituatur, & per consequens arescat, & candescat. Non itaq; verisimile est Aristotelem 3. loco tàm insulsam rationem adduxisse. Priores autem binæ ab ipso allatæ, nec ipsæ responsione carēt, nam primæ satisfacientes negari posset exemplum, quum potius quotidiana experientia oppositum fieri cernamus, qui enim aperto, & detectiore capite incedunt, vt rustici, pastores, Nautæ, alijque huiusmodi ex solis calore, & ambientis æstus, illis capilli exsiccantur, & albescunt, sic albescere segetes, & arborum folia etiam rura norunt, non solum ex defectu caloris naturalis, quod voluit Au. in com. 5. lib. de gen. animal. sed & ex defectu humoris quoque, exsiccantur enim tunc arborum folia vt sensuum fide cognoscitur, sic sulphure exsiccari capillos & lanam albescere, & mulierculæ, & infectores pannorum norunt, quod verò ad secundam rationem pertinet, responderi posset quòd qui albi capilli oriuntur, non propriè cani sunt appellandi, sed albi, cani enim illi propriè dicūtur, qui cum orti essent nigri, vel alterius coloris, albi euadunt, quamobrem concludendum canitiem nonnunquàm à siccitate ortum ducere posse, quod testatus est Auer. in com. 5. lib. de gene. animal. c. 4. licèt id per accidens, & secundariò fieri dicat, quo pacto autem id eueniat, declarat Eccellentissimus Mercurialis loco superius citato inquiens id fieri, quia pili in ægritudine, vel aliqua alia de causa patiuntur, & humidum eorum vitiosum rarescit, ita vt substantia pilorum rarefacta lucida euadat, & etiam aliqua transparentia afficiatur, consimilem causam, vel certè parum admodum differentem assignat Iacobus Forliuensis in suis in artem medicā com. quod scilicet humida substantia opaca capillorum exsugatur, & arescat, quæ faciebat nigredinem in illis, sicque ea abeunte nigredo quoque abscedit, & albedo introducitur. Hanc causam omnium primus Auic. Fen. 2. 4. tract. 2. c. 100. assignauit per hæc verba, dum ageret de conualescentibus. Et accidit eis vt albificentur eorum capilli, propterea quòd capilli priuantur nutrimento, & propterea quòd resoluitur humiditas innata, cum qua stat nigredo, sicut accidit segetibus quòd quando siccantur albescunt, postea quando eorum dispositiones bonæ fiunt, redit nigredo capillorum, sicut accidit segetibus quando potantur aqua, quoniam tunc redit ipsarum viriditas; Iam itaque constat tùm ex pituitoso nutrimento, tùm etiam ex siccitate, licèt diuersimodè capillos canos effici posse. Tertia succedit opinio, quæ Arist. est 5. de gen. animal. 4. c. quo loco tradit canitiem fieri ex putredine alimenti capillorum, cum enim imbecillo reddito calore, vel refrigerato capite alimentum huiusmodi à calore natu-

rali

rali destituitur, tentatur à calore externo, cumque humidum sit, facilè putrescit, vndè cani euadunt capilli, quia dum putrescit humor, magna pars in aerem, seu vaporem aereum conuertitur qui pilos inficit calore albo, nanque calor albus, vt ibi in com. docet Auer. & Arist. seu potius Theophrastus in lib. de coloribus fit ex permixtione portionis aereæ cum terrena, aut aquosa, & ideò butyrum, camphora, & spuma sunt alba, sic videmus ex terræ putredine mucorem, seu putrilaginem albam in eius superficie generari, quam Gal. & Arist. ευπιδρα appellant, idest cariem, seu putrilaginem dixeris, exponunt translatores latini sitũ, quod à Valla lib. 6. interpretatur propriè sordes, & illuuies illa qualis nascitur inter opaca domus, quæ diu non repurgatur. hanc Arist. sententiã recentiores nonnulli duabus potissimum rationibus refellere contendunt, quarum prima est, quòd si capilli cani ex putredine fierent, certè defunctorum capilli canescere deberent, cum in eis maximè putredo vigeat. Secunda ratio est Argenterij loco citato talis, si ex putredine cani efficerentur capilli fæterent vtique canorum corpora, primam rationem soluit Thomas à Veiga inquiens in defunctis concrescere humiditatem alimentosam, & pilos densari, nullamque amplius materiam nouam pro alimento attrahi, quare durat pristinus color quicunque fuerit, sed non leuem patitur hęc responsio instantiam ex ipsius Arist. dictis lib. 2. de gener. animal. c. 4. quo loco defunctis crescere pilos tradit, & si nasci nequeant, si itaque crescunt, ergo falsum erit quòd nullum nutrimentum nouum attrahatur, vel expellatur, & quòd solum cõcrescat alimentosa humiditas, sicq; pili densentur, vt nouam substantiam aduenientem non admittant, tollitur facilè hæc instantia ex ijs, quæ à Doctissimo Mercuriali lib. de cut. morb. c. 3. traduntur, ne illum meritæ laudis defraudemus, Quod scilicèt Arist. dictum fortè minimè fide dignũ arbitrandum, hocq; ex eo colligitur, quòd nec Au. nec Io. Gramaticus in com. in librum illum ne verbum quidem de re hac fecerũt, ita vt haud Arist. sententiam probauerint, nec eius dictum veritati consentaneum extimarint, at demus verum esse quòd Arist. scribit mortuis scilicèt capillos crescere, eam non esse veram excrescentiam dicemus, quemadmodum lib. 2. de dubijs animæ imaginatur Plotinus c. 19. vbi tradidit defunctis pilos, & vngues augeri, propterea quòd & si anima recedat, tamen remanet in corpore mortuo per aliquod tempus, vestigium veluti quoddam vitæ; perinde ac remoto igne à laribus, lares excalefactos per aliquod tempus remanere conspicimus, cuius vestigij caloris ope, in corporibus vita destitutis augeri pilos, & vngues contingit, quæ tamen sententia falsa est, nam nihil vitæ in cadauere remanet, & sicuti recedente sole, lumen & radij omnes quoq; recedunt, ita abeunte anima, omnes

quoq; eius facultates extinguuntur. Quare cú Alex. probl. 140. dicendum, in mortuis non verè pilos augeri, ita quòd illis additamentum aliquod fiat, sed marcescente carne, & cute, omnes pilorum partes, vsq; ad vltimam radicem palàm fieri, seseq; ostendere, vndè longiores videntur. Secunda instantia tollitur eo, quòd multiplices sint putredinis modi, vt docet Gal. lib. de dif. feb. c. 6. cuius tamen duo præcipuè modi ab ipso enumerantur in com. Aphor. 17. 2. lib. quorum alterum est, cum parua in humore putrescente à calore præternaturali alteratione effecta, humor nondum tamen habet effatu dignam euersionem ad suę naturæ contrarium. aliud verò putredinis genus est, in quo humor adeò magnam ad contrariam sui naturam transmutationem obtinet, vt non possit amplius ex naturæ coctione ad primam eius redire perfectionē, nec amplius ad habitum naturalem redire, & hæc propriè corruptio appellatur; his stantibus dicimus, cum Arist. ex putredine canitiem oriri scribit, intelligendum esse de priori putredinis modo, in quo fætor nullus, vel saltem exiguus esse potest, & non de totali corruptela, in qua, quod putrefit, male olere consueuit, cuius rei id manifestum est inditium, quòd si de altero putredinis genere interpretarentur Arist. verba, non solum ad eam putredinem consequeretur canities, sed & pilorum defluuium, nam corrupto penitus & maxima putredine correpto pilorum nutrimento vel ipsi non nutrirentur, vel vitiosum susciperent alimentum, sicque necessario sequeretur eorum casus, vt in ijs, qui Gallica lue infecti sunt, vel morbo contabescentibus euenire quotidie obseruamus. Hactenus itaque tertias canitiei causas recensuimus, quas omnes Gal. probasse videtur ex ijs, quæ in calce 1. c. 2. lib. de temper. scribit, quo loco cum ex summa siccitate caluitium fieri dixisset, talia subdit. Quibus autem ad summam siccitatem cutis non peruenerit imbecilli his omnino, albique pili fiunt, quos vulgò canos appellant, imbecilli quidem conuenientis alimenti penuria, albi verò propterea quod alimentum, quo alūtur, veluti situs est pituitæ, quæ spatio computruit &c. Ex quibus iniuria medius fidius ab Excel. Mercuriali Auic. redargui colligimus, quòd dixerit sententiam fuisse Arist. canitiem esse conuersionem ad colorem pituitæ, in hocque conuenire cum Gal. ipso, quorum neutrum id sensisse contendit Mercurialis, falso tamen quo ad Gal. saltem vt ex superius allatis clarissimè dignoscitur, quibus locis Gal. manifestissimum est loqui de canitie, cui nec Aristotelem refragari dicemus, si ipsius dicta diligenter perpenderimus, cum enim tradit ex caloris naturalis inopia, & imbecillitate, in humore excitari putredinem, sicque fieri ex vapore ab eo putrescente canitiem, quæso quis nam humore ad hoc efficiendum pituita aptior

imaginari

imaginari potest, cum humida sit, & calori naturali imbecillo maximè conueniat, vndè putredini occasio ministratur, eaque putrescente eleuari vapores contingat, quibus medijs canities pilis concilietur, quemadmodum & situm terrę superuenire videmus, quæ & si fusca, nigraq; sit, tamen à putrido vapore à se ipsa eleuato albedine infici potest, quod eo magis pilis accidere posse; à vapore proueniente ab alba pituita putrescente existimandum est; quòd verò putrescens humor, à quo eleuantur vapores canos capillos efficientes, potius pituitosus sit intelligendus, quàm alius de mente Arist. eius verba ibidem testantur, ait nanque per ægritudinem fieri canos capillos, quia cum totum corpus inopia caloris naturalis laboret, sic partes eius etiam minimæ eadem participant labe, multum autem excrementi consistit in partibus corporis, quamobrem in pilis etiam cruditas est, quæ canitiem faciat. quæso quale excrementum hoc crudum in corporis partibus, & pilis, ex caloris naturalis imbecillitate genitum aptius ad canitiem inducendam pituitoso excogitari potest? nullum certè, quare Auicenna minimè damnandus si consimiles, & propinquas Arist. & Gal. dictiones esse dixit. Nam & amplius quoque conijcimus ex eius verbis aliquando Arist. Gal. placitum non improbasse, cum canitiem à siccitate nonnunquam prouenire dixerit. Habet enim 2. de hist. animal. c. 11. ægrotantibus nonnullis pilos incanuisse, quibus in integram sanitatem restitutis defluxis canis nigri enati sunt, ecce itaque quandoque pilos canos effici, & decidere, quod non nisi ex siccitate prouenire potest, nam putrescens alimentum, quod eos canos efficit, adaucto calore præternaturali validius agente consumitur, vndè defluere coguntur, ob idq; post morbos sæpe hominibus defluere capillos tradidit Gal. 1. de comp. med. sec. loc. c. 2. quos reficiente victu curare ibidem docet, ob eandem causam in phtisicis, & tabidis, cum malum inualuerit, defluere capillos notarunt. Gal. & Hip. 5. Aphor. 11. & 7. Aphor. 16. vnde (& iure optimo) Arist. eodem capite toties citato morbum esse aduentitiam senectam, & senectutem esse morbum naturalem tradidit, eo quòd æquè in morbo ac in senectute exsiccentur corpora, canescant, & defluant pili, multaque alia vtriq; communia, & consueta accidentia consequantur, quod si Arist. non semel expresse eorum placitum confutauit, qui à siccitate canitiem oriri contendebant, id intelligendum ab ipso prolatum de canitie naturali, seu ætatis, alioquin non negaturum, ex morbo, aliquauè alia consimili causa siccitatis medio præter naturæ modum canitiem accidere posse, vndè c. 6. eiusdem 5. lib. tradidit pilos inter se differre, qui morbo, aut ætate, quique natura albuerint, ex eo scilicèt quòd causam diuersam obtineant, sicuti omnibus albedinem

aer rarefactus inclusus præbet. Abrahamus Ortelius in Theatro orbis Terrarum in Hiberniæ tabula tradit in illius parte Momonia appellata fontē esse cuius aquis si quis abluitur statim canus efficitur, & subdit, vidi hominum cuius pars barbæ limphis illis lota canis incanduerat, altera parte in sui natura tota fusca remanente, quod sui potentiali siccitate forte efficere aquas illas dicendum, nisi ad potentiam seu proprietatem occultam id reduxerimus. Sed iam tempus est ut vela colligamus, & cuius gratia sermonem instituimus ad illius causam enucleandam accedamus. Ex repentino timore canos euasisse nonnullos in siccitatem referunt aliqui præ timore nanq; confugiente calore cum sanguine, & spiritibus ad vitæ fontem, extrema illis destitui contingit vndè refrigerentur, & consueto pabulo depauperentur, sicque exsiccentur pili, & cani euadant deficiente proprio alimento, quemadmodum & folia, & segetes dum exsiccantur albescere conspiciuntur. Cuius rei inditium est, quod ingenti timore detentis, & mœrentibus concauantur oculi, & facies tornatilis fit, collabunturque malæ, quæ omnia totius capitis refrigerationem, & exsiccationem demonstrant, & quod ca pilli albedi si extirpentur longè minorem humoris lentacei portionem radici hærentem habere depræhendemus quàm nigri, exsiccationis non contemnendum inditium. Alij tradunt destitutis calore naturali partibus extremis in timore, inter quas cutis enumeratur pituitosos humores sub cute existentes, quibus ea pars redundare consueuit putredine corripi, & ab illis eleuari vapores, qui capillos albedine inficiant calore præternaturam agente laxante, & rarefaciente pituitosum humorem; quæ duæ problematis solutiones & si nobis haud reprobandæ videantur, tertiam tamen & cui magis intellectus noster acquiescit in medium afferimus, quæ talis est; frigidi proprium esse indurare, & cogendo exsiccare docet Arist. lib. 5. de gen. animal. 3. ab illo nanque humor euaporatur per accidens, vnà enim cum calore & humor abstrahitur, cum itaq; in timore magno & pauescente homine refrigeretur ca pitis cutis simul quoq; & cogitur, induratur, & exsiccatur, vndè & meatus illius arctiores redduntur, hincque timescentibus arriguntur capilli, totiq; horrescunt, cum enim, vt dicebat Gal. in Platonis Thimeum cutis pilorum complectatur radices, vt gingiuæ dentes, fit vt illius metibus coarctatis, arctius .& capillorum radices comprimātur, verùm quia pili ex fulginosa humorum eluuie ortum ducunt, quę per angusta cutis spiracula tanquàm foras propulsa, impacta hęret in transitu, cui & alia rursum è profundo sublata quoq; hęret, eamque ferit & impellit, hancq; rursus alia, sicq; succesiuè hunc inmodum quasi succrescendo semper augescunt capilli, fit vt tunc temporis coarctatis cutis

tis meatibus, fuligo illa subiecta seu excrementum, siue pituitosum, & album, seu putredinali calore rarefaciente albescente, vt de situ terræ superius accidere diximus, fit inquam vt exprimatur ex coarctatione, & compresſione, atq; in capilli substantiam dispergatur, illisq; eam albedinem breui temporis interuallo impartiatur, quam paulatine introducere consueuit, frigus nanque, seu horror timentes inuadit expresſione concitato motu humorum, se ipsa colligente natura tanquam noxium propulsura, qui per sensibiles partes peruenientes frigus, vel horrorem efficiunt. Quod si excrementum fuligo, seu vapor vt cutis poris contentum nigrum fuerit, vel alterius coloris, non ex timore quamuis ingenti, & repentino canitiem succedere videmus; Verùm quia nonnulli taliter affecti sunt vt in iuuentute canescere cogantur, his si timor repentinus, & ingens accesserit facile canos euadere continget. Hanc verò nostram sententiam ex eo confirmare possumus, quod aliquando obseruatum fuerit ex subitaneo, vehementiq; timore, defluuium pilorum accidisse. Mulier quædam ruris incola cum in meridie sub vmbra nucis arboris dormitasset in somnijs à Demone opprimi, & verberari sibi ipsę visum est, & præ timore expergefacta, cum sub nucis vmbra se cubasse videret, semidormiens perterrita à malo spiritu se correptam prædicans domum reuertitur, & febri superueniente ferè capilli omnes decidère, qui tamen sanitati restitutæ renati sunt. Adolescentula alia patri vnica mane parentis thalamũ ingressa, vt de more illi e lectulo surgenti ministraret, adapertis fenestris, patrem vocat, illum verò altiori somno detineri rata ad cubile accedit eum expergefactura, verũ rigidum, immobilemq; repertum cum tetigisset frigidum adinuenit, nocte intempestiua subitanea morte correptum, quo casu inopinato perterefacta horrescens arrectis capillis semianimis vicinos aduocat, soli enim pater, & filia vitam ducebant, qui patrẽ mortuum sepulturæ dederunt, semiuiuentem filiam in lecto collocantes vt vires reciperet, cui quarta die cæperunt defluere capilli, ita vt omnes ferè deciderint, pauciq; fuerint reuersi, & in posterum caluitio laborauerit, hoc autem fieri dicendum iudicio nostro, quod ob repentinum, validumq; timorem, vniuersus calor confertim ad vitæ penetralia confugiat, hinc cutis riget, & capilli arriguntur, vndè Maximus Poetarum cecinit, obstupui, steteruntque comæ. Cuius rei causam Arist. sec. 8. probl. 8. 14. & 18. probl. refert, quod scilicet calore ad interiora se colligente exteriora frigore corripiantur, vndè cutis meatus, qui ad latera laxabantur, concreta per frigiditatem cute coguntur, & arctiores fiunt, hincq; & pili arriguntur, coarctatis itaq; cutis capitis meatibus fit, vt exprimatur, & dissipetur humoris portiuncula illa, quę capillorum radicibus hæret,

cuius

cuius meminit Arist. 3. lib. de hist. animal. c. 11. per hæc verba. Habet autem genus quodq; pilorum ad suam radicem lentum quendam humorem, quo protinus, vbi euulsum est, si qua leuiuscula tangat, adhæret, vt & trahere possit tenacius. Hoc itaq; consumpto, & dissipato sequitur pilorum casus. quòd si quis id ad siccitatem, putredinemuè, vnde vitium alimenti capillis accidat, referre voluerit, non reclamabimus, cum vtraque de causa capillos defluere compertum sit. quam tamen primo loco rationem adduximus, magis arridet, quia ex coarctatione aliquando ita meatus obduci videmus, vt caluitium succedere obseruauerimus, quod in præmorata adolescentula euenisse diximus, vndè cum Hipp. & Gal. 6. Aph par. Aph. 28. & Arist. 5. de gen. animal. c. 3. & 3. de hist. animal. c. 11. mulieres non caluescere tradiderunt, intelligendum est sponte natura, secus eorum dictum falsum esset, sic enim morboso caluitio, & impropriè appellato, nos mulieres pręsertim circa tempora, anterioremq; capitis summitatem caluescentes pluries vidimus; & Albertus Mag. lib. 19. de animal. c. 6. binas mulieres caluas se vidisse scribit. Palpebrarum pilos nōnuquam ex ampliori Veneris vsu defluere author est Arist. 3. lib. de hist. animal. c. 11. quare ex horum defluuio non semper Gallica affectio arguenda.

De sudore sanguineo. Capvt II.

GVlielmus Rhondeletius libro de dignoscendis morbis c. 11. scribit; Per poros cutis etiam sudor quidam serosus sanguineus reiectus fluit, aliquando visus à nobis in studioso quodam; Is ab omnibus corporis partibus sanguinem serosum resudabat, ob venarum raritatem, & osculorum illarum laxitatem, & sanguinis tenuitatem. Hoc pariter ab ipso repetitum legimus cap. 18. quo loco id anno 1547. euenisse tradit. Fernelius lib. 6. c. 4. scriptum reliquit, se vidisse ex iecoris imbecillitate pręsertim virtutis retentricis sanguinem ab extremis venis, quæ in cutem desinunt multis è locis effundi. Aristoteles 3. de partibus animalium c. 5. & 3. de hist. animalium c. 19. scribit, aliquos interdum sudasse sanguineum sudorem, quod pariter confirmatur à Theophrasto lib. de sudoribus ex sententia Monæ Medici, Idem & in lib. de vtilitate respirationis Gal. attributo adnotatum reperitur. Quo pacto autem id fieri possit, indagandum altius exordio desumpto. Cum è corpore nostro aliquid perpetuo effluat, dissoluaturq; assiduè substantia nostra, idcirco bibere, comesseq; nobis necesse est, vt quod è corpore dissolutum est, reparetur, quod naturalis facultatis actione potissimum perficitur, ingestum

gestum nanq; per os in ventriculum primò conficit, mox in hepate in sanguinem conuertit, venisq; ministrantibus vniuerso corpori alimoniam præbet, huic facultati, vires illæ quatuor, attractrix, retentrix, concotrix, & expultrix in opere famulantur, vt enim alimentum suscipiat corpus necessum est, illud prius attrahi, secundo retineri, tertio elaborari, postremo quòd in concoquendo excrementum fit extrapelli, tale autem concoctum alimentum venarum medio per vniuersum corpus deriuatum, ab illis excidit, in nutriendamq; particulam primum disper gitur, mox adiungitur, deinde agglutinatur, demum assimilatur, Verùm cum succus ille, qui animalis particulas nutriturus est, per vasa illius veluti per canales fluere hincindè necessario debeat, vt id commodius fieret natura sagax aquosum, seu seorsum humorem ei permiscere voluit, ni enim esset sanguinis serum non posset transire ad ipsa membra nutrienda, vt dicebat 4. de vsu par. lib. c. 5. Gal. serum itaq; istud & si corpori vtile, & necessarium sit, attamen cum iam deductum est alimentum ad nutriendas corporis partes, tanquam excrementum extra pellitur, idq; potissimum per vrinas fieri solet deinceps (minus tamen) per sudores quemadmodum. 1. de pot. natural. Gal. & 2. probl. par. probl. 4. Arist. docuere, eandem enim sudoris, & vrinę materiam, & generationis modum statuere, quàmquàm sudor à calore naturali sit magis elaboratus quàm vrinæ, eo quòd sicuti vrina primarum coctionum excrementum est, ita sudor tertiæ, quę in membris fit, vndè vti vrina sucorum, qui in vasis sunt constitutionem indicat, ita sudor eorum, qui in vniuerso corporis habitu insunt est nota. Quæ itaq; sudoris materialis sit causa iam satis abundè dęmonstratum. Quod verò efficiens eiusdē sit causa calor naturalis, fortis, & rectè operans qui & cæterarum omnium corporis nostri operationum opifex est, non est ambigendum, at quo pacto id perficiat non omnibus eadem est sententia, quare id à nobis perscurtandum superest. Calor naturalis à quo virtutes quatuor ministrantes prodeunt secernit bonum à malo, vtile ab inutili, medijs virtutibus expultrice quæ malum expellit, & retentrice, quæ bonum retinet, sic enim fit segregatio excrementi à nutrimento in corpore, sicq; segregans, seu secernens facultas in corpore nostro operatur, quā sicuti. 2. coll. c. 16. Auerrois cæteris appositissimè adiunxit, sic meher cle minus aptè, Gal. reprehendit quòd illam ignorarit, cum. c. vlt. lib. de symptomatum diffe. illius apertissimè verba fecerit, passim verò tacitè, ac veluti sub nube eiusdem meminerit, cum nil aliud sit secretio (vt diximus) quàm operatio, quæ ex rectè operantibus expultrice, & retentrice virtutibus ortum trahit. Qum itaq; natura, seu calor naturalis huiusmodi facultatibus mediantibus serosum excrementum quod

sudoris

sudoris materia existit è corpore tradit, id duplici modo operatur, vel enim per poros cutis hunc elaboratum, attenuatumq; serum facta separatione ab vtili nutrimento expultrix facultas expellit, vel in vapores resolutum à calore serum attenuante, quum ad cutim peruenerint vapores, cutis frigiditate densati, & in serosum humorē rursus conuersi per meatus cutis exeūtes sudorē, causant. Hinc. 3. de partibus animal. c. 5. Arist. dixit sudorem esse excrementum vaporis humidi, & Rases sudores ex vaporibus condensatis fieri tradidit, quod pariter & in lib. de sud. Teophrastus voluit, licet in hoc aberrauerit existimans omnes sudores hoc pacto fieri. Nec est quòd quis obijciat, quod Mercurialis doctissimus in tract. de sudore fecit, nullam in corpore nostro viuo frigiditatem reperiri posse, quæ calidos, & feruidos vapores condensare valeat, quia & si cutis viuente animali calore nunquàm sit destituta, tamen si feruida vapori comparetur, frigida immeritò poterit appellari, sicuti enim cerebri temperamentum frigidum esse, communi Medicorum consensu statutum est, & nihilominus. c. 2. lib. 8. de vsu partium quo vis nos ambiente aere calidiorem esse Gal. voluit, à pari, & nos cutim comparatiuè frigidam dicere poterimus, cumq; cerebrum non solum aduentitia, sed & sui naturali frigiditate, vapores illum petentes, virtuteque caloris sursum latos refrigerare, & densare possit, ex 1. de symp. ca. c. 8. Gal. sentetia & 2. de part. animal. & in lib. de som. Arist. ait. quibus & experimetum suffragatur, vt in catharis quotidie obseruamus, cur pariter idem præstare posse cutis externæ frigiditatem negabimus? quæ tamen frigiditas non absolutè, sed comparatiuè est intelligēda, nàm si absolutè frigida cutis esset, nō solum vapores densaret, sed & ita refrigeraret, quod sudores non tepentes exirent, sed frigidi, quod aliquando euenire accidit in morbis, vel lethalibus, vel longis, tùm ratione frigiditatis cutis, tùm humorum peccantium, vt com. 47. Hip. & Gal. 4. Aphor. lib. tradidere; Quinimmo sudores frigidos in morbo salubri, & breui nonnunquàm obseruatos, testatur Cardanus in com. superius citati Aphor. quo loco scribit se nobilem Hispanum in magistratu positum vidisse in tertiana febri sudasse frigidissimo corpore, qui tamen intra quatuor dies curatus fuit, licèt parum abfuerit, quin gloriam, quam multis laboribus, magnaq; diligentia cum Hispana gente consequutus fuerat, non sauciaret futuram mortem pręsagiendo, prædicti Aphor. authoritate motus; Nec minus certè aberrasse existimo nunquàm satis laudatum Eccel. Franciscum Valeriolam in suis com. in lib. de symp. diff. causam reddens cur æstate ab ingesto frigidiore potu sudor oriatur, ait nanq; id fieri, quod per id tempus plurimus secundum externas partes subsit vapor, multaque introrsum siccitas vndè

cum frigidus aduenit potus, ceu presentaneum quoddam humectandis membris, atq; refrigerandis auxilium quàm celerimè in vasa feratur, sicq; qui in externis iam cutis meatibus subsederat vapor à recenti potionis frigiditate coactus in sudorem conuertatur. Sed hæc pace doctissimi viri dixerim, non solùm à veritate, sed & à verisimili aliena sunt, quo pacto enim fieri possit non video quod potus quantùmuis frigidissimus in ventriculo calido ingestus ibiq; alteratus postea ad epar deductus, postmodum verò per varias venarum calidas propagines, ab intimis vsq; ad externas corporis partes delatus frigiditatem suam seruare possit, nec ab innato membrorum calore prius calefiat, addamus tunc temporis si etiam exculenta, & poculenta calida ingerantur, sudores pariter excitari, quinimmo Nobili, & Reuerendo viro Vrbis nostræ quoties comedit, quouis anni tempore sinistra capitis pars semper sudore copioso madet, siuè frigida, siuè calida ingurgitet, quod illius partis naturalem debilitatem, ac laxitatem indicat, assumpto verò cibo, & potu corpus totum refocillari, caloremq; foueri per partem post partem non est ambigendum, vndè cum æstate corporis pori, & meatus magis pateant, corporaq; plurimo seroso excremento redundent, siquidem tunc homines magis quàm cæteris anni temporibus potationi indulgent, facilè assumpto cibo, & potu sudores eliciuntur. Iam itaq; quæ materia qui efficiens sudoris naturalis spectandus sit satis apertum fecisse arbitramur, finalis verò causa sudoris à natura intenta, certa, nulla alia est quàm serosi tertiæ coctionis excrementi euacuatio, & cum forma nil aliud sit, quàm actio agentis, & illud quod existit in recipiente, quæ forma, & substantia sudoris sit ex dictis manifestum esse censeo; Quod si aliæ sudoris causæ assignantur quandoq; veluti corporis motus, balnei, calor moderatus, ambientis nos aeris caliditas, aliæq; id generis, potius concausæ accidentales, quàm essentiales, erunt dicendæ. Hactenus quomodo fiat sudor naturalis propriè q; acceptus, & qui corpus iuuet vidimus, quo pacto verò fiant præternaturales, & qui corpori officiunt perscrutabimur, si prius binas dubitationes diluerimus, quæ aduersus dicta nostra adduci possent, quarum prima talis est, si sudor nil aliud est quàm serosi excrementi naturalis excretio, vndè est quòd quotidie serosum istud excrementum è corpore non excernitur, quemadmodum cætera excrementa in corpore sano, in quo calor actiones suas rectè obijt, quotidie excerni conspiciuntur. Altera est cur pueri, in quibus corpus non solum nutritur, sed & augetur, & per consequens maior huiusmodi excrementi portio generatur, non solum ceteris in alijs ætatibus constitutis plus sudant, sed nihil, vel certè parum, & tamen plurimo etiam naturali calore abundant, qui sudoris

doris expellat illius præcipuus opifex ab oĩbus cẽsetur. Ad Primũ Respõsio ex 1. de potent. nat. c. fin. Gal. dictis elicitur talis. Id qđ potatur nutritioni ineptum per vrinam excernitur preter exiguum quoddam, quod per sudorem, & insensibilem transpirationem emittitur, nanque partim in speciem halitus à calore naturali solutum per exiguos omnes corporeę molis meatus expellitur, partim verò per ipsa mollia corpora, quæ fluentis eius violentiæ cedunt, potissimum cum à spiritu maiore impetu irruente impellitur, vel à facultate expultrice truditur extra, confertim erumpens per sudorem emanat, quod si acciderit aliqua de causa (quæ plures esse possunt) prohiberi quominus portiũcula hęc exigua tertiæ coctionis excrementi per insensibilem transpirationem, nec per sudorem, emanare possit, per venas retrocedit easdẽ, per quas vehiculum nutrituri succi existens permeauit, & tanquàm onerosum, naturæq; infestum per vrinæ cannales euacuatur, quod nemini mirum esse debet, cum 3. de pot. nat. c. 13. Gal. à summa cutis superficie vsq; ad ventriculum, & intestina transumptum quippiam peruenire posse scriptum reliquerit, qua de re si cutis meatus aliquando, vel ex naturali constitutione, vel ex ambientis frigiditate, vel ex sordium alteriusuè corporis extrinsecivisciditate, vel crassorum humorum adhærentia arctiores, & obstructi reddentur sudores minimè extra corpus erumpent, paucaque vel nulla fiet insensibilis transpiratio, vndè excrementum, illud, quod sudoris materia esse consueuit per lotij vias non imprudẽs natura excernet, ex quibus palàm factum existimo cur sudores quotidie non conspiciantur quemadmodum cætera excrementa extra corpora trudi, cum.s. vel per halitum serosum excrementum excernatur, vel per vrinam. Ad secundam quęstionem propositam dicimus, pueros quidem ratione nutritionis, quæ respectu augumenti corporis in ipsis fit plurimum serosæ humiditatis aggregare in tertia coctione, verumtamen quod Theofrastus lib. supracitato adnotauit hunc natura, vnà cum alijs humiditatibus quàm plurimis, quibus eorum corpora scatẽt, per vrinam, & per aluum deponit, cum per cutem nequeat, quę in illis meatibus destituitur, dicente 2. de temp. c. 5. Gal. pueros paruos nudos esse pilis, quia meatus adhuc nullus illis in cute reperitur, ex quibus clarissimè patet quanto in errore versentur qui aquosum humorẽ, in tunica embrionis ἀ' μνίον seu ἀμνειὸς vocata existẽtem infantis sudorem esse affirmant; dilutis itaq; dubitationibus reliquum est vt de sudoribus præternaturalibus verba faciamus, quod enim detur pręternaturam sudor omnibus est in confesso, quinimmo Gal. & sententia Dioclis in com. Aph. 15. primi lib. toto genere sudorem præternaturam esse dicit, cumque Dioclis ratione ad Hipp. dicta comprobanda vtatnr, eam

appro-

approbare videtur, nihilominus lib. de symp. diff. c. vlt. scripsit, non abre dubitari posse an sudoris expulsio sit naturalis, in qua questione Dioclem multum laborasse ait,& quàmuis eius opinio quo ad eius fieri potest, maximè probabilibus fulciatur argumentis, tamen dogma eius durum, & in efficax appellat, atq; de re hac pollicetur se aliquando scri pturum, quod tamen nunquàm præstitisse legimus. viderunt hanc difficultatem inter cæteros recentiores, in com. vlt. c. lib. de diff. symp. Valeriola, ep. 1. 15. libri Manardus, & Mercurialis in lib. de exer. sed vel obscurè, vel certè sicco pede, & minus apertè quàm par erat difficultatem hanc explicarunt, pace dixerim tantorum virorum, quorum doctrinam facilius admirari, quàm emulari posse fateor, dictũ sit, qua de re difficultatem hanc nos animo voluentes quam mox de re hac sententiam subijciemus a Medicorum schola amplexandam credimus, quã etiam & doctioribus satisfacturam confidimus. Medicam artem totam in tres veluti ordines esse digestam nemo est qui ignoret, nempè in rerum naturalium tractationem, non naturalium,& prçter naturam omittimus quartum membrum à Fernelio excogitatum rerum scilicet contra naturam, cum eius sententia doctisimè à Valeriola in locis communibus, & ab Argenterio in comment. artis medicinalis redarguatur, res naturales diuidunt Medici in elementa, temperamenta, humores, membra, facultates, actiones, & spiritus, præternaturales sunt morbus, causa, & symptoma, non naturales vero, aer, cibus,& potus, somnus,& vigilia, excreta, & retenta, motus & quies, & animi accidentia, has vocat Gal. causas salubres, eo quòd si circa corpus rectè adhibeãtur sanitatem tueri posint, at Medicorum vulgus causas non naturales vocat, eo quòd & si in rerum naturalium albo sint positæ, non tamẽ corporis nostri constitutionem, & essentiam compleant, quemadmodum res naturales faciunt, sed si rectè circa corpus, & in corpore administrentur sanitat accommodent, sin minus opportunè, illam peruertant, cum itaq; in arte med. Gal. inter has res non naturales excreta,& retenta reponit vtiq; non de ijs, quæ vacuant, vel replent corpus siuè de inanitione, & repletione simpliciter intelligit, nã sic de cibo & potu rursus ageret, qui & ipsi corpus repleat,& de motu,& animi affectibus, q̃ pariter corpus euacuãt, sed intelligit de ipsis excremẽtis quæ gignũtur in nobis,& cũ retinẽtur, aut excernũtur, mutationes quoq; in nobis efficiũt, si enim rectè & secũdũ ordinẽ naturç è corpore excernãtur, corpus in sanitate cõseruãt, sin cõtra morbosũ reddũt,& vt superius diximus ex rebus naturalibus, prçter naturã fiũt. Cũ itaq; sudor inter corporis nostri excremẽta reponatur, vereq; excremẽtũ sit, vtiq; si secundũ naturam è corpore trudetur, naturalis dicetur & erit, & cor-

pus iuuabit, sin verò alio modo præter naturam erit, & corpori officiet, ita quòd sudor quilibet vel naturalis, vel præter naturam erit dicendus, & non (quod Cardanus com. vlt. 4. par. Aphor. somniauit) tota substantia medius inter naturalia excrementa, diximus autē sudorem fieri secundum naturam, & non à natura, quia ex Themistio 2. Phy. in expo. 5. tex. in plus est a natura esse, quàm secundum naturam, nam monstra, & priuationes a natura sunt, licèt non sint secundum naturam, ita quoq; sudores præternaturales, licèt a natura sint, non tamen sunt secundum naturæ ordinem. Quo pacto autem sudores naturales fiant in nobis superius docuimus, ex quibus facile quoq; præternaturalium sudorum essentiam dignoscere poterimus, cum ex 2. de gen. tex. com. 56. & 4. methe. tex. com. 40. ex Arist. sententia contrariorum contrariæ sin causæ, si itaq; agens alius erit, alia materia, & finis alius a superius dictis, tunc sudor prętenaturalis, & nocuus erit, & talis appellandus, quod vt facilius innotescat, sudorum præternaturaliū species aliquot, exempli gratia, & clarioris doctrinæ in medium afferre volumus. sudores hecticorum, & illorum qui syncopi detinentur pręternaturales sunt & nocui, eo quòd efficiens illorum non est calor naturalis fortis, & rectè operans, sed caloris imbecillitas, ex qua fit vt virtus contentrix serosum humorem continere nequeat, sic sudores in febribus ardentibus crassi emanantes præternaturales sunt, & lędentes, tùm ratione materiæ excretæ, tùm ratione agentis, eo quòd illorum efficiens non est calor naturalis humidus, sed calor febrilis igneus & siccus, & materiæ ex coliquatione carnium illæ crassæ vnà cum sero excernuntur. Sic quoque sudores frigidi qui fiunt in febribus pestilentibus doloribus syncopticis, & inflammationibus internis præternaturales sunt, tùm ratione materiæ, tùm efficientis, quia illorum materia sunt succi frigidi & crudi, efficiens verò calor, qui extinguitur, vt com. 37. 4. Aph. Gal. & 2. fen. 4. tract. 1. c. 27. Auicc. Præternaturales fuere sudores illi epidemici, qui multa hominum millia in Anglia, & Germania annis 1528. & 1529. necarunt, de quibus inferius abundè disputabimus. Contrarius verò in omnibus pręnarratis sudoribus finis est, fini sudorum naturalium, nanq; in illis animalis conseruatio intenditur, in illis verò eiusdem internecio. At quis statim aduersus hanc nostram sententiam insurget, obijciens sudores criticos, in quibus cum materia alia sit, & finis alius, à naturalis sudoris materia, & fine intēto in illius expulsione à natura, vtiq; præternaturales essent dicendi, quod tamen à veritate alienum est, cum corpus iuuent, & minimè ledant, humores nanq; facientes morbos, quos calor naturalis superans per cutis poros excernit, sudorum criticorum sunt materia, finis vero à natura in

tentus

tentus non quemadmodum in sudore naturali est excretio serosi excrementi tertiæ coctionis, sed morbi profligatio. Huic dubitationi satisfactum putamus, dicentes quòd quatenus in criticis sudoribus portio serosi excrementi excernitur, sudoris nomen mærentur, at quatenus humoralis materia biliosa, vel pituitosa, vel alterius generis extrudit, nõ sudores amplius verè sunt, sed potius peccantium humorum excretiones à natura per eam regionem patratæ, siquidem natura singulo excremento corporis nostri, quod concoqui, & in nutrimentum verti nequit proprium receptaculum, & viam, per quam illud euacuet in corpore assignauit, nempè bili vesicam fellis, fœcibus intestina, humori atro lienẽ, serosæ humiditati priorum coctionum vesicam, tertiæ verò coctionis cutaneos meatus, muccis à capite manãtibus palarum, & nares; licètq; per has vias vnicuiq; horum proprias, natura hæc excrementa excernere soleat, aliquando tamen vna, vel altera alterius loco vtitur, præsertim si ab illis grauatur, & irritatur; si itaq; narura aliquando humores, vel succos alios à seroso excremẽto tertiæ coctionis, vel saltem illi permixtos per cutis meatus extruserit, non propriè sudores erunt appellandi, sed huius, vel illius humoris per poros cutaneos excretiones, & euacuationes. Sic lib. 2. c. de sudore Auicenna scribens, sudorem nil aliud esse, nisi sanguinis serositatem, cui verò pus colericum sit commixtum, non sudorem naturalem, & propriè acceptum deffiniuit, sed potius euacuationes quas natura per sudoris vias moliri consueuit; quod vel ex eo patere etiã potest, quod sudorum flauorum, & viridium meminit, qui tales aliquando conspiciuntur ratione humoris biliosi, flaui, vel viridis per sudoris vias excreti, sic & sudoris ad rubedinem vergentis meminit lib. prac. sec. 2. trac. 31. c. 19. Alsharauius; atrũ sudorẽ nunquam ipse obseruaui, nec ab alio obseruatum legi, ob id fortè quod atrabilaris succus sua crassitie, siccitateq; terrestri minimè attenuari possit, ita ut per sudoris vias excerni queat, licèt Auic. in Cantica scripserit nigrum sudorem melancholiam significare; sudorem itaq; sanguineum, cuius nos superius verba fecimus, toto genere præternaturalem dicẽdum esse ex iam dictis clarissimè patet, atq; ex eiusdem causis mox assignãdis clarius patere poterit. in lib. de vtilitate respirationis Gal. attributo (dico Gal. attributo ad differentiam illius, qui Gal. genuinus est) talis sanguinei sudoris causa legitur, quod scilicèt fit cum spiritus in venis adeò vehementer mouentur, vt venarum ora valdè aperiant; quibus apertis sanguis cũ sudore sponte fluit; quæ sententia adeò falsa est, vt ex hoc vno dicto librum illum inter Gal. libros minimè connumerandum esse facile conuinci possit; nanq; cum in corporis motu, præsertim violẽto, spiritus per venas vehemẽtissimè ac fieri potest, moueã

tur, quod pariter ex alijs quàm pluribus causis prouenire potest, vtiq; cum vehementer mouemur sangnineo sudore madere deberemus, cuius tamen oppositum quotidie experimur, Veriorem, magisq; amplectendā causam Aristoteles assignat 3. de par. animal. lib. c. 5. cum inquit. Iam nōnullis accidit vt cruentum quoddam excremētum sudarent propter vitiatum corporis habitum, scilicet cum corpus laxum fluxumq; esset; sanguisq; prę cruditate humesceret ob imbecillitatem caloris, qui exiguus venulis inclusus concoquere non posset, ex quibus Arist. verbis duæ sudoris sanguinei causæ potissimum elliciuntur, vt Auerrois in cō. testatur, quarum vna est sanguinis tenuitas, & aquoscitas, cum scilicèt ex defectu caloris natiui sanguis, qui in corpore gignitur tenuis, & aquosus euadit, quod inferius lib. 4. c. 9. probabimus, historiam annectentes à Io. Matheo de Grado extractam, quam ibi lector perquirere non grauabitur, cum maximè ad pręsens negocium faciat. Altera verò raritas, atq; laxitas cutis, & pororum apertio, quod si causis istis, & tertiā addiderimus, vitium scilicet facultatum nutritioni inseruientiū appositissimè certè rem declarabimus, si iniquam expultrix validius quàm par sit expellat, retentrix debiliter contineat, vndè & secretionis erratum subsequitur. Quas omnes causas in studioso illo, qui sanguine exudauit facillimè in vnum coiuisse minimè mirandum cum Celsi testimonio lib. 1. c. 2. literarum cupidi omnes stomaco sint imbecilles, quod experimento comprobatur; & lib. 2. c. 6. Aretæus per hæc verba testatum reliquit de stomachi imbecillitate, & labore scribēs. Familiare est etiam id vitiū illis, qui tenui victu, & duriori coacti sunt vti, quin etiam illis, qui vt erudiantur laborant, & eius causa multa perferunt, quibus inest diuinæ scientię cupiditas, qui cibi parsimonia, & vigilijs macerantur, qui doctos sermones, & res graues meditantur, qui victum pleniorem & variunt contemnunt, sed famem pro alimentis habēt pro potu aquam, & in somnis vigilant, hęc vtiq; ipsis eruditionis amore bona comparantur, à quo enim disciplinæ amor non auocet? à patria à parentibus, à fratribus, à se ipsis vsq; ad mortem. His igitur corporis macies adest, decolor facies, & in iuuenta senescunt. Quamobrem memini mirum esse debet, si in studioso præmemorato coctione primaria, quæ in ventriculo fit oblęsa, tractu quoq; temporis, & cętera detrimentum perpessę fuerint, sicq; sanguis aquosus, & tenuis genitus, spiritus in corpore pauciores effecti, naturalis calor imminutus, laxatusque vniuersi corporis habitus, quę sudoris cruēti causę à nobis supra numeratæ fuere; Addamus quoq; fortè illi venarum, & arteriarum oscula ad cutim pertingentia naturali constitutione patentiora fuisse, sanguineiq; sudoris emanationem fouisse, & adiuuasse, Quod verò ad cutim

ipsam

ipsam arteriarum oscula perueniant, illiq; implantentur, per quę sanguis fluere possit vnà, & à venis cum quibus nexum, atq; osculorum cõmunitatem habent, de vsu pul. c. 5. & de vsu partium .1. Gal. docet, huiusmodi autem oscula patentiora naturali constitutione in aliquibus interdum reperiri posse non est ambigendum, quibus plus ęquo recleratis, vel incisione, morsu vè adapertis fluxus sanguinis maximos aliquando obseruatos legimus, c. 4. Beniuenius lib. de abditis morborum, & sanationum causis talem describit historiam. Noui hominem robustum admodum, qui trigesimum sextum agens annum, sæpè mecum conquestus est de certo sanguinis fluxu, quo singulo quoq; mense grauiter affligeretur, interroganti mihi qua parte corporis flueret, id se nescire respondit, admiratus hominis verbum detege inquam, locum vndè fluat, deposito pallio ilia dextra ostentat, vbi subiacet iecoris pars ima, diligenter locum oculis lustro, si foramen, aut cicatrix in parte sit, omnia æquabiliter posita lenem, & mollem carnem, nullam asperitudinem, cicatricis vè notam inspicio, quod ille aduertens paucis inquit diebus, hunc tibi scrupulum demam. Instat enim tempus, quo sanguis fluere cõsueuit, reuersus perendiæ vno superposito digito locum fluxus contegebat, quo amoto, non secus emanauit sanguis, ac si ex incisa vena proflueret, nec prius fluor ille cessabat, quàm sanguinis libra emitteretur, quo euacuato nullus discernere poterat vndè euacuatio facta esset, existimaui venulam foraminibus cutis sua ceruice inhærescere, indèq; stato tempore sanguinem euacuari, curaui igitur hominem sola sanguinis missione ex vena iecoris singulo quoq: mense, curiosoq; victu iniuncto, protracta cura est ad sextum vsq; mensem, & tandem conualuit. Cognouimus & nos mulierem Mantuanam quinquagenariam nomine Lauram de Cizzolis, quæ multoties cum interulam exueret, eam iuxta thoracis partem commaculatam adinueniebat, nec tamen vndè hoc fieret dignoscere poterat, tandem monitis, nostris re diligentius animaduersa ex papilla mamæ sinistrę exire cognouit, cumq; sanguis in pauca quantitate exiret, nec ipsi nocumentum, quod persentiret, afferret, rem neglexit, At quod incisa cute ex vasorum osculis quandoq; ad illam pertingentibus maximus sanguinis fluxus suboriatur, ex historia quã Ioan. Langius epistola quadragesima describit, manifestè deprehendi potest, Vxori nobilis viri Bertholdi à flerscheim de nobili Helmstetterorũ stemmate natę grauiter ęgrotanti, cum in scapulis cutem adhibitis concurbitulis inciderent scalpello, nemo sanguinis fluxum vlla arte sistere potuit, altero die mortua etiam cruuentauit, donec ad sepulcrum efferretur, cuius rei causam se ignorare fatetur, dubitat tamen chirurgum vsum fuisse arte ea, quam balneatorem quendam in Monacho Ducum

Bauarię

Bauariæ Metropoli nosse ferebant, qui cucurbitulis tantum sanguinis quantum volebat ad syncopim vsq; eliciebat, verum & hęmorragiam ad libitum sistere poterat, hunc autem suum scarificationis scalprum puluere quodam, qiubusdam speciebus sale commixtis expolire solitum tradunt. Nos tamen id ex superius alata causa euenisse suspicamur, sicuti & eidem adscribendum putamus, quod aliquando se obseruasse scribit Aloysius Mundella in calce epistolæ, 28. nempè applicitis cutis hyrudinibus tam magnam interdum sanguinis quantitatem emanasse, vt patiens vsq; ad animi defectionem peruenerit. Petrus de Osma in quadam epistola, quam ex Perù anno. M. D. LXVIII. ad Doctorem Monardes appellatum scripsit, variarum rerum ad Medicum negociū pertinentium eum certiorem reddens inter cætera hanc recenset. Se in loco Pasto dicto Indum quendam vidisse. Indos & Hispanos quouis morbo laborantes curantem; tale autem erat curationis genus, iuncturas, dolentesq; partes omnes succo cuiusdam herbæ liniebat, pannisq; multis inūctas partes cooperiebat, quo facto per easdē partes sanguis purus exsudabat, quem Indus detergebat, remq; toties repetebat quoties opus esse cēsebat, quo pacto multos curatos à maximis morbis penèq; incurabilibus testatur, quinimmo multos ætate prouectiore ingrauescentes, ex tali curatione veluti repubescere visos, robustiori corporis abitu recuperato, multoties verò ipsū Indū precio, minis quoq; adhibitis adhortasse vt sibi herbā, ex qua succū illū extrahebat palàm faceret, verūtamen id nunquā impetrare potuisse, hæc in memoriam reuocāt, quę Gal. lib. de purg. medicamentis c. 4. literis mandauit, de illo qui fortè fortuna herbam sanguinem purgantem adinuenit, quem ad supliciū oculis vinctis deductum scribit, ne inter eundum eam alicui ostenderet; subditq; constare reperiri medicamenta nonnulla vim habentia, vt statim à principio sanguinem eliciant. Nec hoc loco pretereundum ducimus, humanum corium si exsiccetur latis spiramentis, & foraminibus amplis donatum præceteris animalibus esse, vt ad tectoria omnino inutilis sit, quod Oribasius in Aphor. commentarijs testatur, & Amatus Lusitanus cent. 4. cur. vlt. experimento se comprobasse tradit, quod veritati cōsentaneum esse censendum, cum 3. de natur. fa. lib. c. 14. Gal. testimonio arteriarum propagines tenuissimæ in cutis meatus desinant, & aerem attrahere valeant, ex quibus pariter concludendum est non esse à ratione alienum, si quando non solum serosi humoris, sed & aliorū, sanguinisq; ipsius per cutim effatu dignæ euacuationes conspiciuntur. Lacrimas sanguineas se aliquando obseruasse testis est Rembertus Dodoneus c. 15. obseruationum medicinalium in virgine quadā sexdecim annorum cui cum menses non succederent, natura per oculos superfluentem

tem sanguinem expellere conata fuit, sanguineis guttis lacrimarum instar frequenter ex oculis profluentibus, meminit pariter & c. 14. alterius Ectimatis laborantis à quibus curatus euasit moliente natura sanguinis copiosam eruptionem à gingiuis.

De Vniuersali furfuracea corporis affectione: Cap. III.

LVdouicus Volia Nobilis Mantuanus, iam inde ob incunabulis fœda potius quàm molesta corporis affectione detinetur, vniuersa nanq; ferè corporis cutis squamoso, seu potius furfuraceo quodam tegumento aspero ad liuiditatem inclinante circumuestitur, idq; magis hiberno, quàm æstiuo tempore; quo minus, præsertim cum sudores eliciuntur, illisque madet corpus, deturpatur, quinimmo multis in corporis partibus exactè mundatur, & indè cadentibus squamulis quibusdam veluti furfuraceis, subiecta cutis detecta, naturali colore prędita intuétibus sese offert. minus verò circunuestiuntur huiusmodi cutanea fæditate prominentes partes, puta nates, cubiti, & aliæ eius generis, at manus, & facies nihil, vel saltem parum, raròq; admodum tali tegmine obduci conspiciuntur. Huic infinita propèmodum præsidia a Medicis præscripta fuere, quibus tamen nunquam perfectè curari potuit, & si pluries eadem, diuersaq; auxilia ex Medicorum consilio in vsum traxerit. Nullum tamen remedij genus proficuum magis expertus fuit balneo tùm aquæ potabilis, in qua detergentia decocta fuerant, tum etiã Thermalium Calderiensium, quibus non solum corpus immersit, sed & eas corpore prius repurgato ebibit, his præsidijs & si mirificè iuuaretur, magnaq; ex parte mundaretur, nihilominus rursus, præsertim hyeme aduentante eadem turpi cutis affectione conspurcabatur, & cum iam ad perfectam adolescentiam peruenerit in eodem ferè statu permanet, quamuis complures Eccellentissimos Medicos consuluerit, in cuius curatione & nos sedula operam impendimus. Lienosus hic iuuenis est, coloreq; fusco præditus, ex patre Lienoso, melancoliciq; temperamenti oriundus, qui nec luis gallicę dum eum genuit suspicione vacauit. Hæc affectio a Græcis πιτυ'ρίασις vocata latinis porrigo dicitur, & Barbari furfurationem appellarunt, cuius Doctores omnes fermè verba facientes, eam duntaxat capitis affectionem statuunt, lib. 6. c. 2. Cornelius Celsus, non solum capiti, sed & supercilijs, barbæq; communem facit, lib. & c. 3. Paulus tamen vniuerso corpori euenire scribit, cuius

cuius dicta lib. 1. c. 8. de morb. cut. Hieronymus Mercurialis vir meherche clarissimæ doctrinæ, multæq; lectionis perperam interpretatus est. dum enim eum cum Celso concordem reddere studet, illius verborum genuinum sensum peruertit, omitto nullam inter Celsi, Pauliq; contradictionem adesse, quod enim Paulus, non solum a capite, sed & a reliquijs corporis partibus furfuraceas squamulas decidere, & resolui scribit, id Celsus non inficiatur, licèt capitis barbæ, & superciliorum solummodo meminerit, at demus contrarietatem inesse, non tamen rectè Mercurialis eam conciliat, non enim Pauli dicta, quod ipse interpratatur, sonant, affectionem scilicet istam reliquo corpori accidere posse, idest, ratione totius corporis, & ex illius consensu capiti impartiri, quod & si verissimum sit, quemadmodum ex fe. 7.4. tr. 1. c. 24. Auicenæ dictis colligitur, caput inquam ex totius consensu porrigine tentari posse, non tamen id verba Pauli personant. cuius sententia clarissima est, vniuersi corporis partibus Pityriasim communem esse, & ne quis id nostrum inuentum putet, hoc loco illius formalia verba transcribere libet. Furfures capitis, seu porrigo, quæ πιτυ΄ρια: Græcè dicitur, est cùm tenues, & furfuraceæ squamulæ ex capitis, vel etiam reliqui corporis superficie resoluuntur nullo vlcere relicto; & paulo post de medicamentis eiusdem verba faciens subdit. Vino dilutis caput abstergitur, si autem reliquum corpus pruritu vexetur siccis. Addamus & nos rationi consentaneum esse, non solum caput, sed & vniuersum corpus tali vitio corripi posse, quod lib. 1. c. 4. Alexander Trallianus per hæc verba confirmat. Porrigo est (vt compendiosè dicam) vbi tenuuia, & furfuracea corpuscula ex capitis superficie, aut etiam ex reliquo corpore citra exulcerationem plurimum resoluuntur, sic enim traduxit Andernacus, in hoc & ipse reprehendendus, quod vocem (secundum plurimum) cum voce resoluuntur coniunxit, quam etiam perperam interpretatus est Albanus Torinus vertens (κατὰ τὸ πλεῖον,) (confertim) quam rectè (secundum plurimum) vertit Andernacus, licèt errauit eam non construendo cum dictione (sine vlcere) & vt rei veritas palàm fiat Alexandrum Græce loquentē audiamus. ἡ πιτυρίασις ἐστὶ (συντόμως εἰπεῖν) λεπτῶν πιτυροειδῶν σωμάτων ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῆς κεφαλῆς ἢ καὶ ἐκ τοῦ σώματος ἀπόκρισις χωρὶς ἑλκώσεως κατὰ τὸ πλεῖον. quod est Græcis latina verba reddendo. Furfuratio est (vt compendiosè dicam) tenuium furfuraceorum corporum ex superficie tùm capitis, tùm reliqui corporis resolutio, absq; vlcere secundum plurimum, in qua quidem dicendi serie, dictio (secundum plurimum) non alteri dictioni accommodari posse perspicuum fit, quàm vltimæ, & statim ante hęc dictæ scilicet (sine vlcere) nam & ali-

quando

quando furfurationem exulceratam obseruamus; quod fieri posse, si Mercuriali in facienda medicina experimento cognoscere haud licuit, licebat tamen ex Traliani, & Aeginetæ scriptis perdiscere. Statuamus itaq; affectionem prænarratam vniuersi corporis cutem afficere. hanc autem ex materia pituitosa salsa, biliosa, vel melancolica ortum ducere, Paulus, Alexander, Auicena, & Abynzoar tradidere, vel potius ex eorum ichoribus corruptis, vt 1. de cop. med. 5. loc. c. 6. Gal. statuere videtur. Verùm si nos diligentius rem ipsam consideramus, ex halitu huiusmodi humorum, qui per insensibilem transpirationem per cutis poros excerni consueuit, & crassæ, fumidæ euaporationes sunt generari dicemus, quemadmodum enim corporis nostri sordes ex crasso illo, & terrestri, quod reliquum est eorum, quæ per latentem transpirationem euacuantur fiunt, sic & ex humorum attenuatorum caloris naturalis ope, halituosa quęcunque per cutim foras effluere sunt apta, & quodcunq; ex illis tenuius est, ipsa inuisibilis est perspiratio, quod verò crassius in summo corpore nostro collectum, magis etiam ex cutis ambientisq; frigiditate crassescit, atq; per poros elapsum cuti adhęret, & furfuraceas iam dictas squammas procreare potest, quę lentoris, atque crassitiei sui ortus participes, tenacissimè corporis cuti aglutinatę, turpiter eandem circumambiunt, & vestiunt; at quia per attritionem prominentes partes sensim, & sensim quotidie tali excrementitia sorde absterguntur, manusque & facies quotidie abluuntur, nec aliquo tegmine cooperiuntur, cui halitus obuiam facti retrocedentes cute insedeant, sed liberiori aeri expositi facilius difflantur, & resoluuntur, hinc fit, quòd hę partes tali fœditate nihil, vel certè parum admodum conspurcentur. Si nanq; furfuraceum hoc deturpamentum ex huiusmodi crassis, & viscidis euaporationibus non proueniret, sed potius ab humoribus ipsis nempè bile crassa, pituita salsa, vel melancolico succo putrescentibus, vel eorundem icoribus, cæterum in proprio naturali statu permanētibus gigneretur, cutim ipsam illorū acredine exulcerari vtique contingeret, quemadmodum in Psora, Lychene, Impetigine, alijsq; consimilibus affectibus euenire omnium scriptorum vnanimi consensu statutum est. Hac de causa fortasse, tex. 13. com. 3. Hipo. 6. de morbis vulg. furfuraceos flatuosos esse tradit, vt scilicet nos interprętamur, qui furfuribus abundant, ijdē multa halituosa substantia redundant, quæ inquam per cutaneos meatus exinaniri solet, flatus enim, & halitus in eodem significatu non semel vsurpari, & assumi legimus, sicuti & vapor, & spiritus. Huius itaque affectionis causa, crassior, lentaq; pituita, vel melancolicus humor, esse potest, vel ex ambobus, vel eorum ichores, non humorali quidem præsentia, sed vaporo-

sa quatenus scilicet in halitus cõuersi huiusmodi humores ad corporis superficiem ascendunt. Quas porro causas considerasse visus est Archigenes referente Galeno .1. de comp. med. sec. locos c. 8. dùm victum flatuosum, & crassi succi quidpiam admixtum habentes cibos hac preternaturali dispositione affectis interdicit. diminutis enim crassis succis (quales esse pituitam, & melancolicum humorem constat) Archigines diminuere, vel auferre porriginem volebat. Impropriè profectò porriginis speciem appellant nonnulli, quam non eadem ratione, videlicet ex ipsis resudantibus vaporibus exsicatis extra cutim, furfurique similem quandam figuram adeptis, sed ex ipsius met cuticulæ, quam Græci (ἐπιδέρμιδα) vocant corruptione gigni decernunt; contabescere enim aiunt, desquamari, & resolui frustulatim cuticulam, vsq; adeò persicca tã, vt quasi in pisciũ squãmulas resoluatur, cũ subtilissima cuticula hec sit, nec furfuracea corpora exsiccata cõtabescẽs repręsentet, talẽ ex insolatione sola, atq; nõnunquã siccitate cuticulę excorticationem videre licet, quæ porriginis nomine vocari minimè iudicio nostro meretur.

De mira Sanguinis a Leproso per venæ sectionem extracti congelatione. Cap. IIII.

INter morbos, qui corporis extimas partes inuadunt, lepra cõnumeratur, de qua hoc capite tractaturi sumus, occasione ab historia mox subijciẽda mirabili quidem desumpta, nec non eò quòd vera lepra rarissimè apud nos prouenire cõspiciatur. Annibal Pedemontanus Phrygio cum per biennium incurabili illa Arabum lepra vexaretur, calido aeris statu existente pleuritide mala correptus fuit, cui secta secundum rectitudinem tali vena ab insigni Phlebotomatore Ioanne Pederocca hoc admirandum accidit. Aqua calida vrnæ mensuram excedens, in qua sanguis ad sex vnciarum pondus Abrahamo de Summis medico hebręo mandante fluxit, eum deferbuisset haud secus ab ipso densata est, quam si aqua lac, sanguis verò coagulum esset, ita quod cõsistentia lacti recenter coagulato persimilis, colore verò Pyropum pręseferens redderetur, cuius ne gutta quidem inconcreta seorsum ab alia reperiri poterat, ægroto dolore laterali, & febri seuientibus, decimaseptima die accedente perempto. Huius euentus causam indagaturi, cum sanguis, & lac maximam insimul similitudinem obtineant, quo pacto lac coagulari contingat, breuiter perquirendum, pariter & quomodo concrescat aqua declarandum, cum indè ad propositæ historiæ rationem reddendam facilius

sius deuenire sit sperandum: Coaguli lac concrescere caliditate, & siccitate. c. 20. Aristoteles author est lib. 3. de historia animalium, & 2. de gener. animal. 2. c. 2. cui pariter & Gal. 10. de simp. med. fa. lib. cõsentire videtur, à frigido verò minimè cogi posse, ibidẽ Arist. per hęc verba declarat. Nullum lac coit frigore, sed serum potius trahit, igne nimirum omne spissatur, & crassescit, quod & lib. 4. c. 6. Methe. confirmare videtur. Hyeronimus tamen Mercurialis multæ doctrinæ vir suo de varia lectione lib. 2. c. 26. lac tùm à calido, tùm à frigido cogi posse tradidit, quod tamen Aristotelis, & Gal. dictis locis alatis contrariari videtur, nanq; quòd arguit lac à frigido condensari, frigore terrenum condensante, atq; ab aqueis partibus segregante, sicq; Cinaram, Gallinæ guttur, Cnicumque Alexandri in problematibus authoritate lac coagulari conspici absonum est, nam in lactis coagulatione partes ipsas aqueas minimè separari, sed & vna cum alijs cogi manifestum est, quia postmodum serum lactis à lacte coacto secerni conspicimus, pręterea cogere partes aliquas, aliquas vero segregare non opus est frigiditatis, quę cogit homogenea, & heterogenea, sed potius caliditatis, quæ homogenea congregat, & hęterogenea disgregat, vt ab Arist. 4. meteorum didicimus, quod & experimento probamus: coagulũ nãq; lacti impositum ipsum cogit, cũ ignem intra se habeat, test. Arist. ibidẽ c. 21. & quia longiori tempore illi permixtus permanet, tandem partes caseosas à partibus serosis separare obseruamus, sic & igni imposito lacti euenire cernimus, sic & longiori motione pinguioribus lactis partibus (caput lactis vocant) agitatis, fit butirum à calore ex motu proueniente, partes butirosas vniẽte, & serosas segregante. Carduum prętera, quem Cinaram vocat lib. de alim. fa. 2. Gal. calidum esse in fine secũdi gradus, uel principio tertij, idem lib. 8. de simp. mod. fac. Gal. testatur, & 7. lib. de simpl. med. facul. de Cnico verba faciens, in tertio ordine excalefacientium ponit, eiusdem quoque facultatis esse Gallinarum guttura, uel ex eo colligi potest, quòd uentriculi uires illorũ tunicas internas lib. 2. c. 41. Dioscorides, & 2. col. c. 9. Auer. iuuare scriptum reliquerint, quibus in fen. 13. 3. tr. 2. c. 3. & tr. 1. c. 35. Auic. adstipulatur, in hoc tamen repręhendendus, quòd id quoq; Galenum testificari scripserit, cum tamen id falsum potius lib. 11. de simpl. med. fa. se experimento comprobasse ingenuè fateatur, sic quoque Gallium herbam excalefacere, eandemq; lac cogere lib. 4. c. 98. Dioscorides, & 6. lib. de simpl. med. fa. Gal. sunt authores, sic & ficulneum succum in excalefacientium ordinem ręponendum omnibus receptum est, & experimento facile comprobatur, quo pariter lac cogi c. 20 Aristoteles 3. de historia animalium statuit, Quod si 4. lib. de morbis Hipp. eundẽ

ficulneum ſuccum, ſiquis in lac immittat frigiditatem in ipſum obortã lac inſpiſſare, & conglobare ſcriptum reliquit, non ob id tamen dicendum lac à frigido condenſari, ideſt quòd ſua potentiali frigiditate ſuccus ficulneus illud condenſet, cum non ſolum calidum, ſed & excellenti caliditate præditum eſſe manifeſtum ſit, quare Hip. verba rectè intellecta nullam difficultatem faciẽt, ſiue enim græca vox, ὀπὸν, abſolutè ſuccum vertamus (ſicuti vulgata verſio habet) ſiue ſuccum ficulneum vt Mercuriali placet, ſua frigiditate actuali nõ per ſe & primo, ſed per accidens, & ſecundariò lac cogere intelligendum eſt, huius nanq; actualis frigiditas lac calidum afficiens, efficit vt lactis actualis caliditas per antiperiſtaſim concentrata, vnitaq; fortior euadat, atq; lac denſet, & cogat, verum ne quis hoc noſtrum cõmentum figmentum uè putet, audiamus, Gal. e cuius verbis interpretationem Hip. dictorum hauſimus. habet ipſe tum c. 16. 3. de alim. fac. tum tex. 7. 4. de ratione victus in acutis, lac non ſolum cogi cum calefit, aut coagulum permiſcetur, ſed & cum lacti abundè calido, oximel frigidum inſtillamus, interdum etiam citra vllam liquoris inſtillationem vaſe frigidiſsimam aquam continente in lac demiſſo ipſum coagulare, ex quibus colligimus lacte abundè calido, ſuccos actu frigidos permiſcere conſueuiſſe antiquos, vt facilius coagularetur, quod opus frigiditatem per ſe præſtare non poſſe, ſed dũtaxat per accidens apertum eſt, ſiquidem niſi lac abundè calidum eſſet vas frigidæ plenum lacti immerſum haudquaquam illud coagulare poſſet. ſtatutum itaq; ſit lac calido propriè, minimè frigido per ſe coagulari. Nec obſtat quòd trac. 1. c. 3. Auic. lib. 2. conſcriptum reliquerit, quòd condenſatio, & coagulatio non ſignificant augumentum in caliditate, neq; in frigiditate, id enim ſano modo intelligendum, ſenſus nanq; verborum Auicenæ eſt, quòd ex coagulatione non licet arguere de calido, vel frigido temperamento alicuius rei, & non quòd ipſa neq; à calido, neq; à frigido fiat. Concludamus itaque lac coagulari à coaguli calida qualitate, nec non etiam (quod nos arbitramur) id operis coagulum explere ſui quadam ſubſtantiæ ſimilitudine, quam cum lacte obtinet, ſiquidem coagulum nil aliud eſt quàm lactis ſubſtantia, cum reperiatur in ventriculo adhuc lactantium animalium ignem habẽs intra ſe, quod cum animalis tepore conqueretur caſeum traxerit. c. 21. Ariſtotelis teſtimonio lib. 3. de hiſt. animalium; addamus etiam eundem partes quaſdam viſciditate donatas obtinere, quæ ſua craſsitie, & lentore coagulationi opitulari queũt. Sed hactenus de lactis coitione dicta ſint ſatis. Aquam verò frigido, & ſicco concreſcere, teſtis eſt Ariſtoteles 4. Meteororũ, qđ quomodo fiat lõga oratione Expoſitores eo loco diſputant, ad quorum lectionem lectorem dimittimus, breuitati ſtudentes,

presertim cum glacies nobis exemplum comprobet. Reliquum modo est, vt de lepre natura, & essentia perquiramus, ut inde si fieri poterit, prænarrati casus rationem uenari contendamus. Orta est lis inter neotericos quosdam, an morbus à Græcis Elephantiasis vocata eadem affectio sit cum Elephantiasi, cuius meminit Auic. fen. 22.3.trac. 1.c.26. & an nullum discrimen inter Arabum lepram, & Elephantiam græcorũ verè sit ponendum. Fuchsius paradoxorum lib. 2.c.16.& Manardus lib. 7. Epist. epist. 2. Elephantiasim Græcorum esse affectionem illam, quã Arabes lepram vocant suis monumentis apertissimum omnibus efficere tentarunt cuius meminit Aristoteles lib.4. de partibus animalium c. 10. eam Satyriasim vocat, eo quòd ob fluxionis, & crudi flatus copiam vultus partes ingredientes satyri facies appareat. Hanc autem esse ab Elephantiasi illa Auicenæ longè diuersam patere ex ipsius verbis facilè potest. sic enim suam Auic. describit Elephantiam, quod est additio in pedibus, secundum modum qui accidit in venis varicum, quare incrassat pedem cum æqualitate sua, & plerunq; fit propter melancholicum humorem, & aliquando ob phlegma crassum, cui Rasis lib. 9. ad Alm. c. 93. subscribere videtur, Elephantiam describens esse crurum cum varicibus intumescẽtiam cum totius corporis habitu atro colore perfuso. At Græci omnes in Elephantiasi vniuersum corpus intumescere, maximèq; fædari tradidere, ita vt Paulus lib. 4. c. 1. vniuersi corporis cancrum appellarit, & Gal. lib. 2. de morb.ca.c.7. Elephanticis totam formam immutari tradidit, etenim nasus simus labra crassa, aures acuminatæ videntur. Præterea si quæ Aetius ser. 13. c. 120. Octauius Oratianus lib. 1. c. 32. Theodorus Prisianus lib. 1. c. 37. & Gariopontus vetustissimus author, cæteriq; plures de hoc morbo scripsere perpendentur, Elephantẽ Auic. & Græcorũ diuersum esse clarissimè innotescet, quod pariter exemplis manifestare volumus, Exemplum Elephantiasis Auic. desumimus ab Amato Lusitano, qui tale cent. 2. cur. 34. recenset. Vnus Monachus Augustinus nomine facie tumida, corpore procero, præpostero gradu, plusquam testudineo ad me peruenit, qui quum affectiones suas inueteratas, ac diuturnas enarrare cæpisset, pedes verè Elephanticos hoc est ad genu vsq; tumentes, vt saccos quis diceret plenos nobis indicat, super quos crustæ eminebant quædam rubigine affectæ, quas interpolatis diebus ex decocto emolliente madefactas deponebat, nam aliter pruritu, & ingenti vellicatione perdurare nequiebat; quos quum intuerer hunc Elephantiam apud Auicenam descriptam pati depræhendi: Græcorum Elephantiasis exemplum ex Beniuenio lib. de abd. morb. cau. c. 98. tale exscripsimus. Longis morbis annumeratur is quem ἐλεφαντίαν Græci vocant, qui in Italiam nunquam pęnè visus

ſus à Medicis vix dignoſcitur, Peregrinum quendam vidimus in grabatulo iacentem, cuius ſumma corporis parte maculis quibuſdam ad atrũ colorem vergentibus inficiebatur, & cutis inæqualiter aſpera, craſſaq; & veluti ſquammis fæda, ac liuens diuerſis etiam locis mollis, ac dura oſtendebatur, quin & oſsibus ipſis vt videbatur iam vitiatis, ac vniuerſo corpore macie, ac tabe confecto, ita ſurę ipſius os, pedes, & manus intumuerant, vt vtriuſq; partis digiti ſub tumore ipſo conderentur, quare cum ad hæc mala febricula quædam etiam adderetur quæ hominem abſumeret, vnius tantum menſis ſpacio migrauit ad Dominum. Hoc morbi genus à nullo alio fuſius deſcriptum quàm ab Aretæo vidimus, quare illius verba lib. 2. c. 13. ſubnectere æquum fore rati ſumus. Tumores alij iuxta alios exurgunt, nondum quidem continui, ſed craſſi, & aſperi, & interſtitium tumorum diſciſſum eſt, vt Elephantis coriũ; venæ latæ ſunt, non ſanguinis redundantia, ſed cutis craſsitudine. Non multò poſt autem & ſedes declarat, vniuerſo corpore in æqualem tumorem diſtinto. Pili in omni corpore præmoriuntur, in manibus, femoribus, tibijs, item in pube, in mento rari ſunt, rara quoque in capite cæſaries, quod verò maius eſt intempeſtiui cani, & caluitium affatim, ſubitiq; ingruunt, non multò poſt autem pubes, & mentum glabreſcunt, quod ſi qui pauci pili remaneant, hi magis dedecent, quàm qui defluxerunt, capitis cutis altius reſciſa eſt, rimæ autem frequentes, profundæ, aſperæ ſunt, tumores in facie duri, acuti, non nunquam faſtigio albido, baſi viridiore; pulſus puſilli, graues, tardi, tanquam per cænum vix ſe mouentes; venæ temporum diſtentæ ſunt, & ſub lingua; ventres bilioſi, lingua grandinoſis varis exaſperatur, neque inopinabile eſt & omne corpus talibus ſcatere tuberculis, quandoquidem & in victimis prauos humores habentibus carnes grandine plenæ ſunt, ſin autem valdè ab intimis partibus erumpet morbus, & in extremitatibus apparebit, impetigines ſummos digitos infeſtabunt; genua prurient; prurituq; cum voluptate ſcalpetur; ambit verò impetigo, & mentum nonnunquam in orbem; rubent malæ cum tumore haud ita magno; oculi caliginoſi, ænei caloris ſunt; ſupercilia prominentia craſſa, glabra, deorſum verſus pondere vergentia; contractis glabellis eminens tumor inſurgit, color liuidus, aut ater eſt; epiſcenium valdè contrahitur, vt oculos contigat quemadmodum iraſcentibus, aut Leonibus accidit, vndè & Leonina hæc ægritudo vocatur; igitur neq; Leoni, neq; Elephanti ſolùm, verùm etiam nocti tenebroſæ æquales ſunt. Hypopia ideſt ſub oculis inſurgentia oſſa, & nares cum atris tumoribus ſalebroſæ, extanteſq; ſunt; labiorum prominentia craſſa eſt; pars autẽ inferior liueſcit, naſus tumet; dentes non albi ſunt, ſed nigricare viden

tur;

tur; aures rubent admixta nigritie, obstructæ, Elephanticæ, vt grandiores consueto esse videantur, vlcera in basi aurium sunt; sanies defluit, pruriunt, totum corpus rugis asperis exaratur, nec non & altè descendunt scissuræ veluti nigri in corio sulci, propterea & Elephas huic morbo nomen est, plantarum, & calcaneorum vsq; ad medios digitos fissuræ sunt; quod si plus augescat malum, tumores malarum, menti, digitorum, genuumq; vlcerosi fiunt; vlcera fętida sunt, & insanabilia, alia enim super alia exurgunt, super alia, alia nitescunt; siquidem membra hominem diu morte præueniunt, quoad de corpore excedant nasus, digiti pedes, genitalia, atq; manus totæ; hactenus Arętеus Elephantiasim describens, qui paulò superius ipsius incipientis notas describit. Hunc morbum nostris temporibus raro obseruari norunt omnes, quinimmò & antiquitus ignotum penè in Italia fuisse testentur Celsus lib. 3. c. 25. & Plinius lib. 26. Naturalis historiæ c. 1. antè Pompei Magni ætatē nō accidisse in Italia tradidit, sic & Plutarchus 8. sympos. probl. 9. morbum fuisse nouum Asclipiadis tempore, qui sub Pompeio Magno Romæ in arte medica clarauit ex sententia Atęnodori Medici testatum fecit. Peculiarem autem Aegypto morbum fuisse ibidem Plinius, & vrbi Alexandriæ Gal. 2. artis cur. c. 10. voluere, rarò antè visum in Germania, Scythia, & Misya frigidis regionibus tradit Gal. At temporibus nostris in Germania, pręsertim inferiori, Belgica dicta, & Gallia frequentem morbum etiam testantur Amatus loco citato, & Valeriola lib. 6. Enarr. enarr. 5. quod & qui regiones illas peragrarunt, confirmant, quàmobrem cum nobis ferè nunquàm, vel saltem rarò admodum visus sit morbus hic, in illius enarratione longiusculè immorari libuit, quod verò ad rem nostram magis, proximiusq; spectat sciendum, ex omnium scribentium vnanimi consensu ab atrabili, & pituita crassa, vt plurimum pendere consueuisse morbum hunc. receptui itaq; canentes dicimus, quod si rationem, cur sanguis leprosi hominis iam dicti aquam densarit, in proprietatem occultam referre vellemus, facilè nos ab hac difficultate extricaremus, quod certè Auic. exemplo 5. col. c. 43. facere possemus, quęrens enim quomodo coagulum cum sit calidum & siccum ventrem constipet, si bibatur, inquit, quod hoc facit à proprietate cuius causæ sunt ignotæ, vel quia humorem coagulat, & indurat, sic & Dioscorides lib. 2. c. 67. coagulum cum vino, vel aceto epotum lac in ventriculo concretum dissoluere, cum interim si lacti extra corpus nostrū immiscetur, illud statim coagulare conspiciamus, quod & Gal. lib. 10. de simpl. med. facul. affirmat, sed nos proprietate occulta nunc omissa, quod experimento docti fuimus afferremus, si prius dixerimus non frigiditate, nec caliditate leprosi hominis sanguinē aquam coagulare potuisse,

tuisse, non frigiditate actuali, quia actu calidus, nō potētiali, quia nulla talis in sāguine frigiditas imaginari potest, nō caliditate, qa aquā nō calido, sed frigido cōcrescere consueuit; posset tamen aliquis ex Arist. 2. de gen. animal. c. 2. dictis arbitrari aquam caliditate sanguinis coagulari potuisse, habet enim Arist. eo in loco, quòd partes aqueæ spiritui permixtæ crassescunt, exemplo spumæ, quæ aqua est crassior reddita ex spiritus permixtione, sic & semen quoq; exit, quidem intrinsecus crassum, & album, calore interiore multū spiritus continens, sed egressum vbi calor euanuit, & aere refrigeratur humidum euadit, & remanet aqua, sic & à pari dicere possemus, multo spiritu vnà cum sanguine aquæ permixto coiuisse aquam, sed verè hoc fieri non posse quotidianū experimentum comprobat, nam ex nulla sanguinis permixtione, quę tamen in dies in mittendo sanguine accidit frequens, & sanguinis spirituosissimi id euenire obseruatum fuit, præterea licèt id per initia contingere potuisse dederimus, tamen refrigerata aqua rursus liquari debuisset, quod in spuma, & semine euenire tradit Arist. & experientia docet, quare magis arridet causa, quàm nunc nunc subijcimus. Vidimus nos aliquando quod, si rescissę pellium partes in aqua bulierint (quod pictores ad gluten parandū facere consueuere) cum deferbuerit aqua refrigerata statim cogitur, atq; dempto calore lac coagulatum referre, quod vtiq; ex succi lentacei viscidi, & crassiui ignis à pellium rescissionibus extracti permixtione euenire manifestum est, quod pariter obseruare licèt in edulij genere illo, quod coqui ex animalium extremitatibus, neruosisq; partibus iure excoctis parant, Gelatinam vocant, quod quidem cum per colum traiciunt, calidum liquidissimum conspicitur, at statim cum refrigeratum fuerit coit in lactis coagulati consistentiæ similitudinem. A pari cum Annibal prædictus crasso lentaceo, pituitosoq; sanguine redundaret, hic aquæ permixtus vtriusq; actuali caliditate distributioni in miscella oppitulante, cum deferbuisset coitioni, & coagulationi occasionem prębuit, ad quod credendum me quoq; magis impellit, quod non semel in quibusdam malo colore, & habitu corporis prędìtis obseruaui; his enim sanguis extractus, pixideq; collectus, postmodum, præcipuè circa superiora ita concretus maiori ex parte crassam pituitam vndequaq; repręsentans conspectus est, vt vix sexta illius pars sanguinis colore donata in matulę fundo resideret, ita vt reliquū gluten viscidissimum videretur, vixq; cultro scindi, & lacerari posset. Nec nullum cui sanguis huiusmodi secta vena extractus fuit morbo liberatum recordor, fauent huic nostræ sententiæ, quod ab Arist. 2. de gener. animal. c. 2. scribitur oleum scilicet non congelari, sed solum frigore concrescere, eo quòd multum calidi obtineat, qui si in partibus

quoq; tenuioribus fundetur; nec etiam crassescet oleum; quod experimento comprobatum habemus, nàm oleum amigdalarũ torcularis expressione extractum in officinis asseruatum, nec etiam per ingentissima frigora crascecit, nedùm congelascit, secus verò accidit alijs oleis ex oliuarum oleo paratis, quæ omnia crassescunt, & coeunt, nàm olei oliuarum calidum in crassioribus partibus fundatũ, olei verò amigdalini in tenuioribus, sic & ob id acetum ex puro vino, & meraci paratũ, nec congelari, nec crassescere ob eandem causam obseruamus. Quod si quis id occultæ cuidam proprietati ascribere maluerit, non renuemus. Cum à Ctesia scriptis mandatum sit radicem quandam apud Indos haberi, quæ aquæ, aut vino exigua portione imposita illos ita condenset, vt manuteneri, ac ceu cera tractari posſint, Et Plinius lib. 24. c. 13. & 17. tradit ex mente Pythagoræ Aquifolij arboris florem, & Coriacesiã, caliciamq; herbas aquæ immissas illam cõgelare sua proprietate. Quicquid sit, hoc vnum scimus aquam à frigido ambiente permixto sanguine minimè concreuisse, cum tunc calidus esset aer, nec minus à sanguinis excedente caliditate, quod de coagulo superius attulimus coagulari potuisse, cum à frigido tantum coet, vt superius cum Arist. cui experimentum suffragatur, demonstrauimus. sed antequàm capiti vltimam manum imponamus, minimè reticendum putamus. Leprosos olim à cæterorum hominum cętu segregari solitos, ne contagioso inquinamento labem populis inferrent, quod in sacris paginis legimus. Numerorum quinto istud est. Præcipe filijs Israel vt eijciant de castris omnem leprosum, & illud item leuitici decimotertio. Omni tempore, quo leprosus est, & immundus, solus habitabit extra castra. Sic Paulus lib. 4. eos procul ab hominum societate ablegandos his sanè verbis censuit. Quoniã contagiosus hic morbus non sanè minus quàm vel ipsissima pestis, seorsum à sanis hominibus, atq; procul ab Vrbibus à mortalium cæterorum frequentia tabe illa affecti ablegandi sunt, Aetius lib. 15. c. 120. consulit, vt necessarij, & domestici horum consuetudinem, & congressum auersentur, contagiosumq; malum esse, & in calce capitis. 125. ait, qui curationem non recipiunt procul ab Vrbibus, & mari segregandos. Sic & temporibus nostris in Germania, Galliaq; quibus prouincijs frequẽtius, quàm apud nos, leprosi conspiciuntur, & vigent, in locũ ipsis deputatum eos relegant, sicq; alicubi per Vrbes, & castra pertranseuntes versantur signo quopiam, vel tintinabulo, alio vè simili apposito à cęteris discriminantur. In Italia verò sicuti rarò admodum Elephantiasis, seu lepra obseruatur, ita me hercle minus quoq; contagiosam etiam si quando occurrit deprehendimus, Præmemoratus enim Annibal, multos menses cum suis domesticis versatus, nulli vnquàm morbum com-

 municauit

municauit; qui tamen veri leprosi notas omnes obtinebat. Non enim omnes Elephantici æquè contagiosi sunt, quinimmo Aetius lib. citato c. 25. de illis verba faciens inquit. Non tamen absurdum fuerit puerorum gignendorum gratia per rariora interualla coire, neq; enim in totum contagiosę successiones ipsius affectionis in omnibus fiunt. Qua de re mitiori increpatione repræhēdendus ab Eccellen. Mecruriali lib. 3. de varia lec. c. 20. admittit nanq; illorum cum mulieribus congressum, quorum sucessiones minimè futuras contagiosas existimat, quiq; curationem admittere possunt, confirmatos enim, & incurabiles statim procul à mari, & vrbibus segregandos statuit, mulieres autem difficile corripi hoc morbo paulo antea dixerat. Ita quoque me hercle, & in altero, in quo arguitur, minimè obiurgandus, non enim quod illi apponit doctissimus Mercurialis ipsius verba sonant, falsum enim est, quod senserit in castratis largam fieri seminis generationē, & quod hac ratione ab Elephantiasi facilè euadant, non enim ita ignarus est existimandus Aetius, quòd ignorauerit testes efficere, & perficere semen Venæ enim, & arteriæ paucum, & multo temporis spacio semen, testes verò nō solum multum, & cito, sed exquisitè etiam confectum generāt, quod Gal. libro de semin. cap. 16. clarissimè docet, qua de re spadones cum testibus careant, & sæpe sæpius etiam in castratione lacerentur uasa seminaria, quis eos multo semine abūdare dicet. Quod si etiā Aristotelis sententiam sequamur nullum testibus generandi semē usum attribuentes, sed tantum pendere adiectos eo modo, quo pondera Textrices telis annectunt, tamen eo quòd meatus seminarij intro se retrahant, non rectam fieri, nec multam seminis generationem erit dicendū, quod Arist. ipsemet problemate. 39. sect. 10. affirmat exectos inquiēs dùm castrantur naturam suam in genus seminis infæcundum commutare quales sunt & pueri, & mulieres. Eunocos enim, & paucum, & aquosum, inconcoctumq; semen, sicut & pueros emittere experimentum docet, falsum quoq; est Aetium sensisse, quòd Clar. Mercurialis affirmat, non castratos ita vtilem, & bonum humorem in seminis generatione absumere, vt facilè Elephantiasi corripiantur, sed sensus genuinus litterę Aetij talis est, quod spadones non facilè apprehendantur ab Elephantiasi, quia non absunant multum humoris vtilis in seminis generatione, quare cum eorum corpora bonis humoribus redundent, non facilè corripiuntur ab Elephantiasi, secus verò accidit in Elephanticis ipsis, in quibus cum pauci boni humores reperiātur. & incoctorum, & crassorum copia eorum corpora redundent, fit, vt semen crassum quoq; multum generetur, tantum enim crassius semen effici tradit Arist. 2. lib. de gen. animal. c. 2. quantum in corpore materiæ terrenæ, & crassæ habeatur,

beatur, hinc, fit vt multum in Venerem stimulentur, pręsertim flatibus crassioribus, materiaq; crassiori repletis vasis. Quę interpretatio an verbis Aetij consentiat facilius dignoscet lector, si ipsa subscribemus, habet itaq; Aetius, Etenim non reperias vllum aliquē temere, qui exectus ab Elephanthiasi apprehendatur, neq; etiam facilè mulierem, Fortè ob id, quòd ab vtili, ac bono humore seminis emissio prodeat, aut quòd largior generatio ipsius in seminarijs locis ob materiæ spissitudinem contingat, multo itaq; semine Elephantiasi correpti abundant, Vides ne Aetium asserente clarè spadones idcirco non facile corripi Elephantiasi, quia humoribus bonis abundent qui in seminis generatione non absumantur, neque etiam mulieres, quia eorum corpora ab excrementis per menstruas purgationes repurgantur, quæ Aetij sententia Hipocraticæ 6. lib. Aphor. 28. & 29. vniformis, est sic quoq; Elephanticos, eo quòd multo humore crasso redundent, ex quo semen crassum quoq; generatur, ad Venerem sunt procliues, quemadmodum & Podagricos quotidie obseruamus ob eandē causam Veneri quàm maximè deditos. Dū, hęc typis subijcimus Io. Bap. Caballaria Leonati Medicus ad nos trasmisit historiam, quam hoc loco subnectere operepretium duximus & talis est. Nouis Iunij anni huius. 1584. cum Leonati municeps quædam non vltimi ordinis spontanea lassitudine pręmeretur, alui lenitione præmissa, Iecorariam dextram secui; Et mox collecti, ac cōcreti sanguinis serositas vniuersa (quæ illi copiosa supernatabat) in lac abijt; illa inquam verum lac colore, ac consistentia, (subliuidum tamē,) planè referebat. sanguinis globus in summo floridus, in imo nigrior extitit, nulla pituitosa concretione superextensa. Post triduum experimēti gratia sinistram itidem internam aperiri iussi: Ac sanguinis quidem, & humoris lacti species omnino priori respondit Nōnullos ad spectaculum admissi. Ministro placuit intincto digito guttulam degustare; qui dulcedinis quippiam inesse testatus est. Femina hæc triginaria est, bibacula est Viri appetens est; quem habet ignauissimum. Anno cōiugij primo effecta est mater; ex illo est in fęcunda. Et iam nouus agitur infęcunditatis annus. Statis temporibus per vterum purgatur, & quandoq; albo madet profluuio Cęterùm inculpatè degit. ex iam dictis & ex ijs, quæ inferius dicenda sunt præsertim lactes eiusq; sero natura, haud multò difficile erat præsentes historię propinquas causas indagari, quod lectionem perspicacię discutiendum relinquimus.

De Proliculati totius corporis affectione ac aliorum animalium ab eodem erumpentium. Cap. V.

Nfestari capita hominum à pediculis familiarissimum, omnibusq; notum est, at quod vniuersum corpus ab eisdem denastetur, & absumatur inter ea, quæ rarò accidũt, enumerari meretur, vndè minimè mirandum si Gal. Aetius, & Paulus nullibi de re hac ex intento meminere, sed duntaxat de capitis, & palpebrarum pediculis fusius verba fecere, & si ex Gal. dictis lib. 11. de simpl. med. facul. ellici posſit hac affectione totum corpus corripi posse, dum ait. Quibus ergo affatim sunt mali succi in corpore, ijs ingens prouenit pediculorum numerus, & quæ sequuntur, Et Aetius ser. 3. c. 158. inscripsit. Quæ euacuant; & corrumpũt pediculos omnis generis circa corporis superficiem, ita vt ieiunè admodum materiam hanc pertractarint Græci, Clarius tùm Arabes, tùm Latini de hoc morbo scripsere, vti Auic. fen. 7. 4. trac. 3. c. 26. Alscharauius trac. 1. sec. 1. c. 16 suæ practicæ serapio trac. 1. c 5. Rasis 25. cont. c. 17. Hali Abbas 8. Theoricæ c. 17. & Abenzoar. 1. Theysir trac. 8. c. 8. inter Latinos verò Cælius Aurelianus lib. 4. c. 2. Quintus Serenus c. 5. & Marcellus lib. 1. c. 4. Postremo loco Arist. authorem adducimus, qui lib. 5. de historia animalium c. 31. de re hac eadem meminit, ex quorum omnium doctrina, quæ mox à nobis scribentur decerpsimus, quatuor enim perscrutanda proponimus, primum an pediculi huiusmodi sint vnius sobolis tantum, an plurium. Secundo qua in parte generentur. Tertio ex qua materia. Quarto quòd eorum sit efficiens, quòd itaq; ad primum spectat varios esse pediculos in palpebris genitos à capitis pediculis clarissimè patet, ex Aetij dictis, qui lib. 7. c. 65. tradit pediculos in palpebris generatos latos, paruos, & multos esse, sic & in lib. Gal. ascripto, cui titulus introductio, seu Medicus hæc legimus. Phtiriasim vocamus, cum palpebrarum pilos multi lati, exiguiq; pediculi infestant. Alterum pediculorum genus est partibus omnibus, quæ pilis vestiuntur, commune, nam qui in supercilijs ex illis, & inguine, & barba proueniunt, hos pediculos vulgo vocant Piattolæ Abenzoar loco supracitato vocat Platulas, Arabes, Alcarad, Alguardan, & Alfecd appellant teste antiquiore Arabicorum nominum Auicenæ interprete, qui etiam vocat Pediculos Pharaonis, Cælius Aurelianus loco citato eos pediculos ferales vocauit, cuius hæc sunt verba de pediculis loquentis. Plurimi enim creantur nunc per totum corpus, nunc per eas partes, quæ capillatura contectæ sunt, & nunc sunt

consueti, atq; simplicis forme, nunc ignoti, hoc est latiores, & duri magis, ac sæuientes morsibus vehementer, quos quidam ferales appellant, Aristotelis verba sunt. 5. de hist. animal. c. 31. genus pediculi ferum vocatum est durius, eo quòd magna ex parte prouenit, & corpori detrahitur difficilius, est & alterum pediculi genus malignum valdè, cuius morsus venenosus est, cuius meminit Auic. fen. 6. 4. trac. 5. c. 12. & illum appellat pediculum Vulturis. Hos Plinius serpentes vocasse credimus cum lib. 7. c. 51. ait Pherecydem Syrum copia serpentium ex corpore eius erumpente expirasse, quod enim per serpentes pediculi sint intelligendi, vel ex eo constat, quòd Aristoteles loco citato Alcmenem Poetam Pherecydemq; Syrum pediculorum fæditate obijsse testatum relinquit. Verùm quia Græci ἑρπετὰ simpliciter, & ἑρπετὰ τοῦ χρωτὸς solent appellare pediculos, idem verò est ἑρπετὸν quod serpens à verbo ἕρπω quod est repo, seu serpo, hinc Plinius Græcorum imitationes, serpentes vocauit pediculos. Tertia pediculorum species est sub cuticula aboriens ibiq; affixa permanens, præcipuèq; in manibus, & pedibus hos vocat Abenzoar 2. Theysir trac. 7. c. 19. Assoab, à nostris vulgò pedicelli, seu pedoscelli dicuntur, mirum herclè dictu, quod perbellæ idem Author descripsit, cum excoriatur cutis (vbi scilicet minimus ille ionthus varulus vè cuiusdã sudaminis instar apparet) exeũt animalia viua tàm paruuncula, quòd vix possunt videri. Pediculorum generationis locum docuit Gal. lib. 1. de compositione phar. sec. loc. c. 7. per hęc verba. Quare manifestum est in profundo cutis pedicularis morbi affectionem fieri, vbi etiã hæc animalia generi possibile est, non in superficie cutis, in qua furfures consistere diximus. Quod pariter Auic. loco superius allato testatum reliquit. Quibus etiam Aristoteles consentit, si illius dicta rectè intelligantur, minimèq; falso interprætentur, quod fecit celeberrimus Mercurialis (absit maledicentia) lib. de morbis cutaneis, apponit enim Arist. quòd dixerit pediculos fieri ex carne corrupta, & in hoc illum impugnat, quod tamen à veritate alienum est. Scribit certè Arist. Pediculos ex carne fieri, sed absolutè scribit, & sine additione particulæ (corrupta) & si rem diligenter perpendamus non materiam Philosophus, sed generationis locum per hęc verba nobis ostendit. Nàm cum dixisset pulices obtinere sedẽ sui ortus in sordibus aridis, cimices verò in humore, qui per summam animalium corporis consistit, statim subdit pediculos fieri ex carne, idest non extrinsecus, quemadmodum cimices, & pulices, sed sub cuti inter illam, & carnem, generationis locum non materiam tradens, nàm paulò post illorum materialem causam recenset, inquiens accidere prè nimio corporis humore, erat itaq; Aristotelis dictum potius amplexandum

dum à doctissimo Mercuriali, quàm redarguendum, quod aliàs ipse fecit lib. varię lectionis 2. c. 7. præsertim cum rationes, quas aduersus illum adducit, futiles admodum sint, statuàmus itaq; locum, & generationis sedem pediculorum inter cutem, & carnem esse, quod Alsharauius pariter confirmat, tradens pediculos fieri ex putrido humore, qué natura expellit inter cutim, & carnem, irridendus sanè Plinius ille, qui libros de re medica conscripsit, quum lib. 4. c. 1. tradit, quòd Aegiptij reges, quibus erat studium scrutari corpora mortuorum, & causas valetudinum oculata fide recognoscere in corde ipso nasci eiusmodi vitium, scilicèt Phtiriasim prodiderunt. Hactenus de loco, de materia vero huius affectionis perquirendum. Theophrastus lib. 2. de causis plantarum c. 12. scribit ex sanguine corrupto, & putrefacto phtiriasim prouenire, Auic. in 4. parte canticorum enumerat pediculos inter ea, quæ fiunt ex humore phlegmatico, Cælius Aurelianus ex bile rubea gigni tradidit Haliabbas ex grossa humiditate, Mercurialis Theophrastum reprehendit hoc argumento, quod si pediculi fierent ex sanguine essent vtiq; colore rubei, quæ ratio iudicio meo satis infirma est, non enim ex calore animalis ex putredine geniti humorem, à quo ortum duxerit diiudicandum docuit, Auic. lib. 3. fen. 16. trac. 5. c. 1. quo loco asserit nō ob id dicendum vermes ex sanguine esse genitos, eo quòd rubei colori conspiciantur, non enim semper verum est orta suis principijs attestari, vt inferius demonstrabimus, præterea Theophrastus nō ex sanguine absolutè, sed ex sanguine corrupto pediculos fieri tradidit, sanguis verò cum corrumpitur, in bilem euadit, & millies docuit Gal. vel nigricatur, docet experimentum, addamus Theophrastum sub nomine sanguinis humores omnes comprehendisse, siquidem in massa sanguinea omnes humores contineri luce meridiana clarius est. sic Gal. 1. de comp. med. 5. locos c. 7. ex multis humoribus calidis phtiriasim fieri, ex malis succis lib. 11. de simp. med. facul. asseruit Auic. fen. 7. 4. materiam pediculorum esse humidam, & fen. 3. 3. esse humiditatem putridam Alsharauius, putridum humorem, serapio. Humiditatem calefactam affirmarunt, vndè colligimus ex quolibet humore ortum ducere posse, præsertim verò ex humoribus magis humidis quales sunt sanguis, & pituita, qui actu, & potentia humidi sunt, ex quibus facile materialis causa dignosci potest. Quæ verò efficiens causa sit dicenda, non æquè facile depręhenditur, vndè non immeritò Auerrois 12. Metaph. com. 18. animalium ex putri materia generatorum verba faciens inquit, quòd & si huiusmodi animalia vilia sint, nihilominus difficilem habent inuestigationem. Omnes à calore putredinali prouenire consentiunt, addunt alij caloris naturalis opem, tertij verò, &

cęlestis

celeſtis caloris interuentum adiungunt. Nos omnes calores prędictos horum animalium & per conſequens pediculorum opifices ſtatuimus. Cum enim putredo fiat in ijs, quæ humida, cum ſint à calore pręternaturali, corripiuntur, calorem hunc in pediculorum, qui ex putri materia fiunt, generatione requiri ab omnibus receptum eſt, Ariſt. verò docens 4. Mete. in calce cap. 1. tex. com. 13. in rebus putreſcentibus quo modo generentur animalia, ait. Putridis etiam in rebus animalia innaſcuntur, propterea quòd qui naturalis eſt calor ſecretus, ea, quæ excreta ſunt, cogat, quorum uerborũ ſenſum eſſe volunt Expoſitores, quòd animalia in putreſcentibus generentur, eo quòd caloris naturalis, qui in rebus illis putridis inerat ſecreti facultate, & efficientia, ea, quæ excreta ſunt id eſt partes humidę cogantur, putreſcunt ſiquidem res propter naturalis caloris ſecretionẽ, quę ab externo calore eſt facta, quòd autem cum naturali calore humor ſimul exeat, efficitur, ut eductus per eum cogatur, atq; in animal concreſcat. Quòd autem Gal. ad huiuſmodi animalium procreationem, non ſolum putredinalem calorem, ſed & naturalem requiri mens fuerit, clariſsimè ex com. 26. aff. 3. lib. elicimus quod & Auic. nam confirmaſſe palàm fiet, ſi literam legerimus, qualem exprimit Iacobus de partibus, & non qualem Gentilis admittit, fieri autem pediculos putreſcente quidem humiditate in re, quæ putrefit, ſed non ex putrefacta, ſed potius concocta, quod ex Ariſt. fieri diximus colligimus quoq; ex Gal. & Auic. ex Gal. quidẽ dùm inquit phtiriaſim fieri ex multis humoribus calidis quidem, ſed non ad tantã caliditatem progreſsis, ad quantam humores acres, & ſeroſi, & Auic. ait fieri ex materia, in qua non feſtinat ad eam putrefactio feſtinatione vltima, & eſt conueniens, vt ſit materia recipiens vitam, & Abenzoar dicit generari ex humoribus, quibus putredinalis calor aduenerit non multus, nec in facto eſſe, ſed in fieri quouſq; ſcilicet animatũ quid fieri poteſt, & ſerapio quòd fiunt ex humiditate calefacta, verum calefactio eius non peruenit ad terminum, quod faciat materias virulentas acutas, hanc veritatem Olfecit Rhòdelitius in ſuo de curand. morbis meth. dùm inquit pediculos fieri ex humore calido, & humido, ſed cocto, putredinis enim ſpecies dari, quæ in ſe habeant aliquid coctionis teſtatur Galenus libro primo de diff. febrium cap. ſexto, Quomodo autem in eadem parte formali, in qua ſunt partes materiales, non ſolum ſint ſimul digeſtio, & putrefactio, ita quòd putredo fiat in aliquibus partibus materialibus, & digeſtio in quibuſdam alijs partibus materialibus, quodq; etiam in eadem parte pręciſè poſsint eſſe ſimul digeſtio, & putrefactio longiori ſermone, docet Gentilis in pulchra illa quæſtione de morbi temporibus, Ariſtoteles quoq; in meteororum lib. 4. & 3. lib. de ge-

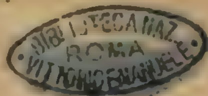
neratione

neratione animalium c. 11. quomodo fiant animalia ex putredine tradens habet hęc verba. Cum enim dulce in principium constituendum secernitur, quod superest, talem accipit formam, nil autem gignitur putrescens, sed concoctum putredo vero, & putridum excrementum rei concoctæ est, nihil enim ex toto efficitur, quemadmodum neq; in ijs, quę ab arte conduntur, nàm nisi ita esset, facere non requireretur, sed quantum inutile est, id aut à natura, aut ab arte detrahitur, generãtur autem in terra, humoreq; animalia, & plantę, quoniam humor in terra, spiritus in humore, calor animalis in vniuerso inest, ita vt quodammodo plena sint animę omnia. Ex quibus Aristotelis verbis, non solum calorem naturalem pediculorum opificem colligere possumus, sed & tertium calorem scilicèt animalem, qui in vniuerso est, quem Auic. calcodeum. Auer. verò formarum datorem appellant. Quod & clarius idem met Arist. 5. de historia animalium lib. c. 19. affirmat, dùm ait vermibus omnibus commune esse, vt primordium generationis illis aut à sole, aut à spiritu pręstetur. Et Auer. in disputatione 9. in solu. 3. dubij. 12. Metaph. com. 13. & 18. scribit quòd animalia genita ex putrefactione generantur à corporibus orbium. Quinimo Themistius ijs duntaxat, qui ex putrida eluuie proueniunt, animalibus existimauit communem mundi animam conferri, ijsq; solis principium vitale accedere ex superioribus. Clarissimè autem Auic. in pediculis generandis hunc calorem recipi docet, cum ait, quod super eorum materiam influitur vita ex creatore suo. Vndè iure meritò Virgilius 4. Geor. Iouis omnia plena. & 6. Aene. Principio cęlum, & terram, camposq; liquentes, & quæ sequuntur diuino afflatus numine cecinit, quod etiam Lucanus lib. 9. Macrobius lib. 1. de somno Scipionis, & Plato in Thimęo testatum reliquere, & Aratus scriptis mandauit μεςαὶ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαὶ Huius tertij caloris Gal. non meminisse minimè mirandũ, cum 7. & 12. Meth. de virtute formatrice verba faciens, fateatur se nescire, quid sit. Hinc conciliator 101. diff. & in com. 17. probl. 20. sec. Gal. ne verbũ quidẽ fecisse caloris Aethereij in generatione animaliũ ex putredine ortũ trahentium videns non semper verum esse, calorem hunc ad eorum generationem cõcurrere ineptè certè tradidit, cum Opp. Arist. Platonem, Aueroem, Alexandrum, Themistium sensisse manifestum sit, erroris autem Conciliatoris hoc fuit in causa quod calorẽ huiusmodi non per cõtactum, sed virtualiter vbiq; operari, non immediatè, sed mediatè minimè cognouit, ideòq; bene concessit Ranas in æstate ex pluuiali humore, & terra ipsa generari ope caloris cęlestis, at minimè concurrere ad generationem lubricorum ad intra corpus nostrum. de efficienti itaq; pediculorum causa satis sit nunc dictum, plura nanq; longiori oratione

de

de huiusmodi animalium ex putredine originis initium trahentium causa infra dicemus, cum vermium historiam instituemus. Quod siquis pediculorum causam finalem quoq; scire optarit, Nos enim secus, ac Montanus fecerit sentimus, qui rerum malarum ac morborum in corpore humano nullum censuit finem, dicere poterit cum Aueroe 12. metaph. com. 18. fieri ne natura ortietur, quod & in eiusdem generis cæteris animalibus dicēdum. Quod si magis particularem optamus hanc asignat Quintus serenus c. 5. inquiens. Noxia corporibus quædam de corpore nostro Progenuit natura volens abrumpere somnos, sensibus & monitis vigiles intendere curas, sed quis non paueat Pherecydis fata traghædi, & quæ sequuntur, Plures interemptos pediculari morbo testātur historiæ præter Phærecidem, cuius meminere Aristoteles, Plinius & Quintus serenus, vt diximus, Ad eum (vt Rhodiginus lib. 14. lec. antiq. c. 13. testatur) grauiter affectum cum visendi gratia Pytagoras discipulus aduenisset, ac quo nàm pacto haberet, sciscitatus esset, immitens is digitum per ianuam inquit (χροὶ δῆλα) idest ex corpore palàm est, id malum per Apollinis iram ei immissum refert Aelianus. & cōfirmat Diogenes laertius in ipsius vita primo lib. descripta. Speusipum Eurymedontis filium Philosophum Atheniēsem, & Syllam tirranū, Acastum peliæ filium, Calystenem Olynthyum, Mumium iurisconsultū, Eunum belli seruilis in Cilicia authorem, Platonem Philosophum eodem morbo peremptos obijsse testatur Plutarchus. Silla quoq; infælix tali languore peresus corruit & fędo se vidit ab agmine vinci, vt cecinit, Quintus serenus, Volateranus Honorificum Vandalorum Regem, quū octo annis Christianā religionē insectatus esset pediculari morbo perijsse testatur, sicuti Arnulphum Imperatorem post Carolum Crassum cum ad templorum spoliationes animum conuertisset pediculis cōsumptū interijsse authores sunt Baptista Egnatius, Platina, & Paulus Aemylius, Napus Turrianus in arce Comensi Bardelli dicta ab Othone vicecomite Mediolanēsis Anthistite, & Simone Locarno victoria petitis cōiectus mortuus & fęda illuuie, & enatis subinde pediculis consumptus, Corio, Merula, Tristano, Calco, & Iouio Historicis id affirmantibus, Quod & Antiocho contigisse ex historia sacra docemur, sic anno Domini. 1486. Honoriclum vermibus erosum historiæ traditum est, testis est Paulus Aemilius in historia Francorum lib. 1. Doclum Alpaidis Pipini Pellicis fratrem cum Lambertū Traiectensium Episcopū, eo quòd Pipinum erroris culpare ausus fuisset, interemisset, repente tineis toto corpore scaturiētibus cruciatu vexatū in Mosam rabie percitum precipitem se dedisse. Quòd siquis recentiores amet historias à Medicis descriptas, eas pro libito legere poterit apud Amatum Lusitanum cēt.

3. cur. 58. quo loco meminit Veneti cuiusdam Anconæ morantis, & alterius nomine Taboræ qui Vlijssiponę morabatur, quorum primus per vniuersum corpus pediculari morbo vexatus conualuit, secundus verò interijt ita per vniuersum corpus scatẽtibus pediculis, vt duo eius serui Aethiopes nil aliud curæ haberent, quam ex eius corpore pediculorũ cophinos plenos ad mare quod prædictam ciuitatem preterlabitur portare. Admirandum sanè quod scriptum reliquit Diodorus Siculus rerum antiquarum lib. 4. de Acridophagis gentibus, quorum finis non solum admirabilis, sed incredibilis potius videtur. Nàm propinquante senecta pediculi alati non solum visu varij, sed specie horridi, ac turpes in corporibus nati, ventrem primò, tùm pectus, deinde totum corpus paruo tempore exedunt, qui morbum patitur primum, veluti scabiei cuiusdam pruritu allectus, corpus scalpit, voluptate simul, & dolore perceptis, deindè exiẽtibus pediculis simul effluente sanie, morbi acerbitate, ac dolore percitus vnguibus corpus magno cũ gemitu lacerat, tanta verò vermium copia effluit alijs super alios tanquam ex perforato vase scaturientibus, vt deleri nequeant, hoc pacto siuè cibi, siuè aeris causa miserum sortiuntur vitæ finem. Non solum autem pediculos, sed & vermiculos, quorum generatio eundem quoq; modum sortitur aliquando corpus ad internecionem vsq; deuastasse obseruatum est. Illustrissimus quidam, cuius nomen consultò reticere lubet, ita obęso corporis habitu præditus fuit, vt in ingentẽ molem excrescente pinguedine, carnis, pinguedinisq; plexuræ circa collum, & in abdomine quàm maximæ conspicerentur, in quorum medio cum ęstatis tempore dolere cæpisset, conuocatis ministris, quid nàm mali subtus latitaret aspicerent mandauit, quo facto primum exesam cutim inuenere, postmodum procedẽte tempore erumpentes vermiculos conspiciũt persimiles illis, quos in antiquiori corrupto caseo occultari aliquando videmus, quod malum cum nullis præsidijs profligari potuisset, tandem strenuum Heroem neci tradidit, sic & Galerium, Maximilianum Imperatorem vermibus ab inguinibus erumpentibus obijsse traditum est à Põponio Læto in Rom. hist. compendio, sic & Herodi post trucidatos innocẽtes ex pudendis vermes exiere, quibus vnà cum alijs compluribus morbis conflictatus immanissimus Tyrannus perijt, vt videre est apud Ioannem Tonaram Annalium tomo 1. Herodotus in Melpomene scribit Pheretrinam Barceorũ Reginam immani crudelitate fæminã Deorum vltione totam vermibus putruisse, eoq; morbo miseram euomisse animam. Non solum itaq; pediculis, sed & vermibus per ambitum corporis errumpentibus nonnullos perijsse palàm fecimus, quinimmo & à muribus quosdam exęsos, & extinctos legimus, sic Hattom Archiepiscopum

copum Maguntinum in Rheno fluuio deuoratum apud Ioannem textorem, Munsterum, & Cornelium Gemmam legimus, quod & Patricio viro cuidam euenisse tradūt, & Martinus Cromerius de rebus Polonicis lib. 2. tradit Popielum tirannum Polonorum vnà cum vxore, & liberis à muribus absūptos ī arce Crusuicia perijsse. Et Leuinius Lemnius de ocultis naturæ miraculis lib. 2. c. 40. sic scribit. Obseruatum est nostra memoria dissecto mulieris cuiusdam corpore, bestiolas exemptas soricibus, muribusq; non absimiles. Reliquum tantum est, vt curiosiori cuidam satisfaciamus, qui iure perquirere posset, cur nonnunquam pediculi potius non nunquā potius vermiculi iam dicti in corporis partibus externis nascantur, cui sic responsum volumus, quod ex putredine genita animalia diuersarū figurarum, colorum, & magnitudinis conspiciuntur fieri, quia humidum quod putrescente re euanescit cum calore, ab illo cogitur diuisum in plures partes, plurium magnitudinum, & in partes tenuiores, crassiores, calidiores, & minus calidas, ideò generantur animalia diuersarum figurarū, diuersorum colorum, & magnitudinum diuersarum, Et Auic. c. de vermibus scriptum reliquit. Cum aderit materia, & vestitur complexione aliqua, tribuitur ei magis conueniens quod ipsa potest tolerare, ex figuris, & formis, & non prohibetur eius præparatio, à perfectione naturali, quam meretur, vel conuenit ei ex artifice potente, quod ferè idem à Serapione trac. 3. c. 30. traditum legimus. Hocq; experimento comprobari ex obseruatione testatum reliquit Cornelius Gemma de admirandis lib. 1. c. 6. per hæc verba. Vermes excreti pluribus non tātum tænię similitudine qualem & nos studiosis ostendimus ad duodecim, aut tresdecim pedum lōgitudinem, sed & peregrina forma stupendi, nunc ranę, nunc lacertæ, aut salamandrę, aut alterius animalis, cimices, pediculos ex aliqua parte, vel totius corporis habitu scaturire ipsa nimirum carne, vel adipe in tabum, & fœdam saniem resoluta, mirabile quodam, & infrequens. Quemadmodū ex diuersitate materiæ, & agentis caloris, & in magno mundo diuersę animalium species forma inter se maximè differentes sine coitu gigni quotidie videmus, vti sextus Empiricus lib. & c. 1. Pyrrhoniarum Hyppotyposeon per hæc verba docet. Eorum quę absq; coitu nascuntur animalium, alia ex igne eduntur, ut Zoophyta quæ in caminis uidemus, alia ex aqua corrupta, ut culices, alia ex vino vappa facto vt senipes, alia ex terra, alia ex limo vt ranæ, alia ex luto vt vermes, alia ex Asinis vt scarabei, alia ex oleribus vt erucæ, alia ex fructibus ut qui in caprifico nascuntur uermiculi Psenes appellati, alia ex animalibus putrefactis, ut apes ex tauris, & uespę ex equis.

De flatu furioso in ambitu corporis. Cap. VI.

Legimus apud Albucasim trac. 2.c.95. Quædam ægritudo nominatur in terra nostra Naxir, & est dolor, qui accidit in quibusdam membris, deindè permutatur de membro ad mẽbrũ, & ego iã quidẽ vidi ipsam secundũ qđ narro tibi, vocatus sum ad mulierem infirmam in quibusdam villis, & detexit brachium suum, & vidi inflationem paruam in vena funis brachij, & postquam remansi hora vna vidi vnam inflationem incedere cum focili, sicut incedit vermis, ascendendo ad humerum eius velocius, quàm esse potest, vt sit sicut argentum viuum, quando currit de loco ad locum, recessit ergo dolor ex illo loco, & fixus est in humero, deindè sedi hora vna, & cucurrit in reliquum corpus, donec peruenit in brachium aliud, deinde narrauit mihi, quare reuoluebatur in toto corpore suo secundũ quod vidi, miratus sum ergo de velocitate permutationis eius de membro ad membrum; & ego quidem antè illud non videram hanc ægritudinem oculis meis taliter, secundum hunc modum, veruntamen vidi multos, qui inueniunt dolorem permutari de membro ad membrum, & non vidi ipsum oculis, sicut vidi eum in muliere, & Ego non cogito illud esse, nisi quod est, propterea quod mulier fuit ex illis qui sunt ex villis sicci corporis detectarum venarum, huic ergo apparuit sensui illa ventositas permutata, & est necesse, vt non appareat secundum hanc rationem in illis, qui sunt delitiosi, & corporibus humidis occultarum venarum. Cum ergo vis curationem eius, & sensit patiens illum dolorem, tunc si est apparens tibi oculo, sicut diximus, tunc stringe supra ipsum, & sub ipso velociter, & seca supra ipsum, donec egrediatur illa ventositas coarctata, & cauteriza locum, si autem non videtur oculis tuis, tunc cura ipsum cum excusione corporis, & cum eo, quod expellit ventositates, & carminat eas, cum pilulis fetidis, & pilulis de serapino, & similibus. Flatus præsertim crassos in qualibet fermè corporis nostri parte colligi posse, extendendoq; dolorẽ excitare Gal. 2. de arte cur. ad Glauco c. 6. & 14. Math. c. 70. se. 3. 4. trac. 2. c. 19. Auic. betr. 7. c. 9. Rasis cont. tra. 3. c. 9. Serapio trac. 5. c. 24. clarissimè docuere, quod enim in corporis cauitatibus à debili calore ex materia potissimum crassa, & pituitosa flatus multi gigni possint, adeò manifestum est, vt nulla prorsus indigeat probatione, in carnibus ipsis, & musculis oriri clara est Gal. sentẽtia loco citato, quo habet; quę quidem in carnosis fit partibus spiritus flatuosi aggregatio, nonnunquam omnino vacat dolore, ac longiori tempore durat, ac tùm præcipuè cũ

fuerit

fuerit articulationi vicina; hic enim sunt musculi magis neruosi, & desi atq; media sui parte carnosiores, hoc autem in palpitatione fieri compertum est, nam flatulentam materiam crassam intra carnosum, musculosumq; genus introclusam palpitationem efficere millies docuit Gal. ex huiusmodi autem flatuosis collectionibus tumores præternaturam fieri testatur lib. 13. meth. c. 4. vnde lib. de oculis c. 2. apostemata ventosa dissolutiuis curare decet, quorum etiam meminit Auic. loco adducto. Ventositates autem ab vno membro ad aliud permutari, præcipuè vero ascendere clarissimum est dicente de comp. me. sec. locos Gal. dolores capitis à flatu ventoso in ventriculo genito, & caput petente fieri, sed quod medijs venis flatus inclusi hinc indè per corpus velocissimè moueantur, nullibi, quod meminerim, præterquam loco Albucasis superius scripto vnquam legi, scio humores hoc pacto non solum paulatine, sed & confertim surgentes de loco ad locum permutari per venarum canales, quinimmo & serositatem pituitosam extra venas, per summa corporis sub cute deorsum decurrere, & arthitidiem causare voluit lib. 5. de morb. part. c. 8. Fernelius, cuius tamen sententiam doctissimus lib. 12. cur. part. aff. c. 1. Trinea vellius confutat, & rectè, At certè per venas feri flatus ventosos nõ ita manifestè ab Authoribus literis est mandatum, legimus tamen in libro, qui inscribitur præsagiũ experientia confirmatum Gal. attributum, flatuum oblationes per venas fieri, quod & loco dicto Albucasis clarè fatetur. Posset tamen quis suspicari Albucasim ventosam materiam, non per venarum cauitatem, sed per partes venis contiguas deferri voluisse, eo quòd dolorem in parte affecta, & quam occupabat, excitatum tradit, & nec venæ, nec arteriæ sentiunt, nec dolent si secentur, vt dicit Gal. 13. de vsu partium, & confirmat lib. 3. trac. 3. c. 2. Abynzoar, tantò minus si extendantur, si tamen Albucasis verba rectè perpendantur, non erit ambigendum illius mentem fuisse ventosam materiam per venas hincinde deferri. Allatæ autem dubitationi satisfacientes dicimus, dolorem profectò de quo meminit Albucasis non fuisse excitatum in venis ipsis, sed in partibus eas contingentibus transmissa aliqua flatuum portione à venis ad extra, quemadmodum in febribus intermittentibus horrores, rigoresque fieri conspicimus, transmissa materia, quæ per venas fertur ad extra, sic & in tumoribus præternaturam accidere compertum est, addamus præterea tumentibus venis à materia flatuosa contenta, extendi quoq; circumiacentes partes sensibiles, præsertim in cõcitato illo motu celeri, & furioso, furiosam flatuosam materiam hanc mihi iure meritò dicendam esse videtur, cum inordinato, & impetuoso motu per vniuersum corpus transferatur, quod & in turgenti materia furentibus

humoribus

humoribus euenire luce meridiana clarius est. multoties quidem dolores per corpora vagantes ab huiusmodi flatuosa materia excitari crediderim, rationiq; consentaneum est, nihilominus, quia illius motus minimè conspicuus sub oculis se offert, sed introclusus incedens occultatur, hinc nos haud in admirationem trahit, quod facit historia ex Albucasi superius descripta. Huius furiosę flatulentę materiæ Nicolus ser. 7. trac. 3. sum. 2. c. 45. pertractauit, sed cum nihil aliud præter Albucasis verba in mediū afferat parum illi in re hac debemus, libet exemplum ex Antonio Beniuenio de ab. mor. ca. c. 81. desumptum subscribere. Ludouicum Nicolinum generosi equitis Othonis filium vidimus, qui cum solo véto viscera, & stomachum impetente adeò in monoculo affligaretur, vt dum pars parte pręmitur exitu hinc inde negato, non solum viscera, & pectus, sed scapulæ etiam incredibili extenderentur dolore, & spiritus magna, & miserabilis fieret angustia, tertio deniq; die nihil conferentibus auxilijs è vita migrauit. Nec minus me hercle admiratione dignum est exemplum aliud ab eodem c. 40. relatum huiuscemodi. Annū sextumdecimum agenti Petri Guicciardini filio, ita ceruix ventriculi sine vllo doloris sensu eleuabatur, vt magnitudinem pomi cydonei æquaret, nec manifesta causa ostendebatur, cum omni nocumento careret, quare rem admodum diligenter vestigare cępi, admiratus quæ nam huius abditi mali causæ esse possent. sed cum nullam prorsus præter ventum inuenirem, à quo ventriculi capite paulatim eleuato, ita eiuscemodi fieret tumor, vt & ossa etiam talem situm adepta, nec vltra ad pristinum statum reuersa, figuram in illis impressam tanquam naturalem custodirent, ferrea demum lamina, quæ ex cingulo quoque surgebat ferreo, stomachum comprimi iubeo, quo paulatim ad sedem suam retrocedere cogeretur, quod factum est, nàm haud multo post hoc vno tantum præsidio ita repressus est tumor ille, vt ad pristinam, & naturalem formam ipsius ventriculi ceruix pęnitus reuersa sit. Hactenus Beniuenius qui cum causam minimè afferat, cur indolens tumor ille reperiretur, qui tamen sensibilissimam partem occupabat nos hoc inde factum putamus, quod paulatine, sensimque tumor excreuerit, ob idq; dolorem nullum, vel saltem contemnendum intulerit, sic enim aliquando spiritus flatuosi aggregationes in carnosis partibus fieri etiam articulis, & neruosis partibus propinquis eas in tumorem sine dolore attollentes superius ex Gal. sententia diximus. Sic nos in Mapheo quodam Tragnolo pannorum textore sene, tumorem indolentem ad tactum supra penem in pube sponte elatum vidimus, panis crassitiem æquantem, nullo alio malo patientem afficientem, quam quod per initia ægrè vrinam reddebat, quę progrediente morbo, & augescente tumore quo-

que

que suppressa est, sed discutientibus medicamentis ventoso tumore resoluto vrinam liberè excreuit, & sanitati momentaneo auxilio statim redditus, qui proximè animam emissurus crederetur. Aretęus lib. 2. c. 8. colici doloris à flatu sermonem habens ait. Renes, & vesica in partē huius doloris adducuntur, & vrina choibetur, istis alia pro alijs accedunt, miraculum autem his maius est, quod in testes, & cremasteras idest suspensores inopinatus dolor inuadit. Non paucis Medicorū hæc morbi communicatio in occulto est, siquidem nonnunquam, & suspensores execuerunt, propriam causam eos continere opinati, quo circa & his pro alijs alia fiunt, mirabiles crassi venti in vtero conclusi effectus inferius legere capite 25. 4. lib. ne pigeat lector, eò enim historiā relegauimus tanquam aptiorem locum nactam, id quoq; & de Aretæi verbis iam iam alatis facturi, si commodiorem sedem aliò ipsis futuram arbitrati essemus.

De insueta & admiranda rubedine faciei. Cap. VII.

PEtrus Bayrus lib. 7. prac. c. 3. scriptis mandauit. Quod aliquādo accidit rubor in facie ex multitudine sanguinis qui defertur per venā magnā quæ est in medio frontis, & subitò per interualla spargitur per totam faciem, & illinc paulatim recedit statim tamē redit. Hoc cōtigit Illustrissimæ Comitissę Chialant, quæ erat in curia Illustriss. Dominæ Blanchæ Ducissæ Sabaudiæ. Ergo proprer hanc causam me vocauit, & dùm mecum loqueretur, statim effusus est sanguis ex illa vena in totam faciem, aspiciens venam illam magnam in fronte sanguine plenam, dixi ei, si vultis aliquantulum pati citò liberabimini ab hac passione, respondit se omnia toleraturam modò sanari posset, feci ei radere capillos super commissura coronali per latitudinem vnius scuti super ipsa vena, dimittendo de capillis in parte suprema frontis, & sub loco raso ne facies deformaretur, & in loco raso super prędicta vena feci applicare ruptorium scriptum supra, in capite de polypo, & hemoroidibus narium, & dixi chirurgo vt solum per horam super dimitteret, qui (ea sic volente) per duas horas dimisit, & cum amouisset dictum ruptorium, facta est tanta sanguinis effusio, vt totam chirurgi faciem fœdauerit, qui debeat comprimere venā à naso ad vulnus, vt sanguis, qui erat in ea parte euacueretur, & super eum locum defensiuum apponere, ipse verò exteritus proter sanguinis effusionem statim vulnus ligauit, & sanguis,

qui

qui excreuit multum cum quadam luciditate deformi, super quem feci applicare emplastrum infrascriptum, & in crastinum fuit pulcritudini pristinę restitutus. ℞ caricarum pinguium nu. 6. seminis fęnugręci ℥. aquę lib. 1: coquantur ad consumptionem duarum partium, postea coletur cum bona expresione, cui addatur farinæ hordei, florum chamemili, & meliloti puluerizatorum. ana. ℥. myrrhæ, oesipi ana. ℥. ſ. radicum Ireos siccæ puluerate ℥. iterum ponantur ad ignem lentum, vt debitè misceātur, & de eo decenter calido applicetur supra nasum totum, dimittendo duo foramina in directo narium, curato itaq; vulnere, stante tota vena abscissa, ipsa remansit libera, neq; vnquam ruborem aliquē deformem passa est, cum rubor ille esset inueteratus plusquam viginti annorum, & multi Medici circa hanc curam laborassent. Hoc exemplū omittere voluimus, tùm quia rarò contingent, & rarò memoriæ literis mandatum scimus, tùm etiam vt curationis modū ex Antiquorū quidē monumētis excerptū, vtilissimū sanè in re medica auxilij genus, sed iā penè hominū incuria omissum maximo cū curādorum corporum incommodo, in vsum renocaremus, hoc autem est venarum, & arteriarum interceptio, quæ transuersali omnimoda sectione, vel delegatione efficitur, præsidium profecto celeberimum etiam à Veterinarijs Mulo Medicisq; in curandis bestijs assiduò vsu comprobatum, cuius meminit millies Gal. 5. præsertim verò in calce lib. 13. meth. med. quo loco hoc præsidij genus saluberrimum appellat, eiusq; vsum docet. Nec est, quòd ea incommoda timeamus, quæ in hac patranda sectione succedere solent, nempè nimium fluxum sanguinis, qui nequeat, vel saltem ægrè compesci, vel gangrenam, aneurismat, aliaq; id generis pericula, quæ à Gal. in calce lib. de cur. ratione per sanguinis missionem enumerantur, si enim vasa magna, quantū fieri poterit, omittemus, siq; ministrum optimè instructum operantem elegerimus, si opus cautè, & diligenter, adhibitis quę sunt adhibenda, executioni mandauerimus, iam memorata inconuenientia effugiemus, prætere a non leui quauis de causa ad venarū, arteriarumuè sectionem, & delegationem deueniendum censeo, sed in morbis tantum rebellibus, & contumacibus qui placidioribus remedijs profligari nequeunt, sic enim oculorum præter naturam affectus, sic antiquatum per quatuor annos coxæ dolorem, sic dolorem in illa parte fixum qua iecur septo transuerso committitur, vt interim cętera omittam, sanauit Galenus, vt locis ipse paulo antè adductis memoriæ mandauit.

Mira

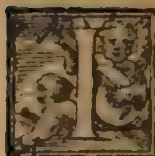
Mira quædam de Podagra. Cap. VIII.

INueterata iam apud homines recepta est opinio Podagram nunquam sanari posse, ita vt post primam inuasionem rursus non reuertatur, sed ad mortem vsq; patientes concomitetur. qua de re si vllus vnquam sanatus fuit tanquam inconsuetum euentum admirentur mortales, hinc nos cum aliquos interdum sanatos legerimus, eorum exempla in medium afferre, rationiq; id consentaneum esse demonstrare decreuimus. Refert Victorius Trincauellius lib. 12. de cur. par. morb. c. 2. historiam hanc; Noui Medicum senem Venetijs, qui cum non parum infestaretur à Podagris ad senium vsq; saltem primum, & per quinquennium ipse sibi vinum interdixisset, liber ab huiuscemodi molestia ita euasit, vt amplius ad vltimum vsq; senium, immo ad mortem horum dolorum expers fuerit. Marcus Gatinaria cap. de dolore iuncturarum à causa calida; de podagra verba faciens inquit. conueniunt & omnes authores, quòd patiens hanc ægritudinem habeat se abstinere à vino, vt dicit Rasis in litera, dicit etiam in alio loco dimittāt vinum toto tempore vitæ suæ, & curabuntur, & Auic. 22. 3. prohibet exhibitionem vini, idem asserit Cornelius Celsus, & ita hoc in me met feci, cum incępissem pati podagram, vsus enim fui tali regimine, scilicet dimisi vinum per duos annos, ita quod nihil vel parum bibebam, faciebamq; singulis mēsibus euacuationes, & accipiebam aliquam pillulam diuersiuam, & minoratiuam bis in hebdomada, vt natura diuerteretur in transmittendo materias ad iuncturas, & potius transmitteret per viam secessus, quare in principio facile est materiam diuertere, sed quando est consueta nullo modo, vel cura magna difficile possumus illam consuetudinem remouere, similiter quando facta est nodosa, vt Ouidius, tollere nodosam nescit medicina podagram, & cum tali regimine curatus fui, & pro certo nunquam passus sum tales dolores. Ex huiuscemodi exemplis podagram non confirmatam sanari posse, & cum nondum nodi pedes occuparint manifestū est, quod Gal. com. aff. 28. & 47. 6. lib. clarissimè docuit, & libris de Theriaca ad Pisonem, & quos & quando purgare 27. confirmauit, & antè ipsum Hipoc. 2. lib. prædictionum manifestissimè asseruit, quod si temporibus nostris rarò, vel nunquam curari contingat, id non in Medicorum inscitiam (quod nonnulli faciunt) medicæuè facultatis impotentiam reijciendum est, sed in nostri temporis hominum intemperantiam, ex qua etiam factum vt suis temporibus Eunuchi qui Hip. seculo podagra non molestabantur, sæpius afflictarentur Gal. in com. aff.

28. 5. lib. conquerente, podagricosq; multos tunc fuisse scribente per hæc verba; Aetate igitur Hip. pauci podagra laborabant propter vitæ moderantiam, nostris verò temporibus vsq; adeò auctis edulijs, vt nihil eis addi posse videatur infinita est podagrarum multitudo, cum nõnulli sint qui ne exerceantur quidem, sed cruditatibus, atq; ebrietatibus incumbant, & ante cibum bibant vina potentia, ac venereis vtantur immoderatè, nonnulli verò & si non in his omnibus, in vno saltem aut duobus delinquant, at qui peccatum magnum cum fuerit, sæpè vno eorum quæ diximus deliquisse sat est, ob hanc igitur causam, etiam Eunuchi podagra corripiuntur quamuis nullum habeāt venereorũ vsum. Verum si quando hæ nostræ lucubrationes ad alicuius podagrici manus peruenerint, salutem se consequturum aliquando posse intelligat, audiat Gal. locis citatis talia scribentem. Podagram, & morbum articularem incipientem, & nondum poros circa articulos facientem euacuatione multis iam annis fieri prohibuimus. quod si fecerint, rectamq; viuendi rationem à Medico perito præscriptam instituerint, se podagram profligaturos non disperabunt. sic Aretæus lib. 2. c. 12. scribit. Haud facilè quidem continua podagra gignitur, sed nonnunquam longo interuallo temporis intermittit, tenuis enim est, & in ludis olympicis podagricus morbo sedato cursu victoriam adeptus est Nec minus admiratione caret, quod nonnunquam obseruatum compertum est, pueros nonnullos antè vsum venereorum podagra laborasse, quod Hip. dicto aduersatur 30. aff. 6. lib. in cuius com. scribit Brasauolus, Nos vidimus Magnificum Alphonsum Tassonum quindecim annorum ætate podagram laborantem, qua etiam ætate laborare cępit Illustris Claudius Rangonus, an verò prius Venerem exercuerint ignoramus. Tassonus negauit se illam exercuisse, à nobis quandoq; interrogatus, admirandum prætera senes illos, de quibus per initia cap. meminimus liberatos fuisse à podagra, cum Hip. 2. lib. Pronost. scripserit. Quicunq; senes sunt, aut circa articulos callos tofaceos concretos habent, hi omnes sani fieri non possunt humana arte quantum ego noui. possumus tamen nos ita Hip. dicta interpretari, quod per senes in vltimo senio constitutos intellexerit iuxta illud 2. aff. 40. Raucedines, & grauedines in valdè senibus non concoquuntur. Vltimo loco ad notandum quibusdā locis olim frequentes fuisse podagras vt in Cariæ, & Alexandrię Aegipti vicinia Cælio Aureliano authore, & Sithię Hip. testimonio lib. de aere, aquis, & locis c. 3. Nostra verò ætate Romæ, & Mediolani innumeri propemodum podagrici reperiuntur. At aliquando tanquam morbum epidimialem locum aliquem inuasisse Podagram, pasimq; grassatam fuisse non caret admiratione. legimus enim ab Hegesandro ex Pythermo

thermo traditum apud Atheneum. illius temporibus per viginti annos tantam podagræ contagionem omnes inuasisse, vt non homines solum, sed pueri, puellæ, Eunuchiq;, & mulieres eo morbo tentarentur, quæ item caprarum greges ita grauis solicitauit, vt vix tertia earum pars libera extaret.

De Auriginosa cutis infectione miranda. Cap. IX.

Mperialium seruorum quidam, qui viperarum venationi deputatus erat, cum à vipera morsus esset, aliquanto tẽpore medicamẽta quibus vti consueuerat potabat, cũq; vniuersi corporis color mutaretur, adeò vt porri colorem referret, accedens singula nobis enarrauit, cui epota theriaca quàmcelerimè color secundum naturam restitutus est. Hoc à Gal. lib 5. locorum affec. c 6. scriptum legimus. Quę res certè animaduersione digna tanquam extra vulgatas Ictericiæ causas posita, nobis est visa. Non solum autem ex morsu animalis venenati, sed & ex veneno intro sumpto Ictericiam ipsam prouenire posse cõstat ex historia, quam Abynzoar lib. 1. trac. 13. c. 6. describit per hæc verba. Et fit etiã Ictericia ex potu alicuius rei maliciosæ sicut accidit Azir filio Hali, qui erat Contestabilis Regis, qui misit pro me, vt ad eum Sibiliæ ire deberem, & inueni eum glaucum in corpore toto, sicut est cortex citri, & amiserat appetitum comedendi ex toto, Et considerando cum omni solicitudine super negocio, graue mihi valdè videbatur inuestigare, & certificare me de causa huius ægritudinis, & hac de causa non audebam ei curam adhibere, & considerando præcedentia infirmantis non videbam quòd ex ipsis istud accidẽs habere debuisset, eo quòd in eodem instanti in quo habuit Ictericiam, habuit similiter & casum appetitus, cogitaui quòd bibit, & comedit rem venenosam, de natura cuius erat cõuertere complexionem corporis totius in coleram, & dixi quòd hæc conuersio erat ex proprietate rei dictæ, & non ex sua complexione, quare conuersus ad Deum confidens totaliter in eum, rogaui vt ei minimè plus nocumenti inferre possem, quam illud quod habere videbatur; dedi ergò ei ad potandum pondus trium granorum hordei de Bezehard cũ vn. 5. aquę cucurbitæ, & posui aquã cucurbitæ ad reprimẽdum furiositatem illius caliditatis acquisitæ, & Bezehard ad expellẽdum venenũ, & sic posui complexionem Cucurbitæ frigidam contra complexionem calidam patiẽtis, & proprietatem Bezehard contra proprietatem veneni, & sic indè perfectè fuit liberatus. Vndè ex hac cura fui mirabiliter

comendatus, & qui viderunt, & audierunt venena pro nihilo reputabant faciendo illud, auriginosos itaq; nonnullos euasisse ex morsu animalis venenati, & ex potu veneni quoq; ex prenarratis historijs manifestum est, quod his verbis etiam Paulus lib. 3. c. 50. testatus est. Iam verò noxij medicamenti potus tum virus extrinsecus à venenato animali illatum morbum regium parit, cuius rei causam reddidit Gal. quod ab extranea quadam veneni corruptione sanguis in bilem vertatur, quod pariter Aetius lib. 10. c. 17. confirmat. Alij volunt malam qualitatem calidam hepati imprimi, ita vt bilem plurimam generet, quę postea per vniuersum corpus dispergatur, & arquatum morbum excitet, quod inde colligunt, quia seruo illi Imperatoris non statim, sed per temporis interuallum aliquod à morsu viperæ colore cutis immutatus est, prætere a id quoq; ex eo conijciunt quod scriptores Arabes frigida iniungũt auxilia, sic Abynzoar aquã cucurbitę, sic Rasis aquã granatorũ, aquã Altarascõ, & pomorũ acetosorũ, sic Alsharauius poma acria, eadẽ Haly Abbas, qui addit & spumã, vel mucilaginẽ Psilij, & trohiscos cãphorę. Verum quia rarò homines veneno deuorato, vel virulento ictu vulnerati Icterici fiunt, nos aliam excogitauimus huius euentus causam. credimusq; illos venenatę rei occasione auriginosos euadere, qui plurima bile redundant, insurgente expultrice vi ad nocui veneni extramissionẽ, sanguinis massam iam occupantem bilem, qua corpus affluit, & venæ redundant extra pellere satagente, quæ si flaua fuerit flauo, si nigra nigro, si porracea porraceo quoque colore corporis superficiem infici contingit, biliosum autem succum nonnunquam in aliquibus ita redundare obseruatum est, vt omnia colore consimili in ipsis colorentur. meminit Brasauolus in com. aff. 62. 4. lib. Sulpitij Tombesij morbo regio, & febre laborantis, cui iecorariam venam incidi iussit, & totus sanguis erat luteus, excrementa lutea, lutea sputa, vrinæ luteæ, cuius totum corpus bile plenum erat, qui tamen à febre liber effectus est, & cum suo morbo regio superuixit, & eisdem vrinis, & excrementis, adeò vt eius anima in bile viueret, vel potius humore corrupto. sic nos meminimus quendam Campegium Bononiensem scorpionis ictu maculis nigris totum conspersum expellente natura vnà cum mala veneni qualitate nigram bilem, qua illius corpus affluebat, quod in multis alijs à scorpionibus ictis nunquam obseruauimus, & nihilominus scorpionis venenum frigidum esse Gale. 4. Meth. fatetur, & 5. de locis aff. illius meminit, qui à scorpione ictus se grandine percuti dicebat, & Beniuenius de abd. morb. causis c. 56. scribit se habuisse famulum, qui scorpione ictus tanto subito, ac tam frigido sudore toto corpore perfusus est, vt algentissima niue, atq; glacie se se opprimi quereretur; Cum itaq; frigidum

dam sit animal, scorpio, tantum abest, vt sui caliditate Ictericiam gignere posit, vt & Gal. ipse libro de theriaca ad Pisonem c. 9. Illos morbo regio mederi deuoratos scripserit, quadere crediderim ego rationem à me adductam veritati maximè consentaneam esse. Addamus & quod Brassauolus in com. aff. 62. lib. 4. recenset. Vidimus quendã ab Echidna, idest Marasio ictum, qui trium horarum spacio vitam cum morte commutauit, & totus maculis affectus est, luteis, violaceis, & nigris: quod certè non contemnendum indicium est non tales reddi homines, eo quòd hoc vel illo colore humores inficiat venenum, sed quia potius natura veneni expulsionem aggressa vnà simul etiam humores, quibus corpus exuberat extrudit, qui si homogenei fuerint, & similari colore inficitur superficies, sin hæterogenei, sic & disimulari colore cutis, externæque partes maculantur, quod & in peste correptis euenire multoties vidimus, qui modò luteis, modò nigris, & cæruleis, ac fuscis maculis consperguntur eadem de causa. Quinimmo & Hip. 7. de morb. vulgaribus historiam describens illius, qui Neapolis in supernum ventrem violenter, ac grauiter sagittę ictu petitus est, inquit color per corpus diffusus est, tenuis, palidus, & niger, quod quis dicet accidisse ex nocumento aliquo, seu vitio hępati, vel humoribus ex vulnere impartito, nemo sanè, quin potius id naturæ ascribendum in extrema pugna colluctanti, & noxam illatam propellere satagenti, vndè plurima bile palida, & nigra redundante in corpore, colore nigro, & palido luteo illis extrapulsis, superficiem tingi contingisse censendum, ibi enim Hip. Icteritiæ vulnerato homini superuenientis meminisse credimus, & nos inferius adnotauimus. ex vulneribus capitis læthalibus superuenisse Ictericiam. Quare cũ & persępè in oculi ictu, quod Cardanus in com. præcitati aff. tradit, icti à serpentibus talem contrahant colorem, adeò celeriter sanguinem immutari minimè extimandum, sed potius id accidere ea ratione, quàm superius memorauimus. Verũ si cui & aliter sentiẽdum videbitur nõ refragabimur. Sed nec admiratione caret, quod nonnunquam obseruatum est, nonnullos scilicet fœlici cum successu, vel saltem nulla effatu digna noxa percepta, aduersus Hip. & Gal. decretũ 4. aff. 62. in febribus ante septimũ diem Ictericos euasisse. Habet enim Hip. eo in loco. Quibus in febribus morbus regius ante septimum diẽ accidit malum, quã sententiam & experimento comprobatam legimus ex ipso Hip. in historia Hermocratis ægrotantis 2. cuius meminit 3. morb. vulg. huic febre laboranti die sexta morbus regius superuenit, & licèt circa. 11. omnia visa sunt alleuata esse in 27. tamen mortuus est; Per similes nonnullas legimus historias ab Holerio obseruatas lib. 1. de morbis internis in Scholio c. 35. Anno. 1545. quidam sexto factus icterus

icterus cõmota aluo biliosa deiecit, vrinis nigris & multo felle tinctis, febris expers iam ambulabat quasi omnino liberatus. 14. recidiua. 17. obijt. Quidam admodum robustus antè 7. icterus factus ægerimè, & cum recidiua euasit. Cuidam nobili. 1549. anno, primis diebus morbo regio correpto detractus sanguis ter ad octo ferè vascula iteratis vicibus, sanguis totus & spuma, & consistentia flauus, visus est conualuisse, 17. recidiua, alui profluuium, bilis crassa & meracior, singultus leuis 21. obijt, hanc tamen Hipocraticam ab Auic. fen. 2. 4. tract. 1. c. 59. & ab Aali Abbate lib. 10. c. 10. & Rasi 10. lib. de signis pronosticis confirmatam sententiam, à multis minimè receptã scimus. Auer. 4. coll. c. 43. inquit, Quod dicit Hip. icteritia veniens antè 7. diem in acutis febribus malum reprobatum est experientia in nostris terris, & si veniat in 5. die laudabile multum est viua ratione, & maximè in temporibus calidis, & corporibus calidis. Et hæc est sententia Collegiorum Medicorũ omniũ Persarum, & Indię maioris, & pro maiori parte illorũ de Entalis, & possibile est quòd illud quod dixit locum in Gręcia habuit, quia terra illa hac frigidior existit. Et istud quod dixit Hip. quod erat signum malum est ideo, quia hæc est vna ex rebus, ex qua prouenit crisis, & omnis crisis veniens antè digestionem est malum, & possibile est quod viderit in terris suis crises venientes per Ictericiam antè septimũ esse malas, & sine digestione. Hęc Auic. cui subscribit Abynzoar lib. 1. tract. 13. c. 6. his verbis. Et iam sciuisti quòd antiqui Medici dixerunt quod Ictericia, quæ fit in principio ęgritudinis est mala valdè, eo quòd fit antè digestionem materiei. sed ego dico quòd eo quia Ictericia fit ex humore acuto, esse debet velocis motus in omnibus suis actionibus, & passionibus, vndè non videtur esse lõginquum, nec extraneum, si recipit digestionem in secunda die, & magis in quarta, & maximè in iuuentute, & in regionę calida, & in tempore calido, & quando, flant venti orientales, vel meridiani. Plinius lib. 26. c. 12. naturalis historiæ, & ipse Hippocratem, carpit, habet enim, Morbũ regium in oculis pręcipuè mirari est tenuitatem illam, densitatemq; tunicarum felle subeunte, Hippocrates à septimo die in febri mortiferum signum esse docuit. Nos scimus vixisse aliquos etiam ab hac desperatione. sed non solum Hippocraticum placitum ab ijs improbari compertum est, sed & ipsum ex ipso Hippocrate haud persistere fit manifestum. nanq; in Epidemiarum libris scriptum legimus plures in febribus in primis diebus felle suffusos, & bene iudicatos. Est locus lib. 4. vt interim ceteros omittam, vbi hęc tradit Hip. Circa Solstitium hybernum Aquilonares venti erant, Morbo regio corripiebantur abundè colorati partim horridi & partim non, linguæ combustæ tertia die, & turbationes circa sextam

ac se-

ac septimam, atq; hæ diu durantes, decimaquarta ventres resistentes, & in medicationibus non obedientes, pro ratione febrium etiam nulli sudores, splenes quibusdam parui ad pręcordia dextra extenti, & ad manum submurmurantes, sanguinis fluxiones, ex vrinis purgatio, ac iudicatio. Habemus præterea ab Hip. ipso quoq; prolatum 4. de ra. vic. in morb. acut. sec. 81. In biliosa febre morbus regius cum rigore antè septimum diem enatus morbum soluit, si verò absq; rigore pręter occasionem superuenerit pestiferum Ex quibus patere existimo Regiũ morbum aliquando ante septimum in febribus non esse malũ. Multi vt Hip. à contradictione vindicarent, illiusq; sententiam tutarentur, multa dixere, Brasauolus in com. illius aff. inquit, Nos quoq; multos vidimus ante septimum morbum regium incidisse, & sanatos esse, sed re vera nõ erat exquisitus morbus regius. Hieremias Triuerius inquit Hip. dictũ intelligendum esse non in omnibus, sed tantum magna ex parte fore verum. Vtraq; responsio collecta ex Nicoli dictis se. 1. trac. 6. c. 4. Cardanus inquit Hip. in Aphor. loqui de Ictericia tanquam de signo in lib. 4. de rat. vic. acut. tanquam de effectu. Benedictus Victorius Philotei exemplo de hac re ne verbum quidem in suis com. in Aphor. Alij dicũt Hip. dictum intelligendum esse de febre, & Ictericia causatis à bile crassa, quæ nullo pacto criticè potest expelli ante septimum, & hęc est solutio Thadei Florentini, sed hę respõsiones omnes non sunt legitimæ, pace mihi Doctissimi viri. Et miror certè cur ex Gal. potiorem non desumpserint, si enim rectè, quæ ab ipso sunt dicta in com. illius Aphorismi, & in com. loci allegati 4. lib. de ra. vic. acut. perpenderimus genuinum Hip. sensum eliciemus. qui talis est. Quod in febribus, in quibus superuenit morbus regius si in hępate fuerit tumor durus, inflãmatio, vel obstructio est malum si fiat morbus regius ante septimum, nõ quod etiam non sit malum, si post septimum superuenerit, sed quia proueniẽs antè septimum natura aggrauata antè tempus irritata bilem ad cutim profundit, quod ab Auic. statutum quoq; legimus in 3. parte 1. partis Canticorum per hæc verba, ex signis mortalibus est Ictericia, si antè septimam diem appareat cum macie Nipocondriorum sic pariter & in febribus, in quibus nullum ex pręmemoratis vicium in hępate fuerit, sed maxima in corpore bilis copia redundarit, accidit quòd natura ante coctionem irritata bilem per cutim excernere contendat, sed nequeat, ob idq; malum portendat morbus regius, qui antè septimum tanquã ante tempus digestioni accommodatum superueniat symptomaticè potiusquam criticè, quod verò hæc fuerit Hip. mens colligitur ex ipsius dictis, quæ sic conciliaṇda arbitramur, quod scilicet bilis ad cutim trudi potest à natura, critice, & symptomaticę, cum natura humori pauco,

vel expulsioni parato dominatur, & sicuti febris tertiana etiam impura, sæpè per sudorem tertio circuitu terminatur, cur non & ardens febris poterit tertio die, vel saltem quinto per morbum regium expurgari? transmittente natura peccantem bilem deuictam, & obedientem ad cutim ipsam: Et hoc est quod Hip. sensit per illa verba. In biliosa febri morbus regius cum rigore ante septimum diem enatus morbum soluit, cuius dicti hæc est ratio, quia superuenire regium morbum cum rigore indicium est naturam humori peccanti dominari. Et si enim in omni morbo regio rigorem succedere debere prima facie videatur, cum multa bilis humor acris per sensibilia membra feratur, id tamen fieri non semper obseruamus ea de causa, quòd cum natura ab humoris copia grauatur eam quidem ad cutim paulatine, & paulatine lento motu detrudit, sicq; rigores non efficit, at si è contra natura humori præualuerit concitato motu, & impetus celeritate illum extrapellit, sicq; rigorē causat, quod ex Gal. dictis 10. lib. meth. med. & 2. de diff. feb. & 2. de critibus facilè colligere possumus, quare statim subdit Hip. si morbus regius absq; rigore superuenerit præter occasionem pestiferum esse, ait autē pestiferum, idest valdè malū, & malum in aph. dixit, & non læthale, vt illi falsò imponit Plinius, quia licèt sit malum, tamen & quandoq; quamuis difficilius, sanat, sicuti si cum rigore superuenerit morbum soluit, dummodo in hępate nullum fuerit vitium ex ijs, quæ à Gal. in com. enumerantur, vincente natura, & bilē febrem facientem extramittente, læthale verò ab ipso vocatum legimus in lib. de Iudicijs per hæc verba, In febribus ardentibus si accedat morbus regius, & singultus quinto die lethale: sic autem vocauit & non malum, nec pestiferum, quia semper interficere bilis copia furente ad cutim, & ventriculum symptomaticè profusa indicat, & portendit, & si Gal. in com. oppositum senserit, & in com. Aph. prædicti antè septimū bilem iudicatoriè efferri impossibile esse tradiderit, falsò tamen si id absolutę prolatum intellexerimus, in contrarium ratione ipsa, & experimento attestantibus. Sic itaq; Hip. dicta intellecta nullam difficultatem facient, quod profectò ex interpretationibus superius allatis haud ita appositè fieri existimamus. Auerrois certè modestia in Hip. laudanda, sed quod Cordubam ipsius patriam Coo Hip. patria calidiorem dixerit, repręhensione me herclè non vacat. Statutum sit itaque morbū regiū non semper ante septimū in febribus ortum malum esse. Sic Holerius anno 1549. Lutetiæ mense Aprili, & Maio febres tertianas multos corripuisse, quibus primis diebus vrinæ aureæ, & morbus regius concomites fuere citra vitæ discrimen, ob idq; ex ictero in morbis acutis superueniente fallax præsagium esse tradidit, fallacem certè

ni res

ni res diligenter ponderetur, at ſi diligētiſsimè, quę ab Hip. dicta ſunt conſiderentur, haud difficile erit, ne dicam impoſsibile malum, vel bonum futurum pręſagire, ſicuti quam cel. Dioclis authoritate ſententiā affert, flocifaciendam ſtatuimus, quæ hæc eſt. Quod ſi morbus regius poſt febrem oriatur ex toto proderit ſi poſt hunc febris occidet, ſed & hoc loco minimè ſilentio prętereundum, quod nonnulli dubitant, an ſcilicet detur morbus regius à pituita proueniens, quod Hip. fateri videtur lib. de internis affectionibus, quo loco meminit quatuor generū morbi regij, primus, quod ſit expurabile maximè eſtate, ſecundus à melancholia plerunq; in hyeme tertius popularis eſt, qui ſit à repletione, quartus à pituita planè qui hocq; omnium mitiſsimum eſſe tradit. Cui Hip. ſententiæ herere quoq; videtur. Gal. lib. 6. de ſimpl. med. facul. c. de Atriplice, quo loco habet Atriplicem ad auriginem ex pituitæ infarctu prognatam vtilem eſſe, viderunt hanc difficultatem nōnulli, inter quos Amat. Lus. cent. 1. cur. 83. in ſcholio, & vt ſe ab illa extricaret legendum cenſet loco pituitę. Iecoris quod & in margine in vltimis verſionibus adnotatum videmus. Verùm tex. Græcus huic interpretationi aduerſatur, habet enim, ὅθεν καὶ πρὸς ἰκτέρους τοὺς ἐπὶ φλέγματος ἐμφράξει χρήσιμος ὑπάρχει. Qua re vt difficultatem tollamus, dicere poſſumus Hip. & Gal. dicta cum de Ictero pituitoſo verba faciunt intelligenda eſſe de illa Icteritiæ ſpecie, quæ ortum ducit ab obſtructione hepatis cauſata ab infarctu pituitoſi, phlegmaticiq; humoris, Ita vt ſenſus, ſit. Auriginem fieri non albam, ſed luteam, cauſatam tamen ab obſtructione in Iocinore craſſę pituitæ infarctu exiſtente. cui expoſitioni fauent Gal. dicta loco citato, quæ ſunt talia. Itaq; ad auriginem ex pituitæ infarctu prognatam vtilis eſt, Quod ſi huiuſmodi expoſitio non arriſerit, alteram propinamus, quæ & magis fortè ſatisfaciet, Per pituitoſam Ictericiam, ſcilicet Gal. & Hip. effectum illum expreſsiſſe, quem vocant Alphi, & eſt ſpecies Viteliginis, Viteligo enim genericè à Celſo lib. 5. c. vlt. & à Plinio pluries accipitur, prout nigram ſcilicet & albam compręhendunt, Verum & alba viteligo ſubdiſtinguitur, quoniam ſcilicet, vel ad ſubiectam vſq; carnem vitiū pertingit, & leuce appellatur, vt ex Gal. 3. de ſymp. ca. c. 2. colligimus, vel ſuperficiatenus cutim duntaxat inficit, tuncq; candidus Alphos, nedum à Græcis, ſed & ab ipſo Celſo vocatur. quod vitium eſt cùm colore albo cutis inficitur, & maculis albis inſpergitur, ſic enim intelligendum Gal. dictum, cum ait in hac affectione cutim, veluti ſquammes, albas infectiones occupare. ſiuè itaq; Gal. & Hip. Alphi, ſeu potius leuce, ſub appellatione pituitoſę Ictericiæ compręhenſos fuiſſe dixerimus rectius faciemus Amato, qui ac Cachexiam, & illis, qui ad leucophlegmatiam hydropis

ſpeciem recurrunt, Concluſum itaq; ſit non ſolum ex quauis bilis ſpecie diſiunctim, ſed & ex illarum permixtione, quod Gal. 6. de locis aff. adnotauit c. 1. ictericiam generari, quinimmo & ex pituita ipſa, cuius non ita frequenter meminere ſcriptores, cum pauci momenti exiſtimarint, vt Hip. loco citato ſcripſit. Quis enim queſo negabit ex pituita ipſa carnem, & cutim infici poſſe, ſi id in Viteligine videmus eo pacto fieri, quo etiam ex vitio tertiæ coctionis, vel propter ſolidarum partiũ calorem immodicum, vel ratione alimẽti, quod ipſis diſtribuitur Ictericiam prouenire obſeruamus. Ita vt ob id nõ nullis Ictericis ita in corpore bilis redundarit, vt in balneo in ſtrigili bilẽ reliquerint teſt. Gal. in calce lib. 5. de locis aff. ſed vt capiti huic vltimam manum imponamus, Illud poſtremo adiungam. Nos hoc loco de hac affectione pertractaſſe, & ſi communiter, vbi de Hepatis morbis ſcribitur, Ictericiæ quoque mentio fiat, quia morbus regius, de quo à nobis ſermo eſt inſtitutus, non à Iocinoris vitio pendere arbitrati ſumus. libet etiam & hoc loco memorari, quæ Cornelius Gemma de naturæ diuinæ Characteriſmis lib. 1. c. 7. ſcribit, & ſunt hæc. In vna Icterica ſemel quadruplicem coloris viciſsitudinem obſeruaui, ſic tandem flaueſcente habitu corporis, vt vno temporis puncto, & vngues, & labia, & crines cum vniuerſo habitu coloris extremè fului, & aurei ſpectarentur, hęc autem illi ab obſtructis menſibus contigerunt. tradit idem Author lib. 2. vbi de Hęmitriteis Epidemicis verba facit, ſe obſeruaſſe aliquibus alternis diebus Ictericiam factam, alternis colore natiuo refloreſcente.

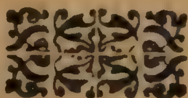
FINIS LIBRI PRIMI.

MARCELLI DONATI
DE MEDICA HISTORIA MIRABILI.

Liber Secundus. Caput Primum.

IMAGINATRICIS FACVLTATIS AFFECTIONES MIRAE.

Ibro de historia philosophica, siuè is à Gal. siuè à Plutarco conscriptus fuerit, legimus imaginatiuam animę potentiam solis hominibus, bestijs haud quaquam inesse, Eam tamen nobis cum animalibus brutis communem facit Arist. 2. de anima, com. 157. licet tex. com. 156. nó in omnibus animalibus reperiri scripserit, & ab apibus, & formicis illam ademerit, quem locum tamẽ glossat Commentator inquiens, Apes autem, & formicæ necessariò imaginantur, apes propter artificium, formicæ autem propter depositionem, saluat autem Arist. dictum ex hoc, quod non curauerit de exemplo. Rectius tamen exponere videtur Themistius 3. de anima c. 68. scribens duplicem esse imaginationem, alteram perfectam, quæ in perfectis animalibus, existit, alteram imperfectã, & inexplanatam, quæ in imperfectis animalibus quales sunt muscæ, & vermes, reperitur. quo modo pariter interpratari potest Alexandri dictum in Paraphrasi de anima cap. de phantasia, vbi habet, quod Ostreacea, & vermes carent imaginatione, idest perfecta Hæc autem imaginatio in animalibus perfectis fit ex quinq; sensibus teste Arist. 3. de anima, tex. com. 37. & est in confinio sensus, & intellectus, vt notat Themistius 2. de anima tex. 151. semperq; tàm in vigilia, quàm in somno est, in motu vt ab Auier. in com. lib. de diuinatione per somnia adnotatum fuit, ab eademq; mirabiles effectus prouenire obseruatum est. Intelligo autem hoc loco per imaginatiuam potestatem, eiusdem functionem, sicuti enim in sensu tria sunt, sensibile, virtus sensibilis, & virtutis eius-

dem functio, ita & in intellectu, & in imaginatione tria sunt, intelligibile, intellectus, & intellectio, Imaginabile virtus imaginatiua, & eiusdem virtutis functio circa imaginabile, vt docet Alex. loco citato hæc itaq; imaginatio circa phantasma aliquod versans multiplices effectus efficere valet, proinde in vulgari sermone ab omnibus receptũ est. Imaginatio facit casum, hoc autem quo pacto fiat non omnibus eadem est sententia. Opinantur quidam species, seu imagines, & simulacra rerum externarum, etiam in anima citra materiã receptas, non ita exuuere statum proprium externum, & corporeum, quo tanquã obiecta corpora nostra immutant, quin seruent vestigium, & vmbram quandam externorum vndè prodierunt, hinc pariter facultatem obtinent, alterandi, & imprimendi quemadmodum & externa faciunt, hanc sententiam elliciunt ex Arist. verbis lib. de communi animalium motione, quę talia sunt. Visio, & imaginatio rerum agendarum vim obtinent; etenim species, vel caloris, vel frigoris, & rei iucundæ, vel formidabilis mente percepta quodamodo talis agnoscitur, qualis quæq; res est, idcirco motione solum affecti, tùm horrore, tùm metu perculsi videmur. Alij verò aliter sentiũt, voluntq; imaginatricem facultatẽ versantem circa phantasmata mouere ad libitum inferiores sibi facultates omnes corporis nostri, quemadmodum enim inter vegetantiũ facultates naturales alię seruiunt, & ministrant sicuti attractrix, retentrix, concoctrix & expultrix, aliæ imperant, & ministrantur, sicuti nutrix, & genetrix, ita quoq; par, & maior etiam est obsequentia naturalium, & sensitiuarum ad animales facultates, hinc fit vt imaginationi nobiliori facultati naturales obtemperantes pareant, quod & experimento comprobant, videntes enim alium oscitantem & nos oxcitamus, quia sensus mouet imaginationem, imaginatio verò imaginatur illum oscitantem, & sic mouet instrumenta, quæ tendunt ad ipsius os, & oscitatione gignit, sic quoque intuentibus comedentem res acerbas, mouetur imaginatio, & naturalium facultatum ope imprimit saporẽ in lingua, & in dentibus ita quòd illos sibi re acerba perfundi videatur, sic cum alium mingentem conspiciamur, mictioni & nos insurgimus, quod non solum hominibus, sed & iumentis contingere testatur Alex. 1. probl. parte 34. probl. sic abominabilium ciborum, seu excrementorum aspectu ad vomitum excitamur, sic ganeones conspecto suaui ædulio masticant, ac sapore cupito sibi infici palatum, & linguam existimant. Hinc Auic. de med. cordialibus c. 8. scribit homines vel abhorrere, quando apud eos assimilatur euomitæ cholerę, sic & cibos sapidos auersari, quando eorum colores assimilantur coloribus corporum abhominabilium, mouet enim imaginatio secundum repręsentata, & non secundum exigentiam rerum. sic

inspe-

inspecto vulnere animo delinqunt, & nonnulli plerunq; cum homines la queo suspēdi, vel aliter strangulari viderēt, ipsi defecerūt, quod Arist. 7. probl. par. 5. probl. tradit, sic alterius dolore dolemus, & dolore afficimur; sic Venus concepta in vigilia colem extendit, sic in somnio semen excutit, sic quidam ad coitum impotentes fiunt, dùm se fascinatos intense imaginantur, si quid fæmina inter concipiendum, vel vtero dùm gerit vehementius imaginatione conceperit, huius notam fætum referre doctum, expertumq; mulierum genus testatur, tanta vi in plerisque pollet ea facultas animi, quę cogitatione fingit; scribit Marcus Damascenus in confinijs Pisæ in loco quodam Petrasancta vocato, mulierem peperisse puellam siluestrem pilis camellorum similibus vndiq; circunseptam, idq; ea de causa euenisse tradit, quòd mater in conceptu sancti Ioannis Baptistæ imaginem, quam in thalamo pictam habeat contēplata fuit. Hanc esse existimo puellam septem agentem annos, quam Petræ sanctæ commoranti Caroli Imperatoris coniugi dono datam scribit Mattheus Vilianus hist. lib. 5. c. 52. totamq; circumuestitam pecudis instar vilosa lana rubeo diluto colorata fuisse testatur Iulius Cæsar scaliger in lib. de subtilitate aduersus Cardanum exercitat. 14. n. 2. historiam describit pueri Hispani, quem ex India aduectum alij, ex parentibus Indicis in Hispania natum alij dicebant, qui totus pilis candidis tectus erat, & à Gallis iccirco Barbet dictus fuit, quo nomine villosum nominant canem, quem eadem de causa, quod scilicet mater in cepit pilosum quoddam imaginata fuerit, progenitum fuisse existimandum. Idem Author eod. lib. exerc. 59. tradit in niuosis locis, vti Nouergia, Iuturia, Scythia, Vasconia, & Allobrogū alpibus, vulteres Aquilas, Accipitres, Miluos, Vulpes, Coruos, Vrsos, Lepores, Mures, Perdices, Passares, Turtures, Pauones albos reperiri multos, cuius rei causam refert non solum in nutrimentum, sed etiam quòd solus niuium aspectus in conceptu afferat, matreis phantasiæ speciem coloris huius; Cornelius Gemma lib. 1. de admirandis spectaculis c. 6. sic scribit. Mulier pergrandi vtero tumens cum partus tempora non procul ab Epiphaniæ festo, seu trium Regum vulgari calculo coniecisset, alijs illudentibus ac si tres Reges vtero ferret, quod fælix, faustumq; sit, illa respondit, neq; fefellit euentus rei, nàm Regum die profecto enixa est proles masculas tres, quarum vna colore bituminis Regem Aethiopem prę se ferebat, & si eadem non suprauixerit diu. Hæc quia cospecta Louanij, patris, ac aliorum plurium testimonio confirmata protulimus. Alteri in eadem hac ciuitate, cum partus non procul abesset, hostili vultu, & supramodū terribili maritus imminens cum prę iracundia strinxisset gladium velut in cranium impacturus, hoc effecit, vt quàmquā fuga salu

tem

tem mulier reperiſſet, infanti tamen eadem Caluariæ parte, cui acies minitabatur, magnum continuitatis diuortium appareret, ſtatim ab enixu ſic effluente ſanguine, vt nullo conatu vel arte tempeſtiuè reprimi poſſet, atq; infans protinus expiraret, quo ſanè exemplo nihil vnquam mirabilius viſum eſt, cum iam grandior fętus vix vllam impreſsionem à ſpiritu tàm potentem potuiſſe recipere putaretur. Non minus admirãdum recenſet hiſtoriã Leuinus Lemnius lib. 1. de occultis naturæ miraculis c. 4. talem. Nuper nebulo quidam in oppidum ſpectandum obtulit infantem inuſitatæ magnitudinis capite reliquis mẽbris non correſpũdentibus vlla proportione, quod vitium vbi ex morbo contrahitur, hydrocephalen Medici vocant, capite ſcilicet aqueo humore turgido: Huius cum picturam ſpectaſſet grauida quędam tàm iu ſolito ſpectaculo attonita, exacto geſtationis tempore non ſine vitæ diſcrimine infantem edidit fungoſo ſtupendæq; mangnitudinis capite, cui hoc etiam accesſit, quòd inter nutricis amplexus magis magiſq; extumeſceret, atq; ad molem inſignem protuberaret, quod mihi queſta eſt mulier oblato puero, cuius quũ caput hincindè prementibus digitis leniter contrectarem, puluini more ſubſidebat modo cutis, modò aſſurgebat. Hiuſmodi itaq; ſpectacula prægnantibus ſunt euitãda. Thomas Eraſtus de occultis pharmacorum proprietatibus c. 34. hæc tradidit. Noui Principem fœminam omni virtutum genere ornatiſsimam Heroinam, quæ maximè à Catis, ſeu felibus terretur quantumuis cordata mulier aliàs ſit, cauſam iſtius tenoris referebat ipſa aliquando in matris caſum hunc, quem narrare hic volo. Matrem aiebat dum, ab ea in vtero geſtaretur, ab hoc animali quodam die fuiſſe exterritam, vt animo linqui cæpiſſet, ac ab eo metu, ſeu pauore ęgre admodum, nec niſi poſt multos dies recolligere ſe potuiſſet, tametſi enim non expaueſceret aliàs ad conſpectum felium, ſed ferre eos potuiſſet, nihilominus cum repente quidam de alto loco propè ipsã decidiſſet, ita vt dixi, perterritã fuiſſe dicebat. Hinc eueniſſe ratiocinabatur, quòd ferre eas ipſa nanq; potuiſſet, profectò non minus probabile eſt, ab huiuſmodi pauida cogitatione ſpiritus, ac temperamentum fętus certo modo immutari poſſe, quàm poteſt appetibilis, ſeu plurimum expetitæ rei imaginatio ſpeciem rei vehementer deſideratæ tenello adhuc infantis corpori imprimere, at hoc frequenter fieri cernimus. Quòd verò monſtruoſi aliquando videantur homines aliqua parte bruti ſpeciem referentes, puta cum pedibus, vel capite Bouino, Arietino, & ſimilibus, id in imaginationem mulieris dùm congreditur cum mare, & concipit referendum mente nempè cogitante, & complectente animalis formam, quæ fętui conciliatur, quod teſtatus eſt Hip. qui, vt Diuus Hieronymus in quæſtionibus ſuper Geneſin

nesin refert, mulierem adulterij suspicione laborantem, eo quòd infantem enixa esset, qui nullo pacto eius virum facie referret, hac liberauit ratione, quia pictura infanti non absimilis eius cubiculo inesset, Quo argumento Quintilianus, quod & ab Alciato obseruatum vidimus, matronam defendit, quæ Aetiopem pepererat, cum eius coloris iuuenculam haberet in thalamo. Meminitque D. Augustinus rei non dissimilis lib. 10. de ciuitate Dei, vbi rem à Iacob excogitatam approbat, qui quemadmodum Geneseos c. 30. scriptum legimus, vt in grege vni colore fœtus versicolores ederentur, varij coloris virgas in canalibus, ad quos potus gratia oues, arietesq; accedebāt, ponebat, vt in ipso calore coitus, & admissura oues ex earum intuitu fętibus, quos conciperent, diuersos colores conciliarent. Nec obstat, quòd alij similium monstrorum causam ex promiscuo hominum cum brutis coitu procreationis prouenire existimarint, vti Plutarcus in lib. cui titulus an brutis ratio insit. Quod & exemplis comprobari potest, scribit enim Volaterанus in com. Vrbanis sub Pio huius nominis 3. Pontifice Maximo in Hetruria puellam quandam, quòd cum cane adamato stupri consuetudinem habuisset, grauidam esse factam, ac semicanem foetum edidisse, hoc est pedibus, manibus, ac auribus caninis, cætera verò hominem, remq; expiationis gratia ad Pontificem delatam fuisse. Memoriæ quoq; proditum est Auenione anno salutis 1543. ex simili cōcubitu editum esse monstrum humano quidem capite præditum. Sed auriculis collo brachijs manibus veretro, partibusq; alijs quibusdam caninis, puerperam verò fassam esse se à cane initam, ideoq; mox pridie Kal. Augusti iussu Francisci Gallorum regis vnà cum cane amasio vindicibus flammis facinus expiasse. Quod profectò dicendum ex Dei voluntate miraculo euenisse tantum facinus impunè patrari abhorrente, potiusquam secundum naturæ leges, quod ex Arist. dictis 8. lib. de hist. animal. c. 28. cognosci facile potest, ait enim ea animalia, quæ diuersi generis sint, si coiuerint tunc generare, cum eadem ferendi vteri tempora habuerint, & corporum magnitudinibus non multum discrepauerint, idem quoq; testatur lib. 2. de gener. animal. c. 5. prolificam fieri admissuram, si animalia non multum distant, & lib. 4. eiusdem c. 3. scribit ouem ex homine, vel canem, & è conuerso nequaquam pro gigni posse, quod vteri gestationis tempora non conueniant, quare si exempla proposita ad miraculum referre minime libuerit, id accidisse dicendum, quòd mulier, quę antea à cane cognita fuerat in congressu, postmodum cum homine mente canem concipiens fetum caninam naturam sapientem pepererit, quod minime impossibile dicendum, cum ex imaginatione propter motum in spiritu naturali, ac vitali, & humoribus consequi multifariam

mutationem

mutationem in corpore humano manifestum ex iam dictis sit, & ex proxime dicendis magis etiam innotescet. Si enim Auic. lib. 6. natural. par. 4. & Alguzeli credimus humana anima nobilior, & semota à corporis passionibus, maximopere cogitationibus affixa, cum principiorum superiorum, quibus materiæ obtemperant, oleat naturam, quippe quę ab illis ortum ducat, eo excellentiæ processit, vt ad eius nutum, imperiumq; exterior etiam materia permutetur, Hoc loco in mentem venit, quæ à Ioanne magno Episcopo Vpsalensi lib. 18. traduntur. Reges Danorum scilicet originem sui stemmatis à congressu Vrsi cum puella deriuare, ex quo cōcubitu natus. Pater cui fuit filius Trugillus Sprachaleg, qui genuit Vlfonem, à quo Rex sueno, & cæteri Danorū Regum lōgo successionis ordine, (teste Saxone) profluxerunt D. Augustinus lib. 4. de ciuitate Dei testatur se nouisse hominem, qui quotiescunq; volebat, copiosissimè sudabat mouente imaginatione virtutem expultricem, ibi quoq; alterius meminit, qui quotiescunq; audiebat sonum, vel cantū flebile, vel quempiam plorantem operante imaginatione ita animo delinquebat, vt sine vllo sensu penitus permaneret ita vt & si pungeretur, vel vreretur nihil sentiret, at in se ipsum postmodum reuertebatur canentium vocibus tanquam à longe exauditis, vndè non immerito scripserunt Antiqui musicam Doricam mestos, grauiq; animo homines efficere posse. Ionicam verò lætitiam, & iucunditatem parere. Idem ferè Plinius de altero, cui nomen erat Hermotinus; Litteris mandatum scimus de quodā Cipo Rege, qui cum maxima attentione interdiu binos tauros inuicem pugnantes conspexisset, cū ea imaginatione somno correptus, postea expergefactus sibi in capite exorta tauri cornua depręhendit, quod si verum fuit, nàm fabulosum potius existimandum, cū fide dignum Authorem non habeat, sed Poetam Ouidium duntaxat in eā causam reijciemus, quod virtus vegetatrix imaginatione mota humores ad cornua gignenda aptos eduxit, & cornua produxit. Io. Math. de Grado in suis com. 9. Rasis c. 14. historiam scribit Domini Alexandri Vicecomitis, qui quoties somniabat se comedere, semper die sequenti dolore renali corripiebatur, & quanto res, quam in somnis se comedere arbitrabatur, durior erat, tanto seuiore dolore vexabatur, quippè cum somniabat se comedere pasticinia, vel pisces palustres seuius indè affligebatur, & cum semel somniasset se comedere stamnum dolores renales grauissimos passus est, cuius euētus causam ad imaginationem reducere minimè absonum est, pari modo id euenisse, quod scribit Parisinus existimandum, tradit se hominem cognouisse, qui ex solo medicamenti aspectu absq; eiusdem degustatione, vel olfactu ex imaginatione ita purgabatur, ac si medicamentum assumpsisset, quod pariter se plu-

ries

ries obseruasse in Titio de Adimaribus testatur Nicolaus Florentinus ser. 3. trac. 1. sum. 1. c. 15. Eadem de causa obseruatum est nonnullos altum dormiẽtes vigilantium opera exercere, nàm licèt dum profundè dormitant facultatis sensificæ nihil, aut exiguũ saltem mittatur, loquitur tamen, lecto surgentes progrediuntur, & arma capiunt, quod & si minimè fieri posse aliquando Gal. est opinatus, tamen cum illi semel per totam noctem longum esset emetiendum iter, somnoq; oppressus stadium fermè integrum se dormiendo confecisse agnouisset, experiẽtia verum, esse quod fieri non posse censuerat, credere est coactus, vt lib. 2. de motu musculorum ipse testatur, si quidem temerariam eorum esse sententiam, qui dormientium animam ab operatione omnino cessare asseuerant, ex eo colligimus, quòd dormiẽtes se se in varios positus iactãt, ex quo manifestum fit etiam per somnos facultatem animalem nõ nihil operari, & per consequens haud impossibile quod sæpè sæpius obseruatum fuit nonnullos scilicet clausis oculis in tenebris ambulare, ac strepitu, tumultuq; omnia complere, arma capere, dimicare, & nonnunquam silentes sursum, deorsumq; progredi, ac nullo fulti adminiculo summa tectorum fastigia ascendere imaginatricis facultatis ope, cum enim per somnum facultates cæteræ omnes animales quiescãt, sola imaginatiua semper operatur, tantumq; valet vt vniuersum corpus, motricemq; in eo potentiam, seu mancipia quædam, in actum vehementi quodam impulsu ciere possit, quod cum fit, spiritus ipsi animales motui seruientes, ad sua ipsorum organa dictæ facultatis imperio ire coguntur, sic vt incessum præstare si ad crura, & loquelam si ad linguã moueãtur, facilè possint, excitantur autem in nobis præfatæ motiones ex rerum ad id cogentium intrò seruatis speciebus, quas cum ipsa facultas in actum reuocat, vehementi oportet nos impulsu moueri, sicq; vigilãtium munia obire, cum interim nullo sensuum externorum munere fungamur, quod animalis spiritus ad sensuum instrumenta tunc temporis non feratur, multo humidoq; vapore anteriorem cerebri partem obstruere, à qua sensibus facultas influit, cui affectioni maximè obnoxij sunt qui sanguine multo turgido, spumante & æstuoso, feruidoq; spiritu redundant, sunt autem huiusmodi conditionis homines raro, laxoq; corporis contextu, ac molis exiguæ, sed magna spiritus agilitate, animoq; feruido: scribit Sextus Empiricus in Pyrrhonis vita. Theon Tithoreus Stoicus dormiens in somnis ambulabat, Periclisq; seruus in summo tecto; & Valeriola lib. 2. obser. 4. obser. scribit Ludouicum Sorranum Medicum nocte quadam alto somno oppressum se vidisse de repente sese attolentem, arma capientem, multa obmurmurantem, prosilire quasi furiosum, & die anteacto fortè fortuna conflictus ingens Mon-

ſpeſſuli inter ſcolares inciderat, cui ipſe iterfuerat, vndè factum eſt, vt ſeruatis pugnæ illius imaginibus imaginatio nec in ſomno quieſcens ad voluntarios motus impellere potuerit. Tanta imaginatricis facultatis vis eſt, vt multi ex ęgritudine cum ſe ſanos factos firmiter imagnarētur, conualuerint. Proindè Auic. 4. naturalium 6. iure ſcripſit, quòd confidentia Aegri de Medico plus valet, quàm omnia Medici inſtrumenta ad ſalutem inducendam, quod pariter Gal. 1. pron. 1. confirmare videtur, Thomas à Veiga in ſuis com. in artem medicam Gal. refert quendā cauſone detentum frequenter delirio correptū enixè poſtulaſſe ſibi cōcedi natationem in ſtagno illo (monſtrabat autē pauimentum) aiebat enim ſe certè ſcire ex ea natatione conualiturum, ac liberatum iri, tandem conſulente Medico permiſſus eſt, cumq; poſt aliquantulum ſpaciū ſæpè ſumma cum iucunditate ſupra pauimētum domus volueretur, aiebat iam aquam ſibi accedere ad genua, optare ſe tamen, vt ſurſum conſcenderet, paulo poſt lętior iam inquit, attingit inguina, ita aſcendente iuxta imaginationis concepta paulatim vſq; ad gutur aqua hilari facie geſtiebat, pronuntiabatq; iam ſe ſanum factum; febreq; liberatus fuit Cardan. lib. 19. de ſub. cuiuſdam nobiliſsimæ mulieris meminit, quæ, cum ſæuiſsimo vrinæ ardore, aliiſq; ſymptomatis crudeliſsimis laboraret, nec quicq; ope medica iuuaretur, & iam in extremis laboraret, techna quadam à Ioſepho Nigro patrata adiutam, hic enim filio eiuſdem ægrotantis iuſsit, vt ſe in criſtallo, in quo proſpiceret, affirmaret, tres demones videre, ac maiorem ſuperuenientem illos fugare, quo facto ſanata fuit, cum demones mali ſui cauſam diſiectos firmiter, & conſtātiſsimè exiſtimaret. Sic nos nobiliſsimam Vrbis noſtræ Comitiſſam, quæ præſtigijs, & incantationibus ægrotam factam à maleuola quadam tenaciſsimè aſſeuerabat, cum interim myrachiali hypocondriaca vè melancolia laboraret, prudentis Medici conſilio liberatam à nonnullis ſymptomatis, quibus affligebatu, rmeminimus, hic enim, cuius anima requieſcat in pace, purganti exhibito medicamento, iuſsit Dominę Pediſequę, vt clàm in vaſe egeſtionis clauos, plumas, & acus proiceret, quę omnia, cum herę poſt ventris deiectionem hilari fronte oſtendiſſet, acclamauit ſtatim ſe minimè deceptam, cum morbi cauſam in prę ſtigia referebat, & poſthac in dies melius ac melius ſe habuit. Eodem pacto mulier teſte Alexandro Traliano, quæ ſe ſerpentē deuoraſſe arbitrabatur, exhibito medicamēto vomitorio, clàmq; in reiectione ſerpēte mortuo impoſito ſanata fuit. Perſimilem hiſtoriam recitat Alsharauius lib. prac. c. de melanc ſic & Philotimus, vt Aetius inquit, ſeu Philodotus, vt Tralianus quendam curauit, qui caput ſe habere haud arbitrabatur, plumbeo pileo impoſito, à quo grauatus ſe caput habere intellexit, ſic

alter qui se cornua gestare putabat, capiti ceruinis cornibus alligatis, serraq; secatis, & ostensis ea insania liberatus fuit, sic quoq; & ille, qui se in capite septē passerculos habere prędicabat, Medico per nares eos extrahere simulante, interim laboranti, quem in vestis manica passerculum absconderat, præmonstrante sanatus fuit. Quidam qui se mortuum putabat, & cibum aspernabatur, socij comitate qui cum eo se in sepulcro mortuum esse asserebat, & quod ipse mortuus cibum caperet, ad escam capescendam persuasus fuit referente Holerio lib. 1. de morb. int. c. 15. libet hoc loco non nulla deprauatarum imaginationū exempla afferre; Abynzoar lib. 1. trac. & cap. 9. scribit de fratre Domini Sybili, qui se mortuum existimabat, nec loquebatur, nec mouebatur, & Arętcus lib. 1. diutur. affec. c. 6. scribit quidam non b bebat existimans se laterem esse, ne humor dissolueretur pertimescens. Alius nares se ingentis magnitudinis habere affirmabat, accersito chyrurgo ęgrotum parentes, & serui validè comprehendunt. chyrurgus nouacula naribus arreptis eas minuere fingit, carnisq; frustra ostendit, quo pluries repetito æger ab insania liberatur, quod nobis retulit Antonius Fracantianus aprętcrire nolumus. Vicentinus quidam se corpus pręgrāde habere opinabatur, ita vt nullo pacto per cubiculi ostium exire posset, Medicus depręhendi mandat, ac inuitum hominem extraportari, quo perfecto ipse se totum confractum conqueritur, occisoresq: increpat Ministros, & paulo post moritur, scribit Gatinaria in sua prac. c. de melanch. quod magister Ioannes Marlianus Mediolani Melancholico cuidam, qui existimabat se ranas in corpore habere, & cum alij Medici dicerent non esse verum, ipse nolebat curari, vnde Marlianus vocatus ad illius curam interrogauit eum, quid haberet, respondit ranas, & Marlianus inquit verum dicis, & scio te multas ranas habere in corpore, quas extraham, si mihi obediens fueris; ille multum gauisus assensit curari, Marlianus cum purgare eum vellet, pręcepit astantibus, vt cum ostenderēt egestiones imponerent ranas viuas in vase, vt videret & ipse quod factum fuit, & sic cum bono regimine fuit liberatus, scribit Aggregator se binos Aegrotantes vidisse melancholia hypocondriaca laborantes, qui dùm rugitus illius affectionis familiares audirent, se in uentre ranas habere, quarum ille sonus esset, affirmabant, cumq; processisset, cum rebus flatus resoluentibus cessauit deprauata illa imaginatio, hąc quoq; oblęsa imag. facultate miræ certè deprauatæ obseruantur imaginationes, deprauatur autem male affecto cerebro, uel per essentiam, vel per consensum totius corporis humore melancholico redundante, vel partis alicuius vti Mesenterij in myrachialibus, de quibus inferius c. sic ex vitio lienis putrescente humore melācholico test. Auic. 3. coll.

c.40. Gal. 5. de locis aff. 6. Auic. fen. 1. 3. tract.4. c. 19. vbi etiam ab vtero aliquando corrumpi, seu deprauari imaginem docet, & Christofo rus Vega de arte med. lib. 3. c. 14. testatur se vidisse melancholiam or tam à sang. putredine in vasis seminarijs, scimus nos olitorem ex sola corrupta imaginatione cibum respuentem peremptum. Scribit Ioannes Gerson lib. de passionibus animæ, quendam arbitratum se murileũ esse, & sub lectis mures querebat, & alterius meminit, qui vitreos se pedes habere imaginabatur, & ideò ambulare non audebat. Alius se dolium esse existimabat, & in cella vinaria vnà cũ alijs dolijs super lignis dispositis in ordinem se redigebat, nouimus & mulierem, quæ se Venerem esse iactabat, quotiesq; ei à custodibus se subtrahere licebat, statim pannos omnes exuebat, atq; nuda incedens aiebat se pulcritudinem Veneream omnibus ostentare velle, quę fortè sanata esset, si illi cõtigisset, quod alteri euenisse testatur Alex. Benedictus loco citato, quę insaniens per Vrbem Italię quandam peragrans cum in officinam meritoriã incidisset, nocte tota à quindecim viris Venere defatigata, mensium largo profluuio, qui pluribus annis antea subsisterant non sine magno pudore mane menti restituta discessit. Ferrariensis pistor, se ex butiro compaginatum iure iurando affirmabat, nulloq; pacto igni, vel clibano appropinquare volebat, expauescens futuram corporis liquationem. Alius se tympanum ex corio cõfectum firmiter asseuerabat, ac manibus ventrem percutiens tympani sonum imitabatur. Senensis nullo modo persuaderi poterat, vt vrinam redderet, aiebat enim si minxisset totam vrbem dilluuio perituram, quem ad lotium excernendum eleganti commento astantes perduxerunt, nanq; pulsantibus campanis ad insanientem accurrunt, magnum incendium Vrbem conflagrare nuntiãtes, enixèq; rogantes, vt reddita vrina ciuitati semiconcrematæ opem feret flãmis cuncta vastãtibus lotij copia extinctis. Conciliator diffe. 179. scribit sibi ipsi ex corrupta imaginatione accidisse, vt omnia visa auiam nuper defunctam representarent, sunt qui se lupos effectos existimant, noctuq; domo egressi, lupos in omnibus immittantur, & donec dies illucescat circa defunctorum monumẽta vagantur, de qua melancholiæ specie λυκανθρωπίαν vocatam à Græcis, Paulus lib. 7. c. 16. & Aetius se. 6. c. 11. Auic. verò fen. prima 3. trac. 4. c. 21. sub nomine Alcatrab, seu Catrab, vel Cucubut pertractarunt, cuius intellexisse Plinium credimus 8. lib. naturalis historiæ c. 22. dùm homines in lupos euadere tradidit, hoc morbo correptum Anglari se vidisse testatur Hieronymus Magius lib. 4. Miscel. c. 12. Antonium Donchium, qui sæpè in sepulchris dormire est inuentus, quiq; mortuorum ossibus domum suam compleuerat, vigilant autem hi ferè semper ita, vt de quodam sic

mente

mente captó meminerit Fernelius, qui noctes, & dies quatuordecim mensium insomnes duxerit. Gentilis Fulginas, quest. 55. commemorat quendũ amicũ suũ interdiu cũ famulo è villa reuerteatẽ, semper conspexisse militẽ nigrũ præeũtẽ, nullũq; præcessisse ut famulus dixit, moxq; illũ in melancholicã incidisse vertiginẽ. Multis nanq; terror, aut mẽtis cõsternatio, aut vis morbi fecit apparere spectrũ, vel simulachũ tale cuiusmodi depinctũ intus in humore crasso melancholico ipsimet circũferebãt, vt scitè in Hercule furẽte pingit Seneca, i Aiace flagellifero Sophocles. sic Arist. lib. de memoria, & reminiscentia Antipherontẽ in aerem propriam imaginẽ continuò versari putasse ex deprauata imaginatione confiteri videtur, & si aliam lib. 3. Meteor. naturalem causam tradat, in imbecillitatem visus huius effectus causam reijciens; At loco citato c. 2. scribit Antipheronti phantasmata omnia, seu uisa, quæ phantasia cõcipiebat, tanq̃ facta fuissent cogitasse, ut non solum aspectu, verum etiam phantasia, & cogitatione ægrotaret, ait enim, quòd patiebatur ἐκστασιν, idest quòd extra se erat, nàm ἐκστασις apud Græcos significat mentis emotionem, vol alienationem ἀπὸ τοῦ ἐξίστασθαι, dicta nanque ἐκστασις quòd qui hanc patitur, extra se ipsum stet, vndè ἐκστατικος qui menti facile commouetur, dicitur. Plinius lib. 23. mente commotos appellat, & fanaticos. Nõ negamus tamẽ Antipheronti ex causa ab Arist. in Meteor. tradita propriam imaginem in aere obuersantem visam fuisse, sicuti ab Alex. in com. causam adductam improbamus, dùm ait nubeculam aliquam, aut velum ex oculorum suffusione futura ipsi Antipheronti ante pupillam coactam esse, quæ ex consuetudine extra oculos videretur: nàm & si huiusmodi nubecula, seu materia coacta in oculo muscarum, culicum, & similium spectra in aere repræsentare valeant, vti in incipientem suffusionem patientibus quotidie obseruamus, non tamen rationi consonum, ex tàm exigua materia, qualis in oculis cogi potest, hominis figuram integram extra repræsentari. Nisi itaq; Antipherontem deprauata imaginatione laborantem dixerimus ab Arist. adducta ratio magis arridebit, præsertim cum Vitellio lib. 10. perspectiuę scriptum reliquerit, cuidam noto suo cum antea per multas noctes in somnis fuisset, nocte equitantem imaginem suam, hoc est virum secum equitantem vidisse, qui sanè vir omnia ageret eadem, quæ ille agebat, & flumine traiecto illum quoq; vidisse, mox vbi ad aerem serenum, & per spicuum deuenisset imaginem illam euanuisse, cuius rei causam persimilem illi, quam Arist. in Meteor. tradit ex ipsomet Vitellione ibi colligi potest. Gal. 3. de locis aff. 7. meminit cuiusdam, qui testam se factum putauit, atq; idcirco obuiantibus cedebat ne collideretur. Alter Gallos cantare audiens, vt hi alarum ante cantum, sic ille brachiorum plau

su la-

ſu latera quatiens animantium ſonum imitatus eſt: Fuit & alter timens, ne Atlas, qui mundum ſuſtinere dicitur, grauatus ſub tanto onere illud à ſe excuteret, vndè ipſe collideretur, atq; nos vnà periremus. Alexander Tralianus lib. 1. ſcribit ſe cognouiſſe mulierem, quæ medium ſuæ manus digitum conſtringeret, tanquam in ipſo totum geſtaret orbem, plorabat autem illa quoq; verita, ne quando digitum inflecteret, & omnia ſtatim corruerent, & interirent. Alij ſunt teſte Aetio, qui putant à maiori quadam vi defendi, ornariq;, & futura vaticinari profitentur, non aliter, quàm vates, & diuinaculi, quos Græci ενθεαςικους propriè nominant, talem nos Hebręum cognouimus, qui ſe recutitorum Meſſiam eſſe prędicebat, pluraq; ſpondebat, & minabatur futura. Benedictus Victorius in conſilio. 15. ſcribit cuiuſdam nobilis Equitis Honorij nomine, qui credebat ſe loqui cum Deo, & Angelis, & omnia præſcire ſeq; eſſe Deum, Imperatorem, & Regem affirmabat, Valaſcus de Taranta ſcribit ſe habuiſſe præmanibus, & curaſſe mulierem, quæ imaginabatur ſingula nocte ſe à Demone comprimi, atq; cum illo coire, ſic nó nullos ſe Reges factos dicere adnotat Auic. ſcimus nos Vrbis noſtrę mulierculam Eleonoram Meliorinam, quæ ſe Regi deſponſatam conſtãtiſsimè dicabat, cum illoq; quem, prę́ſentem dicebat, genibus flexis colloquebatur, eumq; inumero militum, & magnatum cætu conſtipatũ affirmabat, & ſi fortè in vitrea, alij vè lucidi corporis fragmenta incidebat, gemmas ſibi à coniuge tranſmiſſas dicebat, colligebat, atq; tanquam cariſsimas in arca magna, quam totam fermè oppleuerat, aſſeruabat. Non deſunt, qui ſe Demones eſſe falſo imaginentur, & varijs linguis ſe loqui profiteantur. Nonnulli, teſte Aetio, demones ab inimicorum preſtigijs ſibi immiſſos putant; viuit in Vrbe noſtra; qui ligna, & marmora deuorat, in cæteris mentis compos hoc vno dumtaxat mente captus, quòd ſe ab inimicis præſtigijs tentari indubiè exiſtimat. Quidam, vt notat Alſaharauius, imaginantur ſibi aſsiſtere viros ſonãtes cũ cornibus, tubis, & tympanis, & pſallentes coram ipſis, alij eodem authore, ſe in carceribus detrudi, flagellari, ac demum liberari arbitrantur. Scimus nos Baiulum Mantuæ commorantem ad Iuſtitiæ Miniſtros properaſſe, enixèq; illos rogaſſe, vt ſe ipsũ in carcerẽ trudi mãdarent; quod cum impetrare nequiſſet, ad caſtrum Sermiti profectus Prętorem ſupplex exorat, vt vinculis detentum in carcerem coniciat, ſe enim facinora execranda patraſſe fateri velle; & ſatellitibus, ſi eum captiuum facere vellent, pecunias ſpopondit, quod cum minimè obtinuiſſet loci mænia aſcendens ſe in foſſam luto potius, quàm aqua affluentem præcipitem dedit, & ſuffocatus perijt, innumera propæmodum ſunt exempla illorum, qui corrupta imaginatione acti in puteos, & flumina ſe ſe proiecere

iecere

iecere vel laqueo, vel ferro necem sibi ipsis intulere. Scribit Alexander Benedictus religiosi cuiusdam historiam, qui in vadoso littore Veneto sine causa se obruit. Narrat Abynzoar, quòd quidam cogitabat facere placentulam in puteo vno, & fecit emi salmam vnam farinæ, & iussit seruis suis, vt illam in puteo proicerent, & pedibus ipsam optimè malaxarent, quod facere noluerunt, sed cum ille fortis esset, accepit arma sua, & illi teriti proiecerunt farinam in puteo, sed intus ingredi noluerunt, quod cum vidisset infirmus ingressus est ipse nudus, & cæpit miscere farinam pedibus suis, deindè exiuit, & conuocatis propinquis suis iussit, vt de illa comederent, Nec sanè omittēda, nescio an stultā ostētationē, corruptāvè imaginationem appellem senectionis cuiusdā diuitis, qui vt recēset Seneca quęcunq; illi opus erāt, quàm maxima expetebat, mulieres paruas, & homines abhominabatur, prægrādes equos perquirebat, amplissimis poculis vtebatur, & calciamēta pedibus lōgè maiora gestabat, latissimisq; vestibus vestiebatur, oliuas, & fructus, auesq; paruas abhominabatur; sed quid pluribus lectorem moror, varias deprauatarum imaginationum historias recensendo, cum tot esse possint omnium Medicorum vnanimi consensu, quot phantasmata sunt? prænarratas autem retulisse sat sit ad faciendam fidem nonsolum in sanis hominibus præsertim habentibus fortem, & vehementem imaginationem κατάληψιν vocatam ab Alexandro Afrod. sed & in ijs, qui facultatem imaginatricem oblæsam obtinent, huiusmodi mirabilia obseruari, ita vt non immerito scripserit Auer. in com. lib. de diuinatione per somnia, imaginatiuam virtutem habere maximum dominium in melancholicis, ita quòd in vigilia comprehendunt illud, quod alij compræhendunt, in somno. hac de causa fortasse Plato in Phedrone tradidit imaginationē associatam, implexamq; animæ actiones eius turbidare, neq; puras, & dilucidas reddi pati. Sic enim Melancholici quidpiam imaginantur, vt illud non solum oculis videre existiment, sed & animo firmiter concipiant, hinc iure merito Auic. de medicinis cordialibus trac. 1. c. 5. scriptum reliquit, in Melancholico fortitudo imaginationis facit apparere quod iam sit in actu res, cuius similitudo animæ repræsentatur; quod quo pacto fiat docet Auer. 3. col. c. 38. cuius est sententia imaginationes corruptas fieri, quia in vapore melancholico ascendente imprimitur forma rei excogitatæ, & ascendendo superius mouet spiritum animalem, & reducitur iste motus vsq; ad virtutem imaginatiuam, quæ & ipsa spiritu mediante mouet sensum communem, & ille mouet particulares, & sentitur res, sicut esset extra. Verùm sicuti probabile maximè existit imaginationem fortem in nobis mirabilia operari, ita medius fidius minus rationi consonū est, quod Auic. & Algazel commenti sunt,

vim ſcilicèt imaginatricem, non ſolum in imaginante, ſed & in externis mirãda plurima efficere poſſe, cui opinioni ex recẽtioribus Petrus Pomponatius, qui mihi ex matre affinis fuit, & Io. Bap. Montanus fauentes ſubſcribere videntur, hi tamen à nobis haud audiendi ſunt. Auic. itaq; 4. Naturalium 6. tantum imaginationi tribuit, quòd ſiquis illam fixam habuerit, & pluuias, & tonitrua, terremotuſq; ad libitum excitare, & ægritudines inducere, ac ſanare poterit, ait Montanus in com. in 2. ſen. 1. Auic. ſe hominem quendam vidiſſe, qui ex ſola forti imaginatione quoties volebat, in facto circulo pluſquam centum ſerpentes conuocabat, quòd & ſi verba quædam ſuſuraret, non in virtute verborum, ſed fortis imaginationis id præſtaſſe contẽdit, ſic & nonnullos ex forti imaginatione, non ex verborum virtute extrahere ſagittas, & vulnera curare tradunt. Narrat Beniuenius lib. de abditis morb. ca. c. 36. quòd in milite quodam, cui telum dextra parte pectoris illatum ſiniſtræ ſcapulæ oſsi vſq; adeò inhæreat, vt multi mucronem euellere fruſtra conati fuerint, nàm redire tàm longo ſpacio minimè poterat, abſq, carnis, & venarum, neruorumque laniatione, propterea quod vtrinque ſpicula ipſum cingerent, non etiam contra inciſa carne euelli telum poterat, cum os ſcapulæ, cui inſederat magnum, amplumque obſtaret, quare Medicæ artis præſidio deſtitutus, cum id citra mortis periculum fieri non poſſet, aduocat Ariolum, qui duobus digitis plagæ ſuperpoſitis, & carmininibus, neſcio, quibus inſuſuratis telũ exire iubet; quo & ſi abſq; ęgri corporis noxa, nõ tamen ſine vtriuſq; animæ diſpendio obtemperante, miles ille paucis poſt diebus ritè curatus conualuit, hactenus Beniuenius; quod nos retulimus, ne fabuloſum quis exiſtimaret ſagittas hoc pacto extrahi à nõnullis quod verborum virtuti author, alij vt dixi forti imaginationi aſcribũt, & ad ſuam poſitionem magis comprobandum addunt præterea, quod interfector, ſi prę ſens fuerit cadaueri interfecti ex vehementi imaginatione ex illato vulnere profluat ſanguis, & ſi iam refrixerit, & ſic detegi homicidij authorem; ſic quoq; vetulas ex forti, & potenti imaginatione faſcinari pueros contendunt, ijſq; exemplis rationem adiungunt, aſtruentes humanam animam, quoniam ſit forma nõ neceſſario corpori hęrẽs, proximaque ſupernis intelligentijs imaginationis robore, naturaliter operari poſſe in corpore alieno, ſicuti & in proprio eo, quòd materia mundi ita ei obediat, vt ſui potentia poſsit producere formas nonnullas, non ſecus atq; intelligentiæ ſuperiores formas metallorum, plantarum, & animalium producunt, & gignunt, falſiſsimum ſanè dogma, homineq; Chriſtiano, & Philoſopho indignum, licèt Auic. hoc placitum negantes in philoſophia, & naturalibus inexpertos vocitet, cum ipſe

potius talia pronũcians philosophię maximè ignarus sit appellandus, quod pro virili demonstrare conabimur. Intelligentiæ licèt superiores sint humana anima, naturaliter tamen operationes non nisi agentium naturaliumm medio, & interuentu, puta pluuias, terremotus, ac tempestates efficere nequeũt, Ergò tantò minus id animam nostram præstare posse erit dicendum. Imaginatio nanq; motus est à sensu factus, qui à rebus, quæ foris sunt, proficiscitur simulacris rerum in sensibus receptis rerum autem simulacra, vel parem, vel imbecilliorem facultatem rebus, à quibus separatur, habebũt, effectus enim causis potiores esse nõ possunt, nec pars toto; quò fit, vt anima imaginatione rerum affecta rebus ipsis potentior esse non posit in quãtum taliter affecta, res autem quarum formis affecta est, nullum ex superius adductis effectibus mirabilibus causari possunt, ergò nec anima quatenus illa affecta est simulacris & imaginibus, Ad hæc, vel ex imaginatione forti agens anima contactu id perficit, vel non, non contactu quia in maximè distantia agit, ergò sine contactu, at quæ sine contactu agunt, in infinitum agere possunt, nàm interualli natura in naturali actione solum ratione tactus requiritur, ergò anima nostra in infinitum agere poterit, & per consequẽs erit infiniti vigoris, quod est absurdum. Ad exempla verò quæ pro sua opinione fulcienda adducunt, sic satisfaciendum puto, quod qui serpentes congregant, spicula extrahunt, sanguinem sistunt, & alia id genus moliuntur, vel malefici, vel probi sunt viri, maleficis Diabolus suppetias fert, ita vt incantationibus id perficere posint, probi verò oratione Deo adminiculante idem consequuntur, quod non solum catholica ecclesia sancta Romana nostra statuit, & decreuit, sed & Iosephus Iudaicarum antiquitatum scriptor lib. 8. confirmat. sic quoq; ad exẽplum fascinationis dicimus, id nõ ex forti imaginatione fieri, sed vt docet B. Thomas po. 9. 117. eo quòd ex vehementi commotione animæ ad malitiam, quæ fit cum aliquo inordinato motu cordis spiritus vitales pręsertim subtiliores, qui ad oculos perueniunt, oculi autem taliũ spirituum exhalatione aerem inficiunt continuum vsq; ad determinatum spacium, sicq; per aspectũ inficitur aliquod corpus præsertim molle, & facilè impressionis susceptiuũ, quale est corpus pueri, & hoc modo etiam specula si fuerint nitida, & munda ex aspectu mulieris patientis menstrua quandam contrahunt impuritatem ex lib. de somno, & vigilia, sic Basiliscum visu hominem interimere existimandum. Quod ad tertium exemplum propositum attinet, scilicèt de fluxu sanguinis ex vulneribus cadauerum, possemus exempli veritatem negare, Poeticèq; tantum à nõnullis propositũ vti à Lucretio lib. 4. & ab Homero lib. 17. Iliados, attamen cum videam nonnullos iurisperitos id se experimento

comprobasse, affirmantes aliam excogitandam responsionem ducimus. Paris de Puteo in trac. de sindicatu, in verbo tortura, tradit id Romæ obseruatum fuisse eo tempore, quo occisus fuit Cardinalis sancti Marci, quod pariter confirmat Hippolitus Marsilius, qui in sua praxi §. diligenter. nu. 81. ex hoc se aliquando deprehendisse homicidium scribit, quod tamen minimè, imaginationis vim referendum existimamus, præsertim cũ alij aliàs ab hac lõgè diuersas huius effectus causas asignẽt, quas omnes recensere nimis esset longum, qui tamen huius rei causas varias scire cupiet, adeat Thadeum Florentinum in explanationibus in Isago: Ioannitij, Thomam Garbum lib. 2. summæ medicæ scientiæ trac. 4. quęs. 11. & lib. 1. trac. 5. quest. 31. Petrum Aponensem in com. 6. probl. 7. par. Arist. Ioannem Langium epist. 40. Aloysium Mundellum dialogo. 1. Henricum Gandauensem in suis Quodlibetis, Aegidiũ Romanum quęst. 25. 5. Quodlibeti, Ioannem Maioris in lib. 4. sententiarum distin. 15. quest. 14. Marsilium Ficinum lib. 16. de immortalitate animorum cap. 5. Petrum Pomponatiũ in lib. de mortal. animæ ad mẽtem Arist. Leuinium Lemnium lib. 2. de occultis naturæ miraculis c. 7. Authorem lib. peregrinarum quest. decad. 3. quęst. 6. Martiũ in lib. de doc. promiscua, Gaudentium Merulam rerum memorab. lib. 4. c. 18. vt interim maximum legum scriptorum numerum omittam, qui omnes de re hac fusius scripsere. Abeant interim in rem malam huius execrabilis opinionis Authores, cuius non erubescunt assertores quoque facere Albertum Magnum, & D. Thomam, qui tamen D. Thomas hanc sententiam exprofesso lib. 3. contra gentes, & po. 9. 6. art. 3. reprobat. statutum itaq; sit imaginatricem facultatẽ in subiecto proprio maximam vim obtinere, secus autẽ in externis. Hoc loco pariter minimè omittendum Melancholiam annuam consuetam, cuius causam, & exemplum apud Gal. in com. 47 aft. 6. lib. legere est, sic & menstruam, scribit Lusit. cent. 2. cur. 52. Carcinatoris vxor venusta, qui ad forũ agit, cum optimè semper valeret, post partum illico melancholia morbo afficitur, & per mensem insana permanet, sed postea paucis adhibitis pręsidijs ad pristinam sanitatem reuertitur, cuius affectionis causa humor melancholicus commotus parturitionis tempore esse videtur, sed longè me herclè in maiorem nos trahit admirationem, quod in insanientibus aliquando obseruatum legimus. futura scilicèt prędicere, & diuinari. Rasis primo conti. sic scribit. Et ego quidem vidi Germanũ meũ in quadam sua ęgritudine phreneticum factum prędicere plura futura, sicut euenerunt in breui. Petrus Apponensis in com. 1. probl. sec. 30. scribit. Ego audiui à fideli Medico, quòd mulier, quæ inlitterata erat, dùm esset melancholica, latinum loquebatur congruũ, qua sanata euanuit.

auit. Cuius rei causam varij variam assignant. Quidam enim facilè se ab hoc negocio extricantes, ad Dęmones recurrunt, quibus insanientes acti mirabilia operari affirmant Alsharauius c. de Epilepsia. huius opinionis fuit author per hæc verba; signa ex causa Dęmonum, inquit Author, semper dubitans eram super hoc, donec mihi nuper demõstratiuè patuit, vidi enim hãc ægritudiné multis modis; quod est, quia sunt aliqui inuitè corruentes, & quorum forma transmutatur, & loquuntur aliena lingua, quam prius ignorabant loqui, & legunt Aluuari, & alios libros, quos minimè sciebant, & scribunt, & loquuntur multa de tractatibus scientiarum, quarum nihil viderant, nec intellexerant, & vltimò sanãtur, & paulo post subdit, causam ignoraui huius accidentis, donec studens in quibusdam libris, quos interpretatus est Hanen filius Isaac nomine. G. inueni enim in ipsis, quòd dicitur quod ægritudines inuadunt homines quatuor modis, scilicèt ex aliqua causarum, ex malicia regiminis, cibi, & potus, ex peccatis, & præuaricationibus, & ex maledictis Dęmonibus, qui dicuntur Allahin Ablis, In quarum curatione si nostra ingeniatio defecerit, & ipsarum causæ à nobis decisæ sint, relinquite opus creatori eorum, nõ est operum miserator magis, quàm ipsorum creator, & quia occulta est Medicis causa huius ægritudinis, & eorum cognitio circa eam deficit, recusarunt eius curationem tractare, sed non est dubium pęnes me, quod hoc est de antiquis scientijs, quę hodie occultatæ sunt hominibus. Huius opinionis quoq; fuisse serapionem colligimus ex ipsius verbis, dùm de taliter affectis loquitur, & inquit. Causa verò harum dispositionum, & accidentium cum virtute est incompręhensibilis, & de Epilepsia loquutus inquit eam vocatam fuisse Alchaheni, aut quia proueniat ex operatione Dęmonum, aut quoniam accidat capiti Alchahen dicto, huiusce quoq; veritatis testes sunt Historici plures, inter quos Procopius lib. 2. de bello Persico tradit sub Iustiniano Imperatore Trisantij grassatam pestilentiam, quę incipiebat hoc modo. Phãtasmata Dęmonum multis humana specie visa sunt, quot enim in ipsa inciderent, percuti se ab aliquo viro putabant, morbusque subitò irruebat, quod pariter refert Lodouicus Cælius Rhodiginus lec. antiq. lib. 2. c. 6. meminit Olaus Magnus lib. 5. sue historiæ Bethnicos homines septentrionis magicis incantationibus inimicos etiam absentes ita petere, vt triduo oborto carcinomate pereant, hanc sententiam minimè comprobasse videtur, Auic. qui c. de melancholia sic scribit. Et quibusdam Medicorũ visum est, quòd melancholia cõtingat à Dęmonio, sed nos nõ curamus cũ physicã doceamus, si illud cõtingat à Dęmonio, aut nõ cõtingat, postq̃ dicim⁹, ꝙ si cõtingat à Dęmonio, tũc cõtingit, ita vt cõuertat cõplexioné ad cholerã nigram, &

sit causa eius propinqua cholera nigra, deindè fiat causa illius Demonium, aut non Demonium; Hipp. fuisse sententiam, quod permittente Deo à Demone morbi gignantur, colligunt nonnulli ex ipsius verbis 1. progn. 4. cum inquit, oportet igitur agnoscere talium naturam affectionum, quãtum supra vires corporis sit, & si quid Diuinum in morbis habetur, illius quoq; ediscere prouidentiam, Gal. tamen in com. hoc negat, & ait. Nonnulli putant ob iram quandam Deorum hominibus accidere morbum, dicuntq; testimonium huius opinionis, eos qui vocatas scripserunt historias citra rationis adminiculum, nequaquam indicantes vtrum fuerit Hipp. huius opinionis, quod inquam erat officiũ boni Expositoris, Non enim simpliciter dicendum est per enarrationes quicquid nobis uideatur verum, sed quod sit secundum sententiam scriptoris quamquam fuerit falsum. Constat enim vt Hip. nullo suo libro causam ægrotationis in Deos refundat, qui & βλητοὺς. idest percussos, vndè nàm ducti veteres ita vocarint, volumine de victu acutorũ morborum ostendit. Hic igitur liber confessè verus, germanusq; est. At libro qui est de sacro morbo multa quoq; scripta sunt ad obstirpandam suspicionem eorum, qui Deum mittere ægrotationes contendunt. Et paulo post. Ex his ergò sunt, qui ob amorem tristantur haud quaquã diuinam perpessi, sed humanam affectionem nisi quis credat Poetis, qui fabulantur Demonem quendam pusillum, recens natum, gerentem faces ardentes homines quosdam in hanc agere affectionem: Dæmones autem nullibi ab ipso Gal. admitti scimus, Nam & si lib. de hist. illorum meminerit, id ex opinione Pithagoræ, Platonis, & aliorum fuisse constat, preterquam quod liber ille inter spurios conumeratur, Vnicus tantum locus est in lib. de remedijs paratu facilibus, quo Demones admisisse videtur, cum scribit Caridion, & latum Cuminum, & Zochij radicem ad tertiam partem decoque, & ex vino veteri potui da gestet, & glaucum ossa, hæc enim suffita Dæmones abigunt. Verùm cum Epicureos in multis sectatus sit Gal. cum illis Demones negasse suspicamur, sic enim sensisse Epicureum lib. de hist. philosophica præcitato legimus; cuius Epicurei rationibus innixus olim Casßius, vt Plutarchus in Mar. Bruto scriptum reliquit, in hanc sententiam alloquutus est Brutum, qui monstruosam corporis feri imaginem noctu ad se ingressam conspexerat, & voce etiam se infensam fore prænunciantem audiuerat. Tibi ò Brute corpus natura triste eleuat intellectum, atq; diuertit. Demones nullo pacto esse credibile, neq; Demones si sunt hominum habẽt formam, aut vocem, siuè potentiam, quæ ad nos pertranseat. Aristotelem eiusdem fuisse opinionis nonnulli affirmant, sed falsò me herclè, nàm in 5. Metaphysices Demoniorum claram fecit mentionẽ, & si Auer

rois ibi pro Dæmonibus habet Idola, neq; interpratatione dignauit locum, & Alex. communi fuga vſus fuerit, inquiens ex aliorum ſententia loquutum, aut intellexiſſe diuina corpora & aſtra, peiore, vt mihi quidem videtur errore, quàm ſi aſſenſus eſſet, ibi nanq; ſic ait Philoſophus, ſubſtantia dicitur terra, ignis, aqua, deniq; corpora, & quæ ex ijs conſtant, vt animalia, Dæmonia, & eorum partes, ex quo data Alexandri interpretatione ſequeretur Ariſtotelem aſtra ex elementis conſtituta feciſſe, Et lib. 1. c. 1. Moralium Eudemiorum habet Ariſt. ὥσπερ οἱ νυμφόληπτοι καὶ θεόληπτοι ἐπιπνοίᾳ τινὶ δαιμονίᾳ ἐνθουσιάζοντες. quēadmodum fanatici, aut numine afflati Dæmoniaca inſpiratione inſanientes, textum Græcum appoſuimus, quia latinus aliter ſonat, nec verbum verbo reddit. conſtat itaq; Dæmones ab Ariſt. conceſſos, quos & morborum aliquando authores minimè negandum: cum ſacris litteris doceamur, Dęmones eſſe qui in hominum corpora illabantur, Chriſtuſq; & Apoſtoli taliter affectos plures ſanauerint, Sanctiq; patres, & Orthodoxæ fidei Theologi hanc veritatem affirment, quod & exemplis à fide dignis ſcriptoribus medicis literis mandatum confirmare poſſumus. vt interim omittamus Ioſephi auth. lib. 8. Antiquit. qui Salomonem diuinis carminibus hos curare morbos, & fugare Dæmones ſcripſit id quod & Eleazarus Iudaicæ factionis ſacerdos vidente Veſpaſiano, & eius filijs, & tribunis palàm feciſſe in exercitu tradit. Habemus apud Antonium Beniuenium de abditis morborum cauſis c. 8. Accidit his temporibus nouum, & admirandum morbi genus, quod & ſi viderim, curauerimq;, ſcribere tamen vix auſim. Mulier ſextumdecimum agens annum ab ima ventris parte dolore exorto conuellere manibus nitebatur, cumq; in horrendum clamorem erumperet, intumeſcebat illico totus venter, adeò vt vterum geſtare credens octimenſem, & voce exhauſta vbi toto cubili hinc inde reiectans ſeſe, & plantas pedum interdum ceruici connectens reſiliebat in pedes, iterum procidens, ac reſiliens; iſthuc ipſum identidem factitabat, quo ad paulatim ad ſe reuerſa quoquomodo recrearetur, interrogata quid egiſſet, penitus ignorabat. Nos verò eiuſmodi morbi cauſas deſquirentes, arbitrati ſumus hoc malum ex vuluæ aſcenſu, & vaporibus malis ſurſum elatis, ac ſubindè cor, & cerebrum impetentibus prouenire. Quare idoneis medicamentis adhibitis, cum nihil omnino profeciſſent non parum mirati ſumus, A recta tamen via minimè deſiſtendum putauimus, donec ferocior facta, ac toruis oculis circunſpiciens tandem prorupit in vomitum, quo longiores, & recuruos clauos, æneaſq; acus vnà cum cera, & capillis in globū mixtis euomuit, & nouiſsimè ientaculi fruſtum tantæ magnitudinis vt deuorare integrum nullus potuiſſet, cumq; id ipſum ſæpius etiam vi-

dente

dente me factitasset, teneri eam arbitratus sum spiritu malo, qui, dùm hæc ageret, spectantium oculos perstringeret, quare spiritualibus medicis commendata manifestioribus dein signis rem comprobauit, Nàm & nos sæpe eam vaticinantem audiuimus, & ea præterea agentem vidimus, quæ omnem vim morbi supergressa humanum etiam captum excederent. Ioannes Langius ita epistola 38. scribit, sed illud, quod à Christo ex Deipara virgine nato anno. 1539. in quodam Eistettensis Episcopatus ditionis pago Fugenstal accidit, omnem superant fidem nisi oculati spectatæ fidei telles adhuc superessent, in quo pago Vlricus Heusesler agricola cum crudelibus dolorum tormentis in altero hypocondriorum latere conficeretur, subito clauum ferreum sub illæsa cute manu appræhendit, quem chirurgus illic balneator nouacula exciderat, nec tamen dolores cessarunt, sed indies magis incrudescebat, quare quum nec aliud doloris fore remedium miser, quàm mortem suspicaretur, arrepto cultello sibi guttur abscidit. Itaq; dùm tertio die ad sepulchrum efferetur, aderant tùm Eucharius Rosenbader ex Vueissemburg Horicorum oppido, ac Ioannes ab Ettenster balneator, qui astante magna hominum frequentia demortui agricolæ ventriculum inciderunt, in quo lignum, teres, & oblongum quatuor ex Chalybe Cultros, partim acutos, partim instar serræ dentatos, ac duo ferramenta aspera reperta fuerunt, quorum singula spithami longitudinem excedebant, aderat & capillorum instar globi inuolucrum. Sed quid potissimum hic admiraberis? an quomodo tot, & tanta ferramenta in ventriculi cauitate contineri potuerint, an qua arte sint ingesta? certè non alia, quàm Demonis actu, & dolo. Cornelius Gemma Louaniensis lib. 2. de naturæ diuinis characterismis c. 4. longa oratione huius generis historiam prosequutus est, quàm nos multis omissis, quę non ita ad propositum facere videntur, concisam afferre voluimus tanquam admirabilissimam, & hæc est. Puella nobis vicina filia Doliarij fabri annum agens ætatis quintumdecimum habitu corporis mediocriter succulento formæ venustate, atq; ingenio non vulgari, cui tamen in vultu subtristis quædam alacritas misturam æquabilem humoris sanguinei, & melancholici præseferret, nomen huic inditum Catharina Gualteri cæpit languere varijs symptomatibus circa Ianuarium anni. 1571. menses bis, ter vè processerant, sed à morbi initio statim suppressi insignem totius corporis lassitudinem pepererunt, eius generis, quàm φλεγμονώδην Gal. appellat, magna fuit veneni suspicio, quod à gentili, & Catanea quadam, quã sibi offensam semel, & minitatam grauiter antè meminerat, obstrusum libamẽti frustulũ accepisset, in quo mandendo se sensisse dicebat saporẽ non prorsus extraneum, sed asperitatem deglutioni resistentem, at qui

ab eo

ab eo tempore cœpit primum cingi circa præcordia, extenuari plurimum, vomere per interualla, aorexiam, & vertiginem pati, alijsq; propè, quæ grauidis solent accidere infandis symptomatibus conflictari, potissimum tamen quarto mense, & septimo, nàm circa mediam Iunij, febres occultę sensim in manifestas abierunt cum siti, & quadam conuulsionis specie, animiq; deliquio, interdum vero sic auctus est dolor, vt instar furibundæ de loco in locum continuè fluctuaret, sępè inflatis pręcordijs multò vehementius, quàm in hystericis soleat, eò angustię venit vt nigricante facie fauces velut ab iniecto laqueo pręmerentur, nec leue illud spectaculum fuit, tres, quatuor vè Ministri quantùmuis robustissimi vix retinendę sufficiebant, quia repentè exiliens lecto in omnem conuulsionis speciem torquebatur, hęc mala cum se per vices intenderent, atq; remittere mense Augusto, qui nonus ab initio fuit ex acerbata sunt supra modum, Medicos consulere decreuere, Ventum est ad me primò quod cæteris vicinior forem, sed cum abessem, Accitus est D. Doctor Beausardus, qui vt aspexit afflictam misere, non malè à vermibus ferociā est suspicatus. Euenit interea, vt post terribiles cruciatus spōtè concita vis naturæ Anguillam viuam per posteriora detruderet, quā ad me protinus detulerunt, Erat illi legitima forma cum tota specie, crassitudo pollice maior longitudo pedis vnius, & dimidij, aderant illi & squammæ, & oculi, & spina, & cauda vniuersim, vt in anguillis solet, quia quod magis mirere, triduo antequam foras eruperit, auditum narrant bis, teruè in vtero sonum non ipsi puellæ modo, sed & astātibus circumquaque velut argutum, & tenuem, ab angue productū, & cū egereret, manifestè puella retulit se sensisse, quòd primum exerto capite, se retraheret per posticum, indè cū impetu exiliret. Iacebat anguilla diu inter feces veluti exanimis, sed coniecta in vrnam aqua plenam reuixit denuo; cessarunt ab huius excretione dolores illi extremè feroces. Anguilla, quam mortuam exenteratamq; suspenderant loco sublimi ab animalibus tuto, repentè euanuit, puella interim cępit euomere ingentem aquosi humoris copiam, quam ego tunc quoq; vocatus vidi humano lotio non absimilem saporis, vt ipsa narrabat absurdi, durauit ea vomitio plus quatuordecim dies, singulis profectò exonerans supra libras viginti quatuor, testor hæc omnia nobis non relatione describi, vidi inter alios his oculis meis, atq; his manibus contrectaui, nec magis obstupui, quàm vbi vidissem, tanta humiditate per os excreta nihilominus vrinam interdiu bis, teruè reddere copiosam, quòd nullus in ventre tumor, nulla in toto corpore inflatio exterius appareret, quòd ipsa puella potus, ac cibi paucissimi vix vnum cyathum vini, aut ceruisiæ, aut liquoris alterius potitaret. Quęsiui nùm in hypocondriorum altero

quic-

quicquam persentisceret, aiebat multum sibi dolere sinistrum latus ab eo tempore, quo anguillam excreuerit, immo & dudũ ante, sed prius fuisse alicuius ponderis sensum, nunc etiam morsum, & acrimoniam accepisse, quin cum validius præmerem offendi se grauiter dixit. Vbi per quatuordecim dies ingens illius aquosi humoris copia profluxisset, cæperunt & pili confertim exire per vomitum copiosissimi numero, digiti longitudine, sed longiores alij, alij breuiores eiusmodi sanè quales annosis canibus euelluntur, auctaque est indies ea pilorum quantitas, vt facilè pilas quàmplurimas iustę magnitudinis implere potuerint, eiecit hos omnes magno fastidio, ac vomitus difficultare, ac iam circa vesperum deliquia quędam animi admiranda contingebãt, & cum vesperi in ipso defectu puellam velut exanimem offendissem, diligenter obseruans singula vidi supinam subitò sese ex vno latere in aliud iactantem tanto impetu, vt nisi coercita caput promptissimè in aduersum parietem, vel spondę vertices impegisset, manus contractę erant tàm validè, vt nulla vis posset effringere, interdum manu subito reducta pectus percutiebat tanto sonitu, ac vehementia, vt magno in periculo fuerit, ne nullum precipuorum viscerum lethali vulnere violaret, durabat istud per horas interdùm duas, à septima ferè vsque ad nonam vespertinam in parexismo neminem agnoscebat, sępè velut ab vtero suffocata rubebat insigniter, cum lassitudine quadam, ac sensim oboriẽtis febriculæ rudimento, semel atq; iterum spumeũ quiddam circa os apparuit. Contigit semel sub parexismum repentè ex risu in fletus, ex fletu in risus maximos solui, & cum ad se reuersa paululum in longam estasim laberetur, subito silentium rumpens, non secum atq; cum Deo loquuta est velut attonita extensis ad cęlum digitis ferè his verbis. Ita ne ò summe Deus tua illa tàm incredibilis pulchritudo est; quousque nobis hic permanendum? aut quando me rapias vt te fruar? tàm quasi à somno expergefacta sic coram assistentibus inquit. Ecquis vestrum ita mihi est odiosus, qui me summę quieti traditam, atque iam hortis Horridis longè pulcherimis leusitantem, in hunc miserię campum, ac tenebrosum carcerem reuocarit? Quę sanè dicta grauissimè quo pacto à puella rudiore pręsertim huius ętatis efferri nisi per extasim possint minimè video. Interea nonnulli vomitus, qui floccos ingentes pilorum eijcerent cum materia purulenta instar saniei, interdum simili stercori colombino, aut Anserino in qua colluie, & frustra lignorũ, & membranarum tenuia rudimenta, sed lignorum partes adeò viuæ, vt ex caudicibus obsoletis diffractis in æqualiter comminutæ portiones viderentur, vnguis amplitudine, alię crassitudine, intus fungosæ, foris obductæ vetustiore corticę nigro. Paulo post cæpit alius vomitus

atq;

ater, vt carbo, dixisses atramentum verum, vel sepiæ succum, immo carbones veros minutissimè tritos, atq; permistos singulis diebus prodeuntes ad quantitatem librarum duarum, aut trium sæpissimè cum pilis tàm copiosis, vt nuci iuglundi includi non possunt, omnibus albis, prolixis, & duriusculis, quæ cum per triduum ita durassent, eiecit semel & puri sanguinis tanquam à vena dissecta libras duas nulli rei alterius generis permixtas, à vomitu sanguinis rursus sequutus est ater, ac si antimonio tinctus fuisset humor omnino liquidus indies singulos ferè ad libras quinque, aut sex; atq; hoc portentum septimanam integram cōstanti horarum lege, & spacio perdurauit aum relinquere penitus cœperit. Epileptici paroxismi, qui primum diebus singulis affligentes, post non nisi per tertium diem, ac postremò per septimum repetierant. At virgo interea pilos adhuc, sed pauciores gradatimq; atriores excernebat, immo & breuiores in dies, & cum prius ex flauo rufescerent, paulatim liuidi nigri, tandem aterimi, ac veluti dissecti in frusta minutissima redderentur. quandoq; & cum his virulentus humor, & crassus, quandoq; simillimus limo; Circa septembris medium membranæ frusta maiora tanquam ventriculi partes euomuit; habebant hæc speciem tunicæ crassioris, carnosæ, lentæ, fractuq; contumacis, quibus profecto, (vt fœtus inuolucro choroidi,) etiam venarum ductus inarati ramosa propagine spectabantur, interdum medij palmi longitudine. Has aliæ sunt è vestigio subsequutæ tenuiores multò, sed penitus nigræ, venarum duntaxat vestigia referentes, alioqui membranę Alhantoidi non absimiles. Postremò venerunt & tertij generis tunicæ vasorū prorsus expertes aliarum omnium tenuissimæ, vt locum Amnij retinerent. sed erat his alia multò substantiæ, atq; figuræ ratio, quàm in agninis fætuum inuolucris; nàm huic tenuitati aderat mira soliditas, figurarum ratio quouis miraculo maior, fragmenta illius varia, sed tria prę cæteris rara duorum palmorum amplitudinem superabant intertexta stirijs profundis siue Epigraphis, quæ se se à vertice ad basim secantes mutuo, cancellos in rhombi speciem efformabant, non habeo cui melius, conferam, quàm cum senecta viperæ, quàmquam nihil à me hactenus conspectum fuit, cui posset meritò comparari, sed hoc in eo prę cipuè admirandum, quòd secundum longitudinis ductum velut canalis quidam profundior appareret insculptus fibris trāsuersis & raris, prorsus, vt in aspera pulmonis arteria, erat hæc regio prorsus caua, & circu laris in vnius membranæ fastigio paulatim angustior, anguini capitis vestigium reprę sentans cum apophysi mastoeidi, seu processu mamillari, in alterius fine sensim latescens nescio, quid, ventricosum, & inæquale etiam bifurcato vertici non absimile præseferet. Vniuersæ partes

inuicem coaptatæ totius anguillę longitudinem, atq; craſsitiem ſatis luculenter expreſerant. Poſtquam haſce membranas eiecit, ſequuti ſunt lapides ferè inumeri, quos veſperi ſemper, hac ſtata horarum periodò magnis cum tempeſtatibus, animiq; deliquijs eructabat. forma fuit eiuſmodi, quæ paſsim in vetuſtis ædificiorum ruinis ſolet ocurrere, lapides ſolidi, anguloſi, inęquales tùm ſpecie, tùm magnitudine, quę ſubinde ad nucis iuglandis quantitatem acceſsit non abſq; ſuffocationis diſcrimine manifeſto, videbantur quandoq; obtecti calce, & coagmentati variè, vt ab illis, qui parietibus detrahūtur, diſtingui nō poſſent, ſemel me pręſente quendam eiecit lapidem anguloſum vix cum duplicis caſtaneæ mole librandum. hæſit is per horæ quadrantem, aut plus eo in eoſophago, ſic vt & tumor inſignis ipſum oſtenderet in interna gutturis regione eodem temporis ſpacio omni pariter & pulſu, & reſpirarione deſtituta permanſit, vt ne pluma quidem ori oppoſita moueretur, manus, pedeſq; frigidi, corpus rigidum inſtar ſtatuæ, vt ego nil amplius ad vitæ ſpem reliquum arbitraret, quin commiſeratione per cultus abitū properabam actum eſſe proclamans, cum ſubitò me reuocans mater moueri filiam rurſus, atq; oculos aperire conſtanter aſſereret, ſtatim vt reuerſus fui, ſexum illud magna ſpiritus cotentione proiecit, vt & vomentem viderim manifeſtè, & in lebetem ſonitū cadentis audierim magno horrore, tùm animi mei, tùm turbæ circunfuſæ. E veſtigio magnam quoq; ligni portionem pollicis longitudine pariter, & craſsitie, ſed minori difficultate ſecreuerit, erat hoc ſatis poroſum, ſtaminibus rectis inſigne, cui & commiſſura quædam inſignior velut per medium totius longitudinis excurſebat; interea tamen & pili per vices, ſed minores ordine pauciores, ac nigriores. Acceſsit aliud, quod omnem excederet fidem, quoque puella in ſummum ſtrangulationis periculum venit, os enim triangulare ſolidum foris, intus cauum, ac ſpongioſum reddidit, nec mora ſequenti die articuli oſſei, tali, digitorum acies, rotulæ variæ ſpeciei & magnitudinis prodierunt. Interdum tamen & pili, & lapides intermixti, atq; omnium poſtremo vitri, & æris portiuncula. Hanc luſtrandam ſacris omnino, & ſacerdotum præcibus aſſerebam. Atqui diuinis miſſarum officijs ritè peractis, collatiſque elemoſinis ſtatim illæ portentoſæ excretionis, & tempeſtates conquieuerunt. Virgo quidem aſsiduis ærumnis valdè concuſſa, ac decolor manſit ventre ſubtumido, cum aorexia tanquam ad hydropiſim valetudo vniuerſa ſpectaret, ſed ſolo decocto rad. eryngij, aſparagi, iridis Illyricæ, ac Zarzæ reſtituta conualuit, aiebat tumorem ſibi relictum in inguinibus, quem vbi tētaui digitis, ac cedere vidi herniam flatuoſam ſubnaſci ex vomitus violentia iudicaui. Hactenus Gemma. Quod ſiquis hiſtoriā exactius enarratā, &

pluribus

pluribus verbis ab ipso in fonte legere non grauabitur, remedia, quæ exhibita fuere puellæ, & quæ ægrotationis causę ab ipso authore naturales putatæ fuerint, cognoscet, Hoc vnum certè scio minimè verisimile esse Regium medicinæ professorem in amplissimè totius Flandrię, & Brabantię studiorum ciuitatis conspectu recenter occursam historiam à veritate alienam enarrasse, & ita perfrictę frontis, vt falsa pro veris typis exarata publicaret. Qua re iam satis his exemplis probatum puto, Dęmones aliquando malorum causam esse posse. Scio ab Aetio c. 9. lib. 5. quod & in lib. de Melancholia & Gal. Ruffo, & Posidonio legitur, humori melancholico ascribi, quod vomantur abominabilia, & mõstruosa, qualia superius allata, quod sicuti aliquando vsu venire posse fatemur, ita & in nonnullis pręter naturę cursum Dęmonum ope accidere non ambigimus, sed ad rem, cuius gratia digressi fuimus, reuersi dicimus à nonnullis Dęmoni ascribi, quod insanientes aliquando futura prędicant. Arętheus lib. 1. diuturnorum aff. c. 5. furoris species (inquit) vtiq; infinitę sunt Ingeniosi nanq; ac dociles astronomiam callent sine Doctore, Philosophiamq; possident à nemine traditam, Poeticam quoque veluti à Musis infusam norunt. Aliquid enim & in morbis emolumẽti prębet docilitas. Rudes autem, atq; indocti homines hoc malo circũuenti grauia pondera ferunt, figulinam exercent, aut fabrilem, aut lapides cęlant, pręterea & monstrosa quędam cogitant. huius rei causam & si ipse hoc loco minimè tradat, tamẽ nos elicimus ex illius dictis lib. 2. acutorum morb. c. 4. vbi de illis, qui à febre vltoria consumpti sunt, verba faciens ait. Animus constans, & stabilis est, sensu omnis purus, & integer, subtile ingenium, mens vaticinando idonea, primum quidem se ipsos de vita migraturos pręsentiunt, deindè pręsentibus futura denunciant. Nonnulli verò interdùm eorum dictis fidem non habendam putant, sed dictorum euentus homines in eorum admirationem concitat. Aliqui pręterea ex his cum quibusdam vita defunctis sermonẽ habent, fortasse quidem ipsi soli pre sensus acumine, & puritate eos adesse cernẽtes, aut fortè ipsorum animo viros, cum quibus versaturi sunt, pręnoscente, atq; enarrante, quippe antea in lutulentis humoribus, & caligine demersus erat, quos vbi morbus exhausit, & ab oculis tenebras detersit, quæ in aere fiunt, prædicant, exutoq; sordibus animo, veracissimi vates efficiuntur, sed quorum succi, & ingenium adeò extenuati sunt, hi non diu admodum solent esse superstites, cum eorum vitalis potentia iam in aerem cesserit, atq; abierit. hactanus Arętheus, sic moribundum Hectorem Achilli, Patroclum Hectori antiquitus, & nostris temporibus Regi Philippo Imperatore Carolum certo pręsagio, plura, quæ euentus comprobauit, admonuisse commemorant, anima sci

licèt iam suo diuortio, & liberati proprior diuinitatis ipsius puriorem radium persentiente, Ex quibus & nos elicere possumus in melancholicis intellectum assiduis cogitationibus minimè prepeditum in se ipsú colligi, futuraq; præuidere. Sic Andreas Cattanius Imolensis in trac. de causis mirabilium effectuum mirabilia, quæ in atrabile laborantibus conspiciuntur, reijcit in intellectum agentem abstractorem infimum, in Intelligentias, abstractasq; mentes cælestes, quæ homini iungantur, & succum corporis cælesti dispositioni, ac stellis quibusdam respondentem, Arist. probl. sec. 30. probl. 1. hæc habet, In quibus multa, & frigida bilis est atra, hi stolidi sunt, & ignaui, In quibus per multa, & calida, ij perciti, & ingeniosi, amasij, propensi ad omnem excandescentiā, & cupiditatem; nonnulli etiam loquaciores. Multi etiā, propterea quod ille calor sedi mētis in vicino est, morbis vesaniæ implicātur, aut instinctu lymphatico inferuescūt, ex quo Sibylle efficiuntur, & Bacchæ, & omnes, qui diuino spiraculo instigari creduntur, cum scilicèt id non morbo, sed naturali tēperie accidit. Maracus ciuis syracusanus Poeta etiā præstantior erat, dùm mēte alienaretur, Ex quibus verbis licet haurire Arist. sententiam fuisse mirabiles insanientium operationes in melancholicum succum referre. Et si nonnulli hoc loco Arist. non de furentibus verba facere, sed de ijs duntaxat qui habitu sunt melancholico cōtendāt illis verbi moti. ὅταν μὴ νοσήματι λέγονται ἀλλὰ φυσικῆ κράσει idest id non morbo, sed naturali temperie accidit, quæ tamen verba, si rectè intelligantur nullam difficultatem faciunt, sensus enim est, qui insania corripiuntur ex succo melancholico ex naturali temperie non ascititia, & morbosa proueniente, mirabilia iam dicta edere. Nàm quod de alienantibus, & furentibus Arist. sit sermo ex tex. ipso clarissimè inotescit sed parcāt mihi Diuini Philosophi manes, non video quomodo ex humore melancholico talia prouenire possint, quod si in Dęmonē id referre noluerimus, satius certè erit id intellectiuæ animæ in se ipsam retractæ adscribere. Cuius sententiæ fuisse Macrobiú opinamur in com. in somnium Scipionis, quo loco ex Platonis doctrina animam à cælo in corpus intuentem dùm in cælo moratur diuinarum rerum omnium consciam esse, sed obliuionem quidem descendendo, cum ad corpus rapitur, haurire, quod si quando accidat minus in corporeis munijs detineri, & in se ipsam inflecti, ea recognoscere, & memorari, quę nouerat antequam materialis influxio in corpus venientem illam ebriaret, vndè refert Platonis fabulam talem. Et quidam nomine fuit natione Pamphilus miles officio, qui cum vulneribus in prælio acceptis vitā effudisse visus: duodecimo demum die inter cęteros vnà peremptos vltimo esset honorandus igne, subito seu recepta anima, seu retenta quicquid emensis inter

vtranq; vitam egerat, viderat vè, tanquam publicum professus indiciũ humano generi nunciauit. Astronomi propositi problematis rationem reddere conati ad vniuersaliores causas reducunt, vt in Centiloquio, & Quatripartiti 3. videre est, Nos & si Philosophorum, Ethnicorumq; placita recensuimus, illorum tamen ablegatis nugis rectę fidei inhęremus, & quę sanctę Romanę ecclesiæ scitis cõsona prodita sunt, sequimur Quod Christi Iesu Domini nostri doctrinę expedire, christianoq; nomine dignum firmiter credimus. Sed antequam postremam manum huic capiti imponamus, libet in Medicorum gratiam, quorum causa potissimum labores hosce nostros suscepimus. Mirabilem historiam furentis hominis ab Aretęo relatam lib. 1. Diut. aff. c. 6. subscribere. Id etiam fama diuulgat. Carpentarius quidam olim fuit, cum domi esset prudẽs operator, ligna bene metiebatur, scindebat, complanabat, clauos iungebat, aptabatq; in domo extruenda, sobrius cum exactoribus operum versabatur, paciscebatur, pro laboribus iustam mercedem poscebat. porrò isto in loco, vbi arte sua fungebatur, mente constabat, at si in forum quandoq; discederet, ad balneum, aut ad aliud quippiam necessarium, instrumenta deponens primo suspirabat, deinde egrediens humeros constringebat, postea cum è seruorum fabricæ, lociq; illius conspectu abijsset, tùm pęnitus insaniebat, & furore rapiebatur, quod si ad eundem locum celeriter recurrisset, iterum ad se redibat. Hęc erat inter locum illum, & viri mentem cognatio, hæc Aręteus, cuius sentẽtiam de sympathia loci & mentis carpentarij non approbamus. sed potius ad deprauatam viri imaginationẽ confugiendũ arbitramur, vt scilicèt imaginantur sibi insaniendum esse, cum extra locum illum morari contingeret, sicq; egressus furentis actiones ederet. Nec illud insanię genus reticendum, cuius meminit Albertus Krantzius lib. 5. Danię Ericum scilicèt Danię Regem à Musico quodam vnà cum alijs consocijs in furorem cytharę sono actum, cum hic homines lętari, tristari, ac in furorem adigi concentu cytharę cogeret, ac omnes affectus quando vellet moueret, qui tamen sono cessante resciputt vna cum alijs.

Facultatis memoratricis admirandæ affectionis. Ca. II.

ADmirandum profectò, quod aliquando euenisse legimus, obseruatum aliquibus scilicèt ita memorandi facultatem abolitam, vt omnium pręteritorum obliuiscerentur Cæteris Principibus facultatibus integris permanentibus, scribit Plinius lib. 7. Naturalis historiæ, quòd ex præalto tecto lapsus, matris, affinium, & propinquorum cępit obliuionem, alius

alius verò ægrotus seruorum etiam, sui verò nominis oblitus est Messala Coruinus orator, sed & illud nos magis etiam in sui admirationem trahit, quod ibidem Plinius retulit, Ictum quendam lapide literarum tantum modum oblitum fuisse. Valerius Maximus lib. 1. memorabilium c. vltimo meminit, & ipse hominis cuiusdam Atheniensis, qui cum ictũ lapidis in capite recepisset, cæterarum omnium rerum meminerat litteris exceptis, quarum omnium omnino oblitus fuit, qui an idem fuerit cum illo, cuius verba fecit Plinius, an potius alter, haud satis certè affirmare possumus. Horum euentum causam indagantes nos operepretium facturos arbitramur. Sciendum itaq; Memoriæ læsionem semper fieri à frigida intemperie, cui vt plurimum humida, nonnunquam & sicca associatur, quemadmodum docuit Gal. 3. de locis aff. c. 5. exemplo adducto cuiusdam qui ob laborem in studijs, atq; vigilias memoriam penè amiserat; Et Agricolæ qui ob labores quos vites Colendo subierat ac tenuem victum, eodem modo affectus est; quod si Paulus Alsharanius, & Auic. hoc vitium ad solam intemperiem humidam, vel siccam referunt, & non perpetuè ad frigidam, non tamen reijciendi tanquam Gal. contrariantes, nam vt læue hoc vitium passiuis duntaxat ita graue soli frigiditati ascribendum. Quamobrem in saporiferis affectionibus cunctis iure videtur, Aetium lib. 6. memoriam perdi decretum reliquisse, in quibus frigiditas, & humilitas vigent, quod tamen haud quaquam semper verum esse patere potest ex historia condiscipuli Gal. cathoco depræhensi, cuius meminit Gal. in 2. com. in 1. Pror. com. 56. cuius nos infra verba faciemus, & ex altera historia tradita à Fernelio 5. de par. morb. & symp. c. 2. quo loco de Caro verba faciens habet. Quidam quum per accessionem ita sopiretur, vt nec pilorum auulsionem, nec punctionem sentiret, excitatus tandem omnia furore quodam memorauit, quibus acerbè excruciatus fuerat in sopore, quæ Fernelij verba rectè sunt intelligenda cum inquit, Caro detentum non persensisse punctionem, & pilorum auulsionem, idest ab illis, non fuisse excitatum, nàm si secus interpætentur haud à nota ab erit Fernelius cũ Pauci testimonio Caro affecti, ab Apopleticis ex hoc vno destingantur, quòd illi puncti sentiant, licèt non loquantur, & excitentur isti nequaquam. nàm qui ex sola respiratione non lęsa Carum ab Apoplesia discriminantur, parum certam notam afferunt. Cum in Caro forti, & ipsam obladi conspiciamus & in Apoplesia debili puxillam admodum læsionem obseruemus, nisi itaq; Aegrotus à Fernelio memoratus persensisset punctiones, vtiq; nec excitatus eas commemorare valuisset, cum nihil in memoria esse posit, quod prius non fuerit in sensu. Sed ad prioris historiæ dilucidationem accedentes memoriam vnam oblæsam ratio

ne illesa mirati sumus, Cum Gal. 3. de loc. aff. c. 5. scriptum reliquerit læsam memoriam nobis occurrere vitiata simul quodamodo ratione, quemadmodum si ratio lædatur memoriam quoq; lædi contingit, pręterea & Aetius scribit, quòd viciata operatione memoratiuæ facultatis, necesse est item imaginationem, & cogitationem lædi, & earum operationes corrumpi, Ad hæc maximè veritati consentaneum videtur male affecta ratione potentia nobiliori minorem quoq; memoriā scilicèt offendi, sicuti dempto animali demitur, & homo. Insuper cum Principes facultates omnes suas edant operationes in cerebri corpore, & in illo consistant ex Gal. sententia 3. de locis aff. 5. & illis vitiatis vitietur & cerebri temperamentum, qui tunc afficitur tanquam pars similaris, & non tanquam instrumentalis nulla ratio persuadet, quòd vitiata memoria reliquæ integræ permaneant; siquidem cum functionum animalium Principum noxæ, nec earum generatio subito fiat, nec subitanea sit earundem solutio ex Gal. doctrina, dicendum cerebrum tunc secundū ipsius corpus, minimè verò secundum ventres affici, quod pariter Gal. lib. artis Medicæ c. 12. manifestè demonstrat, dùm inquit promptitudinem intellectus subtilem cerebri substantiam indicare, tarditatem verò intellectus crassam, & discendi facilitatem formarum facilè susceptiuam, memoriam autem stabilem, & firmam, sicuti discendi difficultatem formarum non facilè susceptiuam, & obliuionem fluuidam; quod etiam Arist. lib. de memoria, & reminiscentia c. vltimo confirmat. Cum itaq; Principes operationes, earumq; virtutes, & vititia tantummodo indicent cerebri substantiam subtilem, vel crassam, mollem, vel duram, in ipso quoq; & ipsius corpore easdem exerceri necessariò statuendum, & per consequens vna earum vitiata, & alias quoq; oblędi; nec obstat, quòd in Caro, Apoplexia, & huiusmodi affectionibus cerebri, in quibus ipsum affici secundum ventres contingit, non solum læd antur Principes operationes, sed & aboleantur, Indicium, quòd ipsę in illius ventriculis, & non in corpore fiant. Nanq; in huiusmodi præter naturam affectionibus non per se læduntur hæ potentiæ, sed per consensum prohibita scilicèt & ventriculorū obstructione delatione spirituū per cerebri corpus, quibus, spiritibus tanquā instrumento medio principum facultatum operationes eduntur, de qua consensus specie meminit Gal. 1. & 3. de locis aff. exemplo desumpto à voce vitrata, cum afflatio, quæ est materia vocis, deperditur, ex quibus adhuc instantiam in suo robore permanere videtur, nempè quòd vna harum potentiarum vitiata & aliæ quoq; vitio carere nequeant. Cratius tamen oppositum quotidiana experientia docet, & Gal. confirmat 3. libro de symp. diff. cap. 3. adductis exemplis, & primo imaginationis

nis tantummodo læſæ hiſtoria Theophili Medici ægrotantis, qui cum alioqui prudenter diſſereret, atq; eos, qui tum præſentes erant exactè noſceret, Tibicines tamen quoſdam arbitrabatur eſſe in a gulo cubicul, iin quo decumbebat, eoſq; tibia canere, atq; pulſare, & ſi illos videre putabat, alios quidem ſtantes, alios autem illic ſedentes, atq; ita continenter canentes, vt neq; noctu, neq; interdiu quicquam remitterent, aut quieſcerent, ne minimo quidem temporis momento proindè aſsiduè clamans iuſsit eos à cubiculo expelli, atq; hanc habuit ille delirij ſpeciem, is, vbi conualuit, abeunte morbo quicquid ſinguli eorum, qui ipſum viſitabant, vel dixiſſent, vel egiſſent, narrabat, deniq; viſa Græci phantaſmata vocant, quæ de Cantoribus apparuerant, memoriter recitabat. Sunt verò & alij, quibus nulla apparent viſa, ſed non rectè ratiocinantur cogitandi facultate in ipſis affecta, vt Phrenitico illi contigit, qui obſeratis intus ianuis protulit per feneſtras ſingula vaſa interrogans prætereuntes, iuberent ne ea proicere, hic ſingula vaſa ſuû nomandaturus probè nominauit, vnde intelligere licebat, neq; imaginãdi functionem circa illa fuiſſe læſam, neq; nominum memoriam deletam, at quamobrem ipſe decreuiſſet ea ab alto deijcere, & ita frangere, id coniectura aſſequi nemo poterat, ex ipſo tamen opere illum inſanire, nec probè diſcurrere conſtabat. Iam memorandi animæ facultati poſſe accidere vitium cæteris illæſis potentijs Principibus, vel Thucyditis teſtimonio, in hiſtoria belli Poloponenſiaci lib. 2. diſcere licet preter exempla ſuperius alata, qui nonnullos in peſtilentia ſeruatos adeò omnium, quę antea nouerant, fuiſſe oblitos comemorat, vt non ſolum ſuos familiares non agnoſcerent, ſed ne ſe ipſos quidem; ex quibus conſtat vnam duntaxat Principum functionum lędi poſſe reliquijs non vitiatis, quod pariter Gal. 4. de locis aff. c. 2. confirmat exemplo à ſemetipſo deſumpto, dùm feſtuccas, & floccos colligeret, quos putabat eſſe in veſtibus, & altero exemplo adducto de puero lanifico vitrea vaſa, & puerum è feneſtris proijciente. Id quoq; ab Aetio ſer. 2. c. 2. confirmatum legimus, dum deſcribit tres principaliſsimas phrenitidis differentias, aut enim ſola imaginatiua facultas læſa eſt, ſeruatur autem raciocinatiua, & memoria, aut ratiocinatiua, & imaginatiua læſę ſunt, ſeruatur autem memoria. Reliquum itaq; eſt, vt pro hac veritate tutanda authoritatibus & rationibus in aduerſum allatis ſatisfaciamus, & primo ad Gal. dictũ reſpondendum textum illum perperam in latinum à Gręco tranſlatum deſficit enim vox, quæ in Græco codice reperitur πολλάκις ideſt ſæpè, qua dictione addita, propoſitio illa, quòd læſa ratione lædatur memoria, & è contra non abſolutè prolata erit, ſed conditionaliter, ita quòd id ſapè, ſed non ſemper fiat, nanq; vt tradit Paulus lib. 3. c. 11. id non

ſemper

ſemper, ſed nonnunquam fit, incipit enim quandoq; rationis læſio, qua aucta aſciſcitur & memoriæ læſio, nonnunquam initium eſt à leſa memoria, cui deindè iungitur, & rationis defectus. Ad auth. Actij dicimus ipſum loquutum non ex propria ſententia, ſed Poſsidonij, & in textu clariſsimè legitur, rationi verò adductæ ſic occurrendum cenſemus, quod & ſi principû facultatum animalium cerebri fiant in corpore, & in illo conſiſtant, tamen non omnes in eadem parte, & loco corporis cerebri fieri, quare vna duntaxat parte exempli gratia intemperata reliquis illæſis vnam dùntaxat earum oblædi contingit, puta anteriori imaginationem, media cogitationem, poſteriori memoriam, vel ſi binæ cerebri partes, binas quoq; facultates, ſi omnes, omnes quoq; potentiæ, vitiētur vel deperdantur, vel minuantur, prout morbus maior, vel minor fuerit, Nec obſtat quòd Gal. lib. de oculis 2. c. ſcriptum reliquerit has operationes fieri in cerebri ventriculis, per hęc verba. Spiritus autē animatus de vitali fit, vitalis in corde generatur, & naſcitur, à corde enim duę venę ad cerebrum aſcendunt, quę ſubtus cerebrum venientes multis diuiduntur modis, & protelatę faciunt quaſi rete per quas ſpiritus vitalis à corde ad cerebrū deductis in illo rete moratur quoſq; modificetur, & ſubtilietur, purificatus deindè ad medium ventriculum cerebri tendit ibiq; aliquantulum permanens ſubtiliatur, poſtea ad puppis vadit ventriculum, ſed via, quę eſt à medio ad puppim non eſt aperta, habet enim portam, in qua quoddam obſtaculum eſt, cuius forma eſt ſicuti pinea, quam Anatomici vermem vocant, ſed fermè ſemper clauditur, vndè cum ſpiritus, qui eſt in puppi fuerit motus fit memoria, cū is, qui eſt in medio, fit intellectus, & ratio, cum ille, qui eſt in prioribus fit ſenſus communis, & phantaſia. Hunc librum inter Gal. ſpurios cōnumerari manifeſtiſsimum eſt, ſed demus Gal. legitimum eſſe, illius dicta ſic erunt interpretanda, quòd ſcilicèt ſicuti ſpiritus animalis in diuerſis ventriculis exiſtens, & diuerſimodè motus ad diuerſas cerebri ſubſtantię partes efficit animales operationes principum facultatum, ita quoq; exiſtimādum, ſi ventriculis vitium accidat, cōmunicari quoq; partibus corporeis viciinioribus nocumentum, ſicq; & vitiari principū facultatum operationes. Sicq; anteriori corporis cerebri parte laborante lædi imaginatiuam, quæ à ſpiritu in priori ventriculo contento tanquam inſtrumento fieri ſolet, ſic media cogitatione, & poſtrema memoriam, non enim intelligas, velim ſpiritum animalem moueri duntaxat in ventriculis, dùm principum facultatum operationes efficit, ſed & ab illis & moueri, & impartiri vniuerſæ ſubſtātię, & corpori cerebri, ibiq; inſeruire dictis operationibus, ſicuti dùm continentur in ventriculis magis ſenſui, & motui accommodant. Hoc autem ellicitur & Gal.

dictis. 8. de vsu partium c. 13. vbi in toto cerebri corpore, non in solis eius sinibus, seu ventribus spiritum animalem multum contineri fatetur, quo certè tanquam instrumento vtuntur principes animæ nostræ facultates ad propria munia patranda, quare si sic Gal. dicta lib. illo intelligãtur, ipsum sibi minimè pugnare patebit, secus si alio modo intellexeris. Ita quoq; & Auicennæ dicta fen. 1. 3. trac. 4. c. 11. & Auer. 2. collec. c. 20. & lib. de memoria, & reminiscentia c. 3. sunt accipienda, dùm docent in variis, & distinctis cerebri partibus operationes, fieri harum principum functionum, nempè nonsolum in varijs ventriculis cerebri varias hasce operationes effici à spiritus in illis contento, sed & eodem per cerebri substantiam disperso, & diseminato. vndè principes animæ facultates esse sedibus distinctas necessariò statuendũ est. Nec obstant Fernelij argumenta, quæ lib. de func. & humo. c. 15 adducuntur ad probandum ex sola læsione vnius potentiæ reliquis illæsis nõ esse coucludendum varias in cerebro sedes obtinere. ait nanq; effici, quòd vna magis lædatur altera, non quòd loco sint distinctæ, sed quod vna sit altera vegetior, vel imbecilior, vndè si causa delirij fuerit læuior potentiæ validiores, & firmæ magis resistent illi, & non lędentur, infirmę autem minus causę irruenti obsistent, & lędentur, at si causa delirij vehemens fuerit omnes, malè afficientur, aliàs pari iactura aliàs dispari, quę tamen Fernelij sententia iudicio meo parum subsistit, quinimmo ipse proprijs fundamentis facile conuincitur, peterem enim ab ipso, si (vt ipse fatetur) non ex animę essentia, sed & constitutione instrumẽti corporei animæ facultates omnes validiores, vel imbeciliores fiunt, cum in eodem subiecto essentia principum functionum omnium sit eadem, quomodo fieri poterit, vt vna altera sit vegetior, & validior, si indistinctè per totum cerebri corpus operationes suas perficiunt, quod vbiq; eodem temperamento, eademq; constitutione pręditum sit, certè ego hoc non video, nisi sedibus distinctas hasce statuamus, quarum vnà cæteris illęsis vexari, & offendi contingat. Ad id verò, quod postremo loco obijciebatur, respondendum, quod fatemur, cogitatiuam facultatem cęteris nobiliorem esse, sed minimè tamen reliquas sub illa ordinari, quemadmodum homo sub animali, dempto enim animali demitur & homo, secus verò cõtingit in hisce functionibus, nàm oblęsa cogitatiua potentia nobiliori quidem, sed non à cuius esse cętera necessario pendeant, reliquę integrę subsistere possunt, quia sedè sunt ab illa distinctę, & suum esse ab illa seiunctum obtinent, sed quis rursus obijciet Gal. locum lib. 2. de motu musculorum c. 6. quo loco sic scriptum legimus. Pars animę imaginatiua, quęcunq; ea sit, hęc eadem & recordari videtur, ex quibus patet Gal. sententia fuisse, siuè potentiã, siue instrumen-

strumentum, & sedem spectes, eandem esse imaginatiuam, & memoriam satisfacimus dicentes, Gal. minimè loquutum fuisse affirmatiuè, & assertiuè, sed per verbum videtur, quòd, si hec responsio haud arriserit, dicamus, per partem non potentiam, non instrumentum, nec sedem intellexisse, sed partem animæ, hæc enim eadem est, quæ imaginatur, & memoratur, nanq; principes facultates licèt quo ad operationes sint distinctæ, vnica tamen vis est, à qua hæ actiones proficiscuntur, quod si secus Gal. dicta interpretemur, erit à contradictione apertissima extricandus, cum alibi pluries hasce facultates inuicē distinctas ex professò, & accuratè fecerit, vt potè 4. de loc. aff. 2. inquiens. Cum anterior cerebri pars affecta in consensum traxerit supremum ipsius ventrem, cogitandi actiones vitiari, ex quibus facilè colligimus cogitandi vim fieri in media cerebri parte, quàmuis enim ventriculum nominet totam tamen cerebri partem intelligendam esse ex ijs, quæ superius diximus, exploratum habemus, spiritus enim, qui in ventriculis generantur, per substantiam cerebri dispersi operationum Principum efficientes sunt. Non enim audiendus Gentilis qui 1. tertij dub. 13. & 14. post multas ambages cōcludit generationē spiritus animalis nō fieri in cerebri vētribus, sed in plexu illo mirabili antè vētres locato, arteriæ nanq; ex quibus plexus ille constituitur naturæ suæ conditione nulla à cæteris corporis arterijs distant, gignunt autem, & continent reliquæ vitalem, non animalem spiritum, quem ad cerebri ventres delatum in animalem verti testantur doctiores omnes, qui à vētribus per substantiam cerebri dispersi, & distributi operationum Principum facultatum sunt instrumentum, quod & ipse Gal. paulò inferius ostendit, dum in sopore, & morbo comitiali ventres magis, cerebri corpus minus, in apoplexia verò corpus magis affici solere tradit, subditq; quòd in Caro anterior pars magis, in Apoplexia, & morbo comitiali vtraq; afficitur, in catalepsi verò, & Catocho posteriora cerebri potius affici, vt intelligamus in anteriori parte fieri imaginationē, siquidē vt Gal. scribit lib. de diff. symp. Carus, seu sopor est quædā veluti resolutio principis facultatis pſertim imaginatricis, sicuti in Apoplexia, & Epilepsia magis ratio in Cathoco verò & Catalepsi magis memoria; Verùm vt Gal. mētē fuisse clarius ostēdamus, potētias principes sede & loco distinctas esse, Illius dicta in com. 1. in 1. Pronethicorū tex. 27. adducimus. cū enim ibi docuisset ex varia fluxione ad varias & diuersas partes cerebri, variasquoque præter naturā affectiones oriri, exēplificat in sensibilibus operationibus, & inquit. Vt floccos euellere, & festuccas colligere sensus vidēdi est offendiculū, ita & hoc audiēdi, scilicèt iubere tubicina, tibicinesq; expelli, quàmquā ex his adsit nemo, fit quoq; in olfactu symptoma nō dissi-

mile, cũ scilicèt graueolẽtes quosdã odores, q nõ adsunt, inculpãt, sũt, qui incũbẽs quippiã sustolli iubẽt, tãquã graue admodũ, vel calefaciẽs, vel mordẽs, vel refrigerãs, sensu tactus in huiusmodi symptomis oblæso; subdit autẽ paulò post. Quo autem modo in sensitiuis percurrit, ita & ratione, mente, memoria, & cogitatione permutationes phreneticis fieri videmus; & parùm infra addit. Imaginare itaq; mihi ægrum aliquem dictas permutationes omnes habuisse, & circa vrinas, & circa alia, quibus memoria in nonnullis offenditur, imaginare item, & in sensibilibus repræsentationibus vicissim offensas fieri, pari modo & in intellectualibus; in tali causa quidem in cerebro existit, sed aliàs alium ipsius locũ infestat, quod transfluit. Dij boni quid clarius dici potest ad demonstrandum principum functionum operationes in diuersis cerebri partibus fieri, quod clarius etiam inotescet totum integrum caput illud legenti, cuius sententiæ & Aueroem fuisse 2.coll.c. 20.& c. 2. de memoria, & reminiscentia exploratum est. Hoc tamen Placitum impugnatur à Donato ab Altomari viro inter recentiores doctissimo in quæstione de Principibus functionibus, opinionisq; suæ fundamentum à Fernelio mutuatur, cui abundè supra satisfactũ putamus. Duobus autem exemplis probare contendit Principes animales potentias in cerebro loco disiunctas minimè esse, quorum primum desumit à facultatibus naturalibus, quæ in membris nostris reperiuntur attractrice nempè, retentrice, concotrice, & expultrice, quæ & si æquè in omni membri parte reperiuntur, nihilominus accidit vnam, vel alteram oblædi, cæteris integris permanentibus, quod tamen exemplum (bona venia clarissimi viri sit dictum) propositę rei minimè conuenit, nam non est par ratio; constat enim naturales facultates Gal. test. passim, præcipuè verò 3. de facul. natural. sua munia in membris obire caloris naturalis opere varijs villorum generibus medio, quod in intestinis, in ventriculo, vesica, & in venis, quibus medijs hepar liem, & renes attrahunt, retinent, & expellunt conspicere licet. Atquis sanę mentis, & doctrinę facultatum principum operationes in cerebri substantia alio quàm spirituum medio, & instrumento perfici contendet? Ita quoq; & alterum exemplum à febribus desumptum parum, vel nihil certè ad propositum facit, hęc enim vel illa febris potius excitatur diaria, scilicèt putrida, vel hectica separatim ab alijs, quia subiectum, in quo calor pręternaturalis accenditur, diuersum existit; at cum vitiantur animales principes functiones id cerebro oblęso tanquam parte similari, vel instrumentali à quouis morbo contingere potest, sed siuè cerebri substantia, siuè ipsius naturalis humor, siuè vasa malè afficiantur, non est maior ratio, cur potius imaginatio, quàm discursus, vel memoria oblędatur, cum cerebrũ

exijs

ex ijs omnibus constans illius nempè corpus earundem functionum omnium sit subiectum; quare potius ad partium, & locorum diuersitatem erit recurrendum, quod fecisse superius Gal. docuimus, Falsum præterea est, quod Altimarus tradit, scilicèt ex leui frigida intemperie solam memoriam, Ex forti frigiditate, & rationem simul necessario obledi, sic quoq; ex calida leui, imaginatiuam, ex forti & rationem simul vitiari. Nàm ex superius adductis aliquando ratiocinium male affici, ceteris potentijs illesis, exemplo ex Gal. adducto demonstrauimus. Nō enim adeò facile lęditur memoratrix facultas, vt ipse scribit, quinimmo nobilem esse potentiam ex Gal. dictis, & facilè iniurijs renitentem colligimus, habet enim 9. de locis aff. sec. 3. Animam sedem in corpore obtinere, atq; & in ipso & rationis vim, & sensibilium imaginum memoriā residere, ac primum ipsius instrumentum tùm in sensibilibus actionibus omnibus, tùm in his, quę à consilio, & voluntate prodeunt spiritum esse, qui in ipsius ventriculis maximèq; in postremo continetur, quàmuis non sit contemnendus medius ventriculus proindè quasi non nobilissimus sit, multis enim rationibus inducimur, vt hunc amplectamur, duos verò anteriores deseramus; ex hisce Gal. dictis, cum memoratrix facultas circa posteriora cerebri fiat & spiritus ibidem plurimus, & optimè elaboratus reperiatur, non est dicendum, facilius memoriam ceteris offensas recipere, Quòd si Gal. idem 3. de Hip. placitis c. vltimo explicans mythologiam fabellæ, qui Mineruam pingit è Iouis vertice pro natam, inquit ideò è vertice fictioni additum esse, quoniam subest vertici medius, isq; principalis cerebri ventriculus sapientiæ origo, quæ ad Mineruam refertur, non tamen existimandum sibi ipsi, & superius dicto loco contrariari, cum enim medium ventriculum principaliorem facit, respicit ratiocinium, & cogitationem, quæ circa medium ventriculum suas edunt operationes; cum verò mobiliorem, posteriorem appellat, spectat perfectionem spirituum, qui elaborationes in posteriori ventriculo continentur. Statuamus itaque Auer. opinionem, quam plerique alij secuti sunt, non esse contamnendam, scilicet imaginatricem circa anteriora, cogitatricem circa media, memoratricem circa posteriora cerebri suas perficere operationes. Nescio certè quid in mentē venerit Præclarissimo conciui nostro Iulio Delphino, cum in sua quæstione de facultatibus principibus animæ asserit cogitatricem fieri in anteriori cerebri parte, Imaginatricem verò potentiam in medio. Sed quis aduersus positionem nostram insurget Gal. aut. eodem 3. de locis aff. vbi cum hasce facultates in cerebri corpore sedem obtinere docuisset, earum tamen sedem non solum discriminare omisit, sed & inquit satis esse ad probè curandum nosse sedem affectam esse cerebrum, licetq;

illius

illius ventres recensens spiritui in posteriori ventriculo genito primas deferat ab obeundas operationes, quę à consilio, & voluntate prodeūt, subdit tamen hæc verba. Verùm exacta horum notitia ad curationis inuentionem nihil ferè conducit, quasi dicat, ad curationem non refert, si hæ facultates sede inter se sint distinctæ nec ne, quod pariter videtur innuere lib. 13. Meth. c. 21. dùm siue syncipu, siue occiput laboret, siue phrenitis occupet, siuè lethargus, affecto capiti localia perpetuo ad verticem, qua parte cessat in coronalem, imponi mandat, quod vtiq; nō faceret, si facultates hæ in cerebro essent disiūctę, anteriori enim parti si imaginatio; mediæ, si cogitatio; & posteriori, si memoria oblæderentur, topica præsidia adhibenda mandaret. Cui dubitationi sic nos satisfactum volumus Gal. anteriori capitis parti in quocunque casu localia medicamenta apponenda censuisse, non quòd medicam nō esse difficultatem minimè sit arbitratus, sint ne facultates principes in cerebro locis distinctæ, an coniunctæ; Sed id potius præcepisse eo, quòd eo loco tùm propter futuram insigniorem coronalem, scilicèt & etiam ossis tenuitatem facilius localium qualitates, & vires ad cerebri substantiam promeare posse cognouerit, alioquin & mediæ, & postremæ parti auxilia medica appositurum, prout occasio, & morbus exigeret, si æque ad interna promeare posse animaduertisset. Statuamus itaq; memoriā solam aliquando vitiari posse, & aboleri cæteris facultatibus principibus illæsis hac de causa, quòd cerebri posteriora tantùmmodo male afficiantur, non autem anteriora, & media. Reliquum modo est, vt ad alterius quæsiti dilucidationem stilum conuertamus, erat autem huiusmodi. Cur nonnullis ex morbo præsertim ex casu, vel percussione literarum dumtaxat obliuio acciderit. quæ res certè multa difficultate minimè vacat, Nos causam, quam putamus, afferemus, quòd si quis potiorem ostendet, libentissimè acquiescemus illi. Disciplinam, Memoriam, obliuionem, & reminiscentiam diuersimodè fieri non est ambigendum, & quodamodo mutuo se consequi, siquidem disciplina Arist. testimonio lib. de mem. & reminiscētia ab antegresso quodam principio emanat, & vt ibidem Auer. docet; discimus, quod prorsus ignoramus; id autem fit medio sensibilium phantasmatum, quorum si insignes impressiones in imaginationibus suscipiat anima, eas perpetuò cōseruat, & sic dicitur memoria tenere, sin obscuras, & superficiarias pęnitus, non conseruat, dicitur obliuio, & obliuisci, vt Gal. 2. de motu musc. c. 6. docet, quod si aliquid prius cogniti memoria excidit, & aliquid permanet, & ex eo, quòd permansit, deducimur in notitiam eius, quod excidit, dicitur reminiscentia, & reminisci. Est igitur reminiscentia non prior illa simulacrorum facta, & impressa figuratio, sensus enim in actu

huiusmodi

huiusmodi est passio, neq; etiam illa, quæ iamdudum idolorum facta fuit conformatio, quæ perdurat, & tota est integra, istud enim est memoria, sed figuratio quidem, & conformatio iamdudum facta, cuius pars sanè quædam integra, & incorrupta perdurat, pars autem reliqua abijt iã, & euanuit, ab integra, & incorrupta excitus postea animus abolita, & deperdita inuestigat simulacra. Et ideò iure Auer. loco citato docuit, quòd vna est virtus subiecto, quæ memoratur, & reminiscitur, duæ verò secundum modum, & diuersitatem operationis. Quibus sic se habentibus dicimus, quòd bonarum literarum, & disciplinarum, scientiarumq; longo tempore, & ex repetitis habitibus fit cognitio, & adeptio; rerum autem ignobiliorum facilior est acquisitio, quamobrem si contigerit insignem læsionem cerebro, & spiritibus inferri, quibus instrumentis animæ principum facultatum fiunt operationes, inter quas memoria & reminiscentia, fit inquam, vt ad excitanda phantasmata, & simulacra, quę iã aliqua ex parte exciderãt, in quibus disciplina, & scientia, & bonæ literæ fundabãtur, multis, & vegetioribus spiritibus opus sit, vt instrumentis & cerebri bona constitutione, ad hoc vt fiat reminiscentia, & quæ iam ob præcedẽtem offensam oblita quodamodo erãt, rememorentur. Secus verò fit in rerum ignobiliorum scientia, & memoria reparanda, cum enim illarum appræhensio nullo propèmodum negocio, & facile fiat, fit quoq;, vt facilè etiam excitetur illarum reminiscentia, & deturbata simulacra, in quibus earum constabat cognitio, in pristinum statum redigantur, præsertim si læsio minus fortis extiterit. Ponamus itaq; alicui ex præcedenti morbo, puta intemperie frigida etiam cum materia cerebrum ita malè affectum, & debilitatum, vt præteritorum omnium obliuio hominem capiat, cessante morbo, & sensim reparata vi cerebri, nonsolum ignobiliorum rerum, sed & nobiliorum succedet reminiscentia, voco autem nobilem cognitionem illã, quæ multo tempore, & labore adipiscitur; ignobiliorem verò, quę opposito modo. Quod si insignem valdè offensam cerebrum senserit, ita vt præteritorum omnium obliuiscatur laborans ægrotus, puta solutionẽ cõtinui talem, vt indè debilitatem insignem cõtrahat, à qua reparari nullo pacto possit, tunc profectò, vel nulla sequetur recordatio, vel si vlla potius rerum ignobilium, quam nobilium, & causa est, quod pauco negocio primum perfici potest, secundum verò non nisi valida vi existẽte, sicuti enim rerum quorumdam facilis est appræhensio, ita si quando memoria exciderit (ita tamen vt reminiscentiæ sit locus) facilis quoq; earum erit rememoratio, & è contra si opposito modo res se se habebit. Exemplum prioris libet excipere ab Antonio Beniuenio lib. de causis abd. morb. c. 47. quod tale est. Ex præterito morbo conualescens Antonius

tonius quidam senensis, quæcunq; memoria fixa tenuerat, ita prorsus oblitus est, vt ne rerum quidem nomina reminisceretur, Dùmq, Florentiæ esset Senis se esse putabat, sed ne amicos quidem ab inimicis discernebat, quos etiā immutatis nominibus vocitabat, Quare eo velut prorsus amenti, atq; delira naturæ dimisso, cum vigesimo iam die hoc malo angeretur, cæpit venter fluere, variaq; & diuersa strigmenta, sanguinem, bilem viridem mucosasq; deiectiones deponere, quo factum, vt mens & memoria simul redirent, licèt eorum, quæ interim ipse gesserat, non recordaretur, Exemplum secundi euentus propositi licet ex Plinianis dictis, & Valerij Maximi superius allatis desumere. Nanq; ex casu, vel percussione præsertim in occipitio facta adeò isignem cerebro labem insigi contingit, vt nullo pacto ad pristinum statum retrouerti queat, sed patientem in primis omnium rerū capiat obliuio, moxque sensim, & sensim in dies, aliquid prioris roboris resumēte cerebro, aliqualis fiat reminiscentia, at non rerum illarum quidem, quibus longo temporis tractu, multaq; & diligēti disciplina animus imbutus fuit, quemadmodum paulò supra retulimus, sed quis statim obijciet, quòd in literarum adeptione imaginum, & phantasmatum fortis, & insignis fiat impressio, in reliquis verò ignobilioribus cognitionis longè minus fortes, & insignes appræhensiones Idolorum fiunt, ergò si contingat ex læsione aliqua deturbari, vel aboleri literarum impressiones ita, vt eorum fiat obliuio longè facilius, & ex leuiori offensa cæterarum ignobiliorum cognitionum phantasmatum perturbatio, vel deletio fieri deberet, & per consequens impossibile videtur, quod literarum fiat ob quamuis offensam obliuio, ignobiliorum cognitionum seruata memoria, vel reminiscentia. Cui dubio sic satisfactum volumus, Quod non solum phantasmatum obiectuū scilicèt lęsio in huiusmodi casibus est, spectanda, sed & potentiæ, quæ circa talia obiecta spirituum medio, & cerebri instrumento versatur. quare cum ad reminiscentiam nobiliorum cognitionum faciendam, & excitandam vi, & potentia animi, valida, & spiritibus vegetibus & multis, probaq; cerebri constitutione opus sit, accidit, vt quæ ignobiliorum cognitionum rememorationem excitari, & perficere valeat, nobilioris tamen vt potè sciētiarum nobilium recordationem in actum deducere nequeant, quæ ad propositum problematum discussionem & Arist. & Gal. in medium attulimus. Principis Aboali interim sententia relegata, qui commentus fuit, & secum reputauit. Nullam esse memoriam, cuius argumenta omnia hac vna positione facilè diluuntur, quòd scilicet species, quarum medio fit memoria, non sunt in cerebro tanquam in materia, nec materiales, vt ipse arbitrantur, sed spirituales, & in anima nostra, cerebri

tamen

tamen medio, quo animus noster tanquam instrumento vtitur, adeptæ.

Conuulsiones infrequentes. Cap. III.

Conuulsiui motus & si quotidie in curandis morbis à Medicis obseruentur, nonnunquam tamen admirationem quandam secum adferentes, minimeq; vulgares visi fuere. In æde Diui Vincentij Mantuę Monialis quædam, cui nomen Monacha Grignana per plures annos concussiuas commotiones perpessa est, ita vt lecto cubare cogeretur, sedendo diu, noctuq; capite, collo, ac spatulis commotis antrorsum, retrorsumque incessanter edendo, & bibendo quassare cogeretur, ita vt nec ipsa, nec adstantes eam continere valerent quominus id pateretur, quod si valida vi id aliquando prohibere tentassent in animi deliquium incidebat, maximeq; affligebatur, id autem perpessa est pluries trium annorum tempore, & dùm hæc scribimus eodem symp. conflictatur aliquādo per plures menses continuos singulo quoq; die, non nunquam de tertio in tertium, non semel etiam quartanario typo seruato, quin etiam per aliquot menses immunis ab affectione hac per interualla degit præsertim æstino tempore, quaminus hac præternaturali affectione vexari consueuit, quòd si aliquando læuem certè somnum capescit, accessionis tempore à motu illo concussiuo haud immunis obseruatur mentis semper compos, læsionis initium à spina ea in regione, qua ventriculum incumbere scimus ortum ducere, aiebat. innumera propemodum pręsidia ab Eccellenti viro Domino Paulo Magno mihi arctissimo amicitię vinculo coniunctissimo administrata fuere, quę cum haud contulisse videret libuit, vt moris est, amicos Medicos conuocare, accitus primo Eccellens Dominus Rafael Copinus Ducalis Medicus, mox & ego similis spectatui cognoscendi auidissimus, qui cunctis ritè obseruatis potius affectionem miratus sum, quàm quòd auxilij genus quodpiam certum, quo persanari posset mulier, excogitare voluerim; cępi itaq; mecum symp. naturam perpendere, atq; in eam deueni sententiam, conuulsiuos motus illos concitatos esse à malo vapore crasso ad neruorum originem spinę, nucam dicunt, delato mala qualitate pręd ito, à parte illa dorsali eleuato, atq; per partem post partem à calore materiam eo in loco contentam agitante fomentum recipiente. Lucilla Calandra nobilis mulier Vrbis nostrę per multos annos per simile symp. perpessa est, nanq; policē pedis continuo modo sursum attollendo, modo deorsum deprimendo agitare cogebatur, ita vt nec in somno à motu illo desisteret, sicq; vsq;

ad mortẽ multis in caſũ tẽtatis prẽſidijs pſeuerauit. ſcimus enim cõuul
ſionis, ſeu cõuulſiui motus nõ vnicã eſſe ſpeciẽ, ſed plures, quæ tamẽ
omnes ad duas illas communiſsimas Hip. reducuntur ad inanitionis ſci
licèt, & repletionis modum. Nàm & ſi Gal. aliquãdo, veluti in calcæ lib.
12. Meth. med. quinq; ſpecies enumeraſſe videtur non tamen temerè
repræhendendus, quemadmodum Cardanus in com. aff. 37. 6. lib. fa-
cit. Nanq; eo in loco Gal. præcipuus ſcopus non fuit conuulſionem in
ſuas differentias dirimere, ſed potius docere quo pacto, ex inanitione
& repletione, varijs modis conuulſio excitetur, ſiquidem humor ipſe
replens neruos eos extendit, & humor hic ſi aeris & errodens fuerit,
eos vellicat, & mordet, vndè ipſi contrahuntur, ſicq; nõ ſolùm replen
do, ſed & eroſionem excitando, conuulſionem efficit; quæ conuulſionis
ſpecies, quoquomodo & ex inanitione facta dici poterit, cum humores
aerès vim habeant exſiccandi vt Gal. in com. aff. 1. 5. lib. ſic pariter &
ſiccitas immaterialis, id eſt qualitas ſicca agendo in corpus neruoſum,
illudq; areſaciendo, & propriam ſubſtantiam diſperdendo minorem ef-
ficit, quod in corijs igni appoſitis fieri videmus, ex quo contractio, &
conuulſio conſequitur, quæ ex inanitione licèt ſit dicenda, tamen & alio
quodam modo conuulſionem ex ſiccitate oriri manifeſtum eſt, propria
inquam neruoſi corporis ſubſtantia diuerſimodè excreta. hinc factum,
quòd Gal. conuulſionem à ſiccitate ſimpliciter ortam ab ea, quæ ex ina-
nitione fit, diſtinguere voluit, & non quòd conuulſionem à ſiccitate or
tam ad conuulſionem ex inanitionem reduci poſſe ignoraret, vt ex di-
ctis ipſius in com. 1. aff. 5. parte clarè colligi poteſt; eadem de cauſa
quoq; conuulſionis à frigore ortum ducentis meminit, nanq; ſi frigidũ
ſpectemus, quatenus neruoſorum corporum ſubſtantiam cogens, ac
conſtringens, quominus diſſtentur, efficit, vtq; repleantur, propterea
eſt in cauſa, ad conuulſionem ex repletione reduci poterit, vt Hip. aff.
17. 5. lib. & Gal. ipſe 12. meth. & in com. aff. 13. 6. lib. docent, Quàm
uis ſi corpus ſiccum, ac ſuperfluitatibus carẽs fuerit ex frigore conuul-
ſio ex ſiccitate oriri poſſit, illo ad corporum neruoſorũ interiores par-
tes penetrante, eaſq; exſugẽte, ac inaniente, vt Philoteo placuit in cõ.
aff. 17. 5. lib. ſic quoq; conuulſio, quæ in vulneribus præſertim neruoſa-
rum partium ſuperuenire conſueuit cõſiderata prout adueniente infla
matione, & phligmone accedente excitatur, ad conuulſionem ex reple
tione erit reducenda, quemadmodũ Gal. in com. Aph. 2. 5. lib. & om-
nes interpretes eo loco docent, nihilominus ſi quoq; ſpectemus, quatè
nus ex inflãmatione, & ardore ex ea proueniẽte ſubſtãtia ꝓpria partis
diſsipatur, vndè nerui contrahuntur, ad ſpaſmũ ex inanitione proueniẽ
tem iure reduci poterit, quod Fernelius lib. 5. de morb. & ſymp. par-

tium docet cap. de ſpaſmo. Concludendum itaq; ad communiſsimas illas conuulſionis differentias ſpeciem quamlibet ſpaſini reduci poſſe à quauis cauſa genitam, nanq; & à cauſis externis vti à vigilijs, à labore, à fame, à metu, & triſtitia, (addit Nicolaus & à lętitia) ęſtuanteque febre, alijſq; quàm pluribus conuulſionem prouenire poſſe non eſt ambigēdum, vt fuſius Auic. lib. 3. fen. 2. c. 5. docet. ſpaſmus verò, qui per conſenſum fit & à Barbaris Medicis non proportionatus ad materiam vocatur, quamuis ex nonnullorum ſententia Gal, verbis innixa com. 5. Aph. 5. lib. ad ſpaſmum ex ſiccitate, & inanitione reduci poſsit, alij verò ex repletione à vapore neruos, replente factum dixerint, nihilominus neutro cōuulſionis ſuperius dicto modo propriè aſsignari iure poteſt, ſed tertia cōuulſionis ſpecies verè erit ſtatuenda. fit enim huiuſmodi conuulſio, vel à qualitate quadam alteratis per continuationem partibus, & ad neruorum principium aſcendente, vt à ſpiritali, & vaporoſa quadam ſubſtantia, per iam dictas neruoſas partes tranſmiſſa fluidà, ac veluti aura, quæ licèt mole minima ſit facultate tamen quàm maxima ad neruorum initium delata, ac conuulſionem excitare valente, non tamen negandum quòd aliquando materia vaporoſa replēte neruos, ſpaſmū ex repletione appellari poſsit, quemadmodum colligitur ex Auic. c. 33. 3. lib. ſicuti & ad ſpaſum ex ſiccitate ſi aliter rem ipſam conſideremus, impropriè tamen reduci poſſe paulò antea adnotauimus, quemadmodum ſi tātum conuulſionem attendimus à mala qualitate nullo vapori aſſociata, ſed tantummodo per partem impartitam neruoſo generi, partibus ſcilicèt per continuationem alteratis, illiſq; triſti ſenſatione impartita, vndè virtus expultrix neruorum, vt rei lædenti reſiſtat, ſe colligat. Tertium conuulſionis modum propriè acceptum ſtatuendum erit, tunc temporis enim contrahuntur nerui eo pacto, quo videmus animalia, quæ volunt ſe mouere ad curſum, in primis ſe colligere, & cōtrahere omnia membra, demùm ipſorum voluntatem explere. Huiuſmodi autem conuulſio non ſolū à cauſa externa puta phalangij, aut ſcorpionis ictu prouenire poteſt, alteriuſvè venenati animalis morſu, verum etiam & à cauſa interna, ex qua eiuſdem ſobolis malam qualitatem prouenire poſſe ex Pelopis ſententia docet Gal. 2. de locis aff. quod & puerulis vermibus laborantibus non ſemel accidiſſe obſeruauimus. Ita quoque & Moniali ſuperius dictæ cōuulſiuas motiones illas ex vapore mala qualitate prædito eleuato à parte illa dorſali circa oris ventriculi ſcitū poſita (vel ab utero qui neruis, medijs dorſo allegatur vterinas enim affectionis eaſq; ſeuiſsimas facilè moniali Incurrunt) & neruos capitis motioni inſeruientes pungente, & malè afficiente proueniſſe crediderim. ſic quoq; cerebro penitus illæſo, neruis tamen cæteri corporis

motionem iuuantibus malè affectis, & malo vapore, & venenato in spinæ neruis impacto, eiusdem conuulsionis speciem Equestri Iuueni cuidam accidisse testatur Fernelius lib. 2. de abditis morborũ causis c.16. Hinc corporis concussione, & conuulsione per interualla temporis corripiebatur, qua nunc solum sinistrum brachium, nunc dextrum, interdùm & digitum vnicum aliàs crus alterum, aliàs vtrunq; aliàs corporis truncum tanta celeritate agitabat, vt vix à Ministris quatuor decũbens cohiberetur, Caput autem inconcussum iacebat, lingua, & loquutio libera, mens sana, omnesq; sensus integri; Non admiratione caret, quod in morientibus non semel obseruatum fuisse compertum est, mentulam scilicèt ex conuulsione ita erigi, vt nullo pacto laxari queat. In vrbe nostra quidam ex ijs, qui tegulis ad imbrium iniuriam arcendam testaceis domus contegunt ab altæ domus tecto in viam cadens, dorsum pauimento viæ validè impegit, vndè crurum, & femorum omnimodam resolutionem incurrit, huic interim virili membro assiduè erecto permanente donec animam efflauit, nonnullos enim dies superuixit, Fernelius lib. 6. de par. morb. & symp. c. 13. Iugulatum quendam bis ab excessu è vita intentum, rigidumq; habuisse penem tradit, quidam vir Doct. se vidisse quibusdam, dùm suspenderentur, membrum tẽdi, quod ex conuulsione illis accidisse fatetur, sic & in epilepticos conuulsiones, patientibus tradit Areteus libro 1. cap. 5. ponis arrectionem sequi, nonnullisque etiam adstrictis, compressisque vasculis genituram excerni, id verò & dolore irritante, & humiditate errumpente accidere posse docet. Nec etiam hoc loco omittendum censeo mirandum, minimèque vulgatum à me in Michaele Pomponatio matris meæ fratre visum, huic cum fortè fortuna ex Paraplegia vniuersi corporis pars sinistra resoluta esset, illiusque curæ Eccellens tunc Medicus Aurelius eius filius nunc à secretis Sereniss. Domini nostri, aliaq; præstantissimi Vrbis nostræ Medici, ipseq; vnà cum illis incumberemus, & inter cetera præsidia persæpè enemata præscriberentur, factum aliquando fuit, vt ita anus ex conuulsione constringeretur, vt clysteris instrumenti canulam, haud admitteret, aliquando verò ita musculi illius resoluerentur, vt clysteris materia vti iniceretur, ita quoq; extra prodiret. Cuius rei causam nos assignabamus, quod humores modo neruorum meatus, modo substantiam tantum occuparent, ex hac enim tùm resolutionem, tum conuulsionem, licèt ambæ affectiones proueniant ab humoribus neruos occupãtibus dùntaxat differre manifestum est, vt Fusius c. 5. huius lib. docebimus. scribit Aretæus lib. 1. c. 6. se vidisse in Tetanica conuulsione inferiorem maxillam superiori ita annexam, vt neque vectibus, aut cuneis per Iouem facilè deduci possent, & paulò infra tra

dit

dit in alio se obseruasse, & miratum fuisse non solum manuum, & crurum distensionem, musculorum palpitationem, & faciem distorqueri, buccam, & labia tremere, maxillas quati, dentes stridere, sed & quod mirabilius est aures moueri. Hæc veluti admiratione digna prætermittere nolui, sicuti non ab re duco causam reddere naturalem, cur nonnunquam quidam cum primus neruorum, vel cerebri passionibus laborassent extincti, ac in feretro positi manus tractantium manibus ita firmiter constrinxerint, vt nullo pacto, vel saltem difficile admodum diuelli potuerint. Monialis quædam in Cænobio D. Vincentio sacro, cum per sex menses phtisi laborassent apoplexia repentè correpta, quæ in dextrę partis paraplegiā terminauit triduo post examinata feretro imponitur, Monacha altera affinis ingemiscens, & lachrimabunda demortuæ manum Deosculatum accipiens, ter validè constringi persentit, tanquam miraculo perculsa reliquas adstantes Moniales aduocat, accurrunt manum à mortua, validè compræhendi intuitę mirantur. Nos causam naturalem indagati censuimus, Mulierem Deo dicatam non prorsus animam exalasse, sed remansisse vitæ fomites, & igniculos quosdam, quales in pręfocatis, & valida apoplexia detentis nō semel obseruatum scimus, licèt sensus, motus, pulsus, & respiratio sint aboliti, vndè motus illos constrictionis conuulsiuos excitatos in extrema extinctione putauimus, quod veritati consentaneum esse magis affirmare possumus ex historia à Mattheo Villano hist. sui temporis lib. 3. c. 46. descripta, ait nanq; Florentię Gualterio Bustaccij Vbertini filio dissecto publicè à Carnifice capite, atq; cadauere arca imposito, dùm ad ecclesiam Sanctę Crucis humandum gestaretur, adeò repentè concussione valida sponte exagitatum, vt arcę tabulata inuicem disiungerentur, ac pene ex gestantium humeris decideret, quod ad iactum balistarię sagittę dùm funus progrederetur perseuerauit non sinè omnium adstantium ingenti admiratione.

Epilepsiæ Admirandæ. Cap. IIII.

Conuulsioni finitima, congenerq; affectio est ea, quę vulgo Epilepsia appellatur, quę & si perfacilè, etiam à Medicę facultatis ignaris, cum superuenerit, dignoscatur, attamen & nonnunquàm accidisse est visa talibus associata cōditionibus, vt & Medicis ipsis doctissimis effatu dignam admirationem incusserit. Ricinus quidam comœdiarum mimus & Histrio, dùm Mantuę vnà cum alijs consocijs artem suam exerceret, sępius indies tali symptomate corripiebatur, persentiebat primo sibi ipsi

caput totum oppleri, ac deindè statim contractiones manuum, ac pedum ipsum inuadebant, ita vt illos hinc indè eorum instar, qui in monomachia se inuicem oppugnant, & defendunt, iactare cogeretur, ac in altum oculos controquere nunquam tamen ipse cadebat, licèt super pilas magnas vento repletas ambulare sibi videretur, mentis non omnino tunc temporis compos erat, sed imminens malum persentiebat, eo tamen correptus manifestè principes functiones lędi dignoscebat, symptoma illud singula quaque vice non longiori tempore illum afficiebat, quo oratio Dominicalis à quouis dici posset, quo temporis interuallo pręterito id malum ita cessabat, vt ipse, ac si nihil illi contigisset, derelinqueretur, quod cum eidem in proscenio non semel accidisset, me ipsum aduocauit, vt si fieri posset, opem ferem. Laborauerat autem hic homo calidę, & siccę temperaturę aliàs sęuissimo morbo gallico, ita vt & tunc temporis eiusdem sobolis vlcerum cicatrices in corpore viderentur, pręsertim magni, quod diutius in fronte apertum detinuerat, ac sponte paulò antea consolidatum fuerat. Nos corpore expurgato, alijsq; præsidijs adhibitis, præsertim verò cauterio in occipitio adaperto illum pristinæ sanitati restitutum dimisimus, sed iure merito dubitauimus, an huius Histrionis affectio, simplex conuulsio esset dicenda, an potius epilepticus spasmus, cum enim minimè corrueret, nec passum epilepsiam dicendum videbatur, attestante Auic. fen. 1.3. trac. 5. c. 8. Non esse posibile homini epilepsia detento remanere erretionē corporis hinc vulgò eam morbum caducum vocant, at æger hic nunquā cecidit, licèt millies ea affectione vexatus fuerit, sed cum nec illi principes functiones essent integræ, quis ipsum dùntaxat conuulsiuis motionibus superius dictis laborasse iure asseuerare audebit? cum Gal. decreto 3. de locis aff. & lib. 1. de causis symp. in conuulsione nullum fiat principibus functionibus nocumentum, ex ijs licèt quodammodo animus anceps redderetur, nihilominus hominem epilepticum fuisse statuendum decreuimus. at non cadebat, quia non per se cerebrum, sed per consensum patiebatur, eratq; passio, non fortis, sed debilis, hinc nec spuma oris aderat signum alioquin epilepticis communissimum. leuiter itaque per consensum affecto cerebro dùntaxat motus conuulsiue excitabantur, ita vt veluti saliendo per interualla corpus contraheretur, & concuteretur, citòq; ob id pariter soluebatur affectio huiuscemodi, hinc quoq; factum, vt non insignem in principibus facultatibus læsionem obseruaremus, nam passio leuis, & ipsa erat, quemadmodum & Gal. 3. de locis aff. meminit de puero illo, qui veluti auram frigidam ascendere ad cerebrum Epilepsiæ paroxismo aduentante persentiebat, & in ipso paroxismo mentis ita compos erat, vt quæ fierent perciperet,

& pro-

& profligata accessione eadem narrare sciret, ex quo in epilepsiâ quandoq; eaque debili, & parum oblædi primarias operationes statuendum est. quod prænarrato ægrotâti accidisse obseruauimus, cui & si aliquantum mens oblæderetur, quæ tamen fierent persentiebat, ac licèt motus conuulsiui excitarentur, ita vt hinc indè casum minaretur, non tamen cadebat eo, quòd affectio prægrandis non esset. Sciendum autem èpilepsiam per consensum non solum ab vna quaq; corporis parte, sed & à toto prouenire posse; Epilepsię à ventriculo, & à crure prouenientis meminit Gal. tùm 5. tùm 3. loc. aff. nec non etiam amplius à splene, & à venis mesaraicis à digito pedis, & manus, & ab vtero ex retentis menstruis, vel semine corrupto in vasis seminarijs non solum in mulieribus, sed & in masculis, quod in quodam Iuuene Ianuensi se obseruasse testatur Leonardus Iacchinus in suis com. in 9. cont. Ras. & nos historiam aliam inferius lib. 4. c. 11. ex Alsharauio recensebimus; Scriptã reliquit Auic. loco superius citato Epilepsiam incipientem à spondilibus, & à spatula; Testatur Fernelius lib. 5. de partium morb. & symp. c. 3. se obseruasse in quodam epilepsiam ortum trahentem ab occipitio, in quo pars minima dolebat, quæ si blandissimè attingebatur vapor excitatus, si per internas cerebri partes penetrabat Epilepsiam, si per externas vagabatur, vertiginem efficiebat. In Holerij praxi c. de epilepsia in scholio legitur historia Monachi cuiusdam Parisiensis, qui ex vapore à liene ascendente, & cerebrum impetente menstruã patiebatur epilepsiã. Fuluia Mainolda in Diuæ Helisabet Cænobio Vrbis nostræ Deo dicata propè mammæ papillam dolorem patitur, quo augescente indè vaporem eleuari, & cerebrum impetere percipit, vndè Epilepsia corripitur. Ea pars vlcere nonnunquam, & tumore duriori laborat, dùmq; ex vlcere saniosus ichor emanat, bene se habet, quod ad epilepsiam spectat, sic & ex tumore in fæmore Epilepsiam ortam aliquando testatur Marcus Gattinaria in sua praxi c. de epilepsia, vbi meminit cuiusdam, cui sæpè adueniebat paroxismus Epilepsiæ, quem cum interrogasset, an ei aliquid accidisset, vt potè casus, vel percussio, ac respondisset, quòd non, fecit eum exuere, & inuenit vnã coxam tumidam, sed nullum percipebat dolorem, & interrogauit, quod illorum prius ipsi accidisset, scilicèt tumor, vel epilepsia, ille nesciuit respondere, vndè existimauit causam epilepsię esse illum tumorem, & fecit aperire locum cum cauterio, & inuenta est in illo loco humiditas multa putrefacta, & ita dimisso loco aperto sanatus est. ex cordis consensu quoq; epilepsiam accidere posse multi contendunt, eo quòd epileptici pleriq;, anteaquam ipsis malè afficiatur cerebrum, insignem in cordis regione læsionem percipiant. Quidam ex Canonicis regularibus in Aede Diui Bartholome

extra Vrbem commorans antiquata apoplexia pluries vexabatur in anno, imminenteq; paroxiſmo conquerebatur de corde, ſocioſq; aduocabat Canonicos, ſiqui fortè tunc aderant, qui admoniti ei ſub mama ſiniſtra validè fricabant manibus, quo facto læuius multo afficiebatur, & multo citius ſoluebatur paroxiſmus, Plures conſimiles hiſtorias in Holerij praxi cap. citato leguntur, ſed non ob id tamen dicẽdũ (quod ego ſentio) perſimiles epilepſias, ex cordis conſenſu prouenire, ideſt principaliter, & primo affecto, & per ſe corde; nàm vires laberentur,& ferè penitus conciderent, ſi ita cor pateretur, vt poſſet in huiuſmodi conſenſum cerebrum trahere; quod ſi illius malum ante acceſsionem epilepſiæ perſentiunt laborantes, id aſcribẽdum vapori malo, & venenato ab infernis partibus eleuato ſuperiora petente, qui in tranſitu, cor etiam malè afficit, vndè cordis palpitationem oriri obſeruamus, ſed ſtatim ad cerebrum perueniẽte vapore ſubſequitur Epilepſia; Verùm quia dùm cor pateretur, mens erat integra, fit, vt de cordis paſsione conquerantur ægri,& non de capite, quia ſubindè ſtatim malè affecto cerebro mens oblæditur. Ex conſenſu quoq; totius corporis ab vniuerſo ambitu ſcilicèt eleuato malo vapore fieri poſſe epilepſiã fatetur Auic. loco ſuperius allato, talemq, fuiſſe epilepſiam prenarrati ægrotãtis noſtri non ambigimus, cum enim nullam particularem partem obſeruaremus, à qua dici poſſet cerebro noxam impartiri, cumq; affectio perdebilis eſſet, non vtiq; ex cerebro primo, & per ſe malè affecto perueniſſe dicendum in hanc verò ſententiã eò facilius trahebamur, quòd vir hic prius ſeuiſsimo morbo Galico laborarat, atq; peſsima ratione victus in omnibus rebus, quas non naturales vocamus, vſus fuerat, præſertim verò multum in Venereis illecebris ſe ipſum exercuerat, ex quo ſtante membrorum ferè omnium principium præſertim verò nutritioni inſeruientium vitio mali humores, multi, paruiq;, & vitiati per vniuerſum corporis habitum medijs venis permearint, à quibus mali vapores eleuati caput impetentes, & malè afficientes prenarrate affectionis fuerint in cauſa, ſtatim atq; frontis vlcus magnum gallicanum ad craneum vſq; perueniens conſolidatum fuit, vndè vapores prædicti nullum ſpiraculum habentes intro retenti retrocedebant ad cerebrum, ſed ſtatim expurgato probè prius corpore, & adaperto cauterio tanquam aptiſſimum ſpiramentum ſanitati fuit reſtitutus læpidiſsimus Hiſtrio: Hoc autem auxilij genus cauterij ſcilicèt apertio in occipitio, val etiam ſuper commiſſura coronali in profliganda epilepſia principem obtinere locum experimẽto didicimus; Nouimus dùm Patauij medicinæ ſtudijs incumberemus nobilem Gallũ, qui dùm epilepſia laboraret, nec à Gallicis Medicis curari poſſet, Italos conſulere decreuit, dùmq; iter faceret

in Pede-

in Pedemontana ditione propè alpes, ab Hispanis quibusdam, qui tunc ibidem bellantes stipendia merebātur, aggressus, spoliatus, perempto seruo pluribus vulneribus confossus tanquam mortuus derelictus, à socio, qui aufugerat reuertente in proximum vicum transportatus, ac chirurgo curandus traditus, qui eum curauit, verùm quia magnū admodum in fronte vulnus susceperat cum insigni osis deperditione, nō nisi multò post tempore integrè sanata fuit ea pars, ita vt cum Patauiū peruenisset ad huc ceratum supergestaret, consueuerat singulo mense corripi epilepsia, & iam tertius mēsis à vulnerum susceptione agebatur, nec vnquam malum persenserat. quare consulentibus primarijs Medicis Patauinis, ab omni generis presidijs tunc abstinuit ob aeris hyemalis inclementiam in proximum ver curationē distrahens; quo iam aduētate nullo amplius malo tentatus in patriam sanus reuersus est, ab ijs sanitatem nactus, a quibus mortem suscepturum se crediderat, sic & ex vulneribus casu in capite receptis melancholicos sanatos ex historijs a Gordonio, & Rhondelitio allatis, de quibus nos inferius lib. 5. c. 4. verba faciemus, patere poterit, & hominē a cæcitate liberum euasisse ex vulnere frontis legimus apud Alexandrum Benedictum, sed ad rē nostram reuersi firmiter affirmamus cauteriorum adapertionem nonsolum in capite, sed & imparticulis capiti noxam impartientibus perutilem esse, & ratio est, quòd vapores mali perspirantes non ita malè afficiunt patientes; Quòd verò Epilepsia vt plurimum ex vapore malo proueniat, rarò ab humore, eoq; semper necessariò mala qualitate putredinali, vel venenata affecto, non autem ab humore simpliciter crasso, & lentaceo, quod Gal. placuit, multæ mihi suadent rationes, & primò in Caro affectione sic appellata adest plenitudo humoris crasi, & lenti in cerebri ventriculis, nec tamen indè sequitur conuulsiuus motus vllus. Ergò dicendū conuulsiuos motus aliundè in epilepsia prouenire, quàm ab humorum crasitie, & lentore in cerebri ventriculis existentiū; Nec est, quòd quispiam dicat in caro totalem adesse ventriculorum obstructionem, vndè cerebrum cōtrahi nequeat. quod in epilepsia fit eò, quòd partialis tantummodo sit obstructio, vndè cōtractioni superest locus. Nam haud verum est in caro adesse obstructionem totalem, cum enim totalis ventriculorum cerebri fit obstructio, subsequitur Apoplexia Rem hanc clarè docuit Gal. 4. de loc. aff. c. 2. vbi tradit Epilepsiam esse affectionem mediam inter Carum, & Apoplexiam, quod vtique intelligi nequit quò ad symptomata; quoniam in epilepsia nullomodo sensus, & motus deperditur. itaque dicendum esse mediam quò ad causam, quia scilicèt in apoplexia totalis, & omnimoda fit obstructio, & cerebrum nonsolum secundum ventres, sed & secundum cor-

pus afficitur, test. Gal. ibidem, at in epilepsia aliqua ex parte obstruũtur ventriculi. maior verò in Caro, sed non æquè ac in apoplexia, vndè sequitur, quòd in Caro non ita lædatur respiratio, quemadmodum in apoplexia, quo signo distingui inuicē docet Gal. 5. de locis aff. & Aetius distinguebat, quòd in Caro laborantes, si acu pungantur, sentiũt. Apopletici verò minimè, ex quo patet non omnimodam, & totalem obstructionem ventriculorum cerebri fieri in Caro, sed aliqualem transitum derelinqui spiritibus animalibus, ex quo concludendum etiam nō impossibile esse aliquales motus conuulsiuos saltem leues subsequi posse, quod si id non accidit, causa est, quòd humores mala qualitate sunt destituti, quod in epilepsia semper necesseriò requiri diximus, preterea si epilepsia ex humore crasso, & lēto omni mala qualitate destituto proueniret, necessariò sequeretur, vt soluto paroxismo, quod materia illa vel per palatum excerneretur, vel neruis transmitteretur, quemadmodum in apoplexia fieri consueuit, vndè si materia illa in substantia neruosa impingeretur, sequeretur cōuulsio; si verò magis obstrueret meatus neruorum, subsequeretur paralysis, at neutrum horum vt plurimum in solutione paroxismi epilepsiæ consequi videmus; quòd si aliquando epilepsię subsequutam paralysim visum est, vt adnotauit Auic. loco citato, id rarissimè accidit, fitq; dùntaxat in eo epilepsiæ genere, quod prouenit à materia multa, & crassa, sed mala tamen qualitate prędita, quæ in illa cerebri cum venenata qualitate prædita, quę in illa cerebri cum venenata qualitate colluctatione vincēte virtute expultrice cerebri transmittitur ad neruos, quos obstruendo paralysis est in causa. Ad hæc non possum ego certè imaginari, nedùm concipere, quo pacto, si humor est crassus, & lentus, ita citò abigatur a cerebro in solutione paroxismi, demus enim citissimè, ac veluti in instanti posse obstruere ventriculos cerebri, quod tamen non vndequaq; versimile est, cum sit humor huiusmodi motui celeri minimè aptus, non tamen video, quo pacto possit adeò citò abigi, vt quotidie fieri obseruamus, cum videam in Caro, & apoplexia, quæ affectiones ab huiusmodi humore progignũtur, non nisi longo temporis interuallo, summaq; cum difficultate discuti, nec est, quòd quis dicat adesse humoris maiorem copiam in hisce malis, hoc demus, non tamen ob id adeò citò solui epilepsiam dicēdum licèt minor materiei portio crassæ, & lentæ adsit in minori saltem, quàm in apoplexia, vel Caro, sed minimè adeò ocissime, vt fieri quotidie videmus. Argenterius lib. 3. de causis morborum hunc modum sic soluere conatus est, subitam fieri huius morbi generationem, & solutionem inquiens ratione loci, qui cauitatibus pręditus facilè suscipit, & ratione roboris partis expellentis humores huiusmodi irruentes, crassos,

ſos, & lentos extrudit, demus Argenterio id fieri poſſe ratione cauitatis, & roboris partis agentis, vt ipſe inquit, non tamen ratione patientis, & ſubiectæ materiæ craſſæ, & lentæ facilè fiet, quę motui citò maximè eſt inepta, præterea ſi expellitur, vel id fit per partes conſpicuas, vt extra corpus prodeat manifeſtè, vel per occultas, & internas, primum non videmus, & ſi ſecundum fieret, aliquam noxam parti, cui trāſmitteretur, ſubſequi obſeruaremus. at hoc non accidit, ergò nec difficultas deleta, Addamus quòd mirum, & rationi diſonum valdè videtur, ſi epilepſia quemadmodum & apoplexia fierent ab humore craſſo, & lento, nec alia adeſſet differentia, quàm quæ a Gal. aſsignatur, quòd ſcilicèt humores ij in apoplexia totalem faciunt obſtructionem in Epilepſia verò, non exactam, ſed ſolummodo partialem, mirum eſſet inquā, cur epilepſia apoplexiam ferè ſemper non pręcederet, contra quod fieri videmus, præterea obſeruamus nonnullos in die quinquies, & decies paroxiſmo epilepſiæ detineri, quod ſi fieret ab humore craſſo, & lento, non video, vndè tanta copia huiuſmodi humoris ſcaturiret, & quo pacto ita facilè influeret, & abigeretur ſucceſsiuè nulla effatu digna in corpore ſubſequēte noxa, & nulla viſa inſigni excretione, ſi enim (quod Chriſtophorus à Vega lib. 3. de arte medendi c. 12. ſcribit Gal. tutari conatus) fieret, vt humores craſsi transferrentur ad palatum, & nares, vel per ſpinalem medulā inferius deſcenderent, vtiq; primū oculata fide probaretur, & ſecundo aliquod malum ſubſequeretur, vel ſaltē perſentiretur in tranſitu; quorum neutrum fit. Pace itaq; Gal. dixerim non ſemper epilepſiam fieri ab humore craſſo, & lento, immo rarò & tūc etiam à mala qualitate putredinali, vel venenata non deſtituto, quæ ſi aliquando fit, ad illam apoplexiam, vel paralyſim ſubſequi obſeruatum eſt, & rationi conſentaneum exiſtit. Vt plurimum tamen fieri à vapore craſſo, ſed nunquam mala qualitate deſtituto, aliquando tamen ab omni genere humoris fieri non negamus, ſicuti & rationi conſonum videtur ab humoribus etiam craſsis vaporē prædictum eleuari, vndè huiuſmodi euacuatis humoribus plurimum iuuari patiētes experimur quotidie. Hanc ſententen tiam inter antiquiores ſecutus eſt Auic. 3. coll. & inter recētiores Leonardus Iacchinus in ſuis com. in 9. Raſis, & Fernelius lib. 2. de abditis rerum cauſis, & lib. 5. de partiū morb. & ſymp. c. 3. & Thomas à Vega in com. 3. lib. loc. aff. in calce ſec. 3. ſtatutum ſit itaq; vt plurimum fieri epilepſiam à vapore craſſo, qui obſtruēs meatus cerebri, eiuſdemq; membranas mala qualitate vellicans, efficit, vt colluctante cerebri virtute expultrice, contrapugnante verò illa mala qualitate, & obſtruente vapore ſequatur in illa pugna Epilepſia, & motus conuulſiui, qui in illa conſpiciuntur, vndè non iniuria Ariſt. lib. de

N 2 ſomno

somno & vig. epilepsiæ causam, in ventrem, seu vaporẽ crassum obstruẽtem spirituũ meatus retulit, vt loco citato monet Auic. qui tamen malæ qualitatis particeps esse debet, nanq; si tali careret conditione non vtiq; epilepsiam generaret, hoc nanq; in incubo appellata affectione, in quo ventres, crebri opplentur, crasso vapore nullo mala qualitate prædito obseruamus, quæ affectio licèt sit via ad epilepsiam, non est tamen illamet; quòd si vapori crasso illam excitanti associetur venenata qualitas, succedit epilepsia, in vtraq; enim affectione redundat vapor crassus, & multus obstruens cerebri ventres. licet autem Incubus sit passio ferè semper in somno proueniens, & in vigilia tamen prouenire posse testatur Gordonius, referente Nicolao ser. 3. c. proprio, quod tamẽ à nullo alio decretum, aut obseruatum nec audiui, nec legi. Non solum autem in epilepsia per consensum, sed & primario affecto cerebro, tetram hanc qualitatem, quam diximus, reperiri esse necesse, experimentum præter rationem docet, dissecto nanq; capite quibusdam in epilepsiæ paroxismo defunctis inuenti sunt interdum cerebri abscessus, nonnunquam meningis corrupta portio, à quibus teter vapor eleuatus in cerebri ventriculos penetrãs epilepsiam fecerat, quod pariter ex vapore malo à sanie in vulneribus capitis in parte interna genita, vel eadẽ etiam sanie ad vẽtres cerebri penetrante aliquando accidit. scribit Valascus de Tarãta in suo Philonio c. de Epilepsia quòd homini cuidam in capite vulnerato penetrante vulnere vsq; ad piam matrem, sanies seu fętidus vapor ab ea difluẽs ad cerebri vẽtres penetrauit ita, vt septies, vel octies in die accessionem epilepticam progigneret, donec extinctus est, scribit pariter se anathomizasse struthionem ex epilepsia extinctũ, & inuenisse humiditatem valde fętidam in cerebri ventriculo. Hip. lib. de morbo sacro scribit se disecuisse multas oues epilepsia interemptas, & in earum cerebro inuenisse humiditatem multam fætentem, quod pariter & Auic. loco citato, & Rasius primo cont. scriptũ reliquere, Fernelius loco citato scribit se obseruasse è summo capitis vertice, in quo sub pericranio vitiatus, euenenatusq; humor coercebatur vaporẽ manifestè intrò subeuntem, & Epilepsiam excitantem, quæ caustico medicamento profligata fuit, Addit & aperto Epipletici philosophi, qui decesserat, capite quippè vehementissimo, eoq; ferè perpetuo dolore vix per digitum latum circa sinciput torquebatur, depræhensum fuisse crassiorem meniagem ea sede caluæ osse adhærescere, pauculo humore putrido interiecto, In altero verò obseruatum in cerebri substantia humorem fætidissimum, eumq; exiguum contineri. Nonnullos quoq; memorat, qui lue venerea laborantes, ex hydrargiro vnguentis illiniti nõ nihil illius malæ qualitatis venenatę ad cerebrum penetrãte epilepsiam excitarunt.

excitarunt. Concludendum itaq; siuè vapor, siuè humor fuerit, qui epilepsiam generet, necessariò mala qualitate associari. Hoc autem signo infallibili dignoscemus, an vapor, humor vè potius malus sit in causa huius affectionis præternaturalis, Nanq; si fuerit accessio diuturna, erit humor causa, si breuis vapor; Hinc iure meritò obseruatio Gerardi Cremonensis, quam tradidit in sua practica c. de Epilepsia tanquã aurea recipienda; scribit enim se in curandis ægris collegisse, quòd quando laboranti plures paroxismi sunt frequentes, qui tamen breui soluantur, facilius curationem admittere, secus verò si tardius repetant, & multum durent, nàm longè multò difficilius curationem recepit, & ratio est, quòd prior à vapore, posterior ab humore prouenit. His positis facilis erit solutio ad diffil. illas, quæ à Gentili, & Iacobo de partibus in com. primæ fen. 3. Auic. adducuntur, perperamq; non dicam soluũtur, sed multis nugis confunduntur, obscurioresq; redduntur, quę à nobis consultò in præsentiarum omittuntnr, cum præter intentum nostrũ sint. Consimilem ægrotantis nostri historiam talem describit Beniuenius c. 97. Puella Aretina cum epileptico morbo inuaderetur minimè (vt assolet) concidebat, minimèque ex eius ore ferebatur spuma, sed stans caput tantum hinc, indè, ac siquid inspicere vellet, tota cum ceruice mouebat, nihil interim loquens, nihil audiens, nihil sentiens, cũq; iterum ad se reuerteretur, interrogata quid egisset, pænitus ingnorabat; causam autem perquirentibus nobis cur puella, cum comitiali efficeretur morbo, non concideret, visum est ex hoc contingere, quòd cõtractio, & tensio ad cerebrum non fereretur, cum solùm vapor ascenderet, ex quo nullo rigore cerebrum ipsum infectum ab inordinatis motibus reliqua membra pręseruare poterat. Quòd autem puella ipsa hoc morbo laborasset, & Medici omnes quicunq; eam viderãt, affirmabant & rei euentus facilè comprobauit, cum prorumpentibus menstruis hoc malum euaserit: Nàm vt quandoq; in pueris venus, ita in puellis menstruorum initium huiusmodi morbum tollere solet. Hæc Beniuenius, qui sicuti historiam diligenter recenset, ita me herclè minus aptè causam indagauit nàm quæso, quomodo fieri potest, quod Epilepsiam vocet, & malum ad cerebrũ non prouenisse dicat, si epilepsia cerebri morbus est. præterea si principes functiones valde læsas tradit, quo pacto illæsum cerebrum affirmat, quare dicamus nos illius euentus causam, fuisse, quòd cerebrum per consensum patiebatur, & vapor non forti, & valida mala qualitate præditus erat; vndè licèt replendo, & obstruendo cerebri meatus oblæderet functiones, tamen non irritatum cerebrum valenter, sed parum à qualitate mala, non valide concutiebatur, & reluctabatur, vndè concuti tantum caput sequebatur, quod concussio

nerui

neruis illud mouentibus tanquam propinquioribus communicaretur, non autem longinquiores partes mouentibus, vndè etiam non cadebat Dodonæus in ſcholio eiuſdem cap. ſubdit. Memini & ego virginē. 20. annorum me curare ſubinde cōuulſam & manus clauſas habentem, quę non concidebat, ſed toto acceſsionis tempore ſedens permanebat. Cū autem occaſio ex vtero eſſet adhibitis idoneis remedijs breui ſanitatē recepit. ſic Nos puerulum lactētem quater ſingulo die paroxiſmo epilepſiæ compręhendi vidimus cum ſola capitis concuſsione, & oculorum eleuatione, qui ſtatim ſoluebatur, eò, quòd debilis eſſet affectio, quod etiam potiſsimū ex eo dignoſci poteſt, quòd ijs, qui taliter affecti, sūt, nulla circa os ſuperuenit ſpuma ſignum infallibile debilitatis cauſæ epilepſię. nanq; ſpuma fit ex ingenti læſione in reſpiratione, quæ in forti epilepſia conſequitur, vt Auic. loco citato, & Gal. 5. aff. 43. retulerunt. Animaduertendum tamen; ne quis ex dictis noſtris decipiatur, vt ſcilicèt cōſpiciens alicui epilepſia detento ſolum caput concuti, ſtatim pronuntiet epilepſiæ cauſam debilem eſſe, nàm ſecus aliquando accidere compertum eſt. Narrat Holerius loco ſuperius citato ſe obſeruaſſe in ſacerdote triginta annorum epilepſia detento caput ſolum concuti ſine vlla partium ſubiectarum concuſsione, qui tamen cadebat non ſine ſpuma oris, quod ipſi non ex cauſa debili accidiſſe dicendū, ſed potius ex validiſsima, vapore ſcilicèt & humore ita valenter obſtruente cerebri ventres, vt ſolum ſpiritus ad neruos proximos capitis motione inſeruientibus perreperent, ſed ad neruos longinquiorum partium motui ſubminiſtrantibus non peruenirent, vndè reſolutæ quodammodo derelinquerentur. ſicq; concuti nequirent. ſed antequam huic capiti vltimam manum admoueamus, libet adnotare cerebri affectiones omnes inter ſe valdè affines eſſe, ita vt ſæpè ſæpius vnam alteri ſuccedere vſu quotidiano percipiamus, & quod admirabilius eſt pluribus eadem tēpore eundem hominem affici, Valaſcus loco allato ſcribit, ſe habuiſſe hominem curandum annum ſexageſimum quintum natum, qui eodem tempore apoplexiam debilem, paralyſim vniuerſalem, & freqnentiſsimos epilepſię paroxiſmos pateretur, quibus omnibns medij menſis tractu perfectè à ſe curatum tradit, aliquo tantum paralyſis veſtigio in manu, & lingua derelicto, ex quo credendum cenſeo, ſeneſcentem hunc hominem non forti, & eſſentiali epilepſia detentum fuiſſe. Cum Gordonius licèt Barbaræ Medicus, in facienda tamen per longum tempus medicina non inelegans, nec contemnendi nominis tradiderit, ſe multos curandos epilepticos præ manibus ſuſcepiſſe diuites, & pauperes, iuuenes, & ſenes, maſculos, & fæminas; ſed illi, qui ſunt adulti, & epilepſia, eſt per eſſentiam, non curantur: Fabuloſum eſt dubio procul, quod Plinius

nius tradidit in historia naturali, & refert Blondus lib. 8. Triumphantis Romæ, Coturnices scilicèt solas animalium præter hominem comitialem morbum sentire, cum id quoq; morbi genus in canibus non semel ipse obseruauerim.

Paralysis notatu dignæ. Cap. V.

Alenus 2. de symp. ca. c. 2. neruum vel frigore densatum, vel lĕtis & crassis humoribus obstructum, vel à quapiam extrinsecus causa pressum in torporem, & paralysim adduci, scripsit quod & pariter lib. 1. eiusdem c. 5. docuit & addidit à tumore, vel osse luxato ita aliquando comprimi, & obstrui neruum vt animalis vim non admittat, interceptis spiritibus quibus medijs ad neruosum genus defertur, hosce autem humores crassos, & viscidos vt plurimum frigidos esse tùm morbi diuturnitas demonstrat, tùm communi omnium ferè sententia receptum est, ob idque Gale. paralysim morbum frigidum esse dixit 4. de caus. pul.& & lib. de introduc. ad pul. hincq; etiam paralyticorum pulsum paruum languidum, tardumq; esse. Admiranda atq; historia, quam Alex. Tralianus lib. primo c. 16. tradidit, quem quoq; Rasis 1. cont. est insecutus dùm paralysim à sola qualitate calida fieri posse contendunt. Historia autem talis est. Noui ego fanè quendam resolutionem ex mærore, & multa solicitudine, & inedia expertum, deindè sumpta hyera adeò læsum, vt totus ipse immobilis fieret, & propemodum interiret, nisi in cõtrarium mutatus fuisset, & humectantibus omnibus tùm potionibus, tùm cibis, & alijs, quæ temperatum ipsum reddidissent, vsus fuisset, maximè verò balneis compluribus, vnctione ex hydrelæo, mutatione. aeris temperati, & omni hilaritate, etenim tristis erat, ad iram proclinis à medicamento nimirum exsiccatus; & qui flauam bilem collegisset. Hac sanè ratione si qualitas fuerit, præsertim intemperies calida vitari debent cibi acriores, adhuc autem magis quæ medicatam vim, purgantemq; obtinent. Nàm præter id, quod nihil inueniant, quod ex corpore euacuent, magis adhuc aliam, intemperiem regenerant. Hactenus Tralianus, cuius dicta me herclè non parum suspicienda; Nanq; quo pacto neruorum obstructio ex sola intemperie calida, & sicca talis prouenire posit, vt spirituum influxus intercipiatur, non video, quare cogitabã ego Alex. & Rasis dicta sic intelligenda esse, vt talis intemperies simplicium qualitatem esset causa paralysis non coniuncta, sed antecedens, humores scilicèt assando, & incrassando, qui mox obstructionem excitarent, præsertim cum paulò antè eodem capite legerem eundem Alexandrum

drum dicentem resolutionem ex qualitate calida, aut ficca proficisci, vbi calida intemperies sanguinem, & humores nimium torrefecerit, sed cum videam ipsum proferentem illa verba in calce historiæ, medicamẽta scilicèt damnanda eò, quòd præter id, quòd nihil inueniant, quod ex corpore euacuent, magis adhuc aliam intemperiem regenerent, sententiam mutare coactus fui, & propterea alia excogitanda ratio, qua historiæ veritatem saluemus, quod vt facilius fiat, sciendum nonsolum ab humore pituitoso, sed & à melancholico, & à quolibet alio crasso neruos obstruente paralysim posse excitari, vt Gal. lib. de atrabili meminit, Vndè sane maximè admiratus sum Gulielmum Rhondeletium in c. 32. Meth. curand. morb. tàm acriter Fernelium repræhendere, quòd lib. 5. de part. morb. c. 3. scriptum reliquerit flauam bilem sub finẽ intermittentium febrium in spinam dorsi, ac in neruorum originem effusam paralysim aliquando generasse; nàm rationes, quibus erroris Fernelium conuincere contendit, friuolæ admodum sunt, primo enim cum ait ex bilis afflexu potius roborari neruos, quàm emoliri, decipitur, vt mox ostendemus, & veram paralysis causam ignorat. secundo inquit bilem in finientibus febribus concoctam, & euictam à natura non esse credendum malum excitare posse aliud longè maius, & sciret, optarem, morbo aliquo inclinante aliquandò ægrum mori, non ratione prioris morbi, sed noui suborientis ex humorum permutatione nouum malum excitante, quod fusius in libro nostro de variolis, & morbillis docuimus c. 17. hæc autem bilis licet concocta, & euicta potest trasmissa ad neruos obstruere illorum meatus, & paralysim excitare, sicut transmissa ad intestina febres diuturnas in colicos dolores euasisset testatur ipse fernelius ibidem lib. 6. c. 10. Quod verò tertio loco adducit bilem, quę extra venas in febribus intermittentibus computruit non posse vllo modo ad neruos, vel ad medullam spinalem pertransire, erroneũ est. Nàm humores febres huiusmodi efficientes, & in venis subsistere, tempore verò accessionis extra putrescentes mitti in Gal. doctrina manifestum est. præterea demus esse extra venas, quis tamen sanæ mentis retrocedere nequire affirmabit, cum id fieri posse nonsolum ex antiquorũ, sed & recentiorum sententia eodem nostro libro c. 22. clarè ostenderimus. Cui verò id impossibile videbitur, qui varios humorum miros motus, atq; delationes ꝑ corpora factas obseruarit, quarũ hoc nostro libro meminimus, hæc scribemus, hęc ꝑcurrerit, & qđ ad præsens negociũ pertinet Paulum legerit lib. 3. c. 18. vbi habet hæc verba. Nostra ætate colicus quidam dolor incruduit, ex quo præsertim superstites futuros, consummata artuum motus priuatio comitabatur tactus sensu, vt videtur incolumi, ceu critica quadam ex alto oborta transmutatione, vndè

motus

motus plerisq; spacio temporis spontè rediit; quòd verò Paulus de resolutione verba faciat, rubrica, seu inscriptio demonstrat, quæ talis est de resolutione ob colicum dolorem contracta. Desinat itaq; Rhondeletius Fernelium accusare, cum ipse præsertim repræhensione non vacet, quod paralysim fieri ex pituitę affluxu neruos irrigante, molliorisque efficiente tradit, qui emolliti longiores efficiuntur, sicq; inepti redduntur ad motionem, & sensum præstandum, quam opinionē quoque inter recentiores sectatus est Laurētius Ioubertus in suo tractatu de paralysi contendens fieri & huiusmodi irrigatione, & emollitione, non verò ex obstructione, & hac mouetur ratione, quòd cum nerui nutriantur ex humore crasso, sequeretur, quòd obstructionem humores huiusmodi ad ipsos pro nutritione delati gignerent, sicq; continuò paralisi aliquali teneremus, sed parcat mihi vir Eccellens vtique ignorat humorem crassum paulatine demandari ad neruorum substantiam reparandam, & paulatine assimillari, & apponi substantiæ neruosæ, cuius sunt connaturales, at humores crassi paralysim excitantes sunt copiosi valdè dissimiles, & non substantiam neruorū confluenter occupant, sed meatum, & cauitatem, ob id falsò viri hi clarissimi paralysim, seu resolutionem ex humoris pituitosi subtilis perfusione causari sunt imaginati, fateor certè paralysim quampiam fieri posse à tenui pituita, quæ tamen facilè soluitur, resoluta tenui pituitæ portione neruorum meatus occupante, non eorum substantiam irrigante. nisi noua eiusdem humoris fluxio de nouo ad neruos decumbat, sic visus est referente Fernelio lib. 5. de part. morb. & symp. c. 9. quidam, cui læui de causa biduum, triduum vè loquela adimeretur, moxq; repente, & inopinato redderetur, & qui sæpius ex interuallis, & circuitibus modo loqueretur, modo obmutesceret, integrè, quò ad reliqua sano corpore, sic & Laurentius Ioubertus in quęst. de paralysi cuiusdā meminit, qui statis temporibus linguę paralysi afficiebatur, & in nouilunio linguę motus tardior erat, quàm in plenilunio, paralysis species, vt ego censeo à tenui pituita pauca linguæ neruos inuadente fiebat, qua resoluta cessabat affectio, sed noua suborta fluxione reuertebatur, quæ inquam neruos prędictos obstruebat, non irrigabat duntaxat, vt viris hisce doctissimis visum est. Nanq; conuulsio, & paralysis ambę fiunt ex materia neruos occupante, sed differunt in hoc, quòd in paralysi fit obstructio meatuum neruorū, ita vt spiritus animales non possint ferri ad partes resolutas; at in cōuulsione materia impingitur in substantia neruorum, & hoc ést, quod dicebat Auic. quòd scilicèt in conuulsione materia magis impingitur, in resolutione materia magis obstruit. sed hanc nostram, immò antiquorum omnium doctissimorum sententiam quis opugnabit, inquiens fal-

ſam eſſe ex eo depræhendi poſſe, quòd neruis nonnullis meatus minimè inſint, quinimmo ſolis corpulentioribus ineſſe ex Gal. ſententia 6, de Hip. & pla. placitis. Cui ſi ſatisfacimus, affirmantes neruis omnibus ineſſe meatus, ſed craſsioribus, ſunt manifeſtiores, tenuioribus verò & gracilioribus immanifeſti, & occulti. & ſic Gal. dictum eſt interprætandum, nec obſtat, quòd ibidem ipſe, & 1. de ſymp. cauſis c. 5. dubitarit, an vis animalis neruis à cerebro communicata, ſit corporea. quòd in craſsioribus neruis manifeſtum eſſe pronunciat, dubitat autẽ de vi traſmiſſa ad minores, videturq; velle hoſce illuſtrari ab animali vi eo pacto, quo aer, & aqua illuſtrãtur à ſole. Profectò Gal. in re hac anceps videtur, tamen, ſi rectè illius dicta perpendantur, tolletur difficultas omnis. Non enim credendum eſt illius eſſe ſententiam neruos illuſtrari ab animali vi eo pacto, quo aqua illuſtratur à ſole, ideſt illuminari, nàm hoc abſonum vtiq; eſſet, cum neruorum ſubſtantia diaphana nõ ſit, nec eo pacto, quo aqua, & aer lumen recipere valeat, ſed dicendum potius intellegiſſe neruos ſuſcipere animalem vim vti aqua, & aer ſuſcipiunt radicos ſolis, ideſt permeari, & penetrari à vi animali, ſicuti radij ſolares permeant, & penetrant aquæ, & aeris ſubſtantiam, niſi enim hoc pacto Gal. verba interprętati fuerimus, nullo pacto illius ſententia defendi poterit, dùm ait, quòd ex condenſatione, & compreſsione neruoſi corporis, prohibetur tranſitus virtutis animalis ad membra, quare concludendum etiam neruis minoribus ineſſe meatus, licèt ſenſu ſint imperceptibiles. Verũ quia & de maioribus apud Anotomicos doctiſſimos dubitatur mediùm de minoribus, an ſcilicèt meatibus prædici ſint, inferius c. 11. rem hanc diſcutiemus clariſsimè oſtendentes neruis omnibus ineſſe meatus. ſi itaq; huiuſmodi meatus aliquando ita ab humore aliquo cuiuſuis generis obſtruantur, vt ſpirituum tranſitus intercipiatur, ſequetur paraliſis, & reſolutio partium, quibus nerui illi obſtructi ſenſum, & motum impartiuntur. Fieri quoq; poſſe dicendum quòd intemperies ſola ſicca exſiccando ita areſaciat, & cogat neruos, vt ſequatur obſtructio, ſicci enim eſt minora efficere corpora humiditatem exſugendo, ſicuti & neruo frigore denſato ſequi reſolutionẽ paulò ſupra ex Gal. docuimus. Nec admiratione caret, cum nerui munus ſit ſenſum, & motum partibus corporis impartiri quomodo interdum fiat, vt motus duntaxat, ſoluſuè ſenſus deperdatur reliquo integro permanente, nonnunquam verò ambo aboleantur. Hunc nodum quidam ſoluere conati ſunt binas neruorum ſpecies in corpore ponentes, vnam ſcilicèt mollium, qui ſenſui inſeruiunt, alteram duriorum: qui motui accommodant, Quæ tamen diſtinctio ſcrupum minimè adimit, nàm ſicuti hoc fieri poſſe in partibus, quæ varijs neruis particeps ſunt, vti

oculus,

oculus, & lingua, non ambigimus, in crure tamen, vel brachio, vel manu, quæ vnico neruorum genere prædita sunt, locum non habent? in ijs enim tùm sentiendi, tùm voluntarij motus functio eodem neruo perficitur. Alij aliam solutionem excogitarunt, dicentes sentire esse quoddam pati, mouere verò agere, & idcirco ad motionem excitandam valētiori vi opus esse, quare si læsio fuerit imbecillis, continget quidem motum amitti quippè qui valida vi fiat, sensum verò minimè, qui etiam & aliqualiter præpedita vi effici posit. sed hæc respōsio, non vndiq; difficultatem tollit, siquidem nonnunquam obseruamus adimi sensum seruato motu, quemadmodum Gal. primo & 3. de locis aff. tradidit euenisse Pausaniæ Syro sophistæ, cui duo digiti minores, & medij partem mediam sensum amiserant motu integro remanente, At omnis difficultas pænitus euanescet, si statuerimus omnes neruos per eosdem spiritus partibus corporis sensum, & motum impartiri, quòd si aliquando videmus, quòd aliqui sunt nerui, qui sensum alicui parti subministrant, nec tamen motum, sicuti qui ad summam cutim deueniunt, atq; illi vim sentiendi deferunt, non eam tamen mouent, quia pars illa non est apta, vt moueatur, nàm si esset apta, vt moueretur, vtiq; mouendi facultas illi impartiretur. Nulli itaq; particulæ motum subministrat neruus, quin & illi etiam sensum, quàmuis quidam nugantes oppositum censeant ad hoc confugientes, quòd ad sensum, & motum diuersa tēperamenta sint opportuna, & maiorem exigi siccitatem ad motū quam ad sensum, quod tamen à Gal. doctrina alienum est, proindè quotiescunq; in neruo vitio contracto aufertur motus, idem quoq; & sensui accidere non est ambigendum, quantum ad illud neruum inquam spectat, quia alioquin nihil obstat, quin per alium neruum, qui ad eandem particulam delatus est, integrè posit sentire, vel moueri, vti sophistæ accidisse dixit Gal. cuius nerui, qui in musculos digitos mouentes inserebantur, minimè oblęsi erant, sed dùntaxat qui ad cutim digitos circunuestientem peruenientes sensum impartiebantur. sic testatur Fernelius lib. 5. de part. morb. c. 3. se aliquando vidisse vniuersam corporis cutem quo ad sensum hebescentem, & torpentem ex crapula, & vinolentia affici illæso motu. Huius quæstionis meminit Gal. 3. de administrationibus Anatomicis, præter locos citatos 3. scilicèt, & 1. locorum aff. quo 1. notandum literam esse falsam secundum Copi traductionem, nàm prima que. quæ proponitur hæc est. An fieri posit dispositio aliqua neruorum, per quā contingat motum seruari pereunte sensu. Cum tamen potius dicendum esset. An sit dispositio aliqua neruorum, per quam sensus seruetur pereunte motu. Hęc enim quæstio solutioni, quæ statim connectitur, quadrat, & consonat. Præbuit autem errandi occasionem Copo Gręcus co-

dex mendosus, qui sic est corrigendus, vt in prima quęstione loco vocis κίνησιν primo loco positę, ponatur vox αἴσθησιν quę postremo loco legitur Quod pariter faciendum, & secúda quęst. vt scilicèt loco dictionis in principio clausulæ positæ ἀισθήσεως ponamus dictionem κινήσεως in calce positam, si enim aliter legerimus literam ineptè à Gal. quæstioni adderetur ratio, quæ cum quæstione non conuenirent, vt totam verborũ seriem legenti facilè patere poterit, Paralysim præsertim fortè difficillimè, raròq; curari obseruamus. siquidem neruorum morbos difficilius curari, quàm venarum docet Hip. lib. de locis in homine, quia humores ad neruos decumbentes sua naturali grauitate facilem motum habent, sed si quando illos occuparint, non nisi maximo negocio amoueri poterunt. Cum non adsint vasa, per quæ recurrentes euacuari possint, sed semel impacti non nisi resolutione demi possint, torpescẽte neruorum vi, vel discuti valida quadam vi, sic antiquatam paralysim momento curatam miro certè modo inferius lib. 6. c. 5. describemus. Quod si Rasius 1. Con. multos Desolutos ex diarrhoea superueniente curatos se vidisse scriptum reliquit, id non de valida, & antiquata; sed de debili, & recenti Paralysi intelligendum esse ex ipsius verbis clarè colligitur.

Apoplexiæ admirandæ. Cap. VI.

T si communi omniũ Medicorum consensu Apoplexia obstructis cerebri ventriculis totali obturatione oriri decretum sit, aliquando tamen nõ sine admiratione, alio pacto, diuersoq; loco affecto euenire posse veritati maximè consentaneum est, quamuis Gal. & reliqui Antiquiores Medici huiusmodi Apoplexia minimè verba fecerint: fieri nanque hoc morbi genus nonnunquam dùntaxat obstructo retiforme plexu mirabili, vel soporalibus arterijs, quas Græci καρωτίδας vocant, Arabes, & Barbarolatinĩ Medici Guidez obstructis, à recentioribus non semel obseruatum legimus. Fernelius lib. 2. de abditis rerum causis c. 15. sic scribit. Quum aliquando vidissem virum viribus integrum sinistri oculi ictu vehementiori repente attonitum corruisse, moxq; sensu, ac motu priuari, cum spiritu difficili, ac stertore, & cum alijs fortis apoplexiæ indicijs, cumq; nec venæ sectione, nec alia potuisset ratione seruari, quin horis duodecim interiret. mortis causam inuestigatione dignam putaui, discisso apertoq; capite, neq; ossis, neq; meningum, neq; substantię cerebri quicquam cõfractum diuulsumuè, sed dùntaxat interiores oculi venas contusionis vi dirruptas animaduertimus, è quibus sanguis Cochlearium duorum mensura in cerebri basim procubuerat, quiconcretus

cretus arterias eas obstringebat, quę retiformem cõtextum conficiũt, & quæ illinc in cerebri ventriculos propagatæ choroidem alterum con stituunt, cerebri autem ventriculi prorsus illæsi, inanesq; cernebantur. Hinc edoctus alterum, qui citra causam externam apoplexiam extinctus esset, dissecare volui, in quo humor crassus, & viscosus similiter ad contextum retiformem inuentus est, cerebri ventriculis nec oppletis nec obstructis. Hinc ego ratiocinatus cõsentaneum putaui ijs arterijs vel obstructis, vel compresſis apoplexiam gigni, quod tùm cerebrũ nihil spiritus è corde per subiectas arterias recipiat, sitque necesse illius motum, sensumq; perire. Consimilem historiam recenset Beniuenius c. 110. per hæc verba. Exorta inter duos iuuenes lite, cum alter alterum extento brachio alapa percusſisset in morbum statim, quem ἀπόπληξιαν Græci vocant, resolutus vapulans, paucis etiam horis iugulatus interijt, quare conuocatis Medicis (in vinculis enim detinebatur Reus) quæsitum est de morte ipsius, verùm alijs in ictum ipsum, quo materia commotam esse putarent, alijs in humidiorem locum, quo diutius obdormierat, nonnullis etiã in lautiorem victum, & potum pleniorem, quo dùm vixit, est vsus, huiusmodi mali causam referentibus indiscussum apud Præsidem remansit iudicium Hæc Beniuenius, à quo prior adducta causa si nõ recipienda, persimilem certè superiori à Fernelio adductæ imaginari debemus, siquidem & hanc Fernelij sententiam rationi consonam, experimentoq; comprobatam confirmare posſumus Iacobi Carpensis dictis, qui in Isag. in Anat. de venis loquendo ait, sæpè tamen accidit ipsis coarctatoria oppilatio à plethora sanguinis causata; quæ si fiat in ramis venarum Guidez semper sequitur somni profunditas, apoplexia, & suffocatio extrema. Meminit Iulius Alexandrinus salubriam lib. 24. c. 2. attoniti morbi qui interceptis venis, arterijsque à multitudine fit, quas vsq; adeò quandoq; infarctas obturat, vt expletas ad plenum, quum nec supersit vacuum, nec recipere extrinsecus, quod refocillãdo natiuo calori necessarium est, vlterius valeat, sed suffocato repente calore animal illicò concidat. Leuinius Lemnius Medicus inter recentiores non obscuri nominis lib. 1. de occultis miraculis naturæ, c. 11. de anima in cerebro constituta verba faciens inquit. Huius tamen vis per singulas corporis partes diffusa omnia membra calore fouet, ac viuificat, suisq; viribus instruit. Cor verò tanquã vitæ fontem peculari vi imbuit per arterias καρωτίδεας seu soporarias iugulum perreptantes, quibus præcisis sterilescunt homines, vel oppletis apoplexia feriuntur, necesse est enim vias esse quasdam, atque arteriarum, venarumq; decursus, per quos humores, spiritusq; cum animales, tùm vitales vltrò citròq; posſint commeare, ac calorem naturalem ab anima

ma concipere. Huius sententiæ quoq; fuisse inter antiquiores Rasim constat, quippè qui venas Guidez, seu iugulares in Apoplecticis secundas mandat, vt potè quibus oppletis affectio oriatur, inanitis verò soluatur. Ego multum Magnificæ Dñæ Mariæ Iustinianæ de Arriuabenis, dispensatorem forti apoplexia peremptum secare iussi, testes adduco D. Hippolitum Genifortum Mantuanũ, & Ludouicum Cangerlam Vicẽtinum, qui sectioni interfuere ambo in Vrbe nostra chirurgiam exercentes, & totam cerebri substantiam aquoso humore perfusam, & oppletam reprimus, quę etiam & in cerebri ventriculis redundabat, &, (quod mirum sanè fuit) disectis arterijs temporalibus tanta copia sanguinis atri, & crassi effluxit, quantam vix in toto corpore reperiri credidissem; Quare si corpus sanguine plurimo redundante apoplexia depręhenso, sed non validissima nobis occurrerit audacter ad harum arteriarum sectionem deuenire operepretium futurum maximè crediderim, licèt oppositum Marcus Gattinaria in sua praxi c. de apoplexia Rasis sententiam confutans docuerit veritus nimium sanguinis fluxum; Historiam scolaris cuiusdam tradens robustissimi, qui ludens cũ socio cum ense fuit vulneratus in vena Guidiz, & emisit plusquam viginti libras sanguinis in tantum, quòd nunquam potuit cõsolidari, nec reperiri potuit ingenium aliquod in consolidando, nisi vt vnus continuè teneret digitum comprimendo ne sanguis egrederetur tantò tempore, quo fatigaretur, deindè alius adueniebat quousq; facta fuit consolidatio post magnos labores. sed certè pace eius dixerim, nõ est, quod ipse vereatur sanguinis nimium fluxum in casu ferè deplorato, & lethali, in quo satius est aliquid cum spe bona operari, quam ęgrotum certè morti derelinquere, nec exemplum eius quicquam faciendum, nàm secus accidit in vulnere, quo arteriæ tunica multum hiat, ac in apertione longè minori à chirurgo phlebotomo fabre facta. ad hæc venæ temporales, quæ iugularium propagines sunt minori cum periculo secari poterunt, præterea cur est, quod timeamus in morbo adeò graui arteriæ sectionem, cum Gal. lib. 5. meth. med. c. 7. & lib. de cur. per sang. miss. c. 17. vel secundum aliorum diuisionem 22. in lõgè mitioribus prę ternaturam affectionibus in arterijs secandis audax non semel, sed plures fuerit, fæliciq; cum successu, vt ipse testatur, quod pariter faciendum confirmat Auic. 4. fen. primi ca. c. 20. Nouerunt sanè viri isti clarissimi nocumenta, quæ subsequi possunt, eorumq; meminere, & præsertim sanguinis copiosi, & spirituitosi effluxionis, sed & ad hæc mala euitanda ingenia, & pręsidia tradidere, quorum tutissima, præscisio transuersalis vasis ita vt extremitates retrahantur, sanguisq; exitus sistatur; Non itaq; expauescenda in apoplexia, quæ nobis curationis spẽ

pęnitus

penitus non ademerit temporalium arteriarum discissio, cum maius indè iuuamen, quam damnum consequuturum iure sit censendum; siquidem Gal. lib. prædicto de cur. per sang. miss. Apoplexiam fieri tradidit multo sanguine incumbente in animantis principium, quàmobrem cum Gal. non solum locis citatis, sed & 13. met. & 3. locorum affec. in vertigine, oculorum affectibus costarum doloribus arterias secuerit, idque Antiquiores se ipso quoque fecisse testetur, ipseq; & Auic. temporales in specie arterias disecandas docuerint, cum caput spirituosa, calidaq; materia laborarit, quod & in apopleticis fieri exempla, quę mox subijciemus demonstrabunt; cur est itaq; quod nos in apoplexia morbo grauissimo id experiri paueamus: sed plura de re hac alias fortasse scribemus. interim qui scire voluerit varios secandarum arteriarum modos, legere poterit apud Brasauolum in com. 4. lib. de ratione victus acutorum sec. 9. & apud Nicolum ser. 2. sum. 2. trac. 1. c. 10. sciendum autem obstructis non solum cerebri cauitatibus, & causis à materia crassa apoplexiam sequi intercepto spiritus animalis trasitu, sed & id ex obstructione à vapore crasso facta, presertim si mala sui qualitate cerebrũ vellicet, vndè contractio subsequatur, totalisq; fiat obturatio, euenire posse; quod exemplis nonnullis comprobare libet ab ijs desumptis, qui fumo carbonum extincti sunt. Quintus Luctacius Catulus orator collega Marij in consulatu ab ipso Mario mori iussus, inclusus in cubiculo calce recenter oblinito carbonum vapore suffocatus sibi necem dedit authorem Valerio Max. lib. 9. c. 11. Eodem fermè pacto ciues Romanos à campana plebe deprehensos balneis includi iussos fetore, atque ęstu anima interclusa peremptos memorię mandauit, Liuius lib. 23. historiarum ab Vrbe condita, Zoe Nicostratis Martyris vxor à Beato Stephano ad Chatolicam inducta pietatem crinibus suspensa carbonum fumo subtersuffocante perijt. Anno 1556. 24. die Nouembris hora quinta noctis. Quatuor homines angusto carcere in vrbe nostra detenti, ferreos cancellos, seu transennam ignitis carbonibus ignire, & emollire tentarunt. fugam indè arripere procurãtes, cumq; opus aggresʃi fuissent lignea fenestra, quę exterius transennam muniebat, atq; tunc temporis clausa reperiebatur, vaporum, & fumi à carbonibus elleuatorum exitum prohiberet, vndè in carcere angusto fumus totus cogebatur, hinc omnes tetro illo vapore malè affecti concidere, quorum vnus penitus resolutus mortuus est, alter verò, qui dolosi huius inuenti author extiterat, sinè loquela stupidus, ac immobilis per horas viginti tres facie mortuo persimilis permansit, tandem apertis oculis, confusus, & sine ratione resolutus ferè totus delirans loqui cępit, sed postea febre indeficiente, laterisque dolore, & tussi molestissima subsequuta extin-

ctus

ctus fuit, reliqui duo longo temporis tractu, multisq; opportunis adhibitis remedijs, ope Eccellentis viri D. Antonij Capriane Medici conualuerunt, Vndè si quæ secundo accidere, diligēter perpenderimus, in dubium vertetur, an potius in istis à carbonum fumo affectis cor, partesque spirituales Thoracis oblædantur, an verò cerebrum, vndè Apopletici sint dicendi, quemadmodum nos superius statuimus. Nàm huic nostræ sententiæ manifestè refragari videtur Christophorus à Vega lib. 3. de arte medendi c. 8. quo loco eorum curationem pertractans, qui strangulationem effugerunt, Hæc habet, Vnus se collo suspendit, cui amici laqueum subitò absciderunt, & vixit bibito aceto mulso cum pipere, per hæc enim extinctus calor restituitur, Duo alij sentinas, & cęnosos puteos, purgantes præ fætore strangulati spumam mittebant ab ore, quos socij, qui ei muneri ministrabant, extra puteos demortuos, & ferè extinctos eduxerunt, erat sanè affectus hic Apoplexia, facta corruptione spiritus animalis impletis cerebri ventribus fætido vapore, spiritum corrumpente. Ego verò ambos sanitati restitui, alterum bibito aceto, & pipere, alterum bibito aceto, & pulegij sicci puluere, adhibitis quoq; naribus bonis odoribus ex ambra, & muscho. Postmodum verò ibidem author cum de suffocatis in aqua verba fecisset, statim subiungit. Euenit quoq; strangulationis alius modus non ventilato calore cordis, nec refecto animali spiritu. Vidi enim non paucos, qui in cubiculo conclusi cum carbonibus nuper accensis cœnam vomuerūt cum magna mentis turbatione, & syncopi, quorum quidam statim obierunt antequam ipsi, aut Medici mali conscij fierent, alios inueni adhuc vomentes, qui apertis fenestris, & ianuis, solo aeris libro ingressu, & respiratione eius, fuerunt liberati, quibusdam febris remāsit cessante symptomate quibusdam verò capitis dolor, qui spontè deindè cessauit, aut apposito rosaceo. Ex hisce Eccellentissimi Medici dictis colligimus ipsius mentem fuisse in huiusmodi affectis hominibus cor, partesq; spirituales magis oblædi cerebro ipso, & animalibus partibus. Quod tamen certè aliter se habere experimento deprehendimus; fatemur quidem ex fumi carbonum ad intra corpus ingressu vitiari naturalia, spiritualia, & animalia membra, vt ita loquar, magis tamen cerebrum, vndè Apopletici tandem motu, & sensu destituti concidunt, seruata interdū respiratione aliquali nunc maiori, nunc obscuriori, prout validior, vel imbecilior fuerit affectio, quod Nos bis obseruauimus. Erat homo quidam ex ijs, qui laneos birretos super ligneas formas extendunt Nicolaus Gerarducius appellatus, hic hyberno tempore cum madentes multos, vt mori est, extendisset, exsiccādos hypocausto huius muneris gratia parato imposuit, atq; succensis carbonibus abijt. Pueri bini ei in ar-

te ministrantes cũ cęnassent, vt calefierent, vaporariũ ingressi, somno correpti intus totam noctem transigere, summo mane surgit Magister, ambos sinè sensu, & motu humi procumbentes reperit, faciem tamen non mortui referentes, sed dormientis; hos ego, cum inuisissem, nõ penitus pulsu destitutos inueni, tamen breui morituros penitus pronuntiaui, malum enim altius radices egerat, paulatine verò viuido colore faciei deficiente vesperi exanimes omninò sepulturę tradijt sunt, Anno quoq; 1575. Fabriferrarij, cui Ioannesmaria nomen bini filij in Gabianæ villa commorantes, cum per sex horas in thalamo cubassent, quem pater calce dealbandum curauerat, carbonesq; accensos indiderat, vt, citius exsiccarentur parietes, resoluti sinè sensu, & motu reperti sunt, aliquali tamen vitæ residuo remanente, vt ex pulsu, & viuido faciei colore depręhendebatur, quo paulatinè extincto, non nisi per multas horas delituit, ita vt nulli dubium relinqueretur ipsos apoplexia correptos concidisse. Quod postremò exemplo alio clariori confirmare libet, Alexius Ghiaponus Mantuanus, cum Bononiæ Iuris peritiæ operam nauaret, accensis in thalamo carbonibus, vt frigidi aeris inclementiam arceret, fenestris, ianuaq; optimè clausis, studere cæpit, paulò post consocij ad cęnam ipsum aduocant, cumq; remorantem, minimèq; respondentem animaduerterent, ostio cubiculi reserato, illum sensu, & motu destitutum in terra prostratum spuma ore madente reperiunt, Medicos statim aduocant, qui capiti multis adhibitis præsidijs tandem candenti ferro in occipitio inussere, sicq; sensum, & motum recuperare cæpit, ac tãdem sanitati restitutus adhuc viuit, & studijs eisdem incumbit. Hipp. quę dictum in aff. 43. 2. lib. non semper veram sententiam continere clarissimè demonstrauit, cum inquit strangulati, ac dissoluti nondum mortui non referuntur, quibus spuma circa os fuerit, Mendacem verò Haly 6. prac. c. 4. srcibentem, qui autem cũ fumo fuerit suffocatus, & dissolutus, si ab ore eius spuma exiuerit, nulla est ad eius salutem via, ex quo fumum ignitorum carbonum cerebrum pręcipuè petere, maloq; ingenti afficere apertè docuit. Non, tamen negandum nonnullos, quibus sensus, & motus restitutus est condensatis vaporibus crassis, & in catharrum versis ad pleuram membranam decumbentibus pleuritidem, vel ad fauces anginam excitare potuisse, sicque tandèm patientes grauiter affectos neci tradere. Hinc fortasse Io. Matheos de Gradis in suis com. in 9. Rasis de ijs, qui fumo carbonum suffocati sunt, in c. de Angina meminit, historiam recensens duorum famulorum cuiusdam Apotecharij, qui Mediolani ex fumo carbonum thalamo inclusi extincti sunt, sententiam nostram secutus est Clarissimus in rę Medica vir Hieronimus Mercurialis lib. 3. variæ lec. c. 2. quo loco

P carbones

carbones lædere nimio illorum calore caput exsiccante, & condensante tradit. Quam sententiam à Quinto Casſio probl. 12. mutuatus est, quęrens enim Casſius cur calor ex accensis carbonibus κεφαλαλγίαν faciat lignorum verò caliditas non idem efficiat; causam reddit talem ὅτι ἡ μὲν ἀπὸ τῶν ἀνθράκων, ἡ περιβάλλουσα θέρμη πυκνοῖ κατά τινα θερμότητα Adrianus Iunius ita vertit. Quoniam qui à prunis spargitur æstus, vi calorifica coarctat, obturandoq; constringit. Nos vt sincerior sensus elici posſit; sic verbo verbum reddimus, Quia caliditas à carbonibus eleuata condensat secundum quandam caliditatem. Verùm quia Casſij verba obscura videntur, vt illorum sensum genuinum hauriamus, res ipsa altius, est indaganda. Quomodo & carbonum fumo aliqui moriantur Gal. 7. de vsu partium c. 8. & lib. de vtilitate respirationis perquirens, Erasistrati opinionem damnat. qui id in spirituum tenuitatem referebat; eosq; perire existimabat, qui ex carbonum odore, vel qui in charonis sunt Baratro, vel domos incolunt calce nuper illitas, & extinguũtur, propterea quòd spiritus prętenuitate cõtineri corpore nequeant, Gal. verò ibidem huius causam in qualitatẽ alienam naturę nostrę reijcit, quod & à chantaridibus, leporeq; marino fieri scimus. Verùm cum philosopho turpe sit semper ad occultas proprietates recurrere, præsertim cum aliũdè alicuius effectus naturalem causam venari liceat. Iccirco communisſimo hoc proprietatis occultæ subterfugio post habito, proximiorem eamq; manifestiorem causam perscrutari conabimur. Carbones dùm conficiunt Ministri ligna plurima in molem quandã ordine disponunt, ita vt veluti collem, & monticulum effingant, quem terra cooperiunt, spiraculo quodam duntaxat derelicto, in quo igne iniecto, paulatim ligna accenduntur, ita tamen vt liberè fumus minimẽ difflari queat, prohibente terreno tegumento, quo circumsepiuntur, sicq; tandem ex se ipso cum difflari nequeat ignis extinguitur, interim verò fit, vt vapores crasſi à lignis vi ignis eleuati resolui nequeant, sed in carbonibus ipsis fumidæ illæ exhalationes commoriantur à calore, & siccitate ignis crasſiores redditæ, & caliditatis excedentis mordacis participes effectę. fumus enim quilibet calidus, & siccus existit, auth. Auer. 5. coll. c. 42. vndè & fumus lignorũ, ex quibus conficiuntur carbones eiusdem qualitatis existit, at ob causam superius adductam siccior euadit, & crasſior agente igne in humiditate lignorum, fitq; calidior ex ignis inclusi comburentis excedenti caliditate; hoc iacto fundamento, manifestum fit vapores, seu fumos huiusmodi carbonibus inclusos, dùm aere patenti accenduntur exhalare aeriq; permisceri, sicque per nares, & os cerebrum petentes sua crasſitie illius meatus opplere, malaq; qualitate in calido fundata etiam parietes ventriculorum cerebri

bri vellicare, ita vt ex se ipsis cõtrahantur, sicq; facilius vapores crassi præmorati totalem cerebri meatuum obstructionem pariant; ita vt occlusione perfecta concidat animal, fiatq; apoplexia ex ijs Cassij sententiam dilucidata, non est difficile problematis causam inuenire, si enim carbonum accensorum caliditatem densare cerebrum communissimo significato intelligeremus, falsum esset, cum rarum, & densum sint qualitates in sequentes primas qualitates ex secundo de gener. & corr. calidiq; potius sit rarofacere, quam densare, at densat caliditas carbonũ eo pacto, quo superius exposuimus, sicq; Cassij sententia est explicanda. Quod verò à Mercuriali ibidem ex Plinio lib. 33. c. 5. adducitur, à veritate maximè alienum est, maiorem scilicèt vim iri carbone exusto, iterumq; flagranti inesse; huius erroris fidem faciunt artifices omnes, qui illo vtũtur, nanq; si ignitos carbones, quibus vsi fuerint, extinguãt; minorem deinceps vim illis iterũ flagrantibus inesse experiuntur. Hinc fit, quod carcere detenti, quibus pedes torquendi gratia inurendi sunt, Ministros fraude corrumpant, vt carbonibus ex lignis rarioribus confectis, ijsq; semel, vel pluries accensis, moxq; extinctis vtantur. Vndè Cassius eodem problemate ad noxam carbonum fumi tollẽdam, quã in excedenti caliditate fundari diximus, illos vino modico aspergere, & extinguere pręcipit; sed de re hac plura, quàm institueramus, Eadem de causa ex eccedenti caliditate fulminis, seu vaporum ab eo prouenientium nonnullos apoplexia correptos, quemadmodum & ex fumo carbonum obseruatum aliquando legimus, Beniuenius c. 23. talem describit historiam; Attonitos fulmine patrem, & filium vidimus, quorũ corpus, & mens stupore quodam tenebantur, adeò vt dissolutione neruorum, quam Græci παράλυσιν vocant affici eos crederem, cumque ad septimum vsq; diem ferè absq; cibo, & potu, quinetiam muti & sine sensu vitam miseram traherent, ex vena demùm, quam Medici nigram vocant sanguis emittitur, aluus ducitur, corpus plurimis frictionibus distingitur, ac tenuissimis interim cibis vt cunq; aliuntur, donec paulatim refecti ad pristinam sanitatem tandem reuersi sunt. Vessalius lib. 1. c. 5. humanę fabricæ historiã describit, quæ ab omnibus ferè receptã apoplexiæ causam in dubiũ vertere videtur, quæ talis est. Augustæ Vindelicorum in bienni puella obseruaui caput in mensibus plus minus septem ita increuisse, vt nullum viri caput vnquam viderim, quod non mole illi cederet, fuitq; is affectus, quem veteres hydrocephalum vocarũt ab aqua, quæ in capite asseruatur, & colligitur, quæq; non inter caluariam, & exterius ipsam succingentem membranam, aut cutẽ (vbi aliàs aquam reponi Medicorum libri docent) huic puellæ fuerit collecta, verùm in ipsius cerebri cauitate, adeòq; in dextro, sinistroq; illius ventri-

culis, quorum cauitas, amplitudoq; ita increuerat, ipsumq; cerebrum ita extensum fuerat, vt nouem fere aquę libras, aut tres Augustanas vini mensuras (ita me ament superi) contraxerint, Ad hæc vt cerebrū in capitis vertice, membranæ quasi modo erat tenue, & quodammodo continuum cum tenui sua mēbrana corpus, ita quoq; caluaria fuit prorsus membranea, tantaque duntaxat sede ossea quanta Caluariæ puellæ erat amplitudo, priusquam caput extra modum increscceret, ea ferè ratione, qua in nuper natis pueris frontis os, & verticis ossa constare cernimus, vbi illa alioquin mutuo sunt cōtermina, & in admodum pueris, insigni interuallo, amplitudineq; visuntur membranea. Cerebellum interim, cerebriq; vniuersa basis secundum naturam habebant, vti & neruorum productiones, dein nullis prorsus sedibus, quam in cerebri ventriculis, adeò atq; dixi adauctis aquam reperi, & puella ad mortē vsq; sensibus omnibus integrè est vsa. Hactenus Vessalius, ex quibus sanè nō parum mirandum, quòd stante tanta aquæ copia cerebri ventres replēte puellam nunquam, nec etiā leuis apoplexia inuaserit. Huius rei caussam posset quis assignare, quod aqua tantum cauitatis cerebri oppleuerat, non autem parietes, & substantiam ipsius quod in Apoplexia requiri superius docuimus, sed hæc responsio futilis est, nam nec caro laborauit, quo saltem deprehendi debuisset, quare alia ratio magis consentanea est perquirenda, eam autem esse nos arbitramur, quòd aqua illa tenuis esset, & non crassa & glutinosa ita vt spirituum animaliū transitum admitteret, eam enim aquam seu potius humorem aquosum, qui in apopleticis, quorū capita secuimus, inuentus est, glutinosū esse obseruauimus. quod pariter Realdus Columbus inter anatomicos clar. lib. 15. de ijs, que in Anatome raro contingunt, testatum reliquit, cuius hæc sunt verba, Disecui nō semel, qui ob fortē apoplexiam obierāt, in quorum cerebro magnam aquam reperi, perspicuam quidem sed glutinosam. Cum itaq; prænarrata puella cerebri cauitates aqua simplici non visciditatem, lentorem vè præseferente vllum opletas haberet, factum fuit, vt animalis facultas spirituum medio ad singulas partes, per neruos descenderet, simplex nāq, aqua nō ita dēsi corporis existit, quin aeris ingressum, & permeationem non admittat nedum spirituum, qui aere longè subtiliores existunt, quod ex eo palam fieri potest, quòd pisces sub aqua degentes aerem inspirent, quod quamuis Arist. lib. 3. de partibus animalium inficiari videatur, nihilhominus eius interpres Auer. ibidem in com. affirmat, pisces quidem, qui sub aqua moram trahunt non posse per pulmones respirare; verum naturam illi adhibuisse vice pulmonum nares, in eorum genis, in quibus naribus extant quędā parua foramina, p quæ deffertur vapor ex aqua ad ipsos non autē aqua,

quem quidem vaporem aeream substantiam nemo sanæ doctrinæ n egare poterit Hanc opinionem sequtus est Gal. seu quiuis alter author lib. de anothomia arteriarum in calce capitis, quod & per initia lib. de vtilitate respirationis clarius sic scriptum reliquit; Constat autem maiores pisces spirare extra aquam, quos etiam pulmones habere manifestum est, minores vero pisces, qui loco pulmonum brachias habent, spirant intra acquam, per poros brachiarum, qui sunt proportionales fistulis pulmonis, quemadmodum enim fistulæ pulmonis, ita similiter & pori branchiarum vsq; adeò angustantur in ea parte, quæ terminatur ad cor, vt non capiat aquam sed aerem solum, qui per poros excolatur. ab aqua transiens ad cor. quod autem aer sit intra aquam probatur ex eò quòd quando congelatur aqua sit minor propter aeris expressionē; Quod & pariter 6. de vsu part. c.9. de piscibus loquens per hęc verba videtur confirmare. Nō igitur quemadmodum volucribus ac gressilibus anim. ita & illis re fuit maximum vnum respirationis, ac vocis ortum esse meatum, sed earum, quas brachias appellamus, costructio ipsis vicæ pulmonis est, cum enim crebris, ac tenuibus foraminibus sint brachiæ hæ interceptæ, aeri quidem, & vapori peruijs, subtilioribus tamen, quam pro mole aquæ; hanc quidem extra repellunt, illos autem promptè intromittunt. huc adde, quòd natura etiam frigidiores sint pisces, quā vt ipsorū cor magna indigeat refrigeratione: Huic opinioni manifestè Plinius lib. nono historiæ naturalis c.7. adstipulatur minimè veritus ab Arist. opinione recedere tanquam veritati minimè cohærenti, inquiens pulmonum vice alia possunt inesse spirabilia viscera, ita volente natura, in aquasq; penetrare vitalem halitum, qui etiam ab eisdem reddi cernatur, cum animalia, quæ semper defossa viuunt; sicuti talpæ, aerem respirantia terra intermedia spissiore alioquin naturæ parte ipsa aqua videamus, accedit æstiuo calore adnotata pisciū quędam anhelatio, & alia tranquilla veluti oscitatio, præterea Arist. ipso lib. 4. de natura animaliū c. 10. pisces dormire fatetur, at quæso quis sine respiratione somno locus? Ad hæc bullantium aquarum sufflatio pisces respirare indicat. Cumq; pisces ipso Arist. docente eod. lib. c. 8. auditum & odoratum habent, odoratus autem, & auditus fiant medio ipso aere ex Auic. 3. coll. c. 36. cur non dicemus aerem media aqua ad pisces penetrare, & per consequens etiam respirationi inseruire? quòd siquis Aristotelem obijciat dicentem 2. de anima tex. com. 76. piscęs odorare sine anhelitu, & eodem esse passionem communem aeri, & aquæ & ideò argumentum ex Plinio desumptum nihil concludere, Respondemus, dato & non concesso Arist. dicta veritatem habere, Auerroem tamen eius interpretem celeberrimum in com. illius textus determinare,

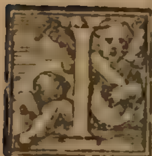
pisces

piſces non poſſe ſentire niſi medio aeris cadente in illo voce vel alio ſre pitu ex percuſsione corporum in aere & non in aqua, ergò concludendum aerem per mediam aquam ad piſces peruenire, quem etiam illos inſpirari, ex eiuſdem Auer. ibidem auth. non eſt incōueniēs, debebat autem & reliqua ratione probare Ariſt. quòd piſces odorarent ſine aliqua reſpiratione, non autem ita ſimpliciter dictum ſuum proferre, ſi illi fides adhibenda erat. Quòd verò piſces aerem inſpirent nos hyeme quodam præterito experimento quodam caſu didicimus. Cum enim ſtagni quidam ex diuturno frigore, ſummoque craſsiſsima glacie obducti diu permanſiſſet, liquata glacies piſces omne præſertim maiores mortui depræhenſi ſunt. & ſi enim piſces vt potè, qui maximè frigidi, & exangues ſint, per determinatum tempus pauca aeris inſpiratione indigentes ſub glacie denſiſsima in aqua præſertim fluente, degere poſsint, precipuèq; minores, nihilominus, per longum tempus in aquaq; ſtagnante haud viuere poſſunt, ſed ſuffocati intereunt. Nec obſtat, quòd quis obijcere poſſet piſces ſcilicèt illos potius ex frigore, quam prohibita reſpiratione exanimatos fuiſſe, dicēte Ariſt. lib. de hiſt. animal. 8. c. 19. locis frigidis piſces parum vigere, maximèq; infeſtari algore qui lapidem in capite habent, vt Chromis, Lupus, Phager, Vmbra, facit enim lapides rigor, vt per algorem gelentur, & excidant affirmāteq; eodem Authore lib. 9. eiuſdem c. 37. De Euripo Pyrrheo piſces per hyemem omnes excepto gobione foras enatare propter frigus, locus enim hic frigidior eſt, ſed ineunte vere eodem redire. Quæ tamen Ariſt. dicta poſitionem noſtram minimè euertunt, fatemur enim piſcibus quemadmodum & cæteris omnibus animantibus frigus excedens inimiciſsimum eſſe, non tamen ex eo duntaxat, ſed & ex prohibita aeris inſpiratione præmemoratos piſces peremptos rei euentus indicauit. Cum enim Mātuana tellus ob varias Padi inundationes pluribus ſtagnis diuerſis in locis abūdet. ex quorum nonnullis non modici piſcium prouentus Domini percipiūt Piſcatores quidam labori minimè parcentes primis diebus de frangenda glacie cogitarunt, atq; rem ſecuribus, ferreiſq; alijs inſtrumētis aggreſsi plura foramina diuerſis in locis aperuerunt. mirùm certè dictu, vidiſſes maximas piſcium turmas accurrentium maximo cum ſtrepitu eò ſtatim confluere, qui aeris deſiderio tracti ora extra aquam extollebant, Illi ita inhiantes, vt nullo ferè cum negocio maxiam eorum copiā piſcatores caperent, ſed quid multis morer, non ne piſces aqua extractos in aereq; poſitos manifeſtè reſpirare videmus, quod ſi diutius nō viuunt, quod extra proprium locum ſint in ambiente illis minimè proportione reſpondente eſt in cauſa. Hæc itaq; longiore oratione ſint dicta ad probandum aerem aquam permeare poſſe, quod ſi verum eſt, vt

quem-

quemadmodum demonstrauimus, quis ambiget id quoq; spiritus facere posse. Cum subtiliores, leuioresque sint aere, quinimmo pars leuis, quæ simpliciter in spiritu reperitur, non fit grauis nisi ex permixtione aeris, vt habetur 4. cęli com. 39. & Gal. 3. de naturalibus facul. scriptum reliquit, scriptum esse quid leuissimum, & tenuissimum omnium, quę sũt in corpore humano. Quibus statibus cur puella, cuius historiã recitat Vesalius Apoplexia minimè fuerit correpta clarũ esse existimo.

Congelationes miræ. Cap. VII.

IN maximam sui admirationem trahit affectio illa, quæ à Græcis κατοχὴ interdum καταληψις dicitur, à latinis verò depræhensio, Occupatio, seu Congelatio appellatur, vt potè quæ rarissimè contingat, hominesq; ita disponat vt hoc morbo detẽtos in Ecstasim à Deo raptos vulgares aliquando existiment testimonio Gordonij, & Gerardi quemadmodum refert Nicolus sec. 3. tract. 2. sum. 4. c. 7. Huius affectionis morbosæ historias nonnullas in medium afferre decreuimus, cum pleriq; Medici reperiantur, qui toto vitę suæ vinculo medicinã facientes tali malo depræhensum neminé viderint, quarum binas literis mandauit Fernelius lib. 5. de part. morb. & symp. c. 2. Vnùs dùm literis, & chartis sedulò inuigilat repente Catalepsi perculsus, ita quidem obriguit, vt sedens, calamumq; digitis præmens, oculis in libros defixis putaretur in eorum studia incumbere, donec vocatus; & impulsus depræhensus est omni sensu, motuq; carere, Alterum mortui ritu iacentem inuisi, qui neq; cernebat, neq; audiebat, neq; compunctus sentiebat quicquam, facilis tamen inerat inspiratio, & quicquid in os inferebatur prompte vorabat, è lectulo sublatus solus consistebat, impulsusq; incedebat, & quocunq; vel brachium, vel crus, vel manus inflecteretur illic quasi fixum, & stabile permanebat expressum, quandam dixisses Laruam, aut arte progredientem statuam. Beniuenius c. 3. talem & ipse Cõgelati descri bit Historiam, Post graues, diuturnosq; labores, quibus per ingentia frigora, turbido, & pluuio cęlo, perq; flagrãtissimos æstus diu, noctuque perequitans sese fatigarat Antonius Collensis difficiliorem tãdèm incidit ægritudinem, qua statim vt corripiebatur (quòd sæpè homini contingebat) amissa illico memoria sensuq; eodem, quo erat, dùm ab ea inuaderetur, habitu perseuerabat patentibus etiam & inconuiuis oculis, si enim inter ambulandum hoc illi contingebat malum, ambulabat, si inter quiescendum, quiescebat: sin verò inter aliud quoduis agendum, tantisper illud agebat, nihil interim audiens, nihil loquens, nihil cognosens,

ſcens, donec cedente morbo ad ſe regrederetur, & tunc etiam nihil eorum, quæ egiſſet reminiſcebatur. Ex Medicis autem, qui hominem, viderunt alijs virtutem, quæ diſcernit, & vnit, coniungitq; læſam eſſe iudicantibus, eiuſq; noxam cæteris ventriculis iunctum iri volentibus adeò vt memoria ex hoc, & communis ſenſus intrinſecus paterentur, alijs aliter, & quidem argutius & morbum, & cauſam explicare conanti bus, nos hominem gelatum dicebamus, Amatus luſit. cent. 2. cur. 14. alteram talem deſcribit. Quaſi in ſomnum ſolutus decumbebat iuuenis ad quem celeres inuiſendum acceſsimus, cuius oculi patebant, & eorũ cilia immota, ac rigida permanebant, nec ab aſsidentibus incitatus reſpondebat, aut mouebatur, immo immotus, & in conniuentibus oculis, vt dixi, manebat totus rigidus, ac congelatus ſtabat, vt meritò iuuenem hunc Catalepſi, hoc eſt congelatione premi conſentaneum eſſet, Reprehendit autem Amatus cur. 15. ſequenti in ſcholio. Fuchſiũ, quòd ſub eodem capite de Cathoco, & Catalepſi verba fecerit, cum ipſe potius animaduerſione ſit dignus; ait enim Cathocum à Catalepſi differre, Cathocumq; deſcribens. Comatis ſeu Cataphoræ vigilis indicia, & ſigna offert, falsòq; Cathocum à Catalepſi deſtinguit, cum vnũ, & idẽ ſint, quemadmodum clariſsimè colligitur ex Gal. com. 2. in 5. Prorhe. tex. com. 56. & 60. quo loco congelationem, ſeu Catalepſim deſcribens Cathocum vocat, quod non minus apertè etiã ex ipſius dictis 4. de cauſis pulſuum, & lib. de introduc. ad pul. patere poteſt, quam ſententiam quoq; omnes fere doctiores Neoterici Medici inſecuti ſunt. Nec Hip. loco ab ipſo Amato citato 4. de morbis popul. loquitur, (vt ipſe arbitratur) de Cathoco, ſed de affectione illa media inter lethargũ, & phrenitidem, quæ Coma Vigil ſeu cataphora in ſomnis & Typhomania quoque appellatur, cuius meminit apertè Gal. lib. de pulſ. ad Tyrones, & 3. de morbis vulg. Verùm huic viro errandi occaſionem præbuiſſe Pauli verba exiſtimo, qui de vigili comate lib. 3. c. 10. verba faciẽs caput nõ ſolum de Comate vigili, ſed & de cathoco inſcripſit, vndè Amatus binis nominibus eandem dũtaxat ſignificari ægritudinem exiſtimauit, præſertim cum eodem c. Cathocum appellatum fuiſſe comam vigilẽ ab Antiquioribus affirmet. Verùm ſi ea, quæ in fine capitis ſcribuntur, animaduertiſſet Luſitanus, non ignoraſſet ibi ſub nomine Cathoci Paulum Catalepſim deſcripſiſſe; ſed nec minori reprehenſione vacat Ioannes Langius, qui epiſtola 25. Cathoci, & Catalepſis eſſentiam tradens nonſolum nomine ſed & re defferre ſcribit, quòd non modo falſum eſt, vt paulò anteà demonſtrauimus, ſed & ſibi ipſi contrarium, nàm paulo poſt Comam ſomnolẽtam Græci κῶμα υπνῶδες ad differẽtiam alterius quę κῶμα αγρυπνον ideſt Coma vigil dicitur appellarunt Catgocum, &

Catalepſim

Catalepsim Antiquiores nominasse affirmat, in quo dupliciter peccat, nàm falsum est Coma soporosum ab antiquis nomine Cathochi, vel catalepsis vocatum fuisse, sibi verò minimè cōsentaneū, qui diuersas non solum nomine, sed & ratione affectiones esse Cathocum, & Catalepsim superius docuerat. Veruntamen excusatione dignus Langius cum cæcutiendi ansam ipse Aetius dederit, qui ser. 6. c. 4. de Comate vigili verba faciens, vt ex ipsius dictis colligitur manifestè, caput de Cathoco, & Catalepsi inscripsit, & sic vocari mediam affectionem inter phrenetidem, & Lethargum affirmat confundens hasce affectiones insimul, nàm modo signa Comatis vigilis, modo Catalepsis tradit, quas tamen in doc. Gal. distingui ex locis citatis, & ex com. 8. com. 21. in 3. de morbis vulg. clarè colligitur, sed longè maiori me herclè indigent consideratione, quæ à Gal. com. 2. in primum protrahet. com. textus 56. scribuntur. talem enim ibi Cathoco depręhensi historiam recenset. Quidam etiam ex nostris condiscipulis, cum asiduo disciplinarum studio se fatigaret malo hoc correptus est. iacebat enim veluti lignum prorsus inflexus, rigidusq; atq; extensus, videbaturq; oculis apertis nos ita intueri, vt ne conniueret quidem, nihil tamen loquebatur. Is quoq; tempore eodem, quæ loqueremur, audire se dixit, quędam non euidenter clarèque, nonnulla item & memoria tenens referebat, præsentesq; omnes se se conspicere dixit, ita vt quorundam actiones recordatus exponeret, sed neq; loqui posse, neq; membrum vllum mouere: In congelatione enim imaginationem offensam recipere, & resolui, Gal. lib. de diff. symp. c. 3. docuit, sensus item vitiari, & tolli ex pręnarratis historijs diximus. Memoriam verò aboleri quam maximè rationi consonum est. cum in ipsa potissimum posteriorem cerebri partem, & ventrem pati, Gal. 4. de locis aff. 2. docuerit vbi memoriæ functiones fieri nos superius c. 2. docuimus. Hunc scrupum nos sic diluere conamur, quod vitium hoc non semper per se cerebro affecto contingat ex humore crasso, & lento frigiditate, & siccitate officiente, sed & aliquando fieri per consensum ab alia corporis parte, puta à ventriculo, quemadmodum testatur Gal. lib. 1. de symp. cau. c. 7. communicata noxa cerebro medijs neruis, quamobrem cum contingat aliquando malum hoc per consensum communicatum remitti, & modo etiam intendi, fit, vt tempore illo intermedio, quo offensa non ita cerebro communicatur, sed magna ex parte cessat, sensitiuas & animales principes operationes leue nocumentum recipiant, sicq; in opus suum exeant. Talem autē fuisse Cathocum condiscipuli Gal existimandum, vnde factum, vt nonnulla aliquando dùm minori malo afficeretur cerebrum, cessante, vel saltem remittente consensu, eorum, quæ agerentur, audierit, & viderit, prorsusq; so-

luto morbo recordaretur, & recitaret, quæ certè nostra interpretatio Gal. verba diligenter perpendenti illis maximè cõgruere cognoscetur. Cathoci ex consensu à vermibus effecti meminit Alex. Benedictus de cur. morb. lib. 2. c. 26. per hęc verba, Cum Cydone essemus in Cornelia domo puella, quæ nondum octauum compleuerat annum, in febri ardentissima somno, primum, dein intentis oculis Chatoco correpta est diebus continuis septem, nihil hauriendo preter ius pulli, in quo portulaca decocta fuerat, iacuit pallida, muta, sine sensu, & motu, grauiter respirans, in ea suprema filiæ desperatione mater ex melle glandem in alnum subdidit, qua sine sordibus duos, & quadraginta vermes in globi modum extulit, & statim ad vitam redijt, ex ijs ventris animalibus caliginosi vapores cerebri sensus omnes compręhẽderãt. Hactenus Alex. Benedictus, qui & ipse non simplicis Catalepsis, sed comati permixtæ historiam recensuit, quod Aetium fecisse etiam diximus, inuicem verò nonsolum complicari cerebri affectione, sed inuicem permutari ex vnaque alterã fieri, nos superi⁹ sępe diximus, & quo ad Catalepsim spectat colligi facilè potest, ex Hip. lib. 5. morb. popul. quo loco talem literis historiam mandauit. Eumenus larisseus rigida habuit crura, & manus, & maxillas, & nõ poterat neq; extẽdere, neq; flectere, si nõ alius flecteret & extẽderet, & neque maxillas diducere poterat, si nõ alius diduceret Aliud verò nihil neq; dolebat, neq; edebat nisi mazã, & aquã mulsã bibebat Vigesima die sedit, cadit supinus, & caput ad lapidẽ vehemẽter offendit, & vertigo ipsi caliginosa offusa est, & paulò post surgens sanus, erat, & soluta erant omnia, preterquam post somnum, vbi excitaretur, articuli modicè ligati erant. Catalepsis in comitialem morbum conuersæ sic meminit Beniuenius c. 46. Hieronymus Bencius cum è Diui Laurentij æde vbi declamantis ad populum concionem audierat, domum sese recepisset, & reserato hostio ad cubiculum vsq; in quo vxor ex partu languens iacebat, ascendisset, immotus ibidem, & in conniuis oculis stetit, quem cum vxor diutius intuita rogasset tandem, quid ageret, & ille nihilosecius expergisceretur, accersitis famulis in eodem, in quo ipsa iacebat cubili coniugem locari, iubet, Qui vbi tandem sensum recepit, nihil eorum, quæ ipse interim egerat, recordabatur. Quare cõuocatis Medicis, quibus & ipse interfui plurimo sermone quæsitum est, an ille toto eo tempore obdormierit, vt accidit multis, qui ea persæpe dormientes faciunt, quę munia solum videntur esse vigilantiũ, an alio quoppiam morbo laborauerit, ac tandem conuenimus, illum eo tempore nõ dormisse, sed rigidum potius, vel attonitum, aut gelatum fuisse; quam quidem sententiam etiam subsequens malum manifestissimè comprobauit, cum paulò post in comitialem inciderit morbum, quo nullis prorsus

sus

ſus conferentibus auxilijs' multos iam annos miſerabiliter cadit. Hanc præternaturalem affectionem, & ſi ab humore melancholico, craſſo, & refrigerato fieri. poſſe omnium ferè vnanimi ſententia receptũ ſit: Nõ tamen ideò concludendum, quod Argenterius voluit, ab humore melancholico fit Catalepſis, ergò melancholicos omnes Catalepſi laborare deberent. Nàm melancholicus humor lædit aliquãdo corpus, aliquãdo animam, vt voluit Hip. & Gal. lib. 3. de locis aff. vt in Catalepſi vera non deprauãtur principes potentiæ imaginatiua, ſed abolentur, vt diximus, ex Gal. lib. de diff. ſymp. ſecus autem in melancholia, in qua imaginatio dùntaxat deprauatur, melãcholiæ nanq; varias eſſe ſpecies prout in ipſis doloſæ imaginationes apparent, Gal. verba 2. de cauſis ſymp. liquido demonſtrant. Ad hæc non eſt parratio Catalepſis, & Melancholiæ quo ad cerebrum patiens, in illa enim afficitur tanquam pars inſtrumentalis cum ſubſequatur ad poſtremi ventris obſtructionem ex humore melancholico, vt ſuperius ex Gal. ſententia docuimus, in Melancholia verò patitur cerebrum tanquam pars ſimilaris, & ſecundum eius corpus, quemadmodum Gal. 3. de locis aff. docuit, & ante ipſum Hip. 6. de morb. vulga. Quare Ioannis Argenterij ratiotinatio peccat, in hoc enim ficuti & in alijs multis contradicendi ſtudio illectus perperam multoties priſcæ medicinæ fundamenta nonnulla funditus euertere conatus maximè deſcipitur, Vir alioquin perſpicaciſsimo ingenio donatus, plurimaq; literatura conſpicuus.

Geminatę viſiones. Cap. VIII.

T ſi binis oculis donatus homo fuerit, ſimplices tamen obiectas res conſpicere manifeſtiſsimum eſt, quod ſi aliquando alicui res geminas videri contigerit, id non ſine admiratione fieri experimur, quemadmodum cõtigit annis elapſis Antonio Valerio annos ſeptuagintatres nato, optimæ tamen cõſtitutionis ſeni, qui repẽtè hoc ſymp. correptus fuit, vt quæcunq; aſpiceret, ea duplicata videret, quod ſi alterum oculum clauſiſſet, ſimplicis obiecti ſimplex viſio occurrebat. Huius euẽtus cauſam reddituri neceſſe eſt, vt viſionis modum explicemus, cum in re hac varij varia ſenſerint, quod & poſterius mox explicandis problematibus circa viſum maximè conducet, Ariſt. eiuſq; ſectatores Peripatetici omnes viſionem fieri per ſpecierũ ab obiectis manantium ad oculos aduentum arbitrati ſunt. Cuius. Opp. Gal. qui voluit viſionem fieri per delationem, & extramiſſorum radiorum ab oculis ad obiecta viſibilia; Vtriuſq; opiniqnis fundamenta, atq; rationes, quibus horum opinio-

num ſectatores oppoſitam ſententiam euertere tentāt, quæ propèmodum in numera ſunt, conſultò omittam, cum ab Antiquioribus nonſolum, ſed & à Neoteris pleriſq; ad ſatietatem vſq; hæc quęſtio pertractata fuerit, cumq; etiam nos neutram amplexandam arbitremur, ſed potius eam, quam Platonis fuiſſe cenſemus, & ſi eandem Gal. & Platonis de re hac ſententiam fuiſſe omnes, quos adhuc legere cōtigerit, ſenſiſſe, literiſq; mādaſſe obſeruarim; At nos media inter haſce binas Gal. & Ariſtotelis, Platonis inquam ſententiā facimus, vt ſcilicèt eius mēs fuerit, radiorum ab oculis extramiſſorum, & ſpecierum viſibilium ab obiectis delatarum in medio aere fieri concurſum & vnionem, & indè ad oculum fluxum, radijs ipſis cōtinuis ab oculis defluētibus ſpecies obiectorum deferentibus, fieri autem huiuſmodi concurſum non ſemper in eodem loco, eademq; diſtantia, ſed modo proximius, modo remotius ab oculo, & ab obiecto, prout viſiua vis, ſpecieſuè obiecta vegetior ſe ſe obtulerint. Hoc autem ſenſiſſe Platonem ex illius verbis in Thimeo elicimus, quo loco talia habet. Ex omnibus faciei partibus primi luciferi oculorum orbes corruſcant. Ignis certè illius, qui non vrit quidé, ſed illuminando ſuauiter diem inuehit mundo participes oculorū orbes Dij fecerunt, intimum ſiquidem noſtri corporis ignem huius ignis germanum, ſincerumq; per oculos emanare voluerunt, in quibus leuis, congeſtuſq; vbiq; ignis huiuſmodi ſit, ſed per eorum dùntaxat ſolidiorem, auguſtamq; medietatem ignis purior euolet, craſsior verò cohibeatur, itaq; cum diurnum lumen applicat ſe viſus radio, tunc ea duo inter ſe ſimilia concurrentia, atq; commixta, quo oculorum acies diriguntur ibi in vnius iam domeſtici corporis cohæreāt ſpeciem, vbicunq; videlicèt tàm intimi, quam externi luminis fit concurſus. Totum igitur hoc propter ſimilitudinem paſsionem eandem ſortium, cum quid aliud tangit, vel ipſum ab alio tāgitur motū huiuſmodi ad corpus omne, perq; id ad animam vſq; diffundens ſenſum efficit, qui viſus vocatur, at poſtquam in noctem diſceſſerit cognatus ignis, viſionis radius euaneſcit, nàm in aerem ſibi diſsimilem erumpens permutatur, atq; extinguitur, cum nullam habeat cum proximo aere, vt potè ignis ſplendore carente, naturæ communionem. Ex quibus Platonis verbis manifeſtè depræhenditur in videndi opere ab oculis lucidos quoſdam effluere radios in aerem actu lucidum, & perſpicuum, quem non viſibilibus ſpeciebus ſpiritalibus denudatum imaginari debemus, ſed in illum pari modo ab obiecto viſibili in idem medium exire lucidos quoſdā radiorum nitores (luminis ſiquidem naturam omnes referunt colores) qui prioribus radijs complicati, & permixti, apta quadam proportionis harmonia illam luminum efficiunt commixtionem, & complicationem quam συναυγείαν

Græci

Græci nos corradiationem dicere possumus, à qua per sympathiam quandam naturæq; concordiam intrinsecus commotus spiritus, is scilicèt, qui sensus videndi est instrumentum, fit visio, hoc si rectè animaduertisset Auer. non adeò acriter in Gal. inuectus fuisset. 2. de anima com. 26. inquiens intantum Gal. implicatum fuisse errorem, vt crederet aeri facultatem datam esse videndi, Nàm & si hoc videantur sonare Gal. verba. 7. de Hip. & Platonis placitis dùm ait aerem vti fulgorem solarem esse videntem, & vt neruum tangentem, tamen si intimius verborum sensum perscrutati fuerimus, Gal. sententiam fuisse cognoscemus, aerem esse videntem, idest visionis organum, quatenus in aere lucido fit concursus iam dictus radiorum tàm ab oculis quam a spetie visibilis obiecti emanantium. Quod autem Plato fluxum specierum à rebus ad oculos versum fieri manifestè voluerit in Menone, & in Gorgia facilè legi potest, hanc quoq; Gal. sectatores velint nolint fateri coguntur cum hæc ille scripta reliquerit eodem 7. lib. de Hip. & Pla. pla. Iam verò visus instrumentum, quia colorum erat cognitionem habiturum, lucidum effectum est. Natura enim comparatum est vt sola huiusmodi corpora à coloribus alterentur, vt manifesto est indicio etiam ambiens aer, qui cum maximè purus, nitidusq; est, tunc colorũ alteratione præcipuè afficitur. Nàm videre est, si in huiusmodi aere sub arbore aliqua recubuerit quispiam, arboris colore eum totum perfundi, quin etiam sæpenumero accidit, vt aer clarius vbi parietis alicuius colorem attigerit eum subito recipiat, atq; in aliũ trãsferat, quod præcipuè fit, si color vel cæruleus sit, vel flauus, aliquoq; alio modo floridus extiterit & profecto sicuti solari splendore solo ipso attactu totus aer repentè simillatur, eodem pacto à colore statim immutationem accipit, atque hæc rectissimè ab Arist. dicta sunt, tùm de subita eorum, quæ ita alterãtur mutatione, vt fere in tempore non facta esse videatur, eamq; ad visus vsq; instrumentum traducat. hæc Gal. ex quibus manifestè collegimus Gal. non solum radiorum effluxus, sed & visiblium specierum cognouisse & admisisse, hos autem modò magis, modo minus spirituales esse dicendum, & ob id modò in medio aere, modò non conspici, spiritualioresq; præcipuè radiorum visoriorum ab oculo emanantium ope ad oculos ferri, vt elicitur ab Auic. 3. coll. & in paraphrasi lib. de sensu, & sensili: Quod verò nec Aristoteles Platonicæ sententię verè aduersetur, & si desiderio contradicendi Platoni allectus id professus fuerit lib. de sensu, & sensili, ex ipsius dictis colligere possumus. Nàm lib. 3. Meteor. radiorum effluxus ab oculis fieri testatur, vt c. 3. vbi meminit Nubis, à qua solem versus refrangitur aspectus, & c. 4. inquit. Quidam perpetuò suum simulachrum ante se stans videbat. Quod idcirco euenisse

refert,

refert, quia viſio ad aerem reflectebatur ob imbecillitatem, & cap. eodem ait, habentes oculos humidos videre Iridem circa candelam flante auſtro, quoniam eorum aſpectus præ imbecillitate celeriter refrāgitur & rurſus cap. 6. de virgulis, & parallelis inquit, nihil enim refert per talia videre, aut à talibus refringi aſpectum dicamus, vtroq; enim modo colore ſimili apparet ex quibus manifeſtè deprehendimus Ariſt. dùm Emphaſes quaſdam in ſublimi aeris regione obſeruat, ac earum cauſas reddere conatur clariſsimè eorum ſententiam ſequutum, qui viſionem per radiorum extramiſsionem fieri voluerunt: ſcio Alexandrum, alioſque Ariſt. expoſitores, 3. Meteor. lib. aſceuerare id ipſum non ex propria, ſed aliorum ſententia ſcripſiſſe, ſed pace eorum dixerim, dùm Ariſt. tueri conantur à contradictione, maiorem illi notam inurunt. Tanto enim viro indignum profectò dicendum, ipſum de Iride, Halo, Virga, & Parallelo verba facere, ac eorum cauſas aſsignare ex aliorum ſentētia, & interim nec ibidem, nec alio in loco propriam apperire; quare non negandum locis ex 3. Meth. adductis Ariſt. ex propria ſententia loquutum, præſertim cum eandem opinionem nō ſemel in problematibus approbarit, vti par. 31. probl. 16. vbi quærens cur luſci contractis palpebris videant, ait: Ne fortè radius ab oculo exiens in propatulo diſtrahatur, & probl. 8. ſecundum veterem traslationem, & 15. ſecundum nouam, & 23. quoq; trāſmitti viſum per maris meatus ſcribit. ſed fortè qui Peripateticam doctrinam vndiq; tntari profitētur. Problematum librum Ariſt. minimè genuinum eſſe dicēt; at audiant ipſum 2. Cęli tex. 48. vbi tradit viſum in cęlum ferri, qua de cauſa videntur ſidera tremere, & ſolem ſecundum reuolutionem moueri exiſtimari, quia cum ſit ſol valdè remotus à viſu, & viſus etiam multum remotus, & extenſus reuoluitur propter ſuam debilitatem. Vtiq; Ariſt. hoc loco ex propria ſententia loqui, ex textus totius lectione facilè dignoſcitur, ſed non ſolum Ariſt. ſed nec eius interpres Auer. hunc ſcrupum effugere aliquando valet accerrimus alioquin huius ſententiæ impugnator, nàm 2. Meteorologicorum in digreſsione de via lactea luminis viſorij refractionē cauſari etiam ex debilitate viſus, ſicuti & ex groſsitie medij ſcriptum reliquit. Præterea cum Ariſt. lib. 5. de gener. animalium c. 1. cauſam perquirat cur habentes oculos cauos à loginquo magis videant extramiſsioni radiorū viſoriorū magis hærere videtur, & Auer. ipſe in com. eodem tramite progreditur, inquit enim, Nàm quando oculus eſt in cauo poſitus, & boni tegminis non diſsipatur eius virtus à lumine exteriori, emiſsioq; virtutis oculi ad rem proſpectum recto tramite meat, vt emiſſum aquæ, quæ ex anguſta cannula proficiſcitur. Dij boni quid clarius dici poteſt ad radiorū ab oculis effluxum cōcludēdū? Quadere

re statutum sit Platonicam sententiam de visione vti veriorem acceptandam esse, qualem nos superius exposuimus. Quo posito non erit difficile veram propositi problematis causam assignare, si prius tamẽ quas minimè veras ab alijs assignatas credimus, reprobauerimus ab Auic. exorsi, qui in sui canonis lib. nihil de causa geminatæ visionis scripsit lib. 6. naturalium illius meminit, huncq; sequuti sunt Albertus Magnus. Diuus Thomas; cæteriq; latini, qui visionẽ minimè fieri in crystaloide, quod sensit Gal. 8. de vsu partiũ 4. & lib. de symp. ca. & albi, sed in opticorum congressu arbitrati sunt. inquiunt enim hi, si secus se res haberet, quod binis oculis conspicitur, duplex semper videri necessum esset. vbi enim contingat neruos visorios inuicem non congredi, nec mutuò se secare, ac disiunctos à cerebro ad oculos procedere, siuè id à causa extrinseca seu intrinseca illos disiungente proueniat, fit vt duplex visile cerebro obijciant, sicq; res conspectę geminatæ censeantur, quod & alia de causa fieri potest, si enim spiritus ad locum, in quo coeunt nerui optici, fitq; visio, demandatus, suæ lationis vehementia eum prętergrediatur locum ad pupillas accedens duas imagines suscipiat duorũ imaginationem molitur, quod pariter & alia tertia de causa euenire consueuit ex celeritate scilicèt spiritus à congressus neruorum loco ad cerebrum delati, ex quo fit aliquando vt secundum obiectæ rei simulacrũ, & idolum, nondùm priori deleto ad cerebrum deueniat, sicq; geminetur visio: Auer. verò huius effectus causam lib. 3. coll. 38. ad radiorum doctrinam refert, sed parùm sibi cõstans aliam per initia Paraphrasis in lib. Arist. de sensu, & sensili causam tradit, inquiens id ex spirituũ inordinata motione prouenire, ob idq; iracundum dùm irascitur, vnũ obiectum duplicatum cernit propter motum contingentem spiritui in ira, quoniam quando pars recipiens formam mouetur, & venerit ad suum locum ex alia parte describetur forma in secunda parte, & adhuc non est abscisa à prima parte, & sic vna forma videtur duplex, quod solis exemplo fit manifestum, nanq; solis forma cadens super aquam currentem duplex videtur. Omitto alias causas à Ioanne Herculano adductas in suis com. in 9. Rasis ad Alm. c. de debil. visus, cũ ad iam dictas, moxq; dicendas facilè reduci possint. Verùm cum nec Auic. latinorumq;, nec Auer. sentẽtia de re hac nobis probetur, quibus rationibus moti eam reiciendam senseamus aperiendum. Ab Auic. opinione initiũ sumentes. Quod nerui optici mutuò se se intersecent, seu potius vniantur in eorum progressu à cerebro ab oculos omnes propèmodum fatentur, nonnulli tamen vt Aræteus, Haly Abbas, & Quintus Cassius putant quidem secare se medios, sed aduerso oppositi lateris oculo, vtrũque se implantare, scilicèt neruum dextrum sinistro oculo, & sinistrum

dextro,

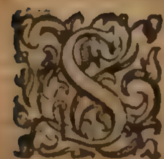
dextro, eo argumento, quòd qui percussus in sinistro tempore est, dexterú oculum amisit, & hemicraniam sinistram dextra paralisis est sequuta. sed veritas tamen in oppositum se habet omnium propèmodum de re hac scribentium vnanimi consensu, nàm dexter neruus dextero oculo, & sinister sinistro implantatur, licèt circa eorundem medium ambo vniantur atq; ex eorum singulo meatu vnicus ea in parte meatus fiat, cuius rei varij varias antiquiores causas assignarūt, quas cōsultò prętermitto, cum eas apud Gal. lib. de oculis c. 4. & 10. de vsu par. c. 14. vnus quisq; ad libitum perlegere possit. Hanc vnā non omittam, hanc veluti potiorem, & principē à Gal. ibi assignatā, quod scilicèt neruos visorios se se in media productione intersecātes fecerit natura, ne quod extra intuemur duplex appareret. quod tamen doctioribus quibusdam minimè probatur, rationabilioremq; aiunt, quam Gal. tanquam secundariam affert, id scilicèt à natura fabrefactum fuisse, quod satius erat spiritum, qui à cerebro ad vtrunq; oculum proficiscitur, si quando alter eorum clausis fuerit, aut omnino mutilus in reliquum commeare; visoria enim facultate eo modo duplicata visus acutior erat futurus: in hanc autem deueniunt sententiam clarissimi isti viri duplici ratione moti, quarum prima est quod videmus nonnullos visorios neruos seiūctos & separatos habere, nullibiq; coeuntes, qui tamen res obiectas vnicas, nequaquam duplices intuentur, huius rei testis est Vesalius lib. 4. hum. corp. fab. c. 4. quo loco scribit se quendam secuisse, cuius nerui visorij nulla in parte, nullo congressu inuicem connascebantur, nec se contingebant, sed dexter nonnihil ea sede, qua Caluariam egressurus fuerat sinistrosum, & sinister dextrorsum non nihil reflectebantur, quasi non coalitus occasione nerui congrederentur, verùm vt commodè per suū foramen è caluaria procederent, potissimum cū etiam hoc ductu progredientes in oculi posterioris sedis medium non insererentur, se autē (ait) sedulò, & sollicitè à familiaribus huius viri percōtatū fuisse, an illi omnia gemina ꝑpetuò oculis obuersarētur, ac nihil aliud resciscere potuisse, quam ipsum de visu nunquam conquestum fuisse, Quamobrē patere manifestè aiunt isti neruos opticos minimè inuicem coniungi, ob eā quam Gal. tanquam principem causam assignat, adduntq; etiam secundam rationem, quòd & si species rerum visui obiectarum per oculos introlatas in loco coalitus coniungi concedatur, nihilominus, cum rursus ijdem nerui dirimantur, & ad cerebrum progrediantur diuisim. ergò & diuisæ species illæ ad cerebrum deferentur, sicq; res nō simplices cognoscentur; possumus tamen pro Gal. defensione dicere ipsum non intellexisse, naturam opticos neruos coniunxisse, vt in eo coitu vnirentur species, sicq; visio non geminaretur, sed Gal. sententiā fuisse huiusmodi

modi neruos inuicem coniungi, vt ita firmiores mollitiem suam qua omnes alios neruos superant, simul tuerentur; sicque fieret, ne temerè secederent ab vna planitie, sicque sustinerent pupillas in vna, eademque, æqua superficie firmatas, ad oculorum enim motus naturaliter partes & ipsorum separatim non moueri, sed dùntaxat totum oculi corpus omnibus manifestum est, nisi itaque coirent nerui visorij eorum sequeretur aliquando diuaricatio, ac denique pupillarum inæqualitas, ac impar locatio, sicque vnica res gemina aliquando iudicaretur, hoc pacto Gal. verba si interpraetati fuerimus obiectiones aduersus illum adductæ facilè diluentur, nàm disiunctis neruis opticis, non necessariò sequitur visio geminata, quia etiam ita disiuncti nerui oculos in eadem planitie detinere valent. Hinc factum, quòd nerui optici illius, cuius historiam tradit Vesalius oculorum pupillas firmiter in eodem plano detinerent, illum geminatas res minimè conspexerit. Non itaq; Auic. & latinorum opinionem de opticorum coalitu, recipiendam ex dictis patere potest; nec minus quod ipsi astruunt eo, scilicèt in neruorum opticorum coalitu visionem fieri, frustra nanq; natura ad crystaloidem spiritus demādaret, si in coalitu, & non in ipso visio fieret; & qui disiunctos naturaliter neruos illos habēt vtiq; non viderēt: hinc factū puto quod Auic. 3. fen 3. c. de oculorum morbis, sibi ipsi minimè constans, statuerit virtutem visiuam in humore crystallino, qui in oculi medio obtinuit principatum. Visionem itaq; in oculo fieri, atq; visionis crystalloidem primum esse instrumentum, non solum Medici, sed & Arist. primo de hist. animalium c. 9. & lib. 4. de partibus animal. c. 10. voluerunt, quos sequitur Alex. Aphrodiseus, & Mathematici docent omnes, vt demōstrāt Alhazeni Arabis, & Vitellionis Polonoturinghi scripta de optica. Nec obstat, quod Gal. 8. de vsu partium c. 6. & 2. aff. 47. visionem in cerebro fieri, affirmare videatur, dùm nihil citra mentem in cerebro residentē sentire tradit, Nanq; quod alibi multoties scribit vti ea facultas ad externorum dignotionem, ad sentientia organa demandatur, ita animalis facultas in sensorijs instrumentis per spiritus præsentiam operatur, si continuitate ad suum principium non priuetur; sic vitalis facultas in arterijs opus suum explet; nàm si ligetur arteria, licèt in arteria spiritus includatur, nulla vltra deligationem pulsatio fiet, sic compresso neruo partes, quibus implantatur motu destituuntur. fit itaq; visio in oculo spiritibus visorijs ad illum peruenientibus, quamuis demùn ex eorūdem ad cerebrum continuitate species visæ ad illum perueniant, & deferantur: futilisq; admodum est ratio à latinis adducta dùm facultatis visiuæ sedem in neruorum coniunctione ideò statuunt, ne vnicum obie-

ctum visibile geminatum conspisciatur, Nàm quod ab illis dicẽdum est de duobus neruis, à quibus auditiua facultas constituitur, qui omnino seiuncti sunt, attamen non percipiuntur duo soni, sed vnus duntaxat: His itaq; iactis fundamentis haud difficile erit rationibus ab Auic. & Alberto adductis satisfacere, quantum enim ad primam spectat, iam demonstratum est, falsum esse, quod ad disiunctionem opticorum duplicitas visus sequatur; secunda pariter & ipsa nihil cõcludit, eo quòd spiritus ad oculos peruenire, ac illum coalitus neruorum locum præterire ab omnibus ferè receptum sit, & si copiosiores ad pupillã perueniãt spiritus, eam dilatari contingit, quod præcipuè obseruant ocularij Medici suffusiones oculorum, quæ curationem recipere valeant explorantes, nec tamen ob id geminatam fieri visioné obseruamus, Tertia quoq; & ipsa ratio funditus ruit, nàm imaginatio non iudicat pręsens obiectũ, neq; itaq; duplex, vbi secunda accedit inspectio. Cum itaq; Auic. & latinorum sententia minimè subsistat; An Auer. opinio veritati consonet indagandum, quod scilicèt id proueniat èx spirituũ inordinato motu, quæ & ipsa validas patitur instantias; nàm nulla maior est ratio, cur non solum geminatæ, sed & multiplicatæ res videantur, sic in aqua currenti, non solum duplicem, sed & multiplicem solis imaginem aliquãdo intuemur. præterea ex inordinato motu spirituum, potius res alio pacto, quàm sint videri deberent, atq; in girum, sursum, vel deorsum moueri, quemedmodum vertiginosis, atq; ebrijs accidere pluries videmus, qui etiam aliter res visas quàm sint existimant; non ergò geminatæ visionis spirituum commotio inordinata causa est statuenda. Gal. itaque opinionem tanquam veriorem, & ab Arist. atq; Alex. comprobatã potius amplexandam arbitramus, quam & Matheseos professores omnes sequuntur, quod ab Euclide habemus in libello de compositione speculorum c. de visu, & de fallacia visus, Gal. 1. de symp. ca. c. 2. causam tradens cur aliquando quicquid cernitur, duplũ esse videatur, hanc recenset, ait nanq; hoc symptoma ad crystalloidis dimotionem à sua sede naturali versus superiora, vel inferiora consequi, porrò si ad alterum angulorum vel maiorem, vel minorem conuertatur, haud ita notatu digna noxa sequetur, quod etiã 4. de locis aff. circa initia affirmat p hæc verba, porrò in oculorũ peruersionibus si ad alterutrum angulum fiat conuersio, innocua permanebit cernendi facultas, si verò aut sursum, aut deorsum, aut in obliquum quoq; vertantur, quicquid ipsis obieceris id omne duplum esse videbitur: cur autem id proueniat locis citatis minimè docuit, 10. verò de vsu partium c. 14. & lib. de oculis assignauit, quam pariter tradidit Arist. in 31. particula proble. 11. scribens quòd distracta conspectuum societate res vna geminata videtur, propterea

pterea quòd oculi vtriusq; radius non ad pũctum idem deueniat, quod & Alexander, siuè Tralianus, siuè Aphrodiseus fuerit problematũ author probl. 123. confirmat, ait enim ebriorum nonnullos gemina videre, quia oculorum musculi plus minus vè repleti oculos, alterum sursum, alterum deorsum torqueat, quo fit vt oculorum radij eodem pariter non tendant, sed in diuersa loca, atq; ita alteruter oculus priuato cernendi vtens officio duplicem efficiat visum, quod verum esse experimento confirmat, qui enim digito alterum oculum tenent, sensimq; sursum traducunt gemina intueri coguntur obiecta, sic quidam oculus dexter cum ex sanato vulnere inferiori parti agglutinatus fuisset, ille geminata omnia conspiciebat, at ex frequenti motu relaxato oculo ab inferiori palpebra, symptoma illud penitus abolitum fuit, vt Ioannes Lãgius epistola 7. scribit: Oculo verò dextrosum, vel sinistrosum commoto non geminatur visio, quia & si oculi positionem varient, nihilominus cũ in rectam lineam moueantur, radij in eundem punctum concurrunt, vndè qui natura strabones sunt, gemina nõ cernũt testimonio Alex. probl. 124. nec tamen Aristotelem illi contrariari dicendum, cum in calce 7. probl. 31. part. scribit strabonibus rem eandem geminari videri, nàm eo loco de strabonibus loquitur, qui oculis à naturali situ dimotos sursum, vel inferius habent, non autem de strabonibus, qui dextrosum, vel sinistrorsum oculos à propria sede situatos obtinent, hos enim minimè geminatas res videre manifestè docet probl. 17. eiusdẽ particulæ, quia conspiciendi primordium eadem item in linea situm est: in vno enim, & eodem plano res eadem etiam duobus oculis visa vna videtur, & non geminata, quod Mathematici probant, vt apud Euclidẽ lib. 11. propos. 2. & Vitellionem in sua optica legi potest, demonstratum, & à Gal 10. de vsu partium lib. ex his itaq; hactenus dictis satis manifestum factum putamus, cur gemina prænarratus æger videret obiecta, at clauso altero oculo res tantum simplices conspiciebat, eo quòd vnicus tantum visionis punctus fieret, & non bini, cum oculos à naturali situ dimotos oppletis musculis oculos mouentibus, haberet.

Splendores oculorum. Cap. VIIII.

Plendores quosdam, seu corruscationes aliquãdo nonnullis oculorum vitio laborantibus prę oculis obuersari non sine admiratione obseruatum scimus, cuius rei haud facilè est causam adinuenire, & assequi: Illustris Vrbis nostrę mulier Comitissa Anna ex antiquissima Castilionea familia ori unda, cum pluries oculorum infl. laborasset valida humorum ca-

ſidorum ad ipſos decumbente fluxione in vtriuſq; pupillæ dilatationem incidit, cumq; etiam & hypocondriacam affectionem pateretur, ferèq; aſsiduè fumidæ euaporationes ſurſum latæ oculos peterent, multoties incipientis ſuffuſionis accidentia patiebatur, nõnunquam quædam piliformia aliàs veluti lanarum filamenta, ac veluti aranearum texturas, muſcaſuè, & culices, huiuſmodiq; idola præ oculis obſeruari conquerebatur, verùm cum in dies noua ſuboriente fluxione pupillę Midriaſes augerentur, fermè integra cæcitate correpta fuit, vt nihil præter tenebroſas nebulas, modò rariores, modò denſiores cerneret. Cumq; iam tertius ageretur annus à die, quo in huiuſmodi malum inciderat, de repente Ianuario menſe iam occidente ſole à mulieribus ancillis percũctari cœpit, an ſolares radij thalamum illuminarent, ſe enim vndiq; ſplẽdores intueri affirmabat, qui ferè penitus paucum, quod illi reliquũ videndi munus erat, adimerent. nocte tota etiam clauſis feneſtris, nec dùm luminaribus accenſis ſe nihilominus ſub ſole verſari affirmabat, & Aſtantium vmbras in ſole videre, rei nouitate commoti affines me aduocant, qui cum eũ aliàs non ſemel melancholicis deprauatis imaginationibus vexatum ſcirem, ob hypocundrijs vitium, & tunc perperam imaginari exiſtimabam, verùm cum rectè in reliquis omnibus diſcurreret, & eodem ſymptomate pluries per ſubſequentes dies, & menſes vexaretur, aliundè illius cauſam indagandam eſſe exiſtimaui, ob idq; Medicæ facultatis ſcriptores, Galenumque præcipuè ſubtiliſsimum, & ingenioſiſsimum Medicum conſulere libuit, illiuſq; præceptorem Hipp. quos ſplendorum prè oculis uerſantium non ſemel meminiſſe obſeruauimus. Primamq; Gal. in 1. de arte cur. ad Glauc. ſic ſcriptum reliquit. Si capite moleſtati ſplendores videre imaginẽtur futuræ criſis per ſanguinis narium fluxum ſignificat, quod pariter & rurſus repetit explicans tex. 44 lib. 2. de ratione victus acutorum. Nàmq; cum Hip. inter cætera ſymp. quibus Aegri effligerentur illi, qui primis diebus à Medicis fame cruciantur, poſtea verò antequam morbus vigorem pertranſierit, cibum exhibent, incertos, & diſcurrentes lucis ſplendores oculi eorum obijci dixiſſet, quos Græci μαρμαρυγαι appellant, Gal. (inquã) ait hos fieri propter eam, quæ à ventre ſurſum fertur exhalationem, & euaporationem, & propter ſanguinis qui ad caput fertur abundantiã, hanc autem exhalationem, ſeu euaporationem ſanguinem eſſe, & à ſanguine eleuari, non ſolum ex locis ſuperius adductis elicimus, ſed & ex Hip. 3. progre. ſec. 33. & ex ipſo Gal. ibidem in com. & 3. de iudicationibus. Haſce autem exhalationes non ratione ſuæ ſubſtantię id efficere, ſed alia de cauſa dicẽdũ Nanq; quod id nõ per ſe, & primo ſuæq; qualitatis ratione ſplẽdores prædictos efficiãt, facilè cõuincitur. Nàm potius

tius colorẽ rubeũ repræsentarẽt, quã corruscationes, seu splẽdores, & irradiationes, hocq; ex eo probatur, quod 3. progn. habemus sec. 30. ab atrabile, vel bile adusta eleuatos vapores, sursumq; latos colorẽ atrum, atq; tenebriocosũ quẽdã prę oculis repræsẽtare, sic quoq; Gal. 1. lib. de symp. ca. c. 2. regio morbo laborãtes, quibus humore bilioso inficitur albugineus palida omnia videre putare, scribit. ibidemq; manifestè tradit, ꝙ si colore immutatus sit humor, q inter crystalloidẽ, & rhagoidẽ habetur, siquidẽ ad fuscũ inclinet, veluti p nebulã, fumumvè hominẽ videre faciet, sin ad alterũ vllum colorem vergat, eius nimirum phantasiam visibilibus impartietur; insuper & quicunque affectione à Græcis ὑπόσφαγμα dicta, idest venarum oculi ex ictu ruptura laborãt, ob quã in extima parte sanguis colligitur, Auic. 3. fen. 3. voce Arabica Tarfati vocat, omnia, quæ aspiciunt rubea vidẽtur; quod Paulus lib. 3. c. 22. & Aetius lib. 7. c. 20. testantur. alia itaq; ratio indaganda cur huiusmodi splẽdores nonnunquã prę oculis obuersari conspiciantur, quod nos ea de causa, quam mox tradituri sumus fieri existimamus; quod scilicèt spiritibus animalibus visioni inseruientibus, vel etiam visionis instrumentis malè affectis accidat, visionem valdè imminui, atq; debilitari, qua de re in ambiente eorum irraditione porrectam, retroflecti contingat, quod de Antipheronte ex Arist. sententia præcedenti capite meminimus, sicq; fieri vt ad oculorum superficiem leuigatam retrocedentes iterum retroflectantur, atq; ita splendentes irradiationes prę oculis videre contingat. quod vt clarius innotescet, illud in primis tanquam verissimum recipiendum, visus instrumentum splẽdidum esse, quod Gal. 1. de symp. cau. cap. 6. demonstrat, nec non & 7. de Hip. & Pla. placitis exemplo quorundam animalium comprobat, dùm scribit in leonibus, & Pardis, alijsque animalibus, quibus lucidi admodum, splendidique oculi sunt, noctu videre licere orbem splendoris in pupilla apparere, pręsertim vbi eam ad nares contorserint, commen. 4. in lib. 6. Hip. de morbis vulg. tex. 28. scriptum reliquit idem Gal. animalem spiritum luminosum è cerebro in oculos plurimum proficisci, quod pariter ex Platonis sententia superiori c. abundè demonstrauimus. Hincq; fortasse Auer. in paraphrasi de sensu, & sensili, in oculo esse lumen proprium, dixit; quod tamẽ Arist. eo in libro negare uidetur, dùm nimio Platoni contradicendi studio ductus illius dicta minimè intellexisse conuincitur; non enim Plato, Quòd ibidem Alex. admonet, ignem calidum, & ardentem inesse oculo statuit, quod sanè semper & perperàm Arist. supponit, sed ęthereũ à quo lumẽ emanat quod, cũ Arist. ipse redarguere studet, est facilè ipse erroris damnãdus. Nàm cum oculos noctu animalium quorundam lucere experiẽtia com-

probatum

probatum ſit, id ex luce ipſis propria, & ingenita accidere ſtatuendum cum non ex aliena id euenire poſſe ratio ſuadeat, quæcunq; enim lucent altero horum modo lucere contingit, quod verò ex aliena luce id non fiat, probatur, eo quod & conniuentibus palpebris confricatis oculis, quod ibidem fatetur Ariſt. nonnunquam huiuſmodi ſplendores conſpiciantur, ſed quæcunq; ex extrinſeca luce ſplendorem ſuſcipiunt, ex externi luminis reflexione ſplendent, nàm ſplendor nihil aliud eſt, quam reflexio luminis à corpore terſo, & læuigato, ſic ſpeculum illuminatum fulgorem emittit, ſicq; moueatur huc atq; illuc diſsilit, atq; in ſpacium multiplicatur, ſic teſtimonio Alex. ex retropulſo lumine aſtrorum, vel alio lumine, quæ noctu videntur ſicuti ſquamæ, & capita piſcium ſplendorem emittunt. Niſi cum ſoſigene Alex. ipſius præceptore rectius dixerimus, quod Themiſtius 2. de anima c. 24. refert, & probat, hæc noctu lucentia flammulentam quadantenus naturam ætheris, & quinti elementi participare & ea cognatione fieri vt ad motum ſibi aerem, aut perſpicuum aliud corpus illuminent, quod maximè noctu faciunt, quia tunc maius lumen abeſt quod impedimento ſit, quominus videantur, interdiu enim fit, vt exiguum eorum lumen quaſi exoleſcat, & offundatur in magno, quod & Auer. com. 72. 2. de anima confirmat. Cũ itaq; ſplendores oculorum obſeruentur, quandoq; etiam ſuperuelãtibus palpebris lumen ingenitum ineſſe ſtatuendum, cum ſic nullum lumen extrinſecum retropelli poſsit. viderunt hanc diff. Ariſt. interpretes, eãq; tollere ſtudentes in laqueos inextricabiliores ſe ſe inuoluunt, Alb. magnus ibidem c. 4. dixit, lumen quidem extrinſecum & ſi quàmmaximè, & arctiſsimè oculi claudãtur nõ perire, ſed ſeruari, atq; retineri in oculi diaphano cũq; in oculo celeris illa cõmotio fiat, oculi nigrũ leuigatũ illuſtrat, ex quo fulgor in oculo repręsẽtatur. Hęc tamẽ Alberti Gloſſa facilè reprobari poteſt, quia lumẽ ſeruari neq; t abſq; luce hoc in corpore lucido, ex Ariſt. enim habemus c. 3. de ſenſu, & ſenſ. præſentiam corporis lucidi in diaphano lumen ipſum efficere, eiuſdem verò abſentia tenebras parere, quod etiam experimentum comprobat. Ioannes Buridanus in ſua 4. quæſt. ſuper lib. de ſenſu, & ſenſili, vt difficultatem enodaret dixit ſi die oculi claudantur modicum pertranſit lumen, quod retropellitur, & ſic fit fulgoris apparitio, ſi verò id noctu fiat vel lumen candelæ, vel ignis, vel aſtrorum pertranſit ad oculum, vel ſi ſimus in thalamo colores parietum à ſe lumen emittunt vſq; ad pupillam, quod indè reflectitur, & ſplendorem efficit. ſed parcat mihi Buridanus irrationabilia ſunt ipſius dicta, quoniam poſsibile haud eſt palpebris clauſis lumen aliquod extrinſecum penetrare, ſi enim hoc fieret, tunc dubio procul fieret viſio, nàm ſi penetrare poterit lumen, penetrabunt quoq; ima

gines, seu idola obiectorum visibilium præsertim secundum visionis modum à Peripateticis allatum, cum spiritualia sint, & ab obiectis vsq; ad oculos ferantur, falsum quoq; est colores in tenebris lumen emittere, si enim hoc fieret, & colores eosdem in tenebris videre liceret. Qua re alij minus rationi dissonā causam imaginati sunt opinantes id accidere, quod spiritus visorij ex celeri commotione inflammentur, ac quo quomodo ignescant, & hanc declarationem Auic. tribuunt; Ex recentioribus Interpretes quidam id spirituum visoriorum luciditati ascribere tentarunt: Quare velint, nolint, lumen oculo ingenitum admittere coguntur, ex dictis itaq; patet Argenterium à veritate aberrasse, cum in suis com. in artem medicam Gal. scribit spiritum nullum splēdidum, & lucidū in corpore reperiri, gigni vè nullo pacto posse, cuius rei cum rationem minime in medium afferat, illius dictis posthabitis iamdictū Antiquorum placitum, recentiorum etiam ferè omnium sentētia comprobatum sequemur. Nàm cum alicui capite valido, ictu percusso splēdores præ oculis emicantes videre videtur, indè in communi adagio est illos, qui ita percusi sūt, media die stellas cernere: Et quid quęso aliud sunt quàm radiosi fulgores à spiritu visorio prodeuntes, cum ictu extropulsi corruscantes, Hoc iacto fundamento & aliud quoq; memoriæ reuocandum, crystallinum scilicèt humorem principem esse visionis instrumentum, ac in illo propriè visionem fieri eo pacto, quo pręcedenti capite docuimus, Illumq; esse crystallo colore, & luce persimilem, pellucidissimum inquam, superficieque constans leui, & insigniter lubrica, hic globi figuram experimens in alio continetur humore, qui vulgari albo vitro colore, & luciditate correspondet, in anteriori verò parte continetur ab alio aqueo dicto, qui aquæ modô pellucidus, tenuis, fluuidusq; existit, atq; vniuersum spacium inter anteriorem crystallini humoris sedem, & pupillam existens occupat, & implet, itaque globosum crystallini humoris corpus à corpore vitrei, & aquei continetur superficie, plana, quæ tamen vtraq; tantum habet sinum, quantū ad protuberantem crystallinum humorem continendum opus est, conuexa superficie aquei ad exteriora; & vitrei ad interiora oculi vergēte. continetur autem aqueus humor à cornea tunica pellucida quominus effluat; his itaq; stantibus spiritus antea depurati, & visorij effecti, lucidi à cerebro per neruos opticos perueniunt, atq; corpora vitrei, crystalliniq; humoris permeant, & per foramen vueę tunicę, quod pupillam appellamus, per lucidum quoq; humorem aqueum, & tunicam diaphanam corneam ad visibilia obiecta perueniunt, visibiles species per lucidum aerem percipientes, quod si vitiata oculi fabrica, vel quauis alia de causa visus, sensu debilitato, præsertim si crasi vapores, vel humo

res

res cryſtallinum, & reliqua lucida corpora oculum conſtituentia retrò vt diximus, obduxerint, retroflecti huiuſmodi viſorij ſpiritus accidit, atq; ab oculi corpore leuigato retrocedentes ſplendidas illas coruſcationes præ oculis cauſare, quemadmodum in ſpeculis ex cryſtallo paratis fieri obſeruamus, quæ diaphana ſunt, & radios lucidos permeantes admittant, quatenus talia ſunt, verùm poſtea quatenus à tergo denſo illo corpore ex hydrargiro parato obliniuntur, & incruſtantur lumẽ reflecti contingit. Imagines enim in ſpeculo collucent, cum ex eo radij luminoſi regenerantur, repercuſsi enim ad oculum reſultant. Atq; hæc etiam eſt cauſa cur experrecti noctu lumen primo intuitu videamus, radijs, inquam retrocedentibus, ſe ſeq; intuentibus, atq; in ſe retentis, Gal. lib. 7. de Hip. & Platonis placitis c.4. de obſtructione meatus neruorum viſiuorum verba faciens hæc ſcribit. Noui ego quendam qui cũ eodem hoc malo affectus eſſet, narrabat nobis ſe priuſquam in eam calamitatem incidiſſet, in ſomnis patefactis repentè palpebris, magnam antè oculos lucem ſolitum videre, quod ſcilicèt & mihi, & alijs multis euenit, quę tamen lux ſubinde diminuta fuerit, vt nihil pęnitus amplius appareret, atq; ita ſibi videndi ſenſum obſcuratum, ſimili modo penitus interijſſe: optarem quidem Gal. prædictæ hiſtoriæ cauſam nobis apperuiſſe, Quod nec pariter fecit Hip. & ſi non ſemel conſimilis hiſtoriæ meminerit; nàm ſic habet lib. 5. de morb. Popul. Phænicis affectio ex oculo dextero talis quædam erat, plerunq; velut fulgur elucere putabat. Quum autem non diu ipſum continuiſſet dolor, ad tempus dextrum inſtabat, & per totum caput, ac collum, caput intumeſcebat retrò ad ventricula, & diſtentio, & duricies circum tendines, & vbi caput commouere, aut dentes diducere conabatur, non poterat, vt qui valdè diſtendebatur, & lib. 7. eiuſdem Mnesianacti hiſtoriam enarrans ait, Deambulante in ipſo foro ſplẽdores prę oculis obuerſabantur, & ſolem nõ valdè videbat. Quum autem parum diſceſsiſſet, extra ſe ipſum erat, & collum conuulſum eſt. Ex quibus palàm fit, malè affecto capite noxã impartiri oculis ijs, qui ſplendores hoſce patiuntur; quod pariter & nos comprobare poſſumus recentiori hiſtoria adducta, cuius teſtem exhibemus Ecc. Medicum Mantuanum D. Alexandrum Aquanigram, Mulier ętate florenti nomine Laura, cognomen reticendum, quia minus honeſta, ac decens erat, non ſine Gallici ſuſpicione, puſtulis circa dextram capitis partem moleſtabatur, quibus externis medicamentis adminiſtratis liberata fuit, ſed dolore capitis infeſtiſsimo correpta eſt, pro cuius curatione, dùm vena tunderetur, quendam in media capitis parte interna crepitum ac ſi veſica diſrumperetur, perſenſit, ex quo in lęuem lypotimiam incidit, qua leuata maximo animi mærore correpta

pta est. ac post nonnullos dies globulum igneum sibi videre visa est. qui postea in maximam flammam excreuit, ac deinceps Melancholycis symp. atq; epilepticis vexata fuit per interualla, siquidem modo frequentiora, modo tardiora, semper tamen sic incipientia, primum enim in oculo dextero, qui & illi sæpius dolebat, veluti lumen sibi resplendere videbatur, referrebatq; si ex sinistro oculo dùntaxat respiciebat, se non nisi dimidium hominem, ac reliqua obiecta veluti per medium disiecta conspicere, prioris effectus splendoris scilicet causam ex superius allatis cognoscere haud difficile esse arbitramur, posterioris symptomatis capite sequenti, in quo etiam plura problemata scitu digna circa visum resoluemus, causam adducemus. Posset autem quis declarationem hanc nostram arguere, quòd data illius veritate sequeretur, quòd idem esset videns, & visum, si radij visorij retroflexi se ipsos conspicerent. satisfacimus nos dicentes, non inconuenire in spiritalibus idem esse vidēs, & visū, sub diuersa ratione, quatenus scilicèt refluxi & nō refluxi radiosi spiritus cōsiderātur, possumus etiā dicere huiuscemodi splēdores pręoculis aliquēdo videri ex humoris superuacanei affluxu in oculos impetuoso, sicuti ex ictu, vel infricatione accidere superius diximus, & experimentum testatur libet mirā historiam hic subnectere quam ab Ecc. Ioāne Thoma Minadoio Serenis. Ducis nostri Medico accepimus talem Nobilis Mulier annum suę ætatis agens Quinquagesimu; Habitus valde Gracilis: sicioris calidiorisq; Iecoris; Cordis calidioris, Cerebri sicioris & calidioris, ventriculi Frigidioris cum præcesserint caussæ caput calefaciētes & siccātes, animiq; Insignes perturbationes Incidit in læsam Visionem; Quæ diminuta est, & deprauata: Diminuta ratione solius distantiæ, cum neq; Visiles species procul distinguat neq; aspiciat. De prauata verò dupliciter est, nempe ratione obiectorum cum Existētium; tum ratione obiectorum nō Existentium. Ratione Quidem obiectorum Existētium, solúmodo læsa est Visio in ijs quæ luminosa sunt atq; splendentia Vt lampades, accensęq; candellæ; & in Hic non ex toto est deprauata, sed tantum in magnitudine & numero in Magnitudine quidem eo quod hęc magis longa & magis lata quam sint aspicit idq; solum dum recedit & elongatur ab obiectis, dum enim prope est ipsa probe iudicat. & Hæc affectio continua hoc modo permanet. In Numero autem, eò quod Quodlibet luminosum obiectum duplicat: Hęc autem affectio non est huic continua, sed quandoq; tantum & per interpositas vices. Clauso oculo dextro minus benè intuetur ista obiecta, siue maiora appareant, siue duplicata; sinistro clauso bene hęc videt Hęc quoad Existentia obieta. Quantum verò ad non existentia; Aliquando vigiliarum tempore, ob oculos posita habet, turpia mortuorum simula-

chra Tristia s. ecta, & Horribiles effigies sine splēdore. Prurigne quādoq; afficitur In palpebris, & interdum ardorem sibi videtur habere In toto corpore. nonunquā Muscę, nonunquā culices ob oculos obuersantur: nonunquā apparent a tomalia corpuscula volitantia; Nunquam Corruscationes, aut scintillas Introrsum sensit; luminosis delectatur; neq; melancholica est, sed probè constat. Oculi in externa parte neque in Tunicis, neq; in Pupilla aliquam lituram, maculamve ostenduur. Horum symptomate omniū ex iā dictis causas indagare haud difficile existimamus; quamobrem ne rursus eadem repetamus laborē hunc curiosiori lectori drelinquendum censuimus.

Varia quædam mira circa visionem. Cap. X.

PRæcedenti capite mulieris meminimus quę ex sinistro oculo dūntaxat respiciens dimidia tantum, ac veluti per mediū dissecta obiecta intuebatur, cum interim dextro oculo patenti splendores obuersarentur, Cur itaq; obiecta media dūntaxat cerneret hoc loco à nobis indagandum, quo etiam pleraq; alia problemata circa visum occurrentia discutere decreuimus, quę huiusmodi sunt. Primum cur qui pupillæ dilatationē, Gręci μυδρίασιν vocant, patiuntur, res minores quam sint conspiciant cum potius prima facie videatur dicendū, quòd maiores deberent videre, cum spiritus latiori instrumento occurrunt, vndè & species visibiles obuiæ factę latiori cuneo suscipiantur. è contra verò, quibus tabe pupillæ laborāt oculi, maiora appareat obiecta, quàm pro naturali modo sint, cuius oppositum potius esset existimandum, cum in tali morbo pupilla ipsa coangustetur, strictiorq; reddatur. secundum cur nonnullis accidat vt noctu quidem melius videant, interdiu autem deterius, & si luna noctu appareat, nihil cernant; quod Aetio teste quibusdam rarò tamen accidit: cum tamen è contra potius videatur dicendū, quòd scilicèt omnes melius interdiu, quàm noctu cernāt, vndè & qui oculorum imbecillitate laborant interdiu satis, noctu nihil videāt, hoc vitiū νυκτάλωπα Gręcis appellatur, & à Plinio illo detenti luciosi dicuntur. Tertium quare quidam homines res modice distantes non vident, vbi longius dissitas vident, cū enim visio eo pacto fiat, quo superius statuimus, vtiq; propè sitæ res melius cerni deberent, in propinquo enim actiones naturalium agentium perficiuntur magis. Horum problematum omnium causam reddere conabimur, si tamen cur mulier, cuius meminimus prędecenti c. dissecta obiecta, & dimidiata tantum videret apperuerimus, quę res sanè multa scatet difficultate, Gal. 1. de causis

symp.

ſymp. quo loco ſuffuſionis verba facit, docet, quod ſi totum rhagoidis foramen à craſſo illic conſiſtente corpore obtenebratum ſit, vtiq; videre hominem prohibet, ſi verò nō totum foramen obtenebratum ſit, ſed aliqua pars eius pura ſuperſit, per illam, quæ extrinſecus ſunt, ſingula per ſe ſola, nihilo deterius, quam antea videbuntur, non tamen ſimiliter vt antea vno tempore multa, eo quòd anguſtior, quam prius, factus ſit viſus conus: At ſi in pupillæ centro exigua ſuffuſio conſtiterit, reliquis, quę circa ſunt partibus puris exiſtentibus, omnia ijs, qui ſic ſunt affecti veluti feneſtras habere videntur, cum quod in medio eſt non cernitur, & quaſi exciſum videtur. Verùm ſi diuulſa, nec inter ſe coniūcta fuerint craſſa corpora, quæ iuxta pupillam conſiſtunt, fluitentq; in tenui humore, ijs, qui ſic ſe habent, tanquam culices quidem foris obuerſari videntur: Ex ijs colligimus nos, quòd ſi huiuſmodi corpora, ſeu humores, ſeu vapores craſsi fuerint, pupillæ dimidium ita, veluti deducta linea ab vna ad alteram circunferentiam per medium centrum pupillam occuparint, dimidiam obiectę rei viſionem tantummodo efficient. Primi Problematis cauſam Paulus, & Aetius adducunt, dicentes in dilatione pupillæ res minores cerni, eo quòd ſpiritus viſiuus diffunditur, Alsharauius ait id euenire eo quòd midriaſi laborātes vident debili viſione. Et Ieſus Halij dixit cauſa eius eſt debilitas luminis, ideſt virtutis viſiuę. Verùm cauſæ ab hiſce authoribus aſsignatæ ſub obſcuræ ſunt, & ampliori indigent declaratione, quare magis acquieſcimus reſponſioni quæ colligitur ex Ariſt. 31. probl. particula. 8. probl. quo loco quęrēs cur luſcioſi, ſeu qui obtuſis ſunt oculis literas minutas ſcribere conſueuerint, concludit id fieri propterea quod cōtractis palpebris ſcribāt, fit enim per imbecillitatem, vt ſi laxatis, deductiſq; oculis ſcribant, aſpectus, diſtractus, paſſuſq; hebeteſcat, ſi adductis, & conniuentibus vniuerſim depromptus, acutius videat. Quod tamen angulū informat exiguum, efficit neceſſario vt exiguæ litteræ ſcribantur à pari, & nos dicimus in dilatione pupillę fuſius diffundi ſpiritum viſiuum, viſumque debilem effici, qua de re contingit ſic affectos oculos occludere, minorique effecto angulo res quoq; minores conſpici: In tabe verò pupillæ cum ipſa anguſtior reddatur, ſpiritus multum coadunantur ita, vt ſpecies viſibiles in eis poſsint multiplicari, adeò vt res maiores appareāt, quam ſint, ob conſimilem cauſam aiunt, quod ſtellæ minutę in hyemali ſerenitate conſpici poſſunt, minimè verò in ęſtiuali ſerenitate, eo quòd hyeme earum ſtellarum idola, ſeu ſpecies in aere craſsiori receptę terminentur, & multiplicentur, ſecus verò in ęſtate in aere rariori euenit, in quo terminatiuè recipi nequeunt, minimèq; multiplicari: ſic qui vitreis ſpecularibus naribus appoſitis aſpiciunt, res maiores vident quā

sint, eo quòd tàm spiritus visiui debiles, quam species obiectorum densantur magis, ac reflexę multiplicantur, secundi problematis propositi causam dicimus talem, quod sicuti illi, qui spiritus visiui crassitudine, itemq; reliquorum humorum, & tunicarum oculi laborant, occidente sole obscurius vident, noctu verò nihil pęnitus cernunt, ita quoq; quod tenuiori spiritu, ac tunicis præditi sunt diei lumine multum illis attenuari spiritum, ac tunicas rarefieri contingit, & propterea spiritum dissipari, ac visum obscurari, noctu verò crasse fieri, colligiq; ac sensū moueri, à lucido enim disgregari maximè, & oblędi visum tribus exemplis probat Gal. lib. 10. de vsu partium c. 4. & primum exemplo militū Xenophontis, qui cum per multam niuem iter fecissent oculis lęsi sunt, 2. exemplo Dyonisij Tiranni, qui super carcerem cōstruxit domum clarissimam, ac longè splendidissimam calce illitam, sicq; illos qui quam diutissimè carcere infimo fuissent conclusi ad eā aducebat, qui ex multa, atq; profunda caligine in splendidam lucem egressi occęcabantur. 3. exemplo solis, quem siquis in conniuentibus oculis velit intueri, oculos celeriter perdet. sic multi in solis deffectibus, cum eum affectum, qui soli acciderat planius nosce cuperent fixis oculis solem intuentes imprudentes prorsus fuerunt occæcati, vnde iure optimo Arist. 2. de anima decretum reliquit, quod eccellens sensibile destruit sensum. Tertij problematis discussio longè difficilior se se offeret, Persimile est Problema, ei de quo Gal. lib. 1. de ca. symp. disserit, vbi spiritum animalem diuersum in oculis statuit, is enim (vt inquit) aut est multus, & adamussim purus, & syncerus, aut paucus, & syncerus, aut multus, & nebulosus, ac humidus, aut paucus, & nebulosus, ac turbidus. si multus, ac syncerus fuerit res à longè sitas exactè videre, ac discernere poterit. si paucus, & purus est, distantia non videt, sed propinqua probè discernit si spiritus paucus est & crassus, neq; propinqua probè discernit, neque distantia videt, si tamen spiritus fuerit multus, & crassus, distantia videbit quæ non exactè discernet, hoc verò non negat propinqua quoq; videre posse, sed nostrum dubium diuersum est, quærimus enim causam cur aliqui distantiora vident, atq; discernunt exactius quam quæ ad modicam distantiam seiuncta sunt: in quorum numerò sunt senes multi probè videntes, ac legentes litteras ad bicubitalem distantiam, quas legere nequeant si ad cubitalem admoueantur. Quidam huius probl. causam adduxerunt quod habeant oculorum spiritus crassos, qui à multo lumine in lōgiori spacio attenuātur, & tenues redditi visioni inseruiūt, ac magis accommodant, verùm hi falluntur, Nàm vt superius docuimus, spiritus non exeunt ab oculis, sed dùntaxat fulgidi radij ab ipsis deriuati Auer. 3. coll. c. 38. duas huius rei adhibet rationes, quarum

prima

prima est, quod oculi, qui vident longè res distantes, quas propè cernere nequeunt, sunt debiles, & egent multo lumine immutante, vt videant, id verò in longiori spacio obtinét, quod in breuiori adipisci nequeunt. Secunda ratio est quoniam debilis visus fortem immutationem factam à visibili propinquo non tolerat, verùm vtraq; Auer. ratio claudicat, nàm data prioris veritate sequeretur, vbi visibile propè oculum esset, & magnum aliquod lumen ei applicaretur, ita vt esset ęquale multo illi lumini in longo spacio effusi, quo ibidem perciperetur; quod tamen falsum est, Quod secundo loco addit visum debilem, scilicèt magno immutationem non pati, id experimento aduersatur, quantò enim sensitiua quæuis potentia est hebetior tantò eget immutante vehementiore, præter id quod sibi ipsi contradicit, nàm in prima ratione dixit maiori egere lumine visum imbecillum, & in secunda visum imbecillum nō fere magnā immutationē affirmat. Quare adhuc indiscussa remanet quæstio, quę & difficiliorē quoq; annexā habet, cur scilicèt nūsolū oculi imbecilles, vt diximus, sed & etiā optimè valētes, atq; syncerissimā nacti vidēdi facultatē res iuxta se positas nō vidēt id enim cōstat oculos cōstitutos optimè res ad duorū, aut triū digitorū distantiā nō videre, quas ad bipedalē optimè cōspiciūt. quidā ferūt id fieri, quoniā sensibile supra sensum non sentitur, quod tamen minimè recipiendum, tùm quia id visibile oculis non supraponitur, tùm etiam quia Arist. dogma sesibile supra sensum non sentiri, non vndequaq; verū arbitramur, Nàm tunc nos dolores maximos fieri videmus, cum quippiam neruos tangendo vulnerat, & in suffusionibus, & dispositionibus eis similibus, vt poros intra oculos videntur, & muscæ antè oculos volitantes reputantur, & si hosce per speciem obiectam in aere per accidens, & non per se videri tradat, Thomas à Vega in suis com. in 4. Gal. de locis aff. quod an veritati consentaneum sit alias lōgiori sermone docebimus, pro nūc sufficiat dixisse, quod data Vegæ sententiæ veritate sequeretur, quod eadem species & ab alijs videri posset, & quod & oculis propriam speciem videre posset. Quare rectius cum Themistio in paraph. 2. lib. de anima c. 25. dicendum res oculis admodum propinquas nō videri, aut ægre, sicut & sonitus valdè auribus insitos, quoniam hæc & odores aerem mutare debent, vt sensum mutent, & debitam quandam aeris intercapedinem exigunt ad dictas sensationes excitandas, sine qua sensum ad actum deducere non valent. Nos verò & aliam propositi probl. solutionem imaginamur; similem enim esse rerum visionem impulsioni sagittæ existimamus, quæ non adeò vehementer percutit rem propè obiectam, vt rem ipsam longius semotam, cum tamen rem longissimè dissitam, aut non omnino attingat, aut lentè, quod & in visione fieri obser-

uamus

uamus. Oculus enim adhuc temperatissimus res admodum coniūctas non discernit exacte, & si eas videat, sicuti neq; longissimè positas, eas verò quę quadamtenus sepositæ sunt, videt probe, atq; discernit, quoniam & impetu quodam animalis facultas per organa transmittitur, & quæ impetu pelluntur, vehementius aguntur, cum aliquatenus ab impellēte secedūt, & quæ debilius moueatur, maiori impetu egēt, vt quæ vehemētius, minori. Nàm ꝙ minus graue est, maiori spacio descēdēs maiorē impetū nrciscitur, ac inde vehemētius mouetur, id verò quod grauius est in minori spacio magnum assequitur impetum. Cum igitur visoria facultas impetu per aerem pellatur, proxime admodum sita non tangit impetu, quare neq; ea discernit probè, secus autem posita sed non longè, impetu quodam in spatio acquisito (qui magnus est in pauco spacio, quoniam facultas valida proponitur) probè videre, & exactè cernere valet, facultas verò lāguida maiore quodam spacio eget vt pellatur, & impetum asciscat, pellitur autem à spirituum copia. cum ergò imbecillior sit, maiore egebit impetu, quam valida, is verò impetus in spacio maiore accedet, quo adueniente discernere poterit, ea, quę propius minore impetu discernere non poterat. facultatem autem animalē impetu pelli docet Gal. lib. 7. de placitis Hip. & Plat. dicēs. Quid aliud? nisi ideò factum esse (scilicet neruos aliquos cauitatem habere) quoniam imbecilla cum sit, virtutum, ac facultatum traductio ad continua, præcipue cum vel maiora paulò fuerint, vel duriora, vel vehemētiore aliqua alteratione indigeant, si subtilioris substantię quadā tenus cum violentia, & ictu immissio fieret, augeri alteratio ita posse videatur, dictum est enim, eam, quæ à plerisq; virtutis, facultatisq; effusio nūcupatur, alterationis esse traductionem; id quod in aere à solari splendore fieri non dubitamus: eodem igitur modo verisimile est spiritū, qui ad oculos fertur primo incursu cū ambiente aere vniri, atq; ipsum contactu, ad naturæ suæ proprietatem alterare, & immutare. Et rursus ad finem libri inquit. Vbi enim aer illustratus fuerit à sole, tale continuò visus instrumentum efficitur, qualis est is qui à cerebro proficiscitur spiritus. Prius uero quam lucem acceperit, ex alteratione, uidelicet quæ emissione, ictuq; spirituum causatur, consentiens, cognatumq; instrumentum non euadit. Ecce ubi duobus in locis adductis Gal. ictum, & impulsionem fieri dicit in medij illustratione, & irradiatione. Fortis igitur uisus minori, & imbeclllus maiori impetu egebit: Idem quoq; docet in sensu tactus experimentum. Nàm nerui tactorij iuxta cerebrum, aut spinalem medullam, non adeò synceram sortiuntur tangendi uim, ut hi, qui longius absunt, qui enim in manu sunt exactius singula tāgibilia discernunt, cum manibus inseruntur quam iuxta ceruicis uertebras. Et

hæc

hæc de propositis circa visum problematibus dicta sint satis.

Cæcitas ex Vulnere in occipitio repentina. Cap. XI.

Amillo Terzano cum uulnus in capite occipitium uersus inflictum fuisset ad cerebri substãtiã pertingens, statim, ac de repente, & si nõ cecidisset uisum pœnitus ammisit, nec dum exiguam uidendi facultatem toto ægrotationis tẽpore, quo decubuit per plures dies, nàm mortuus est, recuperare ualuit, non sine Medicorum, atq; Chyrurgorum magna admiratione, dicebant aliqui Aetij authoritate innixi lib. 7. c. 48. ex forti ictu, & plaga neruos opticos à cerebri nexu disiũctos, & ruptos fuisse, quod tamẽ minus probabatur reliquis, cũ oculi minimè primũ prominentiores, deinde cauati, & alimentum non sentientes in laborante obseruati fuissent. Alij resolutos ob eandem causam neruos opticos prędicabant, quod etiam minimè arridebat, cum oculi nequaquã motum amisissent, nec tardius moueri obseruatum esset; Alij & rectius ex capitis ob uulnus concussione, & ictu, humorem quenpiam in cerebri substantia redundantem, uel sanguinem rupto uase aliquo tenuiori ad opticos confluxisse asseuerabant, itaq; eos obstruxisse, ut uidendi facultas omnino adempta fuerit. Nanq; cum cæteri sensus, principesque simul facultates vegetę conspicerentur, cęcitatis causam in cerebrum minime reijciendam uidebatur; sed potius ad opticorum morbum, non ab intemperie quidem, quia huiusmodi morbi paulatinè fiunt, sed potius à morbo ex obstructione, sic enim repentina cæcitas fieri potest. Aetij loco citato, & Gal. præcepto 4. de locis aff. Ita Ioannes Herculanus, in suis com. in 9. Rasis c. de debilitate uisus, tradit se duos curasse, quibus distructio uisus subitò propter oppilationem neruorum opticorum acciderat, quorum ægro tantium una fuit uxor cuiusdam Vesonensis, quæ ex dolore defuncti filij in una nocte cæcitatem incurreat, humiditate propter dolorem, & cerebri cõstrictionem expressa, & ad neruorum opticorum meatus obstruendos trasmissa: At quis statim obijciet Vesalij Anatomicorum facilè principis testimonium, qui lib. & c. 4. fabr. hum. refert se nunquam, meatum quo perforari neruos opticos Medici omnes confirmant, & Gal., subijci sensui 16. de usu partium scribit uidere potuisse, & si in animalibus uiuis id pluries perquisierit, ac in recenti decollato homine, & si calenti aqua sedulò illos fouisset, nunquam tamen conspicere foramina huiusmodi potuisse. Gabriel Faloppius & ipse in suis anatomicis obseruationibus palàm & ipse Vesalio assẹnsitur. Idem & Gabriel Cuneus in examine apologiæ pro Gal. à Frã

cisco Puteo conscripta affirmat, atq; illum irridet qui in opticis in boue obseruasse meatus visorios asseuerauit. Realdus Columbus lib. 8. Anat. de opticis loquens inquit. Hi nerui visorij vocantur, quia virtutem visiuam ad oculos ferunt, substantia constant cerebri spongiosa, nullus in illa porus manifestè cernitur quamuis id Gal. asseueret, immo verò nõ modo in homine meatus nullus est in neruo optico cõspicuus, sed neq; in bobus ipsis, aut quibusuis grandioribus animalibus, nõ est tamen vllo pacto negandum, cum substantia horum rara sit mollisq; quin spiritibus transitus pateat, præsertim purioribus; & nos itaq; conspicua foramina opticos non habere concesserimus, tamen vt inquit Columbus, ac affirmat Faloppius quin spiritus per illos permeent nõ erit negandum siquidem rara, & mollis est eorum structura, quare obstrui poterunt, & sic impediri visoriæ facultatis transitus, quo autem pacto spiritus nonsolum per opticos, sed etiam per alios neruos foramine manifesto destitutos permeare possint, difficultas est maxima, quæ nonnullos fatigauit, ita ut dissimularint declarationem in aliud tempus eam remittentes. Ipse quid sentiam libere proferam. Duriores neruos coctos diuersorum animalium ac tendines dum æsitarem carnes considerans, ac manibus discerptos intuitus, per longitudinem in quasdam fibras, seu fillamenta dirimi cognoui, conectiq; ac compaginari quemadmodum fieri in Vittis illis ex funiculis contextis (vulgò cingulæ vocãtur,) obseruamus, harum sicuti fila, & funiculi non exactę inter se vniũtur, ita & in neruis ipsis, licèt non per appositionem, & approximationem partium quemadmodum funes fient, sed magis ac profectius ipsorum partes inuicem hereant, ac conectantur, sicq; neruosum corpus constituant, nihilominus interstitia quædam relinquuntur, in tendinibus quidem manifesta, sed in neruis ipsis occulta magis. In quam sententiam eo libentius eo, quod Vesalius loco, citato, necnon & in examine obseruationum Faloppij scriptũ reliquerit, se in porco natu grandiore reperisse visoriorum neruorum substantiam, veluti pluribus efformatam funiculis, & neruos referentem, qui funium forma, & natura in brachijs, & cruribus alibiq; passim sunt obuij, siuè itaq; conspicuos siue non, meatus opticorum statuamus parũ refert, dùmmodo per ipsos spiritus permeare non ambigamus, quod etiam binis historijs pariter loco primo citato Vesalius confirmare videtur siquidem inquit, quod adolescenti, & mulieri, quibus erutus fuerat oculus dexter, mulieri siquidem emarcuerat ab ineunte ætate, adolescenti verò à carnifice antè annum erutus fuerat, his suspendio necatis, capite deciso neruus opticus dexter in muliere toto progressu longè tenuior sinistro visebatur, nonsolum extra caluariæ cauitatem, verùm etiam in exortu, quoq; duriorque

riorq; etiam, & rubicundior sinistro cernebatur, idem quoq; in adolescente repertum fuit, nisi quod dexter sinistro in molitie, & crassitie nō admodum cedebat, cuius rei causam fuisse dicendum, quòd spiritus effosso oculo nō amplius per neruum ad illum ferebantur, vndè quoquomodo occalluit neruus, & meatus clausi sunt, cum alioquin, si spiritus secundum consuetum naturæ modum, & motum ad oculum visioni excitandæ properassent, neruus in suo naturali statu permansisset. Addamus vltimo loco ad oculi pupillam, vt quotidie experimento comprobatur confluere humores per neruorum opticorum meatus sicq; paulatinè suffusionem excitare, quinimmo & aliquando ita confluit, vt vnico die suffusionem perfectam congestam se vidisse Fernelius loco superius allato testetur. Qua re mirandum sanè nouam, atque insulsam Argenterij sentētiam, qui, dùm nouam profitetur medicinam, ipsius clarissimos fontes perturbat, ac fundamenta stabilissima funditus diruere, atq; euertere satagit Hic neq; scriptum reliquit in suis com. in artem medicam Gal. neruos opticos minimè perforatos esse, spiritusq; per illos ad oculos nequaquam confluere, sed per arterias duntaxat ad pupillam delabi, quę opinio vti singularis, & à nemine recepta, haud nobis probari potest. Verùm sicuti ex capitis vulnere cæcitatē subsequutā descripsimus, ita inferius c. ex capitis quoq; vulnere cęcitatē ablatā subijciemus, ex quo naturæ, casusq; mirandos euentus suspicere iure poterimus.

Rerum externarum ad intra corpus ingressus, retentiones & exitus non vulgares. Cap. XII.

Nobilis puer Vrbis nostræ, dùm alijs consocijs quibuscum lusus agebat, se iocularię artis peritum ostentare vellet, arreptis cerasorum nucleis binis, ex dextera aure ad sinistram manuum dexteritate vt peruolarēt, se facturum prędicabat, quod dùm exequi parat, ita illorum alterum in intimiori auris parte indidit, vt vllo ingenio nunquam à Medicis, neq; ab astantibus extrahi valuerit, qui id non semel pertentassent, non leuem enim illi noxam inferebat; qua re, toto negocio naturæ derelicto, post multos dies factum est, vt plurima humiditate madente aure nucleus germinare cæperit, germenq; extra prodire, quod iam conspicuum tenaculis leuiter arreptum, altera nuclei pars germini adhærens insequuta est, altera verò (nàm in binas scissum erat) haud difficile & ipsa extracta. Nuclei nanq; integri crassities, aurisq; tortuosum fora-

menita à natura fabrefactum Auer. test. 2. coll. c. 16. ne à frigido aeris ingressu, fortissimisq; vocibus auditus læderetur, quominus antea extrahi valuisset, obstiterũt, quòdq; Medici omnia in cassum tentasset, fuerunt in causa; cum enim dolor valde infestaret, veriti ne indè inflammatio, conuulsio, ac tandèm mors subsequeretur, cogitarant de sectione parua, & profunda lunari figura in radice auris apud adipem eius in loco depresso ex Albucasis præcepto facienda, ex aurium nanq; dolore prenarrata mala subsequi posse, Hip. 3. pronost. & Gal. in com. 26. ibidem, præsertimq; pueris manifestissimè testatum reliquere, cum enim auditorius meatus non solum vsq; ad cerebri duram membranam penenetret, sed etiam neruum contingat, qui in ipsum à cerebro descendit, ex Gal. sententia in calce lib. 6. Meth. med. ob id cerebrum pati, neruosq; affici non est ambigendum, vndè non immeritò Celsus maius imminere periculum in auriũ affectionibus, quàm in oculorum vitijs scriptum reliquit. Haud dissimilis historia est, quam subnectere iubet: Ioãnes Maria Bonardus cum sibi intra aurem semen ex Anagirde (vulgò Venetijs Karobe vocitant) forte fortuna indidisset, dùm illud extrahere pertentat intimius impulit, qua re dolore excitato valide vrgente concitata fluxio, a postemaq; genitum, ac suppositum, quod per plures menses misellum hominem afflixit, donec tandèm germinante semine prominente gemine extractum, medicamentisq; opportunis ritè vlcere curato conualuit. Illustrissimam quoq; Vrbis nostre iuuenculam scimus naribus altius faseolum incuria indidisse, quĩ humiditate multa per nares stillante, seu profluente maximè tumefactus, non læui noxa illam molestabat, verùm validissima superueniente sternutatione extrapulsus illam maxima molestia liberauit. Ingrediuntur quoq; ad intra aures aliquando culices, muscæ, alijsq; vermes validè perturbantes patiẽtes, dùm hinc indè subeunt, volitent, atq; dimouentur, scribit Victorius Trincauellius lib. 4. c. 5. de curat. particul. aff. Vermes, qui in auribus reperiuntur, aut ex aure suum habent ortum, aut alibi geniti aurem ingrediuntur. Nàm memini me quendam vidisse, qui cum in quodam cubiculo decumberet, quod horreo, in quo triticum seruabatur subiectũ erat, expergefactus aliquando manè percepit motum. & morsum intra aurem, in quam diligenter familiares inspicientes inuenerunt tineam, quales sunt quæ in tritico gignuntur, quæ quidem non sine labore fuit extracta. Quendam & ipse memini me curasse qui ex muscæ ad intra aurem ingressu male admodum afficiebatur, & therebentina instellata primum in oppositam partem inclinato capite, mox in affectam reclinato Therebentinæ inuiscata musca egressa hominem malo liberauit. libet hoc loco cum commodiorem nacti non simus, quarundam rerum per va

rias corporis partes inrgressus, & egerssus miros exponere, à lepidissima fabella cachinum nobis monente exordientes, quam narrat Sauonarola tract. 6. c. 5. rub. 11. ait nanq; quod puella quędam cum sibi ad intra os Vuluæ castaneam imposuisset, manibusq; extrahi non posset, Vetula quædam pipere naribus indito sternutationem excitauit, cuius impulsu extra castanea prosiluit, Filio Pauli Frauz Germani Maximiliani Imperatoris Oeconomi, Musca magna ore hiante ingressa ad ventriculi cauitatem peruolauit, graui molestia eum per horæ tractum afficiens, & die sequenti ab ingressu per vrinam mire certè extramissa. Gal. lib. 4. loc. aff. c. 5. cruoris euomiti verba faciens sic scriptum reliquit, Equidem cum viderem hominem integra valetudine huiusmodi cruorē euomentem, interrogaui, qua victus ratione antea fuisset visus, ille verò inter alia, quę narrauit, hoc quoq; addidit, quod cum nocte quadam sitiret, misso puero, qui aquam afferret, & immundo fonte bibisset, quibus auditis sciscitatus sum, apparuissent ne aliquando sanguisugæ in ipso fonte, cum id quoq; fateretur, epoto subindè idoneo pharmaco hirudinem vomitione reiecit, Porrò cum alius quispiam huiusmodi cruorem emungeret, & expueret, ipso narrante audiui, eum rure æstatis tempore in stagno quodam cum cæteris iuuenibus iuuenili ludo qualem adolescentes in aqua ludere solent exercitatum, tùm ego sciēs in eo stagno sanguisugas esse duxi laborantem ad splendorem, conuersoq; directe ad solis radios narium foramine, in eo loco vbi nasus ad oris regionem perforatur, hirudinis in meatu latentis caudam conspexi. Has igitur historias vt potè per quàm conducibiles vobis narrare operæ pretiū duxi Sauonarola tract. 6. c. 9. rub. 4. hæc scribit. Et meo tempore contingit, vt quidam rusticus bibēdo aquā fossæ biberet vnum Cutubuch, siue Capram aquæ, vel araneam aquæ, & statim consuluit Medicum, & Medicus potauit, eum lacte copioso, & statim post vomitum fecit, & in vomitu egrediebatur animal, Marcus Gatinaria in sua praxi c. de cura præfoc. ma. scribit se cognouisse, hominem, in cuius corpus Papiæ vipera per os est ingressa, quę nullo alio pręsidio fugari valuit, nisi fumo calciamentorum coriaceorum consumptorum, ita enim exiuit per Anum, quod pariter cōfiteri videtur Andreas Matthiolus in suis com. in Dioscoridem lib. 2. c. 42. Ioannes Matheus de Grado in prima parte practicæ c. 43. ita scriptum reliquit. Mulier quædam habens serpentem in matrice posita mulier ipsa ad radios solis cum vasce pleno lacte stante ipsa muliere dilatatis cruribus supra vas, in quo radiabat sol, exiuit serpens. Habemus quomodoq; ab Hip. literis mandatum lib. 5. popularium morborum historiam talem. Adolescens quidam multò meraco poto supinus in habitaculo quodam dormiebat, huic serpens Arges ap-

pellatus in os ingressus est, & sanè quum sensisset, & loqui non posset, dentibus stridit, & serpentem deuorauit, & dolore magno tenebatur, & manus prætensas adhibebat, velut qui strangularetur, & iactabat se ipsum, & conuulsus mortuus est. Author est Olaus magnus lib. 13. c. 9. in septentrionalibus regionibus compertum esse multorum indelebili memoria serpentes longitudine palmares, ac bipalmares rubeos, ceruleoq; se faucibus imbecillium infantium humi dormiētium immittere. Si quando autem Medico huius sobolis in actu practico historiæ occurrerint, acurate animaduertendum actum puellæ cuiusdam Esslingensis, quæ tot doctissimos viros Philosofos Medicos, Anatomicosq; turpiter decepit, vt de infinitis aliorum ordinum viris, & mulieribus taceam, est autem hæc historia typis excussa, atq; etiam Matthiæ Cornacis Regis Romanorū Medici scriptis cōprobata in sui Medici Enchiridij calce: Hæc enim principio arte ventrem construxit amplum, deinceps effecit ingentem, subindè finxit ex potu aquæ palustris putridæ animal quoddam in ventre prognatum, quod magnum, & horribile esset, haberetq; ad sensum quatuor pedes, quibus calcitraret, quodq; sub axillis, & alijs in locis vermes protruderet, quod tandem videretur, vel draconis alicuius, vel alterius animalis truculenti effigiem, & magnitudinem pręseferre, argumento esse magnam vim lactis quotidie per bestiā illam consumpti, cuius lambētis sonitus in ventre exquisitè audiretur, quare tàm lamentabilis in vtero gestationis commiseratio multos pręhendit, quo factum, vt hoc actu maximè dona à principibus, & omnis generis hominibus consequeretur, verùm detecta tādē hæc Diaboli fraus ac depræhensus est canis sub corio supra ventrem artificiose extenso latitare, & ventrem facticium fuisse, quare puella, & complices aliquot grauiter puniti, & domus, quam inhabitauerat in sempiternā rei memoriam Imperatoris Caroli decreto solo æquata est, proindè simulanti, & mentienti nihil difficile, sed doli depręhensio non ita facilis, sed ad cæptum reuertamur. Beniuenius c. 20. talem describit historiā Deuorauerat mulier quædam æneam acum, & indè nulla noxa percepta, integrum annum ita, vt erat sana, permansit; quo peracto cępit dolor satis acutus mulierem ipsam circa ventriculum vrgere, qui dùm eam magis, magisq; in dies affligeret, plures consoluit Medicos, nihil tamen de deuorata acu, quā pœnitus obliuioni tradiderat referens. Variæ fuerunt hinc indè sententiæ, alij enim ab acutiori humore, alij à vento inter tunicas stomachi recluso, cæteri verò ex malo habitu excitari hoc malum putabant, Cumq; omni, quo poterat studio, & diligentia curata sanitatem nullo modo consequi posset, Medicæ artis spe deposita, tolerare id malum satius duxit, quàm perpetuis medicamentis inaniter ve-

zari sicq; annis decem tali vrgente dolore miseram vitam trahebat. cum ecce acus illa, tenebrato ventriculo ex pauco demissa foramine prosiliijt. Nos autem & acum vidimus, & mulierem curauimus, quo paucis post diebus vnitate vulneris facta in pristinam sanitatem restituta est. Habemus apud Alex Benedictū hist. humani corporis lib. 5 c. 13. exemplū de acu crinali deuorata & cum vrina reddita. Et Io. Lāgius epist. 40. 2. lib. tradit, quòd in Ginęcio Ducis Iulincensis virgo, dum se se adorarem perterrita ingemiscens acus quinque, quas in ore mordicus tenebat, deglutiuit, & per vrinam illæsa & secundum reddidit Arist. 7. de hist. animalium c. 11. hæc habet. Vbera tota fungosa ita sunt, vt si in poculo pilum forte auserit mulier, dolor moueatur in mamis, quod mali pilare appellant, nec sedatur dolor, donec pilus vel pressus exeat spōte, vel cum lacte exugatur, Nec fabulam referre existimandum Aristotelem, cum Azarauius hunc malum viderit, & curauerit, quemadmodum legimus apud ipsum in Prac. trac. 14. c. 2. sed longè magis mirāda historia, quam Franciscus Arcæus in sua chyrurgia c. 4. recitat talē. Res Guadalupæ me pręsente accidit anno à Christo nato Millesimo Quingentesimo Decimo sexto, & huiusmodi est. Homini cuidam ex illius Cænobij famulis, cui pascēdarum caprarū cura erat, dùm in agro esset, stulta quædam libido incesit calamum spicę, cum spica ipsa in propriæ virgæ meatum intrudendi, spica autem arida iam, granisq; omnibus decussis erat, narrabat autem ille se nihil doloris percepisse, dum intruderet, vbi verò educere vellet non potuisse, quod spicæ aristis in carne fixis vehemēti dolore teneretur, tandem se satius esse duxisse, totam pœnitus protrudere, quam eam partem, quæ intrusa erat extrahere, atq; intra paucos dies ad vesicam vsq; sibi esse trasmissam, cum autem per totum annum, & dimidium mali nihil sensisset in vrinam cōuersam à se mictam fuisse putauerat, post hoc verò tempus in sinistro crure laborare cæpit, cuius curandi causa ad eius Monasterij hospitium, quod pauperibus curandis dedicatum est, venit, quo loco dùm curaretur, dumq; tumor iam maturus, apertusq; à nobis esset, accidit vt quodam die mane, cum vlcus abstersissemus, paruam paleam fortè in vlcere videremus, ego verò ratus eam cum filis pridie mixtam carni inhæsisse forpiculis tollendam curabam, & demùm calamus cum spica facillimè trahentem sequuta sunt, attoniti autem nos omnes Medici, alijq;, qui adstabant rei miraculo, quid illud rei esset, diuinare non poteramus, donec senex illo nostro rumore excitatus caput attollens, & spicam mihi in forpiculis hærentem videns, ait, egomet mihi ab hinc anno, & dimidio per virgæ meatum intrusi, atq; ita rem omnem quomodo facta fuerat, narrauit, quo in loco summa nobis admiratio summa Diuinæ prouidē-

tiæ

tiæ laudandæ occasio orta est. Nanq; ita Deus homini consuluit, vt vesicę pellis paulatinè rumperetur, atq; ex rupta spicam ad proximā carnem expelleret, deindè rursus pellis vesicæ coiret, atq; caro tumefiens maturesceret, & maturo tumore, atq; curato spica prodiret, & tādèm senex ille intra paucissimos dies liberaretur, nàm penitus sanatus est, scribit Lusitanus cent. 4 cur. 20. Andreas Musca propola Anconitanus, quum ob carneas excrescentias difficile vrinam redderet, vt expeditè meiere posset cerea candela curabat, quumq; semel per vrinariam fistulam solitam candelam ceream albam immitteret, neq; filo alligatam aut portionem eius foris relinqueret, factum est vt ex toto candela delituerit, & intus maneret, neq; ad tres, vel quatuor dies eam extrahere fuerit possibile, ad fundum autem vesicæ tota candela plicata desendit, ex quo magnum grauamen, & nocumentum sentiebat, cumq; nec extrahere, nec forcipibus ad rostri figuram longissimis paratis quicquam profici posset, chirurgus per annum digitum manus medium immitens, hoc coadiumento intra triduum cerea candela liquefacta est, vt cera, & lychinium liberè cum vrina exierint, & Aeger liber euaserit, Multoties obseruatum scimus ab igniuomis tormentis plumbeos globulos extramissos, atq; in corpus intrusos per plures annos latere, atq; deindè tractu temporis in decliuiori parte de improuiso à natura extrudi. sic Hipp. in 5. Epidimiarum scribit. Quidam iuxta inguen sagitta percussus, quem nos vidimus, maximè pręter omnium opinionē seruatus est, Neq; enim cuspis exempta est, erat enim valdè in profundo, neq; sanguinis eruptio vlla memorabilis fiebat, neq; inflammatio, neq; claudicauit. cæterum cuspidem inuenimus, nos ipsamq; exemimus, quum sex iam essent anni, ex quo sauciatus erat. Albucasis lib. 3. c. 96. scribit, quòd cuidam viro cecidit sagitta in lacrimali oculi eius in radice nasi, extraxi ergò eam ipse ex parte altera sub adipe auris eius; & vidi virum, cui cecidit sagitta in dorso eius, & consolidatum est vulnus super eam, postquā ergò fuit post septem annos exiuit sagitta in radice coxæ eius, Trainus vnus ex Ducibus, qui Iustiniano Bizantij Imperante sub Belissario in Italia militauit, cum vulnus spiculo supra dextrum Oculum recepisset, post quintum annum sua id spōte spiculum in fronte illi prominebat, vt eius summitas facilè compareret; Tertius iam agitur annus, quum paulatim semper exijt, & spero fore non longè post excussum id pęnitus iri, tametsi nil quicquam gestanti negocij afferat, hæc Procopius de bello Gothorum lib. 2. Alexander Benedictus lib. 4. hist. corporis humani c. 34. scribit. At hoc in loco exemplum naturæ admirandum non præteribo. Quidam Grecus Suirus nomine mihi notissimus, & Chalcidis expugnatione in tempore sagitta vulneratus, ductus inter captiuos à Tur-

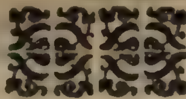
cis

cis persanato quoquomodo vulnere annis viginti vitam duxit seruilẽ, tádèm liber Cydonem venit, postq; quintum annum, dùm aqua per ęsta tem frigida os collueret cócitatis supramodum sternutamentis, magno pruritu inter maximos conatus prosilit è naribus sagittæ frustum digiti medij longitudine, ferrea acie, nec aliam vulneris notam reliquit, dú id Medicis Venetis inter mira naturæ refero aliquibus nó credentibus, ecce ex improuiso Suirus Græcus noster, qui fortè tùm Venetias venerat, rebus dubijs accitus immo fide carentibus, sagitta demonstrata, quam miraculi gratia ferebat, testimonium verissimũ dedit, qui eum antea per annos decem in vrbem non venisset, pro discutienda veritate casu oblatus non credentibus fidem attulit. Nec admiratione profectò caret, quod Franciscus Arȩteus in sua chy. c. 9 refert, Parisijs scilicet se vidisse adolescentem quendam fuste percussam ad tẽpora, qui cõuulsus tertia die perijt, aperto capite adinuentum fuisse os cariosum, in quo hydrargiri portio inuenta est, & Io. Langius epist. 43. tradit de hydrargiro verba faciens, ossibus autem adeò est infestum, vt eo inunctos noctu tamen, plusquam interdiu intollerabili ostocopo, aut ossiũ teredine excruciari inueterascente morbo experiamur, sub quibus, ferro excisis ipse guttulas argenti viui tremulas non semel reperiri. Leuinus Lemnius de occultis naturȩ miraculis lib. 2. c. 35. hæc habet de argenti viui temperamento loquutus. Alij calido, siccoq; effectu esse statuunt quod penetrabili vi conspiciatur, adeò vt incisa vena eorum, qui semel, atq; iterum ex morbo venereo inuncti fuerunt argentum viuum emanasse conspectum sit. & inferius in calce eiusdem libri iterum inquit. Id autem admiratione dignum, quòd ex morbo Gallico inunctus si aureum annulum ore gestet, Et dentibus, linguaq; hinc inde volutet, argentum viuum, quod corpori ex innunctione innatat, in annulum deuolui sic, vt totus argenteus eximatur, ac non nisi igni ad motus pristino nitori restituatur, quo circa consulo huiusmodi ceromate delibutis, vt id crebro factitent, in hæret enim ijs magna metalli huius copia, adeò vt obseruatum sit incisa vena aliquot drachmas profluxisse. Nos quoq; testari possumus, quòd Alexander quidam Vrbis nostrȩ Molendinarius cũ ab Empirico quodam obluem Gallicam, qua vexabatur, profligandam vnguento multo hydrargiro confecto illinitus fuisset, vigesimosexto mẽse à die inunctionis pruritum maximum grauedinemq; circa plantas pedum molestari cæpit, ita vt cum nec cõfricatione, nec alio ingenio pruritus mitior reddi posset, immo magis illũ, ac magis quotidie malè afficeret, arepta cultri cuspide alteram pedis plantam eo in loco, quo præsertim põdus persentiebatur, perforauit, ac statim, argenti viui guttȩ nonnullæ emanarunt; sic & alteri cuidam, qui iam per annum inte-

grum

grum Mercurialibus Lenimẽsis, & suffitibus morbi Gallici profligatiõnem procurauerat, cum fortè caput vulneratum fuisset appositis ceratis pro cõsolidatione vulneris, nonnunquam, dùm medicamenta permutarentur, cerata minutissimis argenti viui guttulis conspersa eximebãtur, scribit Amat. Lus. cent. 2. cur. *69.* quod puer octo natus annos deuorauit ęneum quoddam numisma illorũ genere, quibus senes pro cõputis suis obeundis vtuntur, & nulla percepta noxa numisma gracilius redditum post Elapsum annum cum excrementis exiuit, ita à naturali calore consumptum, vt omnibus admirationi esset, quod & de annulo meminit Gal. 3. de natural. facul. libet & hoc loco miras quasdam per aures excretiones exarare. Brasauolus in com. aff. 24. 3. lib. scribit se habuisse filiam nomine Lauram, cui statim ab ortu pus ex sinistra aure exire cæpit, & per multos menses cum teterrimo illius auris fætore perseuerauit in reliquis sanissima, post nescio quot mẽses sinistra auris profluere cessauit, & dextera pus profundere cæpit, quod vsq; ad septimũ decimum mensem emanauit, deindè pus cessauit, & continuò sanissima vixit, hoc vero subdit fuisse vniuersale naturæ iudicium, quo huius puellę affectum cerebrum expurgauit. Cesar Odonus Bononiensis Medicus narrabat, ac iuramento affirmabat tanquam miraculum in quodam febrem patiente, cum capitis dolore, vidisse ex aure copiosissimã aquam claram, ac limpidam fluxisse, ita vt mensuræ illæ amplæ, quam vulgo Bononiæ Bigencio appellant vacuum totam adimplere potuisset. Et Alexander Tralianus Aetius Auic. & Serapio scriptum reliquere, sanguinẽ copiosum aliquãdo critice, nonnunquã symptomatice ex auribus quẽadmodum & naribus extrafluere. Nec minus reticere volumus historiam, quam describit Aloysius Mundella dialogo 4. de clysteri quindecim librarum ponderis cuidam imposito, & excreto per hæc verba.

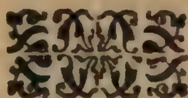
FINIS LIBRI SECONDI.

MARCELLI DONATI
DE MEDICA HISTORIA MIRABILI.

Liber Tertius Caput Primum.

MIRAE TRACHEAE EXVLCERATIONES.

MVltum Excellens, ac Reuerendus Alexander Valerius, cum molestissima destillatione à capite ad fauces decunbente diu laborasset, tandem febri correptus cæpit de dolore cōqueri in asperæ arteriæ summitate, quod illi præsertim negocium facessebat, cum tussiret, aut deglutiret vlcusculum tamen ore adaperto in eadem parte visu minimè obseruatum fuit, ipse eiusque frater medicæ facultatis peritissimus, & omnes ferè Vrbis nostræ Medici illum inuiserunt: multa præsidia, opportunaq; parata sunt, quorū ope minimè adiutus est, exactissima victus ratione præscripta nihil quoq; conferente vlcus maius effectum, inferiorem tamen partem, minimèq; conspicuam occupans, saniosa, purulentaq; sputamina excernere cæpit, perseueranteq; affectione per menses tandem extinctus nobis, vniuersęq; Ciuitati magnum sui desiderium reliquit. Non lęuiq; admiratione Medicos omnes affecit, illum nanq; sanitati restitutū fore opinati erāt, Gal. nanq; lib. 5. Meth. med. c. 12. vbi de huius generis morbo ex intento pertractat, consimilem vndequaq; historiam recenset, scribitq; quòd vlcera, quæ in asperæ arteriæ interiori sunt tunica, curationem recipiunt, seq; non paucos eorum, qui ita erant affecti, sanasse gloriatur: Aetius quoq; se. 8. c. 64. sic scriptum reliquit, quæcunq; in aspera arteria vlcera fiunt iuxta pelliculam eam intus ambientem, & maximè propè eius extremum, aut in ipsa arteriæ extremitate sanabilia omnino existunt, & ipse non paucos hoc modo affectos curasse testatur. Ex hisce authoritatibus patere potest vlcera asperæ arteriæ facilè sanationem admittere, quod tamen secus euenisse in iam

dicto aegrotante obseruatum est, cui tamen & ratio victus, & medicamenta à Medicis, & adstantibus acuratissimè iniuncta fuerunt, ipseque quęcunq; præscribebãtur, summa obedientía admittebat. Quod quàmuis prænarratæ authoritates oppugnent, ratio ipsa tamen suadet; Nàm si pulmonis vlcera Gal. lib. 5. meth. c. 8. ex eo potissimum insanabilia iudicat, vel saltem difficilia sanatu, quòd membrum affectum, pulmo inquam, in perpetuo sit motu, & propter respirationem, & propter saniei, & puris euacuationem, quæ cum per tussim fiat, tussis ægras partes lacerat, cur etiam non dicemus asperæ arteriæ vlcera difficilia saltem curatu, si non insanabilia, cum & ipsa arteria aspera in perpetuo sit motu propter respirationem, quin etiam in deglutione cibariorũ moueatur, vt cedat cibarijs per œsophagũ trãseũtibus, & preterea cũ tussi quoq; præsertim illius sũmã partẽ moueri cõtingat; nàm nõ solũ vlcera asperę arterię tussim excitãt sed & vlcus gulę asperę arterię cõmunicãs tussim pariter efficere posse testatũ reliquit Aretheus; addamus ad hęc, si vlcera pectoris Gal. eò quòd carnosũ mẽbrũ sit, pulmonis vlceribus facilius sanari vbi de scribit, & asperę arterię substãtia neruosior, minusq; carnosa substãtia pulmonis est, ergo & difficilè sanari cõcludẽdũ, cũ carnis admodũ expers sit. pręterea scribũt omnes vlcera pulmonis esse quoque difficilia curatu, quia cũ exsiccationẽ requirãt, quatenus vlcera sunt, difficile tamen exsiccari possunt, quia membrum illud multa humiditate redundat, quare & nos eadem de causa dicemus vlcera tracheæ arterię esse difficillima curatu, cum cõtinuò in illa sensim humiditas percoletur, quinimmo vt caput arterię tùm vocis, tùm respirationis gratia continuò humesceret, ad laryngis radicem natura vtrinque apposuit glandulas; addamus etiam partem hanc difficilè quemadmodum & pulmones medicamenta admittere, quę etiam inter causas difficilis curationis affectionum illius adnumerari consueuit, presertim quæ sicca actu sunt, & maximè auxiliari possunt, vnde & ob id etiam non facilè curari posse existimandum. Vltimò dicamus, quòd sicuti illi, qui ęgrotare non consueuerunt, si ęgrotent, vel moriuntur, vel saltem in magnum vitę discrimen labuntur, eò quòd valida de causa, & forti admodum morbo corripi necesse sit, à pari cum aspera arteria corpus sit durum, & siccum, tùm ratione cartilaginum, tùm membranarum, ex quibus cõstat, quę solidę, terrestres, & durissimæ ossibus dùntaxat exceptis, corporis nostri sint partes, vtiq; non nisi à forti causa exulcerari posse dicendum, & per consequens haud ita facilè sanari, quemadmodum Gal. & Aetius literis mandarunt. possumus tamen sic nodum hunc soluere dicentes, si vlcus dùntaxat superficiem extimam arterię asperę occuparit sanabile facilè esse ex Gal. & Aetij sententia, quod si vlcus altius in ar-

teriæ eiusdem substantia insederit, vel insanabilia prorsus esse, vel saltem difficilia admodum curatu existere, quæ sententia quoque ex Auic. dictis colligi potest, sic 3. can. fen. 10. trac. 4. c. 18. scribentis. Et quãdoq; recipit illa corrosio curam, cum est in principio, & est super paniculum tegentem cannam intrinsecus, in cartilaginibus autem ipsis non recipit. Quod pariter ex Gal. met ipsius doctrina colligitur, nàm sic scribit lib. 7. de vsu partium c. 7. Cartilaginum asperæ arteriæ affectus, aut insanabiles esse, aut sanatu quam difficillimos, at ipsius tunicæ incõmoda facilè resarciri, nisi fortè aliquando à magna putredine ipsius portio quædam erosa, cartilaginem nudam penitus destituerit, non enim amplius affectum eiusmodi facilè sanaueris, non vtiq; propter tunicam, sed quòd malum ad cartilaginem peruaserit; ex hisce itaq; concilium in Gal. dictis facilè ponere possumus. sed altera me herclè haud facilis oritur difficultas ex illius doctrina eodem lib. 5. met. med. vbi Iuuenis, qui empiricè medicabatur, historiam tradẽs, vlcere asperæ arteriæ laborasse manifestè concludit, at ex comestorum, bibitorumq; transitu nullum sensum percepisse, quinimmo nec ex aceto, & sinapi, quos illi deuorandos certioris notitiæ causa dederat, ex quibus concludit in superiore asperæ arteriæ parte vlcus minimè fuisse. At in Aegro nostro, in quo dubio procul asperæ arteriæ partes supernæ vlceratæ erant, quàmuis id ore adaperto interius aspicientibus oculorum fide dignoscere non liceret, ex tristi tamen sensatione partium illarum per se patientium, & reliquis partem affectam docentibus certò innotèscebat. Qua de re si iuueni illi à Gal. adnotato dolor in arteria aspera circa collum inerat, mirùm videtur, quòd nullum in deglutione dolorem pateretur, tempore nanq; transglutionis pręsertim cum magnę molis cibaria deglutiuntur, asperæ arteria tunica, quæ gulæ incumbit, à transglutitorũ transitu propulsa, atq; in amplitudinem cartilaginum euersa stomachi rotunditati cedit, vt totus cibariorum transitui subseruiat, quemadmodum Gal. 7. de vsu partium c. 7. docet, qui fieri itaq; potest, vt malè affecta arteria, pręsertim vlcere detenta in transglutione non doleat, pręsertim cum Gal. Aetius, Auic. omnesq; propèmodum de re hac scribentes statuant in loco vlcerato laborantem manifestum dolorem persentire, quãtò magis etiam in deglutione cum aspera arteria oesophago indubiè consentiat, dolorosum sensum percipient? tollitur hic scrupus dicendo Gal. in loco meth. asseruisse (vt ex illius dictis colligitur) ęgrotantem illum iuuenem in superiori asperę arterię parte nullam noxam ex cibariorum contactu, nec ex eorundem qualitate acri in transitu persensisse, quia exterius in parte, quę oculis subijcitur non erat affecta, nàm inspicienti nec vlcus, nec vlceris indicium vllum se se offerebat, at quod in de-

glutione non doleret, non dicit, & si dixisset, haud illi credendum esset, cum ratio, & experimentum oppositum demonstrent, nàm leuiter quãtùmuis inflammatione correpta asperę arterię qualibet parte, in deglutione etiam si aquam deglutieris, dolor exoritur. Oritur & aliud dubiũ in eodem textu Gal. ait enim medicamenta ad asperę arterię vlcera facientia cubanti ęgrotanti supine humida exhibuisse, ac iussisse, vt diutius ore detineret, vt paulatinè in asperam arteriam defluerent, sic igitur faciens se manifestè aiebat sentire adstringentis medicamenti vim circa vlcus, siuè vis huc per distributionẽ trãsmissa est siuè medicamen ipsum roris specie in arteriam ad vlcus defluxit, & tanquam percolatũ est, ex quibus concludere videtur, nonsolum medicamenta ad asperę arterię intimas partes peruenire posse, sed etiam per distributionẽ, textus Græcus habet κατὰ διάδυσιν idest destributionem. At quomodo medicamenta arterialia, vt ita dicam, per destributionem ad asperam arteriam peruenire posint seruata adstrictione, non caret certè dubitatione; Hinc iure meritò Serapio trac. 2. c. 26. inter cæteras causas difficilis curationis vlcerum, pulmonum, & Thoracis partium hanc vnam adnumerat, quòd ad locũ affectum vis medicamenti non perueniat nisi parua, ait enim, quòd virtutes medicinarum debilitantur, & mollificantur in longo suo transitu, per quem incedunt, & alterantur in illo transitu, quoniam necessarium est, vt prædictæ medicinæ perueniant primo ad os deindè ad guttur, deindè ad meri, deindè ad stomachum, deindè ad vnum ex intestinis gracilibus, deindè ad venas mesaraicas, deindè ad venas, quæ sunt in concauo hepatis, & ex illo peruenit ad venas, quę sunt in giblo hepatis, & ad venam magnam profundam, & ex hac peruenit ad cor, & ex corde ad pulmonem, quare in longitudine estius spatij transitus alterantur medicinæ, & separatur virtus ipsarum, cum permixtione earum cum materijs. Hactenus Serapio, Quod etiam & Gal. ipse 5. lib. Met. c. 11. sic adnotauit. Vlcera quæ in Thorace, & pulmone consistunt difficilius ijs, quæ sunt in ventriculo sanantur, vt quorum situs longius absit, atq; idcirco vis medicamẽtorum remittatur, & paulo post circa calcem capitis subdit, medicamenta, quæ ad vlcera pulmonis curanda bibuntur, vel eduntur, non posse contingere vlcus, sicut in ventriculo, & quod per medium interuallum ferè vim suam amittant, & paulò antea statuerat; quod per os ingestum fuerit, integris viribus ad inferiora pertingere nõ posse, ergò tãtò minus ad pulmones, reliquasq; thoracis partes, cum longior transitus sit, & pars affecta remotior, Id animaduertentes nonnulli, non distributionem, sed transumptionẽ vertunt dictionem Græcam διάδοσιν aiuntq; nonsolum medicamentorum huiusmodi in ore detentorum aliquid per laringis rimas percolari sensim,

sim & sensim, sed & in transitu per Oesophagum transumi, & resudare; quod Alsharanij authoritate 11. Theysin confirmant, vbi scribit, non solum medicinæ ad asperam arteriam penetrant sensim & sensim per rimas epiglotidis, & ipsius oris resudantes, sed & paulatinè incedentes per meri iuuant per modum trapellationis, sicut trapellat aqua à vasis nouis terreis cum implentur ea; sed hæc expositio profectò minimè recipienda, tùm quia vox græca propriè significat destributionem, tùm etiam quia, quod Alsharauius scribit, non facilè credendum, quòd scilicèt in transitu momentaneo cibi, vel potus portiuncula vlla stomacum permeare posit, & cartilaginosam pariter tracheę substātiā: Quin pro dubitatione tollenda dicendum existimo, & si medicamenta per destributionem ad asperam arteriam, aliasq; pectoris partes perueniunt, vim suam remittunt, nihilominus non pœnitus illis adimitur, sicq; iuuare possunt, Quare nulla difficultas in Gal. dictis remanet, libet huic capiti finem imponere, historia addita, cuius meminit Cornelius Gemma lib. 2. cos. c. de febre Epidemica pestilenti, quo loco tradit se vidisse mulierem, cui in pelliculas crassas, & glutinosas, nonsolum lingua, sed & Oesophagus vniuersus: cum ventriculo tandèm & intestinorum tunica putruerunt.

Vocis admirandę interceptiones Cap. II.

QVòd quis repētè obmutescat ex venarū interceptione occlusioneq; sanus alioquin & absq; occasione fortiuè causa aliqua quemadmodnm Hip. 4. de rat. vic. acut. sec. 23. docuit, admiratione profecto caret, quod apopleticis euenire quotidie obseruamus, minus quoq; admirādum & tumore aliquo fauces vel asperam arterias occupantibus vt in anginosis vocem intercipi, affectis verò neruis musculorum intercostalium vocem adimi aliquantulum admirabilius sic Gal. lib. 1. locorum affec. c. 6. cecidit quidam ab alto in terram ita vt dorsi initium affligeretur, is tertio die exiguam admodum vocem emisit Quarto deinde die omnino obmutuit resolutaq; simul fuerunt crura manibus omnino illæsis, sed neq; spirationem amitebat, neq; difficulter spirabat. Quum enim tota sub ceruice spinalis medulla esset resoluta accidit Thoraci vt tū per septū trāsuersum & musculos supernos numero quidem sex moueretur: quippe nerui ex spinali medulla, quę in ceruice est, ipsis adueniūt. At intercostalium musculorum nerui, per quos exuflationem fieri diximus, omnes affecti erāt. Quum itaq; frustra medici negotium subirent circa crura quidē vt potè ressoluta circa gutur, vero propter vocis affectum equidem

dem id interdixi, atq; affecto duntaxat loco curationem adhibui, proinde finita tandem spinalis medullæ inflammatione à septima die vox restituta est iuueni, & crura motionis facultatem recuperauerunt, sed longe mehercle suspiciendum magis ex neruorum recurentium, qui minimi, certè sunt non solum oblędi, sed & penitus intercipi vocem, scribit Gal. loco citato hujusmodi historiam. Quum ex ceruice quidam chœradas idest strumas in profundo incumbentes excideret ac deinceps inter secādum quoddam vas, mēbranas non specillo secaret, sed vnguibus euelleret; imprudēs ob ignorantiā simul reccurentes neruos distraxit, atq; hoc pacto puerulum liberauit à strumis sed mutum reddidit. Quidam alius in alio puero sectionem faciens ipsum similiter semimutum reddidit læso videlicet altero duntaxat neruo, mirabantur verò omnes, quo pacto neq; aspera arteria, neq, gutture quicquam affecto, vocem lædi cō tingeret, qui cum vocales neruos me ostendente conspicerēt, admirari desinerunt. Persimilem historiam recitat Amat. Lus. cent. 2. cur. 79. Mulier Illyrica quę ad caput ōmtis habitat, quum strumam à Gallica scabie origginem ducentem in collo haberet, Mendicum quendam offitio Medici fungētem pro sui valetudine accersiuit, qui indiscretè quū pro ea propulsanda multis vsus esset medicamentis, ita sublimatum, vt eius resecaret radices, loco indidit, à quo alter neruorum ex pectore recurrentium, qui vocem effingunt inibi corrosus est, vndè ipsa paulatim rau cefacta vocem ferè in totum amisit. Audiamus & Benjuenium, qui ita cap. 91. scribit. Rusticus quidam cum decliuiori capitis prora percussus recidisset, & alteram capitis ipsius partem oppositam ad terram, vt par fuit, elideret, surrexit quidem sed mutus, id autem siuè ex repercusione neruorum, qui reducuntur ex pectore, siuè ex diffluente materia, quæ neruos illos oppleuerit tàm incertum, quam certissimum ex hoc communicatam noxam neruis ipsis, qui vocem effingunt. Nō solum autem reuersiuis neruis dissectis, & laceratis, sed etiam refrigeratis vocem oblædi testatur ibidem Gal. per hæc verba. Equidem vocem vitiatam fuisse memini, adeò vt penè perderetur infrigidatis vehementer neruis recurrentibus, quum per hyemen in collo adhibita fuisset quædam chyrurgia, quod quum intelligerem calorificis remedijs naturalem temperaturam neruis restituens vocem reuocaui. Horum etiam recurrentium neruorum admirabilem virtutem, Gal. 7, de vsu partium c. 16. decantat, ac à se primum inuentos gloriatur lib. de locis affec. & certè maxime mirandum neruos minutos, & capillorum instar subtilissimos quemadmodum Gal. ipse lib. de præcognitione c. 5. esse tradidit, recisos, refrigeratos, vel interceptos vocis deperditionis causam esse, quod pariter experimentum comprobare testatur Realdus Columbus

lib.

lib. 14. de sectione viuorum ita scribens. Hi reuersiui, seu recurrentes, vocalesuè nerui, sursum reuertuntur asperæ arteriæ adhærentes, atque in laryngam immittuntur, recurrentem neruũ ita facilè agnosces, tum quia albicat, tum quia instar fili videtur esse, hunc eleuato, nàm si illum digitis compresseris, dictum ac factum misero cani vox imminuitur, si manũ detrahas, ita vt animalibus spiritibus aditus pateat, vox denuò reuertetur, sin dextrum neruum abscindas prorsus amittitur. Núc de sinistro reuersiuo neruo dicamus. Administratio eodem modo fiat, quo in dextero dictum est, si neruum vinculo excipias, & coarctes, statim mutus efficietur, si dissoluas semilatrabit, ob dexteri nerui abscisionẽ, sin transuersum dissecaueris, mutus in æternum fiet, superuiuere tamẽ posset, si dimitteretur cum tanto vulnere, nisi alia afflictio afflicto adderetur, profectò pulchrum est spectare, cõsideratuq; pulcherrimum, quo pacto duo neruuli adeò paruuli tàm bellam edant actionem, qualis est vocis ipsius efformatio; nemo est, qui non obmutescat. Hanc rẽ non poterat non satis admirari doctus, atq; insignis Philosophus Hieronimus Pontanus, & Eccellentissimus Medicus Pontificius Paulus Manilius, nec non Eccellens Ioannes Valuerdius anatomicæ artis valdè studiosus, meiq; amantissimus, cum præsertim sciret Aristotelem sentire vocem à corde proficisci. Quod siquis Aristotelis sententiam obstinatè tueri velit, inquiens arterijs carotidibus deligatis vocem amitti, is sciat, nisi vnà neruus recurrens vinciatur, quod sæpè vsu venit, id nullo pacto fact uniri, verisimileq; est eos, qui Aristoteli imposuerunt de vocis origine, quod à corde oriebatur, ea coniectura neruum reuersiuum vnà cum arteria Carotide vinculis excepisse.

Gurgulionis miræ inflammationes. Cap. III.

GArgareon, seu Gurgulio oblonga particula carnea, & fungosa à palati fine, vbi narium foramina fauces spectant, piramidi inuersę similis in oris amplitudinem propendet, huic particulę duplicem vsum ascribunt Anatomici, inter vocis nanq; instrumenta primum enumerant, secundariò verò, ne aer frigidus nimis atrahatur, accommodare tradũt, vt interim omittamus tertium vsum, quem addunt Auic. & Haly dicentes, hanc particulam ad fumi, pulueris q; ab aere inspirando expurgationem fabricatam fuisse. hanc inflammatione corripi familiarissimum est, miro tamen modo raroq; præternaturam excrescere aliquando obseruatum. talem describit historiã Leonardus Batallus suo libello de catarrho. Agitur nunc annus quartus, ex quo quendam mihi amicum inuisi, cui repé

tè

tè ex labore hæc particula adeò laxata fuerat, vt ad arteriores vsque dentes protenderetur, traxerat enim illam patiens digitis, cum linguæ illam insidere sentiret, fretus pituitam, vel aliud quippiam esse, parùm sanè abfuit, quin illam trahendo rumperet, quòd tenuis facta esset, & hebetissimo, imo tunc potius nullo sensu prædita, eius radice excepta, nàm & sana hebetem sensum habet, hic eadem die solo gargarismate ex summitatibus vitium liberatus fuit. Meminit & Arethæus lib. 1. c.8. vbi Columellæ varios tumores connumerat, miræ cuiusdã ipsius excretionis, quam ab alio adnotatam nullibi legimus, & ait, bicornem Columellam reddi geminis membranis, hinc atq; indè pendẽtibus, hæ enim membranæ ab vtraq; parte iacent veluti squammæ latæ, ac vespertilionum alæ. Verùm quod mihi in prænarrata historia animaduersione maximè dignum videtur præter longam illam gurgulionis excrescentiã illud, est quod repentè talis euaserit, cum id non nisi longiori tempore fieri Gal. 14. meth. testatum nobis reliquerit, quare illud euenisse crediderim ex violenta manuum attractione, quæ statim Columellam ita in longum excrescere coegit. Hanc autem caudæ maris instar ex fluxione inflammatam elongari testes sunt, Gal. eodem 14. meth. c. 13. Aetius lib. 8. c.41. & Paulus lib. 6. c.31. Cumq; talis à Medico reperitur, si lenioribus tentatis auxilijs malum non cesserit, si iam liuescat, vel ad albedinem vergat, secanda erit nonsolum ex Gal. præcepto ibidem, sed & Hip. 3. Pronost. sicuti dùm maximè rubet minimè ad sectionem properandum, nanq; ab inflammationem, sanguinis fluor notabilis excitatur, & non quod voluit Auic. 9. fen. 3. eo quòd ad illam multæ arteriæ venæq; perueniant, illiusq; substantia plena sit, quod tamen nec Gal. nec posteriores Anatomici diligentissimi obseruarunt, nec minus ratio vlla persuadet. Quo pacto verò, quibusque seruatis, cum pars hæc secanda erit, id perfici debeat, ex Albucasi c. proprio, & Aetio, Pauloq; locis citatis discere possumus. Illud tamen minimè prætereundum duxi, quod à Nicolao Florentino literis mandatum legimus ser. 7. sum 2. trac. 1. c. 34. Cantores nonnullos, vt vocem grossiorem emitterent, canendo sibi particulam hanc abscindendam curasse: quod certè fabulosum existimamus, videmus enim quẽdam, cui ex Gallicano vlcere pars hæc exesa fuit, ita exiguam vocem edidisse, vt vix intelligi posset, Nec deest ratio, nàm Gal. tùm loco citato, tùm etiam lib. de Anat. viuorũ c.11. intra vocis instrumẽta ipsã recẽseat, atq; veluti plectrũ quoddam vocis esse dicat, qđ etiã Auic. fen.9.3.& Auer. 2. coll. fatẽtur, Quinimmo Gal. eodẽ 11. de vsu partiũ ait gurgulionẽ ad vocis magnitudinem cõferre, & in eũ vsũ procreatũ esse, tantũ abest qđ Nicolus affirmat, ad vocẽ grossiorẽ reddẽdã abscindi cõsueuisse, veritati consentaneũ esse.

Linguę

Linguæ miri tumores Cap. IIII.

Vod de Columellæ diximus miro incremento, idem de linguæ mira excrescentia non semel obseruatum scimus. Vidimus Eccellentem D. Iulium Facinum ex Ducali Magistratu ex catharri defluxu in linguæ mirum tumorem incidisse, idq; vnica nocte, ita vt extra os prominerеt lingua, quæ mox superficie tenus pluribus in locis exulcerata apparuit, deglutio omnis prohibita, nec loquendi vlla aderat potestas ita vt suffocationem veritus testamentum scribere coactus fuerit; qui tamen pluribus adhibitis auxilijs conualuit. scribit Victorius Trincauellius lib. 5. de cur. par. aff. c. 11. Nec minori impedimento sermoni est lingua, si maior sit procreata, quam modus naturæ requirit. Nàm & aliquando vidi aliquos, qui magnam admodum linguam aliorum comparatione haberent, & obseruaui eos tardius, & ægrius loqui, & aliquando hesitare; potest autem illa, & ex morbosa causa augeri supramodum, videlicèt ex aliquo tumore pręter naturam in ea suborto, vt illi accidit, quem refert Gal. 14. Meth. adeò enim illi lingua intumescens creuit, vt etiam os capere nequiret, sed exertam deferre cogeretur. Nos etiam duos vidimus, quibus lingua ita intumuit, vt neq; loqui, neq; comedere possent, immo duas: fuere enim mulieres, quarum altera in ætate iuuenili erat, & cum iudicarent Medici esse infectam morbo Gallico appellato, decreuerunt illam inungere, vt eo tẽpore inungere solebant, antequam irreperet consuetudo vt ex decocto ligni Indici curarentur, Medicus verò cui se curandam commiserat, vsus est satis imprudenter vnguento, nàm præter id, quod plus hydrargiri addidit, quam par esset, inunxit etiam caput, vel potius capiti ceratum ex eadem materia apposuit, quo deinde factum est, vt violentius humores commoti præcipitanter ad linguã confluxerint, vnde illa adeò intumuit, & elongata est, vt in ore cõtineri nequiret, sed exertam diutissimè immo vltra mensem detulerit, deindè resoluto tandem tumore linguam retraxit, sed abiecta pelle vniuersa quasi vagina, & ea extra os relicta, Altera verò iam in primo senio, cui cum cæpissent Variolæ ab Arabibus appellatæ efflorescere, & extuberare in vniuerso corpore, tanta earum copia occupauit vniuersam faciem, & non modo illa intumuit, sed & lingua correpta est ab adeo numerosis id genus turbeculis, vt intumuerit adeò, quod totum os repleuerit, nec eam mouere quoquomodo per os poterat, neq; comedere, nisi quòd cibus fluens per fistulam impositam, immo vi adactam inter linguam & buccham instillabatur, & ita alta, & non sine magno discrimine donec inclinãte tumore lingua mutata pelle redijt ad pristinũ statum.

Verrucę in Guture. Cap. V.

Oannes Iacobus Fugacina ciuis Mãtuanus habitu corporis melancholico prędit us, uerrucis quam pluribus gutturę, faucibus, & radice linguę occupantibus diu vexatus fuit, quæ præsertim maximè deglutioni officiebant, res sanè non frequenter obseruata, sed rarò admodum; nàm & toto vitæ nostrę curiculo semel tantum, & alteri Attilio Malegnano dicto eiusmodi verrucis, sed longè minoribus vniuersam linguam conspersam videre licuit. Erant autem ex illis quas Myremecias appellant, vulgò Porri dicuntur huiusmodi tubercula, eo quòd fila quędam intra se contineant, porrorum capillamentis radicalibus persimilia. Latini verò verrucas vocant, eo quòd montium eminentijs consimiles sint. Nam verruca æditior montis, & aspera pars est, veluti Gelius interpretatur lib. 3. c. 7. vndè verrucosa loca dicuntur, quæ inæquales diuersas, & excrescentes partes habent. Hinc Persius satyra prima. Sunt quos Pacuuiusq; & verrucosa moretur Aetiopia, & Plinius lib. 31. c. 12. Verrucas lapillorum vitia, ac tubercula esse scribit, & Columella lib. 8. c. 6. verruculas appellat excrescentias illas, quæ capris sub maxillis pendent; Græci vocem generalem non habent, qua hæc tuberculorum genera cópræhendant, hæc tamen in binas partes diuidunt, alteram μύρμηκα alteram ακροχορδονας nànq; qui ἧλοι & θύμιον sub verrucarum genere reponunt, inter quos Thagaultius lib. 1. inst. chyr. c. 9. & Manardus lib. 7. epist. 2. id minus propriè, vt nostra censet minerua, faciunt. Nanque Thymi si Gal. credimus il calce lib. de tumoribus præter naturam sunt carneæ excrescentiæ veluti Epulides, & Parulides, & 14. meth. c. 13. Thymos quoq; carneas excrescentias vnà cum Enchantide, quę & ipsa oculi carnea excrescentia, est, enumerat, at Verrucæ minus aposite dici possunt carneæ excrescentiæ, cum substantia longè duriore ipsa carne constent, sic quoq; & ἧλοι seu claui non verrucarum sunt species, sed potius ad callos vulgò dictos, quos alia voce Gręci vocans τυλλους sũt referendi, qui non spontè, sed ex labore, vel partis atritione, & cóprefsione obdurata cute gignuntur, & ab Auic. c. 14. fen. 7. trac. 3. lib. 4. cornua appellantur, & A. Marcello 34. c. & Paulo lib. 6. c. 87. & Aetio lib. 14. c. 4. à verrucis distinguuntur, licèt Celsus Verrucæ vocé adeò generali significatione vsurpans, & Thymum, & clauum sub illa reposuerit, clarissimisq; viris præmemoratis errandi ansam prębuerit, at illis hoc condonemus, & cum Gal. lib. 14. Meth. duas tantum verrucarum species statuamus Myrmecias scilicèt, & Acrocordones, vocant auté Gręci primam verrucarum speciem μυρμηκίαν Latini verò formicam, eo

quòd

quòd si perfricentur huiusmodi verrucę punctionis sensum inferant,ac si pars attrectata formicarũ morsibus vellicaretur, queadmodũ Aetius & Paulus locis citatis adnotarunt Quo loco in Pauli versione Andernacũ mirè lapsum obseruamus, cum enim Paulus lib. 4. c. 15. scribit πρὸς τὰς ἀποφρίξεις hoc est ad frictiones,seu attrectationes Andernacus latinè interpratatus est siquis contrectet, & rectè quidē, nàm ἀπόφριξις idest defrictio, à verbo ἀποφρίχω idest defrico deriuatur, at lib. 6. c. 87. repetens ea, quæ de Myrmecijs lib. 4. dixerat Paulus textus habet πρὸς τὰς παραφύξεις & Andernacus literæ deprauationem non animaduertens, scilicèt loco ι impressoris vitio. υ. positum, cum παράφυξις hoc est refrigeratio à verbo παραψύχω quod est refrigero dicatur, interpratatus est eo loco sed perperā ad frigora sensum formicarũ morsibus similem excitare verrucas Myrmecias, quas sic vocatas alij contendunt, aut. Aetij loco citato, quod nigræ sint,quemadmodum sunt formicæ, quod tamen ex Græci codicis deprauatione ita legi crediderim cum nunquam nigras verrucas,sed semper albas mihi videre contigerit. Non desunt, qui ex Marcello c. 34. affirment verrucas hasce minores congestas ita vocari, scilicèt formiculares, quoniam plures insimul aggregatæ, ac paruæ instar formicarum plurium conspiciantur. Vocantur quoq; à latinis, sessiles verrucæ, eo quòd veluti sedere videantur, sicuti Martialis lib. 5. dixit, Et vtrunq; porrum, sessilesq; lactucas, idest ita humi proiectas vt sedere videantur. Acrocordones verrucas secũdo loco ita vocatas censet Paulus, quoniam chordæ extremitati respondeant, & Aetius quoq; locis citatis, quo pacto autem chordæ extremitati assimilentur varij varia sensere, nanq; alij ea in parte, qua cuti alligantur, quia angustiores sunt ita assimilari censent, alij verò diuersa ratione, siquis enim alicubi chordam resecuerit, extremumq; illius dissectionis dissipari permiserit, vt hinc indè fibræ desterminentur, vt extremum chordæ latius euadet suo ortu, ita Aerocordones tenuiores in basi cum sint in ampliorem deindè summitatem progredientes prædictæ resectæ, & disterminatæ chordę imaginem referunt Gal. verò non quod extremo chordę assimilentur, sed quia extremas cutis partes occupent, lib. & c. 2. Meth. ἀκροχορδῶν dictas voluit à nomine ἄκρα & verbo χορδεύω idest extrema ligans, seu lędens, duas itaq; tantum verrucarum species statuamus, nàm nec Thymi, nec Claui sub hoc genere reponendi sunt. Nec pariter recipiēdum est, quod Oribasius latinus aphor. Hip. interpres, quem sequitur Thadeus Florentinus in exp. aff. 26. 3. lib. tradidit, Satiryasim scilicèt esse verrucę speciem ab Acrocordone differentem, quod Acrocordon singulatim fiat, Satyriasis verò vna eccellens verruca sit, cui paruę multę circum crescunt, quod falsum esse

inferius aphorismum illum exponentes demonstrabimus. Ad rem nostram itaq; reuertens dicimus ex Myrmeciarum genere verrucas, quibus Aegroti superius memorati in faucibus, & lingua vexabantur, non quidem, quòd dolerent, sed quia deglutioni impedimento erant, tristéque etiam sensationem mole sua inferent. Et si enim Celsus lib. 2. c. 1. in exposi. precitati aphorismi Acrocordones verrucas dolentes esse dixerit, & lib. 5. cap. 28. Myrmecias maiorem Thymis excitare dolorem scripserit, experimento tamen erroris conuincitur, cui & Paulus attestatur loco superius adducto, nàm Acrocordones, & Myrmeciȩ nisi inflammentur, vel vlcerentur nisiq; validè comprimantur pȩnitus indolentes tumores sunt. Ex qua materia tuberculi ij generentur, non omnibus eadem est sententia, Oribasius loco citato ex multitudine humorũ potissimumq; pituitȩ fieri tradit. Philotheus in eiusdem aff. explanatione ex mali humoris multitudine generari voluit. Gal. lib. de morborũ causis cap. 6. ex humorum commixtione fieri Acrocordones dixisse adnotauit Brasauolus, at si illius loci textus diligenter perlegatur, Acrocordones fluxionum humorũ partus docet. Gal. at cuius humoris, synceri ne an commixti non explicat. Rasis 36. cont. trac. 2. c. 9. ex humore melancholico crasso Verrucas ortum trahere affirmat, quod pariter Auic. lib. 4. fen. 7. trac. 3. c. 12. confirmat, & si antea 1. lib. fen. 2. c. 5. ex bile sanguini mixta fieri scripsisset. Hos inter recentiores sequitur Manardus, Alsharauius lib. Prac. trac. 29. c. 24. verrucas siccas ex humore melancholico, humidas ex humore flegmatico oriri scriptum reliquit, & Abynzoar trac. 7. c. 9. fieri ex flegmate grossissimo, terrestri & frigido docet, licèt lib. 1. trac. 5. c. 3. dixisset oriri, vel ex humore melancholico, vel ex flegmate grosso viscoso, quo loco recitat historiã cuiusdam de familia Haly, in cuius carceribus erat ipse Abynzoar, qui cum non digereret cibũ, & febre inordinata lenta febricitaret, & varij coloris egestiones egereret, cũ imposuisset manũ fundo vẽtriculi inuenit ibidẽ duritiem ad magnitudinẽ pomi, absq; sẽsu alicuius doloris, nisi fortiter compressisset, quia tunc modicum dolorem persentiebat, & quadam die cum assellasset, assellauit quoddam rotundum, quod habebat formam pomi cum radice vna, & erat solidum, & quoties postea assellabat, egerebat sanguinem in magna quantitate, & sic perseuerauit pluribus diebus, donec mortuus fuit, huncq; ait passum fuisse verrucã illamq; magnam in ventriculo, & quod forsam multas alias verrucas habebat in ventriculo, subiungens ibidem aliam historiam cuiusdam quẽ inuenit in Hospitiali infirmum, qui habebat verrucam propè orificium ventriculi: Persimilem historiam legimus apud Rasim 5. conti. vbi habet. Vidi quendam vomentem petiam carnis maiorem nuce, & per pendi,

di, quòd in stomaco eius erat fistula magna habens paruam radicẽ, quæ naturam expulit per vomitum eradicando eam, puto tex. esse mendosũ & loco quo habet fistulam, legendum esse verrucam, nàm cætera, quæ in ipso leguntur minimè aptari possunt fistulæ, sed bene verrucæ, sicque tota litera erit optimè cohærens. In qualibet autem corporis interna parte oriri posse verrucas, easq; difficilis esse curationis omnino scribit Auer. 7. coll. c. 31. quod etiam nec rationi dissonum est, vndè verrucam, vel saltem carnosum tumorem aliquando nasci in stomaco, qui ciborum viam omnem obstruat, vel aliquatenus impediat, testatur Gal. lib. 3. de symp. causis c. 2. Beniuenius c. 88. scribit mulierem præfocatam cum ab omnibus pro mortua haberetur, paulatim quasi grandiori somno excitatam, molestissima tussi correptam, diuq; agitatam duriorem tamen carnis frustulum eiecisse & sanitati restitutam fuisse; Quòd carneum fragmentum pendulam verrucã fuisse suspicari possumus, quæ corrupta tenui illius radice ad spiritualia descenderit, inspirationẽq; validè interceperit, vndè mulierem præfocatam fuisse existimatum; verùm insurgente valida expultrice vi, & obstruentẽ inspirationis via eiectum frustulum carneum à morte imminente patientem liberauit. Hinc non iniuria Abynzoar, lib. 1. trac. 11. c. 3. scriptum reliquit, verrucas aliquando generari posse in membranis propinquis pulmoni, ex quibus comprimitur pulmo, ac tussis excitatur. Mirandum sanè vlcus verrucosum in Carolo Selario Vrbis nostræ ciue obseruauimus. Hic cum per multos annos vlcus in crure passus fuisset, quod multoties sanatũ rursus reuersum est, demùm cum ad gangrenam deuenisset, à chyrurgo ritè tractatum, firmataq; fluxione, dùm carnis generationi, vt impleretur vlcus studeret, verrucæ plures in carne supercrescere interiore cœperunt, adeòq; multiplicatæ sunt, vt vniuersum vlcus ita opplerint, vt cicatricem obductam putarent ignari, harum extirpationi dùm studet chyrurgus, nullo (quamuis validissima applicata sint) caustico medicamento id assequi potuit, vndè ignitis ferramentis ferè centies inusto vlcere vix eas euellere potuerit, inusta parte, escara ablata, digesto vlcere, osse optimè abraso, nonsolum in labijs vlceris, sed & ab osse caro verrucis vndiq; scatens pululare cæpit; multoties corpus expurgatum, guaiaci decoctum, ac spartæ pariliæ exhibitum, ratio victus exactissima præscripta, nec tamen vnquam assequi potuit, vt ab vlcere adimerẽtur verrucæ, donec superueniente febre valida post annum & dimidiũ elapsum vitam cum morte commutauit. Contagiosas esse verrucas experimento dignoscitur, Brasauolus in com. aff. superius adducti id exẽplo filiorum suorum comprobat, qui à sorore Margarita verrucis laborante, cum eodem linteo se abstersisset, in quo & ipsa se absterserat, verrucis

rucis per contagium affecti fuere, quod & alijs aliquando accidisse memini, sed maiori profectò contagio præditæ sunt Gallicæ verrucæ. Villicum quendam infinitas propèmodum verrucas ex contagio Gallicanas contraxisse recordor, ita vt nonsolum circa membrum virile, annum, pudenda, nates, sed & fæmora exortæ sint, quarum nonnullæ auellanæ magnitudinem nonsolum æquabant, sed & superabant, Leonardus Bottalus c. 8. lib. de morbo Gallico historiam cuiusdam Hispani consimilem recenset, sed mirandnm sanè ipsum, & Falloppium duntaxat inter tot Gallicæ luis scriptores, quot duobus magnis voluminibus Iordanus Zillettus collegit, harum Gallicarum verrucarum curatu difficillimarum nobis curationem tradidisse.

Anginæ mirabiles. Cap. VI.

ADmirandum sanè plerosq; acutissima angina laborantes cum ex spiritus interceptione suffocarentur præciso gutture salutis sibi viam adinuenisse, cum interim illarum partium vulnera penetrantia inter lætalia cōnumerētur, Glossator cuiusdam Florentini squinantici meminit, qui cum suffocaretur gladio percussus in guturis partibus cum tracheæ perforatione ab Angina, & à vulnere conualuit, & Albucasis historiam adducit alterius squinantici, qui cum iam in vitæ disperationem deductus esset, ab inimico superueniente in guture vulneratus, vt necem illi inferret fortè fortuna vulnus inter annulos canæ pulmonis inflictum fuit, sicque recuperata respiratione conualuit Aeger. Antonius Musa Brasauolus in suis com. in 4. Hip. lib. de rat. vic. in acut. testatur se proprijs manibus, cum chyrurgus quidam imperitus nō auderet squinantico iā morti propinquo gutur dissecuisse, quod & alias pluries fęlici cum successu tentasse scribit, legimus apud Holerium lib. 1. de morb. inter. c. 21. in scholio obseruatum quendam angina correptum cum inde suffocaretur iussisse sibi gurgulionis finem amputari quo absente Medico facto, seruatus est. Ex ijs mirari licet nonnullorum temporis nostri Medicorum timorem indecentem, qui in ægro angina correpto iam moriēte, & animam expiraturo, ad hoc præsidij genus vltimam manum admouere renuunt, malunt enim mortem certam (vt ipsi aiunt) morbi seuitia subsequi, quam vitæ aliqua cum spe agentes iam morientis prospicere saluti, cum tamen ex sectione huiusmodi nonnullos seruatos ex prænarratis historijs compertum sit, pluresq; fortasse, sanati restitutos legeremus ni metus calumniæ subeundæ Medicos ab huiusmodi auxilij genere abstinere cogeret, quod tamen præsidium ab Antiquioribus comprobatum

probatum animaduertimus. Paulus nanq; lib. 6. c. 33. sectionis huius faciendæ modum ex sententia Antili docet, & si Nicolus Florentinus nescio quo spiritu ductus Paulum huiusmodi sectionem improbare (falsò tamen) scriptum reliquerit. Rasis quoq; 3: cont. huius scissuræ faciendæ documenta tradit, seq; vidisse Andrusium Medicum in squinantia graui, cuius gratia mors iam erat in proximo tali sectione vsum fuisse. Alsharauius lib. prac. trac. 11. c. 9. hanc operationem comprobat Abinzoar c. de Apostematibus accidentibus cannæ pulmonis tradit, se hanc sectionem experiri voluisse dùm studijs incumberet in capra quadam, remq; ex voto successisse, Albucasis quoq; nonsolum illius meminit sed & qui eam dimittunt, cum vrget necessitas, inexpertos, formidolososque vocat. Auicenna lib. 3. fen. 9. c. 11. nonsolum eam in vehementiori angina, in qua cætera remedia nihil proficiunt, & mors imminet, laudat, sed & modum administrationis illius edocet. Haly 3. Practicæ c. 38. eandem comprobat, ex quibus omnibus patere existimo in anguinosis in extrema vitæ desperatione positis, cæteris præsidijs non conferentibus aliquando prædictæ sectionis administrationem moliendam esse. Quod tamen quibusdam improbatur, aiunt nanque Gal. & Hip. principes Medicos illius nullibi verba fecisse, quod profectò non omisissent, si illam proficuam censuissent, addunt præterea, si partes illæ secentur minimè coalescere posse Hipp. testimonio aff. 18. 6. lib. ubi habet, ossa, chartilagines, neruos discissos non augeri, nec coalescere, sed pulmonis canna, & gutur in albo membrorum chartilaginosorũ reponuntur, dissecta itaq; non amplius coalescere, & sic si ad sectionem illorum, deuenerimus, ægrotum potius iugulare, quam sanare videbimur. satius itaq; erit Gal. præcepto angina laborantes desperatos solis pronosticis derelinquere, quam dissectionem tentantes, & nobis, & præsidio diffammationem parere, eo magis quod si fiat guturis incisio, sanguis ex vulnere manans pulmones impetens suffocare ægrum facilè poterit, æquè ac morbum effecturum timuerimus. Hanc suam sententiam postremò Mesues aut. confirmant, quem scripsisse aiunt huiusmodi operationem apud ipsum valde difficilem esse: quibus omnibus tamen non obstantibus malè agi arbitror cum illis, qui in vltima necessitate positis ad illam non confugiunt, Quod enim Gal. eam non improbarit testis est Abynzoar loco citato, vbi hæc habet. Quando discipulus eram in hac arte, uolui perscrutari dicta modernorum huius artis in hac causa, qui dicunt, quòd Gal. nullam fecerat mentionem huius curæ, sed mentiti fuerunt, eo quòd Gal. ipsam posuit, ubi præcipit incidere sifac, & scindere cannam pulmonis, at demus nec Gal. nec Hip. huiusmodi curationis non meminisse, non tamen abstinendum, cum ratio,

tio, experimentumq; illam confirment, ad Hip. authoritatem in aff. dicimus chartilaginem discissam non coalescere tali regenerata substantia qualis est abscissa, sed bene feruminari, & aglutinari aliquo medio interueniente, sicuti in ossibus quoq; fieri manifestè obseruamus, quem admodum Gal. in com. interpraetatur, & ab Authoribus non semel visum legimus. Albucasis in sua chyrurgia tradit se vidisse ancillam, quae sibi pulmonis cannam cultello incidit, ita ut uentus ex uulnere egrederetur, quam ipse curauit perfectè, ita ut nullum nocumentum derelictum fuerit. Nicolaus Florentinus ser. 7. cap. de uulneribus gulę cuiusdam meminit, cui sagitta trachea arteria perforata fuit, & tota gula usq; ad spatulam dextram, & tamen sanatus fuit, & Brasauolus loco superius citato tradit se curasse quendam, qui Bubulos Ducis pascebat, qui carceribus detētus, desperatus lamina cuiusdam ferreae loricę proprijs manibus guturis annulos quinq; sibi dissecuit, qui tamen sanitati restitutus fuit, quia (& si chartilago non coalescat) per uiam secundę intentionis, idest carnis durę intermedię beneficio, quae ex materia illa, quae per longiorem coctionem in chartilaginis substantiam trāsire deberet cruda cogitur, ac ueluti in callosā carnem euadit, qua intermedia extrema chartilaginis, uel potius membranae, qua iungebuntur asperae arteriae annuli uniuntur, praeter quam etiam carneae partes superius adiacentes conglutinatae supercrescendo, foramen manu factum obturare possint. Nam omittimus quod Brasauolus addit, scilicet inter annulum, & annulum guturis musculum adiacere, nāque ex anatome clarissimè patet circulares asperae arteriae chartilagines, quas annulos uocant, membrana quadam integi, quae ex demissioribus, elatioribusq; sui partibus processus exporrigens, chartilagines illorum interuentu cōnectit membraneum uinculum inter duas chartilagines se se respiciētes efformans. Neq; solum inter chartilagines ubi ab inuicem ęqualiter distant eiusmodi consurgit uinculum, uerùm etiam ab extremis, tenuissimisq; chartilaginum partibus membranei processus educūturp, artes eas ita colligantes, ut chartilagines unà cum ligamento à processibus illis conflato continuum ueluti efforment circulum, quae unanimis omnium anatomicorum est sententia, ita ut mirandum sit Brasauolum uirum alioquin de re Medica optimè meritum, inter annulum, & annulum musculum adiacere scripsisse. Non esse uerò anginosos proximè morituros solis pronosticis derelinquendos facilè conuincitur ex Gal. 11. met. med. dicente melius esse cum spe bona aliquid periclitari, quam derelinquere Aegros sine spe certissime interire, accidit enim quandoque quòd Medicus aliquos sanat, de quibus pœnitus desperarat, test. Cælli lib. 2. c. 6. sicq; Hip. lib. de flatibus plerosq; à perniciosissimis,

penitusq;

pænitusq; læthalibus morbis ope medica liberari, Auerroisq; & Auic. scriptum reliquere, accidere in arte Medica quandoq; mirabilia vt saluentur qui morituri essent, quod indies euenire facientes medicinam testari possunt, quodque attestatum pluribus exemplis à Francisco Valeriola in locis communibus, & à Philippo Ingrassia in consilio pro Duce Terrænouæ legimus, & Gal. scribit primo de tuenda valetudine lib. se præter omnem spem seruasse adolescentulum, qui tussiendo viscosam & crassam tunicam ex interna gutturis parte reiiciebat. Quod verò de multo sanguinis fluxu in sectione subijciunt periculum esse, scilicèt ne intus per arteriam fluens sanguis ægrum suffocet, nihilifaciendum est si sectio à perito chyrurgo fiat, nàm ea in parte nullum insigne vas percepit. Ad authoritatem verò Mesuę dicimus nullibi apud Mesuem eam legere nobis licuisse saltem vbi de Angina verba facit, at demus ipsum voluisse esse difficilem huiusmodi operationem factu, non tamen impossibilem, & omittendam cẽsuit, & si existimasset, sensu oppositum attestante, illi fides nulla adhibenda, sed potius quoties se se nobis occasio præbuerit, audacter ne pęnitus intercludatur respiratio, & suffocetur ægrotans sectionem prædictam administrabimus; quo autem pacto faciẽda sit ex Auic. Rasi poterit Auẽzoare, Albucasi, & Paulo adiscere facilè vnusq;sq; nã cõsultò hoc loco describere omittimus, eoq; magis cũ Brasauolus inter recentiores exactissimè rem hanc loco citato pertractarit. Hoc vnum tanquam maximè necessarium minimè reticendum decreuimus, in sectione huiusmodi nõ esse portionem aliquam cartilaginosorum anulorum adimendam, quemadmodum doctissimè notat Auic. quamuis Alsharauius se in tali sectione ad quantitatem lupini substantiam ipsorum anulorum ademisse loco citato scripserit, idq; etiam videatur innuere Paulus dùm partem nonnullam arterię amputãdam esse ait, quæ tamen re vera mens Pauli minimè fuit, sed vitio interpretis ita legitur. tex. nanq; Gręcus habet ἀλλὰ διακόψομεν μέρος τι τῆς ἀρτηρίας ex quibus colligitur non amputandam esse partem aliquam arterię, sed intercidendam, nanque verbum διακόπτω à quo deriuatur διακόψομεν non amputo, sed intercido, dirimo, & disiungo significat. libet & hoc loco alium sectionis modum recensere, quo mirè nonullos ferè suffocatos ex Angina aliquando liberari contingit, cum enim in Angina tumor exterius, vel interius apparet, dubio procul omnes illius apertioni, si resolui nequeat incumbunt. at cum detur Synanche species quędam cæteris omnibus deterior, quæque citius suffocat, in qua nullus tumor nullauè rubedo exterius, vel interius conspicitur, & in qua extra asperę arteriæ partes inflammantur, itaut vbique suffocatio Aegrum angat, cuius Hippocrates in Prono-

ſticis, & Gal. 4. de loc. aff. c. 3. & Aetius ſer. 8. c. 47. verba fecere, in hac inquam cum Medici nec phlebotomijs, neq; gargariſmatibus, nec ceteris conſuetis pręſidijs quicquam proficiunt, ſed æger in vltima deſperatione poſitus iacet, ſub maxillis & ſupra collum altioribus plagis incidere, quandoq; ęgrum à ſuffocatione imminente liberauit, à partibus enim medijs inflammatis, à quibus quoq, inflãmatio gutturi extremo communicatur, aliquando pus, nonnunquam ſanguis per ſectiones huiuſmodi effluere ſolet, ægrumque ſemimortuum ita leuare, vt poſt aliqualem reſpirationem cæteris præſidijs quoq; dexterè adhibitis ſanitati reſtituatur. Quod obſeruatum legimus apud Antonium Beniueniũ lib. de abditis morborum cauſis c. 38. ibi enim ſic ſcriptum reliquit, Angina laborabat Nicolaus Rota, ſed nullus tamen rubor, aut tumor, vel intus in gula, vel extra videbatur, & ipſe nihilominus vix ſpiritum trahens quicquid præterea edendum ſumeret per os ſtatim, & nares reijciebat. Quare cum areſcente corpore, pallente iam facie, ac vertentibus oculis ſpes omnis ſublata eſſet, & Medici, quibus cura demãdata fuerat ægrum amplius non adirent, me licèt iuniorem conuocant, ægrum oſtendunt, & quęcunque acta fuerant exponunt. At ego cum & ægrum ipſum ad mortem tendere, & Medicos quæcunque opportuna fuerant pręſidia adhibuiſſe intelligerem; cæpi mecum ipſe cogitare ſatius ne eſſet ægrum ipſum Deo, & naturę vt cæteri Medici incuratum dimittere, an aliquod licèt inſolitum vtile tamen auxilium experiri, verum adhortantibus his qui ægro aſsiſtebant conſilium capio, & locum altioribus plagis ſub ipſis maxillis, ac etiã ſupra collum incido, ex quo cum ſanies multa prorumperet, adeò morbus leuatus eſt, vt faucibus ipſis ſpiritum ſimul, & cibum capientibus, facilis dein ad bonam valetudinem ęgro ipſo daretur regreſsio. Admiratione dignam Anginam deſcribit Aretheus lib. primo c. 7. Cum enim de communi Cynanche verba feciſſet, ſubdit hæc. Alteri Anginę generi eueniunt inſtrumentorum collapſio, & ſingularum naturæ inſignis macies, & ſtrangulatio vehemens, vt ipſomet in pectore, latentioribuſq; partibus circu cor, atq; pulmones abdita eſſe inflammatio videatur. Anginam hanc appellamus quaſi interius vrgentem, atq; angentem. Ego verò exiſtimo ipſius ſolius ſpiritus id vitium eſſe, prãua conuerſione ad calidiſsimum, ſiccisſimumq; conuerſi, nulla corporis parte inflammatione laborante. Id autem mirandum non eſt, nàm in Charonęis ſtrangulatus citra vllum corporis affectum acutiſsimi cõtingunt, immo, vel vnica inſpiratione prius quam corpus aliquod maleficium contrahat homines moriuntur. Ioãnes Curopalata in hiſtorię compendio à Nicephori Imperatoris à Genicis obitu ad Imperium Iſauci Comneni; pertinente, tradit Anginam

pestilentem anno . 6547. grassatam in quadam regione, ita vt non possent viui mortuos efferre.

Miræ suffocationes Cap. VII.

Cum aeris occursus nobis perpetuò necessarius sit, vt qui ad vitā ducēdam præcipuas partes agat, sitq; caloris nostri intimi, quem natiuum vocamus optimus moderator, & conseruator pręcipuus, ob id prudens natura in humano corpore instrumenta plura, quibus inspiraretur fabrefecit, nares scilicèt, os, asperam arteriam, pulmones, muscolos pectoris, & diafragma: taceo epiglotidem, & vulam, quæ Auer. 2. coll. addidit, cum sint partes asperæ arteriæ, quæ inter præcipua respirationis instrumenta ab omnibus connumerātur, hanc non homines modo, sed & animalia omnia, quæ pulmone haud destituuntur, vnicam habent lōgo ductu instar caudicis cuiusdam ex faucibus deorsum protensam, & dein frequenti propagine per pulmonum substātiam percurrentem, in faucibus enim duobus narium foraminibus in oris amplitudinem pertingētibus alia duo humiliori faucium sede correspondent, horum quidem posterius stomachi, seu viæ cibum, potumq; ex ore in ventriculum deducentis initium existit, anterius verò asperæ arteriæ principium est, huius superna pars larinx vocatur, cui natura operculum superpositum fabricauit, ne quid cibi, aut potus, alteriusue ingurgitandi in deglutionis munere in illam defluat, cum super illam prius trāseat cibus, potusq; & alia huius generis omnia antequam in oesophagum, seu stomacum deriuentur. Enascitur autem hoc laringis operculum in anteriori parte ampla, & curuata basi hederæ folij imaginē referens, quod si aliquando transglutionis tempore, vel irritante tussi, aut vomitu incipiente, vel ob risum aperiri contingat partem hanc, & aliquid effatu dignum per rimam ingredi valeat, sęuissima oriuntur symptomata, & sępè numero mors ipsa consequitur, quod nos pluribus exemplis comprobare possumus, quę iure optimo in hoc libro sibi locum vindicare arbitramur. Nobilis Vrbis nostrę mulier Paula Tridapalea, dùm prescriptas à Medico pilulas satis iustę crassitudinis deuoraret, nescio quo pacto, vna ex illis per tracheę os delabitur, quæ ibi ferè per tres horas persistens mulierem malè afficiebat, suffocationemq; minabatur, nec vllo ingenio extrahi poterat, donec tandem liquata sensim & sensim per tussim excreta, mulierem à maximo animi angore, corporisq; cruciatu, ab imminenti morte, quam expauescens expectabat liberauit. Filius cuiusdam Manilij dicti, ex castro Bozoli, cum vuę acerbę grana qui

dè ingurgitaret, superueniente matre, & eum obiurgante, ex illius improuiso, & inexpectato aduentu perculsus puer, granum quod iam in os indiderat, dùm festinanter deuorare satagit, fortè in asperam arteriam delabitur, ita cum nullo auxilio subleuari posset, misellam animam exhaluit suffocatus. Puer alius hebreus Beseelel sacerdos vocatus dùm siccam castaneam dentibus confringeret, quędam illius ramenta in asperam arteriã fuerunt iniecta, cui mulier subuenire studens dorsi percusione, corpuscula illa castaneę in pulmonis lobos delata fuere, ita quòd minus anxiè cor per patentiorem cannam tunc flabellari potuit, sicq; oregmone, & leui suffocatione interim irritante, quatuor dierum spatio miserrimam, calamitosamque vitam duxit, verùm quinto superueniente d ùm à Medico in Aromatarij officina consilium, atque pręsidium peteret vnius tantum tussiculę impulsu, vniuersali nigredine infectus, ac si fune suspensus fuisset, in patris cumplexu è vita migrauit. scribit Alexander Benedictus in proh. libri ottaui morbo. Particul. quòd Matrona quędam Brixiensis inuito filio pilulam assumere neganti, digito in arteriam imprudens compulit, qui protinus exanimatus. legimus apud Valerium Maximum lib. 9. c. 11. Anacreontem senio iam confectum dùm decrepitam vitam succo passularum sustineret, ab earum accino in asperam arteriã fortè fortuna illabente suffocatum fuisse, sicuti & Fabium senatorem in lacte pilo hausto strangulatum fuisse, quę quidem exempla rationi consentanea sunt, cum spiratio à vita, & vita à spiratione separari minimè queat, quinimmo vbi cor respiratione destituatur, illico hominem perire necesse sit. Hinc luce meridiana clarius cernere licet quãtum à veritate oberrauerit Alceus Mitileneus, qui potum per asperam arteriam ferri, pulmonemq; ex profundi existimauit, vt legere est apud Atheneum lib. 1. Dipnos. c. 17. & lib. 10. c. 9. Quod comentum nonsolum Alceus, sed Plato, Hippocrates, Philistio, Locrus, & Dioxippus Hippocraticus se cuti sunt Gelij testimonio lib. 7. c. 1[illegible] Ipseq; Plutarcus, quàmquam Erasistrato iure reclamante in eorundem sententiam partim discessit. sed quia Hippocratem indeffensum derelinquere impium esset, dicamus, quòd si id vnquam affirmauit, non propriam, sed alienam sententiam sectatum, quemadmodum cum lib. de arte epar in thorace contineri scripsit. Alex. Bænedictus lib. 3. c. 18. sic habet Venetijs dum hęc condimus anno à salute 1483. Liuntię perq; familiari nostrę contigit, vt cum nucé persicã dente frangeret, oborto risu, nux in spiritus meat[illegible] otinus respirando deuoluta est, moribunda statim concidit i[illegible] iti strangulatu ad interiores pulmonis partis im[illegible] afligi cæpit, vnde nihilominus spiritus grauior,

&

& confractis quibusdam vomica, vermi in pectori exorta est.

Oesophagi obturationes miræ. Cap. VIII.

SIcuti ex delatione solidi alicuius corporis ad intra Tracheam arteriam nonnullos aliquando extinctos, tanquã animaduersione dignũ superiori capite adnotauimus, ita obstructo eadem de causa altero meatu gula scilicèt, seu Oesophago aliquos neci traditos obseruatum, quorum historias recensere opere prætium duximus, præsertim cum vulgares minime sint, hocq; libentius fecimus, vt hisce exemplis monerentur ingluuiosi homines, qui masticationem tantum auersantur quanto in periculo versentur, nam præter id quòd cibaria minimè probè conficere queunt (magnam siquidem in ore cibos suscipere alterationẽ testãtur Auer. 3. coll. c. 16. & Gal. 3. de natural. facult. & Auic. 1. primi doc. 5. c. 2. dicens nutrientem masticatione aliqualem sibi cõcoctionis partem vendicare) eo etiam periculo non vocant, in quod incidisse alios mox docebimus. Bernardinus de Nigris Vrbis nostræ nobilis vir, habitu corporis gracili præditus, atq; in sexagesimo septimo anno ætatis suæ constitutus, dùm integra frueretur valetudine neruosæ carnis bolum improbè masticatum ingluuiosè deuorauit, quæ gulæ orificio inhærens viam deglutiendi ita occupauit, vt aquæ, tenuissimique cuiusq; potus transitus omnino interciperetur, ac respiratio maximè læderetur, quæ caro viscida initium gulæ occupans, nunquam nec ferramentis attracta, nec cereis candelis impulsa, alijsq; multis ingenijs tentata indè ammoueri potuit, donec septimo transacto die corrupta in ventriculum delapsa hominem ab angustia, sed non à morte liberauit, ex dolore enim, lociq; tractatione frequenti, & vehementi pars inflammata accedente ex longa inedia virtutum omnium prostratione, decimaquarta die vitam cum morte commutauit. Nicolaus Florentinus 5. 4. c. 8. primi trac. sui ipsius historiam recenset, qui cum [illegible] existeret, pomum immaturum ori admouit, eiusq; [illegible] vnà cum ossedentibus prius admotam indidit, ac præ [illegible] violenter attraxit, ita vt immasticata ad meri viam deuenerit, [illegible] sua magnitudine totali obstructione gulæ viam obturauit, ita vt nil deglutire, nec loqui, vixq; anhelare posset. Testis est Suetonius lib. 5. Claudium Cæsarem Drusum Pompeium filium puberẽ amisisse propter [illegible] me iactato, & hiatu oris excepto strangulatum. Quod verò anhel[illegible] difficultas taliter affectis subsequatur, [illegible] respirationi par[illegible] uientes nullo malo detineantur, id ex [illegible] sententia 34 [illegible]

in oesophagi, ac tracheę arterię consensum propter vicinitatem, referendum est. Nanq; licèt meatus hi inter se sint distincti, atq; per vnum cibus, & potus ingrediatur, per alium verò aer inspiretur, & expiretur, nihilominus, ita sunt affines, & contigui, quòd si corpore aliquo validè gula obstruatur, possit patiens suffocari, re oppilante comprimente arteriam asperam ea in parte, in qua pelliculosa, seu membranosa, & non anulosa existit. vndè multos ita affectos, tanquā mortuos sepultos, in sepulcris reuixisse testatur Petrus de Abano in com. præmemorati problematis. Jacobus Holerius lib. 1. morb. inter. scholio 31. cap. scribit quòd anno. 1547. iuxta Aedem Sancti Stephani de saxis puella assiduè singultiebat, nihil deglutiebat, dolore facto in oesophago, antea pulmonibus bubulis largiter vsa fuerat. hinc grauitas in stomacho, nausea, vomitus, frustulum enim pulmonis, quem ederat in oesophago restiterat, cucurbitulis, & idoneis remedijs tandè reiecto frustulo liberata est. Gulæ quoq; tumores aliquādo deglutionē nō solū impedire, sed & penitus intercipere colligimus ex Gal. 5. de loc. aff. c. 5. & Holerius ibidē c. 1. in scholio testatur quēdā cū quadraginta annis laborasset emicranea frustra alijs auxilijs adhibitis, Medici cōsilio auth. Celsi, qui nihil æquè capiti prodesse scribit, atq; aquam frigidam, sæpius frigida lauisset frontem indè presanatum, materia tamen ad oesophagum deriuata, & illic cōcrescente prohibuisse deglutionem. sed nec hoc loco reticendum quod Fernelius lib. de morb. par. & symp. 6. c. 1. adnotauit, se vidisse inquam mulierem grauidam, cui tuberculo duro, eoq; ingenti ita os ventriculi obturabatur, vt quicquid indebatur, attacto ventriculi ore mox remearet, atq; redderetur, sicq; astantiū omnium iudicio nihil cibi, potusuè, bimestri, vel conatu maximo eam vorasse, tandemq; eo morbo, febreq; confectam decessisse, ædito partu, quem vitæ superstitem reliquit. Sic quoq; ex resolutione musculorum deglutioni inseruientium integris alis facultatibus quendam repentè ægrotasse, & perijsse testatum reliquit Thomas à Vega in com. cap. 3. 6. lib. de loc. aff. quod & nos in olitore quodam vrbis nostrę obseruatum meminimus, & ita affectos se vidisse affirmat terbus in sua Anath. c. de anath. Gulæ, cuius morbi abundè meminere Haly Abbas 9. The. c. 24. & Aetius lib. 6. c. 33. ex prænarratis manifestum reliquitur non ab re Victorium Trincauellium lib. 5. de cur. par. aff. c. 7. consulere Angina detentis exhibenda medicamenta in potione, minime in forma bolli, vel pilulæ, ne si contingat vomitu reici, suffocationem inducant, quod ait aliquando euenisse per hæc verba. Vt accidit hic Patauij cuidam muliercula laboranti Angina, quæ deuoratis bolis aliquot cassiæ, & vomitu excitato à molestia medicamenti statim strangulata interijt.

Suspicendę,

Suspiciendæ Thoracis collectiones. Cap. IX.

Idimus Mag. Dñi Romani Arsagi amicissimi nostri nepotẽ annum duodecimum natum post diuturnã à capite ad pectus decumbentem fluxionem, ex qua in maciem vniuersi corporis febri indefficiente associante perductus fuit, de repente in sæuam pleuritidem delapsum, quæ suppurata per tussim sanies plurima excreta, nihilominus eiusdẽ effatu digna quãtitas collecta in inferiori thoracis cauitate, cuius expurgationem dùm omni ingenio tentaremus, subortus in eadem parte inter quintam, & sextam costam tumor insignis ab internis partibus ad externas protuberans, qui suppuratus, & apertus, nonsolum ex tumore ipso, sed & ab interna cauitate pus fluere cognouimus. quadere opportunis medicamentis applicitis, & syphone iniectis, licinijsq;, & torundis foramine ampliato, & adaperto seruato per multos dies, tandem argentea canulla imposita sanies quotidie effluxit, quo cessante canullam dempsimus, consolidatum sponte foramen puer inpinguatus, pristinam sanitatem nõsolum recepit, sed & habitum meliorem corporis adeptus est. Quod exemplum omittere noluimus tanquam rarò contingens, atq; etiam vt hinc colligerent Medici, in puris sanguinisq; collectionibus ad intra thoracem, quæ alio pacto tolli nequeunt tutò deueniendum esse ad sectionem, omnes nanq; ferè empiematici, pluresq; in pectore vulnere penetrante laborantes interire obseruamus, dùm loco opportuno apertiones moliri Medici formidant, quod tamen faciendum consulimus, si per expuitionem tussi adactam, id minimè ægrotum assequi posse coniectura assecuti fuerimus, ita suadente Gal. com. 27. 6. lib. afforismorum; sic Vesalius in consilio pro Illustriss. Duce Terrænouæ ijs, quibus in superiori Thoracis sede vulnere inflicto sanguis in eiusdem fundo collectus fuerit, ita vt sequatur dolor grauis, difficilisq; respiratio, sæuaq; alia symptomata mortem minitantia, sectionem secundum decimæ Thoracis costæ incessum in ea dorsi sede, qua illa maximè in posteriora obliquatur, & prominet faciendam, nonsolum pręcipit, sed & semper adeò proficuam prędicat, vt nullus illius symptomatis gratia pereat, exceptis aliquibus, qui ratione vulneris potius quam sectionis huiusmodi vitam cum morte commutant, adduciq; nonnulla exempla vulneratorum, in quibus ipse cum fęlicissimo successu talem sectionem operatus fuit, Quinimmo & fistulam cuiusdam nobilis ex tumore ex morbo lateris suppurato, exteriusq; sub mamilla aperto derelictam, cuius gratia per interualla in grauem febrem incidebat, atq; thoracis cruciatus tali sectione puris euacuatione patrara, seruasse testatur. consimilem pariter

ter historiam Valascus in suo Philonio narrat, sectioneq; sanatam testatur, Quod pariter in Empiematicis faciendum, dùmmodo vires permittant non solum Græci, sed Arabes, & Latini consentiunt; apertio verò sectione, vel vstione ferro scilicèt canderiti, vel incidenti faciēda est ex Hipp. & Gal. aff. 27. 6. lib. & Brasauolus in com. illius, se mos aperiendi thoracem antiquū, iam ommissum renouasse, & suppuratū, quem vsit conualuisse recenset. Sic Amatus Lus. cent. 1. cur. 60. refert se sectione mulierem nobilem empiemate laborantem curasse, sic & Hip. ipsum suppuratum secuisse 2. de morbis lib. legimus, Quàmuis Gal. in com. aff. superius adducti, vstionem magis propriam suppuratis, sectionem verò Hydropicis dixerit, Hippocratesq; ipse 6. Epid. sec. 7. testatum reliquerit. Per vstionem autem hic non intelligimus tantum excitanda esse vlcera in partibus pectoris externis, quod voluit Cælsus c. 22. 3. lib. & Aetius lib. 8. c. 57. sed penetrandum esse vsq; ad Thoracis cauitatem, vt per apertionem pus intus contentum expurgari possit, quo pacto autem vstio huiusmodi penetrans mollienda sit adiscendum ex Hip. lib. de locis in homine Aegineta lib. 6. c. 44. Albucasi in chyrurgia, Haly Abbate, & Auic. quę res etiam à Cardano latius lib. contrad. cōtrad. 29. explicatur qui tamē in com. 44. 7. lib. minimè audiēdus, dùm ait in suppuratis, vbi pulmo vlceratus fuerit, candente ferro pulmonem inurendum esse, quod pręsidijs genus carnifico magis, quam Medico conuenire censeo. cum id vel oculis clausis faciundum sit, cū pulmonis pars affecta conspici nequeat, vel nimis patens foramen efficiendum, si intus conspiciendum sit. Paulus Aegineta loco citato de suppuratis verba faciens ait, sunt qui scalpellum quoq; adhibere audēt inter quintam, & sextam costam transuersa linea, paululum tamen obliqua cutim incidentes, deindè aculeato cultello costas subcingente mēbrana perforata pus excernunt, verùm & isti, & qui vsq; ad pus adurūt, vel protinus mortem inferunt, cum vnà cum pure, vitalis & spiritus vniuersus exinaniatur, vel fistulas insanibiles inducant: hactenus Aegineta, qui auxilij genus à nobis propositum damnare videtur, & si vstionis, & sectionis modum ex Leonidis sententia non sua proponat. satisfacimus Paulo dicentes spiritus cum vitę discrimine exinaniri, si pus vniuersim effluere sinamus, quod Hip. aff. 27. 6. lib. docuit, secus verò si viribus consulentes puris euacuationē pro patientis tollerantia partiti fuerimus, ad id verò, quod de fistulis tradit, dicimus; si rectè tractētur, haud difficile sanari, vt optimè inter Noetoricos Nicolaus Massa lib. 2. Epistolarum docuit, at demus fistulas insanabiles derelinqui, nōne satius est cum fistula viuere, quam sinè in certissimam mortem detrudi? Qua verò in parte vrendi, seu secandi sint suppurati varię sunt sententię,

tentiæ. Tutior nobis locus videtur inter tertiam, & quartam costam, siquidem locus ita decliuis est, vt sanies facilè effluere possit, nec vllus subest timor, vt diaphragma in apertione pungat, si enim inferius inter tertiam, & secundam apertio fiat, vt voluit Lus. cent. 1. c. 60. attestās se id in cadaueribus tuto fieri posse expertum fuisse, verendum erit, ne diaphragma vulneretur, nàm in viuentibus suppuratis, in quibus inspiratio, eaque magna fit, altius attrahitur diaphragma, quā in mortuis resideat. Tutissimus aperiendi modus ille mihi videtur, qui ab Hip. lib. de internis affectionibus traditur, per hæc verba; Costam tertiam ab vltima vsq; ad os secato, deindè cum terebra caua vltra perforato, & vbi perforata fuerit, aquæ parum emittito. Hic certè puris extrahendi modus optimus mihi videtur, securior enim puris paulatina extractio existit, & foramen ad libitum claudi potest, nec periculum imminet, quod ob puris indies exeuntis putrefactionem, vel corrosionem nimis dilatetur apertio, in qua parte autem collectum fuerit pus in ea quoq; secandum, quod si in vtraq; vtrobiq; quoque apertio molienda. Et ne quis aut. Aeginetę superius adductæ hanc operationem expauescat, ac fistulam insanabilem derelinqui, si seruetur æger, existimet, libet historiam afferre, quam excerpimus à Nicolo 5. 7. trac. 4. sum. 2. c. 90. quæ talis est. Vidi quendam cum gladio acuto fuisse in latere dextro perforatum cassaliter, & dixerunt Medici gladium transisse inter costam, & costam nulla reperta læsione in aliqua earum, & ipse expuebat sanguinem, qui non erat ex pulmone, & nunquam cōsolidari potuit per eos vulnus, sed emittebat per ipsum tantam sanici albæ, licèt subtilis quantitatem, quod referre eam esset incredibile nulla eius parte per sputum exeunte, & remansit sic factus exsiccatus veluti ecthicus annis duobus, & tandem consolidatum est vlcus, & corpus eius impinguatū fuit & vixit in optima sanitate annis plus triginta: Accidit quandoque non sine admiratione ingentes collectiones puris in thorace breui expurgari per tussim, sic Nicolus se. 4. trac. 2. c. 26. Puellę cuiusdam nobilis empiematicæ ætatis annorum quatuordecim meminit. quæ per sex continuos dies quotidie puris libras octo tussi excreuit, & sanitati restituta est, nupsit, & generauit filios, cuius rei testem adhibebit Magistrum Nicolaum de Mantua, quod scilicèt non parum admiramur, cum suppuratorum purgationes exactę per tussim difficiles sint, cum quemadmodum docuit Galenus quinto de locis aff. expirationis tempore, vniuerso thorace vehementer constricto per validam tussim, pus, quod inter ipsum, & pulmonem continetur, comprimendo cogatur, atque, ad pulmonem impellatur, & in asperas ipsius pulmonis arterias, ac deinceps valido conatu

expuatur. At certè nonminus admirandnm pleuritides quasdam per vrinas aliquando integrè iudicatas, ac solutas, quod nos in Olitore quodam obseruauimus, cui sanguis multus serosus in septima per vrinę vias effluens illum à sęua pleuritide, quę iam miserum hominem in orci fauces traxerat, liberauit. Lusitanus cent. 3. cur. 68. Mercatoris Ariminensis pleuritici historiam describit, qui sanatus est, sanie per vrinā excreta. scribit Beniuenius c. 43. Antonium quandam pleuritide laborantem, morbo iam ad maturitatem perueniente, euacuato per vrinam pure, quod rarò contingere solet, pęnitus sanatum fuisse. Non solum autem Pleuritides, & alios thoracis, vel pulmonum abscessus, & inflammationes per vrinas epurgata materia sanari, sed & per secessum testatur Gal. 5. de locis aff. c. 4. & Aræteus lib. & c. primo per hæc verba. Porrò si nonnunquam morbus subsistit, & aliquantulum in melius vergit, vehemens de naribus sanguinis eruptio conspicitur, aut per aluum cum perturbatione multorum biliosorum, & spumantium succorū deiectio, qui ex pulmone in ventrem depulsi fuisse videri possunt, si multi liquidiores, & facilè deijciuntur. Nonnunquam verò & per vrinarias semitas euocantur. Cæterum quibuscunq; hæc simul eueniunt, hi quàmprimum ægritudine subleuantur. Quidam vtiq; sunt, quibus magna vis puris in pulmone procreatur, aut ex pleuritide fit permutatio, si maius bonum suboritur. quod si ad intestina, aut vesicam ex lateris morbo sanies deriuata sit, tunc quidem continuè pulmonis vomica liberantur, sed diuturnum vlcus, quod demùm sanescet in latere patiuntur. Et rursus idem Aræteus eodem libro c. 9. habet. Porrò si ad inferiora pus transire velit, partes quidem superiores vbi erat abscessus, acutus dolor occupat, aluus verò humida est, primum aquosa cum pituitosis deijciens, deindè cruenta quædam circumfluentia, rursusque carnosā, cum iam effractus abscessus est. Hæc pus sequitur, aut per aluum, aut per vrinæ vias elabens, sed materię ad renes, & vesicam transmutationes meliores omnibus sunt. puris à thorace exereti notatū dignam historiam descripsit Ioannes de vigo lib. 2. de Apostematibus trac. 5. c. primo. Homo quidā ruralis Genuēsis dùm vna die sederet super vno muro, quidam eius filius annorum quatuor, vel circa versus patrem hilari vultu decurrendo, & eidem patre obuiādo ambo casu permittente è muro in terram ceciderunt, cum maxima patris iactura, accepit enim in regione costarū percussionem enormē, qua de causa locus ad magnam peruenit apostemationem, & circa eius maturationem validissima febre vexatus fuit, indè neccesse fuit locū incidere iuxta costarum longitudinem, & feci incisionem satis amplam, quare apostema erat magnum, & penetrans, ex qua incisione in diuer-

sis

ſis vicibus magna materierum quantitas extracta fuit, demùm vna die hora medicationis ſimul, & ſemel per orificium vlcerationis, per ſeceſſum, & per os natura purgauit ſaniem in magna quantitate, & tandem cum lenitionibus, mūdificationibus, & incarnationibus, ac poculis, (de quibus plenariè loquemur vbi de vulnere penetrātę in pectore) Dei munere eidem viro, licèt in ætate ſenili conſtituto priſtinam ſanitatem restitui. Et ſi itaq; Gal. 5. de locis aff. c. 2. per tuſsim tantū excerpi poſſe humores in thoracis regione contentos, & peccantes dicere videatur, nihilominus 6. eiuſdem in calce cap. 4. ait thoracis vomicam per inteſtina, pulmonis per vrinam expurgari, etenim, vt à concaua vena, ita quoq; ex magna arteria rami deſcendunt ad renes, ſiquidem leuis arteria pulmonis, quantum puris ex erupta vomica ſuſcepit, id in ſiniſtrum cordis ſinum deferre poteſt, quod indè in magnam ipſius arteriam incidens per renes tranſit in veſicam. At quod Gal. dicit de excretione puris in thorace contenti, non ita clarum eſt, ait namq; concauam venā mediante vaſe quodam στελεχιαίαν vocant Græci, ideſt vena, quæ arboris caudici proportione reſpondet, videri interdum adaptari, proinde nihil mirum, neq; impoſsibile eſt, & ex partibus ſepto tranſuerſo ſuperioribus pus in ventrē defluere; hæc Gal. ex quibus pus in thorace cōtentum per inteſtina expurgari poſſe ſtatuit, at quomodo id fiat haud plenè (quantum ipſe ſentio) explicat, niſi per ſtelechię venam, portæ venam intellexerimus, vel ſit ſenſus, quòd pus in thorace contentum per venam cauam ad venam portæ perueniat, ideq; ad iecoris cauam partē, & demùm ad inteſtina, quod & ſi fieri poſſe, Auic. fen. 10. 3. trac. 4. c. 17. & Aetius lib. 8. c. 65. & Paulus lib. 3. cum Gal. confirment, nihilominus omnes rei difficultatem inſimulantes, quomodo id fiat minimè aperire tentarunt: Hinc fit, vt nonnulli recē tiores, inter quos Matthiolus lib. 1. Epiſt. hoc naturæ opus mirari nō deſinant. Namq; ſi per particulares venas, & arterias huic muneri deſtinatas talē natura molitur expurgationem, cur harum nō meminere antiquiores ſcriptores, quòd ſi per venas, vel arterias ad cordis ſiniſtrum ventriculum deriuari dixerimus, quemadmodum Gal. dùm ad renes pulmonis puris deriuationem edocet, id ſanè minus rationi conſonum videbitur, cum in illo ſpiritus, ſanguiſq; tenuiſsimus, qui vitæ fomites ſunt dùntaxat cōtineātur, quiq; puris contactu, vel miſcella infecti, vitæ quammaximè officere deberet: Hanc difficultatem vidit doctiſsimus Iulius Alexandrinus, illiq; ſic occurrere conatus eſt. Cor ipſum in eo puris tranſitu rectè valens, pus veluti per tranſennam admittere, citiſsimeq; propellere, quod cum ociſsime fiat, nullum detrimentum cor robore cōſtās, ſpiritibuſq; valens pati, pręſertim cum ſciamus ſanioſam illam materiā

rucis per contagium affecti fuere, quod & alijs aliquando accidisse me minimus, sed maiori profectò contagio præditæ sunt Gallicæ verrucæ. Villicum quendam infinitas propèmodum verrucas ex contagio Gallicanas contraxisse recordor, ita vt nonsolum circa membrum virile, annum, pudenda, nates, sed & fæmora exortæ sint, quarum nonnullæ auelanæ magnitudinem nonsolum æquabant, sed & superabant, Leonardus Bottalus c. 8. lib. de morbo Gallico historiam cuiusdam Hispani consimilem recenset, sed mirandnm sanè ipsum, & Falloppium duntaxat inter tot Gallicæ luis scriptores, quot duobus magnis voluminibus Iordanus Zillettus collegit, harum Gallicarum verrucarum curatu difficillimarum nobis curationem tradidisse.

Anginæ mirabiles. Cap. VI.

ADmirandum sanè plerosq; acutissima angina laborantes cum ex spiritus interceptione suffocarentur præciso gutture salutis sibi viam adinuenisse, cum interim illatum partium vulnera penetrantia inter lætalia cônumeréeur, Glossator cuiusdam Florentini squinantici meminit, qui cum suffocaretur gladio percussus in guturis partibus cum tracheæ perforatione ab Angina, & à vulnere conualuit, & Albucasis historiam adducit alterius squinantici, qui cum iam in vitæ disperationem deductus esset, ab inimico superueniente in guture vulneratus, vt necem illi inferret fortè fortuna vulnus inter annulos canæ pulmonis inflictum fuit, sicque recuperata respiratione conualuit Aeger. Antonius Musa Brasauolus in suis com. in 4. Hip. lib. de rat. vic. in acut. testatur se proprijs manibus, cum chyrurgus quidam imperitus nô auderet squinantico iã morti propinquo gutur dissecuisse, quod & alias pluries fęlici cum successu tentasse scribit, legimus apud Holerium lib. 1. de morb. inter. c. 31. in scholio obseruatum quendam angina correptum cum inde suffocaretur iusisse sibi gurgulionis finem amputari quo absente Medico facto, seruatus est. Ex ijs mirari licet nonnullorum temporis nostri Medicorum timorem indecentem, qui in ægro angina correpto iam moriête, & animam expiraturo, ad hoc præsidij genus vltimam manum admouere renuunt, malunt enim mortem certam (vt ipsi aiunt) morbi seuitia subsequi, quam vitæ aliqua cum spe agentes iam morientis prospicere saluti, cum tamen ex sectione huiusmodi nonnullos seruatos ex prænarratis historijs compertum sit, pluresq; fortasse, sanati restitutos legeremus ni metus calumniæ subeundæ Medicos ab huiusmodi auxilij genere abstinere cogeret, quod tamen præsidium ab Antiquioribus comprobatum

probatum animaduertimus. Paulus nanq; lib. 6. c. 33. sectionis huius faciendæ modum ex sententia Antili docet, & si Nicolus Florentinus nescio quo spiritu ductus Paulum huiusmodi sectionem improbare (falsò tamen) scriptum reliquerit. Rasis quoq; 3: cont. huius scissuræ faciendæ documenta tradit, seq; vidisse Andrusium Medicum in squimantia graui, cuius gratia mors iam erat in proximo tali sectione vsum fuisse. Alsharauius lib. prac. trac. 11. c. 9. hanc operationem comprobat Abinzoar c. de Apostematibus accidentibus cannæ pulmonis tradit, se hanc sectionem experiri voluisse dùm studijs incumberet in capra quadam, remq; ex voto successisse, Albucasis quoq; nonsolum illius meminit sed & qui eam dimittunt, cum vrget necessitas, inexpertos, formidolososque vocat. Auicenna lib. 3. fen. 9. c. 11. nonsolum eam in vehementiori angina, in qua cætera remedia nihil proficiunt, & mors imminet, laudat, sed & modum administrationis illius edocet. Haly 3. Practicæ c. 38. eandem comprobat, ex quibus omnibus patere existimo in anguinosis in extrema vitæ desperatione positis, cæteris præsidijs non conferentibus aliquando prædictæ sectionis administrationem moliendam esse. Quod tamen quibusdam improbatur, aiunt nanque Gal. & Hip. principes Medicos illius nullibi verba fecisse, quod profectò non omisissent, si illam proficuam censuissent, addunt præterea, si partes illæ secentur minimè coalescere posse Hipp. testimonio aff. 18. 6. lib. ubi habet, ossa, chartilagines, neruos discissos non augeri, nec coalescere, sed pulmonis canna, & gutur in albo membrorum chartilaginosorũ reponuntur, dissecta itaq; non amplius coalescere, & sic si ad sectionem illorum, deuenerimus, ægrotum potius iugulare, quam sanare videbimur. satius itaq; erit Gal. præcepto angina laborantes desperatos solis pronosticis derelinquere, quam dissectionem tentantes, & nobis, & præsidio diffammationem parere, eo magis quod si fiat guturis incisio, sanguis ex vulnere manans pulmones impetens suffocare ægrum facilè poterit, æquè ac morbum effecturum timuerimus. Hanc suam sententiam postremò Mesues aut. confirmant, quem scripsisse aiunt huiusmodi operationem apud ipsum valde difficilem esse: quibus omnibus tamen non obstantibus malè agi arbitror cum illis, qui in vltima necessitate positis ad illam non confugiunt, Quod enim Gal. eam non improbarit testis est Abynzoar loco citato, vbi hæc habet. Quando discipulus eram in hac arte, uolui perscrutari dicta modernorum huius artis in hac causa, qui dicunt, quòd Gal. nullam fecerat mentionem huius curæ, sed mentiti fuerunt, eo quòd Gal. ipsam posuit, ubi præcipit incidere sifac, & scindere cannam pulmonis, at demus nec Gal. nec Hip. huiusmodi curationis non meminisse, non tamen abstinendum, cum ra-

tio,

tio, experimentumq; illam confirment, ad Hip. authoritatem in aff. dicimus chartilaginem discissam non coalescere tali regenerata substantia qualis est abscissa, sed bene feruminari, & aglutinari aliquo medio interueniente, sicuti in ossibus quoq; fieri manifestè obseruamus, quem admodum Gal. in com. interpraetatur, & ab Authoribus non semel visum legimus. Albucasis in sua chyrurgia tradit se vidisse ancillam, quae sibi pulmonis cannam cultello incidit, ita ut uentus ex uulnere egrederetur, quam ipse curauit perfectè, ita ut nullum nocumentum derelictum fuerit. Nicolaus Florentinus ser. 7. cap. de uulneribus gulę cuiusdam meminit, cui sagitta trachea arteria perforata fuit, & tota gula usq; ad spatulam dextram, & tamen sanatus fuit, & Brasauolus loco superius citato tradit se curasse quendam, qui Bubulos Ducis pascebat, qui carceribus detētus, desperatus lamina cuiusdam ferreae loricę proprijs manibus guturis annulos quinq; sibi dissecuit, qui tamen sanitati restitutus fuit, quia (& si chartilago non coalescat) per uiam secundę intentionis, idest carnis durę intermedię beneficio, quae ex materia illa, quae per longiorem coctionem in chartilaginis substantiam trāsire deberet cruda cogitur, ac ueluti in callosā carnem euadit, qua intermedia extrema chartilaginis, uel potius membranae, qua iungebuntur asperae arteriae annuli uniuntur, praeter quam etiam carneae partes superius adiacentes conglutinatae supercrescendo, foramen manu factum obturare possint. Nam omittimus quod Brasauolus addit, scilicet inter annulum, & annulum guturis musculum adiacere, nāque ex anatome clarissimè patet circulares asperae arteriae chartilagines, quas annulos uocant, membrana quadam integi, quae ex demissioribus, elatioribusq; sui partibus processus exporrigens, chartilagines illorum interuentu cōnectit membraneum uinculum inter duas chartilagines se se respiciētes efformans. Neq; solum inter chartilagines ubi ab inuicem ęqualiter distant eiusmodi consurgit uinculum, uerùm etiam ab extremis, tenuissimisq; chartilaginum partibus membranei processus educūturp, artes eas ita colligantes, ut chartilagines unà cum ligamento à processibus illis conflato continuum ueluti efforment circulum, quae unanimis omnium anatomicorum est sententia, ita ut mirandum sit Brasauolum uirum alioquin de re Medica optimè meritum, inter annulum, & annulum musculum adiacere scripsisse. Non esse uerò anginosos proximè morituros solis pronosticis derelinquendos facilè conuincitur ex Gal. 11. met. med. dicente melius esse cum spe bona aliquid periclitari, quam derelinquere Aegros sine spe certissime interire, accidit enim quandoque quòd Medicus aliquos sanat, de quibus pœnitus desperarat, test. Cælsi lib. 2. c. 6. sicq; Hip. lib. de flatibus plerosq; à perniciosissimis,

pœnitusq;

penitusq; lęthalibus morbis ope medica liberari, Auerroisq; & Auic. scriptum reliquere, accidere in arte Medica quandoq; mirabilia vt (saluentur qui morituri essent, quod indies euenire facientes medicinam testari possunt, quodque attestatum pluribus exemplis à Francisco Valeriola in locis communibus, & à Philippo Ingrassia in consilio pro Duce Terrænouæ legimus, & Gal. scribit primo de tuenda valetudine lib. se præter omnem spem seruasse adolescentulum, qui tussiendo viscosam & crassam tunicam ex interna guturis parte reiiciebat. Quod verò de multo sanguinis fluxu in sectione subijciunt periculum esse, scilicèt ne intus per arteriam fluens sanguis ægrum suffocet, nihilifaciendum est si sectio à perito chyrurgo fiat, nàm ea in parte nullum insigne vas percepit. Ad authoritatem verò Mesuę dicimus nullibi apud Mesuem eam legere nobis licuisse saltem vbi de Angina verba facit, at demus ipsum voluisse esse difficilem huiusmodi operationem factu, non tamen impossibilem, & omittendam cēsuit, & si existimasset, sensu oppositum attestante, illi fides nulla adhibenda, sed potius quoties se se nobis occasio præbuerit, audacter ne pęnitus intercludatur respiratio, & suffocetur ægrotans sectionem prædictam administrabimus; quo autem pacto faciēda sit ex Auic. Rasi poterit Auēzoare, Albucasi, & Paulo adiscere facilè vnusquisq; nā cōsultò hoc loco describere omittimus, eoq; magis cū Brasauolus inter recentiores exactissimè rem hanc loco citato pertractarit. Hoc vnum tanquam maximè necessarium minimè reticendum decreuimus, in sectione huiusmodi nō esse portionem aliquam cartilaginosorum anulorum adimendam, quemadmodum doctissimè notat Auic. quamuis Alsharauius se in tali sectione ad quantitatem lupini substantiam ipsorum anulorum ademisse loco citato scripserit, idq; etiam videatur innuere Paulus dùm partem nonnullam arterię amputādam esse ait, quæ tamen re vera mens Pauli minimè fuit, sed vitio interpretis ita legitur. tex. nanq; Gręcus habet κ' δὲ διακόψομεν μέρος τι τῆς ἀρτηρίας ex quibus colligitur non amputandam esse partem aliquam arterię, sed intercidendam, nanque verbum διακόπτω à quo deriuatur διακόψωμεν non amputo, sed intercido, dirimo, & disiungo significat. libet & hoc loco alium sectionis modum recensere, quo mirè nonullos ferè suffocatos ex Angina aliquando liberari contingit, cum enim in Angina tumor exterius, vel interius appareat, dubio procul omnes illius apertioni, si resolui nequeat incumbunt. at cum detur Synanche species quędam cæteris omnibus deterior, quæque citius suffocat, in qua nullus tumor nullauè rubedo exterius, vel interius conspicitur, & in qua extra asperę arteriæ partes inflammantur, itaut vbique suffocatio Aegrum angat, cuius Hippocrates in Prono-

sticis, & Gal. 4. de loc. aff. c. 3. & Aetius ser. 8. c. 47. verba fecere, in hac inquam cum Medici nec phlebotomijs, neq; gargarismatibus, nec cęteris consuetis pręsidijs quicquam proficiunt, sed æger in vltima desperatione positus iacet, sub maxillis & supra collum altioribus plagis incidere, quandoq; ęgrum à suffocatione imminente liberauit, à partibus enim medijs inflammatis, à quibus quoq; inflãmatio guturi extremo communicatur, aliquando pus, nonnunquam sanguis per sectiones huiusmodi effluere solet, ægrumque semimortuum ita leuare, vt post aliqualem respirationem cæteris præsidijs quoq; dextere adhibitis sanitati restituatur. Quod obseruatum legimus apud Antonium Beniueniũ lib. de abditis morborum causis c. 38. ibi enim sic scriptum reliquit, Angina laborabat Nicolaus Rota, sed nullus tamen rubor, aut tumor, vel intus in gula, vel extra videbatur, & ipse nihilominus vix spiritum trahens quicquid præterea edendum sumeret per os statim, & nares reijciebat. Quare cum arescente corpore, pallente iam facie, ac vertentibus oculis spes omnis sublata esset, & Medici, quibus cura demãdata fuerat ægrum amplius non adirent, me licèt iuniorem conuocant, ægrum ostendunt, & quęcunque acta fuerant exponunt. At ego cum & ægrum ipsum ad mortem tendere, & Medicos quæcunque opportuna fuerant pręsidia adhibuisse intelligerem; cæpi mecum ipse cogitare satius ne esset ægrum ipsum Deo, & naturę vt cæteri Medici incuratum dimittere, an aliquod licèt insolitum vtile tamen auxilium experiri, verum adhortantibus his qui ægro assistebant consilium capio, & locum altioribus plagis sub ipsis maxillis, ac etiã supra collum incido, ex quo cum sanies multa prorumperet, adeò morbus leuatus est, vt faucibus ipsis spiritum simul, & cibum capientibus, facilis dein ad bonam valetudinem ęgro ipso daretur regressio. Admiratione dignam Anginam describit Aretheus lib. primo c. 7. Cum enim de communi Cynanche verba fecisset, subdit hæc. Alteri Anginę generi eueniunt instrumentorum collapsio, & singularum naturæ insignis macies, & strangulatio vehemens, vt ipsomet in pectore, latentioribusq; partibus circa cor, atq; pulmones abdita esse inflammatio videatur. Anginam hanc appellamus quasi interius vrgentem, atq; angentem. Ego verò existimo ipsius solius spiritus id vitium esse, praua conuersione ad calidissimum, siccissimumq; conuersi, nulla corporis parte inflammatione laborante. Id autem mirandum non est, nàm in Charoneis strangulatus citra vllum corporis affectum acutissimi cõtingunt, immo, vel vnica inspiratione prius quam corpus aliquod maleficium contrahat homines moriuntur. Ioãnes Curopalata in historię compendio à Nicephori Imperatoris à Genicis obitu ad Imperium Isauci Comueni; pertinente, tradit Anginam

pestilentem

pestilentem anno. 6547. grassatam in quadam regione, ita vt non possent viui mortuos efferre.

Miræ suffocationes Cap. VII.

Vm aeris occursus nobis perpetuò necessarius sit, vt qui ad vitã ducẽdam præcipuas partes agat, sitq; caloris nostri intimi, quem natiuum vocamus optimus moderator, & conseruator pcæcipuus, ob id prudens natura in humano corpore instrumenta plura, quibus inspiraretur fabrefecit, nares scilicèt, os, asperam arteriam, pulmones, muscolos pectoris, & diafragma: taceo epiglotidem, & vulam, quæ Auer, 2. coll. addidit, cum sint partes asperæ arteriæ, quæ inter præcipua respirationis instrumenta ab omnibus connumerãtur, hanc non homines modo, sed & animalia omnia, quæ pulmone haud destituuntur, vnicam habent lõgo ductu instar caudicis cuiusdam ex faucibus deorsum protensam, & dein frequenti propagine per pulmonum substãtiam percurrentem, in faucibus enim duobus narium foraminibus in oris amplitudinem pertingẽtibus alia duo humiliori faucium sede correspondent, horum quidem posterius stomachi, seu viæ cibum, potumq; ex ore in ventriculum deducentis initium existit, anterius verò asperæ arteriæ principium est, huius superna pars larinx vocatur, cui natura operculum superpositum fabricauit, ne quid cibi, aut potus, alteriusue ingurgitandi in deglutionis munere in illam defluat, cum super illam prius trãseat cibus, potusq; & alia huius generis omnia antequam in oesophagum, seu stomacum deriuentur. Enascitur autem hoc laringis operculum in anteriori parte ampla, & curuata basi hederæ folij imaginẽ referens, quod si aliquando transglutionis tempore, vel irritante tussi, aut vomitu incipiente, vel ob risum aperiri contingat partem hanc, & aliquid effatu dignum per rimam ingredi valeat, sęuissima oriuntur symptomata, & sępè numero mors ipsa consequitur, quod nos pluribus exemplis comprobare possumus, quę iure optimo in hoc libro sibi locum vindicare arbitramur. Nobilis Vrbis nostrę mulier Paula Tridapalea, dùm præscriptas à Medico pilulas satis iustę crassitudinis deuoraret, nescio quo pacto, vna ex illis per tracheę os delabitur, quæ ibi ferè per tres horas persistens mulierem malè afficiebat, suffocationemq; minabatur, nec vllo ingenio extrahi poterat, donec tandem liquata sensim & sensim per tussim excreta, mulierem à maximo animi angore, corporisq; cruciatu, ab imminenti morte, quam expauescens expectabat liberauit. Filius cuiusdam Manilij dicti, ex castro Bozoli, cum vuę acerbę grana aui

dè ingurgitaret, superueniente matre, & eum obiurgante, ex illius improuiso, & inexpectato aduentu perculsus puer, granum quod iam in os indiderat, dùm festinanter deuorare satagit, fortè in asperam arteriam delabitur, ita cum nullo auxilio subleuari posset, misellam animam exhaluit suffocatus. Puer alius hebreus Beseelel sacerdos vocatus dùm siccam castaneam dentibus confringeret, quædam illius ramenta in asperam arteriā fuerunt iniecta, cui mulier subuenire studens dorsi percussione, corpuscula illa castaneę in pulmonis lobos delata fuere, ita quòd minus anxiè cor per patentiorem cannam tunc flabellari potuit, sicq; oregmone, & leui suffocatione interim irritante, quatuor dierum spatio miserrimam, calamitosamque vitam duxit, verùm quinto superueniente dùm à Medico in Aromatarij officina consilium, atque pręsidium peteret vnius tantum tussiculę impulsu, vniuersali nigredine infectus, ac si fune suspensus fuisset, in patris cumplexu è vita migrauit. scribit Alexander Benedictus in proh. libri ottaui morbo. Particul. quòd Matrona quędam Brixiensis inuito filio pilulam assumere neganti, digito in arteriam imprudens compulit, qui protinus exanimatus. legimus apud Valerium Maximum lib. 9. c. 11. Anacreontem senio iam confectum dùm decrepitam vitam succo passularum sustineret, ab earum accino in asperam arteriā fortè fortuna illabente suffocatum fuisse, sicuti & Fabium senatorem in lacte pilo hausto strangulatum fuisse, quę quidem exempla rationi consentanea sunt, cum spiratio à vita, & vita à spiratione separari minimè queat, quinimmo vbi cor respiratione destituatur, illico hominem perire necesse sit. Hinc luce meridiana clarius cernere licet quātum à veritate oberrauerit Alceus Mitileneus, qui potum per asperam arteriam ferri, pulmonemq; ex profundi existimauit, vt legere est apud Atheneum lib. 1. Dipnos. c. 17. & lib. 10. c. 9. Quod comentum non solum Alceus, sed Plato, Hippocrates, Philistio, Locrus, & Dioxippus Hippocraticus se cuti sunt Gelij testimonio lib. 7. c. 1. Ipseq; Plutarcus, quàmquam Erasistrato iure reclamante in eorundem sententiam partim discesit. sed quia Hippocratem indeffensum derelinquere impium esset, dicamus, quòd si id vnquam affirmauit, non propriam, sed alienam sententiam sectatum, quemadmodum cum lib. de arte epar in thorace contineri scripsit. Alex. Bænedictus lib. 3. c. 18. sic habet Venetijs dum hęc condimus anno à salute 1483. Liuntię perq; familiari nostrę contigit, vt cum nucē persicā dente frangeret, oborto risu, nux in spiritus meatum protinus respirando deuoluta est, moribunda statim concidit in eo ancipiti strangulatu ad interiores pulmonis partis impacta est, tum minus affligi cæpit, vnde nihilominus spiritus grauior,

& confractis quibusdam vomica, vermi in pectori exorta est.

Oesophagi obturationes miræ. Cap. VIII.

Sicuti ex delatione solidi alicuius corporis ad intra Tracheam arteriam nonnullos aliquando extinctos, tanquã animaduersione dignũ superiori capite adnotauimus, ita obstructo eadem de causa altero meatu gula scilicèt, seu Oesophago aliquos neci traditos obseruatum, quorum historias recensere operæ prætium duximus, præsertim cum vulgares minimè sint, hocq; libentius fecimus, vt hisce exemplis monerentur ingluuiosi homines, qui masticationem tantum auersantur quanto in periculo versentur, nam præter id quòd cibaria minimè probè conficere queunt (magnam siquidem in ore cibos suscipere alteratione testãtur Auer. 3? coll. c. 16. & Gal. 3. de natural. facult. & Auic. 1. primi doc. 5. c. 2. dicens nutrientem masticatione aliqualem sibi cõcoctionis partem vendicare) eo etiam periculo non vocant, in quod incidisse alios mox docebimus. Bernardinus de Nigris Vrbis nostræ nobilis vir, habitu corporis gracili præditus, atq; in sexagesimo septimo anno ætatis suæ constitutus, dùm integra frueretur valetudine neruosæ carnis bolum improbè masticatum ingluuiosè deuorauit, quæ gulæ orificio inhærens viam deglutiendi ita occupauit, vt aquæ, tenuissimiquè cuiusq; potus transitus omnino interciperetur, ac respiratio maximè læderetur, quæ caro viscida initium gulæ occupans, nunquam nec feramentis attracta, nec cereis candellis impulsa, alijsq; multis ingenijs tentata indè ammoueri potuit, donec septimo transacto die corrupta in ventriculum delapsa hominem ab angustia, sed non à morte liberauit, ex dolore enim, locíq; tractatione frequenti, & vehementi pars inflammata accedente ex longa inedia virtutum omnium prostratione, decimaquarta die vitam cum morte commutauit. Nicolaus Florentinus 5. 4. c. 8. primi trac. sui ipsius historiam recenset, qui cum famelicus existeret, pomum immaturum ori admouit, eiusq; medietatem vnà cum ossedentibus prius admotam indidit, ac præ famæ quasi violenter attraxit, ita vt immasticata ad meri viam deuenerit, cui hærens sua magnitudinè totali obstructione gulæ viam obturauit, ita vt nil deglutire, nec loqui, vixq; anehelare posset. Testis est Suetonius lib. 5. Claudium Cæsarem Drusum Pompeium filium puberẽ amisisse piro per lusum in sublime iactato, & hiatu oris excepto strangulatum. Quòd verò anhelitus difficultas taliter affectis subsequatur, licèt respirationi partes inseruientes nullo malo detineantur, id ex Arist. sententia 34. par. Probl. 9.

in

in oesophagi, ac tracheę arterię consensum propter vicinitatem, referendum est. Nanq; licèt meatus hi inter, se sint distincti, atq; per vnum cibus, & potus ingrediatur, per alium verò aer inspiretur, & expiretur, nihilominus, ita sunt affines, & contigui, quòd si corpore aliquo valide gula obstruatur, possit patiens suffocari, re oppilante comprimente arteriam asperam ea in parte, in qua pelliculosa, seu membranosa, & non anulosa existit. vndè multos ita affectos, tanquā mortuos sepultos, in sepulcris reuixisse testatur Petrus de Abano in com. prememorati problematis. Iacobus Holerius lib. 1. morb. inter. scholio 31. cap. scribit quòd anno. 1547. iuxta Aedem Sancti Stephani de saxis puella assiduè singultiebat, nihil deglutiebat, dolore facto in oesophago, antea pulmonibus bubulis largiter vsa fuerat. hinc grauitas in stomacho, nausea, vomitus, frustulum enim pulmonis, quem ederat in oesophago restiterat, cucurbitulis, & idoneis remedijs tandē reiecto frustulo liberata, est. Gulæ quoq; tumores aliquādo deglutionē nō solū impedire, sed & penitus intercipere colligimus ex Gal. 5. de loc. aff. c. 5. & Holerius ibidē c. 1. in scholio testatur quēdā cū quadraginta annis laborasset emicranea frustra alijs auxilijs adhibitis, Medici cōsilio auth. Celsi, qui nihil æquè capiti prodesse scribit, atq; aquam frigidam, sæpius frigida lauisset frontem indè presanatum: materia tamen ad oesophagum deriuata, & illic cōcrescente prohibuisse deglutionem. sed nec hoc loco reticendum quod Fernelius lib. de morb. par. & symp. 6. c. 1. adnotauit, se vidisse inquam mulierem grauidam, cui tuberculo duro, eoq; ingenti ita os ventriculi obturabatur, vt quicquid indebatur, attacto ventriculi ore mox remearet, atq; redderetur, sicq; astantiū omnium iudicio nihil cibi, potusuè, bimestri, vel conatu maximo eam vorasse, tandemq; eo morbo, febreq; confectam decessisse, ædito partu, quem vitæ superstitem reliquit. Sic quoq; ex resolutione musculorum deglutioni inseruientium integris alis facultatibus quendam repentè ægrotasse, & perijsse testatum reliquit Thomas à Vega in com. cap. 3. 6. lib. de loc. aff. quod & nos in olitore quodam vrbis nostrę obseruatum meminimus, & ita affectos se vidisse affirmat terbus in sua Anath. c. de anath. Gulæ, cuius morbi abundè meminere Haly Abbas 9. The. c. 24. & Aetius lib. 6. c. 33. ex prænarratis manifestum reliquitur non ab re Victorium Trincauellium lib. 5. de cur. par. aff. c. 7. consulere Angina detentis exhibenda medicamenta in potione, minime in forma bolli, vel pilulæ, ne si contingat vomitu reici, suffocationem inducant, quod ait aliquando euenisse per hæc verba. Vt accidit hic Patauij cuidam mulierculæ laboranti Angina, quæ deuoratis bolis aliquot cassiæ, & vomitu excitato à molestia medicamenti statim strangulata interijt.

Suspicendę,

Suspiciendæ Thoracis collectiones. Cap. IX.

Idimus Mag. Dñi Romani Arsagi amicissimi nostri nepotẽ annum duodecimum natum post diuturnã à capite ad pectus decumbentem fluxionem, ex qua in maciem vniuersi corporis febri indefficiente associante perductus fuit, de repente in sæuam pleuritidem delapsum, quæ suppurata per tussim sanies plurima excreta, nihilominus eiusdẽ effatu digna quãtitas collecta in inferiori thoracis cauitate, cuius expurgationem dùm omni ingenio tentaremus, subortus in eadem parte inter quintam, & sextam costam tumor insignis ab internis partibus ad externas protuberans, qui suppuratus, & apertus, nonsolum ex tumore ipso, sed & ab interna cauitate pus fluere cognouimus. quadere opportunis medicamentis applicitis, & syphone iniectis, licinijsq;, & torundis foramine ampliato, & adaperto seruato per multos dies, tandem argentea canulla imposita sanies quotidie effluxit, quo cessante canullam dempsimus. consolidatum sponte foramen puer inpinguatus, pristinam sanitatem nõsolum recepit, sed & habitum meliorem corporis adeptus est. Quod exemplum omittere noluimus tanquam rarò contingens, atq; etiam vt hinc colligerent Medici, in puris sanguinisq; collectionibus ad intra thoracem, quæ alio pacto tolli nequeunt tutò deueniendum esse ad sectionem, omnes nanq; ferè empiematici, pluresq; in pectore vulnere penetrante laborantes interire obseruamus, dùm loco opportuno apertiones moliri Medici formidant, quod tamen faciendum consulimus, si per expuitionem tussi adactam, id minimè ægrotum assequi posse coniectura assecuti fuerimus, ita suadente Gal. com. 27. 6. lib. afforismorum; sic Vesalius in consilio pro Illustriss. Duce Terranouæ ijs, quibus in superiori Thoracis sede vulnere inflicto sanguis in eiusdem fundo collectus fuerit, ita vt sequatur dolor grauis, difficilisq; respiratio, sæuaq; alia symptomata mortem minitantia, sectionem secundum decimæ Thoracis costæ incessum in ea dorsi sede, qua illa maximè in posteriora obliquatur, & prominet faciendam, nonsolum pręcipit, sed & semper adeò proficuam prędicat, vt nullus illius symptomatis gratia pereat, exceptis aliquibus, qui ratione vulneris potius quam sectionis huiusmodi vitam cum morte commutant, adduciq; nonnulla exempla vulneratorum, in quibus ipse cum fęlicissimo successu talem sectionem operatus fuit, Quinimmo & fistulam cuiusdam nobilis ex tumore ex morbo lateris suppurato, exteriusq; sub mamilla aperto derelictam, cuius gratia per interualla in grauem febrem incidebat, atq; thoracis cruciatus tali sectione puris euacuatione patrara, seruasse testatur. consimilem pariter

ter historiam Valascus in suo Philonio narrat, sectioneq; sanatam testatur, Quod pariter in Empiematicis faciendum, dùmmodo vires permittant nonsolum Græci, sed Arabes, & Latini consentiunt; apertio verò sectione, vel vstione ferro scilicèt candenti, vel incidenti faciēda est ex Hipp. & Gal. aff. 27. 6. lib. & Brasauolus in com. illius, se mos aperiendi thoracem antiquũ, iam ommissum renouasse, & suppuratũ, quem vssit conualuisse recenset. Sic Amatus Lus. cent. 1. cur. 60. refert se sectione mulierem nobilem empiemate laborantem curasse, sic & Hip. ipsum suppuratum secuisse 2. de morbis lib. legimus, Quàmuis Gal. in com. aff. superius adducti, vstionem magis propriam suppuratis, sectionem verò Hydropicis dixerit, Hippocratesq; ipse 6. Epid. ser. 7. testatum reliquerit. Per vstionem autem hic non intelligimus tantum excitanda esse vlcera in partibus pectoris externis, quod voluit Cælsus c. 22. 3. lib. & Aetius lib. 8. c. 57. sed penetrandum esse vsq; ad Thoracis cauitatem, vt per apertionem pus intus contentum expurgari posit, quo pacto autem vstio huiusmodi penetrans mollienda sit adiscendum ex Hip. lib. de locis in homine Aegineta lib. 6. c. 44. Albucasi in chyrurgia, Haly Abbate, & Auic. quę res etiam à Cardano latius lib. contrad. cōtrad. 29. explicatur qui tamē in com. 44. 7. lib. minimè audiēdus, dùm ait in suppuratis, vbi pulmo vlceratus fuerit, candente ferro pulmonem inurendum esse, quod pręsidijs genus carnifico magis, quam Medico conuenire censeo. cum id vel oculis clausis faciundum sit, cũ pulmonis pars affecta conspici nequeat, vel nimis patens foramen efficiendum, si intus conspiciendum sit. Paulus Aegineta loco citato de suppuratis verba faciens ait, sunt qui scalpellum quoq; adhibere audēt inter quintam, & sextam costam transuersa linea, paululum tamen obliqua cutim incidentes, deindè aculeato cultello costas subcingente mēbrana perforata pus excernunt, verùm & isti, & qui vsq; ad pus adurũt, vel protinus mortem inferunt, cum vnà cum pure, vitalis & spiritus vniuersus exinaniatur, vel fistulas insanabiles inducunt: hactenus Aegineta, qui auxilij genus à nobis propositum damnare videtur, & si vstionis, & sectionis modum ex Leonidis sententia non sua proponat. satisfacimus Paulo dicentes spiritus cum vitę discrimine exinaniri, si pus vniuersim effluere sinamus, quod Hip. aff. 27. 6. lib. docuit, secus verò si viribus consulentes puris euacuationē pro patientis tollerantia partiti fuerimus, ad id verò, quod de fistulis tradit, dicimus; si rectè tractētur, haud difficile sanari, vt optimè inter Neotoricos Nicolaus Massa lib. 2. Epistolarum docuit, at demus fistulas insanabiles derelinqui, nōne satius est cum fistula vinere, quam sinè in certissimam mortem detrudi? Qua verò in parte vrendi, seu secandi sint suppurati varię sunt sen-

tentiæ. Tutior nobis locus videtur inter tertiam, & quartam costam, siquidem locus ita decliuis est, vt sanies facilè effluere possit, nec vllus subest timor, vt diaphragma in apertione pungat, si enim inferius inter tertiam, & secundam apertio fiat, vt voluit Lus. cent. 1. c. 60. attestãs se id in cadaueribus tuto fieri posse expertum fuisse, verendum erit, ne diaphragma vulneretur, nàm in viuentibus suppuratis, in quibus inspiratio, eaque magna fit, altius attrahitur diaphragma, quã in mortuis resideat. Tutissimus aperiendi modus ille mihi videtur, qui ab Hip. lib. de internis affectionibus traditur, per hæc verba; Costam tertiam ab vltima vsq; ad os secato, deindè cum terebra caua vltra perforato, & vbi perforata fuerit, aquæ parum emittito. Hic certè puris extrahendi modus optimus mihi videtur, securior enim puris paulatina extractio existit, & foramen ad libitum claudi potest, nec periculum imminet, quod ob puris indies exeuntis putrefactionem, vel corrosionem nimis dilatetur apertio, in qua parte autem collectum fuerit pus in ea quoq; secandum, quod si in vtraq; vtrobiq; quoque apertio molienda. Et ne quis aut. Aeginetę superius adductæ hanc operationem expauescat, ac fistulam insanabilem derelinqui, si seruetur æger, existimet, libet historiam afferre, quam excerpimus à Nicolo 5. 7. trac. 4. sum. 2. c. 90. quæ talis est. Vidi quændam cum gladio acuto fuisse in latere dextro perforatum cassaliter, & dixerunt Medici gladium transisse inter costam, & costam nulla reperta læsione in aliqua earum, & ipse expuebat, sanguinem, qui non erat ex pulmone, & nunquam cõsolidari potuit per eos vulnus, sed emittebat per ipsum tantam sanici albæ, licèt subtilis quantitatem, quod referre eam esset incredibile nulla eius parte per sputum exeunte, & remansit sic factus exsiccatus veluti ecthicus annis duobus, & tandem consolidatum est vlcus, & corpus eius impinguatũ fuit & vixit in optima sanitate annis plus triginta: Accidit quandoque non sine admiratione ingentes collectiones puris in thorace breui expurgari per tussim, sic Nicolus se. 4. trac. 2. c. 26. Puellę cuiusdam nobilis empiematicæ ætatis annorum quatuordecim meminit. quæ per sex continuos dies quotidie puris libras octo tussi excreuit, & sanitati restituta est, nupsit, & generauit filios, cuius rei testem adhibebit Magistrum Nicolaum de Mantua, quod scilicèt non parum admiramur, cum suppuratorum purgationes exactę per tussim difficiles sint, cum quemadmodum docuit Galenus quinto de locis aff. expirationis tempore, vniuerso thorace vehementer constricto per validam tussim, pus, quod inter ipsum, & pulmonem continetur, comprimendo cogatur, atque, ad pulmonem impellatur, & in asperas ipsius pulmonis arterias, ac deinceps valido conatu

expuatur. At certè nonminus admirandum pleuritides quasdam per vrinas aliquando integrè iudicatas, ac solutas, quod nos in Olitore quodam obseruauimus, cui sanguis multus serosus in septima per vrinę vias effluens illum à sęua pleuritide, quę iam miserum hominem in orci fauces traxerat, liberauit. Lusitanus cent. 3. cur. 68. Mercatoris Ariminensis pleuritici historiam describit, qui sanatus est, sanie per vrinã excreta. scribit Beniuenius c. 43. Antonium quandam pleuritide laborantem, morbo iam ad maturitatem perueniente, euacuato per vrinam pure, quod raro contingere solet, pęnitus sanatum fuisse. Non solum autem Pleuritides, & alios thoracis, vel pulmonum abscessus, & inflammationes per vrinas epurgata materia sanari, sed & per secessum testatur Gal. 5. de locis aff. c. 4. & Aræteus lib. & c. primo per hæc verba: Porrò si nonnunquam morbus subsistit, & aliquantulum in melius vergit, vehemens de naribus sanguinis eruptio conspicitur, aut per aluum cum perturbatione multorum biliosorum, & spumantium succorũ deiectio, qui ex pulmone in ventrem depulsi fuisse videri possunt, si multi liquidiores, & facilè deijciuntur. Nonnunquam verò & per vrinarias semitas euocantur. Cæterum quibuscunq; hæc simul eueniunt, hi quàmprimum ægritudine subleuantur. Quidam vtiq; sunt, quibus magna vis puris in pulmone procreatur, aut ex pleuritide fit permutatio, si maius bonum suboritur. quod si ad intestina, aut vesicam ex lateris morbo sanies deriuata sit, tunc quidem continuè pulmonis vomica liberantur, sed diuturnum vlcus, quod demùm sanescet in latere patiuntur. Et rursus idem Aræteus eodem libro c. 9. habet. Porrò si ad inferiora pus transire velit, partes quidem superiores vbi erat abscessus, acutus dolor occupat, aluus verò humida est, primum aquosa cum pituitosis deijciens, deindè cruenta quædam circumfluentia, rursusque carnosa, cum iam effractus abscessus est. Hæc pus sequitur, aut per aluum, aut per vrinæ vias elabens, sed materię ad renes, & vesicam transmutationes meliores omnibus sunt. puris à thorace excreti notatu dignam historiam descripsit Ioannes de vigo lib. 2. de Apostematibus trac. 5. c. primo. Homo quidã ruralis Genuẽsis dùm vna die sederet super vno muro, quidam eius filius annorum quatuor, vel circa versus patrem hilari vultu decurrendo, & eidem patre obuiãdo ambo casu permittente è muro in terram ceciderunt, cum maxima patris iactura, accepit enim in regione costarũ percusionem enormẽ, qua de causa locus ad magnam peruenit apostemationem, & circa eius maturationem validissima febre vexatus fuit, indè neccesse fuit locũ incidere iuxta costarum longitudinem, & feci incisionem satis amplam, quare apostema erat magnum, & penetrans, ex qua incisione in diuer-

sis

sis vicibus magna materierum quantitas extracta fuit, demùm vna die hora medicationis simul, & semel per orificium vlcerationis, per secessum, & per os natura purgauit saniem in magna quantitate, & tandem cum lenitionibus, mūdificationibus, & incarnationibus, ac poculis, (de quibus plenariè loquemur vbi de vulnere penetrāte in pectore) Dei munere eidem viro, licèt in ætate senili constituto pristinam sanitatem restitui. Et si itaq; Gal. 5. de locis aff. c. 2. per tussim tantū excerpi posse humores in thoracis regione contentos, & peccantes dicere videatur, nihilominus 6. eiusdem in calce cap. 4. ait thoracis vomicam per intestina, pulmonis per vrinam expurgari, etenim, vt à concaua vena, ita quoq; ex magna arteria rami descendunt ad renes, siquidem leuis arteria pulmonis, quantum puris ex erupta vomica suscepit, id in sinistrum cordis sinum deferre potest, quod indè in magnam ipsius arteriam incidens per renes transit in vesicam. At quod Gal. dicit de excretione puris in thorace contenti, non ita clarum est, ait nanq; concauam venā mediante vase quodam στελεχιαιαν vocant Græci, idest vena, quæ arboris caudici proportione respondet, videri interdum adaptari, proindè nihil mirum, neq; impossibile est, & ex partibus septo transuerso superioribus pus in ventrē defluere; hæc Gal. ex quibus pus in thorace cōtentum per intestina expurgari posse statuit, at quomodo id fiat haud plenè (quantum ipse sentio) explicat, nisi per stelechię venam, portæ venam intellexerimus, vel sit sensus, quòd pus in thorace contentum per venam cauam ad venam portæ perueniat, ideq; ad iecoris cauam partē, & demùm ad intestina, quod & si fieri posse, Auic. fen. 10. 3. trac. 4. c. 17. & Aetius lib. 8. c. 65. & Paulus lib. 3. cum Gal. confirment, nihilominus omnes rei difficultatem insimulantes, quomodo id fiat minimè aperire tentarunt: Hinc fit, vt nonnulli recētiores, inter quos Matthiolus lib. 1. Epist. hoc naturæ opus mirari nō desinant. Nanq; si per particulares venas, & arterias huic muneri destinatas talē natura molitur expurgationem, cur harum nō meminere antiquiores scriptores, quòd si per venas, vel arterias ad cordis sinistrum ventriculum deriuari dixerimus, quemadmodum Gal. dùm ad renes pulmonis puris deriuationem edocet, id sanè minus rationi consonum videbitur, cum in illo spiritus, sanguisq; tenuissimus, qui vitæ fomites sunt dùntaxat cōtineātur, quiq; puris contactu, vel miscella infecti, vitæ quammaximè officere deberet: Hanc difficultatem vidit doctissimus Iulius Alexandrinus, illiq; sic occurrere conatus est. Cor ipsum in eo puris transitu rectè valens, pus veluti per transennam admittere, citissimeq; propellere, quod cum ocissime fiat, nullum detrimentum cor robore cōstās, spiritibusq; valens pati, presertim cum sciamus saniosam illam materiā

seu pus, rem esse quandam semicostam; quæ non prorsus naturæ vires effugiat, illiq; aduersetur, ita vt minimè sit mirandum, si in illa tantula temporis mora, cordi nullum nocumentum insigne inferat. possumus, nos id mirabili exempso confirmare, quod ex Holerio excerpimus c.27. lib. primi in scholio. scribit ibi mulieri extinctæ, quæ quatuor mensium spacio incredibili vrinę cruciatu laborauerat duos calculos in corde repertos cum multis abscessibus, integris renibus, & vesica, vndè existimandū, mordaci materia à corde ad renes protursa per vias, quas Gal. recensuit, vrinæ symp. prænarrata excitasse. Hæc Alexandrini solutio non omnibus satisfacit, quando alij non ad cor deriuari pus, sed mediāte vena, quam Græci ἀζυγον appellant, idest sine pari à natura propelli. Hæc vena sine pari, seu sine coniuge (quemadmodum Bartolameus Eustachius in suo de renum structura libello clarissimè demonstrat) è regione octauæ, aut decimæ thoracis vertebrę in duos ramos, vnum dexterum, sinistrum alterum scinditur, deorsumq; repens, septum trāsuersum præterijt, suarumq; propaginum vna, vel pluribus, in posteriorem venæ cauæ sedem vario modo iuxta ortum emulgentis, aut in ipsam emulgētem, præsertim sinistram infere, ea nimirum in parte, qua venam seminariam ipsa procreat, aut etiam quandoq; in proximos venarum ramos, qui è regione summitatis secundæ lumborum vertebræ ortum ducunt. Hanc sententiam & sectatum fuisse Gabrielem Falloppium in suis Obseruationibus Anatomicis legimus; docet nanq; & ipse, extremam sine pari venæ partem dextram, & sinistram ad latera corporum ipsarum vertebrarum, sub diaphragmatis imam insertionem serpere. ad inferiora, sinistramq; hanc partem circa transuersos vertebrarū processus descendentem, ac sub diaphragmatis, & sexti musculi mouentis fæmur origine latentem, in emulgentem venam sinistri lateris inseri, vario tamen modo, aliquando enim in partem superiorem ipsius in aduersum seminariæ venę, aliquando in partem posteriorem, ita vt huius insertio non appareat, aliquando verò accidit, vt ab emulgente ipsa, in parte, qua dorsum respicit, oriatur quædam vena, quæ ad inferiora corpora nutrienda declinet; in hanc itaq; cum ab emulgēte exorta est inseritur vena, de qua loquimur, aliquando etiam accidit, vt hęc pars venæ sine pari tribus, aut quatuor ramulis superioribus, posterioribus, ac infimis emulgentem adeat, frequentius tamen in ipsam vnico ramo implantatur. Franciscus Michinus de Sancto Arcāgelo, qui quasdam anatomicas suas obseruationes typis edidit, in quinta scribit, se hanc venam sine pari cum emulgente connexam anno 1554. in binis cadaueribus, quæ secuit Falloppius, publice, & priuatim manifestè obseruasse, ac vidisse inflata vena sine pari fistula circa ipsius ortum, statim

tim per ramum prius dictum emulgentem finistram, & ipsam intimuisse, simulq; & venam canam cum ramis suis maximis qui ad fæmora veniunt, nec solum hæc scribit Michinus, sed & figuram à Moybano Germano condiscipulo delineatam præ oculis ponit, ampliusq; testatur, se geminos pleuriticos obseruasse ante septimã per sanguinis mictum statim ab ea inflammatione liberatos. Quamobrem mirari satis non possum Vesalium in suo examine obseruationum Falloppij aperta frõte negasse, se vnquam adinuenisse hunc venæ sine pari cum emulgente sinistra connexum, & si sæpius perquisiuerit, præsertim cum ibidem Franciscum Rotam ipsi per literas quasdã affecti thoracis historias, in quibus pus per vrinam fuerat excretum significasse testetur; cuius tamen oppositum Falloppium, Eustachium, & Michinum obseruasse legimus. Horum vasorum vnionem si Gal. nouisset, pariterq; obseruasset propaginem venæ portæ interdum vniri cum venis septi, veram viam cognouisset, per quam thorax, & pulmones per intestina, & renes expurgari possunt: nec pus per cordis ventres permeare tradidisset, nec minus pituitam à capite ad pulmones defluentem, spumosa excrementa in alui superfluuij reddere, per cordis ventriculum transeuntem, ad intestina deriuatam, quod septimo Aph. lib. com. 3. docuit. Corpus nanque nostrum innumeris propèmodum venis, & arterijs redundat, vt plurimum sibi ipsis contiguis, & connexis, vena nanq; magna venarum veluti fons existit à quo plurimi canales, à quibus postmodum riuuli infiniti deriuantur in diuersis, internisq; partibus pertingentibus, vndè iure meritò Hip. lib. de alimentis dixit humana corpora esse tota perspirabilia, & vijs innumeris sibi ipsis conuenientibus refecta, adeò vt vnus sit confluxus, conspiratio vna, omniaq; consentiant in corpore nostro, quod pariter Gal. lib. 3. de natur. facul. & Tralianus lib. 1. c. 17. scriptum reliquerunt. Galenusq; ipse in com. Aph. 54. 7. lib. naturam aliquando nouas, inusitatasq; vias in euacuationibus adinuenire demonstrat, exemplo sumpto à transitu materiæ per ossa dùm abscessum contrahunt, ac de exitu sanguinis ex cuti, & carne sana redundantis in ossium fractorum coagmentatione, seu feruminatione, nec non pituitæ, & puris in thorace contentorum ad vrinæ vias transmissione, dixerat nanq; Gal. in Aph. quòd pituita inter ventriculum, & septum transuersum reposita si per venas ad vesicam vertatur, soluitur morbus. Quo modo autem id fiat Gal. in com. non explicans, connexus iam memorati ignorans, sed modum insensibilem esse, videtur fateri. Hunc quoque connexum non animaduertens Lus. cent. 6. cur. 32. historiam militis describens, cui sanguis, quem per reiectationem tussi emittebat, postea à natura ad intestina deriuatus per secessum excretus fuit, & sana-

tus

tus ægrotus, ſanguinem illum cor petentem per venam cauam tranſmiſſum ad iecoris ſimas, indéq; ad inteſtina excretum per ſeceſſum, in ſcholio tradit.

Phtiſes admirandę. Cap. X.

Vicunq; ex pulmonis vlcere tabeſcunt, ſanari non poſſe Gal. 4. de locis aff. & 5. Meth. med. c. 11. teſtatum reliquit, omneſq; perire neceſſe eſſe, neminemq; vnquam curatum vidiſſe ita affectum c. 8. eiuſdem 5. Met. clariſsimè tradit, quem omnes de re medica ſcribentes ſequuntur, exulcerationes pulmonis omnes inſanabiles eſſe affirmantes, nãq; cum citra tuſsim expurgari nequeant, & ſi tuſsis excitetur, magis vlcera lacerentur, quaſi per mutuas operas malum in ijs, qui taliter ſunt affecti per orbem redijt, præſertim cum medicamenta, quæ illis ſanandis idonea ſunt, non niſi per medium interuallum longum, in quo vim ſuam amittunt, affectam partem cõtingere poſsint, ad hæc pulmo propter reſpirationem in perpetuo eſt motu, at quę vniri debent, quieſcere eſt neceſſe; addamus quòd medicamẽta, quæ expurgationẽ vlceris per tuſsim faciliorem reddunt lenientia humida ſunt, ſicq; vlceri, quod quatenus vlcus exſiccationem expoſcit, aduerſantur. ex quibus cõcludunt omnes pulmonis vlcera inſanabilia eſſe, vel ſaltem curatu quammaximè difficilia, eaq; dùntaxat ad ſanitionem peruenire poſſe, quæ rectius vulnera, quã vlcera pulmonis appellari mæreantur, de quibus Gal. in fronte tex. 8. 5. Met. cum enim ſanguis ob ſolutam pulmonis vnitatem expuitur, ſiquis ſtatim aggreſſus fuerit rectam curationem, coire poteſt, quod ſolutum fuit, at ſi prius phlegmon ſolutam partem occuparit, difficilem, incertamq; curationem recipient, quemadmodum & ea, quæ ab humore corrodente contingunt, quas & pęnitus incurabiles ſtatuit Serapio c. de phtiſi, ſic Auic. lib. 3. fen. 10. trac. 4. c. 18. determinatque vlcera pulmonis, ſi proueniant ex ſolutione ſingularis, dùm permanent vulnera recipere poſſe ſanitatem, ſed ſi fiant ab apoſtemate, vel ab humore corrodẽte, ſintq; ſanioſa pęnitus inſanabilia pronũciat, tum propter iam dictas cauſas, tùm etiam quia ſi medicinę frigidæ exhibeantur, ſint tardæ penetrationis, ad partemq; affectam non perueniant, ſi calidę, augeant febrem, quæ pulmonis vlcera ſanioſa ſemper concomittatur, ſi exſiccantes, nocent febri hęcticæ, quæ illis aſſociari conſueuit; ſi humectantes, vlceris conſolidationem prohibent. Raſis quoq; & ipſe 4. cont. ait vlcera pulmonis poſſe per initia cõſolidari, ſed diuturna minimè, & quæ accedunt à corroſione pęnitus eſſe inſanabilia.

sia. His itaq; sic se habentibus nonne erit admirandũ aliquos recensere, qui vlcere sanioso laborantes, phtisi correpti sanitati restituti sunt? Auic. lib. 3. fen. 10. trac. 5. c. 5. ita scribit. si non timerem dici mendax, narrarem in hac intẽtione mirabilia, & referrem summam, qua vsa est mulier phtisica, peruenit res eius ad hoc, vt ægritudo cum ea prolõgaretur adeò, donec perueniret ad mortẽ, & vocarẽtur ad ipsam, qui præpararent ea, quæ morti sunt neccessaria, tunc quidem frater eius surrexit ad eam, & curauit hac cura longo tempore, & reuixit, & sana ta est, & impinguata est, & non est mihi posſibile, vt dicam summam eius, quod comedit de Zuccaro Rosaceo. Rasis 4. cont. hæc habet. Ego vidi huiusmodi vlcera pulmonis nimis prædominari in peripleumonia, & curata fuerunt perfecta curatione; Et vidi nascituram in pulmone coadunatam spuentem sanguinem, & deindè saniem, & sana ta est, tamen in puero quinq; annorum. Et cõfirmatus est rumor, quòd quidam spuebat saniem fætentem post sputum sanguinis, & curatus est per lac Caprinum, quidam verò per Asininum. Abynzoar lib. 1. Theysir trac. 11. c. 2. scribit. Iam recordatus sum, quòd pater meus dicebat mihi, quod pater suus habuit quẽdam Hispanum in cura, qui patiebatur vlcera pulmonis, & extenuatus fuit in tantum, quòd tota caro eius consumpta fuerat, & Auus meus ipsum taliter curauit, scilicèt quia cibabat eum pane bene fermentato cum oleo oliuarum, & taliter resumptus fuit, & suam recuperauit humiditatem, nec ei superuenit aliquod accidens malum, & vixit postea tàm longum tempus, quod Medicus, qui curabant eum, scilicèt Auus meus obijt antè ipsum, & postea diu remansit in manibus patris mei, & obijt ad vltimum ex alia ægritudine, & non ex ista; & mihi similiter, quando incępi practicare superuenit ad manus meas quidam, qui patiebatur talem ęgritudinem, & iniunxi ei regimen dictũ, & sic recesſit tusſis ab eo, & impinguatns fuit, & redijt ad operandam artem suam, & exercendum omnes operationes suas, & sic vixit postea longo tempore, ita quòd fuit Epidemia in illa regione, & ipse mortuus fuit in ipsa ex febre acuta. Cõciliator diffe. 194. scribit se adolescentem quandam phtisicam cum vsu Zuccari rosacei curasse. Philippus Ingrasſia in consilio pro Duce Terrænouæ scribit se Panhormi curasse mulierẽ quandam nomine Leonoram à Riccio, quæ ex sãguinis copioso sputo à pulmone regurgitãte in phtisim lapsa erat, pluribusq; insequentibus mensibus non contabuit modo, sed continuò pus malè olens expuebat, pręsertimq; per interualla quædam, non maiora quidem duabus hebdomadis maximam puris quãtitatem indè collectam sępenumero quatuor librarum, pauloq; minus, ac nonnunquã plus expuebat, hanc cum vix per mensem ligni sancti decoctum absorbuisset,

buiſſet. ita ſanata fuit, vt decimus annus ageretur, dùm hæc ſcribebat Ingraſsia ſalua ſuperuixerit, nec amplius recidiuarit. Alteram quoq; ibidem hiſtoriam recenſet cuiuſdam Auguſtini de Vrbino, qui phtiſicus factus non ſolum ſcreatus fętidiſsimos expuebat, ſed & fætidiſsimam expirationem, grauiterq; olentem emittebat. aderatq; febris nonſolum hęctica, quemadmodum in prędicta muliere, ſed & febris putrida omnis ordinis expers, vtiq; coniuncta erat, & lienem maximum habebat hic homo, qui ligni Guaiaci aſſumpto decocto per menſem ſanatus eſt nonſolum, ſed obeſior, & robuſtior effectus. Franciſcus Arcæus lib. 1. de curandis vulneribus c. 2. ſcribit ſe decocto ligni Guaiaci, & alijs præſidis, quæ ibidem deſcribit curaſſe fiſtulas thoracis ex male curatis vulneribus derelictas, cum ægri laborarent etiam phtiſi, & hęctica febre, quorum multi ex Italia, & Gallia, atque ex omnibus Hiſpanię prouincijs ab ipſo curationem petierunt, qui ſani, optimèq; affecti, & obeſiores etiam euaſere, quàmuis diuturna tabę, aut phtiſi conſumpti fuiſſent, omnibus facultatibus membrorum omnium, organorumq; nutritiuorum, ſpiritualium, & animalium rectiſsimè reſtitutis. Hyeronimus Fracaſtorius lib. 3. de contagioſorum morborum cur. c. 8. teſtatur in phtiſicis ferè deploratis plurimum ſpei haberi poſſe ex vſu decocti cuiuſdam, in quo pręter cętera, ſemilibra ligni Guaiaci ingreditur. Hinc videant illi, qui indiſtinctè proferunt in nullo morbo, cui febris iungatur ligni Guaiaci decoctum minimè propinandum, quam rectè ſentiant, nàm pręter ennarratas hiſtorias idem Ingraſsias ibidem affirmat ſe quàmplurimos alios febrientes etiam febre cõtinua huiuſmodi ligni decocto liberaſſe, modo febris illa ex craſſis humoribus facta ſit, vel à puris collectione in aliquo viſcerum, pręcipuèq; in thorace, vndè nonſolum qui lue Gallica affecti erunt, ſed & tabidos, hecticos, phtiſicoſq; cum ingenti omnium admiratione nõ ad ſalutem modo reduxiſſe, ſed ad pinguiorem craſsioremq; habitum eo, cuius antea quam ęgrotarent fuiſſent, teſtetur. Aloyſius Mundella 3. Dialogo ſcribit ſe curaſſe collicam patientem cum febre, quę ex multitudine craſſorum humorum ortum duxerat huius decocti beneficio, cũ nec purgantia medicamenta, nec clyſteria, aliaq; conſueta auxilia nihil per longum tempus profeciſſent, quod non alienum à ratione cognoſcemus, ſi in memoriam reuocauerimus, peculiarem ligni Guaiaci vim eſſe, vt remotis non modò prauis humoribus, ſed mala etiam intemperie; omniq; lue, quę atrophię cauſa eſt, & quę corpus vix nutriri permittit, quamquam eo tempore quo ſumitur, extenuet corpus, præſertim etiam ex vſu victus tenuis ſudoriſq; copia exeunte, nihilominus ob renouatam, & inductam nouam quandam bonam temperaturam, bo-

numq;

renouatam, & industriam nouam quandam bonam temperaturam, bonumque habitum, obesius, ac robustius postea corpus reddit; quæ obiter sint dicta; ad [...]m nostram, itaq; reuertentes, qui obstinatè pulmonis vlcera insanabilia pronunciant, ita iam descriptas historias glossant, illos scilicèt minime verè sanatos, sed tantum vlceribus illorum in pulmone existentibus callosam crustam obductam, cuius beneficio sanitati restitui existimabantur, quod exemplis comprobari contendunt, quorum primum desumunt ex Auic. lib. 3. fen. 10. tract. 4. ca. 18. vbi hæc habet, & quandoq; accidit phthisico, vt protẽdatur cum eo phthisis, producens eum spacio temporis, & similiter extenditur à iuuẽtute, vsq; ad senectutem Et ego iam uidi mulierem vixisse in phthisi circiter annos vigintitres, aut plus parum, quod obducta modo crusta modo ablata factum fuisse scribit Gentilis in com. addendo se uidisse mulierem Perusij, quæ vixit ultra duodecimum annum cum vlcere pulmonis, cui omnis anno reuertebatur sputum sanguinis obducta, & ablata per vices callosa crusta. Sic Io. Matth. de Grado in prima parte practicæ ca. de Phthisi scribit. Et ego vidi Mediolani mulierem, quę tamen non vtebatur regimine, nisi communi, quoniam assistebat igni quasi cõtinuo, vel in locis siccis multum, erat enim Fornaria, fuit phthisica plus viginti octo annis, & ãmbulabat per domum, & laborabat, & assistebat ad panem coquendum, vndè siccitas indurando crustã multum prolungat. Quod possumus confirmare eiusdem Ingrassiæ authoritate, qui loco citato scribit, se in Xenodochijs publicis per anatomẽ obseruasse in ijs, qui passi fuerant vlcera pulmonis in parte affecta quandam saniosam duriciem ob pus infarctum, ac veluti in scirrhum conuersionem. Verùm etsi fateamur nonnullos obducta crusta mendosam assumere, curationem, tamen & alias quandoque integrè curatos obducta cicatrice minimè negandum censemus, siquidem Cęlsi authoritate in 2. de indicijs mortis multi à Medicis deserti conualescunt. Et Auerrois 7. coll. c. 31. scriptum reliquit, quòd aliquæ ægritudines insanabiles sunt, vt vlcera pulmonis, & similia, quæ tamen sanantur, & hoc fit per accidens, sicuti in naturalibus, aliquando monstruositates fiunt, quod præter iam adductas historias ex Arętheo, quoq; comprobare possumus, habet enim lib. 1. c. 1. quod in Pulmonaria ex abscessu, pauci admodum senes liberantur, sicuti, neq; à pulmonaria iuuenes, & florentem ętatem agentes. Et Gal. licèt alibi non semel, vt superius adnotauim', dixerit vlcera pulmonis insanabilia esse, idq; ratione, & experimento confirmarit, nihilominus 5. meth. c. 8. vlcera, quæ in pulmone hæserunt, difficilia ad curandum, non impossibilia scripsit, sed nec hoc loco prætermittendum tanquam non vulgare, pulmones aliquan-

do pati vomicam, ideſt abſceſſum exiguum, & puris in quadam pulmonis parte collectionem, quod membranula, propriaq; cyſti arctè adeò concludit, & vix quidquã de ſe tetrium in cor expiret, hec frequentius eſſe ſolet in tabidis, ſed aliquando ſine tube fit, cum ſanguis ex aperta, rupta, aut exeſa vena, in paruam quandam pulmonis regionẽ ſecedens illic putreſcit, ſenſimq; mutatur in pus, ac per ſumma ſicceſcens ſibi cyſtim efformat, latet, ita ſæpe hoc vitium, vt nec Medico, nec laboranti notum ſit. Narrat Fernelius lib. 5. da part. morb. & ſymp. adoleſcentem quendam à paulò vehementiore exercitatione, cum acerba tuſsi indeſſiciente torqueretur, vomicam integram columbini oui magnitudine execraſſe, in qua aperta pus exquiſitè album, & æquale depræhenſum eſt, qui tamen ſanatus fuit; cum tamen cruenta excitatio integrum biduum cum magna febre perſtitiſſet. Nonnullos inopinato è viuis horæ quadrante ereptos pariter ſcribit, in quibus diſſectis nõ alia mortis cauſa comparuit, quę repentina vomicæ diſruptio in pulmonibus, e qua pus in cordis arcem penetrauerat ipſius uim extinguens, atque obruens, ſic peremptos binos Medicos celebres tradit, qui tamen nec febre, nec vllo alio ſymptomate impendentem ſibi diem vitæ ſupremum perſenſerant. Scribit Nicolus Florentinus ſe. 4. trac. 2. c. 27. ſe vidiſſe venæ fruſtum paruum per tuſsim excitatum à pulmone, quod tanquam rarò admodum contingens omittere nolui. Admiratione quoq; dignum videtur à nonnullis literis mãdatum phthiſim eſſe poſſe ſine febre, cuius curationem tradit ſerapio tract. 2. quod tamen non niſi per initia phtiſis, incipientis fieri poſſe cum Meſueo credimus. Niſi dixerimus Serapionẽ de vera phthiſi minimè loquutum, ſed de alterius generis morbo, de quo Auic. loco toties ſuperius citato per hæc verba meminit. Et nomẽ quidem phthiſis quoq; conceditur aliæ ægritudini, cũ qua non eſt febris, ſed pulmo eſt ſuſcipiens humores groſſos viſcoſos ex catharro, qui effunditur ad ipſum ſemper, & cõſtringit meatus ei⁹, quare patientes cadunt in conſtrictionem anhelitus, & tuſsim frequentem, & ſunt verè procedentes curſu aſthmatis. Phthiſici pariter quidã vocantur abſq; vlcere pulmonum, quorum meminit Aręteus lib. 1. c. 8. per hæc verba. Quin etiam quibuſcunq; quidem vlceratus pulmo non fuerit, nihilominus tamen diuturnis febribus conſumpti ſunt, ſæpiuſque duriter, & abſq; effectu vllo tuſsientes nihil reijciunt, hos quoque Phthiſicos haud ita multum impropriè nominarunt. Simul verò & his adeſt pectoris grauitas, pulmo enim infirmus eſt, angor, intollerantia, cibi faſtidium 27. horum quoq; meminit Fernelius li. 5. de part. morb. & ſymp. c. 10. quos inquit, nec ſanguinem, nec pus expuentes, ſeu tuſsi reijcientes vitioſam habere conſtitutionem pulmonum, mollem ſcilicet,

cet, tenellam, ac corruptioni paratam pulmonum substantiam. Quod prętermittere noluimus tanquam non vulgare, & adnotatione dignũ.

Hydrops pulmonum. Cap. XI.

PVlmonis hidropem raro à Medicis visam, cuius meminere scriptores hoc loco, exemplo illustrare decreuimus, Frãciscus Michinus in suis obseruationibus sub præceptore Falloppio collectis obse. 7. scribit se in cadauere adulti dissecto vidisse hidropem pulmonum, erat enim in sinistra tantum Thoracis cauitate collecta maxima aquæ copia limpidissimæ, nec erat imbibita in aliquo membro, sed continebatur in cauitate Thoracis, eratq; in ea parte pleura admodum crassa, & callosa, & similiter pulmones, mediastinum septum transuersum, & lien erãt ferè callosa. De hoc morbo Hip. lib. de internis affectionibus circa medium, & Auic. fen. 10.3. tract. 4. c. 15. meminere, quinimmo & Gal. in Hydrope detentis morbo increscente aquam ad pulmonis arterias peruenire posse docet in com. Aph. 35. vi. lib. quamuis Cardanus, sed iniuria me herclè Gal. in re hac contumeliosissimis verbis reprehendat, cuius argumẽta, cum nullius sint firmitatis, pudet refellere, scribit Realdus Columbus lib. 15. de ijs, quæ in anath. raro contingunt se in Thorace aquæ copiam magnam vidisse. Nos binos tractauimus pulmonum hydrope laborantes, in quorum Thoracis cauitate dũm se hinc indè mouerentur aqua commota sonitum edebat quale in vtre agitata fieri quotidie obseruamus, hæc quoq; in dies sensim, & sensim per vniuersum corpus disseminata est, ac dispersa ita, vt primò abdomẽ, & facies, mox coxæ, & crura, pedesq; in magnam molem exueuerint. Altera mulier fuit Benedicti Lancini vxor, alter vir Federicus, del Reame appellatus, qui ambo nullis proficientibus auxilijs interiere.

Asthmatis admirandæ species. Cap. XII.

ASthmatis species quædam raro eueniens interdũm obseruata, cuius causa in crassos humores, & viscosos asperas arterias, vel pulmonis cauitates occupãtes minimè reijcienda, sed aliam thoracis partem. Refert Holerius de morb. inter. li. 2. c. 23. anno. 1549. Monachum quendam breui asthmate perijsse, & corpore dissecto abscessum repertum in vena arteriosa, & sine pari integris omnino pulmonibus, meminit Nicolus. Asthmatis mirabilis periodici ser. 4. tract. 2. c. 25. quod Nicolao de Podio omni septimana semel tantum, & in die Veneris superueniebat, cuius causam, & si ipse haud referat, nos reijciendam putamus in hu-

moris collectionem, quæ paulatim non nisi per septimanam colligebatur, vel eiusdem crassitiem ita, vt natura illius expulsionem nisi per iã dictum temporis interuallum aggredi nequiret. Non solum autem ex abscessu pulmonis, sed & alterius præter naturam corporis in ipso recenti superuenire posse asthma censendum, legimus enim apud Colũbum lib. 15. de ijs, quę rarò in antome contingunt, se non solum in pulmonibus steomata comperijsse, sed & vidisse in Francisco Capello in pulmonibus ossa non parua.

Animi passionum miri effectus. Cap. XIII.

Nimi passiones corpus nostrum quàm maximè alterare posse vnusquisq; quotidiano experimento in se ipso cognoscere potest, sed quod ex eisdem repentina mors subsequatur, vel symptomata praua cõtingant, non ita vulgatum est. quare nos opere prætium facturos arbitrati sumus, si miras quasdam historias huiusmodi silentio non obuolueremus. Scimus enim nonnullos aliquando prę nimio gaudio, dolore, timore, pudoreq; extinctos; Chilonem lacedemonem; cũ filium in olympicis coronatum in complexibus teneret immodica perijsse lętitia legimus, sic & Sophoclem, cum uictor in tragico concursu declaratus esset, statim exanimatum tradit Plinius lib. 7. c. 37. cui Valer. Max. Volaterranus, & Pontanus subscribunt; sic & mulieres binas Romanas filio vtroque viuo conspecto, quos in pugna cannarum occubuisse existimabat, gaudio extinctas, tradidit Liuius lib. 22. hist. ab Vrbe condita. Philippidem Comediographum, cum in certamine Poetarum vicisset, inter gaudium repente mortuus est, aut. Gellio. Et Diagoram Rhodiũ cum duos filios Athletas, vt Cicero primo Thusculanarũ quæstionũ, vel tres, vt Gellius 3. Noctium Atticarum testantur, publicè victores coronatos cõspiceret, nimia lætitia expirasse apud prædictos Authores legimus. Polycratam nobilem fœminam Nauo insula cognita repẽte insperato gaudio animam expirasse Plutarchus de claris mulierib᷑ est testis. Ita, & Marcum Iuuentium Thalnam consulem cum Dijs Corsycę, quam subiecerat, sacra faceret, acceptis literis decretas ei à senatu supplicationes nunciantibus antè focum præ gaudio collapsum, atq; extinctum, author est Valer. Max. de morte non vulgari. Et nostris temporibus anno. 1544. Sinamus Cessutus Iudęus appellatus Pirata insignis, dùm Arsinoè Maris rubei portu commoraretur aduersus lusitanos bella instruens, accepto nuncio Selecum filium in expugnatione Tuneti seruum factum, à Barbarossa redemptum, septemque triremibus pręfectum in Alexandriam appulisse, iamiamq; aduenturum,

gaudio.

rum, insperatæ libertatis, ac dignitatis filij lętitia correptus, de repe te senex exanimatus est; Plura alia huius generis nostri temporis exẽpla legi possunt in cathalogis ab Hortensio Lando conscriptis lib. 1. c. penult. Ex alijs quoq; animi passionibus nonnulli extincti sunt. Ex dolore VVilhelmum Roschildiẽsem Cadaueri Regis Daniæ Suenoni amicissimo ipsius illacrimãte statim extinctũ Krãtzius li. 4. historiæ Danicæ scriptũ reliqt. Narrant Historici ferè oẽs anno. 1494. vel vt Sabellicus 1595. Dũ Gallica nobilitas è Neapolitano Regno recederet Dñi Mõpẽsieri filium super patris tumulum plorantẽ dolore extinctũ fuisse. Raisciacus Sueuus cum filium strenuè contra Turcas dimicãtem in Budæ obsidione occubuisse ex cadauere ad se relato cognouisset, repentino dolore ad vitalia profundius peruadente, cum rigentibus oculis stetisset, paulò post nihil effatus interijt, quemadmodum Historici testantur, & inter cœteros Paulus Iouius libr. 39. historiarum sui temporis; Vrbis nostræ lanificus quidam, cum diutius Amasiam quandam meretriculam (vxoratus cum esset,) in delicijs habuisset, Reuerendissimi Episcopi mandato graui indicta pęna vtriq; ne in posterum inuicem commiscerentur, ad eam clanculum diuertit, quem Meretrix videns contumelijs recepit, atq; vt quam primum discederet, imperauit, quo audito Scorti nomine inuocato crudelem exclamans, manib' arctatis, ac in Cœlum oculis deuolutis repentè mortuus cõcidit, atq; extra locũ sacrum humatus est. Ex amore sęuissimo animi pathemate quosdam in furorem adactos pluries obseruatum est, alios verò sibi ipsis manũ consciuisse, & vt interim cęteras huius generis historias omittam, satis erit apud lusitanum binas recordari cent. 3. cur. 56. & cent. 5. cur. 84. Item, & alios ex amore melancholicos effectos, & eadem de causa melancholicos sanatos Arętæus lib. 1. c. 5. de Melancholicis verba faciens tradit. Fama est ex ijs quempiam insanabiliter se habentem, cum puellam deperiret, Medicis nihil proficientibus ab amore fuisse sanatum. Ego uerò suspicor eum ab initio in puellam exarsisse, indè tristem, & languenti animo, quòd ea non potiretur, euasisse, suisq; popularibus melancholicum visum esse, at iste vbi puellæ amatę se coniunxit, mœstitia recessit, ira, & animi languor discussus est, gaudium tristitiã deleuit & mens amore Medico prorsus sanata est. Est profectò amor animi pathema valde corpori, si immoderatus fuerit, officiens, illudq; ita alterans, vt haud difficile sit Medico amantem deprehendere, dùm aliquo graui corporis morbo detineri ignari existimant. Sic Erasistratum Gal. lib. de præcognitione c. 6. scribit Nouercam priuignum amare deprahendisse, quam alij ęgrotantem existimabant, sic idemet Gal. Se iuuenem Pylades amore detentum, & non alio morbo laborare cognouisse

Amore.

gnouisse ibidem affirmat: Narrat Antonius Bonfinius rerum Vngaricarum lib. 3. Decadis 3. memorabile duorum amantium exemplum. Eurialus equestris ordinis iuuenis, & Comes Augustalis mira pulchritudine spectatissimus commorante apud senenses Sigismundo Imperatore Bohemiæ, & Vngariæ Rege primo obtutu in Lucretiæ Senensis amorem exarsit, pari quoq; ardore correpta virgo, quam ob venustatem, & formæ prestantiam, alteram Venerem appellabant, amoris æstus per breui vtrunq; voti compotem fecit, sed abeunte Romam Imperatore, cum Eurialus amicam deserere cogeretur, secũdum digressum altera sexus imbecillitate parum constans præ amantis inopia expirauit, alter amicorum consilio, & solatio aliquantisper instauratus, quãquis vitam distulit, nunq; tamen amplius ridere visus est. Miranda quoque ex indignatione euenisse memoriæ mandatum est. Val. Max. lib. 1. memorabilium c. vltimo tradit uxorem Nausimentis Atheniensis cum forte fortuna vidisset filium, & filiam inuicem Venere commixtos pre ira, & indignatione mutam effectam. E' contra verò Eglo Samio lustratori accidisse, cum enim in ludo luctæ victor fuisset, eiq; premium, & honorem subripere vellent, indignatione commotus loquelam recuperauit; narrat Saxo Gramaticus historiæ Danicæ lib. 14. EsKillum Episcopum ex animi mœrore linguę debilitate contracta parum vocalem euasisse, Gaspar Bugatus lib. hist. 7. scribit Mucciũ Sforciam Carauaggij comitem à primo ortu in loquendo vitium habuisse, vt non sine notabili impedimento loqueretur, attamen die quadam dum maxima excandescentia detineretur, itaq; animum occupans linguę impedimentum augeret, tanto conatu, impetuq; commotum fuisse, vt posthac semper multò expeditus loqueretur, quod de Cręsi Regis Lidiæ filio plerique ex antiquis adnotarunt. De quo Iulius Solinus, lib. Poly. hist. c. 5. Cum olympiade octaua, & quinquagesima victor Cyrus intrasset Asiæ oppidum Sardas vbi tunç Croesus latebat At his filius Regis mutus ad id vsq; temporis in vocem erupit vi timoris, exclamasse enim dicitur. Parce patri meo Cyre, & te hominem esse, vel casibus disce nostris, mira sanè timoris vis animi nostri passio. Ex timore nãq; pariter nonnullos perijsse legimus obseruatum. Scribit Beniuenius c. 63. Puerũ qui dùm in rure paterno degeret, singulisq; diebus ad vicinum sacerdotem studendi causa, vt fit, summo mane mitteretur à patre accidisse semel, vt propè iam intranti illi, sacerdotis ipsius ædes, essetq; Celum paululum adhuc sub obscurum præsto fuerint duo viri nigris vestibus obuoluti, quibus adeò perterritus est puer, vt ex inde in mortẽ inciderit. Pudore quoq; extinctus nonnullos memoriæ proditum est Diodorus Cronus teste Plinio lib. 7. Sapientiæ Dialecticę professor lusoria quęstione

non

non protinus ad interrogationem Stilibonis dissoluta pudore expirauit. Idem de Homero scribit Val. Max. cum propositam à Piscatoribus questionem soluere nequisset, nec mirum, nam pudor timor quidã est test. Arist. probl. 53. 11. part. vndè & Philosophi auctore Aulo Gellio lib. 19. c. 6. pudorem deffiniunt esse timorem iustæ vituperationis Nõ solum verò mortem ex gaudio, timore, dolore, & sudore subsequi, sed & pessima quędam symp. obseruatum est. Ex timore nanq; prægnantes quandoq; aborsum pati scribit Gal. 5. lib. affectorum com. 45. & inter recentiores Amatus lus. cent. 3. cur. 22. scribit historiam mulieris, quę ex horribili quodam spectaculo, & tonitruo audito aborsum fecit. Et Io. Matth. de Grado in com. in 9. Rasis scribit eius filium ex timore concepto ex sono tubarum facto cum quidam doctoraretur epilepticum euasisse, & ex eodem morbo obijsse. testis est Procopius lib. 1. de bello Gothorum, quod Belissario Neapolim occupante Pastor q dam, qui plebem in desperationem induxerat, vbi captam vrbem Præuidit timore apoplexia correptus statim obijt. Ex metu quoq; fieri insaniã testatur Celsus, & Cristophorus à Vega de arte med. li. 4. c. 14. tradit in pueris, & fœminis ex metu insaniam obseruasse: Ex timore pariter, & gaudio excrementa, puta minam, & stercora emitti pręter voluntatem, auctor est Gal. 2. de symp. cau. c. 5. quod & Arist. 4. par. probl. 8. affirmat, inquies vrinam, alui excrementa, & semen quãdoq; in timentibus inuoluntarie excerni, Narrat Amatus lus. loco citato, puerũ exaudito Bombardę strepitoso boatu apoplexia correptum, & cen. 2. c. 90. Monachum quendam in Romæ cęnobio sancti Sixti degentem ex malo nuntio fratris mortui comitiali morbo correptum. Legimus quoq; ex verecũdia, & timore quosdam dùm publicè dicerę aggressi fuissent, memoria adeò frustratos fuisse, ut reticere fuerint coacti. Sic Cicero scribit Curionem in senatu causam, quam pertractaturus erat, pęnitus oblitum, sic de Teophrasto memoriæ mandatum est, cum coram populo Atheniensi oraret, repentè memoria destitutum cõticuisse, quod & Demosteni coràm Philippo Aminthæ Regi dicenti, & Herodi Attico coràm Marco Antonio oranti, & Licyo sophistæ coràm Principe Seuero accidisse ab antiquioribus scriptis mandatum est. Quod & nostris temporibus pluribus contigisse præclarissimis viris non ignoramus, & inter cęteros Bartholameo Sozzino, cui Romam profecto, dùm Senensis Reipublicæ nomine Alexandro summo Pontifici gratularetur, quod se dicturum præmeditarat nunquam fari potuit: Aræteus lib. 1. c. 7. hæc scribit, Cæterum & animi immodicæ perturbationes, vt repẽtè incussi pauores, timores, animi consternatio, & mœror, præterea, & in pueris terrores, interdùm inopinatum, atq; ingens gaudium, itẽ

risus

expuatur. At certè nonminus admirandum pleuritides quasdam per vrinas aliquando integrè iudicatas, ac solutas, quod nos in Olitore quodam obseruauimus, cui sanguis multus serosus in septima per vrinę vias effluens illum à sęua pleuritide, quę iam miserum hominem in orci fauces traxerat, liberauit. Lusitanus cent. 3. cur. 68. Mercatoris Ariminensis pleuritici historiam describit, qui sanatus est, sanie per vrinã excreta. scribit Beniuenius c. 43. Antonium quendam pleuritide laborantem, morbo iam ad maturitatem perueniente, euacuato per vrinam pure, quod rarò contingere solet, pęnitus sanatum fuisse. Non solum autem Pleuritides, & alios thoracis, vel pulmonum abscessus, & inflammationes per vrinas epurgata materia sanari, sed & per secessum testatur Gal. 5. de locis aff. c. 4. & Aræteus lib. & c. primo per hæc verba: Porrò si nonnunquam morbus subsistit, & aliquantulum in melius vergit, vehemens de naribus sanguinis eruptio conspicitur, aut per aluum cum perturbatione multorum biliosorum, & spumantium succorũ deiectio, qui ex pulmone in ventrem depulsi fuisse videri possunt, si multi liquidiores, & facilè deijciuntur. Nonnunquam verò & per vrinarias semitas euocantur. Cæterum quibuscunq; hæc simul eueniunt, hi quàm primum ægritudine subleuantur. Quidam vtiq; sunt, quibus magna vis puris in pulmone procreatur, aut ex pleuritide fit permutatio, si maius bonum suboritur. quod si ad intestina, aut vesicam ex lateris morbo sanies deriuata sit, tunc quidem continuè pulmonis vomica liberantur, sed diuturnum vlcus, quod demùm sanescet in latere patiuntur. Et rursus idem Aræteus eodem libro c. 9. habet. Porrò si ad inferiora pus transire velit, partes quidem superiores vbi erat abscessus, acutus dolor occupat, aluus verò humida est, primum aquosa cum pituitosis deijciens, deindè cruenta quædam circumfluentia, rursusque carnosa, cum iam effractus abscessus est. Hæc pus sequitur, aut per aluum, aut per vrinæ vias elabens, sed materię ad renes, & vesicam transmutationes meliores omnibus sunt. puris à thorace excreti notatu dignam historiam descripsit Ioannes de vigo lib. 2. de Apostematibus trac. 5. c. primo. Homo quidã ruralis Genuẽsis dùm vna die sederet super vno muro, quidam eius filius annorum quatuor, vel circa versus patrem hilari vultu decurrendo, & eidem patre obuiãdo ambo casu permittente è muro in terram ceciderunt, cum maxima patris iactura, accepit enim in regione costarũ percusionem enormẽ, qua de causa locus ad magnam peruenit apostemationem, & circa eius maturationem validissima febre vexatus fuit, indè necesse fuit locũ incidere iuxta costarum longitudinem, & feci incisionem satis amplam, quare apostema erat magnum, & penetrans, ex qua incisione in diuersis

ſis vicibus magna materierum quantitas extracta fuit, demùm vna die hora medicationis ſimul, & ſemel per orificium vlcerationis, per ſeceſſum, & per os natura purgauit ſaniem in magna quantitate, & tandem cum lenitionibus, mũdificationibus, & incarnationibus, ac poculis, (de quibus plenariè loquemur vbi de vulnere penetrãte in pectore) Dei munere eidem viro, licèt in ætate ſenili conſtituto priſtinam ſanitatem reſtitui. Et ſi itaq; Gal. 5. de locis aff. c. 2. per tuſsim tantũ excerpi poſſe humores in thoracis regione contentos, & peccantes dicere videatur, nihilominus 6. eiuſdem in calce cap. 4. ait thoracis vomicam per inteſtina, pulmonis per vrinam expurgari, etenim, vt à concaua vena, ita quoq; ex magna arteria rami deſcendunt ad renes, ſiquidem leuis arteria pulmonis, quantum puris ex erupta vomica ſuſcepit, id in ſiniſtrum cordis ſinum deferre poteſt, quod indè in magnam ipſius arteriam incidens per renes tranſit in veſicam. At quod Gal. dicit de excretione puris in thorace contenti, non ita clarum eſt, ait nanq; concauam venã mediante vaſe quodam στελεχιαιαν vocant Græci, id eſt vena, quæ arboris caudici proportione reſpondet, videri interdum adaptari, proinde nihil mirum, neq; impoſsibile eſt, & ex partibus ſepto tranſuerſo ſuperioribus pus in ventrẽ defluere; hæc Gal. ex quibus pus in thorace cõtentum per inteſtina expurgari poſſe ſtatuit, at quomodo id fiat haud plenè (quantum ipſe ſentio) explicat, niſi per ſtelechię venam, portæ venam intellexerimus, vel ſit ſenſus, quòd pus in thorace contentum per venam cauam ad venam portæ perueniat, idéq; ad iecoris cauam partẽ, & demùm ad inteſtina, quod & ſi fieri poſſe, Auic. fen. 10. 3. trac. 4. c. 17. & Aetius lib. 8. c. 65. & Paulus lib. 3. cum Gal. confirment, nihilominus omnes rei difficultatem inſimulantes, quomodo id fiat minimè aperire tentarunt: Hinc fit, vt nonnulli recẽtiores, inter quos Matthiolus lib. 1. Epiſt. hoc naturæ opus mirari nõ deſinant. Nanq; ſi per particulares venas, & arterias huic muneri deſtinatas talẽ natura molitur expurgationem, cur harum nõ meminere antiquiores ſcriptores, quòd ſi per venas, vel arterias ad cordis ſiniſtrum ventriculum deriuari dixerimus, quemadmodum Gal. dùm ad renes pulmonis puris deriuationem edocet, id ſanè minus rationi conſonum videbitur, cum in illo ſpiritus, ſanguiſq; tenuiſsimus, qui vitæ fomites ſunt dùntaxat cõtineãtur, quiq; puris contactu, vel miſcella infecti, vitæ quammaximè officere deberet: Hanc difficultatem vidit doctiſsimus Iulius Alexandrinus, illiq; ſic occurrere conatus eſt. Cor ipſum in eo puris tranſitu rectè valens, pus veluti per tranſennam admittere, citiſsiméq; propellere, quod cum ocijſsime fiat, nullum detrimentum cor robore cõſtãs, ſpiritibuſq; valens pati, præſertim cum ſciamus ſanioſam illam materiã

ſeu pus, rem eſſe quandam ſemicoſtam; quæ non prorſus naturæ vires effugiat, illiq; aduerſetur, ita vt minimè ſit mirandum, ſi in illa tantula temporis mora, cordi nullum nocumentum inſigne inferat. poſſumus, nos id mirabili exemplo confirmare, quod ex Holerio excerpſimus c.27. lib. primi in ſcholio. ſcribit ibi mulieri extinctæ, quæ quatuor menſium ſpacio incredibili vrinę cruciatu laborauerat duos calculos in corde repertos cum multis abſceſsibus, integris renibus, & veſica, vndè exiſtimandū, mordaci materia à corde ad renes protruſa per vias, quas Gal. recenſuit, vrinæ ſymp. prænarrata excitaſſe. Hæc Alexandrini ſolutio non omnibus ſatisfacit, quando alij non ad cor deriuari pus, ſed mediãte vena, quam Græci ἄζυγον appellant, ideſt ſine pari à natura propelli. Hæc vena ſine pari, ſeu ſine coniuge (quemadmodum Bartolameus Euſtachius in ſuo de renum ſtructura libello clariſsimè demonſtrat) è regione octauæ, aut decimæ thoracis vertebrę in duos ramos, vnum dexterum, ſiniſtrum alterum ſcinditur, deorſumq; repens, ſeptum trãſuerſum præterijt, ſuarumq; propaginum vna, vel pluribus, in poſteriorem venæ cauæ ſedem vario modo iuxta ortum emulgentis, aut in ipſam emulgẽtem, præſertim ſiniſtram infere, ea nimirum in parte, qua venam ſeminariam ipſa procreat, aut etiam quandoq; in proximos venarum ramos, qui è regione ſummitatis ſecundæ lumborum vertebræ ortum ducunt. Hanc ſententiam & ſectatum fuiſſe Gabrielem Falloppium in ſuis Obſeruationibus Anatomicis legimus; docet nanq; & ipſe, extremam ſine pari venæ partem dextram, & ſiniſtram ad latera corporum ipſarum vertebrarum, ſub diaphragmatis imam inſertionem ſerpere. ad inferiora, ſiniſtramq; hanc partem circa tranſuerſos vertebrarũ proceſſus deſcendentem, ac ſub diaphragmatis, & ſexti muſculi mouentis fæmur origine latentem, in emulgentem venam ſiniſtri lateris inſeri, vario tamen modo, aliquando enim in partem ſuperiorem ipſius in aduerſum ſeminariæ venę, aliquando in partem poſteriorem, ita vt huius inſertio non appareat, aliquando verò accidit, vt ab emulgente ipſa, in parte, qua dorſum reſpicit, oriatur quædam vena, quæ ad inferiora corpora nutrienda declinet; in hanc itaq; cum ab emulgẽte exorta eſt inſeritur vena, de qua loquimur, aliquando etiam accidit, vt hęc pars venæ ſine pari tribus, aut quatuor ramulis ſuperioribus, poſterioribus, ac infimis emulgentem adeat, frequentius tamen in ipſam vnico ramo implantatur. Franciſcus Michinus de Sancto Arcãgelo, qui quaſdam anatomicas ſuas obſeruationes typis edidit, in quinta ſcribit, ſe hanc venam ſine pari cum emulgente connexam anno 1554. in binis cadaueribus, quæ ſecuit Falloppius, publice, & priuatim manifeſtè obſeruaſſe, ac vidiſſe inflata vena ſine pari fiſtula circa ipſius ortum, ſtatim

tim

tim per ramum prius dictum emulgentem finistram, & ipsam intimuisse, simulq; & venam cauam cum ramis suis maximis qui ad fæmora veniunt, nec solum hæc scribit Michinus, sed & figuram à Moybano Germano condiscipulo delineatam præ oculis ponit, ampliusq; testatur, se geminos pleuriticos obseruasse ante septimã per sanguinis mictum statim ab ea inflammatione liberatos. Quamobrem mirari satis non possum Vesalium in suo examine obseruationum Falloppij aperta frõte negasse, se vnquam adinuenisse hunc venæ sine pari cum emulgente sinistra connexum, & si sæpius perquisiuerit, præsertim cum ibidem Franciscum Rotam ipsi per literas quasdã affecti thoracis historias, in quibus pus per vrinam fuerat excretum significasse testetur; cuius tamen oppositum Falloppium, Eustachium, & Michinum obseruasse legimus. Horum vasorum vnionem si Gal. nouisset, pariterq; obseruasset propaginem venæ portæ interdum vniri cum venis septi, veram viam cognouisset, per quam thorax, & pulmones per intestina, & renes expurgari possunt: nec pus per cordis ventres permeare tradidisset, nec minus pituitam à capite ad pulmones defluentem, spumosa excrementa in alui superfluuij reddere, per cordis ventriculum transeuntem, ad intestina deriuatam, quod septimo Aph. lib. com. 3. docuit. Corpus nanque nostrum innumeris propèmodum venis, & arterijs redundat, vt plurimum sibi ipsis contiguis, & connexis, vena nanq; magna venarum veluti fons existit à quo plurimi canales, à quibus postmodum riuuli infiniti deriuantur in diuersis, internisq; partibus pertingentibus, vndè iure meritò Hip. lib. de alimentis dixit humana corpora esse tota perspirabilia, & vijs innumeris sibi ipsis conuenientibus refecta, adeò vt vnus sit confluxus, conspiratio vna, omniaq; consentiant in corpore nostro, quod pariter Gal. lib. 3. de natur. facul. & Tralianus lib. 1. c. 17. scriptum reliquerunt. Galenusq; ipse in com. Aph. 54. 7. lib. naturam aliquando nouas, inusitatasq; vias in euacuationibus adinuenire demonstrat, exemplo sumpto à transitu materiæ per ossa dùm abscessum contrahunt, ac de exitu sanguinis ex cuti, & carne sana redundantis in ossium fractorum coagmentatione, seu feruminatione, nec non pituitæ, & puris in thorace contentorum ad vrinæ vias transmissione, dixerat nanq; Gal. in Aph. quòd pituita inter ventriculum, & septum transuersum reposita si per venas ad vesicam vertatur, soluitur morbus. Quo modo autem id fiat Gal. in com. non explicans, connexus iam memorati ignorans, sed modum insensibilem esse, videtur fateri. Hunc quoque connexum non animaduertens Lus. cent. 6. cur. 32. historiam militis describens, cui sanguis, quem per reiectationem tussi emittebat, postea à natura ad intestina deriuatus per secessum excretus fuit, & sana-

tus ægrotus, ſanguinem illum cor petentem per venam cauam tranſmiſſum ad iecoris ſimas, indéq; ad inteſtina excretum per ſeceſſum, in ſcholio tradit.

Phtiſes admirandę. Cap. X.

Vicunq; ex pulmonis vlcere tabeſcunt, ſanari non poſſe Gal. 4. de locis aff. & 5. Meth. med. c. 11. teſtatum reliquit, omneſq; perire neceſſe eſſe, neminemq; vnquam curatum vidiſſe ita affectum c. 8. eiuſdem 5. Met. clariſsimè tradit, quem omnes de re medica ſcribentes ſequuntur, exulcerationes pulmonis omnes inſanabiles eſſe affirmantes, nāq; cum citra tuſsim expurgari nequeant, & ſi tuſsis excitetur, magis vlcera lacerentur, quaſi per mutuas operas malum in ijs, qui taliter ſunt affecti per orbem redijt, præſertim cum medicamenta, quæ illis ſanandis idonea ſunt, non niſi per medium interuallum longum, in quo vim ſuam amittunt, affectam partem cōtingere poſsint, ad hæc pulmo propter reſpirationem in perpetuo eſt motu, at quę vniri debent, quieſcere eſt neceſſe; addamus quòd medicamēta, quæ expurgationē vlceris per tuſsim faciliorem reddunt lenientia humida ſunt, ſicq; vlceri, quod quatenus vlcus exſiccationem expoſcit, aduerſantur. ex quibus cōcludunt omnes pulmonis vlcera inſanabilia eſſe, vel ſaltem curatu quammaximè difficilia, eaq; dùntaxat ad ſanitionem peruenire poſſe, quæ rectius vulnera, quā vlcera pulmonis appellari mæreantur, de quibus Gal. in fronte tex. 8. 5. Met. cum enim ſanguis ob ſolutam pulmonis vnitatem expuitur, ſiquis ſtatim aggreſſus fuerit rectam curationem, coire poteſt, quod ſolutum fuit, at ſi prius phlegmon ſolutam partem occuparit, difficilem, incertamq; curationem recipient, quemadmodum & ea, quæ ab humore corrodente contingunt, quas & pęnitus incurabiles ſtatuit Serapio c. de phtiſi, ſic Auic. lib. 3. fen. 10. trac. 4. c. 18. determinatque vlcera pulmonis, ſi proueniant ex ſolutione ſingularis, dùm permanent vulnera recipere poſſe ſanitatem, ſed ſi fiant ab apoſtemate, vel ab humore corrodēte, ſintq; ſanioſa pęnitus inſanabilia pronūciat, tum propter iam dictas cauſas, tùm etiam quia ſi medicinę frigidæ exhibeantur, ſint tardæ penetrationis, ad partemq; affectam non perueniant, ſi calidę, augeant febrem, quæ pulmonis vlcera ſanioſa ſemper concomittatur, ſi exſiccantes, nocent febri hęcticæ, quæ illis aſſociari conſueuit; ſi humectantes, vlceris conſolidationem prohibent. Raſis quoq; & ipſe 4. cont. ait vlcera pulmonis poſſe per initia cōſolidari, ſed diuturna minimè, & quæ accedunt à corroſione pęnitus eſſe inſanabilia.

sia. His itaq; sic se habentibus nonne erit admirandũ aliquos recensere, qui vlcere sanioso laborantes, phtisi correpti sanitati restituti sunt? Auic. lib. 3. fen. 10. trac. 5. c. 5. ita scribit. si non timerem dici mendax, narrarem in hac intẽtione mirabilia, & referrem summam, qua vsa est mulier phtisica, peruenit res eius ad hoc, vt ægritudo cum ea prolõgaretur adeò, donec perueniret ad mortẽ, & vocarẽtur ad ipsam, qui præpararent ea, quæ morti sunt neccessaria, tunc quidem frater eius surrexit ad eam, & curauit hac cura longo tempore, & reuixit, & sanata est, & impinguata est, & non est mihi posibile, vt dicam summam eius, quod comedit de Zuccaro Rosaceo. Rasis 4. cont. hæc habet. Ego vidi huiusmodi vlcera pulmonis nimis prædominari in peripleumonia, & curata fuerunt perfecta curatione; Et vidi nascituram in pulmone coadunatam spuentem sanguinem, & deindè saniem, & sanata est, tamen in pueroquinq; annorum. Et cõfirmatus est rumor, quòd quidam spuebat saniem fætentem post sputum sanguinis, & curatus est per lac Caprinum, quidam verò per Asininum. Abynzoar lib. 1. Theysir trac. 11. c. 2. scribit. Iam recordatus sum, quòd pater meus dicebat mihi, quod pater suus habuit quẽdam Hispanum in cura, qui patiebatur vlcera pulmonis, & extenuatus fuit in tantum, quòd tota caro eius consumpta fuerat, & Auus meus ipsum taliter curauit, scilicèt quia cibabat eum pane bene fermentato cum oleo oliuarum, & taliter resumptus fuit, & suam recuperauit humiditatem, nec ei superuenit aliquod accidens malum, & vixit postea tàm longum tempus, quod Medicus, qui curabant eum, scilicèt Auus meus obijt antè ipsum, & postea diu remansit in manibus patris mei, & obijt ad vltimum ex alia ægritudine, & non ex ista; & mihi similiter, quando incępi practicare superuenit ad manus meas quidam, qui patiebatur talem ęgritudinem, & iniunxi ei regimen dictũ, & sic recesit tusis ab eo, & impinguatns fuit, & redijt ad operandam artem suam, & exercendum omnes operationes suas, & sic vixit postea longo tempore, ita quòd fuit Epidemia in illa regione, & ipse mortuus fuit in ipsa ex febre acuta. Cõciliator diffe. 194. scribit se adolescentem quandam phtisicam cum vsu Zuccari rosacei curasse. Philippus Iugrassia in consilio pro Duce Terrænouæ scribit se Panhormi curasse mulierẽ quandam nomine Leonoram à Riccio, quæ ex sãguinis copioso sputo à pulmone regurgitãte in phtisim lapsa erat, pluribusq; insequentibus mensibus non contabuit modo, sed continuò pus malè olens expuebat, pręsertimq; per interualla quædam, non maiora quidem duabus hebdomadis maximam puris quãtitatem indè collectam sępenumero quatuor librarum, pauloq; minus, ac nonnunquã plus expuebat, hanc cum vix per mensem ligni sancti decoctum absorbuisset,

renouatam, & industriam nouam quandam bonam temperaturam, bonumque habitum, obesius, ac robustius postea corpus reddit; quæ obiter sint dicta; ad rem nostram, itaq; reuertentes, qui obstinatè pulmonis vlcera insanabilia pronunciant, ita iam descriptas historias glossant, illos scilicèt minime verè sanatos, sed tantum vlceribus illorum in pulmone existentibus callosam crustam obductam, cuius beneficio sanitati restitui existimabantur, quod exemplis comprobari contendunt, quorum primum desumunt ex Auic. lib. 3. fen. 10. tract. 4. ca. 18. vbi hæc habet, & quandoq; accidit phthisico, vt protẽdatur cum eo phthisis, producens eum spacio temporis, & similiter extenditur à iuuẽtute, vsq; ad senectutem Et ego iam uidi mulierem vixisse in phthisi circiter annos vigintitres, aut plus parum, quod obducta modo crusta modo ablata factum fuisse scribit Gentilis in com. addendo se uidisse mulierem Perusij, quæ vixit ultra duodecimum annum cum vlcere pulmonis, cui omnis anno reuertebatur sputum sanguinis obducta, & ablata per vices callosa crusta. Sic Io. Matth. de Grado in prima parte practicæ ca. de Phthisi scribit. Et ego vidi Mediolani mulierem, quę tamen non vtebatur regimine, nisi communi, quoniam assistebat igni quasi cõtinuo, vel in locis siccis multum, erat enim Fornaria, fuit phthisica plus viginti octo annis, & ãmbulabat per domum, & laborabat, & assistebat ad panem coquendum, vndè siccitas indurando crustã multum prolungat. Quod possumus confirmare eiusdem Ingrassiæ authoritate, qui loco citato scribit, se in Xenodochijs publicis per anatomẽ obseruasse in ijs, qui passi fuerant vlcera pulmonis in parte affecta quandam saniosam duriciem ob pus infarctum, ac veluti in scirrhum conuersionem. Verùm etsi fateamur nonnullos obducta crusta mendosam assumere, curationem, tamen & alias quandoque integrè curatos obducta cicatrice minimè negandum censemus, siquidem Cęlsi authoritate in 2. de indicijs mortis multi à Medicis deserti conualescunt. Et Auerrois 7. coll. c. 31. scriptum reliquit, quòd aliquæ ægritudines insanabiles sunt, vt vlcera pulmonis, & similia, quæ tamen sanantur, & hoc fit per accidens, sicuti in naturalibus, aliquando monstruositates fiunt, quod præter iam adductas historias ex Arętheo, quoq; comprobare possumus, habet enim lib. 1. c. 1. quod in Pulmonaria ex abscessu, pauci admodum senes liberantur, sicuti, neq; à pulmonaria iuuenes, & florentem ętatem agentes. Et Gal. licèt alibi non semel, vt superius adnotauim, dixerit vlcera pulmonis insanabilia esse, idq; ratione, & experimento confirmarit, nihilominus 5. meth. c. 8. vlcera, quæ in pulmone hæserunt, difficilia ad curandum, non impossibilia scripsit, sed nec hoc loco prætermittendum tanquam non vulgare, pulmones aliquan-

do pati vomicam, ideſt abſceſſum exiguum; & puris in quadam pulmonis parte collectionem, quod membranula, propriaq; cyſti arctè adeò concludit, & vix quidquã de ſe tetrium in cor expiret, hęc frequentius eſſe ſolet in tabidis, ſed aliquando ſine tube fit, cum ſanguis ex aperta, rupta, aut exeſa vena, in paruam quandam pulmonis regionẽ ſecedens illic putreſcit, ſenſimq; mutatur in pus, ac per ſumma ſicceſcens ſibi cyſtim efformat, latet, ita ſæpe hoc vitium, vt nec Medico, nec laboranti notum ſit. Narrat Fernelius lib. 5. da part. morb. & ſymp. adoleſcentem quendam à paulò vehementiore exercitatione, cum acerba tuſsi indefficiente torqueretur, vomicam integram columbini oui magnitudine execraſſe, in qua aperta pus exquiſitè album, & æquale depræhenſum eſt, qui tamen ſanatus fuit; cum tamen cruenta excitatio integrum biduum cum magna febre perſtitiſſet. Nonnullos inopinato è viuis horæ quadrante ereptos pariter ſcribit, in quibus diſſectis nõ alia mortis cauſa comparuit, quę repentina vomicæ diſruptio in pulmonibus, e qua pus in cordis arcem penetrauerat ipſius uim extinguens, atque obruens, ſic peremptos binos Medicos celebres tradit, qui tamen nec febre, nec vllo alio ſymptomate impendentem ſibi diem vitæ ſupremum perſenſerant. Scribit Nicolus Florentinus ſe. 4. trac. 2. c. 27. ſe vidiſſe venæ fruſtum paruum per tuſsim excitatum à pulmone, quod tanquam rarò admodum contingens omittere nolui. Admiratione quoq; dignum videtur à nonnullis literis mãdatum phthiſim eſſe poſſe ſine febre, cuius curationem tradit ſerapio tract. 2. quod tamen non niſi per initia phtiſis, incipientis fieri poſſe cum Meſueo credimus. Niſi dixerimus Serapionẽ de vera phthiſi minimè loquutum, ſed de alterius generis morbo, de quo Auic. loco toties ſuperius citato per hæc verba meminit. Et nomẽ quidem phthiſis quoq; conceditur aliæ ægritudini, cũ qua non eſt febris, ſed pulmo eſt ſuſcipiens humores groſſos viſcoſos ex catharro, qui effunditur ad ipſum ſemper, & cõſtringit meatus ei*, quare patientes cadunt in conſtrictionem anhelitus, & tuſsim frequentem, & ſunt verè procedentes curſu aſthmatis. Phthiſici pariter quidã vocantur abſq; vlcere pulmonum, quorum meminit Arętaeus lib. 1. c. 8. per hæc verba. Quin etiam quibuſcunq; quidem vlceratus pulmo non fuerit, nihilominus tamen diuturnis febribus conſumpti ſunt, ſæpiuſque duriter, & abſq; effectu vllo tuſsientes nihil reijciunt, hos quoque Phthiſicos haud ita multum improprię nominarunt. Simul verò & his adeſt pectoris grauitas, pulmo enim infirmus eſt, angor, intollerantia, cibi faſtidium 27. horum quoq; meminit Fernelius li. 5. de part. morb. & ſymp. c. 10. quos inquit, nec ſanguinem, nec pus expuentes, ſeu tuſsi reijcientes vitioſam habere conſtitutionem pulmonum, mollem ſcilicet,

cet, tenellam, ac corruptioni paratam pulmonum substantiam. Quod prętermittere noluimus tanquam non vulgare, & adnotatione dignũ.

Hydrops pulmonum. Cap. XI.

PVlmonis hidropem rarò à Medicis visam, cuius meminere scriptores hoc loco, exemplo illustrare decreuimus, Frãciscus Michinus in suis obseruationibus sub præceptore Falloppio collectis obse. 7. scribit se in cadauere adulti dissecto vidisse hidropem pulmonum, erat enim in sinistra tantum Thoracis cauitate collecta maxima aquæ copia limpidissimæ, nec erat imbibita in aliquo membro, sed continebatur in cauitate Thoracis, eratq; in ea parte pleura admodum crassa, & callosa, & similiter pulmones, mediastinum septum transuersum, & lien erãt ferè callosa. De hoc morbo Hip. lib. de internis affectionibus circa medium, & Auic. fen. 10.3. tract. 4. c. 15. meminere, quinimmo & Gal. in Hydrope detentis morbo increscente aquam ad pulmonis arterias peruenire posse docet in com. Aph. 35. vi. lib. quamuis Cardanus, sed iniuria me herclè Gal. in re hac contumeliosissimis verbis reprehendat, cuius argumẽta, cum nullius sint firmitatis, pudet refellere, scribit Realdus Columbus lib. 15. de ijs, quæ in anath. raro contingunt se in Thorace aquæ copiam magnam vidisse. Nos binos tractauimus pulmonum hydrope laborantes, in quorum Thoracis cauitate dũm se hinc indè mouerentur aqua commota sonitum edebat quale in vtre agitata fieri quotidie obseruamus, hæc quoq; in dies sensim, & sensim per vniuersum corpus disseminata est, ac dispersa ita, vt primò abdomẽ, & facies, mox coxæ, & crura, pedesq; in magnam molem exueuerint. Altera mulier fuit Benedicti Lancini vxor, alter vir Federicus, del Reame appellatus, qui ambo nullis proficientibus auxilijs interiere.

Asthmatis admirandæ species. Cap. XII.

ASthmatis species quædam raro eueniens interdùm obseruata, cuius causa in crassos humores, & viscosos asperas arterias, vel pulmonis cauitates occupãtes minimè reijcienda, sed aliam thoracis partem. Refert Holerius de morb. inter. li. 2. c. 23. anno. 1549. Monachum quendam breui asthmate perijsse, & corpore dissecto abscessum repertum in vena arteriosa, & sine pari integris omnino pulmonibus, meminit Nicolus Asthmatis mirabilis periodici ser. 4. tract, 2. c. 25. quod Nicolao de Podio omni septimana semel tantum, & in die Veneris superueniebat, cuius causam, & si ipse haud referat, nos reijciendam putamus in hu-

moris collectionem, quæ paulatim non nisi per septimanam colligebatur, vel eiusdem crassitiem ita, vt natura illius expulsionem nisi per iã dictum temporis interuallum aggredi nequiret. Non solum autem ex abscessu pulmonis, sed & alterius præter naturam corporis in ipso retenti superuenire posse asthma censendum, legimus enim apud Colũbum lib. 15. de ijs, quę rarò in antome contingunt, se non solum in pulmonibus steomata comperijsse, sed & vidisse in Francisco Capello in pulmonibus ossa non parua.

Animi passionum miri effectus. Cap. XIII.

ANimi passiones corpus nostrum quàm maximè alterare posse vnusquisq; quotidiano experimento in se ipso cognoscere potest, sed quod ex eisdem repentina mors subsequatur, vel symptomata praua cótingant, non ita vulgatum est. quare nos operæ prætium facturos arbitrati sumus, si miras quasdam historias huiusmodi silentio non obuolueremus. Scimus enim nonnullos aliquando prę nimio gaudio, dolore, timore, pudoreq; extinctos; Chilonem lacedemonem; cũ filium in olympicis coronatum in complexibus teneret immodica perijsse lętitia legimus, sic & Sophoclem, cum uictor in tragico concursu declaratus esset, statim exanimatum tradit Plinius lib. 7. c. 37. cui Valer. Max. Volaterranus, & Pontanus subscribunt; sic & mulieres binas Romanas filio vtroque viuo conspecto, quos in pugna cannarum occubuisse existimabat, gaudio extinctas, tradidit Liuius lib. 22. hist. ab Vrbe condita. Philippidem Comediographum, cum in certamine Poetarum vicisset, inter gaudium repente mortuus est, aut. Gellio. Et Diagoram Rhodiũ cum duos filios Athletas, vt Cicero primo Thusculanarũ quæstionũ, vel tres, vt Gellius 3. Noctium Atticarum testantur, publicè victores coronatos cõspiceret, nimia lætitia expirasse apud prædictos Authores legimus. Polycratam nobilem fœminam Nauo insula cognita repẽte insperato gaudio animam expirasse Plutarchus de claris mulierib⁹ est testis. Ita, & Marcum Iuuentium Thalnam consulem cum Dijs Corsycę, quam subiecerat, sacra faceret, acceptis literis decretas ei à senatu supplicationes nunciantibus antè focum præ gaudio collapsum, atq; extinctum, author est Valer. Max. de morte non vulgari. Et nostris temporibus anno. 1544. Sinamus Ceffutus Iudęus appellatus Pirata insignis, dùm Arsinoè Maris rubei portu commoraretur aduersus lusitanos bella instruens, accepto nuncio Selecum filium in expugnatione Tuneti seruum factum, à Barbarossa redemptum, septemque triremibus pręfectum in Alexandriam appulisse, iamiamq; aduenturum,

gaudio.

rum,

rum, insperatæ libertatis, ac dignitatis filij lętitia correptus, de repē te senex exanimatus est; Plura alia huius generis nostri temporis exēpla legi possunt in cathalogis ab Hortensio Lando conscriptis lib. 1. c. penult. Ex alijs quoq; animi passionibus nonnulli extincti sunt. Ex dolore VVilhelmum Roschildiēsem Cadaueri Regis Daniæ Suenoni amicissimo ipsius illacrimāte statim extinctū Krātzius li. 4. historiæ Danicæ scriptū reliqt. Narrant Historici ferè oēs anno. 1494. vel vt Sabellicus 1595. Dū Gallica nobilitas è Neapolitano Regno recederet Dñi Mōpēsieri filium super patris tumulum plorantē dolore extinctū fuisse. Raisciacus Sueuus cum filium strenuè contra Turcas dimicātem in Budæ obsidione occubuisse ex cadauere ad se relator cognouisset, repentino dolore ad vitalia profundius peruadente, cum rigentibus oculis stetisset, paulò post nihil effatus interijt, quemadmodum Historici testantur, & inter cœteros Paulus Iouius libr. 39. historiarum sui temporis; Vrbis nostræ lanificus quidam, cum diutius Amasiam quandam meretriculam (vxoratus cum esset,) in delicijs habuisset, Reuerendissimi Episcopi mandato graui indicta pęna vtriq; ne in posterum inuicem commiscerentur, ad eam clanculum diuertit, quem Meretrix videns contumelijs recepit, atq; vt quam primum discederet, imperauit, quo audito Scorti nomine inuocato crudelem exclamans, manib* arctatis, ac in Cœlum oculis deuolutis repentè mortuus cōcidit, atq; extra locū sacrum humatus est. Ex amore sęuissimo animi pathemate quosdam in furorem adactos pluries obseruatum est, alios verò sibi ipsis manū consciuisse, & vt interim ceteras huius generis historias omittam, satis erit apud Iusitanum binas recordari cent. 3. cur. 56. & cent. 5. cur. 84. Item, & alios ex amore melancholicos effectos, & eadem de causa melancholicos sanatos Aręteus lib. 1. c. 5. de Melancholicis verba faciens tradit. Fama est ex ijs quempiam insanabiliter se habentem, cum puellam deperiret, Medicis nihil proficientibus ab amore fuisse sanatum. Ego uerò suspicor eum ab initio in puellam exarsisse, indè tristem, & languenti animo, quòd ea non potiretur, euasisse, suisq; popularibus melancholicum visum esse, at iste vbi puellæ amatę se coniunxit, mœstitia recessit, ira, & animi languor discussus est, gaudium tristitiā deleuit & mens amore Medico prorsus sanata est. Est profectò amor animi pathema valde corpori, si immoderatus fuerit, officiens, illudq; ita alterans, vt haud difficile sit Medico amantem deprehendere, dùm aliquo graui corporis morbo detineri ignari existimanti. Sic Erasistratum Gal. lib. de præcognitione c. 6. scribit Nouercam priuignum amare depræhendisse, quam alij ęgrotantem existimabant, sic idemet Gal. Se iuuenem Pylades amore detentum, & non alio morbo laborare cognouisse

lætitiæ

ū, mœ stitia amoris

(more.

gnouisse ibidem affirmat: Narrat Antonius Bonfinius rerum Vngaricarum lib. 3. Decadis 3. memorabile duorum amantium exemplum. Eurialus equestris ordinis iuuenis, & Comes Augustalis mira pulchritudine spectatissimus commorante apud senenses Sigismundo Imperatore Bohemiæ, & Vngariæ Rege primo obtutu in Lucretiæ Senensis amorem exarsit, pari quoq; ardore correpta virgo, quam ob venustatem, & formæ præstantiam, alteram Venerem appellabant, amoris æstus per breui vtrunq; voti compotem fecit, sed abeunte Romam Imperatore, cum Eurialus amicam deserere cogeretur, secūdum digressum altera sexus imbecillitate parum constans præ amantis inopia expirauit, alter amicorum consilio, & solatio aliquantisper instauratus, quāuis vitam distulit, nunq; tamen amplius ridere visus est. Miranda quoque ex indignatione euenisse memoriæ mandatum est. Val. Max. lib. 1. memorabilium c. vltimo tradit uxorem Nausimentis Atheniensis cum forte fortuna vidisset filium, & filiam inuicem Venere commixtos præ ira, & indignatione mutam effectam. E' contra verò Eglo Samio luctatori accidisse, cum enim in ludo luctæ victor fuisset, eiq; præmium, & honorem subripere vellent, indignatione commotus loquelam recuperauit; narrat Saxo Gramaticus historiæ Danicæ lib. 14. EsKillum Episcopum ex animi mœrore linguę debilitate contracta parum vocalem euasisse, Gaspar Bugatus lib. hist. 7. scribit Mucciū Sforciam Carauaggij comitem à primo ortu in loquendo vitium habuisse, vt non sine notabili impedimento loqueretur, attamen die quadam dum maxima excandescentia detineretur, itaq; animum occupans linguę impedimentum augeret, tanto conatu, impetuq; commotum fuisse, vt posthac semper multò expeditus loqueretur, quod de Crœsi Regis Lidiæ filio plerique ex antiquis adnotarunt. De quo Iulius Solinus, lib. Poly. hist. c. 5. Cum olympiade octaua, & quinquagesima victor Cyrus intrasset Asiæ oppidum Sardas vbi tunc Croesus latebat. At his filius Regis mutus ad id vsq; temporis in vocem erupit vi timoris, exclamasse enim dicitur. Parce patri meo Cyre, & te hominem esse, vel casibus disce nostris, mira sanè timoris vis animi nostri passio. Ex timore nāq; pariter nonnullos perijsse legimus obseruatum. Scribit Beniuenius c. 63. Puerū qui dùm in rure paterno degeret, singulisq; diebus ad vicinum sacerdotem studendi causa, vt fit, summo mane mitteretur à patre accidisse semel, vt propè iam intranti illi, sacerdotis ipsius ædes, essetq; Cœlum paululum adhuc sub obscurum præsto fuerint duo viri nigris vestibus obuoluti, quibus adeò perterritus est puer, vt ex inde in mortē inciderit. Pudore quoq; extinctus nonnullos memoriæ proditum est Diodorus Cronus teste Plinio lib. 7. Sapientiæ Dialecticę professor lusoria quęstione

non

non protinus ad interrogationem Stilibonis dissoluta pudore expirauit. Idem de Homero scribit Val. Max. cum propositam à Piscatoribus questionem soluere nequisset, nec mirum, nàm pudor timor quidã est test. Arist. probl. 53. 11. part. vndè & Philosophi auctore Aulo Gellio lib. 19. c. 6. pudorem deffiniunt esse timorem iustæ vituperationis Nõ solum verò mortem ex gaudio, timore, dolore, & sudore subsequi, sed & pessima quędam symp. obseruatum est. Ex timore nanq; prægnantes quandoq; aborsum pati scribit Gal. 5. lib. affectorum com. 45. & inter recentiores Amatus lus. cent. 3. cur. 22. scribit historiam mulieris, quę ex horribili quodam spectaculo, & tonitruo audito aborsum fecit. Et Io. Matth. de Grado in com. in 9. Rasis scribit eius filium ex timore concepto ex sono tubarum facto cum quidam doctoraretur epilepticum euasisse, & ex eodem morbo obijsse. testis est Procopius lib. 1. de bello Gothorum, quod Belissario Neapolim occupante Pastor q.dam, qui plebem in desperationem induxerat, vbi captam vrbem Præuidit timore apoplexia correptus statim obijt. Ex metu quoq; fieri insaniã testatur Celsus, & Cristophorus à Vega de arte med. li. 4. c. 14. tradit in pueris, & fœminis ex metu insaniam obseruasse: Ex timore pariter, & gaudio excrementa, puta minam, & stercora emitti pręter voluntatem, auctor est Gal. 2. de symp. cau. c. 5. quod & Arist. 4. par. probl. 8. affirmat, inquies vrinam, alui excrementa, & semen quãdoq; in timentibus inuoluntarie excerni, Narrat Amatus lus. loco citato, puerũ exaudito Bombardę strepitoso boatu apoplexia correptum, & cen. 2. c. 90. Monachum quendam in Romæ cęnobio sancti Sixti degentem ex malo nuntio fratris mortui comitiali morbo correptum. Legimus quoq; ex verecũdia, & timore quosdam dùm publicè dicere aggressi fuissent, memoria adeò frustratos fuisse, ut reticere fuerint coacti. Sic Cicero scribit Curionem in senatu causam, quam pertractaturus erat, pęnitus oblitum, sic de Teophrasto memoriæ mandatum ęst, cum coram populo Atheniensi oraret, repentè memoria destitutum cõticuisse, quod & Demosteni coràm Philippo Aminthæ Regi dicenti, & Herodi Attico coràm Marco Antonio oranti, & Licyo sophistæ coràm Principe Seuero accidisse ab antiquioribus scriptis mandatum est. Quod & nostris temporibns pluribus contigisse præclarissimis viris non ignoramus, & inter cęteros Bartholameo Sozzino, cui Romam profecto, dùm Senensis Reipublicæ nomine Alexandro summo Pontifici gratularetur, quod se dicturum præmeditarat nunquam fari potuit: Aræteus lib. 1. c. 7. hæc scribit, Cæterum & animi immodicæ perturbationes, vt repètè incussi pauores, timores, animi consternatio, & mœror, præterea, & in pueris terrores, interdùm inopinatum, atq; ingens gaudium, itẽ

risus

risus vsq; ad mortem implacabilis neruos resoluere consueuerunt. Ex timore quoq; nonnullos repentè canos, & depiles effectos superius li. 5.c.1.docuimus. Ex vehementi ira quoq; nonnulli extincti sunt. Ita Vincislaus Bohemorum Rex anno 1418. cum forti ira percitus pugionem euaginasset, vt Prægustatorem occideret, qui Husitorum tumultum Pragæ Duce Ziscone excitatum Regi sciens non aperuisset, à circonstantibusq; detentus pugionem amisisset ne familiaris cęde Regiam Maiestatem coinquinaret, in illarum manibus statim apoplexia correptus post aliquot dies mortuus est, quemadmodum testatum reliquit Ioan. Dubrauius lib. 2. historiæ Boiemicæ. Ex ira pariter interemptum Neruam Imperatorem author est sextus Aurelius Victor in coccei Neruæ uitæ epitome; Verùm quo pacto prænarrata fiant, libet breuibus indagare. Gal. 5. de locis aff. in calce 8. cap. scribit, quòd nõ quilibet timor, gaudium, pudor mortem inducere potest, sed inter hasce, passiones illę, quæ subitæ, maximæ, ac vehementes fuerint, vndè 12.c.6. ex timore subito, vel uehementi quem ἔκπληξιν & ex maxima voluptate, quam περιχαρίαν Græci vocant, quosdam perijsse testatur, qđ ad duas causas potissimũ reducit 5. de locis Aph. 1. & 2. de symp. cau. c.5. quarum alterum esse dicit animali naturalem imbecillitatem, quibus enim vitale robur infirmum est, ijs ob fortes affectiones, animi essentia facilè dissolui potest, alteram uerò spirituũ inordinatum motum, quòad primam spectat ueritati consentaneum esse uidetur, ex ijs pręsertim quæ 3. de Hip. & Plat. placitis scribuntur, ubi timidos uocat sine corde, & 3. de locis aff. timido, & pusillanimo cor deesse tradit, ex quibus colligi posse uidetur timidos paruum cor habere, & per consequens calorem, & spiritus imbecillos, audaces uerò, magnum cor, maioremq; calorem possidere, quod Auic. fen. 11. 3. tract. & c. 1. clarissimè docet, per hæc verba. Verùm illa, quę sunt plurimum audacia, sunt ea, quæ sunt magni cordis. Nec superioribus verbis oppositum dicit Auic. quemadmodum falsò illi nonnulli imponunt, sed potius quispiã aut. Arist. 9. de par. animal. ca. 4. oppositum existimare, cum ibi scribat pauida esse, quibus cor grandius, exemplo leporum, ceruorum, & reliquorum animalium, qui cor magnum proportione obtinent, vidit hãc obiectionem Auic. & eam soluens, inquit, id non ratione magnitudinis cordis prouenire, sed ratione paucitatis caloris, qui in corde amplo dispergitur, sicuti etiam, qui cor paruum habens, non ideò audaces sunt, sed quia plurimum obtinent calorem, qui in corde paruo coarctatus vigoratur; quis enim ignorat animalia quæq; in sua specie, quæ grandi sunt (vt plurimum saltem) maiore quoq; robore donari, q̃ parua, à pari, quoq; cor magnum, si sui magnitudini proportione respon-

dentem

dentem calorem multum obtinuerit, dubioprocul homo ille prædi-tus audacissimus erit,omnibusq; animi passionibus fortius resistet. sic legimus 5.de Hip.& Plat.placitis c.5.ex hominibus,reliquisq; animalibus,quæ lato sunt corpore,& calidiora,animosiora esse,quæ laticlunia,& frigidiora,timidiora esse consueuisse ; & si enim cor caloris sit fons, & calor ipsius quãuis minimus ,maior sit quouis alio calore in corpore reperto Gal.test.li.de vsu pul.nihilominus & inter uarios cordis calores dantur gradus,quibus inuicem distant,& vnus ab alio superatur,vndè qui calidissimi sunt corde,ij quoque facinorosi,audacissimiq; homines sunt,hinc iure meritò Arist.2. de part.animalium c.4.& Gal.ab ipso mutatus lib. quòd animi mores 27. docent animalia exanguia,timidiora esse sanguine præditis,& sanguinem dilucidiorem habentes,timidiores esse ijs,qui sanguinem spissiorem habẽt, hi nanque calidius corporis temperamentum habent,illi verò frigidius, idest minus calidũ,nec obstat,quòd idem Arist. 14. particula probl. 8.probl.scriptum reliquerit,homines incolentes regiones calidiores pusilanimes esse,frigidiores verò magis audaces,cum potius oppositum videatur dicendum,cum loci calor habitantium calorem fouere, & augere deberet dicente ibidem Arist. in calidis à calore incrementum sequi. Hunc scrupum tollit idem Arist. vlt. probl.eiusdem particulæ,inquiens qui calida loca colũt refrigerari,cum enim solutum, rarumq; eorum corpus sit calor foras persoluere potest, illis verò qui in frigidis locis habitant,frigore ambiente externo cutis condẽsat, cuius densatione calor intus colligi potest. patet itaque primam causam,cur in timore, alijsque huius generis animi passionibus nonnulli moriantur,esse animi imbecillitatem à frigidiori cordis temperamento prouenientem. Alteram esse diximus vitalis facultatis, sanguinis, & spirituum inordinatum, & subitum motum,nàm in gaudio,non vna cum robore,& feruore mouetur extrorsum animalis facultas,sed contra,siquid prius habuit roboris,id nunc remittit, ac resoluit. Siquidem cum plurimum relaxata, resolutaq; retrosum fertur, digeritur, è contra verò in timore,cuius natura in refrigerando consistit, suffocatur calor uitalis,eo quòd totus sanguis vnà comeet, atq; ad principium defferatur , vndè apud Poetam de timore legimus , frigidus Arcadibus coit in præcordia sanguis . Alex. proble. 17. cur nonnulli metu,alij dolore sint extincti,causam per hęc verba memorat. Fugiẽs supramodum naturalis uirtus,seq; in corpus intimum vnà cum sanguine recipiens insitum,viuificumq; calorem, eũ, qui propter cor gignitur confestim suffocat,atq; extinguit, quare & corruptionem inducit,hac enim,& ipsa ratione,& oleum cum plurimum, ac subitò in lu

cernæ flammam inditur, eam extinguit, habet autem sanguis, qui est in corde proportionem ad lucernę flammam, quosdam & immodicus dolor ratione eadem exanimauit, resoluitur enim insiti caloris internus motus, vt operculo obtectus ignis extinguitur, quéadmodum verò in horum altero timore scilicèt calor naturalis refugit, in altero in gaudio inq; se pandit, sic certè in pudore utrunq; patitur, ita vt modo ad interna confugiat, modo sese foras diffundat, inæqualesq; in eo motiones excitantur, ita vt aliquando ita contrario motu secum collidatur, vt etiam extinguatur, sicuti ex mutuo ipsius certamine quoq; fit, vt primum ex progressu ad interiora eo correpti pallore, mox ad exteriora regressu rubore, qui verecundantur suffunduntur, vt Cicero perbelle 4. Tuscul. & Plutarcus de vitiosa verecundia, & Aulus Gelius lib. 15. cap. 5. & Macrobius lib. 7. cap. 11. ex Aristotelis sententia tradidere.

Febres admirandæ. Cap. XIIII.

Vemadmodum vulgatissimum est hominem à febre corripi, ita nonnunquam febres quędam illum inuadunt, quę rarò eueniunt, vel raris quibusdam associátur symptomatis. Nobilis mulier Eccellétissimi Francisci Bursati Iurisperiti celeberrimi soror habitu corporis melancholico ætate iam consistente quartana febre correpta fuit, cuius paroxismi aduenientes delirio concomitabantur, nàm per totum accessionis tempus dempta declinatione, ab efferuescente humore melancholico eleuati uapores, cerebrum petentes, principibus functionibus noxam non læuem inferebant, pręsertim verò delirium omne circa res tristes, & horribiles versabatur, sed inclinante feruore, & ebullitione vnà cum paroxismo sensim, & sensim delirium soluebatur, nanq; deliria, quæ per febrium uigores accidunt, non propria cerebri affectione, sed per consensum fiunt, testimonio Gal. 3. de locis aff. 3. cur verò huius Aegrotantis delirium versaretur circa res tristes, colligi potest ex ijs, quę à Gal. 3. de locis aff. scribuntur. Ibi enim Hip. rectè sensisse ait, qui melancholica omnia symp. in duo hæc coegerit, scilicèt metum, & mestitiam, hosq; terreri scribit, vt in tenebris profundis pueri, atq; ex adultis indocti, sanè quemadmodum externæ tenebræ omnibus ferè hominibus pauorem inducunt, nisi vel audaces, vel docti admodum fuerint, sic atræ bilis color mẽtis sedem tenebris similem reddens timorem incutit, etenim summis tùm Medicis, tùm Philosophis in confesso est, & humores, & omnino temperaturam ani

mę

mæ actiones alterare; Hanc tamen Gal. sententiam Au. 3. coll. c. 40. cõfutat, inquiens quod in melancholicis timor imprimitur in anima propter complexionem obscuritatis melancholicæ, sed nigredo eius non est causa huius sicut dicunt Medici, quia color non est causa substantialis ad corrumpendas virtutes animæ, sed hęc causa prouęnit ab vna specie malæ complexionis; sicut aliæ ægritudines, & tu scis, quia habitus animæ sequuntur complexionem corpoream hãc, cõiunctione, & qui dicunt, quòd anima terretur propter humorem melancholicum nigrum, sicut terretur homo in obscuro, dicunt verba causationum, quia aliqua læsio non aduenit animæ in obscuro, nisi priuatio sensati sensui visibili, quia non videt anima in corpore, vt possit dici, q̃ sentiat timorem nigredinis, & magis fædum est dicere, quòd videa extra, quia anima non est extra, nec intus: sed est sciendum, quòd de natura istius humoris melancholici est, vt ipsum sequantur hęc accidentia, sicut de natura sanguinis est, vt ipsum sequatur gaudium, & lætitia, & non dicimus propter hoc, quòd sanguis det lumen animæ, & hęc res est manifesta illi, qui aliquantulum de natura gustauit. hęc Au. aduersus Gal. cuius tamen sententiam facile tueri possumus, dicẽtes temperamenti nomine Gal. complecti similarem quamcunque naturam, quę ex elementorum mixtione similaribus rebus inest, non solum ex refractione qualitatum primarum; sed & quicquid ad illas densitatis, raritatis, splendoris, & obscuritatis consequitur, sic enim opacitem corneæ morbum temperamenti appellat, quoniam perspicuitas ex elementorum mixtione corneę inest, pariter & loco citato ait humoris melãcholici colorem mores animi mutare, quasi color humoris temperamentum sit, & sicuti partes quædam similares functioni vsũ præstant magis qualitate secunda, quàm prima, vt cornea magis perspicuitate visioni confert, q̃ temperamento, ita humores sępè animũ afficiunt magis splendore, aut obscuritate, quàm primis qualitatibus, sicq; melancholia mæstitiam, sanguis lętitiam imprimunt, dùmq; animalis spiritus simul cum cerebri substãtia nigredine inficitur, fit, vt externas species cum horrore, & timore recipiat, in quem sensum Gal. purgatur, & Au. rationes soluuntur. Quartanas nonnullas per plures annos perdurasse obseruatum legimus, quàmuis Auic. fen. 1. 4. tract. 2. ca. 6. dixerit quartanam non transcendere annum nisi in illa contingat error, & Gal. lib. de Typis vsq; ad biennium perdurare testatum reliquerit. Idem tamen Auic. ibidem per duodecim annos aliquando perdurasse quartanam inquit, quod pariter legimus apud Rasim. 18. cont. ex sententia Constantini. Inter recentiores Fernelius li. 4. de febribus c. 14. se uidisse tradit quartanam in nouem annos pro-

ductam, & Ferdinandus Mena de feb. li. c. 30. scribit Mariam de Caualis per septem annos quartana laborasse, & Caterinam eiusdem sororem per quinquennium. Non vulgare pariter infantes nonnullos in primo ortu à matre quartanam contraxisse, quod Fernelius loco citato, & Laurētius Ioubertus lib. de quart. c. 3. se obseruasse literis mandarūt. Non semel etiam obseruauimus aliquos non solum bis, sed ter, quaterq; quartana febri correptos, quāuis Aetius ex Hip. sententia retulerit eundem hominem bis quartana non capi; & Fernelius lib. 2. de abd. rerum ca. c. 13. scripserit hominem bis quartana præhendi rarissimum esse, idq; semel de unico tantum homine audiuisse, ipse bis quartana corrept' sum prior per decem octo mēses me puerū adhuc afflixit, posterior fermè per annum. Illustrem Vrbis nostræ mulierem Magdalenam Gonzagam Mandellam pluries huiusmodi febrem inuasisse nos iureiurando affirmare possumus. Vidus Thrasimenus Gramaticus, quem audiuisse testatur Pontanus lib. 8. de rebus cęlestibus c vlt. narrare solebat, grauiterq; etiam queri se supra quatuor, & viginti annos quartana continenter laborasse, & si cōtinentissimis erat moribus, summaq; sobrietate. Nec illud tanquam rarò contingens omittendum, quartanarum quandoq; causam esse aeris certam conditionem, quę quartanas populariter grassari facit; nàm morbum Epidimicum esse posse testatur Gal. lib. 2. de crisibus c. 4. & lib. 1. ad Glauconem c. 6. quinimmo & pestilentem test. Hip. lib. 3. morb. vulga. tex. 64. & pestilentis quartanæ, seu malignæ meminit Marcus Gatinaria in sua prac. c. de cur. uaricum, per hæc verba. Recordor ego de quodam scholare Alemano pulcherrimo, qui patiebatur varices, & non præcedentibus euacuationibus, & alijs se commisit in manibus vnius Empirici, qui extraxit sanguinem, & clausit venas, & quia corpus non erat mundificatum passus est illinc ad paucos dies febrem quartanam pestilentem, & mortuus est, & hoc fuit, quia natura erat consueta per illa loca trāsmittere superfluitates; quibus retentis, & putrefactis secutus est effectus dictus. Testis est Titus Liuius lib. 41. hist. ab Vrbe condita in sæuissima pestilentia, qui septimum diem illa correpti superabant longinquo maximę quartanæ morbo implicitos. Obseruauimus quoq; in Petro Antonio Carnago admirādum quartanę typum. hæc prima vice prima hora diei inuasit, & secundus paroxismus secunda hora diei, tertius tertia, & sic successiue vsq; ad primam horam noctis, deinde ordine retrogrado à prima hora noctis ad vigesimā quartam diei, vigesimamtertiam, vigesimamsecundam, & sic successiue vsq; ad primam horam diei, iterumq; reuersa eodem ordine ad noctem, & à nocte ad principium diei, semperq; eodem gressu, quousq; pęnitus

extincta

extincta desijt. Neq; illud prætermittendum, quod tanquam rarò accidens adnotauit Nicolus ser.2.sum.4.trac.2 dist.5.c.1. senes scilicèt quartana laborantes non curari propter debilitatem virtutum eorũ, & propterea in declinatione vniuersali mori, quod comprobat exemplo Pet. Bonacursij, qui existens decrepitus passus est quartanam, & tamen post apparitionem signorum digestionis bonorum, & in manifesta quartanæ declinatione mortuus est. Tertianam exquisitam septenis circuitibus ad summum terminari author est Hip. 4. affectorum & Gal. lib. de arte cur. ad Glau. c.8. testatur. Nihilominus scimus Annam Sulamẽsem hebream sub cane decem & nouem circuitibus excruciatam, quæ febris neq; duodecim horarum spacium excessit, neque ad infebricitationem rigore incipiens, sudoreq; desinẽs non deuenit, sic quòd proprijs notis destituta exquisita tertiana dici non posset. Rarũ & illud est, quod Gal. loco citato adnotauit, tertianam scilicèt non exquisitam incepisse in Autumno, & perdurasse usq; ad Ver. scribit Beniuenius c.84. de ab. morb. ca. quòd Ioannes Architectus singulis annis stato die, hoc est, quo natus fuerat, febre implicabatur, quæ ex putrescenti bile genita, suum circuitum seruans quartum & decimum non transgrediebatur diem, donec senio confectus, & eadem ex more complicitus febre natali suo die ui morbi prostratus naturæ concessit, refert Valer. Max. lib. 1. rerum memorabilium cap. vlt. quod Antipater poeta singulo anno in die suo natali febre corripiebatur, & cum iam senio confectus esset, eodem die à febre fuit extinct⁹, qđ & Plinius confirmat. li.7. naturalis historię c.51. Rasis 16. cont. scribit esse febrẽ, q̃ semel tm̃ in mense inuadit, & Gentilis testatũ reliquit se vidisse in Bernarducio de Bonarijs de Perusio febrẽ, q̃ de decimoquinto in decimumquintum inuadebat eum. Mirari nobis liceat Gal. alioquin oculatissimum, ac diligentissimum quintanam, sextanam, septimanam nullam se vidisse scribentem lib. 1. de febrium diff. c.7. & li. contra illos, qui de Typis scripserunt, cum interim Auic. fen.5.4. tracta.2. c.68. de quintana, sextana, septimana, & nonana verba fecerit, earundemq; meminerit, & multotiens accedere experimento comprobatum sit. Alexander lib. 2. probl: 8. probl. Hip. lib. de morb. vulg. sec. 3. c. 2. & 5. affirmarint febrem quintanam esse omniũ pessimam, quod perimat superueniens tabidis, & antè tabem. hanc bis se vidisse Bononię in duabus mulieribus testatur Antonius Maria Venust⁹ in cõsilio pro Ioanne Heluetio. Cornelius Gemma lib. 2. Cosmocriticæ c.1. scribit anno. 1558. regnasse in Belgis plurimas febres pręsertim erraticas, seq; tunc primum vidisse quintanam, & septimanam febrem. Has nos quoq; non semel tractasse meminimus, septimanæq; febris septẽ

periodos

periodos vidimus. libet etiam historias nonnullas referre quorundã qui hectica confirmata laborantes sanitati præter spem restituti fuere. Gal. 10. met. c. 1. sic scribit de Marasmo verba faciens. Ego nanque cum iuuenem quendam qui ita laborauerat sanassem, reficiens, deindè ac senilem eius imbecillitatem pro senum ratione tractans, non solum in menses, sed etiam in annos viuum seruaui. Amatus lus. cent. 2. cur. 54. sic scriptum reliquit. Ioannes Maria Marcantonius vir opulentus natus annos quinq; supra triginta, ita marcore, & tabe confectus erat, vt omnes eum Medici pro hectico confirmato multis iam tentatis pro eius recuperanda valetudine remedijs relinqueretur, qui quũ ad nos peruenisset, non quidem, vt curaretur (id enim factu impossibile videbatur) sed & suæ, & amicorum opinioni satisfaceret, is igitur Dei gratia paucis machinamentis intra sex mensium spacium sanitati fuit restitutus. Sic Onofrium Tedaldum ab hectica febre cum summa macie, & tabe, lepraq; sanatum recenset Beniuenius c. 21. cuius historiam nos describemus inferius quare nunc eam exarare omittimus. Mirum illud, quod Mundella dialogo 3. recenset in quodam, sæuiente calore febrili, & putredinali carnem ita consumptam, triduoque colliquatam, vt vniuerso corpore arefacto tantum ossa derelicta fuerint. Vidimus nos in quodam tertiana febre laborante maculas illas vt plurimum lęthales pesticulas vulgo vocatas erupisse nullo sæuo symptomate superueniente, cum alioquin mortem inferre sępe sępius consueuerint, has etiam copiosiores nulla febre correptis bis superuenisse vidimus.

FINIS LIBER TERTIVS.

MAR-

MARCELLI DONATI DE MEDICA HISTORIA MIRABILI.

Liber Quartus. Caput Primum.

PICAE MODI INFREQVENTES.

MIrùm ſanè, quòd Pica vitio laborantes nonnulla auidiſsimè appetant, quæ alij ſano guſtu, & ventriculo exiſtentes aſpernari ſolent, immo ita abhorrere, vt ne tantillũ quàmuis magno prætio pollicito deguſtarent. Vidimus nos puellam ita lacertorum deſiderio detentã, vt quoties illi liceret arrepta frõde oblonga per hortum currendo venaretur, innoxieq; deuoraret. Scribit Nicolus ſe. 5. tract. 4. ca. 36. ſe quandam quinquagenariam vidiſſe, quę tantum comedit Tartari, quòd ei⁹ quantitas eſſet incredibilis, Ibidemq; etiam meminit alterius, quæ lutum vehementiſsimè appetebat. Fernelius lib. 6. de par. morb. & ſymp. c. 3. hæc habet. Tanta malaciæ vis eſt, vt vir quidam nobilis edẽdæ calcis viuę deſiderio iamdiu præſſus illam tandem pugni magnitudine vorauerit, ſitq; omnino recreatus nulla ventriculi, nulla viſcerum offenſione. Legimus apud Victorium Trincauellium lib. 7. cur. part. aff. c. 4. hæc. Mater mea Cambaros fluuiatiles crudos comedit, dùm in vtero haberet, meminiq; me viſitaſſe puellam nobilem, quæ fila ex veſtibus, quibus erant cõſutæ extrahebat, & comedebat, Noui aliam, quæ calcem à parietibus deradebat, & comedebat. Meminit Braſauolus in com. Aph. 24. 5. lib. pregnantis cuiuſdam, quæ ob hunc vitium maximam glacies copiam comedens multis malis correpta fuit. Leuinius Lemnius de occul. nat. mirac. c. 5. lib. 1. ſic ſcribit de Malacia uerba faciens. Prægnantes autem, quę hoc vitio tentantur, tam inexplebili tenentur rei alicuius deſiderio, vt ſi denegetur, aut potiri nequeant, quum ſe, tùm fætum in præſentaneum vitæ diſcrimen adducãt. Id ma

lum Belgicæ nationis matronas magna ex parte corripit, quod sint humentis, frigideq; naturæ, ac prauo aliméto alantur: Non defuerūt nostra memoria, quæ cōspecto viro quodam Thoroso, ac corpore succulento, morsu huius appeterent armos, quod ipsum cuidam grauidæ, quo illius desiderium expleret, & nequid incommodi accideret, haud grauatè admisit, itaq; illa dentibus partem auulsam, crudamq;, paululam modò mandibulis confectam deuorauit, illa verò nec dùm satiata iterato id tentauit, at vir illam repulit, nec denuò in corpore suo pati lanienam sustinuit, quæ confestim mærore, tædioque affecta parturire occipit, ac quum geminos gestaret, alterum viuum, alterū, quòd eodem pulpamento frustrari contigerat, mortuum edidit. Huius non alia mihi ratio excogitari posse videtur, quam quod contracto mærore, mulieris animo spiritus vitales imminui, atque humores fætui alendu destinatos aliò auerti, nec ad vterum deferri contingat, sicut infans alimento, quo illum mater explere voluit destitutus, vel elanguescat, uel emoriatur. sed illud propemodum omnem superat fidem quod Gaspar Bugatus historiarum suarum lib. 6. scribit, anno scilicèt. 1519. Mediolani artificem mulierem quandam nomine Elisabet rotæ atq; ignis tormento peremptam, ita à iustitiæ iudicibus damnatam, quòd blanditijs pueros alliciens inq; domum introducens enecaret, & sale condiret, indiesq; comederet, cuius ferina, bestialisq; immanitas ita detecta fuit. Cum enim parentes puellam amissā nomine Caterinam Seronā diligenter perquirerent, fortè felis puellæ manum subreptam in vicinorum domum asportauit, quo spectaculo commoti, Catum uenari cæpere, qui ad domum Elisabet confugiens, qui illam insequebantur, eò traxit, hiq; introgressi integrum adhuc Caterinæ corpus interfectū inuenere, quod iuxta sanctæ Mariæ secretæ ianuam humatum, epitaphioq; mortis historiam exprimente donatum. Hanc nos mulierem profectò pica morbo laborasse arbitramur, non enim ita crudelem existimandum ipsam fuisse, quod nisi humanæ carnis comedendæ ingenti desiderio percita fuisset, in puerorum mortem conspirasset, frustra in illos sęuiens per quorum interitu vitæ iacturę pęnas se daturam certò sciebat. Consimilem historiam tradit Hector Boethius Scotorum historiæ lib. 18. vbi hæc legimus. Sub idem propè tempus latro quidam ad Tynnani antrum (Fenisden vernaculè) in Angusia vbi cum scelerata familia ab hominum sodalitio secretus agebat, infando scelere præhensus est, atq; cum tota domo in vincula coniectus. Mos erat homini truculento adolescētes, quos aut furto sustulerat, aut absq; arbitris iugularat domum ad lactos esitare. Et quibus tenerior erat ętas, meliorq; corporis habitudo

tudo maioribus habere in delitijs, ob quod detestandum scelus cum coniuge, omniq; familia, vnica sexus fœminei probe vix dùm annum vnum nata dùntaxat excepta viuus flammis traditus est, atq; consumptus. Sed hęc Diodoni educata priusquam duodecimum superauerat annum in paterno scelere depræhensa, vt viua terra defoderetur sententiam accepit. Quumq; duceretur ad supplicium, & ingens mortalium vis, mulierem præsertim effusa, quòd tàm immane facinus ausa fuisset, eam execraretur, conuersa ad sequentes, vultu crudelitatem præseferente, quid inquit me obiurgamini veluti scelus homine indignum admisissem? mihi credite vbi experti essetis, quam palatum delectet humana caro, qui à liberorum esu abstineret, inueniret nemo, ita perpetrati criminis impænitens destinatum supplicium multis cōspicientibus, detestantibusq; tantam in fęminam impudentiam contumaci animo obiuit Iacobo secundo scotis imperante, Meminit & Procopius lib. 2. belli Gothorum in annonæ caritate, quæ obsidente Belissario Vrbeuetanum oppidum Tuscos Picentes vexauit, & in Aemilia grassata est, non defuisse, qui fame cogente alternos se esitarent & fęminas binas fuisse, quæ diuertentibus ad se peregrinis, noctuq; dormitantibus interfectis diuescebantur, septemq; ac decem diuersis temporum spatijs in cibum, assumptis octauus, ac decimus, qui ad has fortè diuerterat somno subitò experectus cū illas ipsi necem moliri cognouisset, vtrasq; obtruncauit. An verò id ex fame facinus patrarint coactæ mulieres, an potius vt palato satisfacerent ex Procopio non licet apertè dignoscere, qui tamen lib. 3. eiusdem tradit Romanos in Placentię Vrbe obsessos omnibus necessarijs deficientibus fame coactos se inuicem esitasse. Paulus Aemilius Francorum historiæ scriptor in vita Regis Philippi primi scriptum reliquit. Anno septimo Regni illius omnium animis nouo semper bello occupatis intermisso cultu agrorum tanta fames, in Anglia, Scotiaq; exorta, ut apud eas gentes reuocata sit memoria carnis humanę gustādę, & paulò infra scribit Gotthofredo Duce christianis Antiochiam vrbē obsidentibus ob Annonæ caritatem repertos, qui corporibus hostium comestis vitam sustinerent, Martinus Cromerus de rebus Polonorū lib. 11. tradidit Anno Christi. 1315. ac deinde anno vno interiecto iterum duobus annis fames tàm acerbè Polóniam omnem afflixit, vt nullo quamuis fædo ædulij genere, ac ne cadaueribus quidem humanis vulgò abstineretur, ac si D. Iuglosso credēdum est, vt parentes in liberos, & hi uicissim in illos sęuirēt. Ita & Chartaginēses à Scipione obsessos cadauera gustasse testis est Ioannes Zonara Annalium tomo 2. & Platina de vita Pōtificum in vita Pelagij primi tradit Roma-

nos obsidente Totila vrbe inopia rerum humana carne quosdam vesci coactos. Et Apianus Alexandrinus lib. de bellis Mithridaticis scriptum reliquit Sylla oppugnante Piræo in vrbe ipsa ita fame laboratũ non defuisse qui non abstinuerit à cadaueribus. Idem Author in Philippi Augusti vita habet ab illo Galliardum obsessum sex continuos menses, ex quo eò fames clausorum processit, vt cum à præsidio imbellis multitudo ex oppido eiecta à Francis nec reciperetur, nec c[illegible] iuuaretur mulier grauida in conspectu omnium enixa sit, fetus statim absumptus à famescentibus. Narrat Egesippus historiæ de ex[illegible]dio Hierosolymitano lib. 5. cap. 18. quòd pariter confirmat Ioannes Zonaria Annalium tomo 1. Iudæos obsessos in ea annonæ penuria deuenisse, vt plerisque aliorum vomitus esca esset, marcescentiaque degustarent sine vlla verecundia, & horrore detrahebant coria scutis, vt pro cibo illis uterentur, mandebant calciamenta, paleasq; vetustas, quæ olim proiectę fuerant, sed quod magis mirandum est eiusdẽ lib. c. 41. scribit idem author, Mariam Pereę in eadem Hierosolymitana obsidione fame percitam infantulum, quem genuerat iugulasse, infrustaq; secasse, ac igni impositum, atque excoctum esitasse; Refert Datius Antistes Mediolanensis Domaldri Longobardorum Regis temporibus annonę caritate ita in sua diæcesi laboratum, vt mulier fame adacta à filij carnibus non abstinuerit. Agathias Smyrneus libr. 2. historiæ Gothorum, peregrinarumque historiarum scriptum reliquit Leutharem Barbarorum Ducem eò amentiæ deuenisse, vt propria membra dentibus carne lacerata voraret, defluentemque cingeret cruorem, quod & si non ex pica vitio illi contigerit, tamen cum ex uesaniæ morbo id illi contigerit, minimè omittẽdum duximus, Apud Indos familiarissimum fuisse, vt humana carne permulti uescerentur, testes sunt omnes Indicæ historię scriptores, à quo vitio Christi Domini nostri. religione recepta abstinuere, Vt interim omittamus Melanchenas, & Antropophagos, & Scordiscos, quorum meminit Ammianus Marcellinus lib. 31. & 27. hist. humanas carnes esitantes, sanguinemque bibentes ossibus capitum crateræ loco vtentibus. Et qđ Liuius testatur lib. hist. ab Vrbe condita 23. Annibalem scilicet Poenum Romanorum hostem milites quosdam suos efferasse vesci humanis corporibus docendo. Meminit Lusitanus cent. 2. cur. 69. se quendam vidisse apud Ferrarienses, Heluonem, potius quàm hominem dicendum, qui coria, testas, & fracta uitrea uasa comedebat, concoquebat, & digerebat, vt eum omnes Struthio Camelũ appellauerint, hũc tamen minimè Pica uitio dicto laborasse, sed potius alio genere mali conicere possumus ex ijs, quæ Realdus Columbus de ijs, quæ in

Ana-

Anatome raro contingunt lib. 10. sic scribit. Quod maximè me admiratione affecit, fuit inspectio Lazari vitri voracis vulgo dicti, quem Patricij omnes Veneti, immo Veneti omnes, omnes Ferrarienses de facie nouerant. Hic nullo prorsus gustu, dùm uiueret præditus erat, nullam in edendo voluptatem nihil iniucundum persentiebat, insipida, amara, dulcia, pinguia, salsa, acria non distinguebat, vitrum, saxa, lapides, ligna: viua animalia, carbones, pisces è uiuario extractos adhuc salientes vorabat, vorabat lutum, lineos, laneosq; pannos, fęnum, stipulam, & vt breui omnia complectar, quicquid homines, quicquid animantia vorant, quicquid illi edendum, siuè deglutiendum potius offerebatur mercede proposita, dictum, ac factum ingurgitabat, testis est inter reliquos Martinus Aromatarius Patauij ad Angeli insigne, cui saccum carbone refertum, & saccum insuper deuorauit, quo viso persoluit, quod pollicitus fuerat. cōminatus ut apud Pharmacopolium amplius accederet; ueritus ne se cùm taberna, & vasis essitaret. Cum igitur hoc naturæ monstrum mihi dissecandum esset Patauij, cœpi huiusce rei diligenter quo ad eius fieri potuit causam venari, quam me tandèm Deo duce ex particulari eius structura assecutū esse confido. Nam quarta neruorum coniugatio, quę gustus gratia in alijs hominibus à natura producta est, in hoc Lazaro vitri vorace, neque ad palatum, neque ad linguam reptabat, sed ad occipitium reflectebatur. Silendam haud censeo historiam hoc loco, cuius meminit Vesalius lib. 5. hum. fabr. c. 13. quorum hæc uerba, Calidus Hispanus superiori anno elimanæ cuidam Bacchidi quadraginta uniones ex illis, quas hic nobiles Matronæ collo gestant, unà cum aurea cruce quinq; gemmis instructissima & fide pariter, qua hæc continebantur, suffuratus est. Illa nanque cum huic noctem se daturam, nisi prius numeratis quinquaginta auris, negaret, atque is lætè annuisset, ipsa à Patricio Veneto Pathico suo, ut comptior, ornatiorq;, & magis placida esset, elegantissimum uxoris suæ monile obtinuit. Cui Hispanus, quo meretriculę uices reponeret, inhians, eam quam potuit salacissime, vt suauius tandèm obdormiret, exercuit, ac postmodum soluto monili singulos uniones, & crucem, ac postmodum fidem (ne quid furto suo obstaret) deuorauit. Hæc silentio inuoluère poteramus, cum non ex vitio, sed ex necessitate contigerint, uerùm apposuimus non iniucundam enarrationem futuram existimantes.

Esuritiones mirabiles. Cap. II.

Mmoderatæ quædam esuritiones quandoq; obseruātur, quę plurimam admirationem pręse ferant, quas hoc loco recensere congruum esse censui. Scribit Alexander Tralianus lib.7.c.6. Noui mulierem quandam, quę cum multa, & immodica assumeret, omniaq; concoqueret, & nunquam saturari capite doleret, medicamentum purgans accepit, erat autem id hiera, facta igitur euacuatione vermem proiecit, qui lōgitudinem duodecim cubitorum & plurium habere putaretur, atque tunc immoderata, & furiosa appetentia conquieuit. Innotuit autem, non Bulimum, sed bestiam fuisse, quæ ad cibum sumēdum compelleret, omniaq; consumeret, scribit Nicolus c. de Bulimia, quod nouit Florētię mulierem, quæ propter vermes plures, quos habebat congregatos in ventre, non stabat una hora inter comestionem, & comestionem, quæ si aliquando propter aliquam causam dimittebat cibum, vehementer cruciabatur, Iccirco pluribus uicibus surgebat ad sumēdum, & finaliter sumptis pilulis de coloquintida, multa phlegmata emisit, & vermes vltra centum longos satis in pluribus diebus, & cessauit ab ea appetitus ille. Cornelius Gemma Cosmocent. lib. 1. c. 6. talem recēset historiam: Certe & nostra ætate grandeuam fęminam vidit parēs, quæ ne ad momentum quidem absq; ingestione ciborum, & potuum viuere potuit, quin ilicet anxia supramodum exilicet, & tanquam iniecto laqueo strangulanda quàm primum videretur. Hoc illi vitium ferè à pueris cū ætate habuit incrementum creditum est multis aut arguem, aut simile quidquā in corpore latere, tētatis varijs nihil oēs Medici profecere, sed vna duntaxat ratio fuit referenda in hepatis molem, vel ut uerba dicam (quod prius natura fuit) [illegible] auctа pinguedine supramodum, & calore suffocato, apertus est uenter, detractæq; adipis librę propemodum viginti inuentum hepar integrius turgidum sanguine, spirituq;, sed impensius rubeus, ac mole ineffabili, vt sola scilicèt magnitudine membra spiritalia, & conterminas partes oppresserit. Non admiratione caret, quòd Alexander Benedictus de se ipso memoriæ manducauit lib. 1. de morb. par. ca. 20. ait nanque, & nos quoque pestilentiali morbo polluti, incredibilem auiditatem sustinuimus quater in die cibum assumendo, in quo periculo triginta dies sine somno duximus. Hoc tamen manifestè Hip. ex Gal. aduersari patet in lib. Epid. dicentibus peste correptos vt plurimum cibum fastidire consueuisse, ita ut pleriq; prorsus assumere denegēt,

quos ad cibariorum assumptionem cogendos prædicti Authores do cuere; Et nos in pestilentia, quę annis 1576 & 1577. Vrbem nostram depopulata est, omnes ferè ea correptos cibum fastidisse obseruauimus, quod si qui minus illos auersabantur, horum salus minimè erat pœnitus desperanda, ex ijs nanque qui valenter ad oblata se habebant, erant ferè omnes, qui pestilentes morbos euasere; Vtero gerentes singulæ propèmodum cibos fastidire, ac euomere consueuere. Aliquibus tamen prægnantibus sęuior, Bulisinus increscit: sicuti Franciscæ Caluæ ex Patricia gente euenire solere, Alexander Benedictus loco superius adducto testatum reliquit. Legimus in commentarijs rerum in orbe gestarum à F. Laurentio Surio Cartusiano conscriptis anno 1511. Maximiliano Cæsari comitia apud Augustanos agēti oblatum fuisse virum prodigiosæ quidem uastitatis, & magnitudinis, at magis prodigiosę, incredibilisq; ingluuiei, ita vt integrum vitulum crudum, vel ouem inconcoctam vna vice deuoraret, & tamen nec dùm famem expletam diceret: ortus erat Borealibus regionibus vbi homines edaciores esse solent. Vndè Thatari ferum hominum genus etiam nostris temporibus testimonio Io. Dubrauij historiæ Boemicę lib. 16. non coctis carnibus uesci, cruoremq; ex equorum venis incisis haurire non est dubium, sed quod Flauius Vopiscus Syracusius in Aureliani uita tradit, omnem propemodum superat fidem. Scribit nanq; Aurelianū mirum in modum delectatum fuisse Phagone, qui vsq; eò multum comedit, vt uno die ante mensam eius aprum integrum, centum panes, veruecem, & porcellum comederet, biberet autem in fundibulo apposito plus orca. Scribit Olaus Magnus lib. 13. c. 11. quod iussu cuiusdam Regis septentrionalis quidam uorator illico suspensus est, cum diceret se Principibus gratum fore, quod singulo die decem hominū escā deuorare posset. Et lib. 15. c. 15. subdit teste Alberto Krantzio, quod Histrio præpinguis iussu alterius Danorum Regis est suspēsus, ne vtilium laboratorum escas consumeret, cum singulo die decem hominū cibos deuorare soleret.

Vomitus admirandi. Cap. III.

SIcuti familiarissimum homini est vomere, ita quoq; aliquando vomitiones quędam à Medicis obseruatæ sunt, quæ illos in maximam admirationem traxere, omittim° illas, in quibus variæ, & minimè ad intra corpus genitæ res reiectæ fuere, quarum superius cap. 12. lib. 1. meminimus cùm humanum captum superent, naturæq; ordinem prętergre diantur,

diantur, & tantum de ijs uomitionibus verba faciemus, quæ tamen naturalibus principijs minimè pugnant, ac aduersantur. Io. Matth. de Grado parte 2. practicæ c. 5. de uomitu uerba faciens, cum illius causas nonnullas recensuisset, hæc subdit. Et præter has causas communes sunt, & quædam latentes causę non communiter Medicis notę, de quibus sunt euaporationes, ori stomachi communicatę, immediatè cibo assumpto, coniuncta tamen debilitate, quæ euaporationes nisi diuertantur cum phlebotomia etiam post euacuationem cibi factam per uomitum, remanent nocumenta de tremore stomachi, & syncopi, quæ euenerant post cibum sumptum, & de hoc vidi casum unum mirabilem hic Papiæ in una Moniali obseruantiæ. D. Augustini, qui adeò mirabilis est casus, ut uix audeam eum ennarrare, propter quasi impossibilitatem communis credulitatis, sed quare ego solus non uidi, immo pars maior Collegij Papiæ sępius uidit, breuibus narrabo historiam; Durauit ista mulier tribus annis, & adhuc uiuit, quæ semper cum sumebat cibum, & si delicatissimum, cuiuscunque ordinis cibi, infra octauam unius horæ cum maxima anxietate stomachi euomebat cibum cum modica portione humorum aquosorum, & totum, ita quod maior multo erat quantitas eius, quod euomebat semper, quàm quod sumebatur, postea stabat anxiata cum dolore clamoso, & ęstuoso circa stomachum ita, vt esset expediens eam impetuose se mouere, quasi ut furiosa, vel phrenetica esset, & aliquotiens syncopizabat iacens, ut mortua, per mediam horam, & vltra, neque aliunde diuersiones factæ iuuabant sufficienter, tandem post quatuor, uel quinque horas ultra alleuiabatur, sed ordinata sibi phlebotomia, & facta de on. 6. sanguinis de communi dextri lateris, alleuiabatur quoad hæc accidentia ita scilicèt quòd quantumcunque vomitus fieret semper post cibum, vt dictum est, accidentia tamen de distortionibus stomachi, & reliqua minuebantur, & quo ad intensionem eorum, & quo ad tempus durationis, vndè fuit expediens, quòd singula hebdomada, phlebotomaretur, & non sufficiebat phlebotomia duarum, uel trium unicarum ad iuuamentum inducendum, immo expediebat extrahi, ut dictum est, vsque ad sex, vel septem unicas, postea in tantum inualuit ægritudo, quòd fuit expediens iudicio infirmæ, & cuiusdam Medici consentientis (licèt ego non senserim) vt bis in hebdomada phlebotomaretur, & ita continuauit per sex, uel octo menses, semper tantam quantitatem sanguinis extrahendo pro uice, & continuo euomendo aliter uidebatur stare in continuis accidentibus post cibum, de quibus dictum est, tandem quod amplius mihi narrauit, D. Priorissa

rissa præsente in firma, & ita Barbitonsor sacramento mihi fidem fecit, quod etiam per duos menses continuos phlebotomauit eam tribus diebus in hebdomada, & alternatis singulis diebus semper extrahendo ad quantitatem sanguinis septem, uel octo unciarum pro singula unice, & quod amplius est uixit decemseptem diebus absque omni cibo, & potu, præterquam sumendo modicum uini vernacini singula die, postea stetit per futuros decem dies usque ad vigesimumseptimum simpliciter sine cibo aliquo, uerum est, quod nunc, vt dixit Barbitonsor, phlebotomatur de octo diebus in octo diebus, & tardando procedit, uerum hoc uidetur de mirabilibus naturę, & de extraneationibus, quę contingunt natura, de quibus dixit Au.7.de coll.cap.de cura caneri., quòd sicuti in natura fiunt monstra, ita & in medicina monstruositates apparent, sed mirabilissimum mihi uidetur, quòd ista Domina Monialis semper uisa fuerit eiusdem bonæ habitudinis & læta, & iucunda, cum tamen nihil de cibo retineret saltem sensibile, & timuissem dici mendacem, neque historiam narrassem, nisi interuenisset authoritas, & præsentia multorum præstantissimorum Doctorum, qui hunc casum frequentissimè uiderunt, & ex iuuamento huius phlebotomiæ in casu non possum arguere, nisi causam uomitus pro parte, & nocumentorum pro maxima parte habuisse dependentiam, ab euaporatione facta à toto ad os stomachi propter commotionem contingentem in massa humorali ex nocumento primum concitato stomacho ex uomitu, Hactenus Gradensis: Camillus Facinus, temperamento billioso præditus ætatis suæ anno quinquagesimonono tertiana febre laborauit, qua extincta, malè coloratus, cum manifesto lienis tumore, atque hepatis obstructione remansit, & ita valetudinarius inordinato regimine vita usus, rursus in febrem incidit ad malum habitum corporis deductus, in cuius inuasione paraxismi euomere cœpit, sicque tertia die post cibi assumptionem per horas tres, vel quatuor cibum, & potum maxima pituitę copia permixtum euomuit, quod & singula quaque die postea fecit donec occubuit, nec minus ad trium librarũ pondus pituitæ euomebat qualibet uice, multotiens ad quinque ascẽdebat librarum pondus, quo tempore nunquam per inferiora quicquam excreuit, & si clysteres acres, & mites quoque ingesti fuerint, ac per superiora soluentia medicamenta sorpserit, quæ tamen euomuit, interim de dolore circa fundum uentriculi conquerebatur, sicque ad quartam vsque diem bis quotidie euomendo perseuerans vitam cum morte commutauit. Cadauer à nobis dissectum annuentibus filio, & vxore hęredibus, atque in ima ventriculi regione

regione iuxta os infernum piloron dicunt tunicam interiorem exe-sam adinuenimus, quod mali causam fuisse non dubitauimus: Cum verò in ægro isto plurima pituita in vniuersi corporis uenis reperiretur, cumque corpus ex cibis ingestis nutriri nequiret, factum puto, quod natura quæ semper de animatis conseruatione solicita est, huius pituitæ partem singulis diebus à uenis ad hepar ipsum, & uentriculum deriuarit uti probè confecta, & in sanguinem conuersa alimentum animali suppeditaret, quod fieri cum nequiret, vnà cum cibo tanquam onus aggrauans extrudebatur cum cibarijs per uomitum, quod verò ita se res habuerit mira breui tempore corporeę molis consumptio arguit. Abrasionem uerò illam in ventriculo repertam ex veneno propinato prouenisse contendebat filius id argumentis et non leuibus externis conijciens, nos ab humoribus erodentibus, & acribus factum fuisse credebamus, memineramus enim apud Gal. legisse lib. de atra bile c. 3. quibus corporis partibus pura, impermixtaque adhęserit atrabilis eas prorsus exedendo ulcerare, quod & salsam acremq; pituitam efficere posse testatur idem Gal. 6, Epid. com. 3. particula 18. quod pariter ex bile prouenire posse testis est Hip. 3. Epid. com. 3. Quinimo humores istos omnes mala qualitate uenenata, atque maligna præditi ad partem aliquam delati, non solum exedere, & ulcerare, sed etiam breuissimo tẽpore mortificare posse suadet ratio, & experimenta plurima commostrant, sic Hip. in Epid. in pestilentia illa ab igne sacro correptis integra membra computruisse testatur. Scribit Albucasis lib. 2. c. 89. Et ego narro tibi quod accidit viro in pede suo nigredo cum aductione, quæ assimilatur combustioni ignis, & corruptio illa in primis accidit in digito suo donec cœpit pedem totum, properauit ergò vir ex se ipso postquam uidit corruptionem incedere in membro cum vehementia eius, quod inuenit ex dolore, & aductione eius, & incidit ipsum apud inuncturam, & sanatus est, & postquam præterijt ei tempus lõgum accidit ei illa eadem corruptio in digito manus suę indice, uenit ergò ad me, & conatus sum superare illam superfluitatem cum eo, quod posui super manum ex medicinis post mundificationem corporis eius, & non repercussa est superfluitas, & cœpit incedere in digitum alium, donec cœpit corruptio in manum, vocauit ergò me ad incidendum manum eius, & nolui illud, sperans ex me super repercussionem illius superfluitatis, & timui etiam super ipsum apud incisionẽ manus eius mortem, quoniam uirtus uiri erat super casum, postquam ergo desperauit de me reuersus est ad terram suam, & peruenit ad me de eo, quod properauit, & incidit manum suam totum, & sanatus est. Fernelius

cap.

cap. 15 lib. 2. de abditis rerum causis talem historiam recenset, extremum pedem aliquando repentè sphacelatum uidimus sine causa externa, sine tumore, aut rubore conspicuo oborto primum dolore immanissimo, mox sensum, ac motum in eo perijsse, partem totam liuore cõtabuisse exulcerationem fædam insequutam, quæ acerrima, caustica que medicamenta sine sensu admitteret, non multum post arteriam brachij dextri, deindè etiã sinistri pulsare desijsse, item sensim vniuerso corpore obsesso miserum extingui sine febre, sine symptomatis admodum grauibus. Decimoquarto cap. eiusdem lib. scribit obstetricis manum qua mulieri infectæ gallica lue parturienti operam tulisset ita mala qualitate humoris coinquinatam, vt tandem exciderit: in hac nostra pestilentia, quæ per annos. 1576. & 1577. nõ solum Mantuam, sed & aliàs plures ciuitates depopulata est obseruauimus ex uenenata qualitate humoris modo hanc, modo illam externam partem inuadẽtis carbones excitatos exusta carne nullo insigni cum dolore, quod & in internis quoque partibus eo deriuata eadem materia in ijs factum puto qui cito nullo extrinseco signo derelicto decedebant. Ex quibus omnibus iam satis abundè patere existimo, ex alicuius errodẽtis humoris acrimonia ventriculi imam partem exesam fuisse Camillo prædicto. Ventriculum exterius ab omni parte superficietenus exulceratum obseruauit Rembertus Dodoneus c. 25. exemplorum medicinaliũ. & c. 27. meminit Ventriculi nõ modo exterius sed & interius exulcerati in quodã in quo & cætera uiscera citra dolens sensũ corrupta erant. sed ad rẽ nostrã reuertamur historiam afferentes Mulieris Vrbis nostræ nobilis Deo dicatę, hæc in quinquagesimo & ultra suæ ætatis anno constituta, dùm rectè valeret, & Monasticæ obseruantiæ ritè incumberete, derepẽte à cibo quotidiè horis sex, vel septem sine molestia vomitu corripiebatur, & alui adstrictione ingẽti pariter detinebatur, erant uerò quæ per superna excernebantur veluti corrupta, lenia, & serosa dupla quantitate potus, & cibi antea ingesti, nec vehementia, nec leuia medicamenta alui adstrictionem adimere, uel tantillum succi, aut stercoris educere poterant, nec epota aut deuorata medicamenta tormina, aut noxam aliquam visceribus sensibilem inferebant, verùm sponte sua aluus nonnunquam, vel clystere aliquando exsiccatas, & orbiculares feces egerebat, & quatuor annis continuis, & ultra, cum hac insolita, & verenda indispositiõe perseuerauit. Illius curę incubuit Antonius Capriana, alijq; Vrbis nostræ seniores Medici, qui incassum varijs excogitatis præsidijs affectione illam tollere tentarunt, ex quo tãdem cum febre corpore emaciato ex hoc seculo migrauit, verùm cum nos illam non tractauerim⁹, nec à Medicis

qui illam inuisere nihil de causis acceperimus, quid dicamus non habemus. Per Illustris mulier Victoria Gonzaga Martinenga, cum disrupto peritoneo supra vmbelicum in uiolēto partu enixa, & per multos annos nulla deligatione, alioue pſidio adhibito rupturam tulisset, in diesita dilatata fuit, vt indè intestina pſertim gracilia laberent, ita & cibariorum in uentriculo confectorū destributio per illa minimè fieri posset, sed natura grauata, singulo tertio, vel quarto, vel quīto die, prout magis, uel minus cibū ingerebat, per uomitum esculenta, & poculenta semicocta plurimæ pituitæ permixta reiceret, nactu tamen cum cubaret vt plurimum ex situ adiuta intestina retrocedebāt, obęso erat corpore, sed cum per sex menses huiusmodi uomitionibus vexaretur, quotidie magis ac magis emaciebatur corpus, tandem subortis doloribus, & materia plurima, flatibusq; tumentibus intestinis per rupturam elapsis, suborta inflammatione, disruptaq; tunica intestinali, nec non & uentris cute, prolabente pure biduo vitam cū morte commutauit, sui uniuersali desiderio totę Ciuitati derelicto; sed omnem fidem superat historia, quam Io. Matth. de Grado loco citato subnectit huiusmodi: Volo etiam narrare aliam historiam, quam ego vidi dum essem Iuuenis in una Iuuene duodecim annorum etiam Papiæ patiente vomitem, non tantum cibi, sed etiam fecū, passa erat à principio dolorem Iliacum cum retentione naturę deorsum in totum, & si posita fuissent multa clysteria, quæ emittebantur sine materia humorali, uel fecali, & mihi narratum est ꝑ famosissimū tunc Doctorem Dominum Magistrum Ioannem de Concorregio quoniam eā visitauit à principio ægritudinis, tandem in processu cum iam deuentum esset ad vomitum fecum, & ita continuasset duobus, vel tribus diebus clysteria deinde submissa secundum partem inferiorem inceperunt emitti per superius, & in processu tandem deuentum est quod de tota materia clysteris, siue mollificatiui, siue acuti nihil deorsum mittebatur sed per reuolutionem intestinorum ad stomachum etiam in breui satis tēpore emittebatur per os, & postquàm ita factū erat duobus, vel tribus diebus, vt quicquid ex cibo de fecibus aggregabatur, & id totum quod submittebatur de liquido per clysteria per uomitum emittebatur, seu euomebatur, fui ego tūc uocatus ad curam, & vnà cum Magistro Ioanne huic malæ dispositioni occurreremus, tādem ordinatum est, ut fierent mollificantia supra uentrem de emplastris, fomentationibus, & inunctionibus, deinde fierent suppositoria satis acuta longa, & supponerentur ad diuertendā materiam in deorsum, & ecce mirabile, quod suppositorium longum missum, infrà spatium temporis, quo diceretur Pater noster, cum Aue Maria, per intestina

stina ascendit ad stomachum, & uomitu fuit, eductum parum incuruatum; iussi ego postea, ut simile fieret suppositorium longum, & cum filo longo appensum, & imposito suppositario, ligaretur suppositoriū ad coxam Iuuenis, & ita suo stimulo excitaret expulsiuā in deorsum, & nota mirabilius, quod incontinenti quasi rupto filo ascendit suppositorium sursum ad stomachum, & iterum euomit illud cum parte fili sibi appensi, & 3. ordinari feci aliud suppositorium, & ligari feci cum quatuor filis fortibus ad coxam ut supra, & idem post modicum temporis ruptis filis eductum est suppositorium per os cum appensis filis ruptis, tandem dixi, quod Mater eius, quæ mihi postea fuit comater, haberet aliud suppositorium magnum, & suppositorio imposito in intestinum rectum teneret, ipsa fortiter manu propria suppositorium prohibendo, ut nequaquam ascenderet, & ecce mirabilissimū narrauit mihi ipsa, quę est multum fide digna, quòd apparebat ei multam fieri violentiam in trahendo sursum, & nisi prohibuisset extrahendo quod ad tempus etiam ascendisset ut reliqua. Non apparente igitur aliquo ingenio ad curam huiusmodi, consului præfatum Magistrū Ioannem, qualis esset causa huius nocumenti, & quo ingenio medicinali esset occurrendum, respondit ad primum nescio causam aliam, nisi quòd in stomacho, & membris uersus stomachum est una uirtus attractiua sursum, ad secundum respondit ego feci quod potui, facias modo secundum quòd tibi uidetur melius, & ita ex quadam probabili coniectura ordinaui per superius dandum esse brodiū pingue pulli ad debilitandam, & relaxandam uirtutem cōtentiuam; & attractiuam ipsorum membrorum, & datis dictis brodijs pinguibus multotiens tamen euomitis, tādem secunda die rupit natura per deorsum, & eductæ sunt feces deorsum, & remissi sunt dolores omnes, & ita cū laude Altissimi fuit sanata, neq; postea incidit in similem morbum aliter, quæ usque hodie sana est uincta coniugio, clarissimo artium & medicinæ Doctori Magistro Hieronymo de Glussiano philosopho non vulgari mihi socio dilectissimo. Suscipiēda quoque maximè historiā, quam Beniuenius c. 36. describit hoc pacto. Antonius Brunus affinis meus, cum emanducatum cibum, breuiori quam par fuerat temporis spatio contineret, & ita ut erat in coctum reijceret omnibus medicamentis, quæ stomachi uitijs adhiberi possunt diligentissimè fotus est: Verum cum ea nihil omnino proficerent, & corpori ob inopiā alimenti iam absumpto uix pellis, & ossa superessent gradatim tādem ad mortem deductus est, quare defuncti cadauere (publicè utilitatis gratia) inciso, inuentum est hominis uentriculum ita iunctis oris ad imam eius partem obcalluisse, ut cum nihil inde ad inferiora transmitte

rere potuerit necessario mors subsequuta est. Nec minori admiratio ne caret, quam sequenti capite narrat. Petrus Aldimarius filium habuit, qui cum octauum iam ageret annum in corruptum incidit appetitum, quo calculos ruderaq; comedens in lentam tandem febriculã deuenit, indeq; procedente tempore, & uentriculus non continere, & uenter fluere cœpit, adeoq; duobus his malis uexatus est puer, ut paucis etiam diebus e uita decesserit, huius Nos cum annuente patre emortuum corpus incidissemus repertus est callus inter uenas quas meseraicas appellant, a quo cum uenæ ipsæ adeò obstruerentur omnes, vt ferri inde sanguis vltrà non posset, necesse fuit puerum e vita migrare. libet & aliam ex eodem authore c. 32. subscribere. Stomacho lõga, & plura vitia cum ex alijs membris tum humoribus sibi innatis accidere consueuerunt. Vnde, & Nos uirum nouimus quinquagenarium, qui ex præterita ægritudine quam κολ·ραν Græci vocant, in qua simul, & deiectio, & uomitus accidunt, intestinaq; torquẽtur & bilis atra supra infraq; erumpit, in perpetuum, &, ut experientia docuit, penitus insanabilem inciderat uomitum, vnde & stomachus paucis admodum horis cibũ continebat, & aluus præterea nihil omninò reddebat, siue hæc leuibus, siue etiam acribus medicamentis vrgeretur, assumebat enim cibos leuiores, & ad coquendũ faciles, quos ubi aliquot horas continuerat, quicquid ex his supererat euomebat, alebatur autem parte tenuiori quam venæ à ventriculo attrahebãt, sicq; miseram quidem sed tamen longiusculam uitam duxit; Huius vero nos morbi causam indagantes putauimus eam intestino tenuiori figi, eoq; adeò obcalluisse, vt cum incoctus cibus ad iecur totus penetrare non posset retrocederet, & uomitu tandem expelleretur, id quod mortuo eo experimento comprobare volentes corpus incidere tentauimus, sed nescio qua superstitione negantibus cognatis uoti compotes fieri nequiuimus. hactenus Beniuenius. Hic viderint illi qui huiusmodi cadauerum sectiones non admittunt quanto in errore versentur, cum enim de morbi causa minimè constat sectiones Medicis interdicentes cadaueri proximè vermium esca futuro nihil proficiunt at mortalium generi plurimum absunt, cum medicis obstent, (qui alioquin prudenti coniectura, quę interius latitant nonnũquam minimè assequi possunt) quominus in eam rerum scientiam deueniant, quæ in posterum consimili morbo laborãti maximo ex vsu sit futura. Nec minus medici quidam reprehensione vacant, qui laboris impatientes, fœtoremq; dissecti cadaueris (vt aiunt) auersantes, delicatuli sane in cæcis ignorantiæ latebris quotidie versari malunt, q̃ veritatis curioso studio teneri. Deum interim se ipsos, humanumque

genus

genis uniuersum non contemnenda iniuria, damnóque afficientes.

Ventriculi affectio rarò eueniens. Cap. IIII.

ADmirandę cuiusdam ventriculi affectionis raróq; contingentis meminit Petrus Bayrus lib. 11. practicæ c. 9. cuius inscriptio est. De attritione stomachi ex conuersione cibi in phlegma. Libet autoris formalia verba adnotare. Gal. ponit hunc casum in lib. suarum prognosticationum, qui contingit filio Regis dicentibus alijs Medicis esse principium febris, incurrebat enim statim ab assumpto cibo in lentissimũ frigus, cũ maxima cõtractione pulsus, & coarctatione anhelitus Gal. non esse principium febris asseruit, rogante autem patiente, quid esset respondit, consueuit stomachus tuus conterri à cibo assumpto cõuerso in phlegma ante excretionem petijt patiens quid agendum esset; respondit si esset alius exhiberem uinum cum pipere, sed in vobis Principibus, & Regibus securissimis auxilijs consueuerunt vti Medici, sufficit ergo nardino unguento lanam intingere, & ori ventris applicare pedibus calefactis, recedentibus Medicis Pitholaus vinũ sabinũ attulit, piper immisit, pedibus calefactis apposita lana in oleo Nardino infusa calida super os uentris bibit æger, & statim sanatus est. Mihi, licet nunc senio confectus, solum bis in vita mea casus iste innotuit. Primum fui vocatus ad Castrum Burgari Masini pro Domino Stephano ex Nobilibus eiusdem Castri, qui statim cum accessi dixit mihi, Ego non vos vocaui, vt sperem sanitatem recuperare, sed ne videar omninò vitam negligere; Vnus enim Auunculus meus ex tali ægritudine dies clausit extremos, Ego dans ei bonam spem salutis volui suę cenæ interesse, vt omnia accidentia possem perpendere, statim cum cenasset totus frigidus, vt glacies factus est, pulsus omninò contractus, ita vt vix sentiretur, cum tanta angustia, frequentia, & compressione anhelitus ut statim suffocari videretur, perseuerauit in eisdem symptomatibus spatio trium, vel quatuor horarum, deinde paulatim remissa sunt omnia. Ego vero memor loci allegati Gal. dixi esto te bono animo, spero enim, Deo fauente, uos liberare ab hoc morbo, mane sequenti feci pedes cum pannis calidis fricare, & fricationibus fortibus calefacere, deinde lanam succidam carminatam decenter in oleo Nardino calido infundere, & super stomachum applicare superponendo pannos calidos deinde dedi ei ℥. I. piperis puluerizati inuoluti in hostia, vel nebula madefacta in vino, postea dedi eidem circa

tres vncias vini boni calidi, feci voluere piper in hostiam, vt euitaret ardorem eius, quem fecisset in gutture, & illinc ad horam feci eum cibare, testis sit mihi Deus, quod nunquam postea minimam partē sensit illius passionis, cū iàm plusquam per mensem ea ordinariè post omnem cibationē infestaretur. Secūdo cum essem uocatus pro Mag. Domina Collaterla ex Comitissis Plozaschi, habebat pedisequam simili passione laborantem, quæ eisdem remedijs fuit statim sanata hactenus Bayrus. Quicunque uero præcitatam Gal. historiam exactius legere cupit (nam non exacte à uiro isto enarratur) adeat Gal. librum de præcognitione ad Posthumum quo loco c. 2. eam exactissimè exaratam inueniet.

Singultus infrequentes. Cap. V.

Vemadmodum Iuris doctorē Papiensem per duodecim dies singultu laborasse scriptum reliquit Marcus Gatinaria li. de curis ęgritudinū particulariū c. de singultu hoc Nos tamq; rarò contingens adnotare voluimus nā que hominem à singultu capi familiarissimum sicuti ita mehercle rarissimum per plures dies eodem symptomate infestari, præmemorati effectus causam & si Gatinaria omiserit, nos tamen ne rem ita indiscussam derelinquamus quantum coniectura assequi licebit in medium afferre minime pigebit, singultum illegitimum esse motum expultricis Ventriculi facultatis cum eiusdem noxa minime ambigendum, quo ventriculus quę sunt in ipsius ore penitiore, atque in ipso uentris corpore infarcta expellere tentat, quæ fuit Gal. doctissima sententia 3. de symp. causis, & com. aphorismi. 39. 6. lib. quo loco Hip. singultum ob geminam potissimum causam fieri decretum reliquit, inanitionem inquam, & repletionem, quamquam magna ex parte à plenitudine, rarò autem exinanitione Gal. testimonio com. aph. 13. eiusdem. 6. libri. Tertiam insuper addunt causam humores acres, & medicatos stomachum mordentes, quin etiam ex deuorato pharmaco ex tribus piperibus, uel ipsomet pipere tenuiter cribrato si vinum prę sertim aqua calida temperatum statim superlibatur singult⁹ excitatur, quod ipsimet Gal. contingere consueuisse ipse tum loco citato tum. 8. de comp. med. secūdum locos testatur, ita & ex causis immodicè ventriculum ipsum infrigidantibus ex Gal. sententia com. 31. aph. 5. lib. Hisce itaq; sese habentibus crediderim in p. Iurisperito diuturnum singultum perseuerasse eo quod ortum duceret ab humorum crassorum frigidorum copia in ventriculi tunicis, & ore infarctorum.

rum.

rum, & inbibitorum, quos calor naturalis superare non nisi longo tẽporis interuallo nequiret, nec educi vomitu, uel deiectione possent, tum ratione suæ uiscidi tatis, & crassitiei, tum etiam ob imbibitionẽ, & infarctionem in parietibus stomachi. Sed profectò mirandum de Aristotele, qui 33. particula probl. 1. probl. singultum pulmonum passionem fecerit, cum Ventriculi esse omnes alij unanimi consensu decretum reliquerint; possumus tamen pro Aristotelis deffensione dicere per consensum à pulmonibus, non per se prouenire posse singultũ, quemadmodum Gal. 3. de symp. causis c. 2. aliquos scripsisse tradit, ꝓuenire singultum ex cõuulsione musculorum, qui inspiratum faciunt, sic singultum ex hepate inflammato superuenire propter neruorum communitatem docuit Gal. com. 5 S. 5. lib. aff. & 7. aff. 17. com. quin & oriri ex gulæ affectu, singultum legimus de frac. com. 3. & de symp. cau. 2. c. 6. Et nisi in hoc sensu scripsisse Aristotelem dixerimus nullo pacto illum à manifesto errore uindicari poterimus. Dominum Traianum Delfinum legum Doctorẽ per plures dies singultu laborasse, & interijsse scimus; Vrbis verò nostræ comitem quatuor assiduis diebus pariter affectum sanatum vel nullo negotio.

Ex frigido potu extincti. Cap. VI.

Onnullos ęstuantes ex frigidiori potu statim perẽptos, vel saltem in grauissima mala prolapsos multoties obseruatum legimus, cuius rei historias aliquot in mediũ afferre extra propositum minime fore existimamus. Beniuenius c. 16. sic scribit. Antonius Parmensis Iuuenis admodum robustus cum sub feruentissimo Sole, & magni ęstus tempestate pluribus diebus in itinere fuisset, ardẽtissima tandem febri correptus est, quare cum vehemens illum satis vrgeret frigidissima aqua epota, intra paucas horas mortuus est. Scribit Frossardus Comitem Armigniacum Carolo sexto in Galijs regnante Florentinis aduersus Galeatium Mediolanensium Ducem suppetias laturum, ab Alexandrinis adorsum, sudore inter pręliandum æstuantem in alueum proximũ secessisse, vbi, dum profluentem ex riuo aquam largius bibit, voce statim defecisse, vt reffert Gaguinus in historia Francorum libr 9. quod & olim Alexandro Magno contigisse author est Quintus Curtius de illius gestis. Iulius Cæsar Scaliger aduersus Cardanum exercit. 33. c. 2. narrat de quodam messore, qui à meridiana tritura sitibundus primo frigidæ ad fundum haustu extinctus est & c. 17. Blasij Senensis historiam recitat, qui dum sub ardentissimo Sole pilæ ludo incaluisset,

ex calicis frigidissimi vini haustu statim defecit, atq; non sine graui noxa agrè conualuit. Amatus Lusitanus Cent. 1. cur. 62. Iuuenis Romani meminit, qui totus sudore madidus ob laborem in lusu pilæ sitis arcende gratia ad puteum deueniens, extractaq; aqua frigida, ac epota illicò in terram extinctus eccidit, ibidemq; & alterius scribit, qui defatigatione excalefactus ex cyathi aquæ frigidissimæ potu extinctus est; nec non & cuiusdam alij, qui calice frigidissimi uini in magno æstu epoto uitam cum morte commutauit. Aloysius Mundella in dialogo 7. Iuuenis historiam narrat, qui cum media estate pilę paruæ ludo se plurimum exercitasset, ac multum indè aquæ frigidę potasset, adeò graui animo deliquio correptus fuit, vt nisi multis auxilijs adiutus esset, mortuus quidem fuisset. Author est Quintus Curtius lib. 7. Alexandri Magni exercitum Suscitanorum loca deserta & inaquosa ex solis ardore æstuantem cum tandem ad flumen Oxum peruenisset, plures ex frigide intemperato haustu interclusо spiritu extinctos, quàm vllo prælio amisisset Alex. ita & Gulielmus Tyrius lib. 3. c. 16. scribit Christianum agmen Pisidiam ingressum regionem arentem, & inaquosam, tandem inuento Fluuio quod quidam qui largius aquam frigidã ingurgitauerunt sitis discrimen euadentes mortem in aquarum opulentia reperiere. Et Appianus Alexandrinus de bellis Ciuilibus li. 5. tradidit Cornificianos milites à Põpeianis pugna fatigatos, & æstuãtes Fontanam aquam auide bibentes ex ijs plurimos emortuos. Cuius rei causam Doctores præmemorati in id referunt, quod frigida qualitas cor petat atq; calorem, ac per cõsequens uitam extinguat, hanc & si nos non improbamus causam, arbitramur tamen excalefacto corpore sanguinem quã maximè fluxioni aptum esse, unde cum ad uenas frigida potio perueṅit, excalefactus sanguis frigidam qualitatem sibi aduersantem fugiendo impetuosè ad cor tanquam caloris arcem ita confugit vt calorem suffocet, & vnà animal extinguat, quã sententiam Fernelius c. de pleuritide, huius morbi causas recensens probare videtur. apertę nanque ex motu & calore vię facilius aditum frigidæ qualitati præbent, quod non fit corpore quiescente. Ex his minimè mirãdum si qui nimio niuis, & glaciei vsu ad potus refrigerationem abutuntur in graues morbos sese miserè præcipitant, frigidum enim vitæ quæ in calore fundatur quam maximè aduersari pręsertim immodicum luce meridiana clarius existit. Siquę ex frigido emplastro ventriculo admoto cuidam mors subsequuta fuit attestante Beniuenio c. 15. cur non sequiss. sympt. ex frigidissimo quotidiano potu subsequutura timemus. Vnde auream habemus sententiam à Gal. descriptam in Com. 3. in lib. Hip. de his quę in Medicat. fiunt huiusmo

di

di. Quis enim ignorat. quisque est ex ijs qui de frigidæ aquæ potione scripserunt qui non dicat eam duo efficere consueuisse, vel damnũ ex refrigeratione, vel caloris maioris ab imis partibus reuocationem? Nam si validè calidum corpus sit efficitur vt eius calor à frigiditate minimè superetur, sed potius densata cute, atq; iccircò prohibita pspiratione augeatur, si vero exiguo calore sit præditum corpus vt occurrente frigiditate minime resistere valeat, cum vsq; ad imas partes vis frigoris penetret, fit vt in morbos ex refrigeratione cõtractos incidant homines, quæ certe incõmoda longe facilius illis accidere posse non est ambigendum, qui nimio labore excalefacti frigidam potionem ingurgitant. Dicebant nanque Celsus lib. 1. c. 3. à labore sudanti aduersissima frigida potio, & Dioscorides lib. 6. c. 33. ex Ruelij partitione aqua frigida abunde pota, aut meracum uinum liberalius epotum præsertim à balneo aut cursu, aut vehementi exercitatione strangulatus & dolores infert, & Gal. in comentario de salubri dieta com. 12. hæc scribit. Non tamen frigida post exercitationes potio nisi calidam præbibas noxa vacat. & Auic. parte 2. canticorum ait non esse sumendam aquam frigidam post fortem exercitationem, quod pariter confirmat lib. de remouendis nocumentis in regimine sanitatis per hæc verba, aqua frigida non bibatur post motum laboriosum, neque post causam rarefacientem corpus & fen. 7. p. cap. 8. idem confirmat. quare non possum me ipsum temperare quin in illos maxime inuehat, qui æstiuo tempore quanto magis æstuant corpora frigidissimas potiones glacie, & niue paratas summis laudibus indistinctè extollunt, proficuasq; hominibus prædicant. Audiant quæso isti Galenum scribẽtem lib. de venæ sec. aduersus Erasistrateos c. 3. Romæ sua tempestate contigisse cum vulgo mulieres aquam frigidissimam ex niue potarent, ut aut nullo pacto, aut diminutè purgarentur, quæ uenæ sectione à medicis seruatæ fuerunt, quominus neq; sanguinem spuerent, neque laterali inflamatione aut pulmonis, aut synanche caperentur. Idẽ Gal. lib. de succorum bonitate, & uitio c. 13. de niuis usu in refrigerando uino sic scriptum reliquit & si ipsa statim nix noxa sensibili non videatur iuuenum corporibus officere increscente tamen tẽporis processu occulto paulatimq; noxa vergente nempè ætate articuli his, neruiq; ac viscera morbis corripiuntur uix aut nunquam sanandis, ac verisimile certe fit, vt vnicuiq; ea potissimum corporis pars afficiatur, quæ natura omnium maxime infirma fuerit, quod & pariter in lib. de renum affec. c. 7. affirmat, & Auic. in Canticis parte 2. inquit, Non est autem aquę potus frigidę nimium, aut potus niuis frequentandus eo quod nimis obsit, & fen. 3. 1. doct. 2. c. 8. aquam multum frigidam bibe

re malum esse statuit, præterea frigidum extremè quam maximè corpora nostra lædere posse Hipp. Aphor. 24. 5. lib. testatum reliquit, dixitq; Auicena fen. 4. lib. 1. c. 2. verè frigiditatem superfluam esse ipsam mortem caloris innati, aut ei propinquam & fen. 1. lib. 1. doct. 6. c. 3. frigiditati essentialiter inesse tradit vt omnibus virtutibus corporis nostri sit contraria quod Gal. etiam 3. lib. de symp. c. 3. affirmat inquiēs frigiditatem nulli functioni utilem esse, & lib. 2. de morborum diff. ca. 3. inquit frigidi cibi, & potus vicinitate frigidos morbos generare, sicut enim nix vel glacies prunę adhibita eam extinguit, & aer summo frigore affectus qualem potissimum apud Istrum brumalibus horis grassari solet, non solum lucernam sub dio expositam verum etiam omnem ignem exiguum protinus extinguit, sic etiam frigidi extremi uicinitas externa, & interna non solum lædere, sed & perimere hominem potest. Vnde habemus à comentatore 4. Meteororum in summa, frigiditatis operationem primam, & per se esse priuationem operationis caloris naturalis, & esse inconcoctionem, & corruptionem, quod etiā. 3. Coll. c. 2. repetit scribens frigiditatem esse contrariam calori naturali & impedire ipsum in omnibus suis operationibus propter suam qualitatem. Non itaq; audiendus Doctor Nicolaus Monardes qui Hispanico idiomate libellum conscripsit, quo niue, aut glacie potandum poculenta refrigerata suadet; Nam auctoritates ab ipso ad id probādum allatę facile reijciuntur si recte intelliguntur, nam non de frigidissimi, summè ve refrigerati potus vsu minime loquuntur, sed de moderate frigido potu æstiuo tempore in regione calida temperatur is sanguineis habitibus carnosis negotijs ac curis detentis, pręsertim potationi frigidæ assuetis sunt intelligendæ, aliæ verò auctoritates à Monardo adducta potius de ægrotantibus, quàm de sanis uerba faciunt, quibus, & immoderatè frigidum potum nocuum esse demōstrabimus; qua de re concludamus in sanis frigidissimum potum minimè probandum, nec etiam frigidum admodum indistinctè, sed maxima cū præmeditatione in ægrotantibus quoq; & idem obseruandum. Nam sic Gal. frigidam potionem, quę mediocris est conferre quę immodica est maximam aferre læsionem testis est. 3. de temp. c. 3. quod si secus factum fuerit sanis iam prędicta mala subsequentur, sic enim scribit Gal. 5. de locis affec. c. 3. & 6. eiusdem c. 1. ex frigidissimi potus vsu refrigerato hepate hydropem subsequutam, & 4. lib. eiusdem de mente. Hip. ait frigidam aquam frigiditate sua venarum tunicas extendendo duras, & contumaces reddere, & vt rumpantur paratiores, & Brasauolus in com. aph. 24. 5. libri scribit mulierem utero genentem cum ob Malaciam frequenter glaciem comedisset intentissima tussi correptam

ptam, ac ventriculi dolore, & primam concoctionem ægerrimè confecisse. In ęgrotātibus quoq; frigidi potus moderatus usus esse debet, nam si secùs fiat plurima incomoda, & morte accidisse obseruatū est; sic Gal. 7. lib. Meth. c. 2. historiam describit cuiusdam, cui ex frigido potu persanata est, calida, & sicca ventriculi in tēperies, nihilo? plus iustò refrigerata gula deglutiendi potestate adempta mortuus est, & lib. de symp. c. 1. c. 7. scribit. Vidimus quendam ardenti febre laborantem, cum morbus inualesceret frigidam impudenter bibisse, atq; mortuum esse. ita, & Nicolus ser. 6. c. 35. 4. tract. hæc habet. Ego cognoui uirum cui accidit febris arbua, & dum esset in augmento febris bibebat multam aquam frigidam, quæ inflamata in stomacho eius perduxit eum ad sitim ita intensam vt non fuerit, satiatus libere donec mortuus fuit. frigidus itaq; potus non nisi exacta præmeditatione ægris, nec etiam sanis præscribendus à Medicis. Nec obstat quod Hip. in lib. de aere, aquis, & locis scripserit Scythas aquam ex niue, & gelu bibere, & tamen crassos esse, quod nullam in nutritioni inseruientibus facultatibus noxam inde accidere arguit, nam cum à teneris huiusmodi potui asuescant minus longe detrimentum indè percipiunt, attamen nec ipsis penitus inoxius vsus hìc frigidissimi potus dicendus cum ibidem scriptum reliqueret omnes Scythas iuncturas habere humectas, & ineficaces, & ventriculos humidos, maxime verò omniū Inferiorem aluum. Ita quoq; & Hispani ob assuetudinem minus male afficiunt frigido potu, quinimo referunt omnes, quod si forte fortuna hyems ita processerit vt niues adseruari nequeant, tunè vulgares præsertim ardentissimis, acutissimisq; morbis per ęstatis ardores corripi, qui pestis instar in populum grassentur. Bartholomeus Batalionus qui per multos annos Bisantij, gemmarum mercaturam agens commoratus est, narrabat se quotannis obseruasse æstiuo tempore Turchas plurimos fluxu alui vexatos decedere, quod non nisi ex imodicè niue, & glacie refrigerato potu illis accidisse asserebant Medici Vrbis illius. moderatè itaq;, & non indistinctim frigido potu utetur ille, qui rationi magis minus verò palato inseruiet; Teophilum enim Imperatorem Constantinopolitanum ex aquæ frigidissimæ, frequentiq; potu cujusmodi est niualis læsis interioribus in dysenteriam incidisse, ex qua decessit, testatur Ioannes Zonara Annalium tomo 3. Nō admiratione caret intestinorum dolores nonnunquam potu frigido curatos cum tamen calidis in illorum curatione uti auxilijs fere semper medicos videamus, quod tamen minime rationi alienum est si materia peccans biliosa acris, & errodens fuerit, sic Paulus lib. 3. ca. 43. Medici cuiusdam Itali meminit, qui frigidis remedijs præter omniū

Ee 2 opinio-

opinionem colicas fere omnes affectiones curabat; sic frigido potu post multa alia incassum tentata præsidia uxorem Gasparis Centurionis Genuensis à colico dolore conualuisse testatur Lusitanus Amatus cent. 1. cur. 1. Ita & Alex. Benedictus lib. 20. c. 13. Iliacum destitutum gelido potu seruatum testatum reliquit.

Mesenterij miræ affectiones. Cap. VII.

MEsenterium non solum intemperire simplici, sed & cum materia coniuncta, nec non & tumoribus aliquãdo affici præter naturã, quiq; etiam ad exitum deueniãt Gal. vt interim Arabes omittam circa calcem lib. 5. de loc. aff. clarissimè docet; Verum, quia tumores, seu apostemata huius partis rarò, accidunt rarissimè dignoscuntur, & non nisi ab experto Medico, quiq; aliàs huius generis affectionem tractarit, atq; tum partem læsam, tũ læsiones speciem per cadauerum dissectionem optimè didicerit. nonnullas historias, earumdemq; discussionẽ in medium afferre decreuimus in studiosorum gratiam, vt si quando in huiusmodi affectionem præternaturalem inciderint facile morbi naturam, partemq; affectam intelligere queant. Illustr. atque Reuerendissimus. F. R. Dominus febri ualida correptus cum vomitu 14. transacta in alui cruentam excretionem deuenit ità ut sanguinem nigerrimum corruptum pessimè olentem ad 15. librarum pondus excreuit unde animi deliquio correptus omnes eum proximè moriturũ existimauimus, nihilominus cibis per interualla optimis refectus uires resumpsit, ita ut & si febri continua, licet non ita intensa, & vniformi continuo uexaretur nihilominus suæ salutis spem nobis preberet, sed tamen cum quotidiè faces consparsas sanguinolenta, saniosaque materia excerneret, in diesq; magis, ac magis emaciaretur infinitis propemodum præsidijs adhibitis, nam septem Medici illius curę incumbebamus. 63. die a decubitus die (proh dolor) occubuit, cum tamen postremis diebus ingens urinæ profluuium superuenisset, ita ut quinque libras urinæ & amplius quotidiè per plures dies ex tramitteret; Cadauer dissectum fuit, ut tanti mali causa innotesceret, atque in mesenterio, ea in Parte superiori, qua intestino recto annectitur, vlcus sordidum ad spitamę lõgitudinem adinuentum, vnde ea in parte collectum abscessum coniecimus, illoq; disrupto putridum sanguinem ea in copia profluxisse non dubitauimus, sed quod mirum est nũquàm antea per totum ęgritudinis tractum, præter quàm extrema die, qua illi uenter intumuit, de illius partis dolore conquestus est.

Monialis etiam quædam die 6. Ianuarij anno 1558. febri ardenti correpta fuit, atq; in 40. fluxus sanguinis per aluum coloris atri, ac copiosi, cum ventris indolencia, ac fœtore intolerabili superuenit cum sitim clamosa, & viruim imbecillitate, & linguę ariditate, & tristi quadam ventriculi sensatione, & præter hæc symptomata, in singula alui cruentosa excretione in animi deliquium incurrebat, tādem crisi sed mala per vrinam aduenieute aluus à fluxione crnentosa suppressa, pseuerante tamen febre continuò affligente sine typo extincta estu Monialis. Hanc nos eodem morbo peremptam proculdubiò censemus, & si dissectione negata præ oculis rem ponere nequiuerimus: ex ijs duobus exemplis facile erit in eiusdem affectionis dignotionem perenarrata signa percurrendo deuenire, si quando alicui medicinam facienti consimilis casus occurrerit. Rembertus Dodonęus in scholio capitis 33. Beniuenij hæc habet. Nouimus & nos quidam cui inflammata, in mesenterio orta fuit & initio malè habuit sed eaq; inflammatio suspesata, & in absciſſum conuersa melius abens sana sibi visa est, initim singulis diebus iā agit. 4. annus per aluū bis torue tumulenta demodum positio syncera nullisq; excrementis permixta redduntur. Verum duo à nobis sunt ponderanda, quorum primum est, cur huiusmodi morbo laborantes in imo ventre dolorem minimè percipiant, secundum verò, qua de causa in vltimis diebus vrinę fluxus illi copiosi, minimèq; salutaris superueniant. Quo ad primum spectat dicimus, mesenterium esse partem instrumentalem ex similaribus constructam venis scilicet arterijs, membranis, glandulis, & adipe, quæ omnes partes membranis dumtaxat exceptis sensu canent, quæ etiam membranę cum plurima pinguedine circumuestiantur, rationi haud elisſonū est, nullo, vel saltem hebeti sensu donari, & per consequens dolore nullo effatu digno minime tentari mesenterium ipsum. quod verò uenæ, arteriæq; non sentiant, nec doleant, siue illas frangas, siue vras, siue incidas testis est Gal. 6 de vsu partium, nec obstat, quod ipse alibi scriptum reliquerit humores malos in febribus intermittentibus ad intra uenas existentes illas ad expulsionem prorritent, quod utiq; non facerent nisi sentirent, satisfacere namq; possumus cū ipsomet Gal. lib. de natural. facult. vbi legitur, quod cum calor naturalis continuè humido radicali pabuletur, atq; nutriatur ipsum quoq; absumere, atque exsiccare iure existimandum est ob idq; natura, quæ non deficit in necessarijs, dedit unicuiq; corporis parti quamuis sensus experti virtutem attractricem, vt alimentum loco deperditi humidi repararet, & retentricem, vt attractum alimentum per debitum tempus retineret concoctricem verò, vt retentum alimentum concoqueret, simileque

mileque membro nutriendo efficeret; At quoniam in vnaquaq; conco ctione excrementa inutilia, ac expellenda generantur, hinc quoq; expultrix facultas indita fuit, quę non operatur, quoniam sentiat, sed p propriam sui naturam ut excrementa expurget, superfluumq; quodcunq; expellat. Quod vero glandulæ quę reperiuntur in mesenterio, & ipsæ sensu destituantur ex Gal. lib. 11. de vsu partium colligere possumus quo loco duplex glandularum genus in corpore reperiri tradit; quarum altere, cum ad succos animanti utiles parandos sint comparatę, minime sensu carent, quales sunt mamæ, alterius vero generis glandulæ, cum sint dumtaxat ueluti vasorum diuisionis stabilimentũ, nullis sanè ad id neruis indigent, cum nec sensum, nec motum uoluntarium ad id desiderent, tales autem sunt quę in mesenterio reperiuntur, quod uerò adeps sensu careat, adeò manifestum est, ut nulla indigeat comprobatione; cum itaque nulla pars mesenterij sensum effatu dignum obtineat ergo, nec mesenterium ipsum sensum, nisi hebetem, obtinere dicendum; Nec obstat quod ad illum duo pertingant nerui, vtrinq; singuli ab illis pronati propaginibus, quæ à sexto neruorum cerebri pari costarum radicibus ex porriguntur, atq; una cum uenarum, ac arteriarum numerosa sobole à uenæ portę trunco, atq; arteria magna ortum ducente in mesenterij centro inter duas membranas mutuo coherentes ingrediuntur, atq; per uniuersam mesenterij sedem ad intestina procurrunt; namque cum horum neruorum propagines non multum insignes sint, copiosoq; adipe, quemadmodum, & membranæ circumtegantur, & vestiantur, haud mirum est, quod mesentorio malè affecto dolor nullus notatu dignus excitetur, quod experimento quoq; probari ex pręnarratis historijs patere potest idque etiam se experimento comprobasse doctissimus Fernelius testatur li. 6. de part. morb. & symp. & si rei causam minime assignet; quod pariter colligere possumus ex altera historia, cuius meminit Beniuenius c 37. in hunc modum. Petrus Aldimarius filium habuit, qui cũ octauum iam ageret annum in corruptum incidit appetitum, quo calculos ruderaq; comedens in lentam tandem febriculam deuenit, indeq; procedente tempore, & uentriculus non continere, & vẽter fluere cœpit, adeoq; duobus his malis uexatus est puer, vt paucis etiam diebus e vita decesserit. Huius nos cũ annuente patre emortuum corpus incidissemus, repertus est callus inter uenas quas meseraicas appellant, à quo cum uenæ ipsæ adeò obstruerentur omnes, ut ferri inde sanguis ultra non posset necesse fuit puerum e uita migrare. Ecce quod nullius meminit doloris in hoc callo mesetenterii Beniuenius, Philippus Ingrassia li. de tumoribus p̃ter naturã, ubi de strumis agit

scribit

scribit se apud Iulium Pollucem leg.sse strumas circa mesenterium fieri, quod experimento uerissimum esse cógnouisse scribit. Cũ enim nigrum quendam seruum natum, liberum tamen postea factum ob furta laqueo suspensum publicè dissecaret in illius mesenterio (quemadmodum ab omnibus qui dissectioni assisterunt uisum fuit) strumas circiter septuaginta offendisse, præter quas in glandulis exitentes totidem ferè externe intestitiorum crassorum tunicę adherentes tumores propria singulos membranula cuiusdam uesiculæ instar contentos inuenisse, utriusq; autem generis tumores, uaria quantitate, & magni, & parui erant, atq; inter extremos qui ad oui Gallinacei magnitudinem perueniebant; & minimi ciceris paruitatem quamplurimi intermediæ quantitatis gradatim uisi sunt, qui singuli tumores dissecti, nonnulli lapideum gipsum, nonnulli uero glutinosam mucosamq; materiam, & interim liquidam quandam substantiam cõtinebant, ut postremo ac nouissimè genitus tumor liquidiorem, antiquor uero solidiorem substantiam præseferet; in reliquis uerò corporis partibus præsertim in iocinore, & splene sanus uidebatur, atque ab ijs, qui antea hunc hominem uiuum cognouerant relatum cõformiter fuit sanissimum donec suspenderetur extitisse; Quare & ex hac quoq; historia coniectari licet mesenteriũ nullo insigni sensu præditum esse, sed contra quipiam forte alteram à Beniuenio descriptã historiam c.33. obijciet quæ est huiusmodi Iulianus quidam iuuenis aliquin optimus, alui torminibus uexabatur, inq; dies magis, magisq; dolor uim capiebat, tantumq; aberat ut huiuscemodi doloris abditæ causæ depræhendi possent, ut nullis unquam præsidiis tolli, aut saltem leuari hoc malum potuerit; omnia enim uiscera sana videbantur, Iecur, lien intestina omnia nullam doloris notam ostendebãt, sed ille nihilominus magis magisque in dies quam ut tolerari posset urgente dolore ipso tandem e uita discessit, quare mortui corpore inciso, ut scilicet tanti mali causas dignosceremus, & sanis omnibus, ut putabamus, inuentis uisceribus, iubeo intestina amoueri, quæ dum gladio discindit minister in obscessum magnum incurrit, quo præciso materia multa nigrior, fretensq; profluxit encausto sutorio similis ex quo manifestam eius mortis causam deprehẽdimus; Atra enim bilis eò cõfluens huiusmodi abscessum paulatim effecerat; Ex hac Beniuenii historia collegimus in mesenterii abscessibus non solum dolorem excitari, sed & clamosum, quod nos superius negauimus, Huic difficultati sic nos satisfaciendum putamus, dolorem illum non in mesenterio sed in intestinis per consensum excitatum ea potissimum in parte, cui mesenterii, pars abscessu laborans iungebatur,

tur, quiquidem cum multa materia repletus existeret suo pondere intestina comprimendo, uel deorsum trahendo dolorem in illis excitare potuit, quinimo, & ab atrabilari materia contenta acri, & mordaci potuerunt extolli uapores eadem qualitate præditi, qui intestinorum tunicas insigni sensu donatas uelicando dolorem genere potuere. Alterum symptoma in propositis historiis considerandum se se offert, cur scilicet cessante iam sanguinis copioso fluxu, copiosus adeò urinæ fluxus subsequatur. Crediderim ego ex copiosa sanguinis e corpore manatione corpus exangue reddi, spiritusq; labefactari, ex quo fit quòd uirtutum omnium præsertim naturalium notabilis subsequatur imbecillitas, sicq; coctiones omnes diminutæ fiant, ac uis sanguinis effectiua hepatis disripetur unde plurimum aquosum, seu seorsum sanguinem generari contingit, quod & in malo corporis habitu affectis euenire quotidie experimur, hoc uenæ iam sanguine multum innanitæ replentur, in diesq; magis ac magis seroso humore excrescente ita opplentur ut illis onerosum iam sit naturaque utilioris auida quod sanguinis boni superest contineat, propellat uerò serum qui profluens per consuetas uias excernitur. Ne uero quis decipiatur animaduertat in maculę fundo sedimentum conspiciens, quòd laudabile uidetur id enim liquamentum corporis tubescetis quodam extitit, quod unà cum urina extrusum postmodum residet, unde nullam ob id salutis spem concipere debet, quod aliàs Eccellentissimum Medicum in Illustrissimo uiro fecisse scimus, sed potius certissimam mortem præsagire, nam mesenterij ulceris insanabili nullum inde leuamen accidere potest, quinimo potius corpus ex ea copiosa urinæ excretione magis attenuatur, citiusq; ad interitum patientem perducit; Nec est quod quis obijciat mesenterij ulcera insanabilia minimè censenda, cum maiori ex parte uenis conflatum sit, Galenusq; non solum dissectas uenas, sed & in magnis ulceribus amputatas ac rursus generatas se uidisse scripserit lib. de semine. & 14. Meth. nam id fieri statuit conspirante in unum robustissima facultate, cum materia seminaria copiosa, quas conditiones quis sanæ mentis in ulcere mesenterij detentis reperiri dixerit, in quibus pręter copiosum sanguinis fluxum, ea pars læditur, cuius ope potissimum coctiones & nutritiones celebrantur? quandoque tamen huiusmodi tumores ad exitum non perueniunt, nec sanguinis fluxus conspicitur nihilominus febris si accesserit ac alit. pręnarrata symp. moritur æger quod nos in illustri Scipioni Guerrerio obseruauimus.

Mirachialis affectionis dilucidatio. Cap. VIII.

ET si frequentissima illa affectio præternaturalis sit quam hypocondriacam, seu Mirachialem vocāt Medici, nihilominus illius essentię, nec non, & symptomatum causæ a paucis cognitionem haberi existimamus; qua de re de eadem verba facere in præsentiarum decreuimus, sapit namq; raritatem quādam, ac mirabilis non nihil, si illius essentiam ac symptomatum naturam spectemus, ita ut ex illius discussione non cō temnendam vtilitatem medicinæ studiosos percepturos arbitremur; & si enim quotidie medicos nonnullos, ac vulgares etiam illius uerba facere audias parum tamen vel nihil propemodum recte intelligere illius naturam comperies, quinimo & scriptores sicco admodum pede eius pertractionem pertransire manifestum est. Cum itaq; quispiā rugitibus quibusdam, flatibus, rutibus acidis, fluctuationibusq; in hypocondrijs vexatur, memoreq; detinetur, ac prętet causam timet, ac tactu circa medium ventrem pulsatio quędam præsentitur iam dubio procul hunc Myrachialem, seu Hypocondriacum appellant Medici; quod si non omnia, sed maior pars prædictorum symptomatum adsit, nihilominus eundem quoque eadem affectione laborare dicunt, ita ut nonnullos etiam nullis melancholicis symptomatibus vexatos hypocondriacos seu myrachyales appellent; meminit Gal. 3. de locis affectis melancolię; hypocondriacæ c. 7. de mente Dioclis; scribitq; hanc affectionem ob alteram causam ortum ducere, uel quod sit plus caloris quam decet habere in ijs venis quæ alimentum à ventriculo excipiunt, vnde sanguinem in ipsis crassiorem fieri contingit, vel quod vē triculi os quod intestinis continuatur inflammetur. Huius quoq; affectus meminit idem Gal. in com. in lib. 6. Hip. de morb. vulg. com. 3. per hæc verba. sed quibusdam potius rarò iam inclinante ætate, & affectu fluctuoso uocato præcordiali, & melancholico vexatis cum venere vtuntur inflari magis uentrem contingit Ijsdem quoq; ipsis ut assiduè coitum appetant euenit, Cur vero non omnes hoc morbo detenti melancolia corripiantur, & si omnibus ab affecta parte uapores melancholici eleuettur cerebrum impetentes ea est causa iudicio meo, quod fortes animales facultates principes internas obtineant, quæ validæ cum sint causis resistere possunt, vaporesq; iam dictos dissipare quod ex verbis Gal. colligere possumus, dū ait pueros, & indoctos in tenebris profundis terreri, minimè verò audaces, & doctos; agens enim in passo bene disposito facilius agit, & dicebat Au. 2. met. cap. 2.

 agentem

agentem debilem posse efficere actionem maiorem actione agenti fortis, & hoc propter diuersitatem subiecti in dispositione, seu præparatione, & 2. de gener. animal. c. 1. agens debile quando agit in materiã possibilem videtur esse maius, & manifestius quam sit agens fortius, quod agit in materiam difficilis possibilitatis, à pari, & nos dicimus vapores melancolicos ab infernis partibus eleuatos, sursumq; petentes nonnulli melancolica excitare symptomata, aliquibus vero minimè, pro diuersitate subiectorum, quę minus, vel magis apta sunt ad suscipiendam, vel arcẽdam noxam ab illis illatam. ex quibus patet perperam Medicos Mantuanos à Monardo epist. 1. lib. 17. redargui, eo quod scripsissent D. Aurelium Recordatum hypocondriaca affectione seu mirachiali laborasse, cum mente sana constaret, rectuis enim in illos animaduertisset, inquiens illum non laborasse melancholia hypocondriaca; cum affectionem hypocundriacam simpliciter dictam nonnullos uexare quotidie obseruemus, quibus nulla vel saltem leuia admodum melancholica symptomata eueniunt. Hosce ut diximus flatus plurimi infestant; vnde non immeritò Gal. tum 3. tum 5. de loc: affect. nec non & 2. de symp. caus. hunc morbum hypocondriacum flatum appellauit. Arabum verò sectatores Mirachialem morbum, seu mirachiã dicunt, eo quod Abdomẽ Arabibus Myrach vocatur, in quo loco plurimi flatus percipiũtur, qui hinc indè commoti rugitus illos excitãt, qui frequentissime nedum ab ęgrotantibus, sed & ab assidentibus audiuntur; Nec tamen hoc à ratione alienum putandum, vt quidam falsò imaginati fuere, & si enim flatus ab imbecillo, diminutoque calore fieri manifestum sit, & partes illæ affectæ, quę flatibus redundant, calida in temperiè ęstuent, non tamen ob id censendum flatuositatum generationi obstare, quinimo potuis maximè fauere; Nam ut inquit Au. & si in is non reperiatur sitis, & adsint ructus, & ventositates frigiditatem præ se ferentes, non tamen sequitur quin causa huius affectionis possint esse calida, eo quod calor extraneus, qualis est in taliter affectis, facit exhalare calidum innatum, & ipsum debilitat, hincq; fit vt calore naturali coctionum opifice labefactato, sequantur cruditates, ructus, & flatus copiosi, eo quod calor pręter naturalis lædit formam naturalem caloris intrinseci, & corrumpit ipsum. Pulsatio illa tactui quam maximè manifesta, quæ subter pręcordia præsentitur ab eadem in temperie calida ortum trahit, ut multi existimarunt. nam temporũ arterias per febres vrentes, & si à potu meri largiore, & in capitis doloribus à solis ardore excitatis ob pręter naturalem caliditatem maximè pulsare docet Gal. 4. de diff. pul. c. 1. & com. 9. 3. com: in 1. Prorr. Hip. quæ ratio & si veritati consentanea sit, nihilominus, & aliam causam

sam huius pulsationis à nobis excogitatam subnectere placet ad quã excogitandam ex lectione Mundini, & Carpi Anatomes excitati sumus, & est huiusmodi. In mesenterio plurimas glandulas reperiri omnes consentiunt; quas Vessalius, unà cum alijs Anatomicis in hunc vsũ fabrefactas à natura scribunt, ut scilicet uasis, quæ per mesenterium copiosa disseminantur fulcimentum quoddam, ac firmamẽtum essent, ne scilicet in magnis, atq; uiolentis motibus disrumperentur, lacerarentur uè. Faloppius verò hunc alium ipsis usum ascribit, ut scilicet obstent quo minus uasorum ductus comprimantur, vel à ræpletis intestinis, vel à prono decumbente animali, vel compresso abdomine aliquo alio modo. Nos utrunq; vsum præstare posse contendimus, si naturaliter sint constitutæ cum spongiosiora rara, & leuia corpora sint at si humore aliquo crasso, terrestriq; qualis melancolicus est, repleantur, earum cauitates fit ut potius comprimant uasa; atq; distributioni succorum impedimento sint; replentur itaq; in hypocondriaca affectione, ut testatur Mundinus in Anatome c. 13. cui adstipulatur etiã Corpus huiusmodi glandosa corpora humore crasso, atro, & melancolico, assato scilicet sanguine, qui in uasis multiplicibus quibus abũdat Mesenterium continetur ob calidam eius partis intemperiem, verum cum in centro Mesenterij grande glandosum corpus reperiatur insigniores, ac primas uasorum dissectiones suffulciens, hinc fit ut ibidẽ arteria magna, quæ iuxta venam causam per dorsi medium versus sinistram partem perrepuit crasso humore glandoso hoc corpore oppletto, ac reliquis etiam glandulis circumiacentibus eodem modo ex humore melancholico vrgentibus comprimatus, sicq; non solum ratione calidæ intemperies, sed etiam ratione compresſionis vehemẽtius pulsare in sinistro hypocondrio persentiatur; quæ trinam pulsatio maior, faciliusq; se se offert tangenti, eo quod hac affectione detenti ex carnes euadant, atq; circa eam pręcipuè regionem extenuentur siquidẽ Gal. per initia lib. de introduct. act. pul. scriptum reliquit arteriarum quæ partibus ex carnibus insunt pulsationem claucis percipi, earum vero quæ in carnosis sunt obscurius; nisi forte ex tabuerit animal, nã tic motus arterię, quæ spinæ incumbit, tangentibus epigastrium, plerunq; deprehendi solet, quòd pariter lib. 1. de dig. pul. per hæc uerba repetit. Iam uero maximæ arterię, quæ secundum dorsum est sita, cuius fugit pridem motus, simulatq; contabuit animal ad abdomen motus percipitur. Atque quis compresſionem arteriæ à corpore glandoso grauiori ex repletionem humoris terrestris affecto minimè (qđ nos facimus) inter causas pulsationis maioris illius reponendum contendet auctoritati Gal. inixus; ait namque, Gal. loco paulo antea cita

lo; Arteriæ quippe leuiora corpora ubi distendantur facile secum at-tollunt grauiora ægrius, prægrauia autem ne mouent quidem; si ergo grauiora ægrius attollunt arteriæ, ergo tanto segnior erit motus arteriæ magnæ quanto grauius à glandoso corpore comprimetur. Cui sic satisfaciēdum putamus, verum quidem esse arterias grauiora corpora ægrius attollere, idest maiori cum conatu, unde fit uehementior motus earum, per grauiora enim corpora intelligenda sunt, quæ licet arteriæ vim inferant, nihilominus à motu arteriæ superari, & abigi possunt; quod experimēto patet; si enim digitis arteriam brachij leuiter comprimamus motum naturalem percipimus, at arctius cōprimentes aliquantulum uehementiore pulsatione digitos percuti manifestè cognoscimus, maiore conatu scilicet natura arteriam mouente, ut onus sibi graue propulset: at si aretißimè arteriam compresserimus uix motus percipietur, ut potè succumbente natura oneri grauißimo, & cuius propulsationem assequi non potest; sic in inflammata particula nō solum ratione caliditatis excedentis sed etiam compresionis oritur pulsatio; dicebat namq; Gal. 2. de loc. aff. c. 3. non solum dolorem inflammatis partibus oriri, eo quòd dum attolluntur arteriæ; ab adiacēte carne comprimuntur, & ipsam comprimunt, sed eadem de causa, & inflammatas partes pulsare, & quantò maiores fuerint tumores, atq; inflāmmatorij affectus, tanto magis, & pulsatio, & dolor aderit, quod etiam c. 1. lib. 14. met. med. confirmare uidetur dum ait pulsationem magnæ phlegmones proprium esse symptoma; statuamus itaq; contē-tum in glandibus mesenterij humorem crassum melancholicum non solum arteriæ magnæ pulsationem grauius comprimendo uehementiorem reddere, sed & obstructiones uasorum, quę suffulciuntur, augere, sicq; calidam intemperiem partis intendere, ex quo fit ut assato magis sanguine, humor melancolicus in corpore redundet, atque iam enarrata symptomata excitet. Reliquum modo est vt declaremus undè ortum trahant multæ serositates, aquoseq; materiæ quę in hypocō-driaca affectione dicta multiplicantur, atque cum patiens altius spiritum trahit fluctuationem in hypocōdrio pręsertim sinistro excitat, quæ & si uiolentius corpus dimoueatur facile persentitur; iecinore phlegmone obsesso, pręsertim caua ipsius parte, protinus etiā venas, quæ in mesenterio sunt unà phlegmone laborare, necesse esse tradidit Gal. lib. 13. Met. in calce c. 14. & e contra etiam male affectis mesaraicis, hepar quoq; malè affici non est dubitandum, quinimo Gal. 5. de locis aff. c. 7. scribit mesentericas uenas habituali intemperie affectas facile posse hepati, præcipuè partibus simis, eandem intemperiem communicare, quamobrem cum superius statuerimus, intemperiem calidā

præ-

præternaturalem in hac affectione in mesenterio reperiri, ex qua naturalis eiusdem calor debilitatur, haud à ratione alienum erit si eadē hepati comunicetur, vnde etiam sequatur eiusdem temperamenti vitium, sicq; eius operatiões quę eiusdem caloris naturalis medio perficiuntur, vitientur, ita ut sanguificatio recta minimè sequatur; sed aquosior sanguis plus iusto progignatur: præterquam quod & offensa uentriculo quoque comunicari potest, unde cruditates multæ generentur, maleq; complectente ventriculo in illo fluctuent, & in intestinis etiam, in quibus quoq; concoqui alimentum in transitu per ea facto testis est Gal. 4. de vsu partium, quorum etiam facultates quatuor ministrantes, cum omnia mesenterio hęreant, ex eiusdem læsione, offensionem pati non est ambigendum, vnde nec ipsa recte continē do cruditatibus ad fluctuosum motum gignendum occasionem præbent. Verum quia semper nos obseruauimus nullis euacuationibus quamuis repetitis licet cætera symptomata conquiescant nunquam tamen fluctuationem tolli, nec etiam imminui ob id cogimur affirmare aquositates huiusmodi aliquo loco contineri à quo nullo pacto possint vel saltem admodum difficile ammoueri cumque hanc esse ventris magnam cauitatem existimare nequeamus, si quidem hoc dato, qui hoc morbo detinentur tandem hydropici fierent, quod non fieri usu probatum est, in hanc deuenimus sententiam inter binas tunicas, seu membranas mesenterij corpus cōstituentes aliquam serosi humoris portionē cōtineri, nāq; binæ hæ membranæ multa intercedēte pinguedine inuicem distant, ut enim homo copiosa vndecunq; abundat pinguedine, sic mesenterium quoq; pręinguæ adipiscitur sanguine ibi ex uenis resudante, membranarumque ui in adipem mutato; At cum pręternaturalem calorem membrum istud in hac affectione occupasse diximus, fit ut pinguedo hæc paulatinè procedente morbo liquescat, ac cōsumatur, sicuti enim calor feruētissimus testimonio Gal. in com. 72. comentarij. 3. in 3. lib. Hip. de morbis vulgaribus carnem fundit ita moderatior, minusq; feruens pinguedinem liquare ac consumere potest, liquata itaq;, & consumpta pinguedine inter membranas mesenterij binas mediante, fit ut locus intermedius vacuus derelinquatur, qui postmodum paulatinè icoroso humore à venis mesenterij resudante repletur, verum quia hæ membranę intestinis annectuntur, fit ut illis compressis, uel retroactis moueatur quoq;, & unà mesenteriū uniuersum, sicq; icor in illo contentus fluctuans motū illum undosum, ac strepitum edat Non enim Rhondelitio assentimur, qui in Mirachiali affectione intemperiem siccam cum aliqua caliditate, sine humoris affluxu in mesenterio reperiri literis mandauit. Vtinam aliquando mi-

hi liceat hominem aliquem hoc morbo peremptum dissectum conspicere ut certiores effici ualeamus an res ita se habeat, quemadmodum opinamur nec ne. Sed fortasse quis aduers⁹ dicta nostra instabit; quod vno & eodem tempore in Mesenterio intemperiem calidam & frigidã quæ contrariæ sunt, nec in eodem subiecto eodem tempore se compati queunt, inesse uoluerimus in hac affectione, Cui sit satisfaciendum putamus. medicis mos esse in temperiem frigidam vocare cum calidi naturalis temperies vel á frigido, uel a calido imminuit, modo calor naturalis idem subiecto est cum calore præternaturali quinimo præternaturalis calor ipse naturalis est mutatus ad igneam qualitatem; Naturalis namq; animati corporis calor nunque naturalitatis nomẽ ammittit nisi extra primos suę temperiei gradus erumpat, quibus trãsactis extra propriam temperiẽ ignea caliditate defertur, atq; igneus tunc præternaturalisq; efficitur, at non uniuersaliter per totam ipsi⁹ caloris essentiam, calor naturalis præternaturalis euadit, neq; enim latitudo subito aquiritur, deperditurue, sed paulatinè naturalis innaturalis euadit, atq; sicuti dũ naturalis erat, salubres edebat actiones ita quamprimum prolabitur in gradum caloris extraneum, statim lęsio actionum sequitur, uerum cum inchoata præternaturalitate caloris naturalis multæ quoque super sint gradus caloris differentiæ quę naturalitatis adhuc naturam obtinent, & nondum permutatę, igneæq; effectę sunt, & naturaliter agunt, & simul etiam existunt cum gradu caloris præternaturalis præter naturam excalefaciente & operante, sicq; calor naturalis alicuius partis lapsus à suę naturalitatis temperamento, cum totus non sit præternaturam effectus, lęsas tantum, & nõ deperditas suas obtinet actiones sicq; duo caloris gradus quorum vnus præternaturam, alter naturalis existit in uno, & eodem subiecto inesse possunt. atq; vnus secundum naturam, alter præternaturam agere potest, non tamen seuinctim agere dicimus, sed dum una vincti reperiuntur, idem enim in radice, & fundamento existunt calor naturalis, & præternaturam, & solum secundum gradus metasq; quasdam distincti. cum itaq; in mesenterio intemperies calida, & ignea introducitur, læditur calor naturalis, ac minuit vnde deprauatè ac diminutè operatur, hincq; fit quod frigida etiam illi dicatur inesse intemperies, quæ tamen re uera frigida non est, sed calida, at quia imminutus est calor naturalis hinc fit ut priori naturali suo temperamento comparata frigida dicatur, ex dictis itaq; iam satis patere existimo qualis sit hypocondriacæ, seu myrachialis affectionis dictæ, ac illius symptomatum essentia. sed antea quàm huic capiti vltimam manũ imponamus mirabilem hypocondriacæ mulieris nobilissimæ Vrbis

nostræ

nostræ libet subscribere historiam. Hęc cui nomen Laura Grignana ualetudinariam fermè continuò vitam ducit quemadmodum, & qui hac affectione laborant ducere cõsueuerunt; ac cum utero gerit, tũc longe melius multum se habet, cum tamen prægnantes propemodum omnes malè se habere obseruatum sit, pręsertim vero tũnc melius se habere solet cum grandiusculum fœtum utero gererit. Cuius rei causam nos eam esse censuimus quam Arist. assignat. 4. de gen. animal. 6. dum ait quod quibusdam mulieribus euenit ut prægnantes melius se habeant in quarum corpore exigua continentur excrementa quę absumi possunt cum alimento quod fœtui administratus, licet enim mulier hæc multo excremento redundaret tamen illius portio cum modo dicto absumeretur melius se habebat, addamus quoq; fœtũ calore proprio utero contentum fouendo mesenterium flatuum generationem prohibuisse, rectiores coctiones processisse, unde & minus ingratum tunc temporis uitam traducere consueuit.

Sanguinis mirifluxus in lienosis. Cap. IX.

IN lienosis quibusdam obseruauimus repẽtinos sanguinis fluxus non solum per intestina, sed & per vomitum, semelq; etiam vnà per vrinam profluẽte copioso sanguine; cuius non vulgaris euentus uerba facere hoc loco decreuimus anno. 1570. Nicolaus Gherardutius uir, cuius lien ualdè intumuerat sanguinis nigricantis, & grumosi libras amplius decem per secessum, & uomitum excreuit, vnde lienis tumor lõge minor quam antea fuerat, redditus est, nihilominus cum intemperantissimus esset rursus intumuit, & postmodum per annum à prima sanguinis excretione in alteram consimilem incidit, ex qua in hydropem deuenit, & obijt. Patritio Cizzolio in vrbe nostra idem ferè contingit; lienosus uir hic erat, incidit in sanguinis fluxum per annũ & vomitum detumuit lien, sanatus est, sed tertio post anno rursus eadem sanguinis reiectione tentatus vitam cum morte commutauit consimili morbo Reuerendissimus Marcus fidelis Gonz. Episcopus Mantuanus anno. 1583. decessit. Monacus quidam Carmelitanus cũ lienis tumore diù laborasset repente in sanguinis reiectionem copiosi, crassi, & fœculenti per uomitum extramissi incidit, eadem die, & per aluum eiusdem generis sanguinem extramisit, & die sequenti sanguis quoque per uias lotii exiuit; cumque interim nullius doloris vlla in parte conquireretur animam unà cum sanguine fudit. Sanguinem ab hepate, uel liene profluentem per ventriculum uacuari posse

testis est Gal.5.de loc.aff.capite 5.& 6.eiusdem capite 1.quod pariter confirmat Hip.lib.5.morborum popularium historiam recensens illius qui iuxta curriculum habitabat qui sanguinem noctu uomuit à liene profluentem,per secessum uero eundem sanguinem excerni posse non est ambigendum, quod uerò hepatis presertim gibæ partes per urinam expurgari possint omnibus compertum est. At de liene non ita manifestum, quandoquidem in re hac Gal. sibi ipsi contrariari uidetur,cum lib.13.Met.Med.hæc habeat. In liene uerò constat alteram dumtaxat esse superflui vacuationem, cumq; per renes agatur,nulla huic uisceri euacuando uia pateat. 2.uero lib.de arte curatiua ad Glauconem ita scribit.Quod uero in gibris Iecoris per urinas simis uero partibus per aluum excrementa ducere oporteat,uisceris ipsius situs indicat, quodque pulmonem,& thoracem per tussim repurgare conueniat, uentrem, ac stomachum vomitum intestina alui deiectione,quemadmodum lienem quoque & renes per urinam. Vidit hanc contradictionem in Gal.dictis Amatus Lusitanus & cent.6.cur.39.in scholio conatur saluare Gal.legēdo illius dicta disiunctiuè quēadmodum Leonicenus interpretatus est in sua uersione,ita ut sensus sit;Intestina expurgari per inferiores excretiones, quemadmodum & splenem, ibiq; sit sui sententię; & punctus & postea sequatur; & renes per vrinas.Sicq; concludit Amatus splenem ipsum per vrinas nequaquam expurgari posse,inuehiturq; in Andream Lacunam, atq; Achachiam uiros de re medica optimè meritos, illis imponens quod male Gal.dicta interpretati fuerint, minimeq; græcum exemplar curauerint in quo tamen ipse potius reprehendendus; nam in Græco exemplari Basileæ impresso,quod apud me est, atq; à linguę græce peritioribus emendatissimus censetur ita legitur tex.qui difficultatem facit ἔντερα δὲ ταῖς κάτω διαχωρήσεσιν ὥσπερ. καὶ σπλῆνα καὶ νεφροὺς μεταῖς δι' οὔρων. quæ latinè sonant;Intestina autem per inferiores excretiones,(& hic punctus) quemadmodum & splenem,& renes per vrinā. quod uero per urinam splen expurgari possit,ratione, aut. & experimento comprobare libet aduersus Amati sententiam, quam pariter insecutus est Aloysius Mundella in 3.dialogo, & primam rationem ex anatome deducimus. Nulli dubium esse debet ab epate ad lien deriuari uenarum propagines plures per quas sanguinis pars fęcalis ad lienem deducitur,minor enim sinistræ uenæ portæ trūcus inferiori omēti membrana suffultus,transuersim ad lienem tendit,ac multiplici ramorum serie cauæ lienis sedis medio implatatur, cum itaq; per huiusmodi uias humor melancolicus ad lienem deriuetur, quid prohibet per easdem,quod superuacaneum est,in ipso liene ad epar quoque deriuari,

tinuari, & inde ad venas emulgentes renes, & uesicam sero permixtū delabi. Certe nihil, quod ipse videam, nam si quis obiecerit venas illas ab epate in lienem deriuatas in cauā hepatis partē implantari minimè uero in gibbā, & per cōsequēs quòd per illas fertur per seccessū, & non per vrinā excerni. Rñdendū erit oēs anatomicos indubiè asserere ab extremis Iecoris partibus ex ipsius concaua sede exiguas uenularū propagines ad mediū Iecoris tendentes inuicē coire, maioresque uenas cōstituere, atq; ex maiorib' illis rursus grādiores tātis per effici quousq; in uenæ cauæ caudicē finiant, pari etiā ratione ad cauæ ipsius venę generationē ex summis Iecoris finib' in gibba ipsius sede innumeræ venularū propagines oriuntur, q̄ versus iecoris mediū prepentes, in insigniores venas coeūt. atq; hę rursus in ampliores eo vsque colligunt donec venā cauā dictā cōstituunt, à qua venæ emulgen tes ad renes deriuantur, vtrarūq; harū venarū cōcauæ scilicet & portæ rami per iecoris corpus exporecti extremis osculis inter se conniuent, atq; multis locis congredi, atq; cōtinuari manifestè cōspiciunt, ita ut osculis istis ita iter se cūiunctis, qđ ex oibus simarū partiū venis exierit ad gibbas partes per dictas partes transumat & è cōtra à gibbis ad simas ut Gal. 5. de loc. aff. c. 6. clarissimè docet. manifestū itaq; à uena portæ ad uenā cauā patere uiā, & transitū 2. propositū argumento sic probamus. Humor unusquisq; in corpore nostro propriam habet serositatē Gal. testimonio 2. de facul. natural. c. vlt. & Clarui's in com. 38. vbi id non solū ex propria, sed & Platonis & Hip. sententia astruit. Vsus harū humorū serositatum ex eodē Gal. 4. de vsu par. c. 5. est, vt facilius per corpus ducantur, at cū id munus expleuerint fiunt corpori onerosæ, ac excrementa, q̄ propriæ per renes, & vesicā excernere solet natura, vt Gal. citato c. vlt. lib. 2. natural. facult. docet, cum itaq; humor melancolicus unà cū propria serositate ad splenē deuenerit serositas illa excrementitia fit, atq; à splene tanq̄ quid onerosum expelli debet, qđ nulla alia uia magis decenti à natura expleri potest, quā per uenas superius dictas ad epar, inde ad uenā cauā, & per emulgentes venas ad renes, & uesicā qđ pariter experimento sensato comprobari potest, vidimus aliquando (& ipse id bis adnotaui, in tumoribus lienis urinas nigricantes, & fuscas emanare, quòd vtique indicat illas decedere ab humore atrabilari, si Gal. credimus 2. de diff. feb. ubi de pleuside uerba faciens inquit, si sputum excreatum nigrum erit, significat in apostemate computruisse humorem melancolicum, & iure optimo Auic. fen. 15. 3. cap. de signis apostemate lienis inquit, quòd cum splenitici se multum exercent deriuatur humor melancolicus ad uias vrinæ, & vrinæ fiunt nigræ, & Galen. in 6. de

morb.vulg.com.5.tradit quod vrinę nigræ colliquati lienis sunt notę. Addamus Hip. aut. lib. de affectionibus quo loco tradit lienosos curauit perdiu reticorum usum, & inter recentiores Holerius c.de splenicis in scholio inquit Neq; tamen negamus industria naturæ aliqñ humorem melancolicum per renes,& uesicam expurgari,sed ut conciliemus Gal.dicta ad ipsius aut.6.cap.13.lib. Met.Med.dicimus minimè ibi Gal.uoluisse lienem nullo pacto per urinam uacuari posse, & si id uerba illius prima facie significare uideantur, sed sensus genuinus illius loci est, quod non brinæ viæ pro lienis phlegmonis euacuādis manifestæ,& propriæ insunt ut scilicet simæ eius partes per intestina gibbę vero per renes,queadmodum cernimus in epate,quia nullum vas lieni à natura insitū fuit,qđ recto tramite illius excremēta ad vrinæ vias deducat,vti fuit ipsi hepati,& ob id quoties euacuandū est viscus istud debet euacuari per intestina,quia natura illi uias pro hac euacuatione moliēda manifestas recto eo ducētes incessu excremēta donauit,nō tñ negaret Gal.quin,& aliquādo per uias urinæ expurgari posset lien cū sanguis ob vno viscere ad aliud,& particulariter à liene fluēs migrare posse clarissimè docuerit ī 3.com.1.li.Prorrhet.Hip. tex.33.& Aræteus li.1.c.2.sic scriptū reliquerit.si gula, aut ventriculus sanguinem vomūt nō ita terribile est, & si valdè copiosi sanguinis vomitus est,neq; longa curatio est,neq; vacua,si à iecore aut liene prodeat non facile id fit,neq; cōtinenter,namq; in ventriculū & intestina expeditus hæc uiscera sanguinē propellūt,haud ita tñ quin credēdū sit hæc eadē ad superiora uidelicet pulmonē,& arteriā posse retrudere;ex quibus Aratei verbis facile colligere possum⁹, qđ sicuti sanguis à liene exiens deriuari potest ad pulmones,& arteriā,multo certe facilius ad locij uias detrudi poterit. Quāobrē cōcludimus in ægroto nostro sanguinē à liene manātē p secessum vomitu, & p vrinā excretū fuisse,& si fortasse q̃spiā quoq; ambigere posset ad ventriculū minime regurgitare potuisse Vesalij auctoritati inixus,q aduers⁹ oīum ꝓpe modū recētiorū,& antiquorū placitū tradit,nō dari meatū in ventriculo,cuius medio lien in vētriculū succū melancolicę eructet;nā data huius sententiæ ueritate,instantia tñ nulla est,nā idem Vesalius fatetur à uenis in liene implātatis nōnullas venas oriri,q̃ in sinistro vētriculi latere pertingunt,quibus medijs sanguinē melancolicum à liene ad ventriculū deriuari potuisse nō est ambigendū, præsertim cū Gal. lib.3.de nat.facult.cap.13. fateatur lienē mediantibus uenis quibus cum alijs membris societatum habet diuersis temporibus trahere ac in vnum quodq; mittere posse,& alio tpe excrementū effundere, alio rursus aliquid proprij nutrimēti attrahere,atq; non solū, a iecinore,

& lię-

& liene aliquid in uētriculū per ea per q̄ ex hoc in illa prius subijt deferri, sed etiā ab ultimo, & summo corpore aliq̄d intrò reuerti, quare dato & nō concesso verā esse Vessalij sententiā nihilo ĩus sententiæ nō stræ minimè aduersabit, quāto magis si falsa fuerit, qđ cōmuniter sentiunt Anatomici ferè oēs; & Realdus Colūbus exēplo nobis satis aptū facit, nā li. 15. de ijs, q̄ raro in Anatome contingunt sic scribit. In Cardinali Cibò vena quę à liene ad os uentriculi tendit insignis erat magnitudinis, quæ quāplurimū ob anastomosim, uel fracturā reserata est, illico ventriculus sanguine repletus fuit, & non modo uentricul^9, sed intestina omnia, licet dū adhuc uiueret in morbo ipso tum per uomitū reiecisset, tū per secessum deiecisset, quā sectionē dū ego diligenter peragerem ob subiecti dignitatē, ac morbi raritatē aderat Ex. Anton. Musa Brasauolus Ferrariensis. Verum cum sanguinis profluuia alterum trium modorum fieri testetur Gal. lib de diff. symp. & 4. de locis aff. reserato scilicet aliquo uasis osculo, aut rupto, uel eroso uaso, aut rarefactis uasorum tunicis, quem tamen sanguinis fluorem. 3. modo dictum ad osculorum apertionem reduci posse ipse met. 3. de causis symp. fatetur, uidendū est quo modo in prænarrato ægroto extrà fluxerit. Non utiq; dicendum quod rupto aliquo uase id euenerit præsertim efatu digno in liene existente, nam si sic accidisset, sanguis potius in vētris inferioris cauitate collectus fuisset, quod & si ex mēbris ipsius sicu clarissimæ pateat, libet tamen, & experimento id confirmare quod à vulneratis in ea parte desumi potest, hi namq; in hypocondrijs grauitatē sentiunt ob sanguinis in cauitate transfusi copiā, & doctiss. Vessallus in lib de corp. hum. fabr. 5. c. 9. historiā recenset Bello armati insignis Iurisċōsult i mortui ex paruo venę portę caudicis abscessu erupto, unde vniuersus illius corporis sanguis in Peritonei cauitate trāsmissus fuit Mirandū sanè qđ Aratæus uoluerit li. 1. c. 8. disrupta caua vena ventriculū, & intestina repleri, nisi dixerim illius fuisse sententiā non solū imum uentrē, sed & uentriculum, & intestina ob copiam repentè fluentis sanguinis repleri, quod illius uerba uidentur sonare. meminit Amatus Lusit. cent. ca. cuiusdam qui ex frequenti vxoris super se in re uenerea decubitu, quæ corpulenta, & uasti corporis erāt in uenæ cauæ rupturā incidit, & de repente omni sanguine extrauenato mortuus fuit. Nec tamen Nos ab hac sentētia auertere debet Gilberti sententia, qui referente Nicolo dixit, quod non semper sanguis qui exit propter rupturam venę chylis in concauitatem uentris effunditur, sed infra pinguedinem quam chylis & renis circumueniunt retinetur, & rursus per venæ rupturam per quam exiuit intra venam fertur, & subintrat, & per concauitatem eius cum

vrina emittit, hoc enim ita imaginariũ est quẽadmodũ, & aliud eiusdem assertũ, sanguinẽ scilicet in cauitate Peritonei extrauenatum residẽtem, rursus carne epatis spongiosa, & cauernosa imbibi, & postea existente epate forti per uenas capillares ad renes transmitti concludamus itaq; ad rem nostrã, conuersi sanguinẽ in lienosis iam memoratis potius per apertionẽ osculorũ uenarũ lienis profluxisse, quam alia de causa, sanguine melancolico, sua acrimonia stimulãte uenarũ ostia, illarũq; apertionem multã sanguinis serositatem, quam in lienosis ob deprauatum sanguificationis munus redũdare manifestissimum est, & experimento constat, quod vero nimia sanguinis humiditas serosa, fluxionem eiusdem reseratis uenarũ osculis quã maxime excitare possit dimissa ratione experimento comprobatum habemus quod ex Io. Matthæo de grado collegimus, & est huiusmodi in prima parte practicę c. 25. Fluxus sanguinis plerunq; pendet ex superfluitate humiditatis, & istum casum uidi ego in una Moniali in qua non ex abundantia humorum, nec aliqua causa primitiua vt a casu, vel percussione, emanabat undequaq; sanguis, & per sputum, & per nares, & per urinam, unde in prima pręsentatione quasi per omnia euacuatoria uidi eductionem sanguinis notabilis quantitatis, ita ut ascenderet ultra 18. libras, & tamen erat exilis naturæ & macilenta, & phlegmatica, tentaui; pro cura propter debilitatem solum uentosas siccas in spatulis, & immediate facta cutis eruptione impletæ sunt ventosæ (sanguine) nolui ullo modo tentare phlebotomiam propter debilitatem sed non habens aliud ingenium ad curam deditandem. 3. 1. Philonij Persici cum timore, tamẽ per Dei gratiam de casu quasi desperato sanata est infrà duas horas. Addamus nos quotidie obseruari in lienosis fluxũ sanguinis narium frequentem, & ipse recordor dum primis annis medicinam facerem me uisitasse fabrum quendam ferrarium lienosum hominem, cui Icorosi sanguinis ex uenula gingiuę libræ amplius octo per totum diem, ac noctem extra fluxerunt. Concludamus itaque ex membris naturalibus atq; ex ipso liene aliquando excerni sanguinem qui nonnunquam per secessum, & uomitum aliquando etiam per vrinę uias extramittitur, quod & si satis ex p. historijs colligere possimus libet tamen, & hasce subnectere. Io. Langius epist. 40. historiam scribit cuiusdam Abbatissæ in monasterio Nori cori propè oppidum Houum forum cui nomen sebigepfort quæ 58. annum excesserat, hæc cũ circa hypocondria quotannis dolore citrà febrem corriperetur, spõtaneo copiosi sanguinis uomitu a morbo liberabatur, & Heydelbergẽsis pyrobolarũ magister ferè septuagenari' cũ magnis circa pcordia terminibus diuelleret repẽte noctu sãguinis plusq; librã euomuit, &

conualuit. Ita ut dubio procul à nobis statuendum sit naturam aliquã do naturalia membra sanguine excreto criticè ab illis deonerare. Sic legimus apud Holerium in scholio 48. quod Archembault Aduocatus per aluum vomitum, & urinam, interuallis sanguinem reddebat ætate virili. Sed hæc sint satis pro præsenti capite.

Intestinorum obturatio mira. Cap. X.

Obilissimus eques Carolus Nuuolonus iã in senio cõstitutus alui suppressionẽ incurrit anno 1559. 11. Februarij, quã arcere tẽtarũt Medici medicamẽtis & clysterijs, q̃ nihil per inferius educebant, exhibitum quoq; oleum amigdalinũ ad on. 6. pondus qđ tamen nec ipsum quicquã eduxit per inferius, ultimo loco ceream candellã per anum indidere, cuius portio ad cubitalẽ longitudinẽ intromissa, nitida, nullisq; fecib⁹ deturpata extracta fuit, nulla tamen nec proinde excretione subsecuta; Aquæ thermales quoq; ex Aquario ꝓpinatæ, q̃ & ipse ad in trà corpus detentę nihil profecerunt, quare ab undecimo decubitus die extinctus, tũ febris ualida, & indeficiẽs superuenisset, unde Medici morbi causam indagaturi, cũ assentientibus propinquis iussu Principum dissecare decreuerũt, quo facto intestinũ rectũ in parte superiori, ita per digiti transuersi longitudinẽ coiuisse, ac coaluisse inuenerunt, ut uix tenuioris funiculi crassitudinẽ ęquaret, utrinq; in cõfinio intestini partibus in tumorẽ quendã ueluti glandulosum eleuatis, ex quo factũ, quominus fœces in superiorib⁹ intestinis genitæ per cõsuetã, familiarẽq; regionẽ naturæ detruderent, quinimo nec thermalis aqua coangustatã partẽ potuit pertrãsire, sed in monoculo cõgregata, reperta; Intestina quidẽ nõ solũ ex flatuũ repletione, sed etiã ex acrium humorũ frigidęq; ac uitreæ pituitæ redundantia, atq; etiã ex intẽperie sola dolere posse oĩbus receptũ est, quinimo & ulcera frequẽter patiunt, & apostemate corripiunt, atq; etiã suppurant, quemadmodũ Gal. com. 8. 7. libri aff. docet. At quod aliqua in parte ita arescant, ut transitus per illa intercipiatur rarum admodum est nec antiquiores scriptores, qđ meminerim docuerunt; & si Gal. lib. de loc. aff. ca. 2. id olfecisse uideatur, per hæc uerba. Atq; interdũ alij quoq; dolores & quidem vehementissimi in sublimioribus intestinorum partibus eueniunt, grauiter uomitionibus cruciantes, adeò ut nonnulli, sub finem stercus quoque euomere conspiciantur, à quo affectu uix unquam aliquis sanus potuit euadere; Nunc Ileon (idest Voluutum) uocant nonnulli etiam Chordapson, cũ scilicet tumor aliquis emineat

In tenuuium intestinorum parte, ut uideatur intestinum ad cordæ similitudinem conuolutum; hactenus Gal. sicuti itaq; animalium intestina arte intorqueri scimus, fidibus parandis in liræ, testitudinis, similiumq; musicalium instrumentorum usum, ita & alipuando exigneæ humoris alicuius caliditate ita arefieri in corpore humano intestinū contingit, ut in cordæ seu funiculi formam redigatur, ut nec spiritus quidem transitum admittat, quod uerò in corporæ nostro humores ignei generari possint & adurentes nulla profectò indiget probatione, qui in intestinum aliquod prolabentes, istud arefacere possunt, quemadmodum ex igne materiali lota, & membraneam paginam arefieri, atq; adminimum redigi conspicimus, quod in prænarato bene factum censeo, qui cum ex ætate ad ueneræos congressus minus aptus esset, frequenter ad excitandum ueneris stimulum pharmacis quibusdam calidissimis utebatur, ut audiuimus à familiaribus ipsius: Quod uero in ipso toto ægritudinis tractu nullus uomitus excitatus fuerit, quod euenire consueuisse testatur Gal. loco allegato id fuit in causa; quod non intestina tenuuia, & superiora laborabant, sed dumtaxat inferiora, crassioraq; undequæ per os ingerebantur liberum e uentriculo ad intestina, ad eam usq; affectam partem transitum haberent ita ut meseraicarum uenarum medio ad hæpar delatum alimentū corporis nutritioni distributum inseruire posset, foeces uero ex calida ualida in temperie multum exsiccabantur, atq; in uarijs intestinorum anfractibus collocabantur, in quibus non solum per dies; sed & per mensem nulla insigni noxa suboriente retineri posse non semel obseruatum est. Quod Rasis 9. cont. testatur per hæc uerba Vidi quandam mulierem paraliticam, cuius uenter constipatus est per mensem unū, & Nicolus ser. 5. c. 37. tractatus 8. habet; Vidi filiam Magistri Gucci de scarparia, quæ ab ipsa die qua concepit, usq; ad 45. diem nullum habuit beneficium uentris, cum omnibus etiam medicinis lenitiuis, & uiolentis, & clysteribus lenibus, & acutis, & emplastris, & unctionibus solutius, & tamen multum comedebat, & bibebat, & uelut sana permansit, & tandem tempore debito peperit filium. Fernelius de par. morb. & symp. quendam nouisse, scribit, qui non nisi duodecimo quoq; die excrementa foecesq; deijciebat, & aliquando citrà manifestum corporis functionumq; detrimētum dies totos quadraginta nihil prorsus ab aluo reddebat. Noui ego nobilem urbis nostræ D. Dionisium de Pretis, qui cum scabie laboraret, assumpsit pilulas, quas Medicus pro purgando corpore præscripserat & non nisi post quadragesimum diem excreuit, nulla interim effatu digna noxa percepta. Retinentur aliquando foeces debilitata uirtute expaltrice intestinorum

 frigida

frigida intemperie. Et Abinzoar describit exemplum huiusmodi. Et recordor cum essem Iuuenis, quod hæc ægritudo accidit cuidam rustico, qui post multum laborem in tempore calido biberat multā aquā frigidam in magna quantitate, quare deuenit ad hoc, quod non poterat foeces eicere ab intestinis, & quæ sequuntur. Consimilem historiam illi quam de Carolo Nuuolono per capitis initia retulimus, legimus apud Iacobum Holerium de morbis internis lib. c. 4. scribit, namq. in scholio se obseruasse in D. Zolin Medico, & Aduocato Gelot cui colon, qua parte uicinum est rei sinistro collecta ueluti cartelagine dura in scirrhum obduruerat interiore cauitate eo tumore intercoepta, & nihil transcurreret, ita quod neq; clysteribus, neque medicamentis iuuabatur etiam fortibus, parte dextera ad instar magnæ uesicæ dilatatum, & extensum medicamentis datis, & potionibus plenum sexto à quo decubuit die mortuus est sine febre, nisi quo die mortuus est, nimirum 5. Martij. 1555. Huius generis historiam talem recenset Beniuenius de Abditis morb. caus. c. 34. In Coenobio Diui Donati qđ in agro Pulverosæ, est religiosa mulier, & eius Coenobij professa fuit, quæ intestinorum doloribus multis iam mensibus urgebatur, & aluus nihil nisi ægrè, & durum, idque tantum decimo quoque die reddebat, cumq; nullis conferrentibus auxilijs diu multumq; hoc malo uexata tandem naturæ concessisset mortuæ corpus incidendum curauimus, & inuenta sunt intestina altiori callo constricta adeoque de iter angustum relinquebatur, ut deiectiones ægrè transmitti possent; Hoc tamen nos malum propterea quod aluū prementi nescio quod durum renitebatur etiam ea uiuente præsenseramus. Non solum autem ex. callo intestinorum prohibere foecum decursum, sed etiam multo crasso humore in illis collecto retardare obseruatum est. Scribit Fernelius lib. 6. de part. morb. & symp. c. 8. historiam cuiusdā legati Caroli Quinti qui dolore, ac tumore à dextro hypocondrio per ima uentriculi in sinistrum exporrecto torquebatur. Huic cum sexennio toto remedij, genus omne tanquàm emolliendo scirrho adhibitum fuisset, iniecto tandem acriori clysteri durum, ac firmum quippiam medio ductu pertusum pedis longitudine detractum est, quod illi intestini portionem esse metuebant; sed cum repentè leuatus uideretur adhibito consilio iterum, ac tertio clysteri prolutus est, rursusq; simili euulsa materia continuò est pristinæ ualetudini restitutus, quod excrementi genus expituita lenta caloris ui magis crassescente, sicque obstruente intestinæ quibus adhæreret genitū fuisse existimamus. Eodem loco alterius meminit Fernelius, cui similis affectus; sed grauior exortus aluum prorsus cohibuit, qui tandem

ventre supra modum intumescente e uiuis discessit, inuentumq; est colon intestinum usq; adeò infarctum pituita concreta ut solidũ prorsus censeretur, nihilq; omnino in aluum fœcis dilabi sineret.

Præfocatarum mulierum miræ historiæ. Cap. XI.

PLurimorum qui miraculi instar elati reuixerunt exempla uaria descripta fuere à Valerio Maximo lib. 1. c. 6. ita & Petrus Bayrus suę pract. lib. 2. c. 18. tradit plerosq; fuisse tam uiros, quam mulieres qui sepulti postmodum uiui in sepulcris reperti sunt sedẽtes, facie lacerata cum unguibus; & euulsis capillis; quod & nos Monachę urbis nostrę nomine Dominicellæ cõtigisse recordamur. Plinius li. 7. hist. natural. c. 52. hoc fœminarum sexui ex conuersione uuluæ (quæ si corrigatur spiritus restituitur) frequenter euenire scribit, atque ex nobili apud Græcos Heraclidis uolumine septem diebus fœminæ exanimis ad uitam reuocatę historiam recẽset: quod profectò fabulosum minime censendum, cum Medicorum ac philosophorum positionibus non repugnet quãuis quo pacto id fiat non omnes consentiant; Nonnulli enim uterum ad superiora latum, ad septumque transuersum peruenientem spirationem intercipere tradunt, quibus Hip. lib. 5. de morb. mul. & lib. de superfoe: & alijs pluribus locis assentiri uidetur, nec non & Plato in Thimeo, Pliniusque ipse loco citato. Alij uero inter quos Gal. ipse 6. de locis aff. huiusmodi sententiam minime probantes ex semine, uel menstruo sanguine retento, & corrupto spiritum, & pulsum pręfocatis mulieribus intercipi statuit. Quamuis enim Gal. ibidem in hoc affectu uterum modo sursum, modo ad latus retrahi uideri dixerit. Paulusq; lib. 3. c. 7. morbum hunc uteri recursum ad superiora uocarit, & Aetius quoque lib. 16. c. 70. in hac affectione uterum ad superiora recurrere uideri tradiderit, quinimo idem met Gal. in lib. de uteri dissectione utero à natura ligamenta laxa facta fuisse, ut moueri posset scripserit, non ob id tamen cum Hip. Plinio, Platoneq; conuenisse dicendum, cum eorum opinio eodem. 6. lib. loc. aff. à Gal. ex intento confutetur; Quod enim in hoc morbo Virgineo ita à nõnullis appellato semper uterus malè afficiatur, ac ueluti conuellatur, retrahatur, ac nõnunquam peruertatur, utiq; fatendum, sed non ob hanc eandem causam præcipuè tantum expirationem, pulsumque intercipi dicendum, sed potius ex uitio seminis, sanguinisq; menstrui retenti, & corrupti; semen enim in utero paulatinè coacernatum, nec non etiam sanguis menstruus in eodem præter naturam detentus uitiosi redduntur, ac

perfri-

perfrigerantur, noxamq; eandem utero comunicant à quo demũ ad cerebrũ, & cor frigiditas trãsmittitur, a quibus demum uniuerso corpori ita impartitur, ut patiens extincta uideatur, nec ullum uitæ specimen intuentibus præbeat, continuata partium traducta alteratione, vel spiritu, aura vè ab eisdẽ excremẽtis eleuata, ad iam dictas principes partes ascendente, vnde meritò hũc morbum non inflammationem, sed flatuosam perfrigerationem esse Soranus dicebat, & ab Auic. fen. 21.3. & Gal. 4. reg. acut. morbus hic inter frigidos repositus fuit, cuius assignata causa memini irrationabilis uideri debet, cum quotidie experimento probetur sanguinem, lac, & semen sicuti nobilissima sunt, si in corpore nostro proprium temperamentum seruauerint, atque naturæ succi familiarissimi, ita si proprium temperamentũ amiserint, eidem naturæ nostræ quam maxime aduersantur, atq; veneni naturã sortiuntur, ex ueneni effectus excitãt, & quẽadmodũ ex ictu Phalangij vel Scorpionis exiguo veneno per minimũ foramen iniecto totũ corpus malè afficit, ita quoq; non mirũ si sanguinẽ menstruo, senioreq; præter naturã retentis, & non excretis; putrescẽtes, uel uitiosi effecti sæua non solum excitent symptomata, sed & respirationem pulsumq; mulierum (in quibus ob exercitij priuationem desidiamq; uitæ, & tẽperamento frigidius, & humidius, facilius quàm in viris semen uitiat) destitutas derelinquat, q̃, & si aliquando uita functa esse uideantur, & narium, orisq; respiratio penitus sit ablata, nihilominus ea quę in corpore ab arterijs, & corde perficitur, respiratione superstite, huius beneficio uita in illis adhuc seruatur, sicuti videmus animalia quædam latentia temperamento frigidissima in cauernis prę sertim hyberno tẽpore per plures menses nulla apparente per os in ipsis respirationis nota, sed tm̃ per totius corporis arterias transpirantia, quales sunt glires Alpini, Auellaneiq; mures, & à vulgo Marmotę appellatæ, in q̃bus calor innat' à frigore hyberno superatur, adeo ut ferè extinguat̃, ipsaq; uſ alia mortuis simillima conspiciantur, ac sine sensu, & motu in latebris iaceant. Quod Nicolao Peripatetico referente Petro Aponẽti probat̃, ait namq; in suis ꝓblematibus hæc proferre. Scire oportet conseruationem caloris fieri per aerem non ut quidam putant ad suã refrigerationem imò ad nutrimentũ, in paruis enim animalibus, paruus est calor ideoq; per corporis poros sufficiens aer ingredi potest ad nutrimentũ. Ita quoq; mulieres in quib' calor exiguus derelinquit̃ totusq; corporis habitus refrigeratur, & si per os uel nares nihil penitus respirare uideant̃, nihilominus calor exigu' tãquã in arce tuta cõtractus in intimioribus præcordijs arteriarũ cordisq; officio conseruatur, vt Gal. docuit 6. de loc. aff. c. 5. Hinc Aristot. lib. 1. de natura

animal. c. 11. dixit dari facultatem uiuendi etiã si desit respiratio, qđ cordis arteriarũq; fit beneficio, quod præsertim in animalibus, quæ suapte natura frigida sunt, qualia latentia uel quibus ex accidenti vniuersũ corpus tale redditũ est, euenire posse dicẽdũ, sicuti in aĩalibus q̃ calido temperamento prædita sint, & integra sanitate fruuntur. id usu ueuire minime possit, sed oris respiratione ad hoc ut uiuãt necessariò indigẽt. Verũ qs forte rẽ intimuis perscrutatus aduersus propositionẽ hãc pluribus insurget argumẽtis. Inquietq; primò minime uerũ esse, qđ in matricis ꝑfocatione detentis corp' infrigidet, & adeo notabilis in illo introducat frigiditas, quẽadmodũ superius à nobis assertũ fuit, quinimo rationi magis esse cõsentaneũ, ut in tali morbo poti' corpora afficiant caliditate, siq dẽ corpori talis aduenit dispositio, qualis inest materiei faciẽti morbũ, at in ꝑdicta ægritudine materia, illa efficiẽs, & fouẽs calida est, ergo &c. ſpma nãq; & mẽstruũ ex sui natura calida sũt, & si putrefiãt magis ẽt incalescẽt, cũ oẽ qđ putrefit calidũ, & humidũ fit unanimi oĩum cõsẽsu. Præterea nec minus credibile uidet qđ aĩal defficiẽte anhelitu uiuere possit, cũ uita à respiratione seicigi nequeat, quimo nisi calor cordis ꝑ aerẽ ĩspiratione attractũ refrigeret ẽ suffocari necessario aĩal ratio dictitat, & experimẽtũ ꝯfirmat ut Gal. 5. & 6. de loc. aff. docuit nec ẽ qđ id asseq posse dicat arteriarũ, & cordis bñficio, & si eni aerẽ nos ambiẽtẽ ꝑ poros cutis, ad quos oscula arteriarũ ꝑueniũt, attrahi usq; ad cor posse Gal. li. 1. de diff. febriũ c. 4 ꝯcesserit, nihilomin' illis pulsãtib' sui mot' medio id effici dubio ꝓcul dicẽdũ, cũ Gal. testimonio li. de usu pul. respirationis, & puls' unũ esse, usũ, & finẽ dixerit, differe uero qđ illud qđ cordis calori ꝓstat respiratio, id ex pulsu calori illi q in toto ẽ aĩali auedat; & sicuti natiu' cordis calor ꝑ ĩspirationẽ q dẽ refrigerat ꝑ expirationẽ uero purgat, ita & ĩ arteriæ diastolæ aeris substãtia attrahit ꝑ systolẽ vero fumida sup̃fluitas expellitur, cũ itaq; ĩ historicis mulierib', null' arteriarũ puls' nec cordis ꝑcipiat, nõ utiq; poterit calor naturalis illarũ bñficio euẽtari Priori dubio sic satisfaciẽdũ putam', In mulieribus ꝑfocatis refrigerari corp' ob calor retractionẽ ad intimiora corporis; q a calor uenenosã qualitatẽ refugiẽs conculcatur, licetq; sanguis mẽstruus, & semen dũ putrescũt calefiant, nihilominus iu putrefactio esse iã posita, ꝓpriũ t pamẽtũ penitus amittunt, sicq; refrigerant & ab illis mala, uenenataq; qualitas eleuat, q̃ ea incomoda, q̃ à nobis supius allata fuere, dubio procul efficiũt. A dsecũdã dubitationẽ dicimꝰ ĩ hystoricis illis mulierib', ĩ qb' uita adhuc seruat, licet exaĩes uideant, minimẽ cordis, & arteriarũ motũ penitus aboleri, licet, in extimiorib' partib' null', uel adeo leuis supenit ut sẽsũ nrũ effugiat, qđ

etiam

etiã ĩ sanis nõnullis accidere qñq; testis est Gal. ĩ calce li. 3. Anotomicarũ administ. exigu' itaq; impceptibilisq; motus iste exterius seruatus tãtomagis, ac magis paulatine ualidior efficit ĩ arteriarũ partib' quãtomagis ac magis cordi ipso viciniores sũt, licet, & cor ipsũ adeo leuiter moueat, ut nec ipsi' pulsus pcipi possit, à pari nec respiratio uniuersa deletur, quãuis nec speculo ori, uel naribus admoto uel lana gosipioq; carpto, vel cyatho aquæ pleno pectori admoto depræhendi queat; ex quo ,pfectò fit ut aeris portiũcula licet exigua, admodũ ad intra corp' ferat, q̃ exiguũ quoq; calorẽ ĩ corde seruatũ fouere potest Qualis aũt virginũ pfocatarũ, dissectarũq; humor ĩ testib' repiat, ui dere ẽ apud Vessaliũ li. 5. fabricæ hum. corporis, c. 15. quo loco inge colore latere esse, & tetrũ odorẽ redolẽtẽ cũ tñ ĩ sanis alb', nec malè olẽs reperiat; Ex huiusmodi corrupto semine nõ solũ mulieres pfocari cõtigit, sed & mẽte turbari, ac furore corripi, scribit Math. de Grã dis cõsilio 84. qđ q̃dã nobilis mulier Germana mediocris ętatis, bonę habitudinis, & plurimo sãguine abũdãs, carnosa, facieq; rubea q̃ cum ,pprio marito iã senescẽte p lõgo tpa pudicissimè uixisset, iterpolatis tpib' ĩ mẽtis pmixtionẽ ĩcidebat cũ maximo desiderio coeũdi, & rugitibus ĩ uetre, q̃ oĩa cessabãt, cũ cõcipiebat, & utero gerebat, at si per annum unũ uel duo à cõceptu immunis erat, redibat affectio. Persimilem huic historiæ recenset alterum Amat. Lusit. cent. 6. cur. 97. de quadam Monjali temperatura sanguinea boni habitus annũ 35. natæ quæ furiosa prę nimio coeũdi desiderio facta pudibunda sæpè manib' contrectabat, nihilq; loquebatur quod ad uenerẽ, & concubitũ nõ faceret. Hãc affectionẽ vteri unũ furorẽ de mòrbo forani uocauit Aetius se. 16. c. 34. ex cõsimili quoq; causa Epilepsiã aliq̃n genitam testat Alsaharauius lib. pract. c. de Epilepsia, tradens se uidisse uirũ, cui uidebatur in Epilepsię paroxismo quod quasi mulier ipsum requireret ad coitum, & festinanter furiebat ad eam, & agebat cum ea, & post emissionem seminis cessabat eius paroxismus, & surgebat. Sed cum de hac re superius lib. 2. c. 4. fusius dixerimus, hic erit huius capitis finis.

Diutius sine cibo uiuentes. Cap. XII.

EX historijs binis quas præcedenti capite recensuimus uidimus diutius hominem sine cibo, & potu uitam ducere posse, quod tamquam maximè admirandum alias subnectẽtes cõprobare decreuim' hoc capite quãuis fortasse recti' iter uẽtriculi affectiones, hæc tractatio fuisset rñdẽda. Albert' Magn' lib. 7. de aialibus scribit se uidisse Colonię mulierem, quæ interdum totos triginta, interdũ uiginti dies nihil ci-

bi sumeret;& uirũ,melancolicũ,qui optimè constitutus,clausúsq; detentus,septẽ septimanis sine cibo vixisse cõpertus fuit,alternis diebus haustu tantúmodo frigidę adhibito,qđ sępius triũ,aut quatuor hebdomadarũ spatio facere solebat. Petrus de Abano in expositione ult. problematis 10. particulæ scribit se à fide dignis recepisse in Normandia fuisse sua tẽpestate. mulierẽ annos natã triginta, q̃ per decẽ octo annos nihil cibi degustauit;legimus in annalib⁹ Regũ Francorũ collectis per quendã Benedictione religionis Monacũ anno Dñi 823.regnãte Ludouico Caroli filio in Tullẽsi territorio vixta villã Cõmerciacũ puellã duodecim annorũ ab omni cibo penitus per decẽ mẽses obstinuisse;scribit Carolus Clusi⁹ ex Græcia ab Horto Proregis Indię Medico ĩ lib.de historia Aromatũ,& simpliciũ apud Indos nascẽtiũ in annotationib⁹.3.c.Baneanes philosophorũ,seu poti⁹ negotiatorũ apud Indos genus superstitiosum esse, inter quos nõnulli superstitiores inter cæteros uiginti interdũ dieb⁹ cibo abstinẽt. & lib.de plãtis Indicis c.21.scribit ĩcolas Guzaratæ,& Decã febricitãtes cibo abstinere per 10.nõnũquã per 15.dies Io.Matth.de Grado in 2. parte Pract. c. 12.ita scriptum reliquit; multi stãt sine cibo viuẽtes per aliquot dies, de qb⁹uidi experientiã in una Moniali, q̃ stetit p octo dies sine cibo,& potu p̃ter q̃ de potu aquæ.Laertius Diogenes de uita philosophorum scribit Epimenidẽ philosophũ Demetrio authore nunq̃ visũ fuisse edere,& quinquaginta,& septẽ annos perpetuo sopore acquieuisse. Albertus Krãtzius in suæ Vãdaliæ li.8.c.39. refert tpe Gregorij 11. summi Pont. Lubicæ scholasticũ vt sine interpellatione dormitaret se reclusisse nemine sciente illũ perquirẽtes,& nõ inuenientes in patriã profectũ arbitrati sunt,transierũt septẽ illo tpe anni,euenit vt q̃spiã scrutaret qđ cõcamerato in muro capsa cõtineret,inuenit iuuene soporatũ quẽ grauiter cõcussũ excitauit à somno,& nõ mutata,nec macerata facie cognitũ stupẽtibus oib⁹,& arbitrãti illo se nocte cũ parte diei tñ dormisse.Auic.fen.3.p.c.de regimine agẽtiũ iter recẽset, qđ quidã homo decẽ diebus comedere non desiderauit,qa sumpsit librã vñã olei violati cũ adipe Sauonarola tract. 6. c. 14. de ægritudinibus stomachi sic scribit.Quidã aiit Pistoriẽsis accepit à fide digno habuisse, qđ quędã vetula fuit in Ciuitate q̃ vocatur Alumma, quæ septẽ annis uixit sine cibo.Albertus vero in quibusdã quęstionibus ait ut dicit Gentilis,qđ quædam uetula in Lombardia in quadã ciuitate quæ dicitur Padua vixit sine cibo quadraginta diebus,hęc inquit Gentilis difficilia sunt in homine apud me,nã tales humores deberent potius putrescere, & carere regimine naturæ. Recitat quoq; ibidẽ Sauonarola historiã cuiusdam religiosi qui suo tempore ex ordine Heremitarũ sanctæ uitæ fuit ĩ

Hispaniã apud regẽ, qui post assumptã Eucaristiã stabat. 40. dieb⁹ sine cibo, quod Rex ipse, & Generalis ordinis maxima diligentia inuestigare uoluerunt stupentes, & sic esse inuenerunt, verũ cum hæc fuerit res potius diuina, quã humana ut ipse dixit, præter institutum nostrũ esse, ac limites excedere nostros uidetur. Albertus Krantzius li. 12. historiæ Ecclesiasticæ c. 21. scriptũ reliquit; apud Suitenses mõtanos regente Conrado ex Comitibus Retberg Ecclesiã Osnaburgensem non longe à finibus lucernensium hominẽ hæremitã per annos viginti sine corporali cibo uictitasse. Apud Franciscũ Petrarcã lib. 4. de mirabilibus c. 22. tract. 7. hæc legimus. Apud Venetias fuit, qui quadraginta dies absq; ullo cibo uixit, idq; anniuersariũ celebrabat ieiuniũ, & adhuc supesse perhibet, plurimos noui, q eũ se uidisse, atq; rẽ ita esse, testant; nã qđ in inferiori Germania audiui mulierem apud eos esse, quæ tricesimũ ætatis annũ nihil unquã cibi assumẽs transegerit mirũ magis, quã credibile est, sed horũ, & similiũ una est doctrina, Tullio dicente, in re noua, & admirabili inuestigato si potes, si nullã reperies causam, illud tamen exploratũ habeto, nihil potuisse fieri sine causa, eũq; errorẽ, quem tibi rei nouitas attulerit naturæ ratione depellito. Beniuenius c. 118. mulieris meminit quę vuluæ morbo laborans sola buccella panis per dies decem, vitã traduxit, Gentilis, Nicolaus, & Herculanus cõpluriũ ægrotantiũ scripsere, qui per multos dies abstimi uixerunt, qđ in ægrotantibus minime impossibile cẽsendũ Hip. auct. li. 5. de rat. vict. in acut. sec. 44. & Gal. in com. Plinius 11. lib. c. vlt. inquit homini nõ ante diẽ septimũ letalẽ inediã. Robertus Guaguinus li. 5. historiæ Francorũ scribit Ludouicũ Piũ Francorũ Regẽ, ac Romanorũ Imperatorẽ q decessit anno salutis. 840. 12. Cal. Iunij ultimis uitæ dieb⁹ dũ ęgrotaret p 40. dies, nullũ neq; cibũ, neq; potũ pter spirituale corporis, & sanguinis Dñi uiaticũ accepisse. Brassauolus in cõ. loci pcitati Hip. scribit se anno 1528. ęgrotantes multos curandos habuisse pmanib⁹, qui nihil penitus accipiẽtes sine cibo, & potu ad decimũ quartũ diẽ peruenere, & ex ijs plerosq; cõualuisse, & inter cęteros Polydorũ Illust. Alfonsi Ducis Ferrariæ æditũ. meminit quoq; bis uidisse Philippũ Riminaldũ studiorũ philosophię collegam per quatuor integros dies ac noctes sanitate fruentẽ, nihil penitus cibi, aut potus accepisse, quinimo in loco sandali nuncupato bis per spatiũ octo dierũ integrorũ absq; cibo, & potu fuisse cũ interim omnib⁹ uitę munijs fungeretur, mingeret, excerneret, expueret, nares emungeret, dormiret, ac indefessæ obãbularet. Laurẽtius Ioubertus decade. p. paradoxorũ demostrationum dem ij. scribit suis tpibus Auenioni fuisse hominem sexagenarium qui rarò & per maxima interualla quinque, sex, decem

& plu-

& plurium dierum comederet. Athæneus lib. 2. Dipnosophistarum refert Timonis Amitam quotannis in spelunca vrsarum more bimestrè tempus absq; ullo alimento delituisse semianimem, vt sola inspiratione viueret, ac ægrè dignosceretur. Aliam quoq; puellam se uidisse testatur Gul. Rondelitius nullo præter aerem cibo, potuq; ad decimum annum peruenisse, tâdem grandem factam nupsisse, & fœlicem prolem sustulisse. Germanam mulierem triginta annos omnimoda inedia uitam traduxisse Ioannes Boccatius scripsit. Romæ annos quadraginta sacrificium quendam sola aeris inspiratione vixisse ex Leonis Pont. Max. & multorum Principum custodia, & Hermolai Barbari historia fideq; certissimum est. Habemus disputationem de puella Germanica quæ ferè biennium vixerat sine cibo, potuq; ad Paulum tertium Pont. Max. à Simone Portio conscriptam. Paulus de Goitis ex Castro ditionis Mantuanę Goito vulgò appellato melancholia laborans per menses 26. & die septem hominum conuersationes pro uirili aduersatus nullũ unquam verbum edere auditus est, nec ut semel tantum loqueretur vi aut ingenio aliquo induci potuit domũ perductus per dies integros 67. & horas 13. nihil bibit aut comedit præterq; quod aliquando aquã aut uinum ore hauriẽs statim eijciebat nullum interim per aluum aut uesicam excrementum reddens nisi quod ult. die qua extinctus est mẽse Octobris 1583. materiam quoddam fetentem ac sanguineam 2. vnciarum ponere eminxit. Cur itaque id eueniat, & quomodo, qua ue de causa id quandoq; accidat naturali indagine perscrutandum. Quidã breuibus ab hac difficultate se extricantes rem in sydera uim reijciunt, Quæ verò sydera huic inediæ conducant satis prolixè in Mater no est cognoscere; Verum cum hæc causa homine philosopho indigna sit propinquior à Nobis indaganda. Albertus lib. 7. de Animal. scribit. Accidit Animalibus illis inedia quibus est humor pituitosus multus, & crassus calorq; debilis non concoquens, vt valeat decoquere crassum illum inconcoctumq; humorem. Hanc sententiam secuti sunt Ioubertus, & Portius locis citatis. Sic enim senes facilè ieiunium ferunt test. Hip. aff. 13. 1. lib. eo quod illis calor minor, & languidior insit, collectamque maximam pituitosorum excrementorum copiam habeant, eosq; corpus habes, pigrum, & tardum, ac ad quosuis motus & exercitia ineptissimum fit, Porrò quod in senibus fit, idem naturis similibus conuenit ad unguem, si quis enim fuerit, vel ex natura temperie, vel ex viuendi genere humidior, frigidiorq; is parũ apperet, & facile paucis, vel nullis alimentis transiget. Hac ratione fit ut animalia ex anguia à gręcis *ἄναιμα* dicta quibus ob caloris paucitatem frigus est infestissimus tota hyeme latiteat, ex in locis subterraneis tepidioribus

vitam

vitam agant sine alimento. Sic ingentis magnitudinis beluam, Crocodilum, quem unum quandiu uiuit crescere arbitrantur, uiuit autem lõgo tempore per quatuor menses hyemis inedia semper transmittere in specu author est Plinius lib. 8. c. 25. sic Glires, Taxi, Marmotæ, & limaces in cauernis diù sine cibo latitant communi omnium sententia. Ita legimus in historia Polonica à Martino Cromerio descripta lib. 1. quod in Polonia nonnullæ minores aues, veluti hirundines, & Cypseli implicitis inter se pedibus conglobatæ in lacus, paludes, & piscinas sese imergere sub hyemis initium, ac uere nouo emergere, & hyberno quidam tempore retibus extrahi à piscãtibus sine ullo sensu, & motu, & ad ignem admotę, vel in hypocaustis positę reuiuiscere, & euolare solent sed statim læsas à frigore emori; sicq; Nobis liceat ab animalib⁹ ad plantas rem istam deducere sunt ad manum quam plurima huius generis experimenta, Coepæ enim, & Allium post multos menses à terra separata sine vllo terræ alimento germinant non modo nutriuntur, quia humorem multum crassumque habeat qui marcori, & siccitati plurime resistat, caloremq; insitũ nullius humoris de nouo asciti opę foueat. Sic semper uiuum nuncupata herba, ac faba inuersa, aliæq; huius generis, quia uiscidum, & copiosum in folijs crassissimis succum habeant e terra auulsæ, & suspensæ diutissimè viuunt; sic Salamandra (quam postea credunt ignibus non uri, ut ait Dioscorides lib. 2. c. 67.) igni superpositam longo temporis tractu assationi resistere possę, atq; illum si minor fuerit extinguere, quia frigido, crasso, & lacteo humore tota referta est, experimur: Homines itaq; in quibus calor exiguus, & imbecillus humores vero multi frigidi crassi, & lentacei reperiuntur, haud impossibile est diutius ieiunos uiuere posse. Sic referunt Germanam illam puellam, mitem, & benignam, taciturnã, desidem, ac somnolẽtam extitisse, pustulisq; & scabie ex copia humoris pituitosi, crassi, & uiscidi scatuisse, quæ cum tantum ieiunium ultrò sustinuisset tandem absumptis humoribus, & morbi sublata materia, sanitati restituta, appetere cœpit. Alij inquiunt corpora huiusmodi propemodum esse indissolubilia, nihilque, aut parum omnino exhalabilia, tum quod natiuo humore tenaci, concretoq; , & bene prorsus compacto constent, neq; facillimè innati caloris depastioni cedant, qui ipse calor ut pote vitissimus, placidissimusq; nec sanè alimoniæ multum expostulet, & quod semel accepit, confectum optimè, excrementisq; quasi vacans totum conuertere in alendarum partium substantiam possit, sic attemperatum ut mollitudinis suæ commensuratione quadam uniuersam in se recipere, particulisq; sibi undiq; omnibus per totum infusam, intrusamq; alimoniam tenaciter retinere ualeant, ita ut in longum tempus

pus

pus sine alimento nouo conseruetur animal. Alij huius rei aliam causam afferunt affirmantes hosce qui sine cibo longo tempore vitã protrahunt aere nutriri, qui quidem inspiratus spirituum pabulum effectus uitam sustentet. Hæc tamen sententia ex Aristotele, Auic. q̃ im,pbari potest, & inter recentiores Gentilis, & Portius prædictus multis argumentis impugnant. Aiunt enim spiritus non nutriri, & si nutriantur, aere non nutriri, sed potius ex sanguinis subtili euaporatione. Argumenta vero potiora quibus hanc, quam Gal. & Hip. sententiã fuisse arbitramur, euertere contendunt, hæc sunt. P. omne quod nutritur animatum esse necesse est. Sed spiritus non sunt animati, ergo non nutriuntur secũdum omne quod nutritur propria habet nutritionis instrumenta ex Arist. lib. de spiritibus; sed spiritus non habẽt propria instrumenta; ergo, &c. 3. probat quod, si nutriunt spiritus, non ex aere sic; quod nutritur ex ea nutritur materia ex qua cõstat 2. de generat. & corr. text. com. 40. sed ex solo aere spiritus non consistunt, sed ex oĩbus elementis, ex Gal. ipsius sentẽtia 1. affect. 14. affec. ergo ex solo aere nõ possunt nutriri Quarto in vera nutritione, quod nutrit partim retinetur, partim expellitur, sed ex ipso Gal. in lib. de vtilitate respirationis tantum aeris expiratur, quantum inspiratur, ergo non poterit nutriri spiritus Quinto nutritio fit in tempore modo aer qui inspiratur in instanti expellitur ergo non potest nutrire sexto, Omne nutriens, cum nutrit, aut ingrossatur, aut subtiliatur; sed aer qualis inspiratur, talis expiratur: ergo non nutrit. Vltimo Arist. in libro de sensu, & sensili pythagoreos quosdam arguens probat aerem non posse nutrire quia corpus simplex est, & quæ nutriunt mixta esse debent, cum etiam quæ nutriuntur mixta sint. Hisce omnibus rationibus Io. Baptista Montanus in suis lect. in 2. fen. 1. vnica responsione satisfacit inquiens spiritus non uere nutriri, sed metaphoricè, & transumptiue, vt ipsius uocibus utar, quæ tamen responsio parcant mihi diuini hominis manes Hip. & Gal. sententiam minime tutatur, qui non per similitudinem sed uere ex aere nutriri posse spiritus noluerũt ut clare colligitur ex Hip. dictis li. de alim. & 6. Epid. & non ex Gal. li. de util. resp. & de vsu puls. 2. de vsu part. 2. meth. & 2. aff. com. 11. Quare aliter diluendæ rationes adductæ. Et p. ad p. negamus minorem propositionẽ argumenti quod scilicet spiritus non sint animati quinimo in Gal. doctrina oppositum habemus, namq; spiritus vel esse animam, vel ipsius præcipuum instrumentum elicimus ex lib. quod animi mores sequantur temperaturam corporis. 2. satisfaciemus affirmantes falsum esse spiritus non habere propria organa nutritionis habẽt enim arterias, & pulmones huic vfficio ministrantes ex Gal. 7. de usu partium c. 8. &

9. sol-

q. soluimus 3. asserentes aerem inspiratum præbentem nutrimentum spiritibus non esse purum, & elementarem, si enim ambiens nos simplex esset, & elemẽturis qualis in sua sphera locoq; proprio reperitur tantũ abest quod spiritus nutriri posit, quod potius homines necaret, cum aer in loco proprio, & in propria sui naturali dispositione, ita calidus sit, ut potius spiritus corrumperet, secus autem euenit de aere in quo uersamur qui non impermixtus, sed vaporibus frigidis per mixtus, & refertus refrigerare potest ac nutrire, sic & ignis, qui apud nos est non simplex. & purus existit, ideò 2. de generat. & corrupti dixit Aris. ignem nutriri, quod non pœtice protulit, vt uoluit Portius sed philosophice ut ex simplicij sententia 2. de anima constare potest; cum enim ignis accensione rerũ dissimiliũ illas propria uirtute in sui naturam conuertat, illis nutriri meritò dicendũ, si quidẽ nil aliud est nutritio ex Gal. sententia lib. 3. de temperam. quam perfecta assimilatio; ob idq; Arist. 8. physic. tex. com. 55. loquens de nutrimẽto nondũ ad actũ deductũ dicit nutrimentũ esse quodãmodo simile, & quodãmodo contrariũ: quod p. de gener. & corrup. 1. de anima, & p. cœli repetit. de ultimo uero quod in actu nutrimentũ perficitur p. Cœli, & 2. de anima uerba faciens ait illud debere esse homo geneũ cũ nutriẽdo, & æquali in specie, quare cum aer nos ambiens sit permixtus & nõ simplex, & elementaris poterit nutrire spiritus expositos. Ad quartum respondemus quod aeris non tantum expiratur quantum inspiratur, quia portio, quæ spirituum nutritioni apta est, in pulmonibus retinetur, quæ uero inepta, expiratur vnaq; cum illa fulginosi uapores, qui locum retentæ aeris portionis suppleant, ita ut æqualis portio ui deatur expirationem excerni, & Gal. loco ab aduersarijs citato, loquitur dubitatiuè quæstionem ueluti discussione dignam proponens, quemadmodum ex verborũ serie facilè colligimus. Ex quibus quoque patet responsio, ad 5. falsum est enim aerem per inspirationem attractum, statim quoque expelli, nam remanet vt diximus in pulmonibus pars illa quæ spirituum nutritioni apta existit. Ex tertia responsione facile colligi potest responsio ad vltimum argumentum, nam nullum elementum apud nos in sua elemẽtari simplicitate reperiri manifestissimum est. quod etiam Theophrastus in aureo suo libello de igni comprobat. Nec obstat quod inquit Portius aerem scilicet etiã apud nos vaporibus, & exhalationibus permixtum minime nutrire posse, cum nec vapores, nec exhalationes nutritioni sint aptæ; in oppositum enĩ habemus odorum experimentum, quos in exhalatione fundatos nutrire posse demonstrat Hip. 6. Epid. ubi nos implere & reficere testat, quẽ locũ explicans Ioãnes Alexandrinus ex quorundã relatione affirmat

Democritum Abderitanum philosophum mellis odore vitam quatriduo sustentasse, vel vt quidam alij dixere panis calentis odore, cuius rei quoque testis est Oribasius p.affec.com. 12. inquiens philosophũ quendam ad mellis odorem per quadraginta dies vixisse, putamus autem loco quatuor appositum quadraginta impressorum lapsu, Cũ ex Laertio lib. 9. habeamus Democritum nonum, & centesimum agentem annum, cum iam ex senio deficeret, & morti propinquus esset mœrentem sororem, quod ille in celebritate Cereris moriturus ipsa vota saluare nequiret bono animo esse iussit, panesq; calidos sibi quotidie afferret, eos igitur cum naribus admouisset viuum se, dum ea celebritas trãsiret, seruauit; vbi autẽ dies illi transierunt (tres uero erãt) quietissimè, ac minimo dolore obijt uitam, quod exemplum Hip. lib. de alimento, recensens ait non solũ spiritus, sed & solidiora membra odoribus nutriri. Vnde minimè fabulosum censendum, quod de Astomis narrat Plinius lib.7.c.2. illos scilicet cum sine ore sint, halitu tantum viuere, & odore, quem naribus trahunt; Et si id alia ratione fiat, si ingeniosam ratiocinationem admittamus quam Mars. Ficinus lib. 2. de trip.vitæ c. 18. ita scribit. Ferunt in calidis quibusdam regionibus, & odore plurimo passim fragrantibus, multos gracili tempore, & imbecillo stomaco, quasi solis odoribus vesci, forte quoniam ipsa natura loci tum herbarum, & frugum, atq; pomorum succos fermè totos redigit in odores, tum corporum humanorum humores illic resoluit in spiritum. Quod si est, quid vetat vaporibus tantum ali, quùm simile simili nutriatur? Cum itaq; odor ex Arist. sit fumida quædam euaporatio, & ex Gal. effluxus quidam corporum, uerè spiritus nutrire poterit conuersus in eorum substantiam; & non dumtaxat, ut alij existimarunt, spiritus confortando, & alterando, falsũ namq; est, quod Auer. p.dehinc Conciliator diff. 156. existimarunt; odorem scilicet pro qualitate sola sumptum per spetiem quandam, quam uocat intentionalẽ, nulli substantiæ innixam ad cerebrum accedere, quos iure optimo doctissimus Manardus epist. 6. lib. 18. redarguit. Nec solum Hip. & Gal. odoris nutriri posse spiritus sancitum reliquere, sed & Auic. fen. 2. 3. & lib. de uiribus cordis. Concludamus itaq; ambiente aere non simplici, sed mixto spiritus nutriri posse, quod Alex. in problem. confirmat. Quod nec penitus inficiatur Arist. cum ex sententia Olympiodori dicat, illum vidisse hominem, qui solo aere, & sole nutriretur. Quod pariter Plato in Phedone videtur inuere; vt inter; Chameleontis historiam omittam; de quo scribit Plinius lib. 8. c. 33. hianti semper ore, solum animalium nec cibo, nec potu ali, nec alio quàm aeris alimento.

Sero-

Serotinus, & tempestiuus partus admirabilis. C.XIII.

ET si mulieres vt plurimum à septimo mense infra, & à nono supra fœtum legitimum, ac vitalem edere minimè soleant, nihilominus haud admiratione caret quod non semel obseruatum legimus in sexto scilicet 10. & 11. mẽse nonnullas peperisse, quinimo, & Gal. lib. de hist. Philosophica Timæum duodecim mensibus aliquando gestatum partum credidisse. Auic. 9. de Animal. non solum 12. sed 13. & 14. mulieres parere posse memoriæ mandauit, cui rei, & si causam aliqui assignent quod mulieres in amputandis mensibus decipiantur, nihilominus ex multorum auctoritate id sine errore pluries accidisse adnotatum cognoscimus. Nonnullæ quidem fœminæ quod Hip. lib. de natura pueri, scribit, se decem mensium spatio utero habuisse existimarunt deceptę, qđ vterus spiritum in se ipsum acceperit, sicq; ventre à flatu eleuato, quæ etiam mensibus non respondentibus alia de causa in vteroq; congregatis, atq; calescentibus flatibus permixtis falsam gestationis speciẽ referunt, seq; tunc concepisse arbitrantur, licet non nisi mense subsequenti, vel altero rite concipiant, unde partus tempore aduentante sibimet imponentes 10. vel 11. mense fœtum ædere existiment; E contra aliæ, cum circa gęstationis primos menses notatu dignum tumorem ventris non cernant se minime concepise censent, seriusq; conceptionis exordium desumentes, & si verè nono mense ventrem, ac fœtum deponant 6. tamen mense, vel quinto se peperisse affirmant, præsertim cum pregnantibus mulieribus fluant aliquando menses conceptionis mensibus Arist. auctoritate lib. de hist. animal 7. c. 2. & Auic. fen. 21. aff. tract. 10. c. 17. quod etiam ad decipiendas ipsas non parum facit; Quod profecto in multis utero gerẽtibus mulieribus multo sanguine ex natura, & pleniore victu redundantibus se uidisse testatur Iacobus Syluius lib. de mensibus. mul. At demus hoc ex errore prouenire posse; quod tamen re uera accidisse compertum est in medium afferamus. Arist. lib. 7. de hist. animal. c. 4. scriptum reliquit, quod cum cætera animalia omnia singulari, ac simplici modo partum suum perficiant (vnum enim pariendi tempus statutum omnibus est) homini uni multiplex datum est, nam & septimo mense, & octauo, & nono parere potest, & quod plurimum 10. nonnullæq; etiam vndecimum tangunt, quam sententiam etiam Plinius veluti Aristotelis paraphrastes lib. 7. hist. natural. c. 5. retulit, & Hip. li. 15. de septimestri, & octomestri partu, fateour nasci partus decimestres & undecimestres, quamuis lib.

de natura pueri scribat non posse diutius quam decem mensium spatio fœtus in vtero detineri, qđ ea ratione probat, qđ alimentũ à matre fœtui suggestũ nõ amplius puero sufficiẽs sit vbi decimũ pterierit mẽsẽ fœtu nimirũ nimiũ aucto: cũ enim qđ dulcissimum est in sanguine ad se fœtus trahat, decẽ mensiũ expleto numero illi sufficere nõ amplius potest, vnde fit qđ puer copiosius alimẽtũ expetens, quã qđ minusq; sufficiat à matre deriuet, plenus iã atq; maturus calcitret, & peliculas disrũpẽs partũ inducat. Qđ pariter legimus sancitũ in legib' tabularũ quarũ 17. talis est, In decẽ mensibus hoĩem gigni. Verũ cũ nos dixerimus nõnullas mulieres copioso sanguine redũdare, haud negãdũ quin nõ deficiẽte alimẽto partus ad 11. & 12. mẽsem progari possit. Salamõ 7. sapientiæ decẽ mẽsibus se in utero matris cõfirmatũ memorat. Vestiliã Cai Herdicij coniugẽ Giuliũ Ruffum 11. peperisse mense re uera affirmat Plinius loco citato, refertq; Lucium Papirium Pratorẽ partui quatuordecim mẽsiũ bonorũ possessionẽ dedisse. Aulus Gellius li. 3. Noctium Atticarũ c. 17. scribit à Varone li. 14. rerum diuinarũ 11. mense aliqñ nasci posse proditum fuisse. Quin & se Romæ hoc quoq; vsu uenisse compertum habuisse, fœminam scilicet bonis, atque honesti moribus, nec dubia pudicitia in 11. mense post mariti mortem peperisse, causaq; ad Diuum Adrianũ delata, ac cognita decreuisse in undecimo quoq; mense partũ ædi posse, idq; ipsum statuisse, requisitis veterũ philosophorũ, ac Medicorũ sententijs, quã sentẽtiã secut' est Alciat' li. 3. parodoxorũ c. 7. Cõciliator diff. 49. scribit de se ipso qđ p decẽ menses, & dies quatuordecĩ in vẽtre matris suæ morã traxit, antequã in lucẽ æderet. Idẽ quoq; in cõ. probl. 41. partic. 10. affirmat ex sentẽtia Abrha Heuenarte cuius libros se ordinasse in latinũ, inqens dari partũ legitimũ in 10. & 11. mẽse, causamq; assignat Astronomicã cur magis hic, quã ille uiuat. Albert' Krãtzius in cõfutatione legẽdę cuiusdã Germanicæ ĩ calce historiæ ecclesiasticæ meminit ex Duce Baruch Vãdalo uxorẽ cõcepisse, & biẽnio pgnantẽ fuisse, & parturisse infantẽ gradientẽ & loquentẽ. Alex. Benedict' li. 26. c. 23. scribit In quo Cypro Insula tẽpestate nostra fœminã geminos peperisse accepimus, alterũ octauo mẽse, alterũ decimonono macie cõfectũ, vtrinq; dentatũ, qui capitis partẽ, quã sinciput vocam' cõsumpserat, istatĩ æditus oĩm admirationẽ per cubiculũ irrepsisse dicit, & tanquã monstrificũ aĩal viuũ sepeliri vifferunt, accepimus & aliã 14. mensibus partũ tulisse, quib' aĩandi, mouendiq; spacia imbecilitas qdã distulerat. Hinc sanẽ mirandũ Vlpiani Iureconsultũ non admittere natũ post decimum mensẽ ad legitimã hæreditatẽ vt legitur in l. Gal. ff. de lib. & posth. & in l. intestato. 5. fi. ff. de li. & posth. sic & Plutarcus in vita Alcibiadis testatum

statum reliquid apud Athenienses obseruatum fuisse quod natus post decimum mensem non haberetur legitimus, cui sententiæ pariter adstipulatur Macrobius in somno Scipionis Rectius tamen posteriores Iurisperiti statutum reliquere, partum post decimum mensem, & undecimum primos dies quoque tangentem legitimum esse admittendum ut Socinus in l. Gallus in 1. num. 6. ff. de lib. & posthum. & Marius Solomon num. 44. Ita quod experimento cognitum est eosdem Iureconsultos rectè sensisse affirmantes partum post sextum mensem in lucem æditum, dummodo septimum mensem per duos, uel tres ad minus dies tangat legitimum esse censendum, ut testatur Vulpianus ex mente Hip. in l. intestato. 5. si. ff. de suis, & legit. sic Aristot. dictum interpretandum 7. li. de hist. animal. cap. 4. dum scribit fœtum qui maturius quam septimo mense prodeat nullo pacto uitalem esse, glossatu quod scilicet septimum mensem non tangat. Vnde Auic. 21. fen. 3. tract. 2. c. 1. iure natum infra septimum mensem non absolutè, sed multoties mori protulit, nã qui ad septimũ non peruenerint expletũ, sed illius primordiũ tetigerit uiuere potest, quod clarius 9. de animal. affirmauit inquiens, quod quędam mulier peperit post sex menses, & uixit natus. Hinc Gal. lib. de histo. philos. ex sententia Polibi refert dies cẽtum octuaginta duo, & dimidium sufficere, ut ortus aliquis uiuat, quod spatium quamuis sex tantum menses comprehendat, septimus tamen computatur, quia dies ultimi septimum mensem incurrunt. sed quia non omnes conueniunt medici, an in computatione gestationis temporis menses solares an lunares potius sint accipiendi id discurrere operepratium erit, cum aliquando medici cogantur in iudicium dicere cum uertit controuersia an aliquis natus legitimus sit dicẽdus nec ne, quemadmodũ Matthæo Curtio & Sperono Speronio nostris temporibus contigisse legimus qui inter se aduersantes puellam natam diebus centum sexaginta sex, & paucis horis an legitimus partus dicendus esset disputantes uaria, & contraria protulere, ille libello de septimo partu, hic in dialogo de partu mulierum. Et nos ab Illustrissimo uiro requisiti fuimus, ut nostrum promulgaremus sententiam, an puer conceptus uigesimo octauo die mensis Octobris anni 1576. atque in lucem æditus die 27. Aprilis anni 1577. legitimus esset dicendus. Propositum itaq; negocium discutere haud ab re futurum existimamus. Nonnulli inter recentiores Medicos in supputatione hac facienda solares menses accipiendos esse uoluerunt inter quos fuit Curtius P. qui loco citato Hip. dictis perperam intellectis in supputando gestationis tempore solares menses nõ lunares assumendos esse per hæc uerba astruxit. An de solari, an de

lunari

lunari mense sit intelligendum, remouet dubitationem Hip. in tract. de septimestri partu, in primis uerbis dicés, septimo mense natum cũ intelligere, qui ultra centum octuaginta duos dies natus sit, nec non & ultrà anni medietatem, quę sex mensibus solaribus absoluitur, est au tem anni medietas dies. 182. & hora quintadecima, & proinde de mẽ sibus lunaribus non esse intelligendum, sex enim menses lunares 177. dies pręcise continent, & si conclusio de mensibus lunaribus intelligeretur, posset natus dies 178. vitalis esse, id quod Hip. non admittit. Hæc Curtius, sed parcant mihi viri Ex. manes ex praua uerborũ Hip. intelligentia, prauam intulit conclusionem, nam Hip. eo loco quemadmodum ex serie illius uerborum manifeste colligit, & ut exponit Gal. lib. de septimestri partu non de mensibus integris medietatem anni constituentibus intellexit, sed de lunaribus priori tamen & postremo descriptis, & concisis, intermedijs autem integris. Vult enim Hip. etiam si supra dimidium lunaris mensis fœtum gestarit mulier id tempus huius mensis debere numerari pro primo mense, ita quoque & de 7. & ult. ita vt intermedij quinque menses integri numerentur prior, & posterior idest primus, & ult. concisi, & deficientes, qui tamen non ita deficiant, vt eius amplius quam dimidia pars non desit. Exempli gratia si mulier conceperit mense puta Decembris, ita ut ad minus dies quindeci numerentur à die conceptus ad finẽ eiusdẽ septimestri vero mẽsis, & postremi, puta Iunij, dies uiginti accipiantur, & tẽpus totũ addamus quinq; intermediorum mensium lunarium nempe dies. 147. a erunt toti insimul suputati dies. 182. & dimidium per quod tempus septimestris partus vtero continebitur, qui medietatem anni complectuntur. Hęc sententia adeò clarè ab Hip. & Gal. locis superius dictis prolata fuit, ut maxime mirandum sit Illustrem Medicum, adeò perperàm locum prænarratum interpræratum fuisse. Nec minus recipiendę sunt aliæ rationes, quæ à Francisco Valeriola Medico doctissimo li. 7. Enar. 7. enarrat. adducuntur licet. Hip. & Auic. dictis prima facie inniti videantur; si quidem Auic. fen. 2. 3. c. 2. septimestrem partum ducẽtis, & decem diebus perfici, & in lucem ædi, nouimestrem autem ducentis septuagenis affirmauit. Quod & Hip. lib. de carnib. confirmare videtur, dum inquit partum septimestrem esse uitalem, quod rationẽ habeat, & numerum ad hebdomadas exactum, nẽpe tres decadas hebdomadum complectentem, in una quaq; autem hebdomadarum decade septuaginta dies inesse vult, sic nouem mensium decemque dierum partum eadem ratione uitalem esse affirmat quod quatuor hebdomadum decades idest dies ducentos, & octuaginta contineat; quos dies omnes si per menses triginta dierum diuiseris exactè respondere cognosces.

gnosces. Amplius Hip. lib. de alimento scribit ad fœtus figurationem soles triginta quinq; ad motum septuaginta ad perfectionem ducentos decem negri, quod ab Auic. loco citato, & à Rasi 22. Cont. etiam affirmatum legimus, Vnde cõstat Solis non Lunę circuitibus supputationem faciendam esse, si enim ad Lunæ menses supputationem hanc referemus, haud sane dierum numerus in quibus vel septimestrem, vel nouimestrem partum edi Hip. & Auic. voluerunt, responderit; Ex ijs concludit Valeriola per solares, & non per lunares menses gestationis tempus metiendum esse, sed pace doctiss. viri dixerim toto Cœlo (vt aiunt) errato. Nam loca, & rationes ab ipso adductæ non de mense solari (quod ipse censet.) sunt intelligendæ, sed de mense dumtaxat triginta diebus constante quemadmodum exp. supputatione clariss. constat at mensis solaris trigesimum diem excedit, si anni dies per menses partiamur, quod Gal. manifestissimè com. 1. in 1. Hip. de morb. popul. docet. Cum itaq; partitio per menses facta iuxtà dierum numerum ab Hip. assignatum sit mensium triginta dierum, solaris autem mensis, ferè per dimidium diem trigesimũ superet. Non video cur triginta dierum mensis solaris, potius, quàm lunaris sit dicendus, cum lunaris, & ipse tantum à trigesimo die per medium diem circiter absit, nam per lunarem mensem accipio mensem dies. 29. & dimidium complectentẽ, quem mensem appellant coitus Lunę, uti Gal. de septimestri partu li. declarat, tot enim dies ab uno Lunæ cum Soli coitu, vsque ad alterum intercidunt, non autem lunarem concisum, qui diebus 27. perficitur Gal. atestante lib. 3. dierum decret. 4. quem impressionis, seu apparitionis vocat, eo quod à perfecto lunari subtrahãtur tres circiter dies quibus sub Sole delitescens Luna lumen suum impartiri Nobis neq.t; Cum itaq; Hip. & Gal. non semel, sed præsertim lib. de septimestri partu vbi exactè, & ex intento rem hanc pertractant supputationem gæstationis fœtus per lunares menses dies. 29. & 2. comprehendentes faciendam esse clarissimè docuerint, cur non dicendum quoq; prænarratis locis authores per menses 30. dierum lunares potius, quam solares intellexisse, quamuis Hipp. breuitati studeat, quæ ipsius ita propria fuit, vt Gal. lib. 9. meth. med. c. 8. & 1. de vsu par. ca. 8. tradiderit, ob id ipsum plura obscurè, atq; imperfectè literis tradidisse, cum itaque per hebdomadas, vel dies gestationis tempus metiri uellet, non illis diminutis, & cõcisis, sed integris & perfectis supputationem fecerit, cuius rei non dubiam fidem faciunt, quæ eodem lib. de carnib. scribit Hip. facta enim supp. per decadas hebdomadarũ integras, & dies integros; statim idem facit in computandis hebdomadis crisium quas tamen non esse integras enumerãdas in crisibus, tum ipse in progno-

ſticis de circuitibus morborũ, qui per ſeptimanas fiunt, verba faciẽs per hæc uerba docet. Fieri uerò non poteſt, ut horum ullum integris diebus eximiè numeretur, non enim annus, ac menſes integris diebus numerari apti ſunt. Quod pariter Gal. in com. illius loci clarius docet clariſsimè vero 3. de diebus decret. cap. 9. ſi itaque decretorios dies, & ſeptimanas eodem loco integras numerat, cum tamen non integros numerandos eſſe, ex illius, & Gal. doctrina luce meridiana clarius ſit, cur non dicendum etiam per triginta dierum menſes potius lunares intellexiſſe, quam ſolares, prẹſertim cum li. de ſeptimeſtri partu, quo loco rem iſtam ex profeſso docet, nõ ita breuitati ſtudens per lunares menſes dierum 29. cum dimidio geſtationis fœtus in utero tẽpus metitus fuerit, ob id Gentilis, & Iacobus de partibus, prædictũ Auic. locum explanantes licet menſes triginta dierum & ipſi faciant, quemadmodum & Auic. in textu facit, non tamen audent determinare, an ſolares potius quàm lunares ſint dicẽdi; Quod tamen Valeriola facit, ſed non minus rectè quam faciat dum aſſerit eodem loco aliã eſſe in geſtatione ſupputandi rationem, aliam uero in diebus decretorijs, illam enim per dies integros, hanc uero per non integros compu taudum affirmat; quod tamen ueritati minime conſentaneum eſse ex iam dictis patere poteſt, vtraq; enim ſupputatio quo ad menſes, & ſeptimanas ſpectat, per dies conciſos facienda eſt, ſi Gal. & Hip. credimus nec ulla in illorum dictis inerit contradictio ſi rectè perpendantur quod pariter confirmat Gal. 3. de diebus decret. c. 5. quo loco mẽſem immutari per ſeptimanas non ſolum in criſibus, ſed & poſt ſeminis conceptionem in omni impregnationi docet. Erroris conſocium habuit Valeriola Fuchſium com. 8. in 6. Epid. Hip. rectius inter recentiores Manardus qui epiſt. 1. lib. 15. per menſes lunares, & non ſolares geſtationis fœtus tempus metiendum eſse aſseruit; Quod ab Haly Abbaſi inter Arabes quoq; obſeruatum fuit. Hincq; rectè Iuriſperiti, qui dum an partus ſit legitimus nec ne ex tempore quo in lucem æditus fuit diſputant, menſes à die conceptionis non ſolares, ſed lunares aſſumunt 29. dierum inquàm & dimidij numero conſtantes, ut uidere eſt apud Alciatum in l. Gallus in 1. nu. 30. ff. de lib. & poſth. & Menochiũ de arbit. iud. cauſ. 10. num. 18. & cau. 89. num. 35. & apud doctiſsimum Conciuem meum, ac veluti Fratrem, Dominumque meum Franciſcũ Burſatum conſ. 64. num. 22. P. Vol. Errant toto Cœlo, qui Gilberti ſententiam ſecuti aſserunt, quod in maſculino fœtu ſupputatio ſit facienda per menſes ſolares, in fœminino uero per lunares, quę ſententia, cũ nullo fundamento ſit inixa, ſed ſolum ad placitum prolata à medicorũ, ac philoſophorum ſcola prorſus uenit explodenda, Ad hanc enarrationem

ctionem nostram quo quo modo facere uidẽtur ea quæ à curioso lectore legi poterunt apud Censorinum de die natali c. 12. Nec etiam hoc loco ꝑtereundũ censeo, qđ admiratione, ac raritate non caret non esse semp verã sed solũ ut plurimũ vulgatã sententiã illam, octimestrẽ partũ non uiuere; q̃ Hip. habuit authorẽ li. de octimestri partu. Nã Arist. de Generat. animal. li. & c. 4. Scriptũ reliquit quod qui mẽse octauo nascuntur, & si minus tñ uiuere posse, & 7. de hist. animal. c. 4. tradidit qđ illi qui octauo mẽse nascunt viuere, ac adolescere in terra Aegipti possunt, nec non & quibusdam alijs in locis, sed in locis Græciæ multi intereunt, nec non nisi pauci seruant. sic & in Hispania quoq; uiuere octimestres partus tradit Auic. in li. de nat. animal. & 21. fen. 3. lib. tract. 2. c. 1. ita scribit. Verum natus in octauo mense est quo plurimum moritur de natis, & parum viuit, quod si aliquis viuit de natis in octo mensibus tùnc illud est rarum ualde, & parum uiuit natusq; est fœmina in hoc tempore, & in quibusdã regionibus non uiuit natus octo mensiũ omnino. Viuere tamen aliquãdo testis est etiam Gal. in li. de nat. hum. seu de compagine membrorum, quamuis Gal. nõ esse ambigatur. Quãobrem Iuristarum sententia limitanda, & fortasse melius perpendẽda dum inquiunt, quod licet natus in octauo mense possit viuere, tamen nõ debet haberi pro filio, nec facere deficere fideicomissum ex magis communi, quemadmodum tradit Menochius de Arbit. Iud. caus. 50. n. 38. & Bursatus cons. 63. num. 18. & 19. P. vol.

Sera, & cita Generatio admiranda. Cap. XIIII.

Mulieres concipere posse quam primum illis menses supuenerint, Masculos verò generare cũ semen perfectũ incipiunt ferrè, quod vtriq; euenire consueuit testimonio Arist. 7. de hist. animal. c. 1. anno bis 7. peracto, & experiẽtia rerũ magistra docet naturalem purgationẽ mulieribus incipere anno 13. vel 14. & si quibusdã ob pituitę copiam, & sanguinis paucitatem vsque ad vigesimum protrahatur, cessare uero vt plurimum à quadragesimo quinto vsque ad sexagesimum. ita quoque circa sexagesimum ut plurimum annum deficere, licet Aristot. 5. de hist. animal. cap. 13. scripserit hominem usque ad septuagesimum annum termino ultimo generare posse, fœminam usque ad quinquagesimum: uerum id rarò, paucis enim proles in eo tempore est procreata, sed magna ex parte maribus sexagesimo quinto finis progignendi est fœminis quadragesimo quinto. Nihilominus non sine admiratione leguntur historiæ plures ex quibus tam mares, quam fœminas tem-

pestiuius, ac seruis generasse, & concepisse aliquando collegimus, Valascus in suo Philonio li. 6. c. 12. se uidisse mulierem puerperã ait, quę sessagesimo septimo ætatis suę anno peperit, cum & prius sexagesimo, & sexagesimo primo peperisset, simile etiam à Plinio lib. 7. natural. hist. c. 14. habemus de Cornelia inter mulieres e Scipionũ gente, quæ post sexagesimum secundum annum Volusium Saturninum genuit. Leuini' Lemnius in Vrbe Zirzea illius patria in nonnullis mulieribus, quæ ualido erant corpore, & vegeto, & menstruorum fluxum, & fœcunditatẽ vsq; ad quinquagesimum quintum annum productum fuisse se obseruasse tradit lib. 4. de occultis nat. mirac. c. 24 Testes sunt historici q̃ plures inter quos Ioannes Villanus lib. 5. hist. sui temp. c. 16. Constantiam Rogerij Regis Siciliæ filiam Monialem e monasterio eductã plusquàm quinquaginta annos natam auspice Pontifice Maximo ne Regnũ Siciliæ ad notum recederet Henrico Cæsari nuptisse, ex quo prægnãs effecta, orta suspicione mentiti vteri in Misanæ foro mandantem viro Federicum Cæsarem futurum peperisse, quamuis Germani ætate florentem Henrico nuptisse contendant teste Paulo Aemilio Gallicę historiæ scriptore in Philippi August. uita in ultimo senio constitutos homines aliquando generare posse cum pluribus exemplis comprobare possumus scribit Sauonarola tract. 6. c. 22. rub. 23 Nicolaum de Palauicinis habuisse filium à se generatum in centesimo anno. & Alexãder Benedictus lib. 26. morb. particul. c. 12. inquit. Tempestate nostra quidam Germanus nonagenarius prolę suscepit ex casta coniuge quẽ vidimus. Eadem de Masinissa Regé accepimus, qui septuagesimũ annum agens Methyranum filium genuit, & Cato octogesimo exacto ex filia Salonij clientis sui auum Vticensis Catonis procreauit testimonio Iulij Solini c. 30. Poly. hist. Leuinius Lemnius loco citato hæc scribit. Sunt quidem nonnulli robusti, validiq; senes, quibus adolescẽtia continenter, atq; moderatè transacta est, qui ad septuagesimum annũ fœcundi sunt, & in peragendo concubitu uiriliter subsistunt, quorum multa exempla Barbanti, Gothi, & Sueui suppeditant, sic enarrantem audiuimus Nauclerum quendam fide dignum cum Stocholmiæ negociaretur Imperante Gustano patre inuictissimi Regis, inter fuisse nuptijs uiri cuiusdam annorum cẽtum, qui in matrimoniũ adsciuerat triginta annorum sponsam, ex qua complures illum sustulisse liberos indubitata fide memorabat, erat enim vir, vt sunt in ea regione plurimi, adeo cruda, viridiq; senecta, vt vix impleuisse annum quinquagesimũ videretur, apud Tongros quoque & in Campania Brabantica, vbi mira aeris clementia, & gens temperans, & frugalis inauditum nõ est, sed propemodum vulgare, octuaginta annorum viros virgines non admodum

dum annos as in coniugij societatem adsciscere, atq; ex ijs proles ex-citare, ut haud immeritò Claudius Cęsar Capiti Papię legis à Tiberio Cæsare quasi sexagenarij generare non possent edicto abrogarit teste Suetonio lib.5. Sed non minus mirandum tum puellas, tum pueros infrà statutum terminum concepisse, & generasse, habemus à Plinio lib.7. natural. hist. c.2. in Calengis Indiæ gente quinquenes concipere fœminas octauum uitæ annum non excedere, & Mandrorum fœminas septimo ætatis anno parere senectam quadragesimo anno accedere, sed in nostratibus scribit Sauonarola tract.6.c.21, rub.6. Quod Marsilius de S. Sophia Patauus testatus est se uidisse Papiæ puellã nouem annorum utero gestasse, & Siluius in com. de mensibus mulierum tradit Ioãnem Capellam seniorem Medicum Francisci Galliarum Regis sibi coram affirmasse aliam similem à se uisam habentem in vtero. Et Forliuensis super primam partem de membris generationis scripsit aut. fide digni puellam octauum agentem annum fuisse impregnatam. Et Abbas super Decret. Glos. in summa 20. quest. 1. dicit auct. Alberti super. 4. sententiarum quod puella nouem annorum concepit, & peperit in 10. anno. Hostiensis Iurisperitus in summa de pœnitentijs, & remissionibus refert Salamonem propagasse filium in 11. anno, & in Decretis glossa summa 20. quest. 1. refert D. Gregorium dicentẽ quod puer nouem annorum reddidit nutricem prægnantem; Quamuis Cardanus in com. in Apho. id Beato Hieronymo ascribat. Quod profectò maximè suspiciendum videtur, cum non solum ex auctoritatibus superius adductis, & experientia ipsa, sed & Iurisperitorum Decreto ante decimum quartum masculos, fœminas ante duodecimum generationi non sint apti. Iustinianus namq; Inst. de nupt. §. 1. Iustas tunc nuptias facere tradit, qui secundum pręcepta legum coeunt, masculi quidem puberes, fœminæ autem viri potentes. Quid autem per masculos puberes, & fœminas viri potẽtes quas Gręci ut Pindarus Ode. 3. Βαξίτους appellant intellexerit Iustinianus, infrà docet sub titulo. Quibus modis tutela finitur inquiens pubertatem in masculis post decimũ quartum annum cõpletum illicò initium accipere, fœminas uero post decimum secundum annum completum viri potentes statuit. Quod tamẽ tempus nimis tempestiuũ esse uidi candum si ad bene esse spectemus; Quod pariter & Arist. sensisse affirmandum nisi sibi ipsi contraria scripsisse affirmare uolumus, dum inquit loco citato: semen profectò infœcundum vsq; ad ter septimum annum est, mox proficũ est, sed exigua, imperfectaq; generant iuniores, & mares, & fœminę vt in cœterorum quoque animalium genere plurimis euenit, concipiunt quidem facili' natu minores, sed laborant in puerperio vehementius, corpore etiam

min⁹ magna ex parte ꝑficiunt. & senescūt celeri⁹ mares salaces & mulieres q̄ frequēti⁹ pariūt nā ne incremētū q̄dē post tertiū partū effici posse uidet, sedant aūt, tpanturq; meliusq; in rei uenereæ usū luxuriāt cū partū multoties excreuerint, sed post annū ter septimū mulierib⁹. q̄dē iā ꝓcreatio opportunè est, sed uiris itē aliq̄d accedere potest ad prolē per fectionē. Ex hisce Arist. uerbis colligere possum⁹ cur tpibus nostris homines adeò breuem uitā degant, cū ut plurimū & mares, & fœminæ tenella admodum in ætate cœant inuicem, ex quo concubitu procreati filij, & in his alij diuturnam uitā superuiuere nequeūt, magno sanè humanæ speciei detrimento. Vnde iure August. lib. 15. de Ciuit. Dei priscis tēporibus ampliora uastiora, & robustiora hominū corpora quàm ętate sua fuisse testatur. Hinc Homerus humana quoq; corpora in dies decrescere lib. 5. & 12. Iliad. & Iuuenalis satyra 15. Lucret. lib. 2. Pliniusq; lib. 7. Natural. hist. non ab re c. 16. conqueruntur. Antiquorū autē hominū corporū uastitatē, & magnitudinē non solū ex sacris litteris, etruscisq; scriptoribus colligere licet, sed & ex ossibus pluribus locis, uarijsq; tpibus e terra effossis quorū exēpla plura legi possunt in li. 1. Miscellaneorū Hieronimi Magij c. 4. ex Sabelico & Iulio Solino c. 4. Poly. hist. alijsq; quāpluribus historicis. Hinc etiam alijsq; de causis iā mūdū senescere, unaq; speciē humanā nō ambigimus, cū tantū distet uitæ antiquorū longitudo a breuitate hodiernæ hominū uitæ, quēadmodū docent sacræ pagine, q̄ Adā uixisse nouē cētū & triginta annos, Caim nouē cētū & decē memorię tradidere, nec annos illos lunares fuisse, quēadmodū Marcus Varro, & Plinius lib. 7. & inter Christi sectatores linconiensis lib. de mundi ętate ausi sunt affirmare, nec etiā triū mēsiū Caldeorū more, vt alij nō sine errore astruxere, aduersus quos oēs Iosephus li. 5. Antiquitatū, & lactātius Firmianus li. 2. & D. Augus. lōgiori oratione. 15. li. de ciuit. Dei disputarūt, atq; in dubijs rationibus mēdacij cōuicerūt. Q̄d eo magis erit affirmādū cū anno Chr̄ianæ salutis 1137. Quo Ludouic⁹ Grossus Gallorū Rex extinctus, fuit; Ioānes quoq; de tpibus, Gallus morte absumptus est, quē ꝑtinaci cōsensu Frāci, atq; Germani scriptores à Caroli magni Imperio ad Ludouicū Iuniorē Gallorū Regē uixisse tradūt. q̄d si à fide non abhorret 361. annos sup̄stitē in terris fuisse refert Robertus Gaguinus li. 6. Hist. Frāc. & tria secula uixisse suæ gētis scriptores testant quēadmodū adnotauit Albertus Krantzius Hist. Daniæ li. 2. quo pariter loco Stracuteri cuiusdā fortiss pugilis, q triū hoīum cū impleuisset ætatē ferro pemptus ē, q̄d pariter tradidit Olaus Magnus c. 4. li. 5. Hist. gent. septētrionaliū. Hūc Paulus item. in Lodouici Iuuenis vita Ioānē à Stāpis nō de tpibus uocādū tradit, & cētū, & sexaginta an

norũ vitã ei cõtigisse cõtẽdit, qđ etiã cõsenescẽte mũdo magnũ, & memorabile certè erit dicẽdũ. Nec omittẽdũ inter Apeninũ Padũq; Italię regionũ multa, idq; unũ intra quadriẽniũ a Cæsaribus Vespesiani patre, ac filio peracto censu, numeratorũ supra centũ oĩum circiter triginta annos quorũdã etiã qui quinquaginta attigissent adiuuẽtos. Nec minus prætermittẽdũ, quod Plinius recensuit 7. li. c. 48. natural. hist. p hæc uerba. Anacreon Argantenio Tartesiorũ Regi 150. annos tribuit Cinira Cypriorũ. 10. annis amplius Aegimio 200. Theopompus Epimenidi Gnosio 157. Nellancius quosdã in Aetolia Epitorum gentis 200. explere, cui astipulatur Damastes memorans pictoreum ex ijs præcipuũ corpore, uiribusq; etiã 300. uixisse Euphorus Arcadũ Regis 300. annis Alex. Cornelius Dandonẽ quẽdã in Illyrico uixisse. Quas tamẽ authoritates & si Plinius nõ accipiat ueras, tamẽ in medium afferre uoluimus ut curioso lectori nihil desit ad præsens negociũ spectans, pſertim cũ & in Hispaniæ Annalibus a Ioanne Vasæo descriptis c. 10. legatur plures in Portugallia Interamni centesimũ uigesimũ annum superantes reperiri, & quod maius est, lusitanos, apud Indos hoĩem reperisse, q iã trecẽtesimũ annum excesserat. Et anno ab Vrbe cõdita 129. in Gadibus regnasse Arganthoniũ Tartesiorũ Regem, huncq; tã diu uixisse quantũ ad satietatẽ abũde, foret secũdũ patriã suã octuaginta annis rexit, ut ex authoribus certis astruit Valerius Maxim' li. 8. c. 14. uixit itaq; annos 140. licet Asinius Pollio apud eũdẽ tantũ centũ triginta illi tribuat, Cicero etiã de senectute pauciores nempe 120. Diuus tamen Basilius in Epistola ad Nepotẽ hunc interuiuaces numerat. Author est. F. Thomas Fazellus de rebus siculis li. 7. prioris Decadis c. 3. in Eryce Mõte Drepani Vrbe uicino tãtã reperiri aeris clemẽtiã ut ad cẽtũ, & uiginti annorũ ætatẽ ibi plurimi hoĩes perueniant, & Agathius rerũ Geticarũ li. author est Ermanaricũ Regem Gothorũ centesimo decimo anno uitæ suæ defunctum uulnere lateri inflicto, & non morte naturali decessisse.

Defloratio siue sanguine frequens. Cap. XV.

VVlgatũ oĩbusq; receptũ est, Virgines, q̃ in primo Veneris cõgressu disruptis Virginitatis claustris sanguinẽ nõ fuderint, pudicas haud cẽsẽdas esse. Vidim' tñ nos binas Vrbis nřę puellas alterã patritię gẽtis alterã uerò ciuẽ in prima defloratione nullã sãguinis notã dereliqsse. cũ tñ indubiæ honestatis uitam antea transigissent, quarũ prior mihi iureiurãdo affirmauit, iã mater effecta, ac ferè ĩ Paragmastica ętate cõstituta se nullã passa antea uiri congressum fuisse: Quod an re uera

fieri

fieri posſit indagatus, quidquid adeptus ſum, cœteris etiam communicare decreui in mortalium comodum eoq; libentius cum id extrà propoſitum noſtrum non ſit ſanguinem fluorem aliquem in primo cōcubitu puellis apparere conſueuiſſe diſrupta membrana Hymen vocata tradunt ferè omnes, ſi quidem hęc membrana, quam in prima coitione Terentius acerrimam dixit, impetu pœnis rupta, ac lacerata cū carnea ſit, & ceruices vteri lateribus enaſcatur & continuo affrictu diuulſa, & excalefacta ſanguinem promanare ſinit, dū modo tùnc puella integram, priuſq; quauis cauſa non vitiatam Hymenem habeat. At ſciendum membranam hanc quidem uirginibus peculiarem eſſe, tamē omnibus virginibus ineſse haud neceſsarium eſſe. Quod Realdus Columbus inſignis Anathomicus lib. 11. de uiſceribus adnotauit per hęc verba ſub nymphis in nonnullis virginibus (non omnibus) alia membrana cernitur Hymen à ueteribus appellata quæ cum adeſt (raro autem adeſt) obſtat quominus penis in utero immitatur, & Carolus Stephanus lib. 3. de diſsect. corp. hum. c. 7. ſic ſcribit, Hymenem autē quā vocant membranulam potius pie credimus in virginibus inueniri, quā vt certum quid de ea proferre poſsimus. Non ſolum autem hac membrana aliquas virgines natura deſtitutas eſse poſse, uerum etiam, & per accidens aliquod ut notat Veſalius lib. 5. c. 15. de hum. corp. fab. quo loco tradit in nonnullis petulanti quodam attritu diuulſam, laceratamq; aboleri, dum ſcilicet uirgines puellę coeundi pruritu percitæ, vel digitis, vel alio quopiā inſtrumento vteri ceruicem confricant Adde obſtetricibus quibuſdam (vt ibidem Veſalius teſtatur) morem eſse vt puellulis membranullam iſtam ſeu pelliculā, perinde ac fruſtra mulieribus datam, ita effringant, vt etiam conſueuerunt puerorum iā iam in lucem æditorum ori indicem indere, ac linguæ vinculum dilacerare. Recordor ipſe Vrbis noſtræ nobiliſsimam mulierem cuius nomē conſulto ommitto, dum puellulæ eius filiæ iuſsu Medici ſuppoſitoriū ex melle duriuſculum in anum indere vellet, renueretq; puella lacrymans, atq; hic inde ſe iactitans dimoueretur matre tamen, vt voto potiretur anxiè inſtante, coleriterq; manum intrudente caſu ſuppoſitorium in vuluam iniecit, itaq; validè vt multus ſanguis diſrupta hymene profluerer, quod mihi poſtmodum non ſine admiratione narrauit. Ex ijs ita concludendum cenſemus (ſiue ſanguis in primo cū uiro congreſsu ab hymene ſeu à nymphis prodeat mulieribus) ſi quando id minimè fieri conſpicati fuerimus, non tamen impudicitiæ notam, ac ammiſsæ virginitatis ſignum cēſendum omnino eſse, nec minori ob id in pretio marito recenter deſponſatam mulierem habendam eſse.

Superfœtatio suspicienda. Cap. XVI.

EX ijs quę in re medica suspicienda veniunt, non est postremo loco reponenda superfœtationis historia, quę certè rarò contingens inter admiranda numerari meretur, sed nō minus admiratione vacat Gal. verbosissimū scriptorem nullibi quod meminerim de muliebri superfœtatione verba fecisse quem pariter secuti Paulus, & Aetius Gal. nedum sectatores, sed simię, ut ita dixerim, ne verbum quidem huius rei posteris scriptū reliquere. Quinimo si Gal. dicta intimius perscrutemur, illum superfœtationem non admisisse potius concludemus, si quidem lib. 15. de vsu part. c. 7. tradidit, quod os matricis, quo tempore fœmina fert uentrem omnino esse constrictum, & conglutinatum ita ut ne specilli quidem cuspidem in matricis os queas mittere, quod pariter confirmat lib 2. de symp. causis. c. 3. inquiens per nouem mensium tēpus in prægnantibus ita os uteri coniuere, vt ne stili quidem mucronem admittat. eandem sententiam pluribus alijs locis protulit. Verū cum superfœtatio fiat in mulieribus, in quibus post primum conceptū os uteri non clauditur ita ualde, clauditur autem post superfœtationes, quæ posterius insuper pariuntur test. Hip. lib. de superfœt. quem librum Gal. non uidisse non est existimandum, cōcludendum erit Gal. superfœtationem vel non admisisse, vel tanquam rarò contigentē omisisse Hanc tamen nonnunquam fieri testatur Philosophorum princeps lib. 7. de hist. animal. c. 4. per hæc uerba. Mulier & equa omnium maxime animalium grauidæ coitum patiuntur, cœtera vbi grauida fuerint mares fugiunt, ea scilicet quorum natura superfœtare more leporis recusat, verum equa nunquam superfœtat, sed magna ex parte vnum dumtaxat generat, at verò in muliere rarò quidem euenit, vt superfœtet, sed factum tamen aliquando est, qui itaq; longo post tempore sint concepti nihilò perfici possunt, sed prematuris dolorem quo ipse, & primus fœtus intereat mouet. Iam accidit vt facta corruptione duodecim superfœtata puerperia egererentur at uerò si proximè à primo conceptu, secundus sit factus absolui, æd q; potest quod superfœtarit; vt quasi gemini nasci videantur, quomodo Herculem, & Iphiclē procreatos esse fabulantur. Nāid etiam co stituit in adultera quadā, quæ alterum suo marito, alterum adultero similem peperit; Iam & cū geminos quędam ferret, tertium superfœtauit, & cum tempus pariendi iustum iam esset primos vitales peperit, alterum quinto mense elisit, qui statim mortuus est, altera cum primum septimo mense peperisset,

ſet,qui mortuus eſt,mox duos iuſto menſium numero edidit:qui uixerunt,quædam etiam ſub abortum conceperunt atque alterum abegerunt,alterum continuerunt, pertuleruntq; ad partum. Hac. Ariſt. q etiam de re hac plura 4. de gen.animal.c.5. ferè in eandem ſententiam ſcripſit. Et in Amphitrione plautina fabula quis non legit de Iphiclo, & Hercule Ariſtotelicis plane germana. Conſtat itaque non ſolum ex Ariſt. dictis,ſed & Arabum Medicorum omnium mulieres ſuperfœtare poſſe,quamuis Diuus Auguſtinus literarum ſacrarum quidem peritiſsimus,ſed in hac re minus Philoſophus,& Medicus lib. 5. de Ciuit. Dei oppoſitum ſenſerit,ſic ſcribens. Et in conceptu ubi & unum concubitum eſſe manifeſtum eſt, tanta naturæ uis eſt, ut cum conceperit fœmina, deinde alterum concipere omnino non poſsit, unde neceſſe eſt,eadem eſse in geminis momenta, hactenus D. Auguſtinus qui quidem excuſandus eſt cum medicinam minime profeſſus ſit, cumq; Gal. Medicorum princeps lib. 15. de vſu part. ſcriptum reliquerit. Grauidis cur uteri os adeò conſtrictum ſit, vt nec ſpecilli quidem cuſpidem admittat, tempore vero pariendi adeo aperiatur,& dilatetur, vt integrum animal reddere poſsit, mirari quidem poſsum, intelligere autẽ non item, cum itaque mulieres aliquando ſuperfœtare contingat, uidendum quibus potiſsimum,& quo pacto id accidat Raſis 22. cont. Al ſaharauius lib. pract. tract. 25. c. 23. Auic. 21. fen. 3. c. 17. mulieres eas ſuperfœtare docent, quæ tempore prægnationis menſtruantur, nec obſtat quod Ariſt. lib. 7. de hiſt. animal. c. 2. ſcribat mulieres quibus p̃gnantibus menſtrua fluunt parere prolem minime vitalem, infirmamq; procreare, quę uero ſuperfœtant multoties validiſsimos fœtus parere. Ariſt. namque dictum intelligendum eſt de mulieribus prægnantibus quibus uſque in poſtremum gerendi tempus menſtrua eueniũt, vnde debilitari fœtum accidit minimeque vitalem in lucem ædi, ſecus autem Arabum intelligenda eſt ſententia, mulieres inquam quæ primis menſibus geſtationis menſtruantur ſuperfœtatione autem perfecta non amplius menſtruas purgationes patiuntur, has verò carnoſa corpora,& pinguia habere ſcribunt,& eſse multorum pilorum, & multi ſanguinis propter fortitudinem caliditatis earum,& huiuſmodi cũ ſuperfœtant partus uitales ædere poſsunt. Quinimo nonnullas nouimus nos quibus ſecta vena ab aborſu præſeruabãtur, cum eadem omiſſa aborſum pati ob ſanguinis copiam & caliditatem antea conſueuiſſent Amat. Luſit. cẽt. 2. curat. 89. hiſtoriam recitat uxoris Iulij Folchi, quæ ob ſanguinis biliofi redundantiam ſingulæ impręgnationis 3. menſe aborſum patiebatur, cui cum angi incipiebat extracta à media cubiti vena ſemilibram ſanguinis præſeruata eſt. Et Ant. Maria Betta in

com suis in 4.fen.P. can. Auic.ca. 20. sic scriptũ reliquit. Phlebotomia parua in p̃gnãte nõ est ipsa causa aborsas, q̃nimo vt sæpè experiẽtia noui, ĩ plurib⁹ talẽ phlebotomiã felicissime succedere reperi vt ĩ magna sanguis repletiõe, ex qua cõtingit aliq̃n mulierẽ aborsũ incurrere, potissimũ in principio ĩ quo nõ indiget embrio multa sanguinis quãtitate in quo casu utiliter imo necessario cõuenit phlebotomia ad ꝓhibẽdũ aborsũ vt ĩ Illustri Comitissa Argẽtina vxore Ill. Comitis Guidonis de Rãgonib⁹ apparuit, cui in principio imp̃gnationis op⁹ fuit ad minuẽdũ sanguinẽ; & prohibendũ aborsum, mittere sanguinẽ, q̃d etiã manifeste apparuit in quam pluribus mulieribus temperatura sanguineis in quibus contingit in primis mensibus menses fluere fœtu reseruato, & hoc est quod voluit Au.7.coll. c. 4. Doctissimus Hieronymus Acrombonus in suo tract. de lacte parte prima sic & ipse scribit. Est autem hic diligenter cõsiderandum plurimas inueniri mulieres in q̃bus sanguis tantum superabũdat, vt tempore etiam q̀uo grauidæ sunt menses ab eis prodeant, absq́ue aliquo embrionis nocumento, imò vidi aliquas quæ ex nimia sanguinis abundantia fœtum suffocabant, ex eis phlebotomatis seruatus est fœtus. Et ego olim duas curaui mulieres prægnantes in altera quarũ suffocati fuerant quatuor filij in 8. mẽse, in altera verò duo in 6. quibus interim dum grauidæ essent, iussi secari venam basilicam dextri brachij in 5. mense, & copiosè sanguinem educi, & in ambabus seruatus est Fœtus, non solum semel, sed etiã pluries cum grauidæ factæ fuerunt, & incisa itidem in eis vena. Hoc pariter Nicolus se.2.dist.1.c.28. Au.aut. confirmare videtur. Quamobrẽ minimè audiendi Aloysius Mundella epist.28. & Bonatus ab Altomari in particulari huius rei quæst. oppositum sentientes scilicet in grauidis minime secandam venam pro præseruatione ab abortu, quorũ rationibus respondere omittimus cum dixisse unico verbo sufficiat cum Arist.7.Physic. ab experientia particularium accipi uniuersalem scientiam & ex 8.Phy. Quęrere rationem, & dimittere sensum infirmitatem quandam esse intellectus, & ex com. eadem loco, quod omnis opinio cui contradicit sensus non est bona, cum itaq; iam dictum sit, quæ mulieres superfœtationi faciles, aptæq; sint, reliquum est ut modum aperiam⁹; Mulieres superfœtare ex Hip. superius dixim⁹ q̃a à prima cõceptione nõ ꝓbè claudat̃ os vteri, vel etiã nõnullis alijs ob nimiã in coitu dilectationẽ os vteri quãuis ĩ prima cõceptione optimè clausũ rursus aperiat̃, quẽadmodũ colligi posse videt̃ ex Arist. dictis.4. de gener. anim.c.5. & q̃d pariter videt̃ inuisse Auic. loco citato. Dodonę⁹ ĩ scholio c.91. Beniuenij scribit superfœtatio adeò q̃dã rara est, vt nõnullis ĩpossibiles habeat̃, cui⁹ tñ manifestũ in honesti ciuis vxore exemplum

apparuit. peperit hæc filium plenè gestatum anno 1570. Decembris die 7. hora decima vespertina succedentibus omnibus quæ ad fęlicem partum requiri solent, postridie vero qui erat 8. eadem hora præter expectationem obstetricis ac sui ipsius peperit eadem fœtum alterum sed nondum quadrimestrem, vtpotè cui neque oculi, neque nares, neque os paterent quem idcirco post conceptum fuisse satis manifestum, superfœtationis exemplum habet Gordonius c. 2. partic. 7. Refert Nicolus ser. 6o. tract. 1. c. 22. historiam sanè non contemnendam per hæc verba. Ego noui uxorem Zachariæ de Scarparia, quæ peperit masculum, & hinc ad tres menses peperit alium masculum, & bene uixerunt ambo, & vnus fuit Spetiarius Florentię in burgo S. Laurentij. Hæc profectò historia admirabilis est cum Arist. 4. de gen. animal. 5. & 7. de hist. animal. cap. 4. scripserit, quod si alter coitus proxime ab altero accesserit, enutrire quod superfœtatum est utero gerens potest, sed si iam aucto conceptu coitus adhibeatur superfœtare quidem potest, perfici tamen conceptus ambo non possunt. Licebit hoc loco, Recentiorū quorundam doctissimorum lapsum adnotare in loco Plinij Interpretando, habet enim lib. 10. natural. hist. ca. 63. quod Dasypodes omni mense pariunt, & superfœtant sicut lepores, & à partu statim implentur, concipiunt quamuis vbera siccante fœtu, pariunt non cęcos; Dasypodem leporem esse voluit Budeus, & quo loco legitur apud Aristotele Δασύποδος, vertunt interpretes lepus; attamen aliud esse Dasypodem animal à leporo, Plinij uerba manifestè ostendūt, quare Christophorus Landinus, qui Plinium vulgarem fecit Dasypodem hoc loco vertit Tasso, animal scilicet illud quod à Latinis Taxus, & Melis quoque appellatur, sed nescio quo spiritu ductus, cum per Dasypodes hoc loco crediderim ipse interpretandum esse cuniculos, vt voluit Cęlius in annot. quos omnium maximè sicuti, & lepores superfœtare compertum est.

In coitu extincti. Cap. XVII.

Nouimus mulierem scortum insigne Lucretiam vocatam, quæ in coitu aliquando animo linquebatur; & quod maius est Iouianus Pontanus in opusculo de obediētia memorię tradidit Beltradum cognomine Ferrerium Barcellonæ, quę Hispanię Vrbs est in coitus actu expirasse. Et Plinius lib. 7. natural. hist. scriptum reliquit Cornelium Gallum & Quintum Heterium Equites Romanos in venere obijsse. Quod quidē sicuti rarò contingit, ita me'hercle admiratione non caret, quamuis

haud

haud multum difficile sit huius euentus causam perscrutari. Itaq; sicu ti triplex est hominibus finis tot etiam modis illis voluptas accedit quorum P. cum sit indiuidui conseruatio, data est naturæ uoluptas q̃ circa sensus versatur 2. est perfectio partis potioris animi scilicet, ꝓpter quod data est à summo opifice voluptas ipsius intellectionis, cu ius finis est beatitudo, ad quã sapiẽtia est via 3. Finis est cõseruatio spe ciei propter quem finem parata fuit delectatio quę in venere percipiẽ eiusmodi autem, quæ sit causa materialis, & instrumentalis est uidendum, materialis causa, & efficiens est humor mordacitate quadam ꝑdi tus, & spiritus multus calidus, instrumenta eiusdem sunt vasa ipsis ge nerationis membris inseruientia, arteriæ scilicet, & uenæ, quæ ab acri monia quadam humoris pertranseuntis præsertim cum incalescit, & spiritus etiam suo motu sitilationem excitantia voluptate afficiunt. Gal. test. lib. 14. de vsu part. c. 9. quod pariter Arist. lib. 1. de gen. anim. c. 20. & 2. eiusdem c. 4. & particula 4. probl. 15. problem. affirmauit, cũ itaq; in uenereo congressu euacuetur spiritus substantię plurimũ ꝓpter delectationem hinc fit, quod qui in coitu plurimum delectantur in maiorem quoque debilitatem incidant. quemadmodum adnotauit Auic. fen. 20. 3. tract. 1. c. 11. & non ab re fen. 21. eiusdem tract. 3. c. 15. docuit in mulieribus quandoque ex spermatis acuitate, & caliditate adeo superfluere coitus desiderium vt deijciatur virtus. Et Arist. ad Alex. scripsit coitum virtutum omnium esse destructiuum, & 4. parti cula probl. 6. 121. probl. ad seminis in temperatam emisionem sequi corporis dissolutionem, & debilitatem tradidit, quod & Gal. lib. de semine, affirmauit, quinimo Auic. 3. de animal. testatum reliquit quod ex seminis exitu magis corpus debilitatur quam si quadragiesies tan tus exiret sanguis de eodem corpore. Hanc rem fuscius Gal. lib. 1. de semine cap. 16. per hęc uerba aperit, In coitu quidem testes ex superio ribus venis quicquid in ipsis serosi humoris continetur id omne attra hunt, hę verò cum à testibus, qui vehementiorem ipsis vim habent ꝑdi cto humore uiolenter priuentur, à superioribus alijs, ipsę etiam rursus superiores ab alijs, hæ à vicinis subinde trahunt, atque ita deinceps fit, vsq; dum in omnem corporis partem trahendi hæc vicessitudo dif fusa omnibus animalis membris proprium alimẽtum eripiat attrahit enim subinde id quod penitus est exinanitum, ab eo quod plus habet, quasi violenter rapiens, cum igitur hoc semper fiat, & tãquam in cho rea sibi inuicem alimentum tradant omnia animalis vasa, & membra tã tisper euacuari necesse est quoad repleatur, id quod potentissimũ est, atq; hoc modo accidit, vt ijs in occasionibus omnes animalis partes non tam seroso humore, quam uitali etiam spiritu priuentur, si quidem

hic quoq; ex arterijs unà cũ genitali humiditate excernitur, nihil igitur mirandum est; si ij, qui immoderatius coitu utuntur imbecilliores euadũt, cũ & uniuersũ corpus, utrorũq; horũ purissima parte fraudetur, & accedat etiã uoluptas, quæ uel sola idonea est ad uitales uires disoluendas, ut nonnulli in nimia uoluptate affecti interierint. Hactenus Gal. ex quibus colligere possumus causã cur nõnulli in coeundo vitã cũ morte comutarint nec nõ & propter quid meretrix illa superius dicta, quæ ut Iuuenalis de alia meretrice dixit 2. satir. & lassata uiris, nũquã satiata recessit animo in uenere deliquerit: Præsertim cũ mulieres in uenereo congressu maiori delectatione corripiant hominibus, si credimus Auic. aut. fen. 21.3. tract. 1. c. 2. & Gal. in calce c. 6. lib. p. de sympt. caus. Quãuis in oppositũ sit Hip. aut. lib. de genit. quo loco habet mulierẽ minus delectari uiro in coitu, & breuiori etiã tẽpore. Quod pariter ex Arist. colligere possimus, cum. 4. de generat. animal. c. 5. scripserit libidinosiora esse, quæ corpora solidiora habent animalia, & quæ pilosiora sunt, & huiusmodi sunt uiri magis quàm fœminæ, ergo quoq; magis in uenere oblectari, dicendum præsertim cum sæpe numero concipere mulieres nulla delectatione in uenereo congressu affectæ testimonio eiusdẽ Arist. p. de generat. animal. c. 19. & 20. at nullus unquam homo generabit nisi oblectetur in seminis profusione, uerum harũ opinionũ quæ potior sit, magisq; recipiẽda non ipse facilè protulerim quamuis Tyresius utrumq; sexũ expertus apud Ouidiũ lib. 3. Metamor. sententiam protulerit aduersus Iunonẽ cũ Ioue ipsi⁹ marito cõtẽdẽtẽ uiros magis quã Mulieres in coeũdo uoluptate teneri, At experimẽtũ cõprobat modo mulieres, modo uiros salaciores cœteris reperiri, prout uario particulari temperamento præditi sunt.

Coitus symptomata admiranda. Cap. XVIII.

Irca Veneris vsũ cõtingũt nõnuquã accidẽtia quædã uaria, quẽadmodũ experimẽto cõpertũ est, quorũ hist. prętermittere haud quaq̃ decet. Dũ ipse medicinã facerẽ, ex. Medic⁹ Doctiss. q̃ Philosophus fœlicis recordationis Frãciscus Valerius q̃ peste anno 1576. urbẽ nr̃am uastãte dũ magis alienæ, quã suæ uitæ curã gereret extĩct⁹ ẽ, me cõsuluit vt sentẽtiã meã ipsi aꝑire uellẽ in casu Illustris Iuuenis q̃ in uenereo cõgressu cũ muliere semẽ emittere neq̃bat, quãuis in somnio, atq; manib⁹ ꝑfricata mẽtula, vel nullo negocio excerneret. Qđ pariter, & alteri M. uiro urbis nr̃æ accidisse testari possum⁹, licet eorũ nomina, cũ adhuc

tiuāt solēda esse decere arbitremur; Res profecto cōsideratione digna. Id ipse in uerecūdiā reiciebat, uel in fortē quandā imaginationē neutrū tamen satisfaciebat, nāq; qui uerecundant, uel timēt, potius à penis erectione prohibent q̃ a seminis excretione, ita ut huiusmodi se ueneficijs petitos quominus coeāt existiment, In fortem uero imaginandi facultatem rem referre nimis lōginquā, ac remotissimā causā assignare uidebatur, Quamuis enim scribat Ioannes Mirandula quod quidam non arrigebat membrū nisi uapularet, idq; imaginationi vehementi adscribat nihilominus p̄narratarū historiarū uicinior, eaque magis medica est indaganda cū itaq; uterq; patiēs ex superius dictis corporis tēperamēto frigidiori p̄ditus esset, semē quoq; in ipsis plus iusto frigidis generari conijciebamus, sicq; motui minus aptum, præsertim cū in cōgressu uenereo multi spiritus, q ipsū excalefacere, mobiliorē q̃ reddere poterant cōsumerent præ nimio, & lōgo coeūdi labore, ita ut semē progredi nō posset, secus aūt in somno, atq; manuū exercitio, ī hoc enī ex frequēti, assiduaq; cōfricatione mēbrū maximè incalescēs caliditatē testib' ac vasis seminarijs cōmunicabat, minoriq; spirituū quātitati cōsūpta semē eiaculari poterat quēadmodū & in somnis ex decubitu excalefacto corpore, p̄sertim circa renes a quo loco materialiter semen initiū sumit, mouēte uirtutē expultricem in somnijs ueneréis imaginatione, extra manabat semē, cui sententiæ nr̄e facere uident Auic. dicta fen. 20. 3. tract. 1. c. 15. quo loco de coitus diminutione uerba faciens inquit, Et quādoq; propter paucitatē mot' spermatis, & deffectū eius a mordicatione excitāte, ita ut quādoq; fiat in quibusdā sperma plurimū, & cū coeūt nō descēdit pp cōgelationē suā, & polluūtur cum hoc in nocte, quoniam vasa spermatis calefiūt in eis in nocte, quare calefit sperma, & subtiliat. Idē quoq; Rasis li. diuisionū confirmat, nec nō, & Hip. circa initia li. de genit. Clarius tn̄ Aetius ex Rufo ad calcē li. 11. rē hāc aperit historiā tradēs nostris valde similē Adolescētis ministri domestici qui cōfessus est se qn̄ cum muliere rē haberet semē effundere non posse, cū vero dormiret plurimū ei semē p̄dire uisū itaq; mihi est inquit Aetius vasa eius seminaria pp multā, vna cū frigiditate humiditatē calefieri nō posse, propterea qđ caliditas in coeūdo ad corporis superficiē diffunderet in somnis vero ampli' calefieret. p̄pterea qđ sōni interna calefaciūt: nec minori admiratiōe, q̃ risu digna est altera historia q̃ ibidē recitat Aeti' per hęc verba. Adolescēs qdā ad Nos accessit, & se vehemēter coitū appetere ↄfess' ē, verū vbi cōmisceret, semē emittere nō posse, sed flat' plurimos sibi p sedē erūpere, ī hoc itaq; ↄiecturā feci vasorū seminariū siccitatē adesse, qđ ipsū etiā adepta sanitas demōstrauit, nam postquā

ipse

ipse humida, ac boni succi dieta est vsus, semen emisit. Consimilem casum se obseruasse tradit Lusit. cent. 6. cur. 9. in scholio congenerem historiam tradit Matth. de Gradis cons. 3. de quodam qui cum volebat coire non errigebatur illi membrum sed semen emittebat, cuius euentus cum causam ipse minimè doceat, sed dumtaxat medicamenta ad pœnis errectionem facientia præscribat. Nos in studiorum gratiam aliquid de causa præscribere decreuimus. Idq; ex nimia vasorum semē continentium laxitate prouenisse crediderim quod præsertim contingere solet ex nimio veneris vsu, ac ex longa, diuturnaq; gonorea, statī enim ac se ad coitum accingit taliter effectus imaginatione excitante naturam semen emittitur, nec tamen membrum virile intenditur ex paucitate spiritum exinanito corpore ob nimiam, ac diuturnam seminis excretionem, hanc verò genuinam esse causam patere potest, ex historiaq; lib. 5. hum. fabr. c. 13. tradit Vesalius cuiusdam Patauij dissecti, qui ante suspendium in voluntario seminis fluxu laborās hos meatus omnes laxos, apertosque habuit, eosque potissimum qui ex testibus in deferentis semen vasis reuolutiones, girosuè pertingunt, ex quibus dextrum, & sinistrum deferentia semen uasa in vesicæ ceruicem terminantur. Scribit Fernelius lib. 6. de par. morb. ac symp. c. 13. historiam cuiusdam qui ex sola clysteris profusione semen eiaculari cōsueuit & alium se uidisse qui ex longa Gonoreæ consuetudine per insomnia, atque etiam cogitatione sola purum sanguineum non minori voluptate quam semen effunderet, quod illis quoq; qui ultrà modum re venereæ vtuntur accidere solere testatur Arist. lib. 1. de generat. animal. c. 19. Nec mirum hoc alicui esse debet, quod ita ora vasorū seminaliū laxent ex assiduo coitu, vt semen vel nullo negocio minime tenso priapo extrà labatur, cum idem Fernelius lib. eodem c. 10. scripserit ex sola cohibendi flatus consuetudine non paucos dissectione animaduertisse quibus dilatatum Colon intestinum brachij amplitudinem adequabat, & c. 12. addit ijs qui iampridem nephriticis doloribus erant assueti vsq; adeò dilatatum vreterem aliquando comperisse ut in eum maior digitus immitti posset. Qui itaq; ex nimio coitu laxatis, refrigeratisq; vasis seminalibus in seminis profluuium incidunt, & si Iuuenes sint testimonio Aretei li. 2. c. 4. senilem habitū induant necesse est, quippe qui segnes fiant resoluti, exanimes, torpentes, hebetes imbecilli, recurui, ignaui, pallentes, albidi, effœminati, à cibis abhorrentes, frigidi, membris graues, & stupidi cruribus impotentes, & ad omnia remissi, & languidi. Docet Auic. fen. 20. 3. tract. 1. c. 40. quod ijs qui molliori sunt corpore, ac habitum resolubilem possidēt, multumq; in coitus actu oblectantur, si coitum frequentent accidit quandoq; vt vnà cum

semine

feminé fœces per anum emittant, multi namque spiritus excernuntur, ex quo cum ad resolutione corporis sint parati, fit vt multa copia spirituum excreta partes viciniores illis depauperatæ destituantur, sicque laxato musculo intestini recti orificium ambiente, fœces in coitu quoque emittantur, quem casum se obseruasse in Andrea Traguriensi scribit Alexander Benedictus lib. 15. pract. c. 26. vi omni ad genitalia in Venere transmissa subducto à sede spiritu ex uehementi voluptate & naturali corporis imbecillitate, quibus deprauata est generatio aluum interdum solui scribit Arist. lib. 1. de generat. animal. c. 20. propterea quod excrementum eò secedit quod coqui, atque effici semen non possit, libet hoc loco recensere nonnulla Pharmacorum genera nō vulgaria, quæ mirum in modum ita ad coitum incitare mulieres, & homines scriptum legimus, vt in satyriasim, & priapismum incidant, scribit Aem. Macer in lib. de herbarum virtutibus Satureiam herbam à Satyris Satyreiam iure uocatam, eo quod interius assumpta vel exterius applicata mirum admodum, nimisq; homines in venerem pronos efficiat. Theofrastus lib. de Fruct. 4. refert ad rem uenereā mirum in modum herbam pollere, quam Indus attulerat, non enim solum edentibus, sed etiam tangentibus tantum genitalibus vim vehementem adeo fieri, ut quoties vellent coire, valerent, & quidem qui vsi fuerunt duodecis coisse dixerūt; Indum verò ipsum, qui magno, & robusto corpore erat, septies decies aliquando coiuisse (Cardanus lib. de Plantis legit septuagesies) fatentem licuit audire, verum emissionem seminis guttatim fuisse, demumq; in sanguinem deuenisse, mulieres uero vehementius excitari ad libidinem cum eo medicamine vsæ fuissent. Iulius Cæsar Scaliger de sub. ad Cardanum exercit. 175. scribit in Athlantis iugis occidentalibus, quæ pars sarnag ab incolis nuncupatur radicem quandam reperiri cuius æsu ad venerem augendam, continuandamq; mirificè corroboraretur. Quin aiunt super eam si quis urinam reddiderit, illicò turgere libidinibus, Virginesq; quæ pręsunt pascuis si sup ea sedeāt, aut urinam faciant, eis perinde rumpi naturę membranam, ac si à viro fuerint vitiatæ. In ea pariter Indiæ prouincia, quę sub terra laboratoris est uersus Isthmum, Dariem arborem esse scribit idem author, piri facie, & magnitudine perpetuò folio viridissima, nitidissimaque superficie, fructus quoq; piri specie, sed colore viridi, etiam cū maturus est, medulla intus concolor, dulcis pinguis butiri sapore, quę adeò validos efficit ad coitum, vt propius miraculo sit eius efficacia. Agnacatalli nomen est, Author lib. de plantarum Indicarum historia lib. 2. c. 25. meminit de planta Bangue Cannabi haud absimilis, nisi qđ huius semen Cannabino minus est nec ita candicans ut illud, nec hui⁹
stolones

ſtolones lignoſi vllo cortice veſtiuntur, contraq; in Cannabi huius Indi ſemen, & folia ædunt, vt fiant in Venerem procliuiores, ex hac planta colligunt ſuccum Bangue pariter appellatum folijs contuſis, interdum ex ſemine, cui nonnulli admiſcent Fauſel virentem, aut nucē muſcatam & macem interdum Garyofilos, interdum camphuram, alij ambarum, & Moſchum, pleriq; opium, vt Mauritani. Scaliger loco citato de Anfiara quo ad excitandam venerem Indi, & Turcæ frequentiſsimè vtuntur meminit, Opium vero hunc eſſe, ſe à nauigantibus Indię pro certo intellexiſſe, idq; etiam à Nicolao Brixiano præfecto ſtabulis Regis Nauaræ, qui in Ponto Bythinnia, cilicia diu egit. Hoc etiam Cardanus lib. de ſub. affirmat, vocatq; ob id opium, Nicolaus Monardes parte 2. ſui tract. de medicamentis, quę ex Indijs afferuntur c. de Tabacho Amphionem eſſe opium Indis ſtatuit, nam Indi in Hiſpaniam deuecti petentes Amphionem viſo opio à ſepelaſiano oſtenſo illum ſe petere affirmarūt. Ant. Geufræus, qui Gallice Turcicam hiſtoriam deſcripſit, quam Guilhelmus Godeleuęus latinam reddidit, & qui per annos treſdecim apud Turcas captiuus ſeruilem vitam duxit Afion, quo ipſi vtūtur Pharmacopolis opium eſſe teſtatur; vnde mirandum Amatum Luſitanum cent. 2. cur. 18. dicentem Amphionem quo Turcæ ad libidinem incitandam in cibo fabæ magnitudine vtuntur non papaueris, ſed herbæ cuiuſdam ſuccum eſſe: ſcribit Garcia ab Horto Proregis Indiæ Medicus c. 4. lib. de hiſt. aromatum, & ſimpliciū Indiæ à Carolo Cluſio e luſitanica lingua latinitati donatæ, vſum opij plurimū eſſe p vniuerſam Mauritaniam, & Aſiam ſi quidem eius vſui ita aſſueuerunt, vt eo abſtinentes periculum vitæ incurrant, quod ſane admiratione non caret, quando quidem adeò ſomniferum, & ſtupefactiuum eſt, vt etiā, qui eò utuntur dormitabundi plerunq; videantur. Itaq; ſolent q eius facultates intelligunt exiguam quantitatem ſumere, alij verò pleriq; liberalius eo vtuntur, vt laſsitudinem ex laboribus, animique faſtidia tollant, non autem vt proniores in venerem efficiantur, vt ſtulti quidā credunt, quoniam opium non modo venerem non ſtimulat, ſed potius eius ſtimulos infringit ſua frigiditate, & vaſorum ſpermaticorum conſtrictione, & nonnullos Luſitanos noui, qui eius vſu debiles, & impotētes effecti ſunt. Geufręus hiſtorię citatę lib. 2. huic Garciæ opinioni fauere videtur inquiens Turcis Amphionē omnem metum, ſolicitudinem, curam, & anxietātem eximere, uerum ſiue in hunc, ſiue in illū vſū Indi, & Turcę opio vtantur, mirandum ſanè maximè quomodo nō moriātur magna in Doſi illo deuorato, ſi quidem Garcia loco citato tradit quod Doſis communis apud iſtos eſt à viginti ad quinquaginta grana hordei, & ſubdit; Noui autem Coraſonem quendam à ſecretis ſi-

zamoxæ,

tamoxæ, qui singulis diebus tres laminas opij ederet, quę penderent decem drachmas & amplius, & licet stupidus, & dormitabundus semper videretur, aptissimè tamen, & doctè de omnibus disputabat. Monardes loco citato se bis in Vrbe Siuilia vidisse testatur, binos Indos qui cum quiete se reficere volebant post multos labores, vel cum laborādū esset, à seplasiario ipso p̄sente Ochouā opij coemisse, quā duob⁹ vicibus inoxiè deuorabāt. Ludouicus Duret⁹ in Scholio c.5.li.2.prac. Iacobi Holerij refert se vidisse ab Hispano in summo æstu semiunciam opij sine noxa deuoratā. Huiusce rei euēt⁹ superi⁹ dictos, q̄s nō admiraret. cū opiū oīb⁹ stupefacientibus fortius sit testimonio Auic. fen. 4.P.c.3. Gal. q̄ dixerit 8.li.de cōp.medic.sec.loc.c.3. opiū mortificare corpora, & in frigiditatē īmedicabilē reddere, qđ etiā pluribus experimētis cōfirmare libet, Rasis. 9. cēt. scribit se vidisse ex supposito opio quosdā mortuos fuisse, & Gal. 2. de morb. vulg. asserit, qđ suppositū fuit opiū in ano quorūdā ad mitigādū dolorē, ex quo mortui sunt, & Auic. in cura fluxus sic scribit: Vidimus q̄ supposuit sibi colyriū (est aūt colyriū Auic. suppositoriū) ex opio, & mortuus est. Gatinaria li. suę prac. c. de cura sodæ colericæ scribit se vidisse in quadā muliere nobili, q̄ cū stetisset p plures dies, qđ nō dormierat Medici decreuerūt, vt illi supponerēt colyriū quodā longū opiatū, qđ cū fuisset factū statim cępit dormire, Medici aūt p̄ceperant ancillis qđ cū cępisset dormire extraheretur illud colyriū, q̄ ipsum omittentes, & nō extrahētes taliter ꝓfundata fuit in somno, quod nunquā euigilata est, imò perpetuò dormit. Nicolus se.2.c.11. scribit se vidisse puerū cui suppositū fuit opiū propter Tenesmonem extinctū fuisse. Ant. Betta in suis com. in 4. fen. P.c. Aui. tradit a se visum, q̄ quædā de Mutinensi familia Charādinorū cū iā per multos dies uigilasset, & nullo leui ingenio potuisset dormire, iussit Medicus sibi imponi suppositoriū cū notabili quantitate opij ex quo factū est vt per diē, & noctē profundissimo somno dormierit, à quo tandē multis administratis auxilijs releuata est, & si p multos annos postmodū vixerit, stupida tn̄, & ueluti amens remansit. Scribit quoq; iterum Nicolus se.2. sum.2. tract.1.c.15. Et ego vidi puerū cui suppositū fuit opiū ꝓpter Tenasmonē, & mortuus fuit puer. Et vidi uirū ī senectute cōstitutu cui īmissū fuit clystere cū opio ꝓpter sedare dolorē colicū īmēsū quē patiebaт homo ille, & mortu⁹ fuit. Alex. Benedictus lib.3.c.6. part. morb. Scribit Pataui accidisse qđ Iustinianus Patriti⁹ Venetus ī dētis cruciatu, cōuellere iussit molarē vnū ex magnis dētib⁹, & cū dolor īgēs ꝑseueraret suadētib⁹ nōnullis opio, q̄ deo ꝯfecerat sępi⁹ ī cauū īdito supmo sōno corrept⁹ fuit, qđ pariter repetit li.7.c.17. Cardan⁹ li. de sub.18. scribit de quodā eqte q̄ cū in

equestri certamine victor extitisset deposita galea vt respiraret ab inuidis copioso intus illiso opio extinctus est, nam ex calore galeæ tùnc spiritus hausene, quicquid spiritus pernitiosè intrà casidem cōtinebatur calore autem venarum oscula omnia patebant, vnde statim receptus intrà penetralia capitis est extinctus. Si itaq; suppositum opiū, vel exterius illinitum interimere facile potest, quanto magis interius haustum, & in magna copia: scribit Leuinius Lemnius de occult. nat. miracul. lib. 2. c. 51. opium ad binas tresue drachmas exhibitum ex vino meracissimo mortem commeritis exhibitum, illos exhilarescere incipere potione hausta veluti risu sardonio perfusos, mox in somnum, soporemq; risolutos morte sopiri, tanta siquidem pernicitati opium venas ac vitalia corripit, vt dissecto eorum qui illo potionati sunt corpore cordi adhæsisse compertum sit. Quomodo itaque superius alati Indi, & Turcę, Lusitaniq; tam grandem opij quantitatem aliquādo ingurgitent sine notabili noxa id in consuetudinem Garcia, Monardes, & Duretus referunt, quod profectò sicuti verissimum esse crediderī, ita quoq; opium apud ipsos minus frigidum reperiri ausim affirmare; & si enim in opio à predominio partes frigidæ dominētur nihilomin⁹, & partes calidas obtinere, eo quod amarum, odoratumq; sit concludendum, præsertim cum opium in ore detentum linguam vesicet, quēadmodum testatur Petrus Andreas Matheolus in suis com. in Dioscoridem; si itaq; papauer altiori loco, sub calidiorique Cœlo nascatur, opium ex illo paratum partes calidas multiplices obtinebit, quę aliarum frigiditatem infringent, secus autem si nascatur papauer humiliori solo, ac in frigidiori regione, magis partes frigidæ multiplicabuntur, quod non solum experimento quotidie comprobatum est in alijs plantis, sed & testimonio Theophrasti probari potest, qui tradit chios cum succum Cycutæ alicui morti damnato propinare uolebant, elligebant cycutam, quæ loco humido, ac ombroso prouenisset, ut potè q̄ ad mortem sua frigiditate inducendam efficacior esset, Iulius Cæsar Scaliger de sub. ad 5. Cardanum exer. 152. testatur Ligures Taurinos cycutæ radices in acetarijs pro delicijs habere, addito etiam salubritatis elogio, tantum abest vt illis nocumentum inferant, quia nascitur in regione illa calida, & locis montuosis, quæ tamen Franciscum Trapolinum præceptorem Petri Pomponatij affinis mei, & sui seculi Philosophorum Phenicem Patauij loco Petrosolini comestę, interfecerūt. Addamus ad hac Turcas suum opium conficere ex papaueris albi succo, quem per multos agros longè, latèq; serunt, succumq; promunt teste Scaligero exerc. 154. & 175. Ita & Belonius lib. 3. obseruationum c. 85. tradit opium abundantissime cogi ex papauere candido tota paphlagonia,

phlagonia, Cappadocia, & Cilicia, apudq; Turcas, & Persas summo esse in vsu, non tamen ab eis communi vsu summi supra drachmę vnius pondus. Hoc autem papauer satiuum album Gal. lib. 7. de simpl. med. facult. mediocriter somnum conciliare, cæterisq; papaueris speciebus minus refrigerare docet. Hincq; iure scripsit Franciscus Alex. in suo Apolline radio 1. c. de papauere, ex huiusmodi papauere Genuę, Neapoliq; pulmentaria fieri quibus vescuntur ad satietatem vsq;, nec tamen vnquam somno lentiores fiunt, quod pariter affirmat Mathiolus euenire Montium Tridenti incolis Austriæ, & Charinthiæ habitatoribus, qui papaueris huius multam copiam serunt, vt illius seminibus pulmentaria conficiant, quæ apud ipsos in continuò sunt vsu, absq; eo quod vnquam somno ob id capiantur: In vrbe tamen nostra Turca captiuus Illust. Comitis Bonifacij Torelli à seplasiario sub æde ipsius Comitis commorante, coempto opio, eoq; peglutito extinctus est. Non caret admiratione quod ex vulnere in capite inflicto coeundi omnis facultas ablata fuerit. Nicolus 5.6.c.6. scribit de mēse Iudei, cuidam in capite percusso statim defecisse coitum, quod & Auic. fen. 20. 3. tract. 1. c. 15. & Rasis 24. cont. affirmant: Quamobrem Platonis sententiam veram esse dicendum qui in Thimeo semen à cerebro, & spinali medulla ortum ducere scriptum reliquit quam etiam sententiam secutū fuisse Hip. videtur lib. de nat. ossiū, & lib. de genit. & lib. de nat. hum. Apud Romanos quoq; semen à cerebro decidere receptum fuisse ex eo patere potest, quod qui nimia venere vterentur, caluescere dicerentur, Vnde illud in Iulij Cæsaris Triumpho Scomma proclamatum fuit. Romani seruate vxores, Mecchum caluum adducimus, Ita, & cuidam petulātissimo histrioni post funus dissecto capite, exiguam cerebri partiunculam repertam fuisse tradunt. Quod pariter confirmare videntur ea quæ ab Hip. & Gal. Aphor. lib. 6. 18. Aphor. scripta leguntur, Spadones scilicet & pueros non caluescere. Addamus illos quibus post auros venæ dissectæ fuerint ignauos, & imbecillos euadere, quod Principibus Scytharum accidisse testatur Hip. lib. de loc. aff. quam sentētiā etiam confirmauit Auic. 20. 3. tract. 1. c. 3. Nec tamen negandum quin etiam ab alijs corporis partibus secerni possit semen cum id Hip. lib. de loc. & aquis, & lib. de dieta. 1. & de morb. mulier. 1. apertissimè scripserit, quam sententiam etiam secutus est Arist. in probl. part. 4. pbl. 21. quamuis c. de gen. animal. c. 18. eam, vel potius modum secretionis, & generationis seminis confutare videatur, quod vel ex eo dumtaxat satis comprobari potest semen genitale scilicet ab omnibus corporis partibus procedere, eo quod à sanis quidem sanum, à morbidis morbosum, vnde ex cæsijs cęsij, ex caluis calui, & ex distortis distorti gene

rantur Hip.auth.lib.de locis,& aquis,& vt Arist.li.1.de hist.animal.c. 12.recenset,iã enim cum parientes cicatrices haberent filij quidã par te eadẽ sui corporis idẽ habuerunt;& Chalcedone cũ pater brachio esset cumpuncto,filius idẽ retulit,confusa tamen nota,minusq; explanata,sic vitio seminis ex podagricis podagricos, ex elephanticis elephanticos,& ex phthisicis phthisicos filios ortũ trahere vnanimi sententia confirmant medici,& experimẽtum comprobat. Quid ampli⁹, non ne pluries obseruatum ex eodem semine filios procreatos,eadem passos fuisse.Fernelius de part.mul.& symp.lib. 6.scribit de quodã Senatore qui ex cõiuge sana liberos omnes suscepit surdos, atq; mutos. Nouit vniuersa Ciuitas nostra præteritis annis Aromatarium ad insigne trium clauorum omnes filios generasse cõtortis pedibus ad partes internas crurum, ita ut pedum digiti inuicem opponerentur, quo visum aliquando omnes vnius patris, & matris filios eodem morbo interijsse, Ita adnotauit Nicolus quod cuidam nobili omnes filij moriebantur Epileptici,& quidam vir Doctus.Scribit filios omnes Laurentij Gadij vno,& eodẽ morbo interemptos,& vno mortuo, & dissecto plures vesiculas tum in pulmone,tum etiã & in epate adiacentes. Semen itaq; ab omnibus corporis partibus decedere,potissimum verò à cerebro,& spinali medulla prouenire existimandum;potiorem tamen illius partem colesti virtutis informatiuæ energia imbutam 3.tur gere spiritu à cerebro,epate,& corde ipsi communicato, ob id fortasse Arist.seminaria vasa sanguine carere,& spiritibus repleta esse tradidit quamuis sanguinem materiam seminis esse non sit ambigendum.

Purgationis suppressæ accidentia notatu digna. Cap. XIX.

COnsueuit natura tum mulierum,tum virorum corpora p quasdam expurgationes emundare,quæ si supprimi contingat mirum dictu quot mala excitare soleant. Si quidem mulieres menstrua purgatione donauit,quæ si cohibeatur menses ipsos vomitu reici contingit, ac si rursus reuertatur,eorum vomitio tollitur, dicente Hip.aff.32.5.lib.Mulieri sanguinem euomenti menstruis erumpentibus solutio, quod pariter Celsus lib.2.aff.8.confirmat.Ant. Musa Brasauolus testatur in explanatione præcitati aff.se curasse religiosam, quę singulis mensibus imminente purgationum tempore sanguine euomebat,cui suppressorum mensium fluxum euocare studit, vt illam met à sanguinis per vomitum reiectatione liberaret; quibusdam enim mulieribus menstruas pur-

gationes

gationes retentas vomitum reiectas testatum reliquit, Rabi Moyses sec.24. Aphor. meminit Beniuenius c.41. mulieris, quę vrgebatur acerbissimo capitis dolore ex retentis menstruis, quibus vomitione propulsis illicò subleuabatur, quod sæpius fecit donec secta tali uena ritè fluentis menstruis sanata est, & Amat. Lusit. cent. 2 curat. 17. historiam describit vxoris cuiusdam Germanæ enixæ cui cum per uteri uenas purgationes non exirent per os, & nares sanguis copiosus effluxit, quo facto à symp. quibus detinebatur leuata fuit. Idem author cēt. 6. cur. 49. aliam historiam recenset puellæ cuiusdam filiæ Nicolai Sergij quindecim annos natæ, quę quotidie duodecies sanguinem excreabat, qualibet autem horæ semel, noctu verò nūquam sanguinem excreabat, sanguine nempe menstruo, qui eo tempore defficiebat ad partes altiores obrepente, & per venam paruam & exilem æsophagi altiori parti complantatam exeunte. Ita Arętæus lib. & ca. 2. de exitu sanguinis ab ore verba faciens, Inquit, Id genus autem repentini exitus plerumque fœminis, quibus menstrua non respondent euenire solet, idque singulis mensibus euenit. Iisdemque menstruæ purgationis circuitibus apparet, nec non iisdem statis cessationis diebus supprimitur, ac nisi mulieri laboranti succurratur per multos circuitus sanguinis emissio reuertetur. Verum non solum ad partes iam dictas natura quandoque suppressos menses transmittere consueuit, sed & ad vbera ipsa non sine insigni noxa, quod Hip. aff. 40. lib. 5. affirmare videtur dum ait, Quibuscunque mulieribus ad mammas sanguinis colligitur, furorem significat, quod & si Gal. in com. nunquam se vidisse affirmet, non desunt tamen recentiores qui id se obseruasse testentur. Lusit. cent. 2. cur. 21. in binis mulieribus Lusitana vna, Itala vero altera id se uidisse scriptum reliquit. Et Brasauolus in com. historiam scribit quam vt pote non frequenter visam ommittere nolumus; tradit itaque se vidisse mulierem à cuius vberibus fluebat sanguis lactis loco, quod euenisse se existimasse inquit, quod binos gemellos lactaret, qui adeò vehementer lac sugebant, vt non finerent sanguinem in lac verti sicuti, & iis contingit qui nimia vtuntur venere, quibus sanguis exit, qui in semen conuerti non potuit. Non solum autem prænarrata incommoda retentis mensibus mulieribus superuenire solent, sed & alia quamplurima quemadmodum Galenus pluries latissimè protulit. Meminit Lusit. cent. 1. cur. 34. vxoris sarcinatoris, quæ in partu à mensibus non bene purgata melancolica euasit, & cur. 41. Vxoris Ascanij à Cornu quæ ob mensium retentionem incidit in linguæ crassitiem vt vix loqui posset, & in capitis doloré spatularū, ac lūborū grauedinē, mēbrorū fractionē, ac lassitudinē, mētis in-

inconſtantiam,cum fatuo riſu. Non deſunt viri quibus inſtar mẽſtruorum ab hemoroidis ſang.ſtatis temporibus fluere conſueuit, quo fluxu ſuppreſſo in varia mala delabi conſueuere. Adducit Ant.Zimara in tabulis in dictione menſtrui,& ſeminis eãdem naturam eſſe, Themiſtij authoritatem in com.c.10.lib.de ſomn.Ariſt. quod viri etiam ſua menſtrua patiuntur,& ſubdit ego verò noui quendam qui ſingulis menſib⁹ ſanguinem hemoroidalem patiebatur,& erat iam octuagenarius. Veſalius & ipſe lib.fab.hu.5.c. 15. meminit cuiuſdam quis ſtatis uicibus, vt mulieres ſuis menſibus ſanguinis fluxum ex venis in anum pertinentibus vexari conſueuerat,& cum ex nigro arquato Iecoriſq; mira duritiæ perijſſet, num portæ rami an cauæ hũc ſanguinem euacuarent indagaturum illum diſſecuiſſe, atq; venæ portę ramum ſub coli inteſtini fine,& tota recti longitudine in meſenterio ductum pollicis ferè craſſitiem æquantem,& ſanguine turgentem animaduertiſſe Luſit.cur. 3. 5.cent. ſcribit Ioannem Baptiſtam Propolam annos natum quinq; ſupra quadraginta ſingulis menſibus per hemoroides, vt i mulieribus menſtrua contingunt ſanguinis euacuationem copioſam habuiſſe,quæ cum conſtringeretur nec ſolito modo flueret per os ſanguinem, abſq; tuſsi,& febre ſubflauum, & rubrum multum coaceruatim emittebat, cui adapertis hemoroidibus ipſe ſanatus eſt. Ita & Hipp.lib.3. morb. popul. tradidit hiſtoriã Alcippi,qui quum haberet hemoroidas à curatione prohibebatur,curatus inſanijt. Scribit pariter Luſit. cent. 2. cur. 13. Angelum de Prato ſanguinem copioſum per hemoroidas emittere conſueuiſſe, cui cum multa peracta eſſent remedia ex toto cohibitus fuit, ita ut in eunte vere ſanguinis per os reiectatio ſuperueniret, qui adapertis hemoroidibus incolumis ab hac ſanguinis expuitione vixit. Vnde immeritò Hip.6. Aphor.12. ĩueteratas hemoroidas non omnes ſanandas eſſe docuit,ſed vnam ſaltem derelinquendam, nõ ſolum enim ſi omnes claudantur Hydrops eſt Phthiſis, ſed per multæ aliæ pręter naturam affectiones ſuccedere ſolent,vt Gal.lib.de atrabili,& lib.de ſec.venę ad.Eraſiſt. tradidit. Nec audiendus Aetius, qui omnes ſanari tutò poſſe affirmat, dummodo patiens recta uictus ratione vtatur,nullus enim reperiri poteſt,qui quantum vis recta victus ratione vſus fuerit,excrementum non aggreget,præſertim in ijs,quibus per multum tempus ſanguis per hemoroidas fluxerit,quod membrorum naturalium non probam conſtitutionem,& imbecillitatem arguit,hinc iure Gal.in explicatione verborum Hip.6.epid. Curati importunè multi ſubito ijs morbis correpti ſunt & grauiſsime, importunè curatos interprętatur quinq; phlebotomia, neq; medicamẽto ſubducente per interualla exhibito, vel exercitationibus vacuantur, liceťq;

eetq; Gal. ibi sentire uideatur hemoroidas quidem omnes tolli posse, sed non ἀσφαλῶς, addit tamen oportere κατὰ περίοδους corpus euacuare phlebotomia, medicamento, & exercitio, vt pote qui sciret, haud sola quantum uis recta victus ratione seruata, enarrata incomoda vitari posse, quod perperam Aetius opinatus est. Non solum autem præmemoratis euacuationibus suppressis quamplurima mala consequi obseruatum est, sed & alijs cohibitis purgationibus à natura tẽtatis. Refert Victorius Trincauellius lib. 2. de curand. par. aff. c. 6. quod fuit accersitus ad uidendum puerum agentem duodecimũ annum, qui vexabatur comitiali morbo, & paulo antequam ab accessione corriperetur percipiebat à pede aliquid quod tũ nesciebat quale nam esset exponere, ad genua ascendere, moxq; ad coxam; indeq; paulatim serpens ad caput pertingebat, & subinde ille statim cadebat, neq; per octauam horę partem aliquid sentiebat illud autem propterea illi euenerat, qđ cum ipse & pater eius scabiæ laborarent, absq; corporis expurgatione inuncti erant facili, & vulgari lenimẽto confecto ex resina laricina, sale, cuiq; uitello, & succo limonum, & à 3. vnctione puer cœpit percipere ascensum illius rei, pater verò palpitationem quandam in dextero brachio, & quasi saltum rei cuiusdam per musculorum partes, quãobrem pater statim ab vnctione se continuit, ac paulatim desijt ea palpitatio, vir enim validior erat, puer uero & tenerior, infirmiorq;, sed & ipse tandem aliquot post annos varijs remedijs, & seruata commoda victus ratione ab eo morbo liber euasit. Lusit. cent. 2. cur. 33. scribit quod Iuuenis quidam Florentinus cum scabie uniuersum eius corpus occupante fœdaretur ex vnguento cui Arsenicum mixtum erat præter medicorum consilium se illeuit, eumq; in lecto decumbentem mortuum domestici inuenerunt, & subdit alterum nouimus qui ob similem factam iniunctionem in insaniam deuenit, adeò vt ipsum vincire oportuerit, vt cum quodam die absentibus famulis se à vinculis extricasset furẽs impetuosè per fenestram saltauit, & alterum crus fregit, sed postea remedijs adiutus ab vtroq; malo sanus factus est, sed & alterũ nouimus cui ob illitionem similem tubercula quędam exorta sunt sanatu difficillima. Nam & plures obseruauimus, qui ob hæc febres inciderunt lętales. Hæc Lusit. ex quibus videre licet quàm periculosum sit expurgationes quas natura tentat cohibere, quamuis, & venenatam arsenici seu sublimati qualitatem noxam augere potuisse sit arbitrãdum. Idem author meminit cent. 5. cur. 83. cuiusdam, qui in Ictericiam & postmodum in disenteriam incidit ob occlusa vlcera crurum antiqua; Obseruamus etiam nonnunquam naturam morbos profligaturã, cum impedita aliqua externa vel interna causa fuerit, quo minus id

perfecte

perfecte assequi valeat, illos in alias ægritudines commutare consueuisse. Scribit Trincauelius lib. 12. c. 1. Ita sæpè se vidisse dolores in vẽtriculo concitatos desijsse in dolores articulares sicuti accidit cuidã qui me his diebus consuluit; Is post satis diuturnũ morbũ cum febre, dolebat secundum ventriculum frequentissimè, habebat autem deiectiones mucosas mixtas cum cruore, sed doloribus ventriculi recedẽtibus, articuli dolore correpti sunt, translata nempè materia ad articulos, interdum vero ab intestinis quandoq; enim dolores colicos in dolores articulorum terminasse uidi, ita etiam & renales in podagricos, & articulares dolores permutatas fuisse immo sæpissimè articulares dolores solent doloribus renalibus succedere, ita ut in prouerbium & frequens etiam apud vulgares nostros uersum sit. *Doglia di fianco, Gotta in campo.* Propterea Hip. & Gal. 4. lib. in 6. Epid. testantur dolores uentriculi in intestinorum, renumq; mutari, & illis succedere, dolores articulares. Memini equidem dum Venetijs medicinam facerem, mulierem quandam quæ erat in ætate adolescentiæ, temperaturę calidæ, & humidæ, & multi sanguinis, & puerum pepererat, nec p sua puerperia fuerat nisi parte purgata à vehementissimis doloribus secundum omnes articulos præter eos qui ad collum, & maxillas pertinent fuisse correptam cum rubore, & timore circa articulos vt dimõuere se alioquin non posset, illi autem quam citius potui sanguinem copiosum ex uena propè talum cruris dexteri mitti volui, quo misso illa eadem die libera euasit secundum partem dexteram à doloribus, ita tamen vt nullum, aut valde exiguum auxilium in parte sinistra perceperit, nam non minus cruciabatur secundum articulos sinistri lateris & eos fere uniuersos, sed postea interposita die uolui alterius curis venam secare, vnde effluente iterum satis copioso sanguine itidem illa eadem die, illius etiam lateris dolores omnino deleti, quo viso statim animaduerti quantum vim habeat rectitudo in vacuationibus quamquam rationi cõsonum sit pręceptum a Gal. nobis 10. li. de comp. med. secundum locos traditum, nempè coxendicis dolorem cum a sanguine ortum, & occasionem habet, vel a materia sanguini mixta, facilimè secta vena in poplite vel propè maleolos eadem fere die curari posse. Nos vero insuper miramur purgationem in puerperio retentam ad articulos decumbisse, sicuti, & illud quod idem author lib. 3. eiusdem c. 1. scribit per hæc verba. Et ego Venetijs vidi mercatorem quendam Pisanum cui post colicos dolores resoluta sunt utraq; crura desinentibus doloribus alium vero post ventriculi dolores itidem vidi in paralysim incidisse, solent autem hæc euenire, quãdo dolores fiunt a frigida, & lenta materia. Scribit Fernelius lib. 6. de part. morb. & symp. in hũc

modum.

modum. Alij insuper cruciatus quadã similitudine, & vehementia colici nuncupantur, quibus tñ non in colo intestino sedes est, sed vel in Peritoneo, vel in membranis, qꝫ abdomini, vẽtrisq; partibus obtendũtur. Hi sanè grauissimi sunt, & admodũ diuturni ac neq; clysteribus, neq; ijs remedijs quib⁹ qui vere sunt colici dolores detineri solẽt. eorũ materia, aut flatus est tenuis, aut humor acerrimus, & aruginosus mẽbranarũ spatijs conclusus, quib⁹ detrahi vix potest succedũt diuturnis febribus, alijsq; biliosis morbis, quorũ difficilis est solutio; natura quippè crisim, noxijq; humoris depulsionẽ in aluũ molita, cũ nunquã vacuandi viam promptam, & expeditã nanciscitur illum e venis, & visceribus in membranas sæpe auertit, vbi dolores exurgunt priori morbo grauiores obseruaui, & continuas, & tertianas, sæpius autem quartanas febres hisce doloribus finiri, q diù circuitu certo excauebant, partimq; accessionum ordinem retinebat; Pari sententia scribit Mathiolus in com. in 2. lib. Diosc. c. 23. sæpius se obseruasse in Germania dolores colicos, & vterinos in iunctarum contractionem, vel resolutionum desijsse.

Alui fluxus admirandi. Cap. XX.

FLuxus quidam admirandi à Medicis quandoque obseruati sunt, quorum exempla nonnulla libet in medium afferre. Scribit Nicolus ser. 5. cap. 6. Ego uidi in Andrea de Vecchio de Mugello frusta ad magnitudinem auellanę circa cẽtum numero carnosa, in similitudine carnis hepatis, & quo ad visum, & quo ad tactum in fluxu ventris egressa, & mortuus fuit ad tertia die, à die ipsius fluxus. Cuius rei causam arbitratꝰ Nicolus fuisse vlcera corrosiua in hepate in quibus aliquæ hepatis venæ essent corrosę, tùnc enim per orificia venarum corrosarum potest caro hepatis corrosa ingredi, & per modum dictum in seccessu emitti. Verum & aliunde possunt carnea frusta quam ab epate non solum per secessum sed & per aliam regionem excerni. Sic refert Idem Nicolus S. 4. tract. 2. c. 6. Ego vidi Serlandum de Ciconia qui expuit frusta plura carnis durę, & stabat cum magna præfocatione antequam expueret, inter quæ frusta fuit vnum ad quantitatem mediocris nucis, & regenerabantur in eo interpolatione quasi vnius anni, & tandẽ mortuus est ex hac præfocatione. Et habemus etiam à Beniuenio c. 88. Mulierẽ pfocatã cũ ab omnibus ꝓ mortua haberet, & de ei⁹ poti⁹ funere

quam de vita cogitarent assistentes, paulatim quasi grauiori somno excitata in molestissimam incidisse tussim, quæ cum diu agitata esset durioris tandem carnis frustulum eiecit, & sanata est. Ita & Iulianus Medicus dolore ventriculi excruciatus frustum carnis ad paruæ pilæ magnitudinem vomitu eiecit. Scriptum legimus in scholio 48. lib. Iacobi Holerij de morb. Int. visas in Aduocato Perrot minimas carunculas quas sępè mingebat ab vlceribus renum exeuntes, & indicabat dolor pulsatilis qui ad lumbos, & nothas costas se extendebat. Sed quod ad præsens spectat negocium si huiusmodi carnea frusta per secessum pręsertim excernuntur, abscessus non benigni sunt inditia Arethæo teste lib. 2. c. 9. per hæc verba. Si res durę, carnosę contritis, asperisq; corporibus similes excernantur abscessus non benigni moris significatur. Et admirandum sane, quod Dorotheæ Poianæ ortu Vicentinæ incolatu verò Mirandulensi accidit, hęc per Septembris initia; cum ad locũ alui excretioni destinatum accessisset ventrem ex honeratura tantum aquæ claræ quantitatem excreuit vt subiectum vas multæ capacitatis repleuerit, statimq; animo deliq̃rit, à quo releuata, ac panis offa maluatico madefactare fectam nullam aliam indè noxam persentit, quinimo veluti onere quodam leuata rectè se habuit. Admirante Ioanne Baptista Susio Medico, qui id mihi retulit, quo pacto tantam aquę cõgeriem vnica excretione expulsisset. Non enim id illi accidisse qđ aqua intercute laboraret dicendum, quemadmodum adnotauit Arethæus loco citato per hæc uerba. Nonnunquam ex laxo intestino aqua multa disenterie modo profluit, idq; plurimos ab Hydropico morbo liberauit. Quamobrem alia à nobis causa est perquirenda, sciendum itaque per totam pręcedentem ęstatem mulierem P. siti excruciatam quotidie frigida aqua os abluisse sępè sępius eiusdem haustus deglutiẽs ex quo factum fuit ut uniuersum venosum genus eam amplexatum fuerit, præsertim verò moram traxerit in illis venis quę epati, & ventriculo propinquiores sunt scatente si quidem obstructionibus illius corpore, & aqua ex sui natura difficilimè permeante, dicẽte Gal. & Hip. sec. 40. 3. lib. de ratione in acutis tardè meare omnem aquam, per corpus, atq; ægrè descẽdere quamquam alioquin optima sit, & omni culpa vacet, quo fit ut neq; vrinas mouere nata sit, neq; sputum educere, imò neq; per totum corpus moliri transpirationes epota itaq; per vices aqua cum longiorem moram in venis, & hypocondrijs traxisset factum est ex Gal. sententia 7. Meth. vt aliqualem corruptelam nacta sit, sicq; sui qualitate, & quantitate naturam onerans ipsa ad pondus noxium abigendum insurexerit, præsertim biliosa eiusdem qualitate irritata, attestante Hip. loco citato, & 3. de fracturis propè finem aquam in bi-

liosis naturis bilescere idest biliosam naturam adipisci,& non verti in bilem quemadmodum nonnulli perperam exposuere, testimonio Alex. Traliani li.2.c.1.quo loco inquit sententiam fuisse Hip.aquam in biliosis naturis diutius moram trahentem bilescere idest amarorem recipere,& amarescere,& bilis qualitates nancisci, ex eiusdem bilis permixtione aqua qualitates biliosas recipit nõ per essentiam, sed per miscellum uti in com.eiusdem loci doctiss.exposuit Brasauolus, quæ expositio magis videtur accipienda,quam illa cuius author fuit Mercurialis doctiss.c.22.lib.1.de varia lect.quo loco exponit,quod si aqua in modica quantitate sumatur in biliosa natura bilem non regit sed ab illa victa illius veluti pabulum fit. Namq; si Hip.præcitata verba ritè ppendant non de aqua in pauca quantitate assumpta,sed in multa epota illum verba facere facilè cognoscetur,ait namq; fluctuare, & innatare iecur,& lienem augere,quæ efficere modica aqua nequit, prætereaibi loquitur de morbis acutis,in quibus non modica aqua,sed plurima tum ad feruoris extrinctionem,tum etiam ad sitim arcendã propinari consueuit. Sed quispiam forte causam à nobis aquei fluxus assignatam,tamquam rationi dissonam reiecit, si quidem haud probabile videtur frigidam aquam epotam quæ corpora nutrire apta est tam longam moram per menses in corpore duxisse,sed potius, quemadmodũ & cætera desumpta alimenta nutritioni deseruisse,atq; ita consumptã fuisse. Quod verò aqua,qua quotidie vtimur pro potu corporib' nutrimentum præbeat author est Arist.4.de gen.animal.lib. c.2.quo loco habet aquam in omnibus alimento esse, quod pariter P. probl. sec. probl.13.& 15.confirmat inquiens aquam corporibus alimento esse. Ita & Gal.in com.sum.P.sum.3.lib.de rat.vict.acut. Hip.aquam bibentem posse diutius sine cibo permanere,quam nihil bibentem tradidit. Huic obiectioni facile respondere possumus aquam simpliciter acceptam simplicem, & elementarem nullo pacto nutrire posse cum Arist. lib.de sensu,et sens. Ita & Gal.com.13.3.lib.de uict. ratione in acut. & com.40.eiusdem,& lib.4. de vsu partium, aquam corpus nutrire non posse scriptum reliquit. At aqua,quã in quotidiano vsu habemus simplex,& elementaris quidem non est ut colligimus ex.2.de anima com. 115.& à Gal.lib.1.de Elementis,sed alteri substantię commixta quãuis à prædominio,& maiori, imò maxima ex parte aqua sit dicenda, proinde parte quidem aliquali nutrimentum corpori nostro pręstare posse exiguum tamen. Quod bellissimè adnotauit Cornelius Cel. lib. 2.c.18.vbi pertractat qui cibi potioresuè,aut ualentes,aut medię,aut imbecillæ sint materiæ, ibiq; multis enumeratis,quæ modicæ nutriũt, deniq; de aqua ait, Aqua omnium imbecill.est. Cum itaq; aqua imbe-

cill. admodum nutriat si non tota saltem maior pars detinetur in corporibus saltem obstructionibus refertis, & aquæ potationi minimè assuetis: quod factum in superiori muliere minimè ambigendum.

Hydropes miræ. Cap. XXI.

NOn desunt Hydropis admirandæ quædam historiæ, quas silētio minimè obuoluere operepreciū esse cēsemus; Cōmunis omnium hydropis differentiarum causa est Celsi sententia, nimia humoris substantia. Gal. 3. de symp. ca. in calce P. cap. scribit, hydropem præcedere nimiam ventriculi humiditatem, Hinc fit quod tenuis victus exiccans, ac potus maxima abstinentia hydropicis maximè medetur, unde iure optimo scriptum reliquit Cornel. Cels. hunc morbum facilius in seruis, quam in liberis tolli, quia cum desideret famem, & sitim, aliaq; similia tædia longamque patientiam, promptius ijs succuritur, qui facilè coguntur, quàm quibus inutilis libertas est, sed nec ij, quidem qui sub alio sunt imperiosi ex toto sibi temperare non possint, ad salutem producunt. Ideò non ignobilis Medicus Chrysippi discipulus apud Antigonum Regem amicum quendam eius notæ intemperantia mediocriter eo morbo implicitum negauit posse sanari, cumq; alter Medicus Epirotes Philippus se sanaturum polliceretur respondit illum ad morbum, se ad ægri animum respicere, neq; enim res fefellit, ille enim cū summa diligentia non Medici tantummodo, sed etiam Regis custodiretur, tū malagmata sua deuorando, bibendoq; suam vrinam in exitium se præcipitauit & si itaq; inueteratę hydropes difficiles curatu sint, longaq; artis ope, ac auxiliorū vsu opus sit, tamen aliquando curatus legimus, præsertimq; incipientes, & nundum confirmatæ si rectè tractent, medicusq; ęgrotum obtemperantem adinuenerit sanari obseruatum est. Scribit Beniuenius cap. 13. Rustico quem aqua inter cætera malè habebat, opem nostram expostulanti, sanari illum non posse, cum iam mor bus inueterasset respondi, instanti tamen, vt aliquod saltem consilium ei præberemus, subridens inquam, amice si curari desideras, opus est vt non vltra bibas, quàm ut vitam sustineas, discessit, & anno peracto iterum interrogat an ipsum nouerim, nego me hominem nosce, at ille tua ope curatus inquit ad te reuertor, scire cupiens an adhuc mihi liceat aliquid bibere, cum hactenus per annum nihil biberim, admiratus interrogo quare, & cuius consilio, cui ille, tuo inquit & rem omnē ab initio narrat, iussi igitur paulatim vino assuescere, sed mero potius quam lymphato, & eo ipso austero, ac tenuissimo, discessit & curiosa

potione vsus, ad pristinumque reuersus statum, quam mecum familiaritatem primum contraxit, eam adhuc in hanc vsque diem officiosissime seruat, & colit. Ita vt non amplius Gal. si inter uiuos degeret admiraretur quosdam sanatos, cum per quindecim dies penitus Deo iubente abstinuissent, in quo medico iubente prorsus non obtemperassent, quod admiratur com. 4. in 6. Hip. de morb. vulg. com. 8. Nicolus ser. 5. cap. 25. recitat historiam cuiusdam Hydropici ascite laborantis quadragenarij, qui hoc solo regimine curatus fuit, mane comedebat solũ Alacedas, quas exuentratas replebat petroselino minutim inciso, & eas assas, vel elixas comedebat sine pane, & in fine comestionis accipiebat solum vncias duas panis nautici, seu biscotti dicti, & bibebat cyatum modicum vini albi subtilis, & potentis & postea tota die stabat sine potu colluendo os, & gargarizando cum vino parum lymphato, & de serò comedebat quartam partem unius panis communis à corticibus mundi calefacti, & infusi in vino maluatico superius fundendo puluerem aromaticum, & mane syrupum capiens, quorum descriptionem ibidem recenset. Atque etiam paulò infrà tradit se ea medela, cuius meminit binas mulieres sanasse quarum ventres non solum magnificati erant, sed & coxæ, cruraque multum intumuerant, Albertus referente Nicolo eodem loco memoriæ mandauit hydropicum quendam deploratæ salutis curatum fuisse per solum potum vini maluatici, ipsum continuò bibendo, carnesque, & sua cibaria in eodem decoquendo, quod rationi minimè aduersatur, nam Gal. 4. com. lib. Hipp. de rat. uict. acut. vinum fuluum antiquum hydrope laborantibus temperatum iniungit. Gulielmus se multos cum sola rhabarbari per tertium, vel quartum singulum diem repetita exhibitione curasse gloriatur. Valascus de Taranta in suo Philonio Deum testatur se multos hydropicos nouissimè autem præsbiterum 37. annorum cum pillulis de Mezereon curatos uidisse. Ioann. Matthęus de Grado in suis com. in 9. Rasis ad Almasorem Franciscũ Sfortiã 4. Mediolani Ducem hydrope detentum sanitati restituisse cũ Trochiscis de rhabarbaro gloriat, Nicolaus Massa epist. 21. P. vol. historiã describit R. Io. Marię Plebani Arquę policinij cui hydrope laboranti vniuersum corpus ita intumuerat vt mors iã esset in ꝓximo, ipse tñ cũ reliqui Medici seniores de salute desperarẽt iussit, vt crurũ, & coxarũ cutis cum sagitella scarificaret, scarificationi tñ leuĩ, & parua ita quod cutis illa prior sola perforaretur, ex quo factũ fuit vt materia illa tota æquosa, quę in ventre inferiori, & in ambitu totius corporis erat sensim spatio unius diei naturalis sit egressa, & vteri fluxu materiæ aquosę mulieres sanatas ab hydrope legimus. Habet Rasis

21.cent.hæc. Vxor ablutoris pannorum habebat signa hydropisis, & impossibile erat mihi scire causas euentus eius, quare mulier à me nō videbatur, & præcepi quod aliquo tempore vteretur diatuum pipereon,& aliquo tempore diacurcuma, & quadam die abluerat pannos viro suo,& cum inclinaret se super vas plenum aqua ad abluẽdum, defecit per eius,& cecidit,& emisit per vuluam quantitatem 20.rotulorum aquę croceæ,& alleuiata est,& ultimo conualuit; Huic per similẽ historiam recenset Beniuenius c. 109.in hunc modum. Mulierem scimus,quæ dum aqua intercutem adeò laboraret,vt nulla de salute eius superesset spes, nescio quo spiritu impulsa de eminenti quodam loco ad terram deuoluitur,& vtero ad lapidem eliso,disiectoque ita prorsus omnis effusus est humor, vt quę puerum octimensem gestare videbatur,enixam crederes,sed nec multo post tempore haud labore idoneis ad hāc rem adhibitis præsidijs penitus sanata est mulier,& si hasce vteri hydrope laborasse non vulgata hydrope suspicari iure optimo possimus.Iacobus Holerius in praxi sua literis mādauit,quod cuidam hydropico adiuum resectis vnguibus pedum,exercitio,& frictionibus paulatim humorem illuc defluxisse, & conualuisse ægrotantem. scribit Rasis 7. cont. se curasse senem aqua intercutem laborantem, quem nunquam conualiturum sperauerat,dando ei laureolam retificatam,& euacuando per paritas euacuationes aquam ipsam, & derelictis solutiuis rectificando uirtutem hepatis,& confortando cum medicinis apropriatis.Donatus ab Altomari in cap. de hydrope se pillulis quibusdam ex Mezereon potissimum paratis Petrum Antonium Sanseuerinum Bisignani Principem curasse scribit. Sed quid multos medica ope ab hydrope liberatos recenseo? cum etiam & spōte natura nōnulli fuerint sanati.Scribit Holerius loco superius citato Ioannẽ Blancum Negociatorem Parisiensem Hydrope laborantem,hyeme in Angliam profectum cum miraculo quodam tumorem subsedisse,euanuisseque morbum,nec vnquam redijsse,cuius effectus causam ipse refert, quod integro vel parum læso viscere,aqua partim calore natiuo excitato partim aere marino resoluta fuerit.Ita & piscator quidam cui nomen Mergone ex Castro Canneti districtus Ducatus Mantuani,cum læsio hæpatis non esset insignis tumore tamen ingenti venter intumesceret,ex assiduo labore soluta hydrops,& detumefactus venter, perfectèque sanatus nullis Medicis adhibitis auxilijs. Hydropici quoq; historiam recenset Holerius cui per sudores sponte excitatos aqua extra stillante sanitas fuit restituta. In Vrbe nostra Franciscus de Sauijs iuuenis hydrope Ascite laborans,sponte natura binis uomitibus excitatis ingentem aquæ copiam euomuit,quo facto vēter detemuit,

& hy-

& hydrope liberatus fuit. Habemus namq; ab Auic. fen. 14. 3. tract. 4. c. 9. & ab Aetio lib. 10. c. 31. in cura hydropis uomitum maximè laudādum, qui tamen si copiosus sponte natura viribus imbecillioribus existentibus superuenerit mortem accelerare consueuit, quemadmodū colligimus ex historici à Nicolo se. 5. tract. 5. c. 15. descripta, meminit enim cuiusdam hydropici qui continuò euomens aquam extinctus est, à pari, & alui fluxus, testem. Gal. & Hip. li. 7. aff. 28. aff. in hydrope morbum tollere consueuit, si inquam vires validæ sint, nec insignis in sanguificatrice epatis virtute noxa existat secus autem si uires imbecilliores sint, Iocinorisque facultas P. insigniter offensa, fluxus namque alui superueniens mortem in proximo esse ostendit quemadmodum docet Auic. loco superius citato & ob id narrat Holerius in sua praxi se obseruasse multos hydropicos qbus cum ex multo alui fluore tumor subsedisset, ac melius se inde habuissent, redeunte tamen morbo peréptos. Beniuenius c. 12. talem describit historiam, Puer aqua intercute cum vehementius vrgeretur, tantaque intus contracta esset, vt aluum nullam in partem mouere posset omni auxilio medicorum destitutus, temerariam sibi libertatem vindicauit. Quare aqua quantum poterat epota in ultimum sese mortis discrimen male sanus precipitauit, verum siue id aquæ contractæ impulsu, siue ope nature factum sit, soluta est umbilici unitas, indeque tanto impetu aqua profluere cœpit vt supra ventrem cubitos tres ascenderet, quo sanè vitam finisset nisi circum asistentes apposita manu, aquam fluere non permisissent, hinc Medico accersito, & aqua paulatinè educta, ac curioso victu, & cæteris, quę ad rem facerent iniunctis breui tempore in pristinam redact⁹ est sanitatem. Nicolaus Nouocomensis Venetijs Medicus primarius Io. Antonio Sicco. Hieronymo Capouacēsi, & Hieronymo Mercuriali, Cæsari Pendasio Medicis omnibus maximi nominis, mihique narrauit se mane quodam cum chirurgo accessisse vt puellam amici hydrope laborantem secaret, cum nulla alia sanationis spes subesset, ac noctu aquam copiosam ex vmbilico sponte natura prorupisse adinuenit, puellamq; semianimem quam ouo maluatico excepto refecit, rectoq; adiuncto victus regimine paucis diebus conualuisse, Meminit Franc. Valeriola lib. 4. obser. 3. obser. Antonij Crestini Arelati Mannarij cui ex hydrope ascite vastus ventris tumor superuenerat, huic perforato vi naturæ vmbilico, & sensim ægressa per multos dies aqua integrè curatus est. Habemus tamen à Conciliatore diff. 199. nonnullos hydropicos, quibus per vmbilicum, vel per inguina sponte natura aqua sibi exitum parante extrafluxit obijsse, sicq; etiam multos quibus per sectionem, vel exustionem abdomine perforato aqua extracta fuit, cum

hepatis

hepatis imbecillitas reparari nequierit, & si sanatos se existimarent, tandem tamen redeunte morbo non conualuisse. Bellinę mulieri hebreæ hydropicæ summa iam macie detentæ ex vmbilico relaxato profluxit aqua ad pondus multarum librarum, experimento namque compertum est hydropicorum aquam mirè grauessam esse, hæc erat viridis, & lutea, & quæ postremo emanauit instar gelatinæ coaluit, sed cũ iam nutritioni inseruientia membra summam imbecillitatem contraxissent iterum intumescente ventre perijt, Hinc colligere licet uoram esse Auic. sententiam recensentis ex mense antiquorum c. de ascite, qđ aliquãdo aqua in abdomine aceruata extra fluit dilatatis venis ab hepate ad vmbilicum pertingentibus, per quas embrio in utero matris nutrimentum suscipit, vt non ut perperam Iacobus de partibus interpræatur per quas euacuari solet infantis vrina, nam uas hoc ad vesicam, & non ad hepar terminatur si itaq; grandem intemperiem frigidam præsertim contraxerit hepar, & si sponte natura vel secto inustoue abdomine eximatur aqua nihilominus minimè sanari contingit ægrotantes, ob id iure optimò Serapio scriptum reliquit, se paucos ex multis quibus sectio administrata fuit curatos uidisse. Et Rasis vnicũ tantum, & ratio est, quod nec hoc remedij genus ægrotantes admittant, nec medici præscribunt nisi desperata aliunde salute: quo casų morbus, ut plurimum iam confirmatus existit. Circulator quidã, Villi cum quendam Ascite laborantem ex sola in arena calida atque clybano calido post panis extractionem sępius repetita impositione ita exsiccauit, vt omnes ignari sanitati restitutum exclamarent, atq; admirarentur, Circulator glorię tumidus, atque mercede honustus abijt, cumq; causa interna mali fomes adhuc remansisset, miser rusticus statim returgidus effectus non multum post animam expirauit. Ita enim vt plurimum accidere consueuit ijs, qui sine vllo discrimine sese empiricorum manibus committunt curandos. Quod confirmare libet altera historia ab Alex. Benedicto lib. 15. c. 25. enarrata. Cydone quædam è plebe muliercula chacheticum filium temerario ausu dempto pane, subiectaq; tabula in furnum coniecit inuitum, atq; reclamantem vicinis ad eam medelam opem ferentibus, nam in caput puerum intullerant, qui, uapore occulto spiritu protinus, suffocatus est, remedium conferre indicio matri fuit, quod protinus conticuisset, stabat ante furnum læta sudoris desiderio, paulò post puerum percontari cœpit non quid calor prodesse videretur, cum ille nihil responderet suadentibus vicinis vt puerum quiescere pateretur addicacitatem redijt, paulò post cum puerum extraxisset exanimatum vidit, furni remediũ, suamq;, & vicinorũ temeritatem execrando. Recitat Auic. ca. de cura

Ascitis

Ascitis historiam mulieris cuiusdam quā hydrops attriuit, & magnifi cata est super eam & ipsa mulier comedit quantitatem malorum granatarum tam maximam, quod eius relatio est incredibilis, & sanata est, ex hac historia, & ex Auic. ibidem affirmante hydropem aliquan do ex intemperie hepatis calida prouenire contendunt nonnulli falsum esse Gal. dictum affirmātis. 5. de loc. aff. in qua uis hydrope frigi dam hepatis intemperiem reperiri; Conciliamus nos ad calidam intemperiem extraneam excedentem consequi calidæ naturalis temperies destructionem, & per consequens frigidam intemperiem, mulieri autem malagranata potius ex vsu fuisse, sua adstrictione partes vniendo, sicque Iocinori robur conciliando, quam illius caliditatem remittendo existimamus. Non solum autem hydrops ad causas longa verborum serie à Galeno & Auic. enarratas consequi solet, sed & aliquando licet rarius ad alias ægritudines. Vidi ipse ex epiemate in Federico del Reame Sereniss. D. Ducis nostri ostiario, hydropem subsecutam, ita ut uniuersum corpus mirum in tumorem excreuerit quod ex sputo sanguinis, & vlceri pulmonis alteri Ciui Mantuano cui nomen Antonius Pallacina euenisse recordor. Vniuersalis non solum hic morbus existit, ventrique imò præsertim proprius, sed & particulares particulas dumtaxat aliquando inuadit, nonnumquam enim caput vel pulmones de quibus superius diximus aliquando mulierum vterum de quo inferius habebimus sermonem, sæpè scrotum in pueris dicente Hip. lib. de aere, & aquis, pueris hydropes in testiculis, & ostheo fiunt quam diù parui fuerint, deinde in ætatis progressu euanescunt. Aręteus lib. 2. cap. 1. hydropis cuiusdam infrequentis meminit per hęc uerba. Alia quædam Hydropici morbi species talis agnoscitur in ea vesiculæ quędam pusillæ crebrę humoris plenę in loco ubi Ascites fieri solent excitantur, cæterum quod humore multo refertæ sint, illud indicio est, si uentrem perforaueris parum admodum humoris effundes ab interiori namque parte uesicæ occlusit, at si in vesicam instrumentum impuleris, iterum succus emanabit, Hæc utique aquæ intercutem species haud leuis est, unde enim id genus uesiculæ eruperint uia haud facile reperitur, alij namque affirmant huiusmodi ampullas per intestina transijsse, Ego uero id numquam vidi iccirco neque non scribendo affirmo, nam siue ex intestino colo, siue ex ventre ferantur qualis sit ipsarum generationis modus quid dicam nihil certe habeo. Miror sanè Fernelium lib. 6. de par. morb. & symp. c. 8. scribentem Ascitem non generari nisi exeso, ruptoq;, & aperto vase aliquo, optarē enī vt nos doceret cur rupto vase, vel exeso serositas dumtaxat minimè sanguis extrà profluat, nā quod ipse imaginatur hydropē

subseq; ad maximos sanguinis fluxus, eo quod licet disrupta vasa agglutinentur, remaneat tamen fissum, ex qua serositas præterlabatur mere ficticium est ad copiosas enim sanguinis euacuationes subsequi hydropem refrigerato vniuerso corpore præsertim venoso genere, hepateq; à quo ortum trahunt omnes medici uno ore attestantur, ficticiú quoque est, quod scribit epatis scilicet, & lienis ita exsiccari substantiam vt dehiscat, quemadmodum videmus terram siccitate findi hac rimas dehiscere per quas serositas in capacitatem ventris colligitur, hoc enim dato, quo pacto hydrope correpti diutius viuerent, non video nec Aph.55.7. lib. ab ipso adductus sententię suæ fauet ex com. enim Gal. clariss. patet ipsum loqui de hepatis vesicis aqua plenis, quæ si disrumpantur aqua venter repletur, ex huiusmodi vesicis, hepar, & pulmones occupantibus minimè tamen disruptis, fluxu alui, & febri superuenientibus 3. filios Laurentij Gadij eisdem symptomatibus uniformiq; morbo laborantibus extinctos scribit Cardanus in suis curationibus mirabilibus. Sed redeamus ad Fernelium ita turpiter lapsū, vt illos turpiter alucinari scribere non erubuerit, qui per cæcos, angustosq; postos serosum humorem transferri in abdominis capacitatem arbitrantur, cum ipse tamen lib. 5. c. 11. fateatur in hydrope ascite ex abdominis cauitate serosum humorem per cæcos ductus ad Thoracis cauitatem penetrare, hydropemque pulmonis efficere, & paulò infrà de tympanite hydrope verba faciens fatetur flatus per cæcos, tenuesq; ductus viam sibi impetu facientes, inter abdominis membranas se inferre, ac demum in ipsum abdominis spatiū penetrare, quod si flatus id præstare possunt cur non & aqua præsertim cū Gal. in com. Aph. 35. 6. lib. dixerit aquam in hydrope aliquando peruenire ad pulmones, manifestisimumq; sit serosum, tenuissimumq; in humorem in ascite repertum per cæcos ductus permeare posse ex Hipp. sententia aff. 55. 7. lib. & Gal. in com. non semper enim natura per meatus manifestos quicquid excoquit, excolat, sed & per insensibiles breuibus spatijs sæpè defert sic mesaraica vasa osculis non hiant ad intestinorum cauitatem, sed accedunt ut per latera sugendo purius trahant, sic à dextro in sinistrum cordis ventriculum sanguis meat, & à venis ad arterias per occultas anastomoses, sic urina per renum carnes excolatur, animalis spiritus per cerebri substantiam, sic aluntur ossa, & membra maxima ex parte per inuisibiles meatus, non per apertos nutrimētum allicientia, sed quid multis moror, nō ne proprium locum aquæ in hydrope cauitatem magnā abdominis internam esse Gal. 5. de loc. aff. c. 7. & P. de natural. facultat. cap. 13. nihilominus & intra peritoneum, ac reliquas partes inferiorem uentrem constitutis, aquæ portionem

tionem

tionem pluries reperiri ex sectione comprobatum est, Ita ut nonnulli Arabum sectatores locum aquæ proprium aquę in Ascite inter sifac, & Myrrhac vt illorum verbis vtar esse contendant; nec non etiam uidemus in hoc morbo detentis aquam ad coxas, tibiasq; peruenire faciéque etiam intumescere, atq; scarificata cute Gal. præcepto 8. de cóp. med. secundum locos extrà manare, quod profecto non eueniret nisi per cęcos ductus ad eas partes aqua transcolaretur. Quod si cũ Aui. concesserimus. 13. & 14. 3. tract. 4 c. 5. ad omentum quoq; peræ imaginem referente aquam peruenire, non ne erit fatendum per easdem insensibiles vias id fieri. Nec difficilè est Fernelij rationibus respondere quibus sententiam suam tutari conatur, Ad primam enim cum inquit quod data opinionis nostrę ueritate sequeretur, quod omnes pereque Ascite laborarent, & distribuendis humoribus videretur natura inutiliter vias, ductusq; tam multos destinasse, respondemus nõ omnes per hoc cæcos ductus in distributione humorum Ascite corripi, quia dum integra fruimur sanitate sanguis minime serosus, aut aquosus existit, nec seri copia, & acredine venarum tunicis dilationis præbetur occasio, nec frustra natura tot vasa distributioni inseruientia mollita est, quibus sano existente corpore rectè utitur, at in magnis necessitatibus cum per illa omnes humores perduci nequeant, vtitur & occultis nobis vijs, cæcisq; meatibus, sed quia subdit in ijs, qui suppressa vrina per dies viginti extincti fuere, nihil per cæcos ductus in eorũ abdominis cauitatem serosi humoris refluxisse, dicimus ad hoc, quod cum aliqua de causa supprimitur vrina, serosa pars sanguinis quotidie genita, quotidie quoque per uniuersum corpus per uenas unà cum sanguine disseminatur, at cum ad renes quoq; quotidie quauis de causa deriuari non possit, aut ad vesicam, fit ut per oscula uenarum, nec non etiam per earundem tunicas obseri copiam rarefactas in membra vniuersi corporis decidat (vt nos historiam cuiusdam Monaci inferi docebimus) tamquam locum propinquiorum; quod si diutius etiam viuere possent patientes ad cauitatem quoq; abdominis deriuari posse non est à ratione alienum. At in Ascite secus se res habet, nam cũ semper testimonio Gal. afficiatur hepar nonnunquam per essentiam, nõnunquam per consensum lienis intestinorum meseraicarum pulmonis, & renum, credibile quoq; est affecto epate per consensum, & affici renes, unde cum imbecille hoc viscus imbecillitatem pariter per consensum contrahunt renes, sicq; fit quod uirtus iecoris expultrix ac renum atractrix imbecilles plurimã serositatẽ in hepate genitam nõ expellant, nec atrahant, sicq; in iecoris uenis propinquioribus detinetur, & eas ita extendit, ut earum tunica rarofacta extrasudet serosi-

pas illa, atq; in ventris cauitate labatur, sic docente Auic. ca. de causis Ascitis, & Gal. 3. de symp. ca. c. 2. ob id subitaneam prouenire hydropem docet manifestissime possumus autem, & sententiam nostram firmare ijs sius Aretei aut. qui loco citato hæc habet. Aqua intercutē nõnunquam à copioso frigidæ potu continuò prouenit cum prenimia siti ad saturitatem quispiam multam aquā gelidam ingurgitauerit, postea humidum in peritoneum delatum sit, atq; indè in ventribus insit calor refrigeratus erit, deinde in Ilia guttæ effluunt, quę prius in aerem versæ per transpirationem digerebantur, ex debilitate itaq; epatis uirtutis expultricis, & attractricis renum fit, vt serositas, q̄ ex imbecillitate sanguificationis multiplicatur Ascite occasionem pręebeat vnde obseruatum est Ascite laborantes paucam semper urinam reddere, eo quod dumtaxat ea humoris portio serosi, quæ per uenas tāquā sanguinis vehiculum fertur, cū munere suo fuerit functa ad renes tāquam onus à uenis ipsis demandari, quod etiam diminutè fit imbecilliori uirtute renum attractrice existente, hinc à nullo obseruatum legimus hydropem aquosam per urinæ fluxum ablatam, & si hæc potissimum uia ad serosi humoris expurgationem à natura fuerit fabricata, abdimus etiam ex membrorum nutritioni inseruientium imbecillitate coctiones diminutas fieri multaq; excremēta acceruari, quę venas hepatis, & illas per quas serosus humor ad renes ferri consueuit obstruunt, atq; illius transitū prohibent, qđ colligere licet ex historia à Iacobo Cœmie Niceno in epist. ad Andreā Matthiolū scripta hydropici, nempè cuiusdā dissecti, cui aqua inter peritoneū, & intestina adinuenta fuit, heparq; grāde colore nigricāte, & ferè tali, qualē in splene cōspici solet, hepatis quoq; uenę in parte eius caua, priusquā in cōmunē illū caudicē portę desinunt omnes obstructæ erant lapillis eas distinentibus foris nigris, intus flauentibus. Verū vt iā ultimā manū huic capiti imponamus illud superest perquirendū, cū in hydrope uniuersi corporis habitus, & pręcipuè epar intēperie frigida, & humida laboret, & langueat, ipseq; venter tanquā humore frigido distinctus intumescat, quę sit intolerabilis hydropicorū sitis causa. Causas corruptę sitis Galen. lib. 4. de cau. symp. & lib. 2. Artis paruæ perquirit, ex cuius verbis haud multū difficile est qđ q̄rimus adinuenire. Alex. pb. § 1. huius q̄siti talē refert causam. Qui aqua intercute laborant, cū pleni aqua sint sitiunt semper, qm̄. & ipsum eis humidū salsum fit, quippe qđ minimè permeet sed putrescat, atq; os alui exsiccet, quin & febriculas tenues habent, p̄ter hęc aūt quātò venter tumidus fit, tantò reliquū corpus, cū minimè sua ratione nutriat̄ siccius euadit, vnde etiā macrescit, plurimū enim nutrimentū aquā abijt ipsumq; adauget morbum.

bũ. Quintus Cassius probl. 4. eiusdē effectus p hec uerba causam reddit. In hydropicis sitis fit, & si multa humiditas subiaceat eo q' appetitio fit propter inquisitionem humidi naturalis, & nō præternaturalis, quod aūt in ipsis subiacet præternaturale est, fit autem appetitus quies ex appositione humoris naturalis, vel quando in indigentes poros præter natura humidum non congregatur, sed foras propulsatur, sitiunt itaq; perinde ac non bibentes.

Fœtus in vtero mortui historiæ rarissimæ. Ca. XXII.

FOetus nonnullos in matrum uentribus mortuos aliūdè quam per os matricis præter naturæ consuetum ordinē per partem post partem excretos, & extramissos, sicuti vulgare non est, ita minime à Nobis prætermittendas historias nonnullas huiusmodi rationi consonum putamus, partim à nobis obseruatas, partim ex aliorū scriptis excerptas. Albucasis cap. 76. hæc habet ad uerbum Vidi ego mulierem in cuius ventre mortuus erat fœtus etiam secundo conceptus, accidit ergo ei post tempus longum apostema in vmbelico suo, & inflatum est, donec apertum cœpit emittere pus, vocatus sum ergo ad curationem eius, & medicatus sum ei tempore longo, & non consolidatum est vulnus, posui ego super ipsum ex quibusdam emplastris fortis attractionis, & exiuit ex loco os, deinde post dies aliquos exiuit, & aliud os, miratus sum ergo cum in ventre non sit os, causam diligentius expendens, & p omnia mecum putans deprehendi quod erant ex ossibus fœtus mortui, causa igitur morbi certò cognita, medendiq; rationem hinc consecutus extraxi ossa multa muliere existente in melioribus dispositionibus, & diù postea uixit mulier illa ex vlcere autem semper puris nōnihil fluxit Alex. Benedictus lib. 26. cap. 33. hæc habet. Sed mirum obiter naturæ exemplum referam cuiusdam Venetæ Matronæ quæ cum partum legitimum exclusisset alter inclusus intra uterum mansit mortuus, qui in magnis puerperæ difficultatibus tabofactus fluore quodam profluit ex naturalibus oris, demum ortis in ventre tribus fistulis, ex vna quę omnium maxima erat integra infantis caluaria extracta est cunctis mirantibus deinde singulis diebus reliqua ossa dēpta sunt, vnde mirabili naturę opera sanitati restituta est. Sed longè mehercle magis suspicienda historia, quā recēset in libello ad id dicato Matthias Cornax Regis Romanorū Medicus, quā ueluti per compendiū multis breuitatis gratia resecatis, hoc loco subscribamus. Anno Dñi 1545. Quædā Conciuis Viennēsis nomine Margaritha filia Vuolfgangi Kar

llnger vxor vero Georgij Vuolczer hospitis eo tempore ad ædes rubei cancri adpellatas Viennæ, postquam antea etiã enixa esset aliquos liberos, cõcepit anno ætatis suę 25. omnia deniq; habuit signa fœlicis imprægnationis, fœtum insuper temporis progressu sensit antefestum D. Bartholomæi eodem anno valentem, & strenuè sese mouentem, vsq; ad festum D. Luciæ sacrum, quo sanè illi tempore superuenerunt partus dolores adeò vehementes, ut antea sæpius experta iam iam se crederet enixuram, duraque vehementibus conatibus ad pariendum laboraret fragor quidam increpuit sonorus, quiq; nõ temerè argueret magnam vim, vel fœtui, vel matri illatam fuisse, vel certè cõquassatum infantis caput in partes discessisse; ab eo fragore viuacitas fœtus depræhendi amplius non potuit, Grauida in lectum reposita maiorem in modum cœpit ægrotare, lac abundè ubera repleuit plures accersitæ obstetrices, quę nihil profecere, gestansq; vterum mulier tandem per multas septimanas grauissimè decubuit, ventris tumore duriore fluxu qui superuenerat, doloribus quàm nihil remittentibus, hisce periculorum, & ærumnarum aceruis circumuenta, atroci insuper ventris, ac ineuitabili onere summè implicita mulier per quadriennium vsque ad annum Domini 1549. semiuiua perdurauit, continuò desluxu putrilaginoso per locum muliebrem per totum quadriennium prorumpente, ita tamen vt aliquando parcius, aliquando copiosius proflueret, tandem natura ad vmbilicum matricem ipsam totum deniq; abdomen perfodit foramen itaq; primo factum est anno Domini 1548. in loco prędicto, ex quo multum saniosi fœtidique mucoris profluxit; successu denique temporis post aliquot menses adhibitis externis emplastrorum adminiculis apertio coaluit, sed postea anno 1549. mense Iunio natura eodem consilio, & via proximo in loco, non procul a priori apertione distante per uentrem iterum perrupit, & multam eduxit putulentiam, in hoc foraminulo exhibebatur omnium conspectui, & tactui os quoddam quod euentus postea (resecta aluo, & matrice) comprobauit infantis fibulam sinistri brachij fuisse, durauit iterũ hæc aptio ad menses aliquot eadem statu, & effluxu magis, ac magis in dies periculi magnitudine increscente: Qua de re aduocati sunt, Chirurgi tres Sixtus Vueit, Paulus Dirleunang, & Petrus VuincKler, & Doctores duo Medici Ioannes Enzianer, & Matthias Cornax, à quibus decretum est de aluo aperienda, stataque tandem dies decima mensis Nouembri anni 1549. hora duodecima pomeridiana sectio autem ducta est à prioris apertionis à natura inchoatæ loco in latere dextero recta deorsum per tractum musculi recti abdomini incumbentis longitudinem plus minus octo vnciarum, hoc est semipedis antiqui, & duo-

rum

rum pollicum, qua facta incisione propter necessitatem, & intolerabilem fœtorem, subito contentum in utero à Chirurgis vndique liberatum est, & exemptus frustillatim fœtus emortuus, & semiputridus. Absoluta sectione rebus necessarijs quam optimè prospectum à Medicis, & Chirurgis, infarctis laceris, & rugosis vteri cauitatibus ligata, & curata est, cumq; omnia ex singulari Dei nutu fœliciter procederent sine ulla sutura, rugis (detumescente ventre ob exinanitum vterum) coeuntibus post liminio uenter ab onere putrido liberatus peroptimè coaluit, & fœmina præter omnium expectationem curata est, & uterus ipse vnà cum abdomine, & eius partibus planè consolidatus, quin etiam matrice optimè restituta menses bono ordine, & modo redière, denuoq; post annum plus minus integrum denuò concepit, gestauitq; infantem rite ualentem vsq; ad legitimum pariendi tempus, sed cum impossibile esset vt conatus fœminæ tam lacero vtero, incisis per longum musculis, & abdomine tanti esse posset, vt fœtum expellere posset suasi è vestigio ventrem semè, vt prius resecandum esse. firmauit meam opinionem, & hoc, quod rimula sectionis pristinæ laxata pellucens madebat & per se discessionem parietum cicatrices minitabantur. Verum cum eius mater, & aliç adstantes fœminæ id minime admisissent, misera mulier per nõnullas paucas post horas animã exhalauit. Hanc Cornaci historiam, nos confirmare possumus altera adiecta quæ nostris temporibus accidit quæq; omnium propemodum superat fidem. Anno Domini 1540. mense Marcio in Castro Pomponij, seu Pomponischi vulgo dicti Dictionis Dominorum de Gonzaga non longe à Pado flumine sito, erat mulier cui nomẽ Lodouica, vocabatur tamen communiter eo quod uasti esset corporis la Caualla. Hæc cum antea vtero demortuum fœtum gestasset, iamq; per vuluam corporis molliores partes putrefactæ profluxisset intrò osiculis corpusculi derelictis cum rectè tamen valeret iterum concepit, at cum male admodum se haberet iamq; in vitę descrimen manifestissimum traheretur, forte aduenit Chirurgus quidam ex ijs qui per villas percurrentes peregrinantur, cui nomen Christophorus Bainus, qui mulieres casu audita, reque per optimè ab adstantibus explicata se mulierem sanitati restituere tentaturum dummodo illam ac mortuam manibus ipsius subijcerent, numosque decem aureos si sanaret persoluerent, pactum recipiunt cognati pauperes, opem ferentibus, & spondentibus diuitioribus illius loci quibusdam. Homo literarum imperitus audax tamen deligata muliere opus agreditur, disectisq; per longum longitudinabus abdominis musculis peritoneo, vteroq; demum ipso Solideton mortui pueri extrahit, ablutoq; utero

uino

uino calente aromatibus quibusdam permixto, sutura vulneris labia conglutinat, candentiq; ferro partem inconsutam inurit, mirandum dictu sanata mulier, stato tempore alterum fœtum peperit non solum viuum, sed nulla ex parte labefactatum, & postmodũ non semel, sed quater concepit, vtero gessit, & fœliciter enixa est, rem mirabilem narro, cuius tamen testes affero D. Io. Baptistam Zorzonum, Alexandrum Begher, D. Federicum de Felinis, & D. Leonellum Zorzonum, & Antoniũ Maiochum, seu Mazzuchinum, aliosque complures, qui interfuere omni operationi. Ossa infantis demortui corruptibilibus partibus corruptis extra fluxis non solum per menses, sed & per annos ad intrà uterum detineri posse superuiuente muliere comprobare possumus præter narratam historiam; alię quoq; ab Aegidio de Horthoghe epistola quadam sua descripta atque ad Matthiam Cornacem transmissa, mulieri cuiusdam Belgæ annis tredecim sceletum fœtus mortui vtero gerentis quam compendiose subscribere libet anno Domini 1549. Catherina vxor Michaelis de Menne viri ruralis, cum antea enixa esset duos liberos concepit mense Martio omnia habens signa fœlicis impraegnationis fœtum insuper temporis progressu à quarto mense conceptus sensit valentem, strenueq; se mouentem vsque ad festum D. Andreæ eiusdem anni, quo tempore superuenerunt dolores, adeò vehementes vt iam iam se se enixuram putaret, qui nihil remittentes dieb⁹ totis quadraginta illam sęuissimè affligere non desinunt, ab vtero interea quippiam effluxisse nunquam animaduersum fuit, fœtus semper vehementissimè mouebatur, lac præterea à mamillis vberibus effluebat, quod qa acrius tum plus iustò biliosum erat, omnes vicinas quas defluens attigebat partes exulcerabat 44. die tam valide amplius moueri destitit fœtus, tandem conatu vehementissimo fœtus motus, vt inde transuersim in vtero reuolutum mater narraret, dolores ab illo ĩpetu multũ mitiores euasere, post verò diebus quatuor, vel sex cruda quædam ac nigra per aluum deicere cœpit, huiusque excrementi egerebat singulis diebus ad sex libras, cumq; antea nullus in utero collisionis ossium sensus voluntarius perciperetur, hic tandem putãs misella se ab omnibus ærumnis liberam, vnicuiq; tangenti vterum se se pdere cœpit, vt etiam illam non lateat ossium fœtus mortui situs quippe cum digito monstret hic caput, illic costas, hic humeros, illic fœmora contineri. Turget venter maternus tumore oblongo, qui in pudendum desinit, eleuat totam istam molem sursum, eandemq; pro animi arbitrio deprimit, non sine adsistentium summa admiratione, venter maternus interea dum attrectatur nullo dolore angitur, ni id plus quam par est fiat diutius. valet sic satis ista mulier, omniaque sua munia tam

domi,

domi, q̄ in agris vnà cũ marito suo optimè peragit hilaris, & faceta annũ ætatis suæ agens. 45. Mẽses cũ annis quatuor essent detẽti, rursum manare cœperũt in hũc usq; diẽ anni salutis 1543. at mẽsibus singulis dũ illorũ terminus instat, venter inferior intumescit, illãq; inuadunt dolores vehementissimi, nec antea cessant ni menses oĩno eruperint. Qđ si mulierẽ aliquo morbo laborare cõtingat eisdẽ planè doloribus ad integrũ morbi terminũ corripit. Fouet hæc mulier suũ domiciliũ in Villa q̄dã Ricchensal noĩe sub territorio. D. de Reulx quatuor Leucis ab Vrbe Bruxellę dissita, hanc cum stantem, & supine decumbentem. D. Henricus Cornelius Matthisij Caroli Quinti Augusti Medic⁹ crebrius attrectasset omniaque fœtus mortui ossa ipso tactu optimè depræhendisset præ stupore nimio Deo, & Naturæ nihil impossibile esse dicebat, sed qđ demortui fœtus coluuies per aluum mulier hæc edixerit animaduersione dignum videtur, possibile tamen alij euẽtus quorum meminisse volumus docebunt. Amatus Lusit. cent. 2. cur. 10. sic scriptum reliquit, Vxor Nobilis viri Antonij Brindezes cui per quatuor annos cum stercore, & lotio sanguinem emitteret tãdem corrosis intestinis, ac perforatis per vuluam stercora emisere emittere cępit, sicq; nullo præsidio conferente fœde conspurcata longã vitam duxit, si itaq; quæ per aluum excerni solent per vuluam excerni possunt, nihil obstat quin & è contra accidat quandoq;, vt scilicet, quæ per vteri os excerni solent per aluum extrudantur, quod nos sanè comprobare possumus experimẽto docti, cuius testes locupletiss. adducere possumus inter cęteros plures Vrbis nostræ Hippolytum Genifortum Chyrurgum, & Ecc. Iosephũ Araneũ Medicum. Historia sic se habet, Paula vxor Dñici Nasonis. qui in vico Põtis Merlani hospitiũ exercet, cũ fœtũ quinq; mẽsiũ mortuũ diutius in vtero gestasset profluẽti quotidie ex vtero colluuie quadã sãniosa nõ sine febre, in diesq; corpore marcescẽte extenuatiss. habitu iã affecta ꝑ secessũ excernere cœpit ossicula q̄dã, q̄ in exitu dolerẽ inferentia ab ipsa deprehensa, ac stercore emundata Hip. Geuiforto adseruata oñdit, q ea intuitus puelluli ossicula esse dep̄hẽdit, qđ mihi alijsq; Medicis cõplurib⁹ relatũ, haud verũ ipse cẽsui donec mulier ipsa interrogata p̄sens diligẽtissime id iure iurãdo affirmasset, in mediũ alatis ossiculis plurib⁹ q̄ roseis folijs ꝑmixta ad stercoris fœtorẽ quẽ p̄ se ferebãt adhuc tollẽdũ obseruabat, nec destitit ab hmõi excretiõe ꝑ mẽses, & annos donec ꝑmulta ossicula hui⁹ gñris extramisit, res sanè mira qũo scilicet natura vtero perforato, nec nõ & intestino recto ꝑforato ossicula hmõi tentim, & sensim extraserint, qđ tñ ipsã nõnunq̄ ꝑpetrare, vel nullo negotio ex historijs supi⁹ c. relatis existimare possum⁹. Et Rẽbert⁹ Dodonæ⁹ i annotatiõe

cap. 11. Beniuenij meminit mulieres cui postquam diutino tempore purulenta fœtidaq́; manifestiss. exulcerati vteri signa per pondenda excreuisset postremo & alui excrementa per eundem locum demisit erecto intestino, perforato ex corrupte vteri contactu. Augent vero fidem, quæ à Fernelio lib. de par. morb. & symp. 6. c. 15. scribuntur ipsum scilicet vidisse abscessum vteri in directum intestinum penetrasse, túcque fœces nonnihil ex vteri ceruice profluxisse. Achilles Gassarus in epistola ad Matthiam Cornacum aliam consimilem describit historiã mulierculæ cuius maritus ex familia Pffoperin in Pago Gettzig in comitatu FeldKirchiensi cui in difficilimo partu fœtu emortuo post aliquot septimanas tumor in sinistra inferioris vestris parte exorto suppurato & disecto à Nicolao Clasi Chirurgo aperto perfluente pure fœtidiss. tandem & fœtus exsicula integris etiam tibijs exiere & persanata integre est muliercula. Fœtus mortuos aliquando ferreis instrumentis ab vtero matris extractos legimus cum aliter succurri pericli tanti matri nõ posit. Scribit Beniuenius c. 29. quod maturo partu intus emortuo periclitabatur vxor Pistoris sic, cumq́; fœtus trãsuersus iaceret, unco vertebris infantis dorsi iniecto extrahere paulatim tentasse, sed obstasse oris vuluę compressionem augente quoq; extractionis difficultate ceruice infantis toto corpore replicata, quare calido oleo naturalia fouit, sicq́; paulatim hiãte vulua fœtus eductus, mulierque ferè mortua molli cubili recreata, ac pristinæ sanitati restituta, plures eiusdẽ sobolis historiæ legi possunt apud Franciscum Valeriolã in lib. 5. obseruationum obseruat. 2. quo loco etiam extrahendi fœtus mortui modum docet, quod & difusè Carolus Steffanus in sua anathome lib. 3. c. 1. docet, nec non etiam modum educendi per sectionem fœtum viuum à matre emortua: Hipp. lib. de partus mortui extractione Paulus lib. 6. c. 74. Auic. fen. 21. 3. tract. 2. c. 14. plura de re hac conscripsere, quæ omnia consultò omitto ad P. loca lectorem relinquens, satis namque fuisse arbitror rem vt pote non vulgarem dumtaxat attigisse, sicuti nec prætereundum censeo quod uti nonnullæ mulieres ad aborsus ita paratę sunt, vt difficilimè quamuis ope medica adiutę ad iustũ tempus fœtum gestare valeant ita & e contra nonnullas obseruabis q̃ nulla quamuis potenti causa ad aborsum deueniunt. tradit hæc Abynzoar lib. 2. tract. 5. c. 1. Et volo dicere in hoc loco quod mihi succesit cum essem in carceribus de Haly, vxor mea erat p̃gnans, & hoc ignorabã, & ipsa infirmata fuit tali pasione qđ necesse mihi fuit dare ei medicinã laxatiuã, q̃ fuit talis, qđ nullus posset extimare qđ aliqua p̃gnans etiã ex assumptiõe modicę quãtitatis fœt⁹ i ea posset remanere, & ipsa accepit eã absq́; lęsione sui, & fœt⁹, & postea declarata fuit imp̃gnatio

eius

ei*, & me pœnituit ualde de errore quē fecerā, quare misericordiā q̄sivi ab altissimo Creatore de eodem, & peperit filium masculum, quem hodie mecum habeo Nicolus se. 5. tract. 4. c. 36. hanc describit historiam. Et vidi uxorem Nicolai D. Francisci de Barberino quę in quadā sui prægnitiæ comedit circiter libras 20. piperis, & tamē non abortiuit, sed post partum remansit ei fluxus menstruorum colicorum subtilium, quo ad menses aliquot vlcerata est eius matrix, & emortua est.

Proles sine menstruis. Cap. XXIII.

Nter admirāda meritò conumerari possunt historię quarundam mulierum, quæ cum nunquam menstruas purgationes habuerint, nihilominus conceperunt, & uitales perfectosq; partus in lucem ædidere; si quidem ab omnibus receptas Gal. & Arist. sententia menstruum sanguinem generationis, & nutritionis embrionis materiam esse atq; ea propter cessantibus iam vel incipientibus mensibus aptissimum concipiendi tempus esse Gal. lib. de dissec. vteri circa finem, & Hip. de fœtus natura post principia, & Arist. 7. de hist. animal. cap. 2. & 1. de generi. animal. 19. statutum reliquere præsertimq; cessantibus, & desinētib*, eo enim tempore tantum ex huiuscemodi sanguine remansit quātum satis est pro conceptione vt spermatis alimentum fiat. Petrus Toletus in suo de morbis puerorum libello c. I. circa finem pro miraculo, & inaudito refert, ac se oculatum fuisse testem affirmat. Mulierem quæ neque in partu, neq; sana uisa fuit unquam fluxiones illas communes & purgationes quæ menstrua dicuntur pati infantes tamen peperisse, q̄ sæpissime eo morbo corripiebantur, qui ab Arabe Rasi Asphati, seu saphati vocatur Græcis κηριον, Latinis vero fauum seu fauositas dicere; quod est pustularum rubor, quæ in facie adparent, & sunt acores, & acuitates, asperitatesque cuiusdam humoris cholerici cutim fœdantibus, à quibus tenuis sanies, & moderate viscida erumpit, humiditasq; ad mellis speciem stillatur Brassauolus in com. aff. 36. 5. lib. scribit se cognouisse rusticas quasdam quibus menses nunquam profluxere, tamen sanissimæ fuerunt, & robustissimę, & quod mirum existimat, & si causam nō reddat progenuisse filios. Fernelius li. 6. de par. morb. & symp. c. 16. hæc habet. Mulierem vidi, cui nunquam, vel menses, vel aliud quicquam fluxit ab vtero, ac nihilominus bene habita prorsusq; incolumis annos uixit circiter sexaginta at quod habuerit filios non tradit, minime tamen habuisse existimandum cum id ex naturali conformationis vitio illi euenerit. Rhōdelitius in methodo curād. morb.

c.44. sic scribit. Mulier quædã Montisbani quæ nunquam mẽstrua pas sa fuit & tamen peperit duodecies, & liberorum adhuc nostro tempore multi sup erstites sunt. Ita scribit Victorius Trincauelius lib. 10. de cur. par. aff. c. 3. Aetius sententiæ Rufi sec. 16. c. 51. subscribit & ait q̃ mulieres quædam sunt quę propè ad uirilẽ naturã, & corporis habitú uiralem accedunt, & moribus similes uires sunt, & viragines appellantur; & menstruis canent, aut modica admodum citrà ullum incommodũ habent, qm̃ calor in eis proinde fere ut in viris fortis est, vt & probè coquat materiã alimentitiã, atq; si quid superuacanei in ea relinquit id per euacuationẽ sensum latentẽ digerit, qualem unam noui q̃ robustissima erat mulier Ylerica habitu figuraq; corporis similima viro agili, & expedito colore subscuro, quæ nunquã per menses purgabatur, ac semel tantum (cum tamẽ ad senectutẽ usq; cum uiro uixerit) in utero habuit reliquo autem tempore fuit infœcunda. Scimus nos in Vrbe nostra mulierem fuisse fortem, & audacem, manu promptam, iracundam, & petulanti lingua, & ad contumelias mox pronam, quæ iure optimo virago erat appellata, hæc nunquam menstruas purgationes habuit & tamẽ bis utero gestauit, ac bis peperit primo masculum secundo fœmellam ambo optimè conformatos, & plurima carne præditos in partu excrementi menstrui uix tantillum exiuit at in puerperio nihil penitus affluxit. Quo pacto aũt id fieri possit docet Aristot. 3. de historia animal. c. 2. quo loco hæc leguntur. Quæ mensibus carent fœminæ steriles magna ex parte existunt, verum fieri potest ut aliquæ etiam sine eorum profluuio concipiant, quibus tantum humoris seu sanguinis menstrui colligitur quantum ijs, quę purgantur restare solet quamquam non tanta copia vt & foras possint profluere. Quod prænarratis mulieribus accidisse non est dubitandum, ob idq; concipere, ac parere potuisse, si quidem cum menses ad conceptũ maximè faciant concipere nequirent mulieres ullæ, nec conceptum fœtum alere nisi à uenis in uteri cauitatem saltem profluerent, & si non ea copia vt extrà uterum pelli possint, & extra manare. Ob idq; Duretus in scholio Holerij 57. sic scriptum reliquit. Constat autem multas mulieres concepisse antequã menstrua passe essent, atq; nos dum hæc scribimus tractauimus mulierem rusticam, quæ cum utero gereret, se morbo aliquo detineri arbitrabatur eo quod iam per multos menses minime consuetas menstruas purgationes passa haud fieri posse censebat se concepisse, ac in utero habere, tamen nono mense optime conformatum fœtum edidit, ventrisq; tumore morbo graui cura qua premebatur liberata fuit. Quod & alteri nobilissimæ mulieri dũ hæc edere paramus contigisse certò scimus quæ non fluentibus mensibus

sibus concepit, & 4. impregnationis mense passa est aborsum. Nec illud certe admiratione caret quod refert Doctissimus Trincauelius li. 11. de cor. aff. par. c. 15. Se inquam uidisse mulierem cui vterus plurimum prociderat gerentem in utero, quæ tamen ex abortu mox obijt.

Numerosi partus. Cap. XXIIII.

VT plurimum mulieres vnicum filium, multoties geminos parere consueuisse omnibus palam est, at plures raro aduiodum obseruatum est, plurimos demum nõ sine ingenti admiratione conspectum fuit. Arist. 9. de hist. animal. in Aegipto, & tres, & quatuor nasci filios in singulo partu crebrò fieri testatur, Quin etiam Aegiptijs mulieribus accidisse tradit ut quinq; etiam filij vnico in partu nascerentur, quũ quidẽ mulierem vnam quatuor in partibus viginti pueros enixam, qui adolescere & nutriri potuerint. Arist. contigisse affirmat. Ita & Solin⁹ de mirabilibus Mundi refert quod fuit Mulier quędam ex plebe nomine Fausta, quę genuit uno partu quatuor, duos mares, & totidẽ fœminas, subditq; Gneum Pompeum Archichidem fœminam iam sibi exhibitã tertiam enixam cum viginti eius liberis in Theatro publicasse; Aegyptoq; frequenter euenire. Idem Solinus ex Tragedi cuiusdam aut. septenos unico partu gigni, ibidem partum ternum eodem tempore ex eadem muliere minime mirabile esse scribit Aulus Gellius Noctiũ Atticarum lib. 10. c. 2. refert Diuo Augusto imperante, qui tempore ei⁹ historiam scripserunt tradidisse Ancillã Cęsaris Augusti in agro Laurẽti peperisse quinq; pueros, eosq; pauculos dies uixisse, matrẽ quoq; eorũ nõ multò postq̃ peperit mortuã, monumentũq; ei factũ iussu Augusti in uia Laurẽtina in quo numeri puerperij ipsius erat scriptura; Lodouic⁹ Bonaciol⁹ li. 1. muliebriũ testatũ reliqt se nouisse mulierẽ q̃ septẽ part⁹ abegit. Annis supiorib⁹ Brãdimarti cuiusdã plebi vxor 26. annũ agẽs ĩ 8. mẽse graue vtero cũ p̃meret quatuor filios viuos peperit duos masculos & duas fœminas oĩ ex parte formatos, q̃ tñ baptismate recepto nõ multo post ab vteri egressu obijcere mr̃e supstite, q̃ res toti⁹ Vrbis nr̃ę pplm ad illos ĩuisẽdos magno oĩum ꝯfluxu attraxit, ita vt Ser. Ducissa Leonora Dña nr̃a paupecula domũ adire nõ fuerit dignata, ac puerperã, filiosq; ĩuisere, multaq; elemosina donare. Cõciliator noster dixit in Villa sua de Ebano sex Embriones ob una muliere emissos, quorum quilibet motum habebat res quippe stupenda mul tum hæc Sauonarola cap. de superfœtation. Albucasis lib. 2. hæc habet, quandoque formantur in matrice unus aut duo, tres, quatuor

quin-

quinque sex,& septem,& plures decem,& iam verificatum est mihi qđ mulier ab oriente emisit septem, & alia quindecim omnes formosos Auic.9.lib.animal.refert,quod quædam mulier abortiuit, ut ipse audiuit à fide digno septuaginta partus unico abortu vel septuaginta octo ut refert Petrus Apouensis in com.probl.24.10. particulæ probl. Arist.Fr.Thomas Fazellus de rebus siculis lib.6. prioris Decadis ita scriptum reliquit. Pancica Agrigentina mulier ætate mea Bernardo Belluardo Agrigentino nupta tantæ fuit fœcunditatis ut tricies circiter enixa tres supra septuaginta ediderit liberos,& paulò infrà anno sal.1430. Messanæ mulier quædam annos viginti quatuor nata nouem infantis vno semel partu edidit,quæ postquam peperit. vnam cũ filiis extinctu est.Albertus Magnus.9.Animal. Sic scriptum reliquit Mihi narratum fuit à Medico experto quod quædam Nobilis Mulier in Germania peperit sexaginta filios qualibet uice quinque,& nullus eorum venit ad ętatem dimidij anni, & addit Auic. de quadam meminisse,quę aborsum fecit de vigintiduobus figuratis,atq; etiam subdit se à fideli Medico recepisse, quod ipse vocatus fuit ad curam cuiusdã mulieris nobilis quę fecit aborsum de centum, & quinquaginta simul, & putabat se uermes emisisse de matricæ, & cum aperirentur telæ inuenti sunt pueri figurati habentes quantitatem sicut est auricularis digitus hominis,& plures eorum habebant motum dilatationis,& cõstrictionis,& plura alia signa uitæ,& in pelui omnes iacebant ante oculos eius,& erant oculi eorum incompleti,& digiti manus quasi capilares,& similiter digiti pedum.Martinus Cremonesius de Rebus Polonorum lib.11.tradit Matthiam Golancieuuim cognomento Palucam Slauunici Castellani Naclensis filium, gente Toporum Vuladislauiensem Episcopum à matre cum 11.alijs filijs vnico partu editum, & ex duodecim illum unum uixisse,reliquis mox ut nati erant mortuis. Et lib.9.idem author testatur quod anno salutis 1269.In Cracouiensi regione honesta quædã matrona Margarita Virboslai Comitis uxor triginta sex pueros uiuos uno partu edidit vicesima die mensis Ianuarij. Habemus à Carpo in Anatome,hæc ab ipso relata. De numero etiam fœtuum hic est Bononiæ quidam Iulius Scatinarius adhuc uiuens, & fœcundus Bononiæ Ciuis,qui venit in lucem cum sex alijs fœtibus & ipse fuit septimus,& mater eius erat soror D.Floriani de Dulphis mihi affinis.Et ego Carpi uidi unam mulierem parere quinque filios in uno partu,& dixit mihi fide digniss. Dom.Alexander de Campo Fregoso Episcopus Ventimiliensis,& iurauit supra pectus suum fide Episcopali,quod vna mulier Ianuę de egregia familia de Bucanigris peperit sexdecim fœtus humanos magnitudine medij palmi,qui omnes ha
bebant

bebant motum, & ultrà istos sexdecim fœtus, qui habebant formā humanam peperit etiam vnum animal habens formam equinam, & etiam habebat motum & omnes 17. tam habentes formam humanam, quam illud annimal, qui habebat formam equinam erant inuoluti in una secundina, hoc tamen est monstruosum. Augustinus tamen Iustinianus Nebij Episcopus in annalium Ianuensium lib. 5. aliter hanc historiam memoratur, ait namq; anno 1485. Bartholomeam vxorem Ioānis Antonij Bucęnigrę unico partu decem & septem edidisse filios informes quidem motum tamen habentes dactili ossis formam præ se ferentes. At quod omnem fermè naturalem fidem excedere videtur. Illud est cuius marmoreum, Regiumq; sepulchrum in Cœnobio quodam Monialium ex ordine D. Bernardi Losdunæ appellatum, & in Holandia Batauiæ insulę parti positum certā fidem facit, & à quolibet cerni potest teste Guicciardino, qui nuperimè illius Regionis historiam scripsit In quo huiusmodi inscriptio legitur. Illust. Domini Florentij Comitis Holandię filia cuius mater fuit Mathildis filia Henrici Ducis Barbātiæ fratrem quoq; babuit Gulielmum Alamaniæ Regem, hæc præfata Domini Margarita anno salutis millesimo, ducentesimo, septuagesimo sexto ætatis suæ anno 42. ipso die parasceuis hora nona ante meridiē peperit infantes uiuos promiscui sexus numero trecentos sexaginta quatuor, qui postquā per uenerabilem Episcopum D. Guidonem Suffraganeum pręsentibus nonnullis proceribus, & magnatibus in pelui quadam baptismi sacramentum percepissent & masculis Ioannes, fœmellis uerò nomen Helisabeth impositum fuisset ipsorum omnium simul cum matris animæ ad Deum æternaliter victurę redierunt, corpora autem sub hoc saxo requiescunt, huius quoq; meminit historiæ Fazellus de reb⁹ Siculis loco superius citato, Victorius Trincauellius lib. 11. de curat. par. aff. c. 17. hæc scribit Aliquæ mulieres adeò fœcundæ sunt ut non modo geminos unico conceptu generent, sed & tergemios, & plures etiam, namq; aliquas genuisse tres, noui; Vnam verò Bononię quę erat uxor Ferrarij, fabri quæq; P. geminos altero partu tres 3. uerò quatuor peperit, ex quatuor nullus uitalis fuit, ex tribus un⁹. Hanc historiam prætermittere nolui non solum ob numerum fœtuum sed & propter ordinem admirandum, sicuti nec illud silentio inuoluēdum, quod recitat Gaspar Bugatus lib. 4. suarum historiarum. Sub pōtificatu scilicet Nicolai Papæ, qui obijt anno. 1280. obijsse Antoniam Mutinensem quæ quadragesimum ętatis suæ annum non prætergressa quadraginta tres filios habuit. Ex prænarratis historijs patere existimo Ar. dictum affirmantem quinquegenarium numerum esse finem multi iugæ hominum paritionis, neq; plures simul unquam genitos cō

pertum fuisse non omnino recipiendum esse. Numerosæ parturitionis causam Gal. in lib. de hist. philosophica ex Empedoclis sententia in se minis abundantiam, & distinctionem reicit Asclepiadem autem id ipsum naturæ seminis adscripsisse ait. Nam ut hordeum reperitur quod duorum, vel trium ordinum spicas generat, ita fertilissimum semen extat, quod plures fœtus procreat. Erasistratum in apræhensioné matricis causam retulisse, ut in brutis quoque contingit ibidem scribit. Stoicos autem uoluisse vuluas habere loculos, cumq; in duos semen ĩcidere geminos, cum in tres tergeminos fœtus edi, cui opinioni fauere uidetur, illud quod in lib. de spermate Gal. adscripto legitur septé scilicet esse matricis receptacula, ex quo loco illud apud Iuristas receptum existimo, quod in suis Codicibus scriptum legimus septé scilicet esse matricis receptacula, & in Digestis de solutionibus, & liberationibus in probatulo, quod est, & ante pedes inuenies apud Iurisconsultum Iulianum quinq; iuxta Arist. sententiam posse fœminam parere, fortè cum tot sint loculamenta, acceptabula, capsulæq; matricis quod tamen falsum esse anathomico experimento comprobatur, Cũque Gal. lib. 14. de usu partium, & 15. & in lib. de dissectione vteri, & in com. aff. 48. 5. lib. vteri duos tantum sinus esse statuit, non tamen reprehenditur iure à Vesalio, quod non cognouerit matricis unicam dumtaxat esse cauitatem, quia ad bina eius cornua respiciens binos quoque sinus habere protulit, ex quib. lib. de spermate supracitatum illius nequaquam genuinum esse constat. Qui tamen cum Galeni nomine in fronte insigniatur Mundino, Gentili, Nicolo, aliisque posterioribus eiusdem sobolis errandi occasionem præbuit, dum aliqui iterum septem cellulas scriptum reliquere, tres quidem in dextera ad masculos procreandos, tres verò in sinistra ad fęminas suscipiendas, septimum in medio Hermaphroditis dicatum quod effingere non modo illis sat uisum fuit, quinimo & mendacium addentes mendacio septem illos sinus decem rugosos obtinere inflexus affirmarunt, & septenas quidem scrobes ruhas autem septuaginta enumerantes totidem simul fœtus concipi posse contendunt. Auic. fen. 21. 3. tract. 2. c. 17. plurificationis fętus duas potissimum causas enumerat népe multitudinem spermatis, & illius diuisionem, & ingressum in bina cornua matricis quicquid Iacobus de partibus in com. & Nicolus se. 6. trac. 1. c. 22. alias superadentes falso illi imponant. Albucasis eiusdem plurificationis fœtus causam inquit esse quod id fiat secundum mensurationem gloriosi sapientis, quę causa vti uera, ita minus naturalis, nimisq; remota quare audiamus Aris. loquentem magis philosophice 6. de natura animal. c. 19. plurificati partus causam in abundantiam nu-

trimenti parentū vel in eorundem proprietatem indualem. Et in problematibus inquit Hominem esse quasi intermedium animal inter duo genera quorum vnum naturaliter generat multos filios, & aliud naturaliter generat vnum filium, eo quod homo naturaliter generat vnum filium, sed propter superabundantiam caloris, & humoris aliquando generat duos filios, & plures, ex quibus cū plurificationis fœtus causam in parentum superabundantem caliditatem, & humiditatem naturalem, id quoq; in multitudinem spermatis referri uidetur cum semen ex sui natura calidum, & humidum multiplicetur ex calidis, & humidis. Nec obstat quod Arist. dixerit. 4. de genere animal. Et quod latius declarat Albertus. 19. de animal. ca. 2. multitudinem seminis esse potius causam monstruosi partus non copiosi; Nam omnium natura constantium terminus est ut ratio determinatæ magnitudinis, sicut itaq; terminum seruare naturæ conuenit hominis, ita materia ex qua creatur non erit indeterminatę quantitatis, sed habebit terminum notum naturæ, cum itaq; homo quispiam in coitu multum sperma emiserit, & in copia vt possit plures filios procreare, semen illud à virtute informatiua diuiditur secundum determinatam quantitatem, fitque materia generationis multorum filiorum. Est enim illa virtus animę habens potestatem in diuidendo sperma, & proportionando tam conuenientię multitudini membrorum, quam etiam ei quod conuenit multitudini conceptuum secundum quantitatem determinatam si itaq; homo multum semen in matrice spermatizet quod ad plures concept⁹ generandos sufficiat rectè operante virtute plures filij nascentur, sed si spermatizet multum nec tamen multitudo illa ad plures conceptus sufficiat, quod ab vno fœtu supra exempli gratia superfluit uirtuti rectè operanti fit singulus conceptus, & quod superfluit à calore matricis consumitur & exsiccatur secus autem fit in monstruoso conceptu in quo si pars aliqua plus iustò fit maior id accidit uirtute comprehendente maiorem materię portionem quam illius membri generationi recte conueniat, monstri enim causa non solum ex materia, sed etiam ex vitio virtutis agentis prouenit, quemadmodum. Aristotel. 4. de gener. animal. declarat.

Molæ admirabiles. Cap. XXV.

Vlla prętenaturam affectione corripiuntur mulieres in qua euentus uarij, & admirandi conspiciantur æque ac in Mola dicto morbo. Nobilis Vrbis nostrę mulier indubiæ honestatis matrona quinquagesimum sextum annũ nata, carnoso corporis habitu donata, ac plurimo sanguine redundante cum iam per aliquot annos menstruę purgationes desfecissent annis 1573. & 74. molas plures carnosas edidit fluentibus veluti in naturali partu mensibus copiosè, & maximis cum cruciatibus interposito nonnunquam duorum aliquando trium vel unius mensis spatio diligenter q̃ pcontata se nullum fœminis profluuium in somnis, nec ullam oblectationem perpessam constanter affirmauit, fluebãt tamen interim, præsertim cum se plus iustò exercebat mẽses albi, erãt autem carneæ molæ nonnullæ ad pugni crassitudinem aliæ minores, durissimę nonnullæ, aliæ uerò minus duræ, atq; ut plurimum, postquã erant excretæ sub aere diutius detentæ, & permanentes in aqueam soluebantur substantiam liquefactę mirum sanè videtur mulierem hãc molas adeò frequenter generasse absq; viri concubitu cum id fieri posset Gal. clarissimè neget. 14. lib. de vsu partium c. 8. quod & antè ipsũ Hip. statutum reliquit per hæc verba. Molæ conceptus causa hæc est cum multi menses exiguum, & morbosum semen exceperint; quod verò intelligat Hipp. de semine virili & non muliebri ex serie verborum ipsius facilè patere potest Ibidem & ex ijs etiam quæ de eadem re locutus lib. de sterilibus scriptum reliquit, tradens namq; molę causam inquit. cum multi menses modicum, & morbosum semen conceperint neque fœtus rectus fit, & venter plenus est veluti pręgnantis, ex quibus colligitur ipsius uerba prolata esse de semine virili cum ex muliebri absq; masculino fœtus perfectus minime fieri posse unanimi oĩum sententię decretum sit, Gal. & Hip. Arist quoq; opinioni minimè refragatus est, namque. 5 de gener. animal. cap. 7 de mola scribens inquit. Accidit hoc vitium mulieribus grauidis, quamquam rarò, pariũt enĩ quod molam uocant. Iam accidit enim mulieri cuidam ut cum concubuisset, & se concepisse putasset, primum ventris moles augeretur, vt reliqua ex ratione uenirent, sed cum tempus pariẽdi iam esset nec pareret, neque moles minuiretur, sed annos tres, aut quatuor ita perseueraret quo ad disenteriæ, idest difficultatis intestinorum implicata eoq; modo periclitata demum peperit carnem quam molam vocãt. Hęc Arist. ex quibus colligere licet ipsius fuisse sententiam sine uiri

con-

congressu mulierem haud carneam molam generare posse, ait namq; id vitium grauidis accidere, at grauidæ non sunt, quæ cum uiris nō cacunt, subditq; mulierem molam concepisse cum concubisset ex quibus Hipp. & Gal. Arist. consentire videtur, ex his enim quæ lib. 10. de hist. animal. c. vltimo, & penultimo scripta reliquit ex mulieris semine molam procreari posse voluisse videtur, sed hęc nos haud mouere debēt cum liber ille seu potius fragmentum Arist. minimè censeatur, sed alterius authoris, ob idque Theodorus Gaza uire optimo in sua versione illum prætermisit, quod si eumdem Bernardus Felicianus interpratatus est tamen in fronte eum haud Arist. esse affirmat, & reuocat in dubium cuius authoris sit, sed quid dicemus ad Arist. dicta lib. 2. de gen. animal. c. 4. ubi quærens cur fœmina marem desideret, nec ex se ipsa generet cum habeat animam eandem, & fœminæ excrementum generationis sit materia, respondit huius causam esse quia animal differt sensu à planta, & mas dat sensum quo animal distinguitur à non animali, quod exemplo comprobat sumpto ab ouis subuentaneis, quæ generātur à Gallina absq; Galli concubitu, & ideò dicuntur viuere tantum anima vegetali, si igitur mas requiritur ad hoc dumtaxat vt det, sensū cum molæ propriæ acceptæ sensu careant ergo mas ad mola generationem necessario non requiritur. Huic rationi satisfaciendum dicē do quod & si Arist. concedat Gallinas oua subuentanea sine Galli cō cubitu generare posse, non tamen inferendum mulierem molam sine mare generare posse, & licet marem sensum exhibere scribat, nō tñ ob id concludendum ergo fœmina speciei humanæ molam quę sine sensu est ex se sola generare poterit, q̄nimo potius oppositum ex ipsius Arist. verbis colligitur ibidem ut Au. testatur in com. loci illius ait namque a muliere virtutem actiuam separari secundum omnes operationes suas à Gallina vero separari tantum secundum vltimam perfectionē actus, vnde generat oua subuentanea, quia ipsi inest virtus actiua, & creatiua oui, quod tamen non potest recipere formam pulli quia ab ipsa separatur uirtutis actiuæ ultima perfectio quę est in mare. Clarius autem idem Au. in com. 7. 4. lib. de generat. animal. ostendit molam huiusinodi absq; maris cum fœmina congressu procreari non posse tradens namque causam generationis molę hanc assignat, quod natura non concordat inter duo semina, scilicet maris, & fœminæ in quantitate, & qualitate, & paulò infrà hoc uitium proprium esse mulieribus plus quàm fœminis aliorum animalium dicit quia plus abundant menstruis, q̄ est una ex causis indigestionis, & subdit, & ideò accidit eis hoc præsertim quando semen maris est malę complexionis, Dij boni, quid clarius dici potest, sileant itaq; qui Arist. oppositum sentisse con

tendunt exemplo illo ab ouis subuentaneis desumpto inixi, quod ita Fernelij doctiss. mentem affecit, vt contraria de re eadẽ scripserit lib. namq. septimo de procr. hominis c. 1. hęc scripta reliquit. Fieri itaq; non potest vt vel mas per se, vel sola fœmina ex se ipsa animal perfectè generet quamquam plerumque rudem quandam, & inchoatam molam producit, quod de mola, & gallinarum ouis, quę nostri subuentanea dixerunt compertum habemus cuius oppositum legitur 6. de part. morb. & symp. per hęc verba. Molæ causa efficiens non est solum sanguis menstruus, neq; hanc (vti oua quę appellantur subuentanea) efficere potest solum muliebri, semen cum nusquam visa sit mulier sine mare molam concepisse, sed molę causa est uiri semen, idq; aut corruptũ aut quouis modo inualidum, quod alimentum quidem trahere nihil vero conformare potest. Verum ad rem nostram reuersi & si Aristot. Hipp. Gal. reliquique doctiores antiqui sine maris congressu fœminã molam minime generare posse testatum reliquerint, experimento tamen omnem rationem superãte exemplo à prænarrata muliere desumpto cuilibet facile patere poterit materiam supeditãtibus menstruis excrementis, & muliere semine efficientis causę vicem subeunte; Quã sententiam aperte secutus est Gordonius in suæ praxis parte 7. c. 18. inquiens molam fieri cum multitudo seminis calidi currit ad matricem cum carentia seminis uirilis, quinimo paulò infra concludit molam etiam animatam alia anima à uegetali ex semine mulieris corrupto generari posse, defficiente spermate uiri, quam etiam opinionem inter recentiores quoq; secutus est Sauonarola. c. de mola, hocque de mente (vt ipse ait) Auic. 10. de Animal. Plinius & ipse lib. 10. cap. 64. natural. hist. ita scribit. Molas gigni putant ubi mulier non ex mare verum ex semetipsa tantum conceperit, ideò nec animari, quia non sit ex duobus, altricemq; habere per se vitam illam; quæ satis arboribusque contingat. Sic Nicolaus Rocheus de morb. mul. cur. ca. 7. scribit molam fieri à seminis muliebris, & plurimi sanguinis menstrui in vtero retentione, & affluxu, quem calor immodicus cogit ac in carnis formam transmutat. Ego profectò crediderim molã nullam, quæ sensum, aut motum habeat sine viri cum fœmina coitu ullo pacto generari posse, sicuti motu, & sensu carentes sine maris semine procreari posse nõ dubitarim. A qua modo uteri intemperie huiusmodi molæ ortum trahant, non omnibus eodem est sententia. Arist. loco citato 4. lib. de generat. animal. in caloris imbecillitatem id reicit Auic. vero fen. 21. lib. 3. tract. 2. c. 18. uehementiæ caliditatis id ascribere uidetur, cui experimẽtum adstipulatur, huiusmodi namq; mulieris quę sine uiro molas concipiunt uirgines sunt, & calido corporis temperamento donatæ,

Ad hæc testamur nos bona fide in pluribus mulieribus obseruasse patientibus mensium superfluum fluxum sanguinem extra venas manantem in fundo vteri detentum in grumos coalescentem ita ex loci caliditate coaluisse, atq; abduruisse ut cultro diuidi posset. Conciliari tamen Arist. & Auic. dicta possumus, dicentes Arist. locutum fuisse de debilitate caloris seminis uiribus quemadmodum illius uerba accurate legenti facilè constare poterit. Auic. vero verba de caliditate mulieribus uteri intelligenda esse, cum & ipse ibidem scripserit mulieré in coitu propter deffectum virtutis masculinitatis concipere molam ex quibus verbis etiam patere potest Auic. quoque ipsum eiusdẽ fuisse sententiæ cum Arist. Hip. & Gal. rationibus uero, quę à doctiss. Trincauelio. c. de mola adducuntur pro confutanda. Auic. sententia de caliditate efficiente causa molæ facile satisfacere possumus. Ad primam namq; dicimus Auic. dictum intelligendum esse de calore præternaturali, quod videtur sentire author lib. 10. de hist. animal. ca. ult. dum ait quod uterus aliquantulum inflammatus efficit hanc fœturam, ad secundam dicimus quod seuis euenit in sanguine extrauenato in aliqua parte, secus uerò in sanguine menstruo in utero contento, sanguis enim menstruus materia est apta ad generationem embrionis tã perfecti, quam imperfecti quemadmodum est mola, vterusq; pariter aptissimus est locus ad talem conceptum efficiendum undè licet illius calor naturalis effectus fuerit uehementior, & quo quomodo magis ad igneum tendens, non tamen corrumpitur menstruus sanguis sed transit in molam, quamuis enim caloris præternaturalis propria operatio sit corrumpere, & non generare, tamen & ex eodem prouenit generatio licet imperfecta, quod in animalium ex putredine ortum ducentium generatione clarissimè patere potest. Ex dictis non sine admiratione adnotandum videtur huiusmodi molas non dumtaxat solas in vtero generari posse, sed nonnunquam etiam cum fœtu legitimo, & viuente in utero detineri licet plerumq; abortus sint causa, quinimo & eidem alligari, & connecti quod Valeriola lib. 1. obseruationum obser. P. se in propria uxore obseruasse scribit, quæ peperit carnem informem, crassam, & duram cui quatuor uinculis fortibus infans masculus quadrimestris alligatus erat. Quod pariter & nos semel vidimus in Sigismundi currus ductoris vxore anno 1574. mẽse Septembri quæ cum fœtum masculum nulla affectum iniuria peperisset, adhuc prætumido uentre existente, ita ut obstetrix de altero retento fœtu dubitaret, decimoseptimo die à partu carneam molam pueri decem annorum caput superantẽ magnitudine excreuit, cui pediculus inerat quo fœtus legitimi secundis annexum censuimus, & post varios labores re

ctè

ꝛè auxilijs administratis conualuit. Admirandum quoque molam per plures annos in muliebri utero retineri posse quinimo, & per totum vitæ cursum, quod Arist. Pauli Aetij, Auic. & Rasis aut. comprobare possumus, experimentoq; confirmare, si quidem testatum reliquit Sauonarola c. de mola se uidisse in Domina Fantina de Montebellone perdurasse molam per quinquennium. Molarum nomine non solum carnes informes accipiendæ sunt, sed malorum genera complura à Medicis descripta fuere molæ, si quidem nomine durum vteri tumorem siue illius ostiolo, siue in toto eiusdem corpore perminnerit, Paulum lib. 3. c. 69. & Aetium sec. 16. c. 80. comprehendisse manifestum est, sic & tophaceam materiam in utero contentam molæ nomine Paulus, ibidem, & Allaharauius lib. pract. tract. 25. sec. 2. c. 1. donarunt. Cuius exemplũ nos. c. 30. 4. lib. admirãdum sanè descripsimus. Aliam molæ spetiẽ ventosam describit Auic. lib. 3. fen. 21. tract. 2. cap. 18. quam se vidisse Vlixbonę in quadam Hebrea testatur Valascus de Taranta in suo Philonio c. de mola, huic enim cum se prægnantem esse existimaret, præparata sunt omnia quæ parturienti necessaria esse consueuerunt, dũque obstetrices vuluam, & uterum pertractarent tanta uentositas sine aliquo alio humore exiuit à matrice quod fuit mirum est per totã Ciuitatem Vlixbonę, & per totum studium fuit diuulgatum, ab huius generis mola se deceptum fuisse in propria vxore fatetur Ioã. Matth. de Grado in com. suis in Rasim, c. de mola, namq; dum crederet uxorẽ in utero habere post decimum quartum mensem omnia imprægnationis signa. & uentris tumor delituere ex usu pil. Alephanginarum, sic & ventosam molam gestatam se uidisse confirmat Alex. Benedictus lib. 26. de morb. c. 34. Hoc anno 1575. Viderunt multi Medici in Vrbe nostra non sine magna omnium admiratione Annam de fortis mulierem hæbream ex Castro Briscello, quæ iam transacto 15. mense in utero habere uidebatur, nam uenter maximè intumuerat vt iam noni mensis ĩprægnationis tumorem æquaret, dumq; uenter à nobis comprimeretẽ manus retro pellebatur violentia quadam, atq; per uniuersum abdomen motus quidam palpitationis conspiciebantur ac veluti saltus ꝑ interualla in uolontarios, satisque validos ita ut ab imo uentre usque ad os uentriculi motus hi excitarentur, quod ipsi à laborioso partu superuenisse aiebant, menses tamen prodibant statis tẽporibus. Nos omnibus ritè consideratis in eam uenimus sententiam quod os uteri ex callo, vel carne supercrescente post partus labores penitùs coniuisset, eo pacto quo caruncula in virgæ meatu post abrasionem excrescere solet, unde multi flatus crasi in utero collecti exitum minime ĩuenientes motus illos efficerent; nec obstabat quod menses statis tẽ-

poribus

potibus fluerent ex venis enim colli matricis prodire posse superius. c.15.docuimus. Admirādam magis historiam refert Lycostenes, quā & Cornelius Gemma lib.7.Cosmocr.c.1.recenset, Hæbræ scilicet in Thuringia hunc infandum partum accidisse, Coniugem sutoris cuiusdam cum triduo in partu laborasset obstetricibus uarijs ob negocij difficultatis conuocatis tandem enixam fœtum mortuum in ipsa autē contentione, nixuq́ue præcipuo cum iam infans umbilico tenus prominere t ingens auditus est ab utero fragor velut excusso tormento bellico, mox, & flamma exiliens, tum obstetricis manus, tum pueri nates ambussit, atq; excitatis vesiculis insigniuit; cuius rei causam & si ipsi non referant, nos naturalem indagantes dicere possumus ex uaporum collisione mutua atq; attritione ipsos accensos esse, eoq́ue modo crepitum, & flammam excitasse, quo in aerijs impræssionibus præcipuè corruscationibus, & tonitruis fieri traditum est ab Arist. in lib. Meth. ita ut hanc flatuosam molam, seu potius igneam appellare non iniuria possumus. Alterius speties molæ meminit Auicen. loco citato, quam fieri ex plurimo sanguine menstruo superfluo in matrice retento affirmat, hancq́ue sanguineam molam vocat, huiusmodi se obseruasse tradit Alex. Benedictus eodem lib. c. 36. quam ex retentis dumtaxat mensibus ad 15. mensem gestasse mulierem, quæ medicatis locis concipere sperauerat asserit, & tamen vno, & continuato sanguinis profluuio exonerata fuit. Alia quoque mola aquosa nuncupatur, cuius idem Alexander ibidem c.34. tradit exemplum à se obseruatum in nobili matrona Francisca Clara, cui cum omnia ex ratione conceptus ueri venissent præter quod in ventre punctiones crebras submordentes patiebatur post 15. mensem soluto exiguo aquæ, cętera per se subridere. Iacobus de partibus in com. fen. 22 3. vbi Auic. huius affectionis meminit, binas historias refert per hac verba. Noui quendam Dominam generosam, quæ sic prægnans esse credidit, & ita Medici uisitantes eā existimabant, & iudicabant quòd ipsa erat prægnans, & dum uenit pariendi tempus. Etiam prouiserat de bona obstetrice, & compatribus, & comatribus, multa aqua prodijt à matrice ipsius per uuluam defluens, & illicò venter penitus detumuit, & sic illa, & Medici fuerunt illusi; & paulò infrà aliam talem recenset, Vidi quandam, quæ aquam tribus annis gesserat in matrice sua, quam subito eiecit, & hinc aleuiata sana esse credidit, sed debilis affecta post tres dies obijt. Vesalius lib.5. fab. hum. corp. cap. 9. tradidit historiam mulieris textricis Augustanæ in cuius utero serosæ aquæ supra sexaginta augustanas mensuras, quæ singulę tres pendent libras, post mortem vnà cum multis Medicis reperijt. Nullibi interim circa intestina præsente aqua, aut laxo

in

in manibus, & pedibus tumore aut etiam uiſcerum, aut alterius cuiuſdam organi ſe ſe offerente vitio, præterquam quod magnus illæ uterus cuius fundi os miris modis occaluerat, tota ſua anteriori ſede peritoneo erat conatus, & dextri teſtis glandulæ, nõ ſecus excreuerant, quam ſi nouem decem ve anſerum, aut ſtruthio Camellorũ potius oua vni ineſſent membranæ ſingula humore alborum ouorum non abſimili, aut paulo craſsiore oppleta. Fernelius li. 6. c. 8. & 15. de par. morb. & ſymp. meminit mulieris cuiuſdã, quæ hydrope uteri correpta, quoties appetebat menſtrua purgatio omnem aquarum colluuiem ex vtero per ceruicem protundebat, peluesq; ſex, aut octo implebat aqua citrina feruentiſsima dum uenter totus ſubſideret, mox dein menſes inſequebantur ex naturæ præſcripto, collecta proximo menſe pars colluuies ſtato dein tempore profluebat. Hæc tandem perſanata uterum geſtauit, peperitq; uitalem fœtum; Veſalius ſcripſit loco citato ſe ſectione deprehendiſſe quibuſdam mulieribus, & uirginibus uterum annis aliquot mira fuſcæ, craſſæq; aquæ copia turgidum fuiſſe, quibus alioquin menſtruus ſanguinis & ſi non ordinatis omninò uicibus, certiſq; interuallis eiuſdemq; perpetuò quantitatis perfluxerat. Vidimus nos vxorem cuiuſdam ſericorum pannorum textoris Fœlicitam appellatam, quæ cum vtero ſe gerere exiſtimaret intumeſcente quotidie uentre, prægreſſo ſtatuto tempore partus, malo corporis habitu, febriculaq; lenta correpta, extincta eſt, cumq; ægritudinis tẽpore diſpar ſententia inter Medicos prolata eſſet, quod nullus ipſorum animaduerterat diſecto ventre uterum aquæ plenum reperiere. Rembertus Dodonæus molæ aquoſæ in Vidua quadam meminit in ſcholio c. 50. exemplorum medicinalium. Hæc affectio, ſeu mola, ſeu hydropem uteri appellemus ab Arabibus omnibus ferè cognita fuit, ex Græcis Hipp. lib. 1. de morb. mulieribus eiuſdem meminit, & Aetius ſec. 16 c. 79. Ex Latinis Priſcianus matricis hydropicæ ſigna, & curam docet. Alterius modi molam deſcribit Io. Arculanus in com. in 9. Raſis c. de mola, quam vocat humoralem, hancq; ſe uidiſſe his uerbis tradit. Vidi tantum ſemel molam ab humore flegmatico groſso ad ſimilitudinem pultis factæ per ſuperfluam milij decoctionem in aqua, quæ tantum excreuit, ut poſt mortem patientis facta anatomia eſſet maioris quantitatis, & ponderis quam reſiduum corporis ipſius. Sunt & molæ ſpecies quædã membranoſæ, & globoſę. Tales ſe bis obſeruaſse tradit Franciſcus Valeriola lib. 1. obſeruat. obſ. vlt. per hęc verba. Loyſina Rouerini Ciuis Arelatenſis filia cum utero ſe geſtare exiſtimaret octauo geſtationis menſe, magnis doloribus ſubortis ingente peperit membranaceũ globum, totum aquoſis bullis, inſtar ouorum piſcium refertum, erant aũt

bullæ

bullæ rotondæ tumidæ, pellucidę, diluta sanie plenæ fœtidæ, atq; per omnem membranam qua integebantur disseminatę, tanta quidem copia, atq; numero ut compræhendi nullo pacto posse uiderentur persimilem quoq; & in filia Constantię obstetricis uxore Georgij pannorũ tonsoris, post sex mentitæ gestationis menses, eiectam rursus uidisse ibidem testatum reliquit. In vtero quoq; progignuntur molæ animatę, namq; carnes informes visæ sunt, quæ ex se ipsis mouebātur. Quod Io. Matthæus de Grado loco citato non semel se uidisse affirmat. Scribit namque se bis in una muliere nobili quæ uere uidebatur prægnans in 10. mense cum grauissimis partus accidentibus intensiuè, & extensiue tandem eduxisse frustrum carnis magnum durum habens duo additamenta separata in parte tenuiori, postea in alia parte erat rotonda, & grossa ad longitudinem duorum digitorum & vltrà & mouebat̃ nõ habēs alias distinctiones. Et paulò post subdit. Et ego uidi bis, vel ter in facto frustrum carnis aliqualiter figuratum, & mouebatur, & ita vixit per horas. Sed horribiles sunt, admirandæq; magis animatæ molæ, & formatæ, quarum plures leguntur apud scriptores exempla, veluti bubones, lacertæ, ranæ, aues, & similia aliaq; monstra, quod uitium agro Pisano, & Apuliæ familiarissimum esse scribit Sauonarola c. de mola. Ita mulierem serpentem enixam Romę testis est Appianus Alexandrinus de bellis Ciuilib. lib. 1. & Io Matthæus de Grado loco allato, scribit se audiuisse animal generatum in matrice cum alis, quod cum matricem exijsset volauit. Gatinaria. c. de mola testatur se uidisse quãdam mulierem Papiensem quæ cum putaret se esse prægnantem post duodecim menses emisit frustum vnum carnis satis magnum, & alia multa parua, & simul cum illis peperit animal ad similitudinem unius Tenconis piscis, & erat coloris uiridi, oscuri supra tergũ, & infrà erat rubei coloris, & habebat coruim ita durum, quod uix cum gladio scindi poterat, & habebat motum, & explicabat se sicuti Hericius Iacob⁹ Holerius lib. 1. de morb. int. in scholio. c. de mola, scribit uidisse mulierem quæ cum nouem mensium spatio vtero gestasset, omnibus, quę in legitimo partu euenire solent mirificè respondentibus tandem nihil aliud pręter animalia quædam ranis haud absimilia cum multis purgationibus cruētis, & corruptis in lucem edidit. Legimus apud Amatum Lusitanum cent. P. cur. 27. filiam Io. Gualteruci recens nuptam, cum omnium opinione pręgnans diceretur loco fętus quatuor animalia ranis similima peperisse. Similiter mulier Dionisij Pinsi cum puerũ optimè peperisset inter secundas animal ranę similimum eiecit. Mercatoris quoq; q ex Anglia uenit uxor abortiuit, & secũdo die post abortum simile quoq; animal peperit, ut multis alijs euenisse uidimus preci

puè Anconitanis, ijs adiungere est quod superioribus diebus mulieri ad scalas Sancti Cyriaci habitanti interuenit, nam utero ferebat & quinto mense puellam abortiuit, sequenti tandem nocte alteram peperit puellam, postquam & secundę prodiere, tandem sequenti die frustū quodam Carnis Galli cristæ cum rostro Gallinaceo similitudinem habens. At audiamus postremo loco longè admirabiliorem. Leuinius Lēnius. c. 8. 1. lib. de admirandis occultæ naturę hæc habet, superioribus annis me usa est Medico mulier quædam Insularis, quæ cum ex nautici generis homine concepisset in tantam, tamq; inusitatam molam illi cœpit intumescere uterus, vt non videretur suffectura gestando oneri decurso, exactoq; nouem mensium spatio, quod anni dodrantem conficit. accita obstetrice primū magno conatu, ac molimine massam quandam informem enixa est, quam superfœtatam post legitimum conceptum conicio, cui utrinq; ansæ duæ annexæ erant in brachiorum longitudinem, ac modum exporectæ, palpitabat autem, illiq; vitale quiddā inesse uisum est, vt spongiæ, & vrticæ marinę, postmodum mostrum dilapsum est ex utero adunco rostro, longo, teretiq; collo, oculis uibrantibus, cauda acuminata, eximia pedum agilitate, id post primum lucis intuitum conclaue stridoribus implet, atq; ultrò, citroq; discurrens latebras persequitur, tandem mulieres puluinis impetunt, ac suffocādo perimunt, postremò mulier hæc plus satis delassata non sine summo vitę discrimine prolem masculam edidit, à mostro ita excarnificatum, vt à sacra lotione quam minimum uitę superesset. Aug. Iustinianus Episcopus lib. 5. Annalium Ianuensium memoriæ prodidit anno 1491. Ianuę Margaritam Laurentij Valistari vxorem serpentem peperisse alas eo habentem loco quo manus esse consueuerunt. Huiusmodi Monstrificos partus quandoq; nasci obseruatum legimus Cacodemone muliere comprimente, quod enim demones quos incubos, & succubos vocatos nouimus modo sub masculi spetie, aliquando sub fœminæ imaginę cum mortalibus hominibus coire soleant, id à pluribus traditum non ignoramus, huiuscemodiq; plures historiæ leguntur apud Hectorem Bohetium in historia Scotica lib. 8. & quo ad præsens negotium spectat huiusmodi quædam; Accidit in Marrea regione vt puella natalibus altis, forma conspicua cum plurium nobilium auersata conubiū in infandam cum cacodemone consuetudinem inciderit, quæ cum vterum ferret parentum rigore coacta edere stupratorem adolescentem mira pulchritudine frequentius secum nocte, interdiù nonnunquam conuenisse, unde venisset quo ue abijsset inde, nescire se respondit: Parentes tam & si parum filium crederent, accuratius rem aduertentes, consilio quis esset qui ignarę expugnasset pudicitiam explorandi, co-

gnito

gnito tertio post die indice ancilla stupratorem adesse, reclusis forib⁹ auento tædarum ingenti numero, cubiculum ingressi horrendum monstrum, figura supra humanam existimationem terribile in filiæ amplexibus sunt conspicati; Currere otius complures ad fœdum acciti spectaculum inter eos sacerdos probatæ vitæ sacræ disciplinæ haud ignarus qui cœteris haud trepidè abeuntibus, aut pauore terrę illisis cũ Christi, Apostoli Ioannis Euangelij initium recitare orsus ad eum locum, Verbum caro factum est perduxisset malus Demon horrendo sublato clamore, cubiculi tectum secum asportans omni suppellectili incẽsa abijt; fœmina periculo seruata post triduum enixa est mostrum undequaq; fœdum aspectu, quale nusquam antea inter nostrates uisum, id obstetrices ne seruatum in contumeliam esset familiæ accensa ingẽti pyra citissimè concremarunt. Etenim in Romuli legibus. 18. legitur talis. Monstrosos partus sine fraude cedunto. Hoc in memoriam reuocat quod aliquando apud Lod. Cœlium Rhodignum lib. 2. lect. antiquarum. cap. 6. legi demonas scilicet esse semine fœcundos. August. quem testem adducit scribentem se experientia magistra didicisse Syluanus, & Faunos quos vulgo incubos vocant improbos sæpe extitisse mulieribus, earumq; appetisse, ac peregisse cõcubitus, & quosdam demones, quos Galli Dusios nuncupant hanc assiduè fœditatem tentare, adijcit tamen se nihil hic admodum temerè ausum affirmare. Angelos verò Dei sanctos ea turpitudinum inquinatos non credere. Ex demone genitum Merlinum Britannum historiæ affirmant. Ita forte à serpente compressam Olympiadem Alexandri Magni matrem, & à Dracone Galerij Armentarij genitricem, quod sextus Aurelius Victor de vita, & moribus Imperatorum in Epitome vitæ Galerij scriptum reliquit, antiquitatem tradidisse arbitrari non esse incongruum eas scilicet à Demone Incubo sub Draconis spetie compræssas, nisi potius totum id fabulosum rectius dixerimus.

Vermium historiæ miræ. Cap. XXVI.

VErmes in vna quaq; corporis nostri parte generari posse ex historijs pluribus inferius adducendis manifestum fiet; qua de re cum hoc vulgatum non sit idcircò iure meritò hoc loco sibi in tractatione nostra locum vindicat. Etsi uerò superius. c. 5. lib. 1. de pediculorum generatione uerba facientes nonnulla dicta sint, quę & lumbricorum tractationi maxime congruere possint, nihilominus & longiori oratione rem hanc in præsenti capite instituere occasio postulat, & clarioris

huius intelligentia gratia latius diuagare proposita materia suadet, qua de re altius exordientes dicamus animalia, quæcunq; vel per ꝓpagationem, vel ex putredinem oriri quemadmodum Arist. 1. de gen. animal. c. 1. testatum reliquit, illa quidem perfectiora sunt, hæc verò imperfectiora cum enim priora inuicem coeuntia sibi similia generent perfecta esse habemus. 3. de anima tex. com. 45. sicuti è contra, secūda quę ex putri matæria fiunt non generant, & si quando generant non sibi simile animal generant, & id quod prodijt nec mas, nec fœmina existit, ut idem Arist. 1. de generat. animal. c. 1. & 2. eiusdem. c. 4. decretū reliquit; quicquid in oppositum latini iniuste Aueroem repręhendentes sentiant. Hæc itaq; animalia ex putri materia procreata iurè imperfecta appellantur. Nec obstat quod Auic. li. 9. de animal. teste Aueroue. 8. Phys. com. 46. crediderit post diluuium homines genitos fuisse ex terra per virtutem, & determinatum aspectum stellarum, quam sententiam pariter videtur non improbare Alb. in 3. lib. Meth. & Cardanus secutus est, quem meritò Iulius Cæsar Scaliger exer. 193. ob id impiū, & nefarium appellat, impijssimum namq;, & stolidissimū quoq; est censere hominem animantium perfectissimum ex putredine gigni posse; nec est quod placitum hoc irrationabile confirmat quispiam ex historia quam recutitus Amatus Lusitanus in suis cent. recitat addito testimonio Iulii Camilli de puero Chymico arteficio conflato, qui omnia sua membra perfecta contraxerat ac motum habebat, qui cum à vase vbi continebatur esset extractus moueri desijt, hæc namq; fabulosa sunt, nec à uiro christiano, philosophoq; audiri nedum credi possunt quamuis & alias summę doctrinæ, sed minus sanę authores habuerint. Namq; quod Au. in com. 1. cap. 1. lib. de generat. animal. notat, nō potest dari unum, & idem factum ab arte, & à natura ut perperam imaginati sunt Alchymistę, cum causę artis, & naturæ sint diuersæ. Nec est quod quis ad Auic. sententiam tutandam dicat, species generari posse bifariam propagatione scilicet, & putredine, exemplo murium, qui ex putredine oriri, nec non etiam ex propagatione omnibus receptum est. Namq; & si in animalibus minus perfectis id concedi posset, non utiq; in perfectissimis qualis humana est speties id erit admittendum, sed nec mures qui ex putredine generantur sunt uerè mures eiusdem spetiei, cum muribus ex propagatione generatis, sed quid simile, si enim vna & eadem speties inquantum est una posset fieri ex propagatione & putredine, tunc natura ageret quid otiosum, uel alterum illorum esset a casu, at nulla speties potest esse a casu, uel fortuna ut ibi probat Au. eadem autem ratio est de spetie, & indiuiduis illius, cum species habeat esse in suis indiuiduis; sed hæc missa faciamus,

statutumque sit cum Aristotel. alterum genus esse animalium ex propagatione genitorum, quæ perfecta sunt, aliud verò imperfectorum, quę ex putredine fiunt. Huiusmodi censendum esse aues quæ Bernacę appellantur, & nasci in Hibernia tradit Abraham Ortelius in suo Theatro orbis terrarum, quas inquit naturam mirum in modum cõtra naturam producere anates quidem palustribus similes, sed minores, & lignis namque abietinis per æquora deuolutis primo quasi gũmi nascuntur, deinde tamquam ab alga ligno coercente conchilibus testis ad liberiorem formationem inclusæ per rostra dependent & sic quousque processus temporis firmam plumarum vestituram indutæ vel in aquas decidunt, vel in aeris libertatem volatu se transferunt. multoties se vidisse testatur idem author oculis proprijs plusquam mi nuta huiusmodi auium corpuscula in littore maris ab vno ligno depẽdentia testis inclusa, & iam formata. Non ex harum coitu ut assolet oua gignuntur, non auis in earum procreatione ouis incubat, sed ex putredine modo quodam procreari credendum. Sed quis forte addet etiam tertium modum generationis animalium imperfectorum occasionem nactus ex Arist. uerbis. 5. de hist. animal. cap. 19. ubi habemus animalia quędam nasci in ijs, quæ putredinẽ nullam recipere posse existimanẽ, vt ĩ iure vetustiori vermes q hirti sunt pilis, & rubidi, qm̃ ipsa nix vetustate rubescit, sed ĩ niue medię terrę cãdidi, & grãdiores reperiunẽ, torpent oẽs, ac difficiliter mouenẽ; ꝑterea in Cypro Insula ęrarijs formatib⁹ vbi chalcitis lapis ingest⁹ cõplurib⁹ dieb⁹ crematur bestiolæ in medio igne nascunẽ pẽnatę Paulo muscis grãdib⁹ maiores q̃ ꝑ ignẽ saliãt, & ambulẽt, emoriẽ hoc gen⁹, & aliud niuis alumnum cũ alterũ ab igne, alterũ à niue dimotũ est. Hacten⁹ Ari. qđ etiã Strabo li. 12. Geographię ex Apolonidę, & Plinius lib. 2. naturalis historiæ c. 34. & 35. confirmant. Itaq; cũ hæc in niue, & igne genita animalia non ex propagationẽ, nec ex putredine ortum ducere sit dicendũ dabit. 3. modus generationis aĩaliũ & diuisio bimẽbris allata mãca erit, & diminuita. Satisfacim⁹ dicẽtes huiusmodi animalcula ex putrefactione fieri licet q̃ in igne generantur non ex putredine proprie accepta sed largo modo ortũ ducant, qđ ut clarius fiat altius exordiendũ est. Sciẽdũ itaq; corruptionẽ, & putrefactionẽ diferre in hoc qđ corruptio cõuenit elementis, & mixtis, putrefactio vero solis mixtis ut notat Suesan⁹ in com. 4. Metheorũ ex Alex. sententia in com. tex. 4. Sciendũ prætere a putrefactionẽ pluribus modis accipi, uno modo ꝓ rerũ naturali ĩteritu, cũ scilicet humidũ qđ calidi ĩnati pabulũ existit, & ĩ quo calor retinẽ deficit & mixtũ ꝓpriã formã amittit, sicq; oĩa corpa, q̃ natura cõstãt, nulla aduenięte causa violẽta tãdẽ necessario dissoluunẽ, voco hoc

loco calidum, illud quod ex mixtione elementorum in mixto resultat, quod non solum in animantibus, sed plantis, lapidibus, mixtisq; demũ omnibus reperitur, quæ senescere omnia, & interire dicuntur, & hic modus corruptionis minus naturalis non est quam ipsa generatio in qua internus calor humorum uincens formabat; & putredo in hoc significatu accipitur, ab Arist. 4. Meth. cum ait corruptionem naturalem, idest naturalem mixti diminutionem qua mixtum tendit ad non esse, uiam esse ad putrefactionem, & hoc pacto accepta putrefactio, potius corruptio appellanda est, quam putrefactio, cum sit accepta propriè generationi opponatur, quemadmodum Arist. ibidem ait, vbi eam vocat σκψιν & σαπροτητα, idest putredinem, erit itaq; putredo finis corruptionis naturalis, quę in omnibus mixtis conspicitur, omnia siquidem sic ad putredinem terminantur cum scilicet defficiente interno calore, & humido non amplius retento frigida euadũt, & sicca, & hæc putredinis speties nunquam fit à contrario scilicet à frigido, & sicco, quia hęc corruptionis speties, quæ à contrario fit nõ est naturalis sed uiolenta, & vocatur potius extinctio, quam putredo à Græcis σβεσις. Secunda putredinis speties semper est violenta, & fit à calido, sed non naturali quidem, sed extraneo in calorem naturalẽ agẽtem, & per consequens in humidum in quo detinetur paulatinè agit eum extrapellendo unde quæ putrescunt exterius humida, & humescere conspiciũtur, hæc autem putredinis speties est maxime propria, & in uia, & in fieri, sicuti priori modo accepta in facto esse, & terminata; putredo hæc secundario accepta præcipuè consideratur à Medicis. Verum animaduertẽdum quod calor extraneus in hac propria putredinis spetie ita in calidum innatum agere debet, non vt confestim eum extinguat, & corrumpat, sed ut paulatinè agendo in eum à putrescente misto exire faciat, quod non solum ex agentis qualitate, sed & ex patientis fieri solet. Namq; si calor exempli gratia igneus in corpus calidum, & humidum, puta carnem aget, statim eam comburet, & corrumpet, sicq; caro illa, non dicitur propriè putrescere, sed potius corrumpi, sicq; orietur tertia quædam speties putredinis, quę potius corruptio erit appellanda, cum statim calor, & humidum innatum absumantur, & non paulatinè extrapellantur, putredoq; hæc erit in facto esse, & uti terminus non autem in uia & in fieri; secùs autem si calor extraneus igneus aget in patiens humidum, & calidum naturaliter malè dispositum ad patiendum eum non statim comburet, & corrumpet, sed paulatinè extrapellet, sicq; hic putredinis modus ad secundã putredinis spetiem, quæ est in uia reducetur, vt clarius inferius demõstrabimus. Notandum præterea quòd elementa duobus modis possũt

con-

considerari, ut habetur ex Com. 3. Cœli, com. 1. & vlt. Vno modo quo ad eorum vniuersitates, & quatenus sunt partes mundi, & hoc pacto considerantur in lib. de Cœlo, & mundo ab Arist. Alio modo considerantur in quantum sunt causæ compositorum generabilium, & corruptibilium quo pacto considerantur in lib. de generat. & corrup. 1. modo accepta elementa sunt ingenerabilia, & incorruptibilia, & æterna secundo modo sunt generabilia, & corruptibilia secundum partes ut notat Com. in 2. Meth. c. 1. An uerò elementa hoc modo accepta possint etiam putrefieri indagandum de tribus loquor, nam de igne oēs uno consensu fatentur quòd non, quia cum putrefactio fiat vincente externo calore naturalem calorem rei corruptibilis, ignis autem ita sit calidissimus natura, ut à nullo calido uinci possit, non vtiq; corrũpi poterit præterea cum nihil putrefiat quod non habeat humidi q̃cquam in se, ignis uerò huiusmodi sit vtiq; putrescere nullo pacto poterit, sed de tribus alijs elementis aliter sentiunt expositorum nonnulli Alex. sententię inixi, auiutq; putrefieri posse putrefactionem secundum quid, non putrefactionem simpliciter accepta, cuius rei rationẽ assignat, quod habeant in se omnia ad putrefactionem requisita. Aer enim, & aqua habent humiditatem naturalem; terra uerò accidentalem, per quam scilicet eius partes sunt continuæ, & unitę, præterea possunt habere calidum superexcellens exterius, vt putà calidũ ignis, ergò possunt putredine corripi. Alij expositores asserunt, nullum elementum purum manens in sua simplicitate posse putrefieri. Quę opinio magis rationi consona videtur, atq; congruere cum Arist. verbis 4. Meth. tex. com. 5. ubi sic scriptum legimus: Atque putredo in iis ꝓpriè dicitur, quæ ex parte intereũt cum à natura discesserint, Idcirco & cœtera omnia, uno igne excepto, putrescunt, nam & terra putrescit & aer, & aqua, quando quidem materia ignis hæc sunt omnia. Et ijs Arist. uerbis manifestè colligitur, cum hoc modo dicta elemẽta putrescunt non esse simplicia sed recesisse à propria simplicitate & natura, nempe cum sunt impura, & alteri rei permixta, quod superius cum de aere locuti fuimus demonstrauimus, obidq; ex illorum putredine possunt oriri animalia, at ex igne cum propter rationes superius dictas putrescere nequeunt, huiusmodi animalia nasci non possunt, sed bene in igne, quod vt clarius innotescat sciendum duplicem ignem à Peripateticis considerari, vnus qui est superius, in propria sphera, alius verò qui est apud nos, habemus namq; 4. Cœli com. 32. quòd ignis q̃ est elementum; ignis enim ut notat Alex. 1. Cœli com. 91. qui est superius non dicitur ignis cum isto, qui apud Nos reperitur nisi æquiuocè, ignis namq; qui hic reperitur corrumpit corpora, sed ignis qui est in

suo

ſuo loco naturali eſt generans ex 2. cap. de ſubſtantia orbis. Quod in igne ſimpliciter accepto, & in propria ſphæra nõ poſsint animalia ex putredine orta reperiri manifeſtum eſt, quinimò nec animalia rationalia, & perfectiora, morti tamen obnoxia eo in loco reperiri poſſe Ariſt. negat, quod ſi quando ea admittere videtur in calce cap. 10. lib. 3. de generat. animal. & 1. de anima tex. com. 29. id non ex propria opinione dixit, ſed ex ſententia Platonis: quemadmodum Io: Philoponus, ſimplicius Amonnius & Albertus ibidem adnotarunt. Et ſi legamus apud Ciceronem lib. 2. de natura Deorum hæc verba. Cum igitur aliorum animantium ortus in terra ſit, aliorum in aqua, in aere aliorum, abſurdum eſſe Ariſt. videtur in ea parte, quę ſit ad gignenda animalia aptiſſima animal gigni nullum, & Plutarcus lib. 5. de placitis philoſophorũ. c. 2. in hanc ſcribit ſententiam. Eſt inquam Ariſt. tractatus quidam in quo animalium genera quadripartita eſſe dicit. Hic tamen liber, quem legiſſe Plutarcus & Çicero videntur apud nos minimè extat, quam pariter animantium diſtributionem ſecutus eſt Ouidius lib. 1. Metham. ſed quod non poſsit dari animal ex elemento ſimplici conſtitute Ariſt. in fine lib. 3. de anima clariſsime demonſtrat Nihilominus animalia in igne generari ex ſuperius relatis authoritatibus palam fit, nec ſolum in igne, ſed & in niue quæ minime putrefieri poſſe exiſtimatur. Hoc tamen difficile creditu inquit Doctiſſ. Hieronymus Mercurialis li. 3. variæ lectionis. c. 14. quinimò, & Ariſt. contrarietatis, & in curiæ accuſat, quæ non uera ſint non quidem vt tanto uiro detrahamus, ſed poti᷒ vt veritas illuceſcat breuiter perpendendum eſt. Ait itaq; primo cum ad animalium quæ ſine propagatione fiunt generationem duo potiſsimum requiruntur, nempe calidum, & humidum, quorum cum alterum ab igne alterum à niue maximè abſint, non eſt dicendum in illis poſſe generari animalia Sed hoc falſum eſſe palam fiet, ſi quæ ſuperius. cap. de pediculorum generat. diximus, memoriæ reuocauerimus, putrefactionem ſcilicet fieri à calore præternaturali extrinſeco ſuperexcellenti agente in humidum mixti putrefactibilis, extrahendo calidum naturale, quod in illo fundatur, qui calor exiens cogendo humidum animalium generationem cauſat, cooperante quoq; in animalis generatione calore cœleſti, ſi itaq; hæc omnia in igne, & niue fieri poſſe demõſtrabimus, vtiq; manifeſte erit, & in illis animalia generari poſſe. Noto itaq; ex Au. 2. coll. ca. 1. mixtum quodlibet vt declaratum eſt etiam. 4. Metheorum conſiſtere ex dominio partis calidę agentis, & partis humidæ patientis ex quibus fit mixtio, & concoctio, ita quod licet mixtũ aliquod à prædominio qualitatis magis ſe in illo manifeſtantis dicatur frigidum vel ſiccum, nihilominus in illo ſemper reperitur calidum naturale

turale

turale, qui in humido conseruatur, qua de re calor hic naturalis necessario reperietur in niue, & si frigidissima temperamento sit: cum enĩ & vapore fiat; qui ex duobus potissimum elementis eleuatur aqua scilicet, & aere accidit illi caliditas respectu aeris, & humiditas respectu vtriusq;, quotiescunq; itaq; à calore extraneo superueniente calor hic naturalis niuis vnà cum humido cui incumbit excernitur, calidũ hoc naturale humidum cogendo in animal concrescit operante calore superno, at quod calor extraneus in niuis calorem naturalem agat non solum frigiditas non obstat, quinimò quam maximè auxiliatur si Arist. credimus. 4. Met. tex. com. 3. quo in loco docet caliditatem extraneã primam principalem, & potissimam putredinis causam esse minus vero principalem frigiditatem propriam rei ipsius putrescibilis, putrescibile namque patitur à calido extrinseco propter indigẽtiam, & deffectum caloris extrinseci, eò enim patitur putrefactibile, quo defficit in calore, quod autem defficit in tali caloris virtute est omne frigidũ, qualis cum sit nix ipsa facile etiam, & rationi propriæ frigiditatis dominãtis à calore extraneo patietur. Nec obstat quod Arist. eodem loco dixerit in frigoribus res minus putrescere, quam in caliditatibus, quod pariter quotidianum experimentum comprobat, namq; loquitᷓ ibi Arist. non de frigiditate, & caliditate rei putrescibilis, sed de calore, & frigore ambientis. Secundo modo frigiditas niuis etiam per accidens illius putredini auxiliatur, namq; nix terræ incumbens efficit vt calor extraneus tùnc in terra, & plantis repertus magis uniatur, & uigoretur (contrarij namq; consuetudo, & natura est fortificari ꝑ suum contrarium ex 1. Metheorum cap. 4.) sicq; facilius agat in calorem niuis naturalem illiusq; putrefactioni accomodet; hinc uidemus quo tempore nix putrescit terram illi suppositam tepescere, & calefieri. Addamus in niue reperi partes multas per se calidas, vt colligi potest ex Arist. dictis lib. & c. 2. de generat. animal. quod pariter disputat Petrus Pomponatius in com. Metheorum dub. 62. quare uidetur dicendum minimè impossibile esse uermes in niue generari, non vero e terra emanantes in illa sese inuoluere, quod Mercurialis censet, perperam tamen, quemadmodum ex Arist. dictis ibidem conuincitur, qui ait uermes hosce torpere & difficulter moueri, & si a niue amoueãtur emori, quod vtiq; non eueniret si nix non esset illorum locus proprius. Namque animal quodlibet exempli gratia in aere, vel aqua innatũ nõ sentit aliquam caliditatis, aut frigiditatis qualitatem in eis si fuerint in simplicitate propria, sed tantum cum illis admiscentur corpora extranea calida, vel frigida, & ratio est quia sunt in loco suo naturali, & locus est similis locato, & sensibile debet esse contrarium ante passio-

nem ex com.115.2.lib.de anima. Quare cum uermes in niue reperti, si ab ea separentur emoriātur, statuendum est, niuem esse proprium eorundem locum; ex quo et patet animalia illa reperta in fornacibus metallorum non erumpere ex terra commixta cum metallis, quod Mercurialis existimat, si quidem si remoueantur ab igne emoriunt Arist. ipsius testimonio, cum tamen in illo ambulent, & saliant. Nec obstat quod Plinius id accidere loco citato affirmet ob defectum pabuli sibi proportionati, hoc enim falsum esse colligitur ex eo, quod citò, & statim per longam inediam deficiant, & emoriantur animalia ista. Cōcludamus itaq; potius in igne oriri huiusmodi animalia quādam putrefactionis largo modo sumptæ spetie, si quidem calor ignis in metalla mineralia, terrasq; illis comixtas paulatinè nonnihil caloris illis a natura ex elementorum mixtione insiti, vnà cum proprij humidi in quo sedem habet, portiuncula agendo excernit, qui humidum cogendo superoperante calore formarum datore in igne fiunt animalia illa uolatilia, humidum enim ex quo fiunt, leuius, & tenacius est, sicuti crasci animalium aliorum quæ serpunt, vel repunt, vel alio motu gradiuntur materia est quemadmodum Alb. Mag. in com.4. Metheorum adnotauit. Concludamus itaq; in igne generari posse animalia ex putredine non primo modo accepta, quia putredo illa ut diximus naturalis est, non 3. modo, quia potius corruptio est, nec paulatinè fit, sed 2. modo accepta quatenus scilicet est in fieri. Nec mirū est animalia illa in igne uiuere cum ibidem generata sint, atq; ignis illorum proprius sit loc⁹, ignisque naturam sapiant. Sic in Panonia in Aquis calidis quæ a mœnibus Budæ Vrbis distant stadijs fermè duodecim ranę ingenitæ frequentes innatare conspiciuntur nulla noxa percepta, cum tamen scaturientis aquæ tantus sit furor, ut pede uix tentari possit, & in eam a Lanijs proiecti porci facilè depelentur, quod attestantur historici, & inter alios Paulus Iouius lib. 32. historiarum sui temporis, & Frater Leander in sua Italia in Acquesibus Thermis in aquis feruentissimis herbulas uirescere tradit. ita & sub niuibus innoxiè degere Gallos siluestres dictos in septentrionalibus terris testatur Olaus Magnus lib. 19. c. 33. Mirandum sanè magis quod Arist. lib. 5. de hist. animal. ca. 19. scriptum reliquit Salamandrum scilicet tali corporis temperamento præditam esse ut non solum in igne inocuè moretur, absq; quod eius corpus absumatur, quinimò per ignem perambulans illum extinguere possit; Quod verò Arist. obijcit Mercurialis, contrariari scilicet sibi obliuiosum philosophum, cum dixerit. 2. de generat. animal. c. 3. qđ ignis nullum animal generat, nec quicquam densis, vel humidis vel siccis constituti videtur, facile diluitur, nam hęc non contrariantur illis

quæ

quæ in c.19.5.lib.de hist.animal.dixit Arist.Namq; Arist. eo loco non negauit vt per peràm censet Mercurialis doctissimus in igne non posse generari animalia, neq; in ignitis siue siccis, siue humidis quicquid Iulius Cæsar Scaliger in lib.exercit.aduersus Cardanum exerc. 194. scripserit:sed Arist. sententia est si rectius illius dicta perpendamus, quod non ex igne tamquam materia quatenus ignis est animalia generari possint in quauis materia consistat, quia humiditate caret nec etiam ab igne tamquam causa primaria,& efficiente per se, cum poti⁎ sit corruptiuus,quam generatiuus hoc pacto acceptus,sed bene in illo possunt generari ex alia materia animalia, & ab illo tamquam efficiente per accidens,quatenus scilicet mixtum dissoluit, illiusq; humidum vna cum calore extrapellit, quod humidum à calore naturali coactum coagente calore cœlesti, animalium generationis est materia, si itaq; interprætemur Arist.dictum, quod ignis per se, seu illius calor nullo pacto generare possit,sed bene per accidens, & secundario modo dicto, utiq; nulla contrarietas in dictis Philosophi aderit. Huiusmodi consilium magis arridet, quam ab alijs excogitatum scilicet Aristot. de animalibus istis per ignem volitantibus, quę à Plinio Pirales, seu Pirausta appellantur,non ex propria sententia, sed ex aliorum opinione uerba fecisse. Hoc enim minime existimandum cum Arist.absolutè de illis meminerit cum enim ex aliorum sententia, quippiam ꝑfert illi nos est apponere (vt aiunt) sic lib.9.de hist.animal.c.1.dum inquit Vireonem quidam fabulari ex flagratione procreatum, cumq; etiam loco citato de Salamandra meminit addit vtrobiq;(vt aiunt) Quod si Gal. testatus est se fornaces illas Cyprias inuisisse, & tamen animalia huiusmodi ibidem se non vccidisse, literis mandasse, non ob id tamen falsum esse Arist.dictum arguendum, Namque Gal.ibi per paucos dies commoratus fuit,forte tunc non erant,non semper enim sunt,non rogauit fortasse fornacarios, quinimò & si forte uidit ut uulgatam rem noluit chartis mandare,potiusq; existimandum si pyraustas non uidisset homo alioquin Arist. carpendi auidissimus Arist. tamquam mendacium obijcere non omisisset. Quare statuamus huiusmodi animalia generari posse in igne ne ca bsonum à ratione esse Arist.dictum præsertim cum Petrus Pomponatius dub.62.in 4.lib. Metheorum scripserit multos fuisse in Insula Cypri,qui affirmarunt uerum esse generari huiusmodi animalia in fornacibus apud quem dub.P.& 61.63.& 64. multa arg.aduersus hanc Arist. sententiam adducta, eorumq; solutiones legere poterit curiosus lector. Nos enim consultò omittimus cũ plus justo rei subtilitate alecti minus medicè in re hac vagati fuerimus: initio enim diximus animalia quædam imperfecta generari posse ex pu-

tredine; quod potissimum in corpore nostro fieri quotidie obseruam' exemplo uermium horum.autem efficientem causam ex iam dictis prę sertim.c.5.lib.1.palàm esse existimo,ex qua uero materia uermes procreātur,Medicis non omnibus eadē est sententia.Auic.16.fen.3.trac. 5.ex cruda,crassaq; materia;pituitosa putrescente generari uermes in corpore nr̄o tradidit,cui Serapio tract.3.c.3.& Paul' li.4.c. 57.& Haly.9.Theo.c.28.adstipulari uidentur Gal.in com.aff.26.3.lib. videt̄ asserere fieri ex cibis corruptis.Arist.lib.de natura animal.5.ca. 19.ex excrementis procreari lumbricos scriptum reliquit quę omnia non solum lumbricorum esse materiam posse credimus, sed & cum Oribasio in com. paulò ante citati aff. ex quolibet humore procreari posse ad intrà corpus putrescente statuimus,& si Gabucinus in tract. de lumbricis c.7.ex hac una sententia Oribasij com.illa minime genuina esse affirmare ausus fuerit,cum tamen huius immemor inferius c.13. lúbricos nonnullos nigros,nōnullos biliosos esse scribat. Si quidē orta suis principijs attestantur Nec obstat quod utraq; bilis ratione suę siccitatis uermiū generationi sit inepta,nāq; licet talia à prædominio sint, bilisq; nigra frigida, tn̄ humiditatis, & caliditatis naturalis participes sint & ob id à calore pręternaturali illorum calidum & humidum naturale in putredine separari potest,sicq; uermes generari modo toties superius dicto lumbricorum tria esse genera Arist.lib.5.de natur. animal.c.19.tradidit Hip.& ipse duas in aff.illo.de 3.verò lati scilicet in lib.de morbis dari meminit.Ita & Gal.in com.toties citati aff.quibus Paulus Aetius,Serapio,Haly.aliiq; consentiunt,à quibus Auic. & Cel.lib.4.c.17.uariant 4.re lumbricorum speties assignat Auic. duas verò dumtaxat Celsus;in illisq; assignandi satis inconstans Auic.uidetur quamuis Manardus epist.1.4.lib.illum tueri conetur.Nos verò existimamus plurium spetierum vermes in corpore nostro generari posse, quemadmodum,& in mundo magno fieri conspicimus,tres tamen frequentiores esse non ambigimus.Teretum scilicet,Ascaridum,& latorum. Teretes ij sunt qui frequentissimè in pueris præsertim obseruantur rotondi inquā, & palmari longitudine. Ascarides autem sunt illi qui in caseo,putribusq; carnibus conspiciuntur per similes, & quales iumenta cum male cibum concoquunt excernere videmus.Latus verò lumbricus miræ longitudinis cum sit,& cœteris crassior rarissimè cōspici omnes fatentur Huncq; Hip.Paulus,& Aetius locis citatis uidētur asserere fieri ex mutatione internæ intestinorū membranæ,ad animalis corpus, nihilominus si eorundem dicta diligentius perpendantur non sic fieri statuemus,sed potius ex plurima mucosaq; pituita lorię modo intestina introrsū ambiēte,& ex calore p̄ternaturali, & ex-

trane-

traneo putrescente, non autem ex frigiditate densato quemadmodũ Hieronymus Gabucinus nõ cõtẽnendæ doctrinæ uir.c.3.tract. de lũbricis male ni fallor astruxit, quod enim non propriè ex intestinali mẽbrana, sed modo dicto latus lumbricus gignatur. Auic.c.2. tract.5. dicti per hæc uerba docet lati, & rotundi sunt ac si progignantur ex ipsis uiscositatibus fixis in superficie intestinorum, quas compræhendit paniculus mucosus velans & quasi ipsi generantur ex eo, & in ipso putrefiunt. Cuius sententiæ quoq; fuisse Aetium, & Paulum dicimus diligentius eorum dicta ponderantes ambo enim cum de re hac uerba faciunt non propriè fieri ex intestinali cortice affirmant, alter enim ait (ut ita dicam) alter uero (ut quispiam dixerit) & Hip. dixit esse ueluti abrasionem albam intestini, ita quod nemo ex illis determinate affirmarit latum lumbricum fieri ex intestinali membrana; Huius lati lumbici signa, & partes esse cucurbitinos uermes cum excernuntur oẽs fermè scriptores testantur. Serapio namq; c. de Filice ubi Gal. & Dioscorides habent latos lumbricos cucurbitinos ipse scribit, cum re uera cucurbitini latum ipsum constituant, obidq; cœteri Arabes omnes vti Aui.7. coll. Haly. Abynzoar, Alsharauius c. proprijs latos Græcorum lumbricos cucurbitinos appellant, & quæ illi latis lumbricis remedia præscribunt, isti cucurbitinis accomodant. At id cœteris clarius Arist.c.19.5.lib. pluries citato inquies. Latum autem illud solum intestino adhærens parit similes cucumeri semini, quo iudicio Medici id genus lumbrici inesse intelligunt. Quod pariter ex historia à Beniuenio.c.87. alata firmari potest. quo loco habet se ĩ Auenionis Thermis quę sunt in agro Senensi mulierem uidisse, quæ continuis septẽ diebus aqua epota, quamplurimos tandem ex ijs quos Medici, propterea quod cucurbitę semina imitantur cucurbitinos uocant, uermes eijecit, qui ita inter se se dum scilicet alter alteri mordicus inhęreret iungebant ut cũ sua ipsi serie, quatuor cubitorũ longitudinẽ excederent, vnũ tñ vermem, vnum dumtaxat corpus putares. Ioannes Barbitonsor Patauinus, qui artẽ Mantuæ exercet intestina aureo pepone insignita anno 1556. circa primã Autumni partẽ duabus tertianis nothis correptus est, ut cum inter alia symp. maxime stomachi supinitate uexaretur aluus sponte soluta est, & præter multa liquida, & corrupta lõgam seriem uermium cucurbitinorum inuicem cohærentium egessit, putarant vero astantes ipseq; met uittam esse quandam, siue ex illis digitalibus, & sericis fasciolis aliquam quibus nostrates mulieres crines subnectunt, & circumligant, ac uarijs nodis exornant, neque sanè illis erat absimilis, namque longitudine septem cubitos æquabat figura depressa, & digitali latitudine, colore albo, ut facile qui uis

cum

cum illis errare potuisset, nisi quod quibusdam lineis, quę sesquidigitũ distabant erat notata, & circa lineas parum se colligebat, erant tot cucurbitini uermes, qui se inuicem excipiebant, quod lineę illę conspiciebantur. Conciliator diff. 101. tradit de cucurbitinis lumbricis, q latum constituunt uerba faciens; quod quidam retulit se copulam ipsorum quindecim pedum mensura emisisse. Narrat Hieronymus Gabucinus loco citato se uermem latum mirę longitudinis palpitantem conspexisse, & motu locali se mouentem, quem mulier quædam in febri quotidiana egesserat, nec non etiam alterius lati uermis portionem (partes enim illius quandoq; excerni trium, vel quatuor cubitorum author est Hip. in lib. de morbis) sibi allatam diligentissime considerasse, ac interius per eius totam cauitatem cucumeris seminibus consimilium animalium seriem conspexisse, quæ se se mouentia illi portioni quoque motum præbebant scribit idem Gabucinus eodem lib. c. 13. anno post Christi Domini nostri ortu. 1538. latum lumbricum integrum Recinæ Picenum Ciuitati mirę longitudinis rostro veluti quodã acuto, Acus piscis more præditum, qui mouebatur ac se contrahebat terrestrium lumbricorum more, qui in æreo uase aqua repleto per diem ferè non sene assidentium incredibili, ac totius Recinensium admiratione hunc egesisse puellum tradit ætatis suæ annum agentem secundum, & menses quatuor. Tralianus lib. 3. c. 3. meminit lumbrici excreti à muliere quæ βουλιμίαν patiebatur duodecim cubitorum, vel ut alius habet textus duorum ut superius adnotauimus. Nil aliud Pliniũ lib. hist. natural. 2. c. 33. per illam tricenum pedum Tęniam quàm lumbricum latum intellexisse censendum, huius autem propagines esse cucurbitinos appellatos vermes; Quod etiam doctiss. Brasauolo in com. aff. toties citati placuit, qui semel se uidisse scribit vermiculos quosdã albos ad vnguis latitudinem, & longitudinem excretos, quos cucurbitæ seminibus persimiles fuisse dicit at certè qui à lato lumbrico prodeunt, longè ungue arctiores, & breuiores esse conspiciuntur, quod pariter probari potest ex historia de pullis equinis Herculis Illustriss. Ferrariæ Ducis, quam ibidem narrat. Cum enim decem ex illis aperti fuissent in omnibus ingentem vermium copiam inuenisse tradit, qui totum ventriculum integrè occupabant, erat autem colore rubro, & seminigro, & cucurbitę seminis formam referebant, hosce autem lati lumbrici partes minimè fuisse non solum ex colore, eorumq; qualitate, sed etiam ex eo quod in ventriculo errare conspiciebantur manifestum fit. Alij quoq; mirandæ formæ vermes præter enumeratas species aliquando obseruati sunt. Scribit Beniuenius c. 2. lib. toties citati Ioannem fabrum lignarium quendam agentem annum quadragesimum

cum

cum à cordis dolore ferè perpetuò iam tribus annis grauiter urgeretur vna cum crassiori pituita, lumbricum tandem vomitu expulisse lõgitudine digitorum quatuor, satis meherclè plenum, capite rubro, leui, rotondoque, quod pisi magnitudinem non excederet, cœtero corpore lanugine quadam consecto, cauda furcata, ad similitudinem nouæ Lunæ, pedibus nixus quatuor, duobus in dexteriorem, totidem in sinistriorem partem coaptatis, scribitque tùnc adfuisse dum uermem monstruosum Medicis ostenderet, seniorem quendam, sed artis medicæ ignarum, qui talem se aliàs uidisse testabatur ab Alexandro quodã Cœnobita uomitu quoq; propulsum, qui statim eo propulso mortuus est; vocitabat autem hoc monstrum vermem cordis, Gabucinus in cõ. de Vermibus cap. 13. scribir persimilem uermem anno 43. quændam ætate iam ingrauescente constitutum cum multis diebus maximis terminibus discruciaretur, lumbricum tandem aluo deposuisse, nigrum, pilisq; refertum, longitudine pedum quinq; magnitudine qualis est harundo; subiungitq; se uidisse lumbricum qui palmi magnitudinem nõ excederet rotondis in omnibus persimilem, præterquàm quòd dorsũ habebat lanuginosum, ita ut pilos rubros imitaretur, qui Iuuenẽ quẽdam ad mortem usque perduxerat, quem tamen pharmaco ad febrem terzanã notham qua laborabat exhibito, unà cum pharmaco euomuit, atque incolumis euasit. Testatus est pluries Antonius Capriana Vrbis nostræ Medicus Laurentium Zaffardum, Patritium Mantuanum febre biliosa valde molesta, nausea & ex oris uentriculi cõsensu cardiaca clamosa laborantem euomuisse uermem, qui per septem horas superuixit longitudinis vnius palmi, bina cornua flexibilia habentem, & centum pedes vtrinq; quibus miro ordine progrediebatur, erat autem caloris sub rubri non corporis teretis, sed inferius depressi. Rhõdeletius de dignoscendis morbis c. 17. scribit cum esset in castris Perpenianis uxorem cuiusdam militis post usum alliorum reicisse vermem duorũ cubitorum scolopendriam in corporis scissuris refferentem, sine oculis, nec aliquibus partibus distinctum, quem propter raritatem exsiccatum adseruauit. Beniuenius ca. 88. meminit Iuliani Medici qui cum dolore miserabili circa ventriculum vexaretur, locumq; Medico dolẽtem ostenderet, atq; illum Medicus ut moris est manibus pertractaret, patiens in uomitum erupit, quo frustrum carnis ad paruæ pilæ magnitudinem, in quo vermis non secus ac brucus in siliqua recludebatur, reiectans ad pristinam statim reuersus est ualetudinem; Consimilem ferè historiam tradit Gabucinus cuiusdam mulieris Fanensis, quę cum stomacho grauissimè laboraret, plurimumq; pituitæ uitreæ euomisset ac ueluti animo linqueretur paulatim quasi grauiori somno

exci-

emisit, quo propulso omnis statim languor amotus est. Cornelius Gé-
ma lib.2.cosmogr.ca.4. scribit quandam fuisse matronam in Ciuitate
propè Mosam cui post capitis uehementissimos & diuturnos crucia-
tus dissecta caluariam magnam putredinis vim ostendit circa substan
tiam cerebri, & inter meninges tum vermiculorum, tũ cimicum copiã
incredibilem. Victorius Trincauellius lib.9.de curand. par. aff.ca.11.
ita scribit. Et ego quidem Venetijs nobilissimum Venetum Patricium
vidi, qui dum febre laboraret, & quotidiano, prǽsertim noctu capitis
dolore tentaretur tandem per nasum vermem eiecit obscurioris colo
ris, longitudinis quatuor ferè digitorum, qui vtrinq; secundum longi
tudinẽ quosdam tenues, & breues pedes habebat, & exceptus uitreo
velociter ferebatur, eiectus autem fuit inuolutus mucis, crassoq; & ni
gro sanguine, ex qua etiam putrescente materia ortum habuerat. Le-
gimus in scholijs Ludouici Dureti in lib. Holerij de morbis internis,
quod puella quædam ad portam D. Iacobi album uermem latũ palmo
maiorem satis crassum reiecit per nares nulla tussi, nullo vomitu an-
tecedente, præcesserat acerbissimus capitis dolor per duos dies, nec
est dicendum præmemoratos vermes ab alijs corporis infernis parti-
bus ad nares perrepsisse, quod Paulus lib.4.c.57.adnotasse videt, nam
cum id fit non adsunt sæua illa symp. dicta. Habemus à Fernelio lib. 5.
de part.morb,& symp.c.7. ꝙ in quodã milite qui resimis erat naribus
ex fœdiore quadã eluuie diutius cohibita uermes duo villosi instar di
giti illi geniti inuẽtiq; sunt qui tandẽ in furorẽ illũ adegerũt, febreq́;
non admodũ manifesta de medio sustulerunt die circiter uigesimo. In
dentibꝰ ex humore ibi putrescente generari uermes author est Alsaha
rauius trac.7.prac.c.4.ubi illos necare docet Fernelius lib.6.de part.
morb.& symp.c.10.in dentibus nasci vermes testatur, nec nõ & in au
ribus, & Valascus de Taranta in suo Philonio scribit se vidisse, duos,
aut tres uermes ad formã granorum pini grossiores tamen expulsos
ab aure unius Iuuenis vbi erant geniti, qui febre acuta laborabat, &
sanatus est. Author est Alsaharauius.c.de tussi, & Abynzoar P.Thei-
sis trac.11.c.3.vermes in aspera arteria genitos suo motu tussim exci
tare. Musa aff.79.lib. 4. quęndã Tussi expuisse vermẽ scriptũ reliquit.
Ita & vermes in pulmone genitos tussis causã esse testis est Aloysius
Mũdella nõ cõtẽnendæ authoritatis Medicus dialogo.4.Beniueniꝰ.c.
77.scribit Antoniũ Siculũ q̃ molesta quadam tussicula laborabat, mul
tos consuluisse Medicos, ac tandẽ Marubij succo cũ melle deuorato,
ĩteriectisq́; tpibꝰ scyllã lãbẽdo verme ex eiꝰ pectore vnà cũ tussi ꝓpul
so sanitati restitutũ, vermiũ ex pulmonibꝰ excretorũ meminit Ferneliꝰ
loco citato, quod fieri posse non negat Gal. in calce lib. 4. de loc. aff.

Ephebum Athenis serpentem pusillum pilosum, & pluribus pedibus statim ambulantem multo cum semine eduxisse recenset Excell. Mercurialis lib. 1. Gymnasticæ c. 7. Vermes uerò cum lotio excutos se uidisse testatur Gentilis in com P. 3. tract. 2. c. 3. in Guidarello de Baglionib. Ciue Perusino qui passus fuit febrem quotidianam cum dolore renum per octo menses, & in conualescentia emisit vermes paruos, & latos cũ vrina, & cessauit dolor ex quo in renibus genitos fuisse contendit. Rhõdelitius de dignosc. morb. c. 17. scribit D. Griffeum sibi monstrasse vermes per urinam excretos, & in illa natantes, Ibidemq; subdit Argenterium Medicum asseruisse se uidisse cum urina reiectum Dracunculum cum alis. Aloysius Mundella dialogo 4. meminit ęgrotantis cuiusdam quę interdum maximam urinæ difficultatem patiebatur, & dolorem, pluriesq; uermes cum urina ad digiti longitudinem protensos Elydinij crassitudine uiuos, & rubentes minxisse, & illis qui persępè in excrementis cernuntur persimiles, concluditq; huiusmodi uermes in vesica genitos fuisse. Rhembertus Dodonæus in scholio c. 77. Beniuenij scribit admirandum est in vesica nasci uermem quod tamen cuidam viro accidit, cui in uesica existens prouocato donec tandem per penis meatum sponte egressus finem doloribus imponent. Fernelius lib. 6. de part. morb. c. 10. vermes exiguos in renibus genitos se uidisse profusos testatur. Scribitur in scholio 47. lib. Iacobi Holerij de morb. inter. se uidisse duos, quibus pituita in uesica putrescere in uermes conuertebatur, quos emingebant, & aduocatus Beanuder post dolores renum uermem magnum eminxit, & subdit quod quidam ad Hispanũ scriptas literas ostendit, quibus consilium petebatur pro calculoso, cui eiectis calculis aliquot, & arenulis prodierant duo uermiculi acuto capite, corniculato uentre, & dorso testula inductis instar testitudinis nigri, nisi quod rubebant uentre, apud eundem quoque authorẽ legimus quod anno. 1553. 9. Aprilis in quodam e renibus longi præcedente magno lumborum dolore uermes per vrinam reiecti sunt, & in aliis duobus obseruatum uermes paruos per urinam excretos, quod minime mirandum, si quidem Capillitiũ illud de quo meminit Gal. aff. 76. lib. 4. nihil aliud est, quam pituita, quæ in longum deducta à calore exurente capillos repręsentat, quę animari posse non est ambigendũ in cuius aff. com. tradit quidam uir. de se ipso, se minxisse uermiculos plures albos, breues, & tenuissimos, qui nec pediculi dimidium equãbant, diuq; uiuebant. In ouibus, quæ veluti peste affectæ moriebantur extractis uisceribus uermiculi in hepate adinuenti sunt. Et Gabucin. fatetur sæpè se uidisse animantia quædam in uenis hepatis ouium, & caprarum cucumeris seminibus haud omnino dissimilia. Cornelius

Gemma lib. 2. scribit quod anno 1562. in Hollandia lues nefanda pecoris fuit natis uermibus passim circa hepatis regionem. Aetius lib. 15. c. 7. refert Philoxenum aliquando reperijsse animalia in tumore culicibus, aut paruis muscis similia, uermes, & animalicula in ulceribus, & abscessibus reperiri testatur. Gal. lib. de Tumoribus præter naturam, & Auic. 4. 4. & Rasis 13. cont. Hip. 7. morb. popul. meminit Dinij filij in Abderis cui umbilico mediocriter sauciato fistula parua relicta est, vnde quandoq; etiam lumbricus satis crassus per se ipsum penetrauit. Leuinus Lemnius inter neotericos sic scriptum reliquit lib. 2. de occ. miracul. nat. c. 40. Ex sordidis ulceribus ac uomicis unguium testarũ osficulorum lapidum fragmenta exempta, & uermiculos caudatos, atque insolita forma bestiolas uomitu etiam eiectos nouimus. Recordor me dum medicinam facerem inuisisse Francisci Bursati Iurisconsulti seruum cui nomen erat Federicus hic cum laboraret apostemate in capite medij manus digiti associante dolore intensiss. tandem pure cõfecto aperto apostemate ex se ipso exiuit uermiculus albus, & pilosus dempto capite quod nigerimum erat, magnitudine persimilis illis qui in caseo reperiri solent, quo excreto omnis dolor penitus ademptus unde non immeritò legimus apud Erotim de passionibus mul. auxilia ad uermes manum, & pedum c. 54. & c. 61. medicamenta ad uermes facici, sic & Cleopatra in lib. matricis ad uermes mamillarum præsidia docet. Garcias Lopius de uaria lect. c. 13. scribit se uidisse Matronam, per uteri collum multitudinem uermium Ascaridum magnam expulisse, quæ postmodum dolore quo cruciabatur liberata est. Scribit Mesues c. de ægritudinibus cordis quod uermes aliquando penetrant ad vltimas cordis partes, & aliquando usq; ad cor, & sunt causa mortis festinę, Ex ijs itaq; iam luce meridiana clarius patere existimo vermes sicuti in alijs corporis partibus ita quoque & in uentriculo generari posse, cum ibidem & materia & agens ad uermium generationem requisitos reperiri possint, quod & Brasauolus Rhondeletius, Sauonarola, Theodorus. Priscianus, Petrus Aponensis clarissimè affirmare minimè ueriti sunt, vt interim omittam plerosque alios, qui eiusdem fuerunt sententiæ, si enim ex putrescentibus humoribus in uentriculo apostemata generari possunt, non obstante plurimo illius calore non video cur ex materia in eodem loco putrescente vermes quoque procreari nequeant. Inqt Gabucinus apostemata toto genere esse præter naturam, vermes uerò à natura, ideoq; similitudinem locum non habere, at interim ipse sibi met respondet, nam sui immemor paulò antea dixerat generationem lumbricorum in uentriculo toto genere esse præter naturam ac etiam superius. cap. 4. affirmauit lumbricos esse mor-

bum in numero, & pter naturā ipsi homini euenire. Qđ si Arist. 4. Meteorū censuit in ventriculo nō generari vermes sed eò ascēdere ab īteltinis id sano modo intelligēdu est, & vt interptant Albert⁹, & Cōciliator verba ipsius intelligēda sunt de vētriculo sano in quo nō insit calor putredinalis agēs, materia putredini obnoxia, & ex qua vermes pcreari possint, nec obstat qđ ibidē Gabucin⁹ opponit humores scilicet ī vētriculo putrescētes ibi tādiù morā minime trahere posse, quo ex ipsis vermes generent cū ventricul⁹ multiplici motu moueat, at id certè reticuisset doctiss. Gabucin⁹ si memoriæ reuocasset huiusmodi materias, & humores diù vētriculi tunices herere posse Gal. verò nostrā sententiā secutū fuisse facile poterit patere legēti com. aff. 26. 3. lib. qđ si 1. de locis aff. c. 5. lubricos in intestinis generari tradit, nō ob id tñ negat, qn, & in vētriculo sicuti, & in alijs corporis nři partib⁹ gigni possint. Testatū reliquit Auic. fen. 16. 3. trac. 1. & c. 1. qđ raro corpus nostrū est sine uermib⁹ nō enim vt ipse falsò imponit Gabucinus in hoīe semp affirmauit lūbricos adesse, qđ certè non admiratione caret, at certè meherclè longè admirabilius, qđ Hip. tradit 4. de morbis, latos scilicet lūbricos in infante dū adhùc in utero materno est nasci, Iuuenib⁹, & pueris pserti. sicuti magis familiares sūt lūbrici ita quoq; min⁹ periculosi, at è cōtra senib⁹ raro, accidūt, lethales tñ ut plurimū sunt ēt si egerunt. Scribit Valascus in suo Philonio c. 30. se frequenter vidisse senes habentes uermes, qui ueluti affecti colica affectione detenti sese iactabāt dolētes quib⁹ ipositis enchematib⁹ vermiū copiam excernebant modò 15. modò 18. numerò, & illicò requiescebāt in pace. Mirū est qđ maxima in copia ab aliquo excreti sint uermes, refert Brasauolus in cō. aff. 26. 3. li. historiā sanè auditu dignā loco superius citato se habuisse in cura senē annos supra octoginta natū, q uermes plusquā quingentos excreuit & Beniueni⁹ testat c. 85. Laurētij Lanij filiū septimū agentē annū unica uice duo de qnquaginta vermes deposuisse ex aluo. Nec etā admiratione caret, qđ nōnunq̄ obseruatū legim⁹ uermes vētrē perforantes etrā prodijsse, quēadmodū testat Auic. fen. 16. 3. trac. 5. c. 1. & Alex. Tralian⁹ in Epist. de lubricis, quo loco legim⁹ vermes ob alimenti inopiā, ita sæpè uētrē lacerasse, ne dū ītestina, vt egredi per cutim ipsam cresi. Idē quoq; Rasis 25. cont. & Paul. lib. 4. c. 57. affirmant, Narrat Nicol⁹ se. 5. c. 8. qđ in quodā Comitatino plures uermes ex vmbilico egresi sunt, & vixit ī Vrbe Tridētina, quo tpe ibi Cōsiliū celebrabat, aderat mulier q̄dā, q̄ pterq; qđ singulo mense illi menses ex umbilico erūpebant indè quoq; uiui lumbrici effundebant. Mirandū sane quo ex quāta quāq; diuersa magna, & sęua symp. accidant ex uermib⁹, ex ijs eni q̄nq; Epilepsiā, dolores, anxietatesq; ventriculi

syncopas, & Lypothomias, & tremores cordis colicam affectionem, bu limum & alia huiusmodi genita, Quandoq; obstruunt ita oesophagú vt suffocatio homini immineat quod testatum reliquit Auic. fen. 16 3. tract. P. cap. 4 per hęc verba. Iam autem accidit cuidam nothorum nostrorum difficultas deglutiendi, propter retentionem rei ve degluto. rio ignotæ, & perduxit illum ad similitudinem præfocationis, & fecit eum syncopizari cum nausa cum qua euomuit uermes plurimos cum quorum expulsione faciliori facta est deglutitio, & ablata est præfocatio. Mirabilius profectò quod scribit Gabucinus c. 17. se puellam scilicet curasse, in qua cuncta spectabantur sympt. quæ pleuritide laborā tibus solent obuenire, dolor in primis aderat punctorius in Thoracis dextera parte tussicula quædam sicca, vel leui quaque occasione commota, pulsus arteriarum durus, terræ haud omninò dissimilis, ac recurrens spiritus offendens, febris continens, totum corpus interdum frigidum, interdum calidum cum malæ alterius rubedine quæ sumpto medicamento ad lumbricos necandos statim plures eduxit, atque incolumis euasit. Non vulgare symp. excitant quandoq; uermes, & sunt ventris inferioris & ventriculi saltus, & palpitationes inuoluntariæ quod Nos bis in duobus nobilissimis infantibus obseruauimus quorum alter diem vltimum obijt, alter vero non nisi magna cum difficultate euasit, huius quoq; symp. meminit Duretus in scholia Holerij tradens. Rusticę cuidam mulieri pluries prodijsse cum antea incredibili palpitatione, & fluctuatione uentris laborasset, undę assurgentis & tumentis, vt in grauidis consueuit robusto fœtu Ioannes Herburtus in sua Chronica, seu historia Polonicę compendio lib. 18. c. 5. meminit anno. 1285. Prussiam nouo uermium genere infestatam, qui caudis cācrorum præditi, quoscunque aculeo pupugissent intrà tertium diem extinguebant, quod pariter confirmat Martinus Cromorus de rebus Polonorum lib. 10. & quod magis mirandum est tradit Ioannes Villan' historiarum sui temporis lib. 7. c. centesimo primo, Filippo Francorū Rege Gironam Catalonię Vrbem obsidente Muscas obortas in exercitu, quę morsu venenato homines, atq; aīalia pungentes neci tradebāt.

Lotij miræ excretiones. Cap. XXVII.

Non desunt circa lotio inseruientes partes admirandæ historiæ quarum primo loco narrabimus nonnullas de maxima urinę copiæ excretione, quæ tum criticè, tum etiā symptomaticè accidere solet. Criticè fluxus urinæ copiosi meminit Holerius, seu Duretus in scholio lib. de

morb.

morb.int.49.per hæc verba. Consuli Quelim nephritico in febre profluuium urinæ motum in quo serosa vrina ad duas quartas eming ebatur, ex quo euasit. Fernelius lib.6.de partium morb.& sympt.cap. 13. hæc tradit. Quibus venter, aut corporis habitus aquosi humoris copia tumet ijs interdum magno impetu vrina, quàm potus longè copiosior emanat, quomodo obæsum quandam, & tumidulum uidi ex multa mictione diebus circiter octo mirum in modum extenuare, & concidere. At longe admirabiliorem historiam huiusmodi narrat Marcus Gatinaria in sua pract.c. curæ inuolontarij exitus urinæ in hunc modum. Nota quod magister Franciscus de Buste Mediolanensis in dicta Ciuitate Mediolani anno 1481. habuit in cura quandam puellam annorum 18. quæ passa est superfluum fluxum vrinæ, adeò quod singula die mingebat boccalia sexdecim urinæ, & continuauit per sexaginta dies, & illud quod sumebat inter cibum, & potum non ascendebat ad quantitatem boccalium trium, & patet manifestè quod si totum corpus dissolutum fuisset, non ascendisset ad quantitatem tantam. Qua de re Medici Mediolanenses quærentes inter se causam, Ioannes Marlianus reddidit illam dicens, quòd aer qui erat in porositatibus corporis istius, & aliæ humiditates corporis, & in membris ex dispositione corporis istius, conuertebantur in aquositatem vrinalem, & tandem puella liberata fuit nec erat multum extenuata. Legimus in scholio Holerij cap. 49. lib. de morb.int.anno. 1558. Augusti fine in uico uetere templi consul.du Val. in febre continua quotidie sex pintas (quas vocant lutetię) urinæ mingebat in 8. obijt, tales urinæ fluxus in febribus continentibus, & ardentibus cum totius corporis macie non semel obseruauimus, Hęc vrinæ profluuia Aretæus lib.& cap.2. Diabeticam passionem censuit inquiens Diabesis, qui uocatur affectus miraculum quoddam est, haud ita sæpè hominibus vsitatus carnium, ac membrorum in vrinam colloquatio. Sed re uera alia apud Medicos affectio Diabesis est. Si quidem cum qualis assumptus est potus talis, & immutatus mingitur tùnc laborantem pati Diabeticum affectum dicunt Medici. Quę passio profectò non solum ex sui natura maximè suspicienda, sed & cum rarò fiat ob id in sui admirationem Medicos trahit. ita vt Gal.6. de loc.aff. affirmarit, se totius uitæ suæ tractu bis tantū hanc affectionem uidisse. Et Rabi Moyses particula octaua suorum Aphorismorum ita scriptum reliquerit de Diabeæ uerba faciens, &, Ego nō uidi eam contingere in occidente, neque audiui ab aliquo meorum Doctorum antiquorum quod eam uiderit. Sed tamen hoc uidi in Aegipto aliquos patientes hanc ægritudinem infrà decem annos, plusquàm uiginti, & fortè accidit ex potu aquæ Nili saporosę quam frequenter

bibunt.

bibunt. Ioannes Baptista Theodosius epist. 48. scribit se in toto uitæ suæ tempore ueram Diabeticam affectionem uidisse tantum in duab' mulieribus. Non solum itaq; in Diabetica Passione copiosa urina excernit, sed & qualis illius materia intrà corpus suscepta est talis prorsus, & redditur. Huius Historiam legimus apud Victorium Trincauellium lib. 10. de curand. part. aff. c. 11. Nobiliss. Frater Reuerendiss. Cardinalis Pisani cum laboraret febre, eaq; satis maligna, atq; sitis, quę neque etiam multa erat esset impatiens bibere nolebat, nisi gelida ferè esset aqua, & reliqua quibus in potu vtebatur, quæ quidem iubebat in puteis demissa urceis perpetuò seruari, undè ad eam imbecillitatē renes deuenere vt potus nihil omninò mutatus mingeretur, seruans eumdem colorem, consistentiam, saporemq;, & odorem, utebatur autē primum propter febrem iulep rosaceo diluto ex aqua, & vrina quę paulò post à potu mingebatur eadem omninò videbatur, quæ prius erat in cyatho antequàm biberetur, eundemq; referebat colorem aspiciētibus, & odorem olfacientibus, sed & quidam qui illi ministrabant gustare uoluere, qui affirmarunt neque in sapore vllam factam immutationem. Hanc autem affectionem, ut plurimum à causa frigida prouenire fatentur omnes, sed quod etiam aliquando, & à calida causa, seu intemperie fiat idem scriptor ibidem per aliam historiam comprobat huiusmodi. Mulier nobilis, & Abbatissa cuiusdam Monasterij Muriani quæ ex uehementibus animi perturbationibus incidit in Diabeticam affectionem, affligebatur autem siti inextinguibili neq; etiam per potum leuabatur, linguam enim statim etiam à potu aridissimam habebat, æstum ingentem in uisceribus persentiebat cōtinenter febre detinebatur inquieta plurimum erat, & tandem cum iam antequam Medico curandam se traderet morbus plurimum inualuisset ex eo obijt, & omni dubio procul affectus calidus fuit. Diabetica passio in memoriam reuocauit longè omnium admirandam magis historiam, quam Patauij accidisse nobis testatus est Excellentiss. Venetijs Medicus Nicolaus Nouocomensis, qui curationi interfuit, vnà cum Doctiss. tunc Medico Domino Petro de Nouale Testem autem adducimus Excell. D. Alexandrum Panizzam Medicum, eiusdem Domini Nicolai Generum, Narrabat itaq; Nouocomensis indubiæ fidei uir, quod superioribus annis Patauij Iuuenis Monialis habitu gracili, & tenui uictus ratione utens in æde Diuę Agathę sacra, dum ad pulsandas campanas noctu pergeret, quibusdam phantasmatibus, quæ (ut ipsa paulo post asseruit) intuita est, maxime exterefacta horrore correpta, paulatinè in melancholica, incidit symptomata, quorum profligationi dum studet Medicus, ecce mirabile dictu, urina supressa est, ita ut per menses sex

nihil urinæ excreuerit, sed demum urinam emittere rursus cœpit, supresso omnifarium aluo per quatuor ferè menses, deinceps, losium cohibitum, nec non etiam aluus supressa in regione uentriculi resudante humore ad plurium librarum pondus colore, & odorem urinam referente. Cuius urinæ fluxus multi causam reddẽtes, nisi in Dęmonem referre uoluerimus, medicè loquentes dicere possumus, ex multa, eáque citissima alimenti distributione nihil ad intestina delatum fuisse, tenuiori parte distributioni inseruiente, nouo potu, & cibo succedente ad renes, & inde ad uesicam detrusa, quod ex Gal. colligere possumus 6. de locis affec. c. 3. ita scribente, Atq; alius interdum affectus occurrit Diabesi perquèm similis, & quidem à multis cibis, qui nec crudi sunt, neq; per aluum deijciuntur, neq; plenitudinem efficiunt, neq; etiam probè alere possunt, sed dissipantur, discutiunturq́; celeriter, cuius uti crebrior quam Dipsaci euentus, ita faciliorem admittit curationem, quippè quod prius quam ad summum peruenerit cognitũ, haud ita difficulter curabitur, nam ubi quis duplum alimentorum cõsuetorum assumpserit, neq; ali corpus uideatur, idq́; citrà alui fluorẽ, hunc affectum non solum priuati, uerum etiam Medici parui pendũt, cum verò triplum ingerit idoneis auxilijs liberari potest priusquam scilicet ad quadruplum, aut quintuplum proueniat. Igitur rationi cõsentaneum est, hunc affectum à celeri dissipatione incipere omnibus partibus attractricem, atq; ei coniugatam facultatem, quæ propriè appetentia vocatur seruantibus. Cum itaq; Monialis hæc casu, vel adhibitis pręsidijs hæc uitio liberata esset, in oppositum uitium incidit, vacans ab urinæ excretione, fluuente tamen aluo, consumpta serosa alimenti parte à præternaturali membrorum calore, si quidẽ febriebat, & in Marasmum, ut audiui tandem incidit, uerùm refrigerato in corpore consumpto si quidem calore naturali à præternaturali cum potissimum liquidis cibarijs puta iusculis, & cõtusis aleretùr uirtutes omnes nutritioni inseruientes labefactatæ sunt, forteq; abolitus transitus ad renes, & uesicam unde exsiccato uniuerso habitu serositas omnis facile à uentriculi cauitate extra resudarit, hæcq́; copiosa & urinã pręseferens, ob diò retẽtam, & aboletam mictionem ante ut diximus. Quod confirmari potest ex alia historia, cuius testẽ adducimus Abraham de summis de Fortaleone medicum Hæbreum Gentila de Franchetis formosissima puella Pleiadum ortu tertiana duplici interpolata primo demum continua correpta fuit, qua cum diù contabuisset, hæctica febris eam inuasit, nullisque remedijs proficientibus (mirabile dictu) remotis nondum ab ore poculis, haustæ liquidiores potiones à præcordijs hebdomadarum duarum spatio eadem copia, qua erant ab-

absorpti, absq; alteratione ulla resudabant, ita ut ex rubeo lyeo, colori rubeo ab albo uisculo, albo itidem tunc inficiebantur subuculæ, ob quam calamitatem anxiam uitam ducẽdo tandem ex marasmo perijt. Ex quo videre possumus affectionem Diabeticæ non valde dissimilem nam præcordijs plus iusto exsiccatis auide potiones attrahentib⁹, eas tamen contineri minime poterant nec minus alterare, sed quales inditæ, tales per carnis per os extra resudabant, cum exsiccate magis laxos affectos, exsiccato namq; humano corio scribit Lusit. cẽt. cur. poros rarè factos admodum & patentes conspici. Meminit Io. Baptista Theodosius epistola 32. frequentis mictionis admirandę per hæc verba. Nicola⁹ Leua Lucensis omni ferme hora ad mictionem cogebatur, & urinam subtilem, albam, & sine ardore mingebat quod si aliquando eam retinere conabatur, sentiebat quosdam flatus excrementosos, fuliginososq; à partibus uesicę eleuari, ex quo uentriculus inflari videbatur, & magis ascendentes diaphragma cõprimebãt, tussim excitabãt, & ad cerebrũ ascendentes motus quosdam uertiginosos causare uidebantur cum catharri defluxu, & deiectione crebriore, & urina missa, omnia hęc symptomata statim cessabant, quorum omniũ causam. Ibidem studiosus Lector legere poterit. Vrinam aliunde quoq; quam per consuetam uiam naturam descẽdere superius ex Monialis historia, di dicimus, narrat quoq; uarios huiusmodi lotij exitus Beniuenius dę abd. morb. cap. 7. per hæc verba, Quis non miretur si audierit quod & nos uidimus, puerum scilicet duodecimum agentem annum cum urinam septimo iam die non redderet, propterea quod concretum q͂d ex pituita, & sanguinę urinæ ipsius canaliculos obstruxerat eam tandem ex ano euacuasse? præsertim si nouerit & uesicam ipsam, ceruicẽque eius minime foraminalentam, aut furgosam existere, & intestinum quod penetrari debuit solidæ, & concretę esse naturę ut decet unicas omnes quæ neruosæ sunt, oportuit enim aut incisam uesicam, intestinumq; quod citrà mortem fieri nequit, aut naturam cui impossibile nihil est huiusmodi aperuisse uias vt inde urinam redderet. Vidimus & militem, cui illatum vulnus in coxam vesicę ceruicem inciderit ac subinde incuria Medici adeò cõglutinatum obcalluit, vt penitus iter urinæ obstruxerit, sed ea nihilo secius carne paulatim erosa, coxa altera extrinsecus erupit, indeque quo ad uir ille uixit rite profluens reddita est.

Lotij mirabiles retentiones. Cap. XXVIII.

Icuti superiori capite Lotij fluxus admirandos aduotauimus ita in præsenti mirabiles urinę retentiones recēsendę sunt. Prior Cœnobijs Diuæ Agnetis Mantuæ vrinę suppressione tentatus est annum quinquagesimum agebat corporis habitu pituitoso præditus, nullaq; p̄cedente manifesta causa, vrina paulatinè, sensim, ac sensim imminui cœpit, ita ut semel dumtaxat diminuteq; admodum in die meierer, donec omninò cohibita est, nullo tamen sensibili saltem nocumento in renum urinarum uasorum, vel uesicę regione percepto quo pacto per plures dies persiliens, corpus uniuersum intumescere cœpit, atq; in longe maiorem consueto molem attolli per omnem dimensionem cute perlucida apparente, molliq;, ita ut sub ea urinam contineri facilè diiudicaret, Medicus qui ipsius curam susceperat, nec non & Excell. fœlicis recordationis Præceptor meus Franciscus Facinus Ducalis Medicus qui aduocatus fuerat, aderat pariter leuis, continuoq; febricula affligens ægrotantem, sicq; incassum præsidijs omnibus tentatis, uitā cum morte commutauit, cuius symptomatis causam indagare operepretium erit.

Cum ex ventre in venas, atq; in vniuersum tandem corpus meare chimum eum, qui ex cibis est, in sanguinem hepatis uirtute mutatum oporteat crassiorq;, ac compactior natura sanguis existat quàm ut facile venas quæ sunt in hepate multæ, & angustæ pertransire possit, necesse fuit, ut illi Comes esset, atque permisceretur tenuis quæpiam & serosa humiditas, quę facile per angusta loca permeare posset, hunc sanè humorem Hip. ὄχημα τροφῆς, idest uehiculum nutrimenti appellauit, tenuis hic humor unà cum sanguine aliquandiù immixtus ad id quod diximus opus perficiendum derelinquitur, quod ubi expleuit munus, onus, alienumq; fit uenis, à quo ipse uenarum emulgentium renum, vreterum, & uesicæ beneficio expurgantur, quod excrementum communi appellatione vrina uocatur, nihilq; aliud est Gal. sententia com. 1. ad 3. lib. de morb. vulg. tex. 6. quàm serum humorum in venis cōtentorum, vel sanguinis colatura ex Actuario lib. 1. de diff. urin. ca. 4. Hæc à uenis ad renes deriuari mediante propria renum naturali facultate attractrice, nec alio modo id fieri posse antiquorum quorundam confutans sententias, Gal. lib. 1. de natural. facult. abūde docet, qua de re si hęc à renibus tollatur, & defficiat, vrina ad ipsos minimè deriuari posse, nec per consequens per uesicam excerni non est ambigendum

gendum, sicq; urinæ suppressionem subsequi. Et si enim lotij suppressio quam Græci ισχουρίαν appellant Gal. test. 6. de loc. aff. vesicæ symptomata propri um sit supprimi nihilominus vrina potest, uesica ipsa haud quaquam affecta, sed renibus uel uteris, uel urinæ fistula, quemadmodum ipse Gal. primo eiusdem docet. Qua de re cum ęgrotus p̄dictus nullo uitio circa uesicam ureteres, & cannale uirgę ut coniectura assequi poterat, detineretur, renes male affectos fuisse videbatur dicendum, hos autem cum tumore, obstructione, alioue consimili morbo detineri nullo inditio deprehenderentur, cōsequens erat affectionis causam reijcere in eorum facultatem attractricem per initia quidem diminutam, procedente uerò morbo penitus abolitam, ex quo cum sanguis in venis contentus à seroso excremento expurgari non possit id tandem per partem post partem per vniuersum corporis ambitum diseminatum fuisse; quod uero perdita renum actione urina in vesica omninò non veniat Gal. clariss. 3. de symp. cau. c. 2. docet ubi inquit symptoma id à vulgo medicorum ischuriam vocari; licet ischuria propriè sit vesicę tantum symptoma; permittendos tamen esse ita nominare, cum propriam appellationem non habeant. Prænarratæ historiæ non disimilem scribit Iacobus Carpus in suis Isagogis in Anatomen per hęc verba. Venis emulgētibus euenire potest inter alios morbos debilitas attractionis soliti sanguinis aquosi, sicut etiam renib⁹, quia aut non attrahunt, aut debiliter inde uenit difficultas uel totalis urinæ ablatio etiam existente urina in uesica, & iste est casus singularis ut plurimum inferens mortem; quem ego uidi pluries, & inter alios cum multis alijs honoratis Medicis fui in cura Mag. ac Illustris D. D. Galeatij de nobili familia Palauicinorum qui ab urinali aquositate in uenis totius aggregata suffocatus est, & hęc aquositas induxit ei squinantiam pro qua applicauimus ventosas sine sacrificatione diuertendi gratia, & uentosæ per poros cutis implebantur pura aquositate. Supprimi quoq; contingit lotium ex laxatione cuius exemplum habemus à Gal. descriptum 6. de locis aff. sicuti, & 1. eiusdem tradit historiam percusi in peritoneo, qui urinam reddere non poterat, q̄d pariter accidit resolutis neruis vesicæ sensum inferentibus, atq; etiā musculis abdominis, cuius exemplum legi potest apud Trincauellium lib. 10. de curand. par. aff. c. 9. Quo loco etiam meminit se tres variis temporibus Venetijs uidisse uiros sanè nō obscuros, sed nobiles duos Venetos, tertium Peregrinum, qui cum obiisset ex suppresso lotio, q̄d nullis unquam potuit remedijs euocari post obitum secti fuere, & reperti sunt duo prægrandes lapides in renibus, qui impulsi fuerāt versus originem ureterum, & erant duri admodum, colore mixto ex ni-

pilis sunt similia Hip.quoq; cum urinis excerni uidet, quemadmodum in aff.scripsit, ac ipse etiã vidimus, aliquando quæ semipedis longitudinem æquarent, interdum etiam ijs longiora, ut mirarer quomodo in renum spatio tali possent consistere, proinde probabilius mihi uidebatur in uenis huiusmodi res procreari, quẽadmodũ in quodã Arabiæ loco(vt aiunt)in tibijs hominum dracunculi vocati nascuntur neruosa natura, colore crassitudineq; lũbricis similes. Igitur cum multos audierim, qui sese uidisse eos dicerent, ipse uerò nunq̃ uiderim iccircò, neq; de ortu, neq; de essentia ipsorũ quicquã exactè conijcere possum. At vbi pilos excretos meiendo vidi, tũ ex colore, tũ ex mole credidi dicẽtib⁹ eos ex crassa lentaq; materia quã calor calefecit, exsiccauitq; in venis consistere quamq̃ lõgitudinis ipsorũ causã nõ intelligo, Brasauol⁹ qđ Gal.hoc loco nescire fatet̃ in cõ.aff.p̃dicti se demõstrasse profitet̃, vt eo loco legẽti patere poterit, an vere id plene assecutus fuerit nõ sat scio, De loco generationis pilorũ hmõi seu capillorũ Au. 19.fen.3.lib.trac.2.c.20.à Gal.nõ discrepat, vtroq; tñ rẽ magis expẽdisse videt̃ Actuarius de cau.uri.c.21.ad ureteras citrà ullã refferens hęsitationẽ. Scribit Brasauol⁹ loco citato. Nos multo crassiores vidim⁹ q̃ sint capilli, & q ita affecti erãt sanitati restituti sũt. Ille aũt quẽ nos visitauim⁹ p totã hyemẽ legumina comederat, tñ neq; dolorẽ ex iijs capillis habebat, neq; aliqđ nocumẽtũ p̃sentiebat, sed qñq; hæc vidẽs exterrit⁹, ad me accessit; putãs ipse lũbricos esse nõ erant multo crassiores capillis; & erãt albi ut ex pituitosa materia facti uiderent̃, immo & nũc Reuerendiss. Virginẽ, ac pudicissimã Eleonorã Estensem curamus, & in urinis veluti capilli vñr, qñq; ad spithami lõgitudinem extẽsi, sed in hujus uirginis vrina cyatho potius inhærer, & schaphio, quam sint per urinæ substantiam sparsi. Quodam vir Doctus scribit, & ipsi Capillos primum flauos ad palmi maioris lõgitudinẽ vidimus, quandoq; cum doloribus renum vehementissimis, & vrinæ suppressione, quandoq; & absq; morbo uidimus, & aliorum colorum, & paulo infrà subdit. Alias dixi de quodam Nobili Hispano qui in omnibus excrementis, & sanguine pilos emittebat, & me consuluit non paucis datis aureis coronatis. Ibidem quoque meminit alterius per vrinam exeuntis non vulgaris in se ipso obseruati. Grumos scilicet atramento simillimos, & in magna copia omnes eiusdem formæ, & magnitudinis lentis minoris quasi, & circiter sexaginta coni rotondi, sed non acuti emittebam una uice modo plures, modo pauciores sine ulla prorsus læsione. Nicolus se. quinta tractatus & capitulo ultimo alterius quoque in loci exeuntis corpore contenti admirandi maxime per hæc uerba meminit. Et Ego quidem

vidi

quidem uidi in Petro Chelini pilos in urina longitudinis quasi medij palmi, grossitudine parui digiti infantis, & ultra declinantis ad rubedinem, & cum eis aliquando emittebantur aliæ materiæ ignotæ, quæ aliquando habebant formas sanguisugarum, & aliquando ranarum cũ in principio generantur in aquis, solidioris valde pilis in quibus cum aperuissem quasdam earum continebatur sanguis aquosus, quas tamẽ cum emittebat patiebatur dolorem in pectine quasi intollerabilem, qui tandem perduxerunt eum ad mortem. Crepitus quandoq; & stercus una cum urina emitti testis est Fernelius lib. 6. de sympt. & morb. par. c. 11. ait namq; uisum fuisse anni abscessum interdum in vesicam penetrasse ac tum micturo crepitus e pudendo perinde atq; e podice fœcisq; nonnihil urinæ mixtum prorumpebat. Excellẽt. Dominus Raphael Copinus, & D. Augustinus Valla ipseq; Sereniss. Ducis Nostri iussu Reuer. Ioseph de Clericis Diuæ Barbaræ Templo presbiteris, ac cantoris curam suscepimus, hic iam per plures annos per interualla magnis doloribus renalibus spetiem, & loco similibus præcedentibus corpuscula quædam per urinam emittit piscium vesiculis colore, figuraque persimilia crassissima substantia eaq; pellucida constantia modo maiora, modo minora, modo unica, modo plura, & modo pauciora parietes seu tunicæ si dissecentur crassæ sunt, atq; si adseruentur, pau latinè maiori ex parte dissoluuntur derelicta dumtaxat crassiori parte, quæ exsiccatur ac durescit; Hæc generari in renum cauitatibus arbitrati sumus ab humore crasso vrinę permixto sensim, & sensim, cauitatum parietibus hærente, cumque calor non adsit exurens quo lapidescant, incrassantur dumtaxat, moxq; ab expultrice facultate naturæ cum negocium faciunt extruduntur. Consimilem historiam legimꝰ apud Holerium lib. de morb. inter. scholio 47. se inquam obseruasse intollerabili vrinæ ardore affectum qui pituitæ partes uelut christalli, aut concocti succi, quem hælatinam uocant globulos colore. Accidit etiam quandoq; urinæ colorem naturalem, ex alterius humoris permixtione immutari, sæpius autem ex sanguinis mictione, cuius historiam ex casu describit Gal. 6. de loc. aff. 4. ex potu uero chantanidarũ historiam tradit Theodosius epist. 47. Adolescentis Galli, qui eas ut salacior in Venere fieret deuorarat. Et Barth. Montagnana refert quẽdam Franciscum Brancam ciuem Paduanum cum genui chantarides applicuisset plus pondo quinq; librarum sanguinis eminxisse. Non solum autem fluit per lotij uias sang. symptomaticè, sed & nonnunquam criticè ut sæpius diximus c. lib. præterea scribit Lusit. cent. 2. cu. 93. historiam Iuuenis cuiusdam sanguinea febre laborantis, qui sanguinẽ cum urina minxit, & sanitati restitutus est. Scimus Nos Donatum Arrigonum

rigonum Vrbis nostræ mercatorem dum ad Nundinas quæ in Emporio Bahano quotannis quater celebrantur proficisceretur direpente morbo regijo correptum fuisse dumq; Mantuam reuerteretur in diuersorio cum socio in lectulo cubans, ac dormiens sponte ex uirga maxima sanguinis nigri copia emanauit, ita ut eum semimortuum socius illius sanguine madens expergefecerit, Mantuamque non sine labore, & periculo reduxerit, ab arquato tamẽ eo sanguinis fluxu liberatum. Tradit Nicolus se.5. tract.5. ca.19. se uidisse in spina de Mugello apostema epatis expurgatum per fluxum urinæ post multum sanguinem. Rhembertus Dodonęus in scholio cap.43. Beniuenti hęc habet. Nouimus uerò & nos rusticum tantum in pectore puris habentem, ut capiti cum pectore deorsum reclinato ex ore illi efflueret, qui purulenta reddetu vrina sanitatem mox consequutus fuit. Nec reticendum censemus, quod rarò eueniens apud Aretium legimus lib.2.c.3. ita conscriptum Cœterum nonnulli sunt qui per quosdam circuitus sanguinem meuit, huiusmodi affectus hemorroidum profluuio similis est. Similis est quoq; corporis constitutio, nam valde palescunt, torpent, ignaui sunt, cibum fastidiunt, cruditate laborant, & cum excretus est sanguis, languidi fiunt, membra resoluuntur, caput uero leuius, & agilius redditur At si per circuitum nihil sanguinis effluxerit, capitis dolore uexantur, oculorũ acies hebet, tenebræ eis obuersantur, uertiginem patiuntur. Inde alij infiniti in comitialem morbum incidunt, tumidi ueluti caligine perfusi aquam intercutem patientibus similes, alii morbo atrabilis, aut neruorum resolutione tentantur, Nam ex cõsueti profluij sanguinis retentione huiusmodi mala proueniunt. Nec profectò prætermittendum censeo urinam illos reddere inoxiè penitus sanguinem præseferentem, qui fructus Opuntię (vulgo Indicus ficus appellatur) comederint; quod certè non sine admiratione non semel uidimus.

Lapides in vniuersi corporis singula parte. C. XXX.

SIcuti quotidie lapides in renibus, & vesica generari uidemus ita in singula propemodum corporis nostri parte idem fieri docuit experimentum, cui ratio non refragatur, quod ut clarius innotescat altius exordium desumentes, quomodo lapides in uiuentium animantiũ corporibus conglobari contingat perquirendum, eo pacto quo à natura in magno mundo, nec non & ab arte lapides, testaceaq; vasa fieri conspicimus eodem quoq; in paruo mundo homine inquam enasci nõ est du-

dubitandum; de causa efficienti, & materiali lapidum naturalium pa-
rum, uel nihil Arist. scriptum reliquit. Auic, Theophrastus, Albertus,
& inter Recentiores Georgius Agricola ex terra uiscosa, & aquosita
tis partecipe materia generari lapidosa corpora, calore tenuem par-
tem resoluente & crassiorem densante tradidere, idq; non solum in ter
ra, sed & in aeris regiõe, ita & in corpore nostro lapides procreari cẽ-
sendum licetq; de eorundem materia saltem propinquiori nec min⁹
efficiente Medicis omnibus eadem sit sententia, ferè omnes tamen in
hoc conueniunt, quod materia lapidum in corpore nostro sit mucus
seu humor uiscosus, lentus, & crassus, ut Gal. ubiq; docet, hunc uerò
non solum phlegma ipsum, sed saniem, & sanguinem in apostemate ag
gregatum esse posse docuit Auic. lib. 3. fen. 18. tract. 2. c. 16. & 4. parte
Canticorum, ex melancolia lapidem generari docuit vnde non imme-
ritò Io. Matthæus de Grado in com. in 9. Rasis ad Almasorem parte.
2. c. 14. concludit, ex quolibet humore in corpore nostro reperto dũ-
modo adsit lentor, & grossities generare posse lapidem, & Rasis ad
hoc respiciens 10. cont. docebat dignoscere ex colore lapidum humo
rem ex quo ortum traxere Ioannes de Tornamira in sua praxi. c. de la
pide ex materia seminali in castis viris, & mulieribus cõglomerari pos
se lapides docuit. Id quoq; Rasi affirmante de sententia Fabri in lib. in
d. 10. cont. c. 2. Arist. demum 3. lib. de hist. animal. c. 15. scripsit in vesi-
cam non solum humorem, sed & sicca quædam concrementa descende
re ex quibus calculi fiant. Ex qua forte autoritate Fernelius lib. 6. de
partium morb. & symp. c. 13. suam protulit sententiam, lapidem in uesi
ca omnem rudimentum quoddam à renibus trahere, quibusq; lapill⁹
per nephreticum dolorem excidens si grandiusculus est in uesica ali-
quandiu hęret, ac plerumq; illic persistit ex allatarum, sordium, crasso
rumque succorum adhæsu coagmentatur donec uersus, confirmatus-
que lapis fiat; quod tribus potissimum rationibus confirmare conat̃,
quarum prima est quod crassus, crudusq; succus, qui per uenas cum
urina in uesicę cauitatem influit, nisi obstructa sit uesicæ ceruix in illa
remorari tandiù non sit credendum, ut in lapidem à calore exarefa-
ctus concrescat, cum quotidie uideamus sanguinis grumos, pusq; ip-
sum crassum, vt lapilli sunt illinc profluere cum vrina. 2. ratio ipsius est
quod nullum unquam offenderit in vesica lapidem habere, qui neph-
riticis doloribus antea vexatus non fuerit, tertium argumẽtum expe
rimento inititur, inquit enim quod si omnes calculi, qui à vesica exi-
mantur terantur in eorum medio quasi nucleus quidam reperietur,
quod rudimentum à renibus exturbatum demonstrat, pręsertim cum
diuersi coloris, & substantiæ ab inuolucro cœtero, & integumento ma
nifestè

nifestè conspiciuntur. Pro hæc Fernelij opinione illud quoq; facere videtur quod Garzia ab Horto in lib. de hist.aromatum,& simpliciũ Indiæ scribit c.45.inquit enim quod lapis Bezar generatur in ventriculo cuiusdam animalis,ex quodam Hirci generare in Persia,Persica vocatum lingua Pazam circa tenuissimam quandam paleam semper augescens, & veluti multis e tunicis cōtextus qđ se oculis obseruasse tradit lapidem enim contritũ huiusmodi tenuē palliam in maditullio continere inuenit, tum à iuris fide dignis accepisse oẽs in Persia natos simili modo circa paleolã efformatos inueniri. Et Nicola' Monardes q Hispano idiomatę eiusdẽ lapidis historiã monumentis mandauit, ab eodem animali ortũ ducere non in ventriculo dumtaxat, sed in uarijs corporis illius partibus internis enasci, multisq; crustis veluti in cepis videmus inuicē supercrescentibus cōfici, nihil uero de paleola cõtenta dicit, sed puluerem in sui sinu interno eiusdem cum lapide substantiæ continere tradit; Fernelium Rhondelitius in sui meth.curãdi morbos cap.44.appendice iure meritò reprehendit eo qđ illud qđ aliquãdo,& aliquibus fit,omnibus & semper fieri putet, quod enim lapilli à renibus in vesicam deriuati, ibidemque retenti coagmentari sensim, & sensim possint non est negandum, sed quod & in uesica quandoque initium sumere possint est fatendum. Si enim pueri cõmuni omnium decreto frequenter lapide uesicæ laborant, raroque admodum nephretico dolore uexantur, quis dixerit in vesica lapillum initium habere non posse. Hieronymus Cardanus in com. aff. 26. 3. lib. tanquam rarò contingentem adnotauit puerum quendam de Gorlis pannorum mercatoris filium renum calculo laborasse, neminemque alium unquam eodem morbo affectum uidisse. Et Brasauolus in com. aff. 79. 4. lib. scriptum ita reliquit in nostris autem pueris lapidem renum habere adeò rarum est ut alba cornix, cum enim in pueris calor uehemens, & negetus sit, fit ut in renibus omni liquescant, & ad uesicam perpellantur ex Gal. sententia, & Hipp. 4. de morbis in lactentibus quidem puerulis uesicæ calculum generari posse docuit uitio lactis nutricis, at quod in renibus id fieri possit ne verbum quidem protulit, concludendum itaque Fernelij sententiam non undequaque recipiendam, namque si augeri lapidem in uesica fatetur ipse, cumque ex eadem materia, & ab eodem efficiente fiat augumento ex qua, & à quo fit etiam generatio, cur & in eadem generari posse negabimus? prima uerò ipsius ratio facilè tollitur, non semper enim uesica est in eadem dispositione,& statu in omnibus,& in indiuiduali subiecto uirtus enim expultrix ualidior quandoq;,quandoq; imbecillior existit, &

materiæ cum urina commixtæ quandoq; sunt aliquando uero sua naturali grauitate uesicæ fundum petunt, ad hæc vesica collum patentiorem aditum prabere nonnunquam arctiorem uero quandoq; contingit. Ex quibus fieri potest ut materia generationi lapidis congruens modo extrapellatur, modo etiam retineatur. Nouimus Nos qui cum urina quotidie insignem crassi, ac uiscidi succi copiam excernunt, & sæpè sępius doloribus renum corripitur, nec tamen in lapidem vesicę incurrunt. Sic quidam vir Doctus tradit Leonem Monachum D. Augustini ann ũ excedentem octuagesimum sępe illi ostendisse tantum pituitæ lentæ in matula simul concretæ, ut ouum Anseris magnitudine superaret, nec tamen in illo lapidem unquam genitum fuisse; falsum esse quoque illud cui secundum argumentum innititur, experimentum quotidie demonstrat nullo scilicet lapide vesicæ detineri, qui antea nunquam dolores nephreticos passi sunt. Falsum item quoque quod in postrema ratione supponitur in lapidibus omnibus vesicæ reperiri lapillum renalem pro rudimento existentem; sed si disrumpantur lapides huiusmodi ex pluribus corticibus, quemadmodum in cepis obseruamus constare clarissimè reperiemus. Ita Alexander Benedictus lib. 23. ca. 35. scribit se uidisse lapides e uesica extractos magnitudine oui Gallinacei, quos paulatim materia uiscosa ueluti in crustis uarij interdum coloris, igneus calor indurauit atque ita increscere sensim tradunt, quemadmodum margaritæ in conchis fieri eo modo cernũtur, unde Gemarij cum eas pulchriores reddere volũt superiores cortices torno adimunt. Petrus Aponensis in com. probl. 43. 10. sec. secũdum ipsius partitione hæc tradit. Vidimus lapidem uesicæ formatũ folium supra folium habentem admodum cæpę, quod ex diuersis coloribus illius terrestritatis humidæ efficitur. Et Iulius Cæsar Scaliger ad. Card. exe. 108. numero 3. scribit lapides multos uesica cæparum more lamellis incrustatos inferiore subinde coloris diuersi conspici. Hęc de materia lapidum omnium in corpore genitorum uesicæq; pręsertim dicta sint satis. Causa efficiens eorumdem non omnibus est eadem, pluresque a calore lapides generari tradunt, sed & à frigore idẽ prouenire posse contendunt alij inter quos Marianus Sanctus in suo libello de lapide renum, & uesicæ, & Cardan' in com. toties citati aff. tradidit materiam crassam à calore, & frigore parte tenui consumpta in lapillum in uesica coalescere quamuis sui immemor lib. 7. de subtilitate dixisset in quibusdam animalibus puta Buffone limace, & cancro lapides generari posse à frigiditate in homine uerò à calore immodico dumtaxat. Verum existimamus nos nullo pacto rationi consentaneũ esse, nec in homine, nec in animalibus ipsis alijs lapides à frigiditate

tate

tate oriri posse de brutis clara est Arist. sententia probl. 42. 10. part. in homine vero, quis tantam mente frigiditatem concipere potest q̃ congelationi materiarum crassarum sufficiat; Nec est quod exemplis quis oppositum probet. Scaliger enim loco citato scribit Senatoris filium eijecisse multos lapides, & maximos pultis modo, qui aeris contractu posteà in gipsi tum spetiem, tum firmitatem concreuerunt, & ex Bauollis Oppidanus eminxit uitreum lapidem ex Praxagoræ pituita, qui dum mingeretur albuminis molitiæ erat, emissus verò ui ambiẽtis frigidi aeris duritiæ, ac splendorem vitri acquisiuit, ideo dicendũ quis arbitrabitur, & à frigido in corpore animantis durescere, ac oriri lapidem posse, sed comparatio claudicat, fatemur quidem ambientis frigiditatem quod Scaliger tradit perficere potuisse, at in humano corpore seu alterius bruti animantis eiusdem cum ambiẽtis aeris frigiditate gradus frigidam qualitatem reperiri posse negamus, siq; dederimus reperiri posse aliqua in corporis parte frigiditatem quæ coagere, ac in lapidem confirmare succos posśit in uniuerso quoque corpore talem cum uita caloris gradum adesse fatendum erit, qui congelationem eorundem, dissoluere posśit, si quidem quæ à frigido densantur à calido dissolui, experimento costat. Quod si Gal. in 6. Epid. com. 3. aff. 15. dixit uesicam frigidam neruosam, & pauci sanguinis existentem crasśitudinem in ipsam transmissam cogere, & conspissare, qđ etiam lib. de renum dig. & curat. c. 9. repetit id sano modo intelligendum est, nam si per hæc uerba Gal. uoluisse dixerimus frigiditatẽ posse humores absolutè suptam condensare, & in lapidem cõuertere hoc maximum esset absurdum, cum semper lapides ex renibus a calido fieri alibi pluries docuerit, præsertim lib. 1. de aliment. facult. cap. 5. & 3. eiusdem cap. 1. 6. præterea & in com. 26. aff. 3. lib. lapidem in uesica pueris ob uegetum calorem fieri tradidit, quod etiam idem Gal. & Hip. in lib. de natura humana tex. 1. docent. Et Aristot. ipse probl. 42. 10. sec. confirmat. Itaquè eius verba in Epid. sunt interprætanda cum inquit in lapidem densare posse uesicam frigido suo temperamento succos crassos; per frigiditatem intellexisse non absolutam frigiditatem, sed calorem imbecilliorem, sic enim Gal. cerebrũ, vesicam, aliasque partes comparatiuè ad calidiores frigidas solet appellare, quas tamen calore præditas esse non est ambigendum. Erit itaq; uerborum Gal. sensus, lapidem concrescere in uesica posse non solum per calorẽ excedentem, sed etiam per tepidum calorem, quod ipse clarisśimè li. de renum dig. & cur. per hæc uerba docuit. Si crassa materia est suffi- cere potest tepida, & moderata caliditas, & quę naturalis est ad firmandam, & indurandam terrę modo hanc crassam materiam, est enĩ

eras firies ad generandum lapidem singulariter accomodata. Sin tenuior est, vehementiore tum planè indigebit caliditate siue naturali, siue præter naturam qua durescat in terram, si quidam calor tantum tenues partes euaporare facit, atque ita vbi valuerit lapidem conformat, Ideoq; simpliciterá calore in nobis fit calcul⁹ ad q̃ respiciēs Serapio tract.4.c.49. lapidis causam efficientē voluit esse ſm plurimū caliditatē igneā, & qñq; caliditatē ṫpatā desinat itaq; Doct. Mercurialis facit lib.2.variæ lect.c.11.Gal.reprehendere, quod loco citato Epid. uoluerit lapidem à frigido efficiente condensari posse, quod tantum abest, Gal. mentem fuisse quin potius id aperte negarit loco citato li. de renum dig. inquiens fieri non posse ut uiuo corpore tantum frigus accidat, quo concrescere ualeat in homine lapis, quemadmodum fieri videmus in externis; quod pariter Alex. probl.110.1.lib. comprobat, ait nunquam non solum in pueris sed & in senibus lapides à calore fieri, haud enim tantam refrigerationem esse in illis putandum, quantū nix & gelu contrahunt, quippe summum frigus renes omninò interimere posse. Iam itaque quę causa tùm materialis tum efficiens in corpore nostro lapidis esse possit satis quo ad præsens spectat negocium declaratum censeo, prę sertim uerò in uesica, cuius lapidum admirandorum, renumq; simul, primo loco historias recensere decreuimus, A casu notabilissimo quem in Vrbe nostra contigisse notissimum est, exordientes. Nobilissimus Annibal Constantius læuis armaturæ equitum tùnc Illustrissimi, & Excellentissimi Ducis Præfectus cum ipsum lapidem in vesica habere omnium signorum conuersu Medici arbitrarentur, & certior efficeretur cathetere rem tentari uoluit, quare accersiti peritiores Chirurgi imposita syringa argentea, se nullum lapidem persentire constanter unanimi consensu affirmarunt, verum nullis pręsidijs conferentibus à Faloppio tunc Excellentissimo Medicinam Patauij faciente, vt curaretur Patauium se contulit, qui omnia lapidem attestantia signa conspicatus, lapidem in uesicam adesse testatus est, at cathatere imposito se calculum persentire non posse pluries miratus est. Quare negotio infecto Mantuam reuersus, post multos, longosq; cruciatus e uiuis decessit, disecto cadauere lapis insignis magnitudinis in vesica adinuentus vndiq; tamen humore multo, ac crasso circumuestitus instar anguillæ pellis inuolucro circumambiente, quem calor imbecillior (erat enim septuagenarius) quominus lapidesceret effecerat, sicuti anteactis annis calore vegetiori existente eiusdem sobolis humor sensim, & sensim in lapidem degenerans concreuerat quominus itaq; ex syringę contactu lapidis ictus perciperetur à Chirurgorum tactu integumentum illud fuit in causa, quod nūquā

ab alio authore obseruatum legere contigit, siue antiquos Græcos, Latinos, & Arabes, siue recentiores spectes, uno excepto Iacobo Holerio cap. de Lapid. quo loco historiam mercatoris commemorat, qui cum omnia lapidis signa uiuens haberet nec tamen chatetere reperiri posset, eo tamen mortuo duo magni calculi inuenti sunt ponderantes vnicas binas, cum tenui singuli membrana utrique sua inclusi. 2. loco illud in lapide uesicæ animaduersione dignum putamus, quod sicuti communiter calculum in vesica dimoueri urinaque inatare accidit, ita quandoque uesicæ parietibus hæsere obseruatum est. Aræteus capitul. 4. 2. libr. quibus signis calculum vesicæ hærere dignoscatur per hæc uerba docuit. Quod si uesicæ inhæserit calculus ex colloquationibus patefiet, sed neque dolorum, neque granitatis expertes sunt, licet urinam expeditæ reddant. Fernelius loco supra citato ita & ipse scribit. At uero nonnunquam summæ uesicæ adhærescens calculus, & quasi ex illa propendens uix ullum ex dictis signis manifestè exhibet, & uisi sunt qui nullo dolore diù illam gestauerint. Id tamen fieri non posse Rasis est author qui 10. cont. c. 2. ita scriptum reliquit, existimauerunt quidam quod lapis generetur adhęrens uesicæ omnino, & non sic erit, quoniam non erit adhęrens uesicæ omnino. 3. adnotandum lapidem unicum & plurimum in uesica reperiri nonnunquam tamen licet infrequentius plures dissecta uesica reperti sunt. Narrat Io. de Tornamira in sua praxi. capitul. 75. quod quidam Cardinalis qui pluries in anno dolore renali ex calculo corripiebatur, dum fuit post mortem euisceratus ut moris est reperti fuerunt in eius uesica quatuordecim lapilli qui omnes erant rubicundi in centro, & omnes uenerant à renibus, quorum quidam erant in forma propria, quidam uerò superinduerant tunicam, quidam duas, & qui vidit testimonium perhibuit; Brasauolus in com. præcitati aff. se in lanio quodam in uesica lapillos renales plus quadraginta reperisse testatur. Nec solum à renibus plures lapilli ad uesicam detusi in eadem adinueniri quandoque dicendi, sed & plures in eadem generari posse, quod testatum reliquit Idem Brasauolus ibidem inquiens in D. Alberti Sauonarolæ uesica post mortem illius se decem lapides reperiisse, qui magnitudinem oui columbæ, imo & maiores erant quiq; eandem præcisè formam seruabãt, ac si arte fabrefacti fuissent, quorum omnium simul pondus fuit unciarum sex & semis, & singuli semi unciæ pondus excedebant, durissimiq; erant hos non à renibus ortum traxisse, sed in uesica genitos determinat, unde iure Auicena eodem tractat. c. 5. scripsit. Et accidit quandoq; ut in uesica vnà sint duo lapides, & plures illis. Et Rasis 10. cont.

dixit

dixit quidam emisit lapides septem, & Ansilis tradidit referente Nicolo cap. de lapide fortasse erit in uesica de lapide numerus multus, fortasse euentusque ad. 10. In Magistro Canano Vrbis nostræ ceradone cum nunquam nephreticis doloribus vexatus fuisset post mortem decisa uesica tres lapides satis dicentis magnitudinis extracti fuere. In mulierum uesica generari lapides rarum est eo quod uesicæ collum latus, & breuis habeat, ob idque difficilius in earum vesicis crassæ materiæ detineantur, hoc tamen aliquando factum à scriptoribus memoriæ mandatum est, Testatur Valascus de Taranta. cap. de Lapid. se uidisse mulierem. 40. ferè agentem annum, cui extracti fuerunt duo lapides, quorum alterum erat ad magnitudinem oui columbę, alterum uerò ad magnitudinem oui carduelis. Scribit Beniuenius. cap. 80. mulieri patienti lapidem in uesica suppressam fuisse urinam, at lapide ferramentis disrupto resanatam fuisse. Testis est Alexander Benedictus lib. 23. cap. 36. Virginem, quæ acum orinalem deuorauerat, & oui magnitudine Gallinacei lapidem in uesica humoris mucidi circa acum sensim acretione, ad ultimam ferè tabem redactam, patefacta ceruice magno impetu lapidis ingens pondus in sellam demisisse Io. de Tornamira loco citato se uidisse scribit binas mulieres uiduas pati lapidem in uesica, quorum altera fuit scissa infrà collum matricis, & lapis magnus fuit expulsus. Hinc non iniuria Hipp. lib. de natura muliebri medicamenta ad calculosam Virginem descripsisse dicendum calculique in muliebri uesica curam docuisse Aetium se. 16. cap. 99. In renam lapidibus illud mirandum quod aliquando hamati obseruentur test. Aretei, qui ita lib. 2. cap. 3. scribit. A gerimè autem calculi tortuosi exeunt quosdam enim & hamatos vidi; Renum, & uesicæ lapidem morbum hæreditarium esse adnotarunt nonnulli, imò plerique eo quod orta omnia principijs suis attestentur, vnde filij plerunq; talem membrorum temperamentum, & constitutionem uasorum qualem patres obtinere consueuere, & quod maius est attestante Ptolomeo in quadripartito, filij patris fortunam consequi solent, ex quo tanto magis dicendũ ex sanis sanos, ex ualetudinarijs valetudinarios generari nihil prohibere dicente Hipp. lib. de morb. sacro, quod ex pituitoso pituitosus, ex bilioso biliosus, ex tabido tabidus gignatur. Et lib. de aere, aquis, & locis quærens cur nonnulli circa Meothim Paludem capitibus oblongis nascantur, id in semen genitale reijcit, cuius causa ex caluis calui, ex cæsijs cæsij, ex distortis distorti, & ex Macrocephalis Macrocephali progignantur, quam pariter sententiam Arist. lib. 7. de natura animal. cap. 6. secutus est dum ait ex lęsis lęsos, ex claudis claudos, cæcos ex cęcis gigni, deniquè sæpè similes numero in re quæ præter na-

turam

turam comitetur,& signa habentes sibi cognata hæreditaria,ut ueru cas,neruos cicatrices, aut quid aliud generis eiusdem, idem quoque affirmarunt Gal.6.aff.28.& Auic.2.p.Doct.1.c.ult.& Lælius Aurelianus in lib. χρόνων.cap.2. Accidit itaq; lapidem morbum esse hæreditarium etiam aut. Auic.cap.de Lapid.renum, idest quod Pater lapide renum vel vesicæ laborans filium in quo uitæ tractu inascatur eiusdem generis lapis generat.Non enim dicendum cum Rhondelitio iure hæreditario à parte filios lapides suscipere, eo quod enim lapide multi nascuntur Hipp.sententia fuit lib.de Coacis prænotionibus hominis ab anno quadragesimo secundo usque ad sexagesimum lapide non laborare quod sicuti suis temporibus verum fuisse,forte credẽdum, ita hodierno seculo falsissimum esse probat experimentum;nec mirum sanè cum ipse li.de aere,aquis,& locis antiquitus infames fuisse tradat, qui ante cœnam quicquam edebant, quod etiam testatus est Plutarc. 8.sympos.6.At nostris temporibus pluries in die comeditur, nec minus prandio,& cæna utimur, illisque lautissimis omnium cibariorum opiparorum genere,ac uinorum tum copia, tum uarietate affluentibus.Nec sunt ut Horatius,& Martialis suadent mente faciles, & sine arte,quinimò quotidie uaria ædulioru̧m genera ab hominibus,uarijsque apparata culinæ artibus ad gulam imitandam contra Dissarij Medici documenta apud Macrobium.7.saturnal.cap.4. proh pudor excogitantur,sed ad rem nostram reuersi dicamus,quod licet Gal.1.de locis aff.cap.5.scripserit lapidem solum in renibus,& uesica,& ut nõnullis placuit etiam in colo intestino generari posse nihilominus in multis aliis corporis nostri particulis idem effici posse multiplici experimento obseruatum est, quinimo in qualibet generari posse corporis nostri parte lapidem rationi consonum est cum causa tùm efficiẽs tùm materia(quemadmodum superius adnotauimus) reperiri liceat. In capite fieri posse lapidem uoluisse Hipp.lib.de vul.cap.tradit Brasauolus in com.26.aff.3.lib.quamuis me id in eo libello degisse non recordor, Author est Io. Komnanus in libello de lapidibus in humano corpore repertis,in cerebro pauperis cuiusdam ex diuturno,& contumaci capitis dolore extincto, & dissecto repertum fuisse lapidẽ Mori imaginem referentem.Cornelius Gemma lib.1.Cosmo.cap.6.scribit; In cerebro apud nos paruus inuentus est lapis illi non absimilis, quem Desdrensis Medicus Io.Centimanus inter Gesnerij monumenta descripsit legimus Iacobum Holerium in scholio.45.obseruasse calculos in capite generatos.In guture generari lapidem author est Au. fen.9.3.in calce capitis.9.Sub lingua lapidem ad quantitatem fabæ generatum se uidisse scribit Gentilis referente Nicolo.f.4.tract.1.c.6.

& Abyn-

& Abynzoar lib. tract. & cap. 2. tradit se obseruasse calculum adeò magnum sub lingua generatum vt linguæ motum impedierit, quo extracto rediit lingua ad pristinum statum. Iacobus de Forliuio & ipse affirmat se vidisse sub lingua lapidem genitum in quodam D. Nicolao de summa Ripa Komnanus pingit in suo libello lapides in faucibus, & tõsilis repertos. Cornelius Gemma ubi supra inquit semel cuidam seni à Nobis dissecto præsentib' studiosis plurimi lapilli uisi sunt accreuisse circa basim arteriæ magnę. In pulmonibus lapidosum corpus genitum testatur Gal. 4. loc. aff. cap. ult. historiam describens cuiusdã diuturna tussi uexati qui frustulum quoddam paruo grandinis grano haud absimile excreuit: refert Gentilis quod uidit mulierem ferè suffocatam, quæ tandem expuit quoddam frustum in quantitate ossis dactili solidum conglobatum, & lapidosum in pulmonem, subditq; & dixit AlKindus uidi patientem spuere per os post sputum sanguinis lapides paruos cum tussi uehementi. Tradit Beniuenius ca. 24. quendam Henricum Alemanum lateris dolore cum tussicula sicca per trienniũ uexatum tandem calculum ad auelanæ magnitudinem extra pectus ꝓpulsasse ac sanitati restitutum. Iulius Cæsar Scaliger ad. Card. exerc. 108. numero 3. testatur se uidisse in pulmonibus Alberici Quæstoris aliquot durissimos calculos æquabili sup̃ficie, colore argillaceo. Calculi ex pulmonum arteri;s excreti meminit Rembertus Dodonæus cap. 23. exemplorum medicinalium. Habemus à Fernelio li. 5. de part. morb. & symp. cap. 10. uirum quendam quoties exercitatione incalescebat concitata tussi calculos e pulmonibus edidisse præduros, eosq́ue modo hordei, modo pisi magnitudine & in nonnullis ex ortopnea extinctis dissectis in pulmonibus veros calculos deprehendisse. Alex. Tralianus lib. 5. cap. 3. ita scriptum reliquit. At quod ego spectaui nõ prætereundum silentio esse, sed uobis quoq; exponendum duxi, nam mihi uisum est peregrinum, & admirabile. Vir quidam calculum exquisitè figuratum expuit, non crassum humorem, & uiscosum, sed re uera calculum non asperum, sed eum valde læuem durum, & reni tentem, vt in terram quoq; proiectus sonum ederet. Hic uir longo tempore tussi vexatus, non potuit ne ualde tussiret liberari quousq́; calculum expuisset. Idem voluisse Aretæum lib. 1. c. 12. videtur ubi de pulmonarijs verba faciens inquit. Tametsi his pulmo non suppuret, humorũ tã veluti concretorum plenus est. Victorius Trincauelius lib. 10. cur. par. aff. c. 6. habet: Fuit quidam Venetijs ut retulerunt Medici qui interfuere, qui uehemẽti tussi lapillos ex pulmonibus eiecit. In pulmonib' uisos, & ab illis extractos manu propria scriptis mandarunt. Komnan' libello citato & Columbus de his quæ rarò in Anat. fiunt lib. 15. In

cor-

cordis arterijs etiam bilem in tophi nigri speciem cõcretam in duobus qui à valida pilæ exercitatione repentina morte sublati fuere se obseruasse scribit Fernelius lib. 5. de part. morb. c. ult. In Corde repertos duos lapillos fuisse in muliere quadam legitur apud Holerium li. 1. de morb. int. in scholio c. 27. In ventriculo generari aliquãdo lapidẽ testis est Gentilis ut refert Nicolus. s. 5. trac. 4. c. 53. hanc recitans historiam. Magister Ioan. Iuliani de Furliuio misit mihi lapidem in quantitate unius nucis uomitu expulsum post dolorem stomachi, cuius lapidis durities erat supra duritiem gipsi, figuraq́; eius erat sicuti figura oui. Scripsit Gilbertus eodem referente Nicolo se uidisse lapidẽ vomitum reiectum in ventriculo genitum, Cornelius Gemma loco supra allegato ita scribit. Mulier quędam post diuturnos stomachi dolores lapidem excreuit per intestina triangularem castaneæ nucis quantitate credo in Pyloro per annum integrum latuisse, ut antecedentiũ symptomatum series, ac natura monstrauit. In Epate generatum lapidem in Inclito Augustino Barbarico Venetiarum Duce inuẽtum fuit, cum illius uiscera extraherentur à Chirurgo. In Epatis tunica repertos lapillos in muliere quadam nobili dolorem hepatis patientem, testatur Beniuenius cap. 3. qui in Iecinoris membranæ parte decliniori colore, & figura diuersa congesti uisebantur, alij tamen rotondi, alij angulares, quadrati alij prout positum, & casus effecerat maculis etiã rubeis, coeraleis, albisq́; distincti, hi sua grauitate ex tunica saculum longitudine palmi, latitudine uerò duorum digitorum effecerant, atque patientem ad mortem perduxerunt; & Dodonæus in scholio eiusdem cap. habet. In hepatis membranis lapides reperiri ex rarissimis est. Iecur autem vel unam aliquam eius partem indurari frequentius accidit, memini ego nonnullorum qui ab Ictero in Ascite delapsi erant Iecinora uidisse, adeò dum & lapilles undequaq́; plena ut nouacula persciudi non potuerint persimilem quoque historiam alterius mulieris describit cap. 94. Author est Scaliger loco dicto se à remigis cuiusdam hepate lapidem unum durissimum carnei coloris diluti extractum uidisse, & in Iecore cuiusdam Senatoris inuentos fuisse lapides atros qui in aquam iniecti intumuere. Scripsit Matthiolus li. epist. 5. lapidem amigdalinæ nucis magnitudine in Iecore Aureliæ Petrucię Pandulfi Tiranni coniugis senis repertum. Trincauelius vbi supra scribit & ipse. Nos autem cum aliquando sectionibus corporum Venetijs operam daremus in quibusdam cadaueribus quæ in illis Hospitalibus secuimus, reperiebamus interdum lapideas quasdam durities in Iecinoris substantia concretas. Realdus Columbus loco superius adducto se manibus propriis à Iecore lapides extraxisse affirmat, & Komanus

nus libello iā toties dicto lapides ī hepate reperti figurā pingit. Ibidē Colūbus ait scribit In vena portæ ut tuis oculis vidisti Iacobi Bonæ in Venerabili Egnatio Generalis Congregationis Iesu lapides Inuenimus, nec nō & in venis hemoroidalibus. Iacobus Camenicen' in quadā sua Epist. ad Petrū Andreā Matthiolū eū certiorē reddit se in hydropico quodam dissecto, reperijsse uenas hepatis in parte caua extēsas prius, quam in cōem caudicem portæ desinant, obstructas omnes lapillis eas distendentibus, foris nigris, intus flauescentibus. In Mesenterio pueri cuiusdam sutoris lapides inuentos testatur Ludouic' Duretus in scholio. 45. in Holeriū. In uesica fellis lapides plures visi fuere, attestante Gentili se in quadam cui uiscera extracta fuere, ut corpus aromatizaret in poro vesicę fellis seu meatu adinuenisse lapidem ad uiriditatem decliuē, ex quo ictericiā fieri posse recetiores iure adnotarūt. Et Nicolus loco superius allato tradit se vidisse in Kistibilis vxoris Dñi Gianozzi de Pandolphinis lapidē generatū, & Beniuenius c.94. in quadam nobili muliere cui nomē Diamantes lapidē in fellis folliculo coloris atri magnitudine castaneæ aridæ adinuētū, & Dodonę' in scholio eiusdē c. tradit In folliculo fellis natos quoq; calculos & nos obseruauimus solent aūt isti subluteo colore pallere na sit & cibi fastidio laborare & diutine aduersa valetudine frui, memorat pterea idem Beniuenius pluries in hepatis tunica repertos Camnicenus in memorata Epist. testis est Georgio Bohemiæ Regi post mortē folliculū fellis exēptū in quo loco bilis lapis cōtinebat Hęmatitidi lapide colore similis. Et Duretus eadē scholio 45. in folliculo fellis lapillos quinquaginta tres in Auernia nobiliss. Muliere repertos scribit, de lapidis ī cystilli fellis inuenti figuratione legere est Romanū. In Vincentij de Rubeis anno 1574. extincto folliculo fellis inumeri ppemodū lapilli subnigricantes quidā flauescētes alij reperti sunt pisi magnitudinē ęquatos quidā, cæteri minores oēs, lapillorū in uessicula fellis extractorū verba facit Realdus Colūbus lib. eodē 15. sed quod à Fernelio scribitē admirandum in sene quodā scilicet decrepito mireq; ad iram prono post decessum nullā bilis uesiculam adinuentam, sed eius loco consedentē magnū calculum conspectū, q oēm propemodum fidem superat. Scribit Vessalius lib. fabr. hum. corp. 5. cap. 9. in Ciue Patauino p triennium carcere detento, nigro arquato in maximis meroribus defuncto in gibba lienis parte adipē aduatū in candidissimū, & durissimum lapidem concretum in publica sectione reperijsse. Aeti' sec. 16. c. 98. calculos aliquando in utero generari scribit. Et Hipp. 6. de popul. morb. famulæ Dyseridis historiā recenset, cui cū esset sexagenaria ex ore uteri extractus est lapis asperus, & magnitudine verticelli fusi, &

lib.

lib.de humoribus in matrice reperiri genitos lapides testatur. Marsilius de Santa Sophia in suis in Auic. com. se lapidem uidisse genitum ĩ matrice, & ab illa extractum testis est. Concretum lapidem in utero mulieris cui dissecandæ in scholijs publicè præfuit author est Duret⁹ vbi supra. Extincta Hippolita Gata Corrigēsi doloribus vterinis diù vexata cum febre, lapis incredibilis magnitudinis gipseæ consistentiæ multò nigerimo mucore innatans dissecto utero extractum fuit. cuius rei nos multos habemus testes. Nos in D. Federico Triuiclo dispositorum equorum Mantuæ Magistro in glanduloso corpore illo, qui vesicæ collo adnascitur, & in quod deferentia semen vasa, postquam coiere inseruntur seminis elaborationi præter alios usus inseruienti, quèadmodum probat Vesalius aduersus Gal. lib. 5. hum. fabr. cap. 13. obseruauimus lapidem infixum non poterat hic uir semen nisi paucū admodum, aquosumq; valde in coitu excernere, dissecti usque pro lapidis vesicæ extractione ab Empirico occubuit, & in Io. Maria Facino Medico Mantuano in eodem corpore glandoso ut mihi retulit Corneli⁹ Manilius Chirurgus in dissectione lapillum pusillum inuenit. Quare textus Rasis 10. cap. 2. cum ait, Et non uidimus lapidē in glandulis existimo mendosum esse, & poti⁹ legēdū esse, Nos uidimus lapidē in glādulis, ita ut impressoris uitio littera. S. fuerit cōuersa in. L. & N. Colūb⁹ se in ureteris vidisse lapides eodē loco cōfirmat. In Intestinis generari lapides quosdā dixisse scribit Gal. 6. de locis aff. cap. 2. se tamen nūquam id euenisse uidisse, aut audiuisse testat etiā lib. 1. eiusdem cap. 5. quod generatur in colo lapis ut nonnullis placet Auicena fen. 16. lib. 3. tract. 3. cap. 6. hæc habet: Et existimauerunt quidam, quod quandoque lapidescit illud quod retentum est in intestinis, & egreditur lapis. Et Rasis in Diuisionibus scribit, & dixit Iudæus, quod fit etiam colica ex lapide generato in Colon quod pariter Isaac confirmat, & 8. cont. habetur. Et dixit Iudæus plures uidi in stercore emittere lapides, sed eos curaui cum oleo penta dactilibus, & hyera Gal. suppositis in clysteribus facta aliquali mollificatione. Antonius Guainerius in tractat. de calculosa passione. capit. 1. scriptum reliquit se Cherij vidisse rusticum quandam qui sæpius per quindecim dies per aluum non deposuit, excreuisse tandem non unum, sed plures lapides in intestinis genitos magnitudinis unius nucis. Beniuenius capitul. 9. tradit Mariottum pallam pharmacopolam cum dolore intestinorum uexaretur, eiusque uenter nihil ferè & id quidem ægrè, atque liquatum redderet, tandem lapidem uentre fomentis humidis emollito instas columbini oui proiecisse. Brasauolus in Comento affect. 79. 4. lib. se Ferrariæ obseruasse mu-

lierem Gallam lapides quinq; ex anno eiecisse quos malleo ferreo contundens in puluerem redigebat ac si essent percocti lateres. Scaliger loco citato adnotat quod in sene qui summo dolore intestinorum sine febre, sine tumore excruciabatur, ac pondus in ipsis intestinis percipiebat, & quotidianis deiectionibus aluum exonerabat, tandem iniecto tertio clysmate magna uis lapidum educta fuit. Fernelius lib. 6. c. 9. morb. par. sæpè se uidisse testatur ex crassiori pituita in cæco intestino, aut coli cellulis diutius coercita calculos concretos instar nucis iuglandis, & in quodã magnitudine castaneæ calculos quarto, aut sexto quoq; die dolore nullo exturbari. Legitur in scholio Dureti. 52. in Holerium anno 1559. accidisse mulieri cuidam nobili, ut nihil stercoris excluderet, dolor ingens aderat in ano qui nullis remedijs cedebat, nihil speculo immisso apparuit in interiore recto intestino, tandẽ summa ui, & eo dolore qui in partu difficilè excitatur, rotondum globum tophaceum e cæco intestino deiecit. Scribit Ioannes Matthæus de Grado in 2. parte ad Alm. cap. 11. Ego casum vidi mirabilem in vxore D. Antonij de Canobijs Papiæ in colica clamosa, quæ non poterat aliquo ingenio curari, & tandem emisit natura lenitiuis per sursum, & deorsum immissis tres lapides magnos durissimos, quorum quilibet fuit quantitatis vnius oui Gallinæ, & uidebantur quod essent fœces ita indurate, & erant cinericii coloris. Trincauellius li. 10. par. morb. cap. 6. Ita scribit. Ego memini quod Venetijs ingenuus quidã uir post multos uentris inferioris dolores, & cruciatus, cum ad deijciendum assurexisset excreto lapide insignis magnitudinis ab omni dolore liber euasit, sed ille qui cum Eccellenti Fringemelica uersati sunt familiariter norunt ab eo superioribus annis post uehementes dolores in inferiori ventre, lapillum fuisse cum reliquis excrementis excretum per inferiorem aluum. Sauonarola tract. 6. cap. 16. rubrica. 20. scribit. Vidimus Nos quendam puerum emittentem plures lapides grossos sicut nux per anum, & non tam grossos per virgam. Kommanus lapidum ex intestinis excretorum icones pinxit, & Corn. Gemma eodem loco citato toties hęc adnotauit. Mirabilius multò quòd per sedem similiter excederit fœminæ uetulæ prægrandior lapis omninò rotondus, saltem ouali specie foris partim fuscus, partim ater ueluti ambullus, quem cum perforare paululum attentassem, dissiliens in duas partes intus substantiam instar uitri purioris, aut crystalli pellucidam multis striis atq; radijs in unum centrum confluentibus ostendebat hunc in cęco intestino per aliquot menses concretum latuisse non dubitabam ex doloris loco, quem ante perceperat, partisq; laborantis tensione, & grauitate in dextro Ilio sub costis spurijs, vbi cœcum illud intestinum fi-

bris

bris membraneis tum peritoneo, & hepate, tum mesenterio allegatur. Lapidem ad oui Gallinacei magnitudinem Illustris Comitis Marci Taurelli scriba in colico dolore excreuit. In intestino colo lapidem se uidisse testatur Columbus loco dicto superius. Et Arculanus in 9. ad Almansorem agit de Fluxu lapidoso. Lapidesque exemisse à Peritoneo & omento; lapidosam materiam gipseam sub umbilico extractam corpus in com. in Anatomen Mundinus attestatur se conspexisse. Author lib. deffinitionum mod. tophos in umbelico generari scribit, & huiusmodi affectionem Poromfalon appellat In Iuncturis Padagrici suo malo testari possunt manibus inquam, pedibus, genubus, cubitibusq; præsertim tophaceos gipseosq; lapillos, nec non in aurium extremitatib⁹, & palpebris generari, quod etiam quotidie Medici, obseruant, & intuentur. In abscessibus lapides concrescere Rasis 10. cont. 2. Gal. lib. de Tumoribus præter naturam, & 2. ad Glauconem; Et Trincauellius ubi supra scribit se uidisse dũ nobili Matronę secaretur abscessus chirurgum extraxisse duram quandam materiam, ex eo abscessu, quam discernere non poteramus, nùm lapis potius esset, uel os. Vxori Francisci Fantini post puerperiũ excreuit in fœmore tumor satis notabilis, qui cum quotidie maior euaderet, post uaria apposita topica medicaměta dissectus est tumor, extractusq; lapis albus magnitudine oui Gallinacei proximus, cuius rei testem adducimus Excellentiss. Franciscũ Valerium Medicum Mantuanum, qui curæ non solum interfuit, sed p̃fuit. Gulielmus Rhondelitius loco supra adducto tradit se ab abscessu hepatis matris doctiss. cuiusdam Nemausensis lapides ossibus similes redditos, & eiusdem generis ex abscessu intestinorum mulieris Mõtisbani exemptos. Ex iàm dictis itaq; patere potest in qualibet corporis nostri parte calculos concrescere posse. Reliquum modo est admirari Arist. scribentem probl. 42. 10. sec. nullum animal calculosum fieri præter hominem. Cum Rasis loco toties citato scripserit, se uidisse lapidem in Equis, & in Porcis. Plinius lib. 11. natural hist. scribit in vẽtre Iuuencarum lapidem inuentum, quem Tophum nominat, & lęuissimus prodit. In bobus per anum excretos lapides huiusmodi plures vidimus, & notabilis magnitudinis unum domo adseruamus, hi si interius spectentur, ex pilis constare dignoscuntur, quos lingua lambentes se boues deglutire censeo, ex illisq; adurente calore lapides illos læues, imò læuissimos constare non dubito. Mortuo boue ex urinæ suppresione dissecta uesica lapillis durissimis magnitudine fabę quãplurimis referta inuenta est, quorum aliquot habemus adseruatos. Et in Tauri uesica fellea lapidem nasci, quem Arabes uocant Harathzi, atq; ad ictericiam facere dicunt. Scribit Moses in Kimhi in suis com.

Conci-

Conciliator Aponensis in com.probl.superius adducti, tradit, se audiuisse à socio ueridico in substantia hepatis porci adinuenisse lapidem ad magnitudinem oui contumacis in pelicula inuolutum, seq; uidisse in uesica porci lapidem magnum. Refert Agricola in capi Iecore inuentum fuisse lapidē candidū subfuscū, & superiori parte, quæ arctior ad dextram extuberat fuscum, inferiore, qua latior cauernosum, cœterū pro loci natura incredibilis magnitudinis. Scaliger exer.125. dum opus illud de sub. aduersus Card. praderet equū egesisse tophos durissimos, quorū unum adseruauit. Quis itaq; cum Arist. affirmare audebit, nullum animal uno homine excepto calculo affici. Verum ne tantum philosophum indefensum dimittamus dicendum cum Conciliatore in com. eiusdem probl. Arist. dictum non esse absolutè sumendū sed interpraetandum ut in pluribus verificari: nam prẹter adducta exēpla. Alectorium lapidem quasi dicat Gallinaceum in uentre Galli tradunt, ut scribit quidam uir Doctus. ut interim cancrorum, Bufonum, ac limaciarum lapides omittamus, ex quibus si absolute prolatū Arist. sermonem dixerimus, falsam omninò eiusdem sentētiam fatendū erit.

Ossium miræ affectiones. Lib. V. Cap. I.

On desunt circa humani corporis ossa infrequentes casus, ob idq; admirandi, puta fractiones, depressiones, erosiones, luxationes & excretiones, quorum in præsentiarū uerba facere ad scopū propositū consequendū nostrū esse arbitramur à fractionibus exordiētes. Vincentius Morellus illustris poetæ, nobilisq; Patriti; D. Dyonisij de Pretis auriga cū alijs cōseruis Lusitanus arrepta è mēsa dimidia mali aurati parte in sociū antecurrētē ꝓiecit, maius sibi malū, q̄ alteri parās, eonāq; in brachij ualido motu os humeri dexteri ita ꝓfractū fuit, ut rapti ossis capita inuicē disiuncta manifestè tactu deprehenderent, at auditu mirū uix osse illo fruminato cū priores operationes nōdū obire posset nocte media lectulo cubans expergefactus brachiū alterū demisit ut matulā susciperet, qua in motiōe os brachii sinistrū circa mediā ipsi⁹ partē disruptū fuit, ꝙ pariter ope medica occaluit, laborauerat vir hic antea per plures annos lue gallica sæuissima, atq; caput, cura, brachiosq; Tophacei tumore occupauerant, qui tandē ex illinitione ex unguento cū hydrargiro delituisse uidebant, quāobrem brachij ossa carie exesa, & uitiata, adeo facile admirandæq; fractioni occasionē ꝑbuisse est cēsendū, sicuti enī carni solutæ continuitates accidunt uuln⁹, & vlcus, ita & ossis fractura, q̄ uulneri rñdit, ac caries, q̄ ulceri,

accidere posse testis est Gal.li.de morb.causis.c.ult.Quãuis enim Serapio suo ut aiũt marte ab ossib⁹ omne apostematis genus abdicarit, nihilominus apostemari posse reliqui ferè oẽs cõcedũt,& experimẽtũ cõprobat.Ita Hipp.os sacrũ empiemate putrescere nouit, quod Gal. lib.de introduc.medic. scriptũ reliquit, quo morbo Ioannes Langius Epist.42.N.Vurmhauser in Neoburgo,& alteru Ioannẽ Castnerum se mori uidisse incredibili cum doloris tyrannide scribit . Hanc autẽ ossium caricẽ nulla circa cutim, & carnẽ apparenti noxa fieri quandoq; obseruatum est non solum in Gallica lue detentis,sed & in alijs.Quod adnotauit Beniuenius de ab.morb.ca.c.18.per hoc uerba. Quidã Monachus ordinis Beati Augustini, ex ijs quos Canonicos Regulares vocant in Monasterio Diui Donati, quod Vrbi nostræ prominens scopetum dicunt uitam ageret, semel mecum conquestus est, affirmans capitis eius os paulatim in dies erosum iri, quod miratus caput detego, manu diligentius contrecto, frontem ferè totam esse denudatam inuenio, & quod maius est nullam in cute summa, nullam in carne noxam aduerto, rei causam quæritans, uidico acutissimo humore hoc fieri, qui foraminulenta carne demissus nullam in eam uim faceret. Os uerò quod densius, ac propterea magis obsistens eroderet, non secus ac fulgur, quod aurum illæsis interim lotulis nonnunquam liquare solet, at Monachus ille cum maior iam osis ipsius pars esset erosa, & nullo proficeret auxilio paucis annis uitam finiuit, quod de auro à fulgore liquato illæso locuto tradit Beniuenius, dicitur à Seneca lib.6. natural. quest. addens etiam manente, uagina liquefacere gladium, & distillare circa lignum dolatum ferrum, & fracto dolio uinum facere stare, quia ualentiora, atque resistentia uehementius dissipat cedentia uerò nonnunquam sine iniuria trãsit. Idem etiã author cap.79. aliam huius generis tradit historiam talem. Vrgebat Rogeriã Corbinelli filia in ilibus dextris dolore ferè perpetuo, quare multis diuerso tempore uocatis Medicis cum unusquisq; pro ingenio suo puellã curasset, & præsidia omninò nihil profecissent è medio tandem sublata est, quare consilium fuit incidere corpus mortua, & inuẽtum est os fœminis erosum, maximamque osis partem in puluerem redactam. Et Antonij Iaccesi filium nouimus, qui cum ingenti coxarum dolore uexatus in maximam primum debilitatem, tum & in mortem iuuantibus nihil Medicis præsidiis deuenisset inciso corpore inuentus est pestifer humor in coxa, quo magna pars osis erosa etiam in cinerem uersa uidebatur. Nec admiratione caret qđ in iis, quibus Gallico morbo anterior frõtis osis squama erodit, aut vulnere ꝑfringit, accidit; Illis enĩ tãto impetu in expiratione aerem ex cauitate illa

pro-

propelli cernimus, ut promptissimè candelæ lumen exufflet, & extinguat quemadmodum testatur Vesalius lib. 1. hum. fabr. c. 12. cuius ratio est, quod ita pars illa constituitur, cauitas namque inter duas frōtis os constituentis squamas, ad superciliorum regionem in fronte, & in superiori parte sedium oculorum est reposita, & quibusdam reconditis foraminibus in narium amplitudinem pertingens, quam odoratui inseruiore non est ambigendum. Depressiones ossium quandoque præsertim in capite, rarò tamen obseruatæ sunt. non solum autem in pueris in quibus frequentiores sunt, sed etiam in prouectioris ætatis hominibus. Scribit Hip. 7. de morb. popul. Plateę filio ubi mortuus esset sutura capitis ualde cauata est, cum autem ægrotaret semper manu sinciput cōtingebat, maximè morti propinquus. Carpus in aureo illo de factura cranei, libello ita scribit. Ego uidi compressionem, magnam, & notabilem in alia ætate, quam in pueritia, absq; factum ossis manifesta, & non erat rupta cutis, tamen erat concauitas in capite notabilis, & per emplastra sanati sunt, & non fuerunt mola accidentia aliqua, & nùnc habeo puerum unum in cura, cui os est depressum depressione magna, & nullum est malum accidens. Vidimus nos in Nobilissimo Patritio Vrbis nostrę Aurelio Recordato in ultimo senio constituto craneum ea in parte ubi anteriores commissuræ annectuntur sensim, & sensim ita depressum ut insignis admodum cauitas non solum tactu, sed & uisu ibi perciperetur, quæ digitis cōpressa, & per tractata dolebat, hanc ipse incepisse assertabatur cum Thermalium stilicidium assumpsisset, pluries uero illud assumpsit cum per annos ferè triginta uertigine molestissima, alijsq; morbis laborauerit, multum ea in parte exsiccato osse, quę siccitas ex ultimo senio adaucta, cauitatem quoque auxit, si quidem Gal. testimonio. 2. de temp. cap. 2. docuit senes humidos non proprijs particulis esse, sed excrementis, rursumq; siccos non excrementis sed particulis ipsis. Nec etiam prætermittendum craneum suturas aliquando dilatari in pueris præsertim, & morbo hydrocephale dicto, quod pariter ex inflāmatione fieri posse Aetius lib. 6. cap. 25. Paulo lib. 3. cap. 7. Hipp. 7. de morb. popul. Quinimò ex magna uaporosę materię copia, vel crassi flatus abundantia sub caluaria, aut eius cauitatibus contenta, & uehementi motu uirtutis expultricis, ossa ipsa aliquando sciendi testatus est Ioannes Andreas à Cruce lib. 1. chirurgiæ cap. 2. & Auic. fen. 1. 3. tract. 3. ca. 40. in phlegmone cerebri capitis ossa disrumpti aliquando affirmat: sed meherclè longe omnium suspiciēdum quod aliquando visum legimus ossa, quædam scilicet de nouo in corpore humano enata, alia uerò acuta ad statum etiam corpore prouecto. Cum tamen Arist. lib. de gener. animal.

cap.

cap. 1. ossa non semper augeri sicuti pili, & vngues, sed tantum usq; ad constitutum tempus apertissimè scripserit, & 3. de natura animal. 7. ossa præcisa non recrescere decretum reliquerit, quod & Hip 6. aff. 19. & 7. 24. cõfirmat eiusq; ĩterpres Gal. & Au. 2. coll. 8. idẽ affirmẽt. Osiis supergenerari meminit Abynzoar 2. Theisir tract. 6. ca. 5. in hunc modum. Etiam audiui dici à Patre meo, quòd cuidam uiro incidit nasci in dorso suo os ad similitudinem unius cornu, quod erat minoris duritiei osis naturalis, & ipse Pater meus purgauit humores grossos in ipso, & postea posuit medicinas exsiccatiuas super os, ita quod cecidit dictum os, Et mihi etiam fuit ortum os unum super dorsum magnum mihi inferens dolorem, & purgaui me ab humoribus grosis, & posui super ipsum resolutiuum, ita quod resolutum fuit ex maiori parte, & illud modicum quod remansit nõ impediuit me in aliquo in operationibus exercendis. Alex. Benedictus Historiæ corporis humani lib. 1. cap. vlt. sic scribit Vidimus in Creta vulnerato genu sagitta cornu nigrum rupi capræ capitis simillimum perdidisse materiaq; quæ in osis substantiam conuerti debuisset, in corneam naturam aeris afflatu facilè conuersam, continueq; gummi modo indurescentem. Amat. Lusitanus cent. 1. cur. 51. scribit. Natus est puer cum corniculo in capite, non dolebat, nec quicquam obnoxij ex eo percipiebat, grandior vero factus puer, cornu quoq; creuit, quod omninò deponendũ ex capite puer contendebat, & à parte efflagitabat, ob id quod pueri cornutum illum appellabant, accersito igitur Chirurgo plus iusto audace, primo partem superiorem præcidit, ex qua incisione puer nullam ferè dolorem sensit, Chirurgus uerò credens ita euenturum si radicitus corniculum resecuisset opus aggreditur sed infœlici successu breui enim, vel intra paucas horas puer obiit. Aristoteli quoque probatur nonnullis etiam senescentibus præsertim mulieribus etiam octuagesimo anno non sine dolore dentis exijsse, ergo cum ipsa inter ossa sint reponenda Gal. testimonio lib. de osibus ca. 5. ubi inter sophistas ait eos esse enumerandos qui dentes in osium albo non reponunt, dicendum erit osa in corpore de nouo generari posse. Ad hæc Gal. idem lib. de tumoribus. præt. nat. cap. 15. Satyriases, & satyriasmos uocat eminentias, extuberationesque osium quæ circa tempora fiunt; cum scilicet apparent in partibus temporum quædam ob osium eminentiæ: tabernacula itaque vocantur à similitudine Satyrorum, quibus utrinque cornua circa tempora nasci referunt, de quibus Plinius Natural. histor. libr. 7. capit. 2. meminit; preterea author est Arist. li. 2. de generat. animal. c. 4. dentes in tota uita accrescere, quemadmodum quotidiana masticatione

ciborum atterũtur, quod & Gal. 5. de comp. med. 5. loc. confessus fuit, & Auic. 7. 3. tract. 3. cap. 1 itaq; dentes ossa cum sint, ossa crescere posse etiam ultrà primos annos dicendum. Hæc omnia quamuis uera esse concedamus nihilominus superius firmatam multis authoritatibus veritatem non tollunt, ossa scilicet nec excrescere progrediente ætate, nec de nouo generari posse. Nam quò ad Abynzoaris historias spectat dicimus tumores illos, seu duras excrescentias ossa non fuisse, sed tumores prœduros à materia crassa ortos, quemadmodum excuratione liquido innotescit, ita, & tumores satyriasmos à Gal. uocatos nec ossium protubærationes esse, quod ipsemet in explatione vocum obsoletarum declarauit Hipp. inquiens, satyriases esse tumores prolixos circa aures durarum concretionum carnis in se ipsam conuolutę. Quo autem ad dentes spectat dicimus dentes nisi communissima appellatione ossa appellari posse, vnde Arist. 3. de natura animal. c. 9. tradidit dentes naturam ossium sequi, & non ossa esse, at sint ossa vel non admiranda tamen naturæ sagacis diligentia in eorum conseruatione pro tutanda hominis uita. Tumoresq; prænarrati ossa referentes uti non vulgares maxime suspiciẽdi. Sicut & illud quod Io. Baptista Mont. in suis Com. in 2. fen. 1. Auic. se obseruasse tradit inquiens. Vidimus in tabefactis, & consumptis ossa ipsa adeò manifestè nonnunquam maceratas diminuta exsiccataq; vt non apparerent eadem quæ prius Rhodeliti de dignosc. morb. cap. 18. Scribit se uidisse puerum in sua uicinia i quo ob humiditatis excessum omnium iuncturarum corporis facta fuit e luxatio, secutaq; est omnium ossium putrefactio. Hęc dum legerem veniebat in mentem historia quam recẽset Porphirius lib. 1. de abstinentia ab animalibus de Crateri Medici seruo, qui nouo quodam morbo captus fuit, ita ut carnes eius ossibus abscederent. Prætor Ruellem. Fernelius de abditis rerum causis lib. 2. cap. 9. se uidisse testatur in milite quodam ossa crurum, brachiorum, & fœmorum ex morbo prænimia humida materia tam mollia, ac flexibilia euasisse, vt ceræ modo facile sequerentur quocunq; torquerentur. Nec illud omittẽdum quod de luxatione ossis coccygis obseruatum est, dolores scilicet intolerabiles inferre ossiculum adeò paruum, ac ignobile, quod imę spinæ parti adiacet. Vrbis nostre mulier Martia nomine cum casue scala hanc partem contudisset adeò sæuo dolore correpta est ut per plures dies nec stare, nec sedere posset, quinimò nec se in cubili dimouere, sanata tamen est non sine labore. Amat. Lusitanus cent. 2. cur. 5. de re hac ita scriptum reliquit Ioannes Condella Anconitanus natus annos 27. inflãmatione cum ingenti dolore circa podicem laborabat, ex qua etiã febricitabat, & ita quęrebatur, ut remediorum applicationem omni-

nò

nõ pertimesceret, nec quicquam super eum locum admitteret, clauum enim aut spinam inibi infixam se habere clamabat. Ego uero causam vnde morbus oriri poterat perquirens, cum Gallis iter fecisse, ac eorum more equo succussatore equitasse respondit. Quo audito in mentem venit fortè fortuna huic coccygem os, quod communiter caudã dicunt plicatum, ac ferè confractum fuisse, apposito igitur maturante medicamẽto, ac disrupto phlegmone, & multo ex ea pure deposito, æger melius habuit, protinus igitur assistens Chyrurgus nostro consilio indicem digitum manus sinistræ per ægrotantis anum imisit, & ut prædixeramus coccygen malè affectum inueniens in suum locum dextera manu reduxit undè paucis diebus sanatus fuit. Coccygis malè affecti curationem Paulus lib. 6. cap. 98. tradit.

Corporis monstruosa crassities. Cap. II.

Onnullis ita corpus aliquando crassius redditum ex copia carnis, & pinguedinis mirum in modum obseruatũ est, ut illorum actiones manifestè lædantur; Qui uerò sic obæsus crassusuè, aut pinguis est ταχυσωματιστατος appositissimè à Græcis dicitur, idest crassissimi corporis homo, nonnunquam enim ad tãtam homo peruenire magnitudinẽ, atq; obesitatem solet, ut uix moueri quidem, nedum progredi valeat; Quemadmodum de Nicomacho Smyrnæo Gal. lib. de morb. diff. cap. 9. retulit, quem aiunt atuinæ morbo laborantem ab Aesculapio sanatum. Philippus ingrassia de tum. præter nat. tract. 1. cap. 1. ita scriptũ reliquit. Nonnullas mulieres interdum sic obæsas agnouimus ut digredi, atq; sine alicuius adminiculo à cubili uel terra surgere nequirent. Plurimos quoq; uiros ingredi sine molestia, nec sedem propter uẽtris molem contingere, quod Gal. 14. lib. meth. med. cap. 15. affirmauit, qñ imò nec respirare libere, aut cubantes dormire posse, aut gradus ascẽdere: veluti, & doctissimum philosophum, & Theologum magistrum Vitum à Matera demum euasisse, omnibusq; qui Neapoli proximis annis studuerunt compertum est; plurima si quidem ita affectis hominibus incommoda subsequi solent, uti docet Arabum Princeps 7. fen. 4. trac. 4. cap. 5. inquit enim quod pinguedo superflua est impediens corpus à motu, & deambulatione, & operatione, coarctãs uenas, coarctatione constringente eas, quare appellat spiritui uias suas, quamobrem extinguitur multoties, & similiter non peruenit ad cor spiraculum aeris, quare corrumpitur propter illud complexio spiritus, & sunt in timore, quod expellatur sanguis eorum iterum ad locum constrictum.

Quare fortasſis findetur uena ſubito ſciſsione perniciosa,& in huiuſmodi quidem diſpoſitione,quę eſt ante eam accidunt conſtrictio anhelitus , & pulſus cordis . Et iſti quidem expoſiti ſunt morti repentinæ. Et ad ſummum mors ſuper ultimatos in pinguedine feſtinat , & propriè illos qui impinguantur in prima ætate, ipſi enim minores habent venas,& conſtrictas,& ſunt expoſiti Apoplexie,& Paraliſi & pulſui cordis,& diarrbbęæ propter humiditatem ipſorum,& malitiæ anhelitus, & ſyncopi, & febribus malis , & non tolerant famem neq; ſitim , cauſa conſtrictionis mea tuum ſpiritus, & uehementiæ frigoris complexionis,& paucitatis sāguinis,& multitudinis phlegmatis.Et ſimiliter iſti non ſunt generantes,neq; producentes embrionem.Et ſperma ipſorū eſt paucum,quod ſcilicet cōcoctum ſit,ob caloris imbecillitatem,multum uero propter humiditatem eſſe poteſt , aquoſum nihilominus , & ſimiliter quæ de mulieribus ſunt pingues non concipiunt,& cum concipiunt,& earū appetitus(naturalis uidelicet)eſt debilis . Hæc habet de obæſis quidem Princeps , incommoda præpinguentiam cornorum enumerans,ex quibus etiam nonnulla legere eſt.2.aff.com.44. & 2. artis med.tex.55.& 2.de ſympt.4.à Gal.deſcripta & ab Hipp. 1.aff.46. & lib.de aere,locis,& acquis a Raſis.14.cont.& ab Ariſt.& Auic. P. de generat.animal.18. Scribit Gabriel Fallopius lib. de Decoratione c. 7.ſe uidiſſe in homine præpingui ita coriū incraſſatum, ut ſenſum amiſerit ratione nimię impactionis neruorum.Legimus apud Aetheneum lib.2.Dipnoſoph:Dionyſium Heracleotarū Tyrannum præpinguem,& maximè obæſum,ſapore ita profundo detentum fuiſſe , vt niſi acubus pungeretur non excitaretur , quas conſilio medicorum pro corporis obęſitate,longitudine diuerſas in in hunc uſum ſibi parauerat. Mirandum ſanè quod Plinius li.11.natural.hiſt.c.37.tradidit ui hunc modū. Pleriſq; aīalium eſt pinguedo ſine ſenſu,quam ob cauſam ſues ſpirātes a muribus tradunt arroſas . Quin & L. Apronij Conſularis uiri filio detractos adipes,leuatumq; corpus immobili onere.Tutius curatum tradit Ioannes Vaſæus in Chron.Hiſpaniorum ſanctium Hiſpaniæ Regem Ranimiri filium,& Ordonij tertii patrem,qui a molæ ſaginę , qua prægrauabatur Craſsus cognominatus eſt,hic tantæ pinguedinis impatiens,cum ad eam leuandem nihil intentatum reliquiſſet; Ex conſilio Garſiæ Regis Nauaræ ad Abderamenem Miramolinum,& Cordubæ Regem facta cum eo pace profectus , atque honorificè ſuſceptus inter experimenta Medicorum, quorum erat apud Abderamenem magna turba virtute cuiuſdam herbę curatus eſt. Vidimus Iuuenem Anglum qui paſsim per Italiam circumferebatur , nec niſi ſoluta pacta pecunia ſe conſpici patiebatur cuius Iconem ipſius corpus nudum referen-

ferentem habet Serenissimus Mantuæ & Montisferrati Princeps Dominus meus monstruosæ profecto crassitiei & pinguedinis.

Mirabiles carneæ excrescentiæ. Cap. III.

MIræ aliquando cõtingunt in corpore nostro carnis excrescentiæ, quarum historias hic adnotare decens est. Memini me uidisse curatam mulierem cui in supremo uuluę labro carnea excrescentia super orta erat, eam, quo minus coiret impedientem, hanc Paulus lib. 6. c. 70. Nympham uocat, sicuti Cercosim appellat carnis ab uteri ore propaginẽ, quæ muliebre pudendũ replet, & foras caudæ modo procidit. & Hipp. columnam dicit lib. de nat. muliebri, inquiens; Si in pudendis graueolentia fuerit & κίων ἐγγένηται idest columna innascatur, & dolor affligat, dolorem quidem sedabit apij semen ieiunè in uino datum, graueolentiam uerò anisum eodem modo datum, columnam uerò abscindere oportet: Scribit Albucasis lib. 2. ca. 71. quod caro nascitur in orificio matricis; aliquando donec impleat ipsum, & fortasse egreditur ad exteriora secundum similitudinem caudæ, & propter illud quidam primi nominant ægritudinem caudatam, & quandoque magnificatur in quibusdam mulieribus adeò donec expanditur sicut in uiris, & præuenit usque ad coitum. Beniuenius lib. de abd. morb. ca. capitul. 13. ita scribit. Mulieri cui nomen Oliua struma coxę innata multos annos miserabiliter eam vexauit, ad tantam enim magnitudinem excreuerat, ut occuparet coxam non solum ipsam, sed & crus, ita ut ambulare non posset, & per quinquennium in lecto iaceret: Illam ego curare aggressus sum, uinculo diligans eam in parte qua coxa pendebat, quo loco crassitudo palmo plenior erat, singulisque diebus uinculum ipsum arctius nectendo mediam partem receui, candentique ferro quod superfluerat abstuli, & idoneis medicamentis procedens ad sanitatem reduxi, tanta autem fuit præcisè carnis moles ut pondus sexaginta librarum excederet. Langius Epist. 43. scribit se stumam, haud multò minoris ponderis Ambergæ superioris Palatinatus Metropoli circa genu Michaelis auri fabri concreuisse obseruasse; Ipsum tamen, Beniueniumq; perperam hasce carnes excrescentias strumas appellare arbitros, cum struma longè diuersum tumoris genus sit, contentum in proprio folliculo seu membrana, hę uerò carnes nullo inuolucro membranoso circumuestiuntur, vt uidere est ex historia quam describit Lusitanus cent. 5. cur. 88.

cuius-

cuiusdam mulieris quam uidit in Hospitali Pisaurensi, quæ habebat carnosam excrescentiam ab inguinibus nascentem pondere ferè 25. librarum, quę cum obijsset, & prominentem carnositatem illam chirurgi per medium dissecuissent, inuenerunt nihil in se continere, sed totam esse carneam substantiam albam, & pituitosam, vberis carnē præ se ferentem, huic autem mulieri hepar, & lien malè affecti erant, vnde pituitoso nutrimento in corpore redundante uitio membrorum naturalium carneam illam substantiam creuisse credēdum. Hasce carneas moles, nec minus ad Nattas ita à Barbaro latinis, seu Naptas tumoris genus reducendas esse crediderim, quamuis Nicolus se.7.tract.5.su.2.cap.69. Naptam esse dixerit tumorem carnosum mollem, & Argelata lib.2.tract.15.cap.2.dixit & ipse esse apostema magnum carnosum & molle. Nos Brunus lib. Chirurgiæ magnæ cap.8.& Theodoricus lib.3.cap.31.Guido tract.2.doc.4.cap.4.Bertapalea 1.de apost.cap.2.& Tagaultius lib.1.cap.2.& 13.insecuti sunt; vocant autem carnem hāc Natam, eo quod natiuæ carni similis sit, hunc affectum sub nomine glādularum magnarum Rasis.7.ad Alm.14.complexus est, & Halij Abbas.8.The.cap.11.ad melonis magnitudinem prouenire dixit, Guido vero loco citato cucurbitæ & melonis quantitatem aliquando ęquare docuit. Sed cum Natas propriùm foliculum habere experimento comptum sit in quo uariæ materiæ contineri solent, vt plurimum autem seuo similem materiam habent, alias à carneis simplicibus excrescentijs esse non est ambigendū. Brunus, & Theodoricus locis citatis tradunt historiam cuiusdam, qui habebat Natam. 7. librarum pondere, qui a quodam Chyrurgo exquisite curatus fuit, & Nicolus loco dicto se vidisse scribit famulam quandam prioris ex cuius Napta (ut eius verbo utar) Mag. Iacobus de Pirato extraxit materiam ponderantē plusquam sex libras. Hæ itaq; natæ reducendæ sunt ad tumores illos qui ut Gal. scribit lib. de tum. pręter nat. c. 4. inter duas tunicas, uel sub certis membranis humidam substantiam liquidam continent lutum, olei amurcam, uini fœcem, urinam, stercus, balneis surditiem, mellem, pultem, seuum, ue pręserferentem, vel solida corpora, veluti ungues, pilos, lapides, ossa, Tophaceam substantiam, arenas ligna, carbones, testas, grumos, & tanquam sulphuris ramenta inter quos etiam Brōchocele idest pendulus gutturis tumor, vulgo Boccium, ob Boccij vasis similitudinem dicunt. Carneam excrescentiam ingentem coxæ alligatā in Monacha Diui Ioannis Mantuæ obseruauimus. Miræ pariter sunt carneæ excrescentię in gingiuis aliquando adnotatæ. Petrus Bayrus in sua pract. lib.6.cap.vlt. ita scribit. Dum essem in Sabaudia cum Illustrissimo Duce Carolo secūdo in loco Annesiaci fui uocatus in domo

Pa-

Pachelti apothecarij qui habebat vxorem satis antiquam, qui habebat inferiores crassiores digito, excreuerat enim carnositas multum deformis, quo autem ingenio eam sanauerit ibidem uidere est. Huius affectionis Albucasis meminit lib. 2. cap. 28. in hunc modum. Multoties nascitur supra gingiuam caro addita, quam antiqui nominant Abulus, oportet ergo ut suspendas eam cum uncino, aut teneas ipsam cum forcipibus, & incidas ipsam apud radicem suam, & dimittas saniem currere, aut sanguinem deinde pone super locum Tegi tritum, aut alios pulueres stipticos exsiccatiuos, quod si redit illa caro post curationē, (nam multoties redit) tùnc incide eam secundo, & cauteriza ipsam, namq; non redit post cauterium; Ad hæc facere uidentur, quæ Hipp. scripta reliquit lib. 7. de morb. popul. in Cardia Metrodori filio ex dentium dolore corruptio maxillę, & gingiuarum uehemens carnis excrescentia. Scripsit quoq; Lusit. cent. 4. cur. 31. uesicam nigram natam suprà dentem nascentem prioricam antea extirpato quod tanquam rarò contingentem hoc loco adnotare libet. Non solum autem huiusmodi carneæ excrescentiæ in partibus corporis nostri externis, uerum etiam internis, aliquando gigni posse experimento comprobatum est, ut enim interim omittamus caruncula in membri naturalis canali exorientes, urineq; fluxum prohibentes, non ne testatus est Albucasis lib. 1. tract. 13. cap. 9. quod pariter confirmat Nicolus s. 5. c. 2. & rt. 3. in meatu uesicę tellis oriri carneam excrescentiam, quæ illam obturādo insanabilis Ictericiæ est causa. Vesalius 1. lib. fab. hum. cap. 5. scribit in nobiliss. ac doctiss. uiri cordis ventriculo sinistro glandulosæ, sed subnigricantis carnis libras propemodum duas reperijsse, corde instar uteri, ad eius carnis molem extenso homine ante mortem habitu ut cumq; melancholico, & admodum uigili, & pulsu prædito miris sanè modis inæquali, & uario, quiq; arteriæ contractionem manifestè ostendebat, ita enim multis mensibus ante mortem (cum tamen alioquin ueluti sanus ambularet) pulsus, aut arteria potius contrahi uisa fuit, ut trium, aut quatuor pulsationum ictuum uè interuallo contracta maneret, uelutq; ex pulsionem moliretur, imò postremis uitæ septimanis, ex nouem ictuum interuallo tres tantum, aut duæ dilatationes arteriæ tactui subindè occurrēt. Beniuenius cap. 35. scribit quod mulieri Clara nomine quę cordis dolore laborauerat mortuæ corpore inciso frustulam nigrioris carnis in sinistro cordis uentriculo supra arteriam quod mespili formam haberet adinuentum. Fernelius de partium sympt. lib. 6. cap. 1. tradit se mulierem uidisse grauidam cui tuberculo duro, eoq; ingenti, ita os uentriculi obturabatur, vt quicquid indebatur, attracto uentriculo ore, mox temearet, atque redderetur

sic

ſic aſtantium omnium iudicio nihil cibi, potuſuè bimeſtri, vel conatu maximo ea uorauit, tandem morbo, diſipientia, febriq; confecta deceſſit edito partu, quem uitæ ſuperſtite reliquit. In nauibus polypos prę longos nos uidimus, & alii adnotarunt ita ut extra mares prominerent aliquando inſigni extuberantia.

Vulnerum mirabiles ſanationes. Cap. IIII.

Obilisſimas quaſdam corporis noſtri partes eſſe, quæ ſi vulnere vel ulcere, tumoreuè præternaturali afficiant hominem ad exitium perducant Medicis omnibus receptum eſt. Miræ tamen non deſunt earum ſanationes vel ſaltem mali diuturniores cum uita tolerantiæ, ſicuti pariter mirari maximè contingit, alios læuiſsimis vulneribus tentatos facile admodum mortem oppetere, quare inſtituto noſtro quamplurimum conſentaneum eſſe cenſemus, vulnera tumores, vlceraque admirabilia hoc capite complecti. Hipp. ſanè aff. 18. 6. lib. docuit, quod ſi veſica præcidatur, aut cerebrum, aut cor, aut præcordia, aut aliquod ex tenuioribus inteſtinis, aut uentriculus, aut Iecur, lætale eſſe. Idemq; etiam propemodum lib. 1. de morbis reperit Nihilominus experientia rerum magiſtra id non ſemper uerum eſſe manifeſtum fecit. Cerebri namq; uulnera cum eiuſdem ſubſtantię deperditione, vel ad illius ventriculos penetrantia inſanabilia eſſe dubio procul omnes affirmãt: Gal. tamen in com. præcitati aff. tradit ſe uidiſſe vlnus cerebri effatu dignum in adoleſcentulo quodam Smyrnię Ioniæ ſub Præceptore Pelope ſanatum quod pariter 8. de Hipp. & Plat. placitis recenſet, inquiens eum vulnus recepiſſe in alterum tantum uentriculum cerebri anteriorem, namq; ſi vulnus utriſque ventriculis illatum fuiſſet adoleſcens utique nullo modo euadere potuiſset. Inter poſteriores Nicolaus Maſſa tomo 2. Epiſt. 11. Epiſt. hæc ſcripta reliquit. Ego teſtor Deum, & quamplurimi homines, qui adhuc uiuunt teſtes ſunt me plurimos vulneratos in capite cum inciſione paniculorum & inſignis cerebri ſubſtantię ſanaſſe arte, & remediis medicinalibus, & non ſolum vulneratos enſe, ſed fractos tum à rebus frangentibus, tum à caſu ex alto, ita ut non ſolum uulnus fuerit in myningis, ſed laceratio in ſubſtãtia cerebri cum deperditione, & conquaſsatione non modicę cerebri quantitatis, inter quos uiuit adhuc clarisſimus Paulus Raymondus vir nobilis Venetus, qui percuſſus cum enſe in capite in parte poſteriori prope ſuturam Laudæ fuit, cum inciſione oſſis, velaminum, & ſubſtantiæ cerebri, uulnus uerò erat duorum digitorum longitudinis

profundum, ad trium digitorum crassitudinem, pars ossis incisa ex toto separata erat à reliqua parte cranei, cui superuenerunt accidentia omnia futuram mortem enunciantia, qui tandem Dei omnipotentis auxilio mentem meam illuminantis, & arte, & remedijs medicinalibus sanitati restitutus fuit, testes sunt in primis non pauci Vrbis huius Medici, ac etiam tota nobilium, ac Ciuium multitudo. Sanitati etiam restitutus est mea opera magnificus Iuuenis Marcus Goro, qui cum parte acuta cuiusdam hastilis ab una parte præseferentis securim, & ab alia mucronem, seu pugilli acuti formam, quam Alobardam vocant uulneratus est, & facta fuit fractura non solum ossis cranei, sed paniculorum, & cerebri substantiæ, usque ad os basilare, quod attestabatur radius argenteus in uulnere positus, qui descendebat vsque ad os basilare, ita ut sentiretur percussio facta à radio super osse basilare, hic præter cætera alia accidentia per decem, & octo dies mutus fuit, rogatus ergo à quampluribus Senatoribus accessi, cumque uidissem ossis fracturam insignem satis ad dimidij digiti auricularis longitudinem, & ad crassitiem latitudinis eiusdem, sciscitassemque à Medicis illis, qui medellam præstiterant de illa parte ossio ubi erat fractura, qui nullum os ab ipsis uisum fuisse asseruerent, causam fuisse amissæ uocis cogitaui, partem illam ossis in cerebro fixam, & accepto instrumento Chirurgici cuiusdam, qui ei in medendo deseruiebat os ex uulnere extraxi, & immediate cœpit loqui, & dixit ad Dei laudem sum sanus, qui non fuit sine Medicorum omnium qui interfuerunt & nobilium Senatorum, atque adstantium maximo applausu, & admiratione; Hic tandem ex malo cibi regimine, nam cum esset Iuuenis insolens, & incontinens una die uoluit ouatarticam, quam uulgares Cauiarum uocant comedere, incidit in omnia accidentia, quæ futuram, & certam mortem significabant, tandem Dei benedicti auxilio, & medica arte & præsidijs sanatus, qui uiuit, & nunc Nobili superuenerunt accidentia Epileptica ex retentione saniei super os cranei basilare, neque alio ingenio ulcus fistulosum potuit curari, nisi facta argentea canula ad unius digiti longitudinem, ut ulcus continuè apertum remaneret, & sic bis, & ter etiam à sanie expurgabatur, scilicet accepta parte inferiore nasi in manibus, & stricta, atque anhelitu contento, & aliquo conamine facto sanies ex ulcere in summitate capitis egrediebatur ad quantitatem sæpissimè dimidij corticis oui Gallinacei, & plus, qua egressa imponi uidebam mel rosaceum dilutum cum duabus partibus aquę ardentis ex uino per distillationem factę, quam

aquam vitæ uocant, suprà quam canulam argenteam ceratum de Betonica apponi iussi, quam canulam per annum, & amplius in vulnus detinuit, sicq; ulcere sensim mundificato partes coaluerunt, & facta cicatrice euasit; Alphonsus quoq; Bononiensis qui percussus fuit cum ense in parte sinistra capitis inter suturam sagittalem, & mendosam, cū incisione non solum ossis, & membranarum, sed etiam insignis quantitatis substantiæ cerebri, etenim vulnus erat ad longitudinem vnius digiti cum dimidio, ita ut manifestè substantia cerebri incisi conspiciebatur, & digito tangebatur, cui superuenerunt accidentia omnia mala, mortem, & interitum attestantia, ut est febris, rigores, paralesis lateris appositi, alienationes continuæ, qui tandem Domino auxiliante euasit, nostra rationali administratione regiminis, & medicinalium medicamētorum. Vir fortis, & strenuus Theodorus Bua equitum ductor, qui præter quod vulnus à quo sinistra manus abscissa, & separata fuerat, quoniam sola cutis inferior eam detinuit ne humi caderet, quæ tuta fuit, & ex applicatis medicamentis coaluerūt partes, & sanitati restituta fuit, motum tamen amisit, uulneratus etiam fuit in capite cum ense quatuor magnis uulneribus, cum incisione ossis, & substantiæ cerebri horrenda erant uulnera uisu, nam cum essent quatuor secundū diuersos incessus, & ubique substantia cerebri appareret lacerata, sine spe omnes eramus, & eo magis quoniam superuenerunt à primis illis diebus rigores ingentes, qui non semel, sed pluries unica die hominē inuadebant, febrisq; ardens erat, ariditas linguæ, labiorum uulneris depressio, & resolutio ferè vniuersalis, & quod à uulnere emanabat, uirulentum, & fœtidum erat per plures menses laborauit molestatus à diuersis accidentibus, & præsertim epilepsia, & tandem ab omnibus malis euasit, non sine maximo stupore totius Ciuitatis. Prȩterea in Vico Sanctæ Mariæ Formosæ Iuuenis 22. annorum, qui ex maxima contusione cranei uirga auri ponderosa à uiro fortè facta cum ruptura non solum cranei, sed & meningum, & substantiæ cerebri contusione spacio duorum mensium euasit. Famulus etiam D. Pasqualini Missochȩ vulneratus in capite in parte anteriori sub sutura coronali versus frōtem vulnere vnius digiti longitudinis, quod vulnus nullis medicinis applicitis potuit sanari, sed semper sanies ab eo egrediebatur, prȩsertim si strictis naribus, & anhelitu retento conatum faceret, quȩ sanies per plures menses permansit, tandem post multos menses frustum ossis longitudinis dimidij digiti egressum est, post cuius egressum uuln. sanitati restitutum est. Possem quamplurimos alios mirabiles casus cū incisione, & laceratione substantiæ cerebri sanatos enumerare, sed hi satis sunt, & scias vulneratos cum incisione profundatione, & de-

per-

perditione cerebri, sæpè à me sanatos fuisse. Hactenus Massa. Habet hæc Bertapalea de fractura cranei. cap. 5. Et semel habui unum rusticum cui erat remota pars medullaris cerebri, qui est sanatus. Nicolus se. 7. tract. 4. sum. 2. cap. 91. scribit hominem uulneratum in capite cũ ense profundato uulnere usq; ad substantiam cerebri super uerticem ab anteriore parte frontis, usq; ad medium capitis, qui sequenti die post vulnerationé incurrit paralisim vniuersalem, & emittebat superfluitatem primæ, & secunde digestionis insensibiliter, & stetit sex diebus quod non comedit, bibit tamen aquam frigidam cum sirupo rosarum, & 6. die petiit cibum, & cibatus fuit, & postea regulariter rectus euasit. Et uidi etiam quendam vulneratum cum esse pluribus ictibus in capite suo omnibus cum fractura cranei usq; ad paniculos cũ multa emissione ossis, & cum hoc amputata fuit ei manus sinistra cũ multa effusione sanguinis, & remansit velut mortuus pluribus horis capite discoperto, & erat sine sensu, & motu, & delatus fuit ad Ecclesiã ut sepeliretur & cœpit sentire, & moueri, & curatus postea euasit. Brasauolus in com. aff. superius adducti hec literarum mandauit monumentis. Nos in cerebro vulnerati mira uidimus; in uno qui magnificis Valengis inseruiebat tanta cerebri substantię quãtitas exiuit quãtum est paruum Gallinæ ouum, tamen euasit, ut deinceps probè loqui non potuit, & per triennium ineptus, & ferè stupidus superuixit. Aliũ uidimus ex Corsica militem, cui ferè dimidium capitis cum sua cerebri portione ablatum est; conualuit, sed nihil recordabatur, loqui non poterat, & erat adeò insensatus, ut nihil uel intelligeret, uel refere sciret, illa sola comedebat quæ in os ponebantur, totam se constercorabat, & comingebat, a consociis in Corsicam ductus est, an illo peruenerit ignoramus. Carpus in suo tract. aureo de fractura cranei inquit. Quod contingat cerebrum lędi & sanari tenet Conciliator deff. 181. & si aliqui tenent contrarium hoc est quia pauca uiderunt, & minus credunt; Credo ego mihi ipsi, & fateor quod uidi usq; ad hunc diem, sex homines, a quibus notabilis quantitas medullæ cerebri exiuit, & sanati sunt, de quibus aliqui eorum maxime duo passi sunt paralisim unius lateris, tamen uixerunt per duos annos, de quibus tres uidi, & curaui in terra Carpi etiam dum essem satis iuuenis, & pro ætate non fui deceptus, & habui fideles, & peritos Phisicos in societate à quibus in prima, vel secunda uisitatione ego extraxi à labiis uulnerum magnã cerebri partem quę ex se exierat craneum. Et unum uidi in Ciuitate Pistori; quem curabat quidam Angelus hæbreus satis expertus Chirurgicus, & sanatus est. Et duos uidi, quos ego curaui Bononiæ unus fuit quidam D. Vincentius Ragacia, alter fuit D. Paulus nepos Cardi

nalis Histrigoniensis, & ad istum habui multos nobilissimos testes, & doctos, cui extraxi in prima uisitatione aliquam portionem cerebri, deinde in 13. die exiuit alia notabilis portio, & tandem usque ad sexagesimam deuenit diem sine aliquo malo accidenti, & tale foramen in cerebro erat ualde profundum, quia causa fuerat cuspis unius ronchæ, & remansit tale frustum perpendiculariter in cerebro per diem, & erat longitudinis quatuor digitorum, quod tenaculis magno labore extraxi, quia uix poterat uideri, & capi, & in eodem foramine tenui tentam per quinquaginta dies uel circa, quia semper emanabat humiditas aquosa, & multa, tamen tùnc ad nihilum deducta fuit ipsa humiditas, & tunc extraxi tentam, quæ erat canulata, & tentaui consolidare uulnus, & sic circa sexagesimum diem ob materiam in cerebro contentam superuenit magnus paroxismus Epilepsiæ cum maximo omnium membrorum tremore, & rigore. Hoc ego uidens iussi ipsum pedibus eleuari, & capite deprimi, & cum stilo paulatim aperui foramen illud prædictum sub craneo, in quo inueni magnam quantitatem materiæ aquosæ colore lacteo coloratæ, qua euacuata statim cessauit Epilepsia, & rediit in bonum intellectum, hoc uidens iterum imposui canulam, & cum letionibus syringabam taliter quod exsiccaui totaliter illam humiditatem, & sanitati restitutus est. Qui postea uixit multo tempore, & ascendit ad apicem Episcopatus. Et Deum testor quod ipse iurabat, quod ipse semper etiam à principio læsionis habebat coitum cum quadam ancilla domus, & si non singulis diebus, alternis tamen, & quod bibebat tres phialas, aut quatuor maluatici singulis diebus à principio læsionis, ex hoc credo ego istum sanatum fuisse nutu Dei. Et etiam iuro quod unus illorum prædictorum quos sanaui in terra Carpi, cuius nomen erat Rumpha, & erat uillicus, comedit tempore quo alterius se habebat singulis noctibus carnem salsam in magna quantitate cum pane, & melle, nam hic tempore noctis clàm surgebat, & capiebat carnes salsas non lotas, nec à sale expurgatas, & sub prunis coquebat eas, & habebat magnam mellis quantitatem, sub lecto, & sic nemine sciente triumphabat, & sic fuit in ueritate. Hæc dixi ut contradicerem opinosis, qui non credunt cerebrum posse sanari, quos rogo ut uelint dictis nostris acquiescere, quia ego cognosco & cerebrum, & saniem, & alias medullas. Hactenus Carpus cuius sententiam Franciscus Arcæus de curat. uuln. lib. 1. cap. 6. pluribus exemplis adductis confirmat quorum primum tale est. Cum in Oppido Llerena Bethicæ prouinciæ quadrimus puer no-

bis curandus fuisset oblatus, quem lignea porta e fenestra decidens
grauissimè percusserat, secundam eam, quæ coronalis commissu-
ra dicitur, ex quo ictu utrumque os, atque etiam membrana rupta
est atque etiam cerebri pars ter per totum curationis spatium emis-
sa est, sanatus tamen est puer citrà uulneris manifestationem, & sine
ulla ossium iactura, neque ultra uigesimum diem delata est curatio
Apud Vrbem Xeres Pacensis dioceseos, familiaris quidam Ioannis
Bazzani, qui uulnus gladio in capite acceperat, ex quo uulnere mem-
branis ruptis tantum cerebri decessit quantum duo tritici grana
sunt, successit citissima paralisis, & alterius corporis partis, &
linguæ impedimentum, qua usque ad quartum mensem laborauit, ex
qua tamen affectione postquam ex uulnere sanatus est melius etiam
in dies habere cœpit. Puer quidam decem annos natus, muli cal-
ce percussus in fronte, ut ferreæ soleæ margine ossa etiam compri-
merentur, huic per continuos sex dies de cerebro quantum lens est
singulis curationibus deperiit, atque hinc nihil mali præter uulnus
est consecutum. Alter ex Oppido Fuentis de Leon appellato erat,
qui telo obtuso ex balista iacto petitus, & capillos, & ossa, & car-
nem super cerebrum coacta habebat prima autem, secunda, atque
tertia cura hæc omnia extracta à Nobis sunt, pulsatione enim ipsa
paulatim expellebantur, una uero & cerebri pars prodibat commi-
sta in quo rem nobis non negligendam animaduerti, id autem fuit
quod duodecimo die molle quidam, & candidum excrescere intus
cœpit instar adipis, quod sequenti curatione ita exuberauerat ut su-
pra carnem omnem emineret, nos autem hermodactilorum pulue-
rem iniecimus, eo modo reductum & concoctum iri arbitrati, cum
autem tertia curatione supra cutim etiam nimium excesisse de-
præhendissemus, ferro rem agere consilium fuit, igitur forcipe qua-
tenus craneum æquabat resecuimus, id autem quod resectum est
nucem iuglandem magnitudine superabat; nihil uerò neque sangui-
nis, neque alterius rei secutum, postera uerò die nihil apparebat,
sed plana omnia, bonoque colore constabant, sanatus igitur hic ho-
mo est, sed tamen quoad uixit morbo comitiali laborauit, cuius prima
accessio fuit die. 7. & dum curaretur alteram, & tertiam passus est
accessionem, superuixit autem usque ad quartum, & trigesimum an-
num. Alterum autem curauerimus in oppido Llerena Marchionis de
Falcis, qui eam prouinciam administrabat famulum hunc alius ex do-
mesticis quidã æreo petierat cãdelabro in coronali ossis parte, oĩs aũt
ea ossis pars, qua vulnus accepit comminuta, atq; sup cerebrũ fuerat
uehe-

uehementer coacta, opus itaq; fuit 2. 3. & 4. curatione ea omnia ossa extrahere quæ loco mota cerebrum grauiter præmebāt, maxime quæ ex inferiori tabula erant, cerebri substantiam continentes pelliculas ruperant, ex quibus duo ossa ita magna erant, ut per vulneris hiatum magna cum difficultate erui potuerint; ab his autem pelliculæ, & cerebrum ipsum uitiata fuerant, quamobrem singulis curationibus à 2. ad quintam vsq; ternæ, quaterneq; ex cerebri substātia portiones, eæque non exiguæ decesserunt. Interfuit autem dum curaremus Benedictus Arias Montanus Theologus Nostras qui apud nos eo tempore chirurgiam artis potius quàm operis causa docebatur, quinq; ergo continuis diebus ossa, & cerebri partes prodierunt, quæ pulsatione ipsa pellebantur, atq; hic Iuuenis grauibus symptomatibus affectus est, dum curaretur, nam dextro latere conuulsionem, sinistro uero paralisim, atque regium etiam passus est morbum, hæc autem omnia 11. die aggressa ad uigesimum vsq; cum summo etiam fastidio durauere, post hęc melius habere cœpit, tandem diuina ope incolumis euasit. Dum Nos Llerenę quod oppidum inter Bethicam, & Lusitaniam est, publico Populi stipendio chyrurgiam, & sacræ Inquisitionis Magistratus honesta mercede exerceremus, admirandum periculum accidit apud oppidum Valuordæ decem milliaribus Llerena distans, quod hic reffere decreuimus. Quod huius hominis restituti historiam nemo audire potest quin Deo authore, atq; unico humanæ salutis præsidi gratuletur. Ea uero res sic se habet. Dum operarii quidam pręgrandes lapides machinis, & arte in turrem, quæ tùnc ædificabatur tollerent (pductum autem iam opus erat, & templum cui hærebat altitudine superabat) vnus ex lapidibus decidens, quęndam eorum, qui machinam voluebat, in capite plenè percussit qua sagittalis commissura est, is autem subito corruit, simulq; cum lapide terram attigit, erat autem lapis cubitali latitudine, & longitudine; duodecim uero digitorum altitudine, & pondere quatuor, & uiginti librarum, iacuit autem homo in eodem loco per horę dimidium nihil omninò sentiens, indè autem pro mortuo penè, ut intrà horam saltem expiraturo domum est sublatus, hic cerebri commotionem passus, tres integros dies non solum sermonis, sed motus etiam expers, mouebatur autem ab astantibus, non secus ac si mortuus fuisset magna autem osium pars depressa cerebro incubuerant, sanguis uerò oculis, atque auribus eruperat, caput autem ipsum, & collum tumidum, atq; atro colore conspiciebatur post octauam autem diem spōte sua apertum est caput à sincipite, atq; ab occipite, & ex altero etiam latere maturuerat enim iam apostema, nos igitur ossa in locum suum restituimus, membranæ autem inflamma-

mationém passæ sunt 3. die locutus est imperfectè tamen, & ut commo tę mentis homines solent, apertis oculis, imò & patentibus epilepticorum more erat: sed nihil omninò uidebat, neque cernere cœpit usque ad uigesimum diem in diesq; etiam uisu proficiebat, secundo uero post mense rectè iam cernere ut sanus cum esset, potuit cum ulnus iã sanatum fuisset nam ad uigesimam quintam plurima ossa remissa sunt, statim autem e lecto surexit, tametsi rectè tunc ingredi non ualebat, atq; ita diuina magis, quam humana ope sanatus est, euasit aut pætis, & transuersa tuentibus oculis, qui etiam curatione procedente quarto mense restituti sunt, rectèq; intuebatur, uiuit hic adhuc, uxoremq; duxit, nam iuuenis tunc erat oculos uerò alijs auxiliis restituimus. Fernelius lib. 5. de partium morbis, & sympt. cap. 2. scribit quandam vidi, ictu adeò uehementi ac ualido concidisse, ut sanguis ex oculis, auribus, & naribus, & ex ore manaret, hic tantus mentis, sensuumq; stupor inuasit, ut calua pertusa, ac deinde obductą fuerit, omneq; remedij genus sine sensu inductum, sitq; is tertio mense restitutus, immemor omnium quæ obtigerant. Cornelius Gemma lib. 1. Cosmocrit. c. 6. habet. Sic in uulneribus cerebri fragmento caluę ad mollem usque meniagem per duram prorsus adacto, nonnulloque ipsius substantiæ apparente effluuio nuper e populo quidam nobis manus admouentibus est restitutus. Habemus etiam à Ioanne de Vigo lib. 3. tract. 1. c. 5. huiusmodi historiam Tempore nostro in Vrbe Romana anno 2. S. D. D. N. Iulij Liguris Papę 2. cuiusdam incliti Comitis illustrissimi Ducis Vrbinatis curam assumpsimus qui dum per pontem S. Angeli equitaret ex equo in terram cecidit, ex quo casu magnam in capite percussionem suscepit super lapide marmoreo, & quod peius fuit imediate equus addédo afflictionem afflicto suo capite percusionem magnam in Comitis P. capite reiterauit, Ita quod ambabus percusionibus homo ille in terram prostratus remausit, absque aliqua motione, ac si quasi mortuus fuisset, A popleticus statim factus fuit, à naribus quoq; & auribus sanguinem purgabat, caput insuper totum tumuit tumefactione magna, oculi deinde palpebrę tumuerunt cum liuiditate propter sanguinis effusionem, quamobrem multi medicorum Romanorũ Curię, Chirurgorumque ad hanc curationem vocati fuerunt, qui omnes cum pulsum patientis tetigissent, pronostico tantummodo in manibus Præsbiterorum reliquerunt, ego autem ad curationem uocat[9] præmissa protestatione de eius periculo hominem curari. Franciscus Valeriola lib. 5. suarum obseruationum. 9. obseruatione describit historiam Sutoris Auenione agentis in capite graui uulnere percussi eum cranei fractura usque ad duram meningem pertingente, qui reso
lutione

lutione simul, & conuulsione post septimum diem correptus, & sine uoce mutus dies totos septem permansit, & tandem magno labore nulla derelicta labe curatus est. & lib.6. obser.4. alteram talem tradit, cuius quoq; meminit in com. in lib. de cau. sympt. cap.2. Famulus patris mei Antonius nomine Belga ex casu ab alto, cum saturnalibus festis uino onustus se in fenestras sublimes domus contulisset, uino soporatus cadit in viam publicam defracta uniuersim propè caluaria tota, pro mortuo habitus sine sensu, sine uoce, stertens, & moribundus dies totos septem manet; curatur tamen ingenti studio, & magno labore. Ex adductis exemplis satis constare existimo magna capitis vulnera non semper mortem adfere, & si læthalia semper sint idest quemadmodum Gal. interpretatur lib.5. aff. com.2. periculosa, & crebrò interitum adfere solita quamquàm admiratione minimè careant si quandoq; sanatur sicuti, & mirari maxime subiit, multoties ex læuissimis capitis vulneribus subsequi mortem quod tamen non sine ratione euenire censendú: nam & si læuia vulnera in soluta parte videantur, nihilominus malum alibi latens neci ægrotantem tradere solet, si quidem in parte capitis percussa nulla ossis fractura fieri contingit, & nihilominus partem sibi oppositam, quę ipsi mediantibus suturis coniungitur percussione communicata maximè oblædi, membranis, & venulis quæ ossa in suturarum loco intermediant contusis, ita ut successu temporis putrefiant; omne enim contusum putrefieri necesse est, unde pessima ne dum praua accidentia superueniant, quinimo & sæpè sæpius mors ipsa. Quod ter se obseruasse scribit Carpus cap.1. lib. de fract. cranei in actu practico capita incidendo, ad hæc accidit non semel capite una in parte percusso in altera craneum disrumpi, quemadmodum testatur Celsus lib.8. cap.4. & Hip. lib. de capitis uulneribus ita scribens; frangitur caluaria sub uulnere alia parte, quam ubi plaga est, & os nudatum, qđ pariter affirmat Soranus, & Nicolus ser.7. sum.2. tract.4. cap.1. exemplo hoc adducto pariter confirmat. Ego vidi in filio Masi Flunamolli, qui cum percussus fuisset in dextro tempore, & facta sectione conuenienti non fuit repertum craneum in aliquo læsum, in uigesimo autem die superuenit ei rigor, & secuta est febris, tum pater iussit imponi emplastrum capitale, & in die. 23. apparuit liuedo in opposito tempore, & mortificata est ibi caro, & facta amotione illius carnis repertũ est craneum fractum, & tandem mortuus est. Gentilis exponens tractatú Auic. de fractura cranei. 3. fen. 4. tract. 3. ca.1. scribit se similem casum habuisse, à Chirurgo fide digno, & Ioannes de Vigo se idem uidisse testatum reliquit; Ex posterioribus Falopius in com. in lib. Hip. de uulnerib. capitis cap.14. percusso capite in una parte in alia scindi posse

affirmat & si in opp.id fieri posse negat;quod tamen Iacobus Carpensis, Author Chyrurgiæ Vessalio adscriptæ li. 1. c. 1. & Io. Andrea à Cruce chirurgiæ li. 1. c. 2. Lusit. cent. 6. cur. 100. & Franciscus Valeriola in apendice ad loca comunia haud inficiat. In oppositũ Paulus Aegineta li. 6. c. 90. & ex Neotericis Vidus Vidius in com. in li. Hip. de vuln. cap. & Guido à Cauliaco vbi de fracturis cranei pertractat, & Dynus de Garbo in com. in 5. fen. 4. li. Auic. disputát quorũ rõnib' P. recētiores ꝓ veritate experimẽto cõfirmata stãtes abũdè satisfaciũt, quorũ sententiã etiã cõprobat Gal. 6. lib. Meth. med. c. ul. & Auic. fen. 5. 4. trac. 3. c. 1. Alia quoq; causa assignat cur ex læui capitis ictu hominẽ qñq; perire contingat à Paulo li. 6. quẽ omne ferè recentiores insequuntur, & comprobatur à Serapione P. Breuiarii c. de Soda à percussione; ea quę est cum ex ictu uenulę aliquę ex iis, quę in cerebrũ, uel membranas pertingunt disrumpuntur; à quibus sanguis effluens corrumpitur & in saniem conuersus cum exitum non habeat rigores, conuulsionẽ, ac alia sæua symptomata excitat, tãdemq́, patientem ad interitum perducit, præterea, & quandoq; neruuli quidã parui, seu potius neruorũ propagines quibus mediis mẽbranæ externæ, & internæ inuicẽ ferumi nantur, cranioq; alligantur ex percussione disrumpi contingit, ob idq́; pessima accidentia oriri quod non solum ex ictu, sed ẽt imperitia chi rurgorũ, imanitateuè contingere solet, qui nõnunquã læuissima capitis vulnera tractantes quãuis id minime necesse sit eiusdẽ cutẽ nõ solũ magnis sectionib' disterminãt, sed & pericraneũ lacerant, & discindũt vnguib' venulas, ac neruorũ portiones, q̃ à mẽbranis cerebri internis ad craneũ ꝑtingẽtes per illius foraminula q̃dã pertranseũtes in craneo inserunt, & multoties ad pericraneũ perueniũt, ꝙ in mortuorum caluariis nõ semel obseruauim', Et Carp'. c. de signis ossis pũgẽtis panniculos, & cerebrũ hæc tradit. Quod craneũ nutriat à uenis duræ matris, ego uidi experientiã Florentiæ in quodã puero ætatis annorum duodecim, uel circa filio cuiusdam Tinctoris, qui fuit percussus à quodam Mulo cum pede, & craneũ erat fractũ ad quantitatem hostię magnæ, & ad intrà per grossitiem unius cultelli compressum, & undequaque separatum, & ego cum Magistro Alexandro de Ripa phisico simul cum quodam Tafura dicto qui erat chirurgicus fui uocatus in cura, & uiso osse depresso cum instrumentis aptis uolebamus eleuare totaliter illud, sed in eleuatione uidimus unam notabilem uenam ruptam, à qua multa sanguinis quantitas exibat, in qua cognouimus periculum magnum & dimisimus os, quia retinebat sanguinem cogitando illud deinde ad tempus remouere, & curando uidimus os semper esse uiuiclum nec aderant mala indicia, & sic processi postea

ego solus in cura, & uidi os à lateribus mediante horosbots consolidari, & dimisi os, & sic perfectè sanatus est, & alios uidimus prius, & vidi posterius quos breuitatis causa relinquo narrare. Huiusmodi uenis quibus nutritur craneum laceratis eas interius retrahi contingit, ab eisdemq; sanguinem manare qui putrescens nulla in osse manifesta labe conspecta circa initia, tandem sæuis symptomatibus suborientibus neci tradatur æger, fieri preterea potest ut quamuis venæ non disrumpantur ex uehementi tamen ex ictu concussione plurimus intrà uenas ipsas sub craneo latitantes euocetur sanguis, sanguineq; in parte angusta conculcato, & retento, nec debite expurgato ex mora, & prohibita defflatione calorem extraneum concipiente suboriatur inflamatio ad quam mortem subsequi contingit, quamuis læuissimum vulnus conspicientium oculis sese offerat: Quod pariter oborta inflãmatione in uulnere in externa parte suturæ uicina clam portione saniosi humoris per suturam intus decedente quandoque euenire testatur Valeriola lib. obser. P. historiam describens Arduyni Ferrerii adolescentis annorum tredecim, qui à fuste ligneo ex salice læui quidem illo, sed ex alto demisso, accepto contemptibile quidem (ut uidebatur) uulnere ĩ capite, absq; cranei fractura, scissura uè, oborta sexto die inflammatione in uulnere sequenti conuulsione paralysiq; in crure dextro, & brachio sinistro cum febre, & delirio undecimo mortuus est, & dissecto craneo e regione partis uulneratę inter craneum & duram menigem pus inuentum est, non copiosum quidem sed liuidum, & fœtens; quod per commissuram sagittalem dictam, cui propè vulnus inflictum fuerat intrò lapsum erat. Accidit præterea nonnunquam ut cute ipsa capitis tantummodo contusa, vel modice soluta os cranei rimulam capillarem contrahat, quę sensum effugiat vel saltem uix conspici queat per quam sanguinis saniesue sensim & sensim percoletur, & necem inferat. Quod idem Valeriola in Apendice ad loca communia huiusmodi historia adducta confirmat. Erat mulier quædam Florenti ætate, forma eleganti, & bono corporis habitu prædita, quę uiro cauponi nupserat, eius diuersorij Auenionensis cui Gryphus auis insigne erat, ad cauponam cum multi insolentes, impuriq; homines accederent, vt ferè fieri solet ubi se mero multo implessent, unus asidentium probè potus, & hospitæ (quam ut aiunt deperibat) cum propinasset, illaque renuisset, gestãs manu uitreum poculum ioco uinum cum in illã proijcere uellet unà, & poculum uino plenum proiecit, uulneratque exiguo, ac planè contemnendo uulnere mulieris frõtem, accitus Chyrurgus ille officio fungens lineamenta admouet, nullus capitis dolor, nulla uerenda sympt. nec 1. nec altero die insecuta sunt, 3. dolor grauis,

uis, febris totius faciei tumor ingens, rubori, & inflamationi coniunctus, mox delirium, & conuulsio, quasi quędam, interceptaq; uox, apertum uulnus multi adhibiti Medici, atque Chyrurgi magnitudine casus inopinati acciti, rimula uix cōspicua apparebat, quinto die mors, dissecto cadaueris capitis, ingēns phlegmone intra caluariam inuenta, dura meniax tumens, dura, liuore affecta, & ingenti puris copia suffusa reperta est, erat autem tanta congesti puris copia, ut librarum ferè duarum pondus æquaret. Franciscus Arcæus historiam & ipse con similem describit lib. 1. cap. 2. per hæc uerba. Ex duobus rixantibus hominibus alter ab altero percussus est saxo, is uerò qui accepit galea caput armauerat, qui tamen grauissimo turbatus ictu protinus in terram corruit, statim autem dum ab accurrentibus sustollitur, euomuit; his ego coniecturis, & galeæ aliquantulum compressæ contemplatione ossis rupturam subesse iudicaui, loco igitur aperto contusionem ipsam uulnere facto formaui, postera uerò die craneum eo instrumento, quod à Gręcis Abaptistone à nobis trapanum dicitur, terebraui; quamquam uix capillaris, & subtilissima rimula in osse ostenderet, offendi autem satis magnam concreti, ac teterrimi cruoris copiam, quæ in durammatrem defluxerat, eo igitur modo, atq; ordine quem sequenti capite subiungemus curatus, sanatus est breui, nullo graui symptomate inuadente, secus quidem accidisset si caluaria minimè adaperta fuissent. Carpensis. cap. de signis materiæ super paniculos sic scribit. Ego uidi Bononiæ in Reuerendo D. Piramo de Pepulis qui habebat fixuram capillarem in craneo per quam descēderat aliqua materia, & adhibita cura cum instrumentis ut uideretur an rimula penetraret interiorem superficiem cranem inuentum est, quod sic cum raspatoriis, & per fixuram dilatatam exiuit modica, & ferè nulla saniei quantitas, & cessauit statim febris acutissima, inquietudines, & uigiliæ, & omnia mala accidentia, quæ aderant, & hoc etiam uidi in quampluribus aliis. Accidit etiam quandoque in uulneribus capitis, quod sanies nō habeat liberum exitum à uulnere, sicq: per porositates ossis resudet ad intra craneum, cuius rei testis est Hipp. lib. de uul. cap. dū scribit partem posteriorem capitis, uulnera occupantia minus lætha lia esse, eo quod os ob crassitudinem diuturniori tempore pus cōtrahat, & ad cerebrum inferius transfundat, quod pus ossa permeare possit, confirmant Gal. in com. aff. 55. 7. lib. Ex Hip. sententia, & Auic. fen. 14. 3. lib. tract. 4. cap. 5. Et Iacobus de Carpo. cap. de signis cerebri cōmoti se hoc uidisse tradit in actu practico anatomizando capita mortuorum à simili casu non rupto craneo, nec paniculo læso, idq; facilius accidere consueuisse affirmat cum à uulnerante arma uel à Chirurgo

medicis instrumentis superficies ossis exterior, quæ est densior quam pars media fuerit amota, sicq; sanies facilius ad interiora descẽdit, si enim per rimulam paruã, & uix sensibilẽ, extrahi saniem interius contentam, quandoq; obseruatum est, quanto magis, & ad interiora sua grauitate descendere dicendum erit? Narrat idem author huiusmodi historiam ibidem. Curabam quasi me nolente Bononiæ quendam Martinum Boletarum nuntium qui fuerat ense non multũ subtiliter incidẽte uulneratus in capite, in cuius craneo erat fractura ferè capillaris, maior tamen & penetrans intra sine paniculi lęsione circa decimum diem uidi accidentia separationem paniculi monstrantia, statim ego uolui os incidere, & figuram ampliare, sed ille quidem nunquam fuit consentiens, tamen ego procedebam in cura cum attrahentibus, & semper per rimulam illam exibat notabilis saniei quantitas, dum ei imperarem, ut impelleret a pectore ad caput aerem, & ita sufflando notabilis saniei quantitas exhibat, tamen semper habuit febres, & rigores, & inquietudines ferè usque ad quinquaginta dies, tandem natura separauit totum os capitis a dura matre usque ad superficiem ossis ad quantitatem hostiæ magnę. Euenit quoque aliquando ut cranei osse exterius integro existente tabula postrema disrumpatur, quæ membranas pungens ita officit ut mortem inferre possit, & in hoc affectu secunda lamina a prima hiat, & circa medium membranas comprimens nocumenta grauia efficit; dum exteriorem laminam incolumen conspicati, internam magis integram arbitramur languente paulo post dies suos claudente; cuius affectionibus Gal. lib. de diff. morb. & lib. 2. de morb. caus. in fine, & Paul. lib. 6. ca. 90. meminere. Nec reticendũ censemus imperitorũ chirurgorũ quorũdã cõe erratũ qui hiberno tpe vt ambiẽtis frigiditatẽ vulneribus aduersantẽ arceãt nõ solũ thalamos maxime calefaciũt, sed multis linteis, fasciisq; laborãtiũ capita obuoluũt, imò vidimus, qui ignitas sestas capite superpẽdentes in medicatione adhibeat, vnde ex læuissimis vulnerib' capitis mortẽ subsequi qñq; uidemus, si quidem acies frigidi uicinia euitãda, sed moderatè id faciendum dicente Hip. lib. de officina Medici, quod nisi fascie, & panni tenues, ac lęues inijciantur calor in parte, & inflamatio mouebitur, & lib. de fract. cum inflammationem timet, cauet a multitudine fasciarum, & linteorum; Influxus quoque quædam loca ita auersantur, & inimicè superaspiciunt ut ex læuissimis uulneribus laborantes interire contingat, quod superioribus annis in Vrbe nr̃a obseruarunt Medici omnes, in qua qui uis in capite læuiter percussus moriebatur quamuis ijsdem auxilijs ijdem Medici vterentur, quibus antea, & post longè maiora, nę dũ consimilia vulnera curauerũt, & nũc

sanant

sanant. Qđ pariter Aluarus Honnius in suis annotationib⁹ in di. l. Ar. cei. Chyrurgię Antuerpię accidisse anno 1574. scribit, inquiēs quāplurimos citra Caluariæ lęsionē ex lęuissimus ictib⁹ perijsse. Mirandū sanè Iuristās trāsacto 46. die in capitis vulnere nullū amplius subesse periculū statuisse, siq; post dictū tēpus uerò tradi cōtigerit ægrotantē, id nequaq̄ id vulnus reijciendū esse decernūt; cū tñ vsq; ad centesimū periculo nō vacare Authores sint Rogeri⁹, Guido, & Iacobus de Campo. Quinimò nec post centesimū periculo vacare obseruauimus Nos. Iudæ⁹ qdā quadragenari⁹ Moses de Fontanella appellatus quadrato corpore donatus, dū æstiuo tpe post cenā ab inimico insequente fugā arriperet, vuln⁹ ab eo in capite cæsim inflictū accepit, rotūdū ꝑfectò; ac si circino quis musculosam carnē a coronali sutura in lādoidē ablatā demetiret, pericraneo undiq; nisi propè sagittalē cōmissurā illæso manēte, qa ibidē tm̄ lupini instar cū quadā primæ laminæ superficietenus abrasione deficiebat; Huic tūnc tpis neq; grauia, neq; mitia symptomata accessere imò quā prospere tū circa vlcus tū circa corp⁹ uniuersum (erat eni semp febris expers) oīa ex voto ꝑsequebanť; uerūtamen hæc dū ita essent, maximā quandā ob animi excandescentiā, quarta ineunte die febre inalterato vulnere duodecim horarum spatio cū tristi cruris oppositi sensatione correptus fuit, sed ad uigesimam subsequētis diei horam bene se habuit, nocte aduentante direpente, eodē cruris, & frontis dolore, osse florido apparente cum tumore tum capitis totius œdematoso, atq; uulneris mala intemperie iam contracta iterū tot horis, qđ elapsa die incaluit, atq; sedata febre, tumore, & vulneris intēperie nō exceptis cūcta fuerūt penit⁹ remota, sed ordine p̄dicto deinceps reuersa ēt P. symp. accessere, & eo deuenit res, qđ absq; ossis detrimēto cū febre, & accidētib⁹ intermittētib⁹ vuln⁹. 20. die malè oluit, verū. 27. die nōdū expleta vlc⁹ in pristinū fuit redactū, nec nō etiā tumor ille fuit exolutus, ātq; trigesima p̄ter institutū, febre assueta, & symptomatib⁹ soboles cutis in qua capilli efflorescebāt gradatī emersit vlcusq; post hac in meli⁹ semp tū cicatrizādo, tū mōstruosè capillizādo vsq; ad os ipsū ꝓcesſit, at febris in deteri⁹ degenerauit, quā sæuiora symp. comitabanť, nā ex intermittēte continua facta est, cū bilis vomitu, quo sedato nunquā nausatiua satietate nō destituebať vsq; ad 70. diem, quo tempore squamam ab aere alteratam os amisit, & semp continua febre, atque extremarum partium frigiditate aurium, atque narium liuore, cum pectoris in latere dextro dolore ingenti, & oculis liquefactum referentibus uitrum, vnà cum sudore vniuersali, sic quod omnium eiusdem temperaturę hominum copia excederet fuit excruciat⁹; sed post huiusmodi ossis desquamationē excepta febricula

qua-

quadam omnino à patiente spreta, ac neglecta pectoris tamen dolore perseuerante in nihilum penitus prenarrata accidentia redacta fuere atq;.85.die instante caro callosa in qua capilli non erant solida tamen, & firma ulcus adimpleuit, cuius occasione Chirurgis, & Medicis à curatione recedétibus, is ferè cachexia affectus ad.125.diem (quia mercator erat) per totam Vrbem die, ac noctè ambulabat. At 126. die ineunte ardenti febre, articulorum dolore, pectorisq; neruorum opticorum, oculorum frontis, & sincipitis, cum narium, & aurium liuiditate, absq; tamen sanati ulceris iactura ulla correptus fuit, atq; 129. die accedente prædicta omnia fuere remissa, qua tamen nocte dum placétam à leui cena ex sacharo, melonumq; seminibus confectam comanducaret, copiosissima sanies icorosa, liuida, fœtida, & corrupta, qua ambiens ualdè inficiebatur à collatorio osse Medico intuente, in fauces influente, motu statim, & sensu à diaphragmate infrà destitutus mente constando cum semel ascellasset uitam cum morte commutauit; ex quo deprehendi facilè potest, naturam aliquando pus noxiamq; materiam sub craneo latitantem per uias inopinatas extrudere consueuisse symptomaticè nonnunquam, aliquando vero criticè, quod binis exéplis confirmare libet. Anus quædam sexagenaria uentricosa, & ad motum inepta dum Vergiliarum ouasu altiorem incautè scamnum ascenderet, prolapsis pedibus marmoreum dolium occipite offendit. Hęc quia uehementi ictu contusa tantum, & non sauciata fuit, neq; Medicum accersire, neq; uictum à consueto mutare uoluit, trigintaq; dierum spatio nullam temeritatis suæ pœnam perpessa est, quibus elapsis, e uestigio ipsi totum intumuit caput; & tactu doluit, & febre conclusa correpta fuit in grauem soporem, & altam caliginem, uertiginemq; cecidit conuulsa aliquando permansit, & binos riguit menses, & amara euomuit, oculusq; alter modo liuidior, modò prominentior effect° est, tandem e naribus alba lenis, & æqualis sanies bis ad unciam effluxit, qua nisi oculorum dictis affectibus leuiter infestantibus, & nō semper, in pristinum sanitatis statum reuersa est. Ita & Iacobus hebreus percussus vulnere transuersali musculum temporalem incidente septima die superuenientibus rigoribus quotidie vsq; ad 45. diem riguit, & quotidie ferè semper sudauit, alternatim rigoribus succedétibus sudoribus qui tamen nonnunquam per duos, vel tres dies inordinate supprimebantur, rigoribus tamen, & motibus quibusdam conuulsiuis perseuerantibus, ulcere sicco ac labiis depressis semper existente, præter omnium tamen spem rigoribus vnaq; sudorib° cessantibus sanitati fuit restitutus, sensim natura materiam à capite ad neruosas partes, ac musculosas decumbentem, ac rigores excitantem per sudores

euacuante. Admirantur quandoq; medicinam facientes vulnerum capitis quorumdam sanationem cum osis incisione nimium in longum protahi, diutiusq; ac vulneris qualitati conueniat, curationem retardari, quod ex ossis portiuncula ad intrà latitante prouenire obseruatum est, quæ nisi amoueatur nunquam sanatio ex uoto succedet, quòd nos non semel obseruauimus, & Carpensis per hæc uerba testatum reliquit. Et quia ossa ut plurimum sunt Frangibilia, & uitrea, & fixura notabili facta in craneo penetrante ad intrà aliqua frusta ossium cadunt ad profundum supra paniculum, & notabilia sunt, quia sunt maiora, idest cum maiori fractura in secunda tabula idest in inferiori, uel ut melius dicam in intrinseca superficie cranei, quam in superiori, & púgunt siue grauant paniculos, & Medicus in similibus debet serrare craneũ lateraliter, & fixuram ampliare, & os illud extrahere, quia aliter non curatur talis dispositio. Et hunc casum ego habui notabilem in quodã Philippo Donella de Carpo qui steterat per annum cum magno frusto ossis sub osse, & vulnus erat notabiliter longum, & consolidatum totũ nisi quod ad extrema uulneris nunquam potuit consolidari, & perfectè claudi, & ibi erant duo parua oreficia à quibus resudauit sanies ad minus per sex menses, & hic fuit curatus à fratre suo qui erat satis bonus operatur, & à patre meo, sed superueniens ego aperui totum uulnus secundum longum, & dilataui in latum, & serra amoui partem lateralem cranei, & inueni frustum longum, & grossum supra paniculum quod extraxi, deinde mondificaui paniculum, & breui sanaui eum, & adhuc uiuit in bono statu; Illud mihi quam maximè suspiciendum uidetur quod in vulneribus capitis subsequi quotidie obseruatur, uniuersum nempe corpus aliquando conuelli, aliquando partem tantum lateris vulnerat nonnunquàm totum corpus paralysi, nonnunquam partẽ affecti lateris tantum detineri, quin etiam affecti lateris partem paralisi occupari, oppositi uero conuelli, & e contra præterea oppositam partem altera harum affectione occupari læsi lateris parte sine offensa consimili, sed penitus illæsa permanente, quod magis admirandum est, & nihilominus multoties in actu practico adnotatum fuit. Et Cardanus in com. 2. aff. lib. 5. sic scribit memini me uidisse verum strenuum qui in Monomachia vulnere penetrante effoso oculo sinistro cõuulsus, & resolutus est in parte dextra, & ob virium robur, & Medicorum diligentiam euasit. De conuulsione partis oppositæ Hipp. tum li. de vuln. cap. tum etiam lib. de coacis Prænotionibus, & 3. de fract. & 5. & 7. Epidem. pluries meminit, & in 5. casum describit famulæ in Omilo duodecim annos natæ, quæ ex capitis vulnere in media æstate. 14. die mortua est, conuulsio uero manum sinistram inuadebat, & si vulnus in dextra

tra

tra habebat; de paralysi oppositæ partis nullibi Hipp. quod meminerim uerba fecit. Vtriusque meminit Auic. 1. fen. 3. lib. tract. 4. cap. 14. & caussam reddit. 2. fen. 3. ca. 2. Nos ex ijs, quæ superius diximus priorum euentuum causam facilè reddere possumus. Si quidem læso cerebro ob capitis uulnus saltem per consensum debilitari illud contingit, ita ut humorum confluxum facile suscipiat, quodq; pro nutrimento ipsi subministratur in cruditatem, atque excrementum euadat ob sui imbecillitatem quod eidem negocium faciens expultrix facultas expellere satagit, unde cerebrum neruorum originem corrugari accidit quo corrugato, & nerui per corpus diseminati unà contrahuntur, & conuelluntur, quod si excrementitia materia huiusmodi crassa fuerit, & a cerebro alio transmittatur, & neruorum meatus obstruxerit ad quos peruenerit sequetur partis cui inseruiūt paralysis, & totius si vniuersalis fuerit obstructio, & spiritus animalis per neruos disseminari soliti transitus interceptus fuerit, quod si excrementum subtilius fuerit, & magis neruorum substantiam, quam meatus occupet, sequetur conuulsio totius uel partis prout totius, vel partis neruorum occuparit substantiam, suborta quoq; in cerebro inflammatione, & etiam noxa communicata spinali medullę easdem affectiones subsequi posse nō est ambigendum; Ad quod opposita pars parti uulneratæ hisce malis tentari contingat parte uulneri e directo respondenti illæsa remanente id longè difficilius est explicare. Ex Antiquioribus Græcis Quintus Cassius in problematibus suis asserit huius effectus causam esse quod nerui omnes decussatim in ortu ferrantur, neruos scilicet à dextera cerebri, & dorsalei medullæ sede pronatos in sinistram corporis regionem distribui, quam pariter admisisse constat Aretęum ut ex ipsius scriptis colligimus lib. 1. cap. 6. ubi hæc habet. Proinde mihi & mēbra dimidia pati uidentur in duas partes à morbo deducta Hæc res nimirum documento est, quo dextræ partis facultas, & natura à sinistræ partis natura, & facultate differat, quippè assidens causa æqualis est, & vtriq; communes morbi occasiones siue frigiditas sit, siue cruditas. Sed utraq; haud æquè pati idonea est. Natura verò æquè ualens est, vbi subiecta sunt æquè ualentia, idem autem inæqualibus inesse nullo modo potest. Igitur si infrà caput aliquod principiū affectum sit, qualis medullæ dorsi membrana est, quæ nominis eiusdem sunt, & contigua dextra in dextris, & in sinistris leua resoluuntur. Verum si caput primo in dextra patiatur sinistra, si in leua dextra neruorum initia permutata sunt. Neque enim dextri nerui in dextras partes secundum rectum, usque ad extremum progrediuntur, sed ab initio enati protinus ad oppositos transeunt, se inuicem in figuram huius literæ. X. quam

Græci

Græci chiasmon uocant permutantes. Verũ pace horũ doctissimorũ Medicorũ dixerim, hæc rõ nullius est formitatis, siquidẽ sectionis anathomicæ bñfici o nõ ita se rẽ habere cõpertũ est, q̃nimò à dextra parte dextros neruos, & e cõtra oriri clarissime cõstat. Quare ex posterioribꝰ varij varia imaginati sunt quorũ cuncta sigillatĩ referre lõgũ nimis esset. Quãobrẽ q̃ ꝓbatiorẽ censemus causã ĩ mediũ dũtaxat afferemus. Arbitramur nos qđ pars opposita parti vulneratæ oblędatur aliq̃n hac illęsa remanẽte id esse in causa, qđ per uuluꝰ natura excrementosũ, humorẽ excernere soleat tũ ꝑ fluxũ sanguinis e vulnere manãtis ꝑ initia, tũ ẽt per puris excretionẽ, addita quoq; localiũ medicamẽtorũ ope, q̃ per insensibilẽ transpirationẽ excrementi partẽ quoq; absumãt, ita ut ab excremẽtosa materia affecta pars minꝰ male affici possit; secꝰ aũt ĩ opposita cerebri parte, q̃ cũ ita expurgari nequeat læsionẽ partibꝰ eiusdẽ lateris subiectis impartiẽ, vel cõsortii rõne, uel materia ad eas trãsmissa, aut decũbente. De ijs itaq; q̃ rarò, & adnotatu digna cõtingunt in capitis vulneribꝰ hęc dicta sint satis. De oculorũ vulneribꝰ ẽt scriptas inuenimꝰ admiratione dignas historias. Gal. enĩ li. de symp. ca. c. 2. ita scribit. Incredibile q̃dẽ nec fieri vulgò solitũ ĩ puero uidimꝰ, qui stilo in pupillæ loco fuerat cõpunctus. Nã cũ statim effluxisset aqueus humor, tũ pupilla ipsa minor est reddita, tũ tota cornea apparuit rugosior, cęterum sanatus postea rectè uidit, collecto scilicet paulatim eo qui effluxerat humore, verum hęc rarò sunt, cæcitates autem huiusmodi uulneribus plerunq; succedunt. Beniuenius lib. toties citato. c. 74. scribit puellam. 4. annos natam dum nodum in panno soluere acuto gladio niteretẽ resiliens mucro oculum dextrum percussit, quare perforata ipsius oculi tunica plurimus statim inde fluxit humor, quare & si prorsus uisum amiserit, ipsum tñ haud multo post ritè curata recepit, subditq; tantam uim illæ tenellæ ætati inesse, ut hãc ipsum oculi humorem in integrum reficere possit, quod sæpè accidere ait. At id quoque in adultis aliquando factum fuisse comprobat historia quam Langius epistol. 7. hisce uerbis describit. Ciuis erat Ambergæ cui nomen HeudegKer, hic debita exacturus in quendam pagum peregrè ibat, & dum cultello oblongo rapum ex ægro proximo euulsum excorticaret, & ob itineris lubricitatem pedibus uacillaret pronus cum oculo in cultellum cadens oculum ab inferiori palpebra ad supercilium usque per medium disecuit, Chirurgici verò accersiti, ne putredo intrà craneum serperet oculum excidere statuerant, id cuius citrà mei absentis consilium fieri nolebat, uesperi uerò cum domum ab ęgro, quem in oppido sulezpach inuiseram redijssem, uidi oculum ad oui galinei magnitudinem intumuisse, quare

quam primum ne oculus ob dolorem, & hominis aluuium phlegmone corriperetur eum unguento de Alabastro illeui, & albumen oui addito cophuræ momento cum oleo, & aqua rosarum dissolutum, & othonijs exceptum supra oculum applicui, & tandem oculi recens vulnus citrà phlegmonem, & suppurationem consolidaui; statimq; præmemorata Gal. historia recitata suum hunc ægrum quemadmodū & Gal. patientem uisum plenè recuperasse tradit. Tumoris oculi mirabilem sanationem habemus à Victorio Trincauelio de cur. par. cap. 6. in hæc verba. Et equidem ego cognoui nobilem quandam adolescentem Patritium Venetum cui dexter oculus adeò prominebat, & uniuersam ferè faciem deturparet, id uero contigerat ex scirrhoso tumore, q erat interna parte qua adnota membrana alba quam coniunctiuam diximᵒ oculum ossibus in quibus locatus est annectit, qui tamen tum ætatis ope, tum Medicis auxiliis tandem longo tempore est liberatus. Cordis uulnera non solum læthalia, sed prorsus insanabilia docent omnes tum Antiqui, tum recentiores scriptores, quibus experimentum adstipulatur, nihilominus cor cum uita solutionem continui perpessum fuisse pluries adnotatum Gal. 1. loc. aff. c. 5. scribit esse impossibile cor aposthema abscessum uè pati posse, & Aristot. 3. de par. animal. 4. protulit cor solum uiscerum, atq; omnium partium corporis nullum vitiū graue pati, idq; ea ratione quod principio corrupto, nihil sit quod cęteris quæ inde pendeant prabere auxilium possit, inditium ut nullum cor affectum patiatur, quod in nulla hostia cor ita affectum uisum adhuc est. Auic. verò 11. 3. tract. 1. cap. 2. ait cor ipsum non tollerare ut apostemetur, Haly abbas. 9. The. cap. 23. tradit hæc. Non est possibile ut apostemetur cor, ut accidat in eo oppilatio in plures eius uentres sicut possibile sit illud in cerebro, nam mors antecedit illud Auic. 3. col. cap. 25. inquit. Cor in sui substantia non potest apostema tollerare, eo quod prius deficit infirmus; quod pariter confirmat in com. 4. ca. 3. lib. de part. animal. Idem attestatur Mesues lib. de appropriatis ca. ult. inquiens. Quidam solutionem continuitatis, aut apostemationem fieri in corde virtus non patitur, imò sunt causa dissolutionis, & mortis. Serapio. 2. Breui. cap. 27. & 28. & Abynzoar P. Theysir tract. 12. ca. 1. idem confirmant Gal. tamen oppositum videtur sentire. 5. de locis aff. cap. 1. dum ita scribit. Etenim Simia cum emaciari in dies uideretur, eam tamen necessariis nostris negotiis impediti secare in tempore non potuimus post mortem uero reliquis corporis partibus omnibus illęsis inuentus est in ambienti cor tunica tumor præter naturam humorem in se continens quale pustulę (Græci Hydatidas uocant) emittere cordis solent: Atq; in Gallo quoq; uidimus aliquando cordis

tu-

tunicam huiusmodi scirrhoso tumore affectam, proinde ac si plures crassæ membranę inuolute altera alteri fuissent; uerum in eo nihil humoris continebatur, unde uerisimili coniectura elicitur, homines etiã similibus posse affectibus molestari. Inflammato autem manifesto corde gladiatores uidimus, haud aliter quam qui cardiaca syncopa perierint obiisse. Igitur si ad uentrem cordis uulnus aliquando penetrauerit protinus magno cum sanguinis fluore hominem mori necesse est, idq; precipuè si sinistræ partis uenter fuerit uulneratus, si uero nõ ad ventrem usque pertingat, sed in cordis substantia consistat uulnus, ex iis affectis aliqui non solum ea die qua uulnerati fuerunt, sed sequenti quoq; nocte uiuere potuerunt, qui inflammationis ratione extincti sunt Et. 1. lib. de Hipp. & Pla. placitis cap. 5. & 7. de admimistr. Anat. c. 12. & 13. historiam scribit Marylli Mimographi pueri cui cor denudatum fuit, corrupto cordis inuolucro, & sphacellato osse Thoracis, & tamen sanitati restitutus est, quin etiam. 2. de Hipp. & Pla. placitis ita scripsit. Etenim si nudaueris cor, contunderisq; ipsum, atq; depresseris nec uoce, nec spiratione, nel ulla prorsus uoluntaria actione impediri animal cernes; quod si minimè perforaueris thoracis cauitatem licebit tibi eam uniuersam, ac simul cor ipsum eximere illæsis uolontarijs actionibus, id quod in nonnullis sacrificiis contingit, in quibus animantia cernuntur cordes in aris imposito, non respirare tantum, aut clamare fortiter, sed etiam fugere quousq; profusione sanguinis commoriantur. Ex recentioribus Beniuenius cap. 81. scribit in Lodouici Nicolini cadauere disecto in sinistro cordis uentriculo obduratum callum inuenisse qui nucis magnitudinem æquaret, quem aduersæ hominis valetudinis causam fuisse arbitratus est, & cap. 89. tradit in inciso Iacobi cuiusdam furis insignis cadauere abscessum in sinistro cordis uentre pituita redundantem adinuenisse. Iacobus Holerius, seu Duretus in scholio cap. 27. tradit Archidiacono cuidam pulpitatione cordis interempto corpore dissecto abscessum in cordis substãtia inuentum, & in muliere altera multos abscessus cum calculis in corde repertos, quæ quatuor mensium spatio urinæ craciatibus laborauerat Thomas à Vega in suis com. in 4. lib. loc. aff. scribit inuentum fuisse ceruam infixam gerentem cordi antiquam ex uenatione sagittam; Cardanus in com. aff. 18. 6. lib. testatur se uidisse in Antonio Olgiate ablatam partem pericardij, qui tamen sanatus fuit; & suspiria alta ducebat, nec multis annis superuixit Fernelius. ca. ult. 5. lib. de par. morb. & sympt. tradit in quodam qui sensim contabescens, & liquescens de medio sublatus tandem est; tria ulcera in corde reperisse non parum caua, & sordida multo iam antea tempore contracta. Nicolaus Massa

in ſua anatome ſe experimẽto cognouiſſe atteſtatur cor poſſe pati apoſtema,& ulcus. Realdus Columbus lib. de ijs, quæ rarò in anatome cõtingunt, q̃ eſt 15. de anatomica ſcribit ſe uidiſſe in corde vlcera, & tumores duros p̃ter naturam p̃ſertim in ſiniſtro cordis vẽtriculo, ſeq; diſcipulũ in Academia Romana mortuũ ſecuiſſe, Alexandro Traiano Petronio Medico p̃ſente, in quo ĩuenit Pericardiũ deeſſe, indeq; dũ viueret in ſyncopim incidebat, ſubindeq; mortuo cõſimilis conſpiciebatur, quo genere morbi exanimatus eſt. Ad hæc ſubdit Innotuit mihi ex anatome abſceſſus cor undique circumplectens, & cor illius fermè putreſcens, quam rem Excellens Medicus Marcus Appoggius ab Oximo magna admiratione intuebatur. In Cardinali Gambara Brixiano tumorem prædurum, & ad oui magnitudinẽ in ſiniſtro cordis vẽtriculo Romæ vidi, vbi illum in affinium gratiam diſſecarem Victori' Trícauel. de curand. par. aff. li. 6. c. 11. ſcribit. Memini me Venetijs dum cadauer cuiuſdam ſecaretur, quod fuerat hominis, qui ex diuturno morbo tandem in quodam hoſpitali mortuus eſt, inuenimus paruum ſub altera cordis auricula vlcus, quod uidebatur antiquum aliquantulum profundum, purulentum, & ſordidum, quodcunque autem fuerit vlcus illud ſiue ex aliqua uomica fuerit, ſiue ex eroſione, ſiue ex putredine, videtur rationi conſonum, quod ſi hęc pertulerit diù, posſit etiã ſcirrhum aliquandiũ ferre. Mathias à Cornace in hiſtoria geſtationis in vtero fœtus mortui cor ipſum putredinem, & apoſtemata perferre aliquandiù poſſe diſputans hæc tradit. Adducam teſtimonium magni uiri, ac Excellentis Aromatici Medici, ac Philoſophi inſignis Doctoris Nicolai Maſſæ Veneti pręceptoris olim mei colendi qui in anatomica ſua in c. de corde ſe ſecaſſe mercatorem quændam Venetiis ex vulnere capitis mortuum, in cuius corde cum obiter Thoracis partes p̃ſcrutaretur reperiit præter omnium opinionem vlcus, ſeu apoſtema in ipſa auricula, & ſubſtantia cordis, magnitudine medii oui Gallinacei, cuius rei multos egregios uiros teſtes nominatim citat. Addit Mathias ſtatim aliam hiſtoriam hanc. Luca Alantſea Bibliopola Viennenſis cum ſubito ex ſyncopi anno Domini. 1522. 13. die Decembris hora 10. obiiſſet, ex voluntate & inſtinctu familiæ, & amicorum pie defuncti apertum eſt eius pectus præſentibus doctoribus Ioanne Heuumam, Ioanne Enzianer, Martino Stampriſo. Vuilhelmo Pilinger, Georgio Tanſteter, Simone Lacz, Leopoldo Iordan, Ioanne Gaſtgeb, Vdalrico Fabri, Ioanne Hain, Chirurgis magiſtro Vuolfango, & magiſtro Georgio in hac ſectione inuenta eſt pluſquam media pars cordis ſanioſa, & putredine abſumpta ĩ hũc modũ, q̃ certè putrefactio in exiguo t p e, tã validũ mẽbrũ conſumere adeò nõ potuit, ſed neceſsũ eſt diuturnã p̃-

ſtitiſſe,

stitisse, priusquã tã nobile mẽbrũ fortissimis, & durissimis uillis ɔstãs adeò euinceret. Hic enim multis suis Familiaribus id asserentibus eo anno, quo obiit multa, & crebra passus est animi deliquia. Habet Beniuenius c.35. Quod mulier Clara nomine cordis dolore interdũ uexabatur cuius corpore mortuæ dissecto frustulũ nigrioris carnis in sinistro cordis ventriculo supra arteriã repertũ est tuberculum quod me spili formã haberet efficientẽ, & c.42. tradit, quod inciso abscessu, qui supra septimã uertebram innatum lõgo tpis interuallo sinũ fecerat, ĩtimamq; membranam sua sanie prorsus eroserat, minima ipsius cordis pars oculis cernentium patefacta est, uerum homine summa diligẽtia curato in pristinam redactus est sanitatem & c.65. Cordis ictũ memorat quændam cultello ex quo plurimo sanguine effluente, pallẽti facie, sudore frigido manante toto corpore cõpulsus defectione mortẽ ĩ ꝓximo esse existimabatã, sanatus tñ fuit, ex quo vulnus, vel cordis tunicã tm̃, vel læuem admodũ uulnus cordi inflictũ censendum est. Pulmonũ, & Iecoris tumores stromata appellatos se uidisse testatur Columbus loco superius adducto, & Cornelius Gemma li.1. Cosmoc.c.6. tradit. Vidi quibus pulmonum fibre, intestinorumq; tenuium, & renum & uteri portiones satis effatu digne tum per abscessus, tum per vulnera sũt ablatæ, & tamen uiuunt, unamq; in rebus desperatissimis diuinæ bonitatis, & fortitudinis gloriam profitentur, quamuis ex se insanabilia tamen & ipsa quandoque mirè curantur. Vulnera in septi transuersi carnosa parte penetrantia sanata aliquando testis est Gal.5.lib.Meth.ca.9. cum tamen diaphragma ita nobilissima sit pars, & eam antiqui Greci φρενας, idest mentem appellauerint, qui eo inflãmatione affecto mẽs lædatur teste Gal.5.loc.aff.cap.4. in hoc tamen Fernelius lib.5.ca.11. morb.par. tumores deprehendisse scribit illius radici infixos, eosque duros, qui sensim laborantem tale consumpserunt citrà ullam delirii speciem. Nicolus se.7.sum.2.tract.4.c.90. scribit. Et Ego uidi quændã acuto cultello vulneratum ex anteriori parte stomachi, & fixus est cultellus in ossibus dorsi, & quare sic firmiter eis adherebat, quod nõ sẽtiebatur motus eius per conuenientẽ quassationem cultelli iudicauerunt Medici ipsum moriturum si uiolenter extraheretur, tandem ab amicis rogati ingeniati sunt in extractione eius, & eo extracto curauerunt vulnus, & sanatus est æger. Albucasis scribit lib.2.c.96. extraxi sagittam viro, q̃ cecidit in uẽtre eius, & cogitaui quod moriretur ex ea, postq; aũt præterierunt ei triginta dies & nõ mutatum est aliquid ex dispositionibus eius, secaui super sagittam, & ingeniaui super eam, & extraxi eam, & non accidit ei accidens malam. Et uidi mulierem cui cecidit sagitta in uẽtre suo & cõsolidatũ est vuln' super eã, & remãsit

sagit-

ſagitta intrà ipſam,& non mutata eſt in diſpoſitionibus,& non inuenit mulier ex ea nocumentum ex operationibus ſuis naturalibus. Mathias à Cornace loco ſuperius citato ita ſcribit. Ante annos decem & octo in Bohemia ruſticus quidam in uenatione ictus eſt uenabulo lato ĩ ſtomacho ſub καρδίᾳ,ſeu ecus orificio;Vulnus hoc lethale,& amplũ nulla arte, uel conſilio ſolidari potuit; paulatim uerò labia uulneris tractu temporis oualluere, ita quod uulneratus ſuperuixerit per annos complures. Hic uero tandem ſecundum artem inſtrumentum quoddã uulneri adplicauit,interdum drapis & panniculis lineis hiatum uulneris infarſit, & obturauit ita affabrè ut cum uellet ſtomachum per ſupna elueret,& cibos, potuſque ingurgitatos ex ſtomacho per uulnus emitteret, quando liberet; Huius rei teſtis abundantiſsimus eſſe poteſt uel ſola Cæſarea Maeſtas quæ ut ex illius ore audiui uulnus hoc inſpexit Hepatis non ſolum profundum uulnus in fibris eius factum, ſed etiam fibram abſciſſam fuiſse aliquando ſanatum, Gal. teſtatur ex ſententia Auth.lib.inſcripti de uulneribus pernicioſis,ſiue Hipp.fuerit,ſiue quis alius tradidit,quod pariter affirmat Auic.4.fen.4.ca.2. item.7.4.tract.4.cap. 59. Et Franciſcus Arcæus lib.citato duos ſe curaſſe gloriatur alterum Iecore, alterum ſplene rupto. Cornelius Gẽma loco ſupra citato tradit. Hiſpano Iuueni magna hepatis portiuncula per Ilij dextri uulnus exudans,certum eſt dicto Hip. inditium portendebat,pręter tamen ſpem omnem poſt aliquot menſes decoctis vulnerarijs,ac manuali induſtria ſaluus euaſit. Lienem non modo ſcirrho laborantem ſe uidiſſe teſtatur Columbus loco iam adducto, ſed extrà cartilagine adductum quod ſumma cum uoluptate uidit Excellẽs Stephanus Coraſius. Inteſtinis quoq; perforatis ſuperuixiſſe homines nõ vulgatum eſt. Habet Auic. fen. 6. tract. 1. lib.3.cap.1.& iam dixerunt quidam quod perforata ſunt quædam inteſtina inferiora deinde perforata ſunt Almirach, & uenter propter apoſtema accidens in eorum directo foraminis,& comunicans illi putrefactioni, & nocumento, & perforatus eſt etiam illic,& egrediebatur ſtercus ex eo,& vixit homo: Hoc idem affirmat Raſis 13.cont.ex recentioribus Chriſtophorus de Barzizijs. cap. de fluxu inteſtinali ita ſcribit;uidi mulierem quandam nomine Antonia,quæ fuit venenata in Prato Vallis,& ex ueneno aſſumpto perforata illi fuerunt inteſtina, unde fœces inde exeuntes tandem myrrach corrupto,& aperto exitum ſibi parauerunt, & aliter affecta per plures annos uixit. Io. Matthæus de Grado cap. de fluxu uentris idem confirmans inquit. Ego uidi in Papia vnum doctum Medicũ magiſtrum Santinum de Filbertis qui habebat inteſtinum perforatũ & myrach cum emiſsione fœcum per ulcus tamen uixit uiginti annis
poſt:

post: Io. Baptista Theodosius in compilatione com. Nicoli in Aphorismos in com. aff citati superius sic scribit. Et Ego habui quondam Marinum Mirandulanum de anno. 1520. qui ex casu magno incurrit rupturam syphac supra inguina, & locus est apostematus, & cum apostema venisset ad exituram, quidam Cirugicus, non credens ibi adesse rupturam myrach sagitella locum aperuit, & non multo post cœpit foex liquida exire, & curatum est apostema, & restauit ulcus à quo foex, & ventositas exit, in quo candela parua ferè ingreditur tota sine dolore & ipse de cœtero est in bona dispositione, & annus est iam transactus nec ulcus potuit consolidari: Valeriola lib. 4. obser. obs. 9. sic scriptum reliquit. Iuuenis Tharasconensis quidam dum æneum tormentum manuarium globulo plumbeo fractum, & puluere tormentario plenũ malè cautus adornat, clauiculasq; eiectorias concinnat, imprudenter ad pectus conuerso telo, dissultantibus clauiculis ictum excepit mirificũ adacto, atq; igniuomo impetu intruso globulo in uiscera, tribus sub vẽtriculo digitis paucis post diebus emisso per anum globulo nulla noxa in intestinis relicta, aut ullo uiscere perfectè aglutinato vulnere sanatus est. Alexander Benedictus lib. 21. mor. cur. cap. 36. hæc litteris mãdauit. Quibus intestina exulceratione perforantur, nunquam ferè cicatricem contrahunt, nam stercore naturales vires opprimuntur, exẽplo altero tamen constat, quendam ex ea miseria diu uixisse, acciderat enim ut perforatis intestinis circa vmbilicum orto quodam apostemate venter foramento quodam patefieret peruijs igitur foraminibus, excrementis singulis diebus venter exonerabatur, hæc enim rarò eueniunt mortalibus. Franciscus Arcæus lib. citato. cap. 4. habet ex ijs quibus crassiora intestina læsa esse contigit. 3. curauimus intestino colon dicto, sauciatos quartum verò longaone intestino rupto ex illis vni tribus in locis Colon ruptum erat omnes tamen diuina ope ante uigesimum diem sunt restituti. Verum quis dicet crassorum intestinorum vulnera quandoq; sanari, secus autem tenuium, sed nec horum desunt exempla. Siquidem Albucasis c. 87. ita scriptum reliquit. Ego uidi qui fuit vulneratus in uentre suo cum percussione lanceæ, & erat vulnus a dextra stomachi, & antiquatum & vulnus, & facta est fistula, & exiuit ex eo egestio & uentositas, quæ tamen consolidata est, & sanata. Fernelius lib. 6. de partium morbis, & sympt. cap. 14. in hunc modum scribit. Neq; preter institutum sit eum uirum producere, cui ex accepto uentris vulnere præcisum tenuè intestinum prodit, a quo alui excrementum nondum solidum, aut cohærens continenter emanat iam annos quindecim ea uia intercepta, quę in anum ducebat. Habet Aretæus lib. 1. cap. 9. Nempè cuidam ego aliquando abscessum laxioris intestini

dex-

dextra in parte propè iecur dissecui, multumq; inde pūris effusum e, multum quoq; per renes, & uesicam ad plures dies emanauit, unde & sanitatem homo adeptus est. Est Gal. locus animaduersione dignus ex quo ulcera colon intestini uocati semper sanari colligi posse uidetur. 6. de loc. aff. c. 5. ubi habet. Nonnullis Panus in extrema iliū parte excitatur ueluti uiris in eadem parte nonnunquàm oriri solet, qui ubi suppuratus aliquādo fuerit secari debet; Vidimus itaq; ipsum & i hac parte, & in colo intestino suppuratum, atq; dissectum interdum ignorantibus Medicis, inexpertis quod inciderent, interdum uerò intelligentibus quoq;, atque ab huiusmodi tumore suppurato in colo nemo non facilè euasit, uteri uerò sectiones maiori cum difficultate sanantur. Censui ego aliquando in hac Lacunæ uersione, & Copi etiam litera Venetijs impressas apud Iuntas anno. 1550. vocem græcam Κῶλον colon intestinum interpretatum potius membrum uertendum esse ut legitur in traductione Copi Lugduni impressa apud Ioannem Frellunium cum enim eadem uox in textu Græco numero plurali Καὶ Κῶλα legatur, utiq; colo intestino quod uir cum esse constat, & singulare in corpore aptari minimè poterit, & ideò rectius uertendum membra, legentes cum Lugdunensi uersione ita. Nonnullis Panus in extrema Ilium parte excitatur ueluti uiris quoq; eodem in loco nonnunquam oriri solet, qui ubi suppuratus aliquando fuerit secari debet, atq; hāc partem siue membrum suppuratum, dissectumq; uidimus interdū ignorantibus Medicis inexpertis quod inciderunt, interdum uerò intelligentibus quoq;, atque omnia membra ita suppurata facile curantur, vteri uerò sectiones maiori cum difficultate aglutinantur. Hæc certè uersio uidetur magis textui græco quadrare, verum si seriem dictorū Gal. spectemus in quibus tumoris suppurati in Ilijs tum mulieribus, tum uiris meminit, ex quo, & suppurati colon intestinum & uterū contingat, & secari, profectò, non membrum sed colon uertendum esse dicemus, & ut absurditatem à Gal. dictis tollamus ipsum non absolutè uoluisse colon intestini solutam vnitatem semper sanari, sed conferendo solutioni uteri, decreuisse faciliorem illius, quam huius sanationē esse ex dolore intestinali prēsertim Ileo uocato apostemari, & corrumpi intestina testis est Aretæus lib. 2. c. 6. inquiens, multi quidem ui torminum repente intereunt, alijs intestinum suppurat, deinde nigricans tunc, & putrefactum excidit, atq; ita deficiunt; ex eisdem doloribus ītestina scindi bis obseruatum à Beniuenio legimus ca. 76. ait namque corpulēta quędam mulier cum modo supramodo infrà umbilicum intolerabili præmeretur dolore, nec vllus hinc inde spiritus erumperet, adeò agitata est, ut scisso tandem intestino uitam finierit; quod nisi

incisa

incisa mortua pluribus innotuisset, sed & rusticum nouimus, qui cũ post longiores tortiones, & ventris diuturnas inflammationes diem obijsset, & mortui incideretur corpus longior in intestino fixura inuenta est, ex qua etiam recẽtes uuas, quas paulò ante comederat pro rupisse conspeximus. Meminit quoq; c.95. Iuliani cuiusdam qui cum disenteria laborasset per 40. dies, erosis, & consumptis uillis, quibus uis ipsa retinendi fulcitur fœces retinere pro libito uoluntatis non poterat, sed vbicunq; deriiciendi cupiditas hominem urgeret, ibidẽ excrementa deponeret, licetq; ulcere sanatus fuerit, nihilominus ab hoc alio malo nunquam curari potuit & c.96. Alterius Aretini uerba facit qui ex disenteriis terminibus in ulcus intestinũ incidit & ita ꝑ trienniũ, supuixit male affectus. Aretæus lib.2.c.6. docet colon suppuratum sanari, & huius causã assignat esse&' carnosã intestini crassitudinẽ. Vesicæ solutã unitatẽ lethalẽ esse oĩbus receptũ est nihilominus vulnera, & ulcera illius aliquando sanata legimus. Nãq; testatur Cardanus in com. aff. 18 6.lib. Cæsarẽ Barbauarã uesicã diù ꝑforatã ex ulcere habuisse uitã tamẽ ꝑ aliquot annos duxisse. Et Antonius Beniuenius c.78. hæc scribit. Nicclaus rusticus calculo uexabatur, figura ut postea cõspeximus lõgiore, hic cũ ab ima parte acutior, & asperior esset uesicã ipsã incidit, tũ & testiculorũ tunica ꝑfracta post multos ac penè intolerabiles dolores tandẽ in cõspectũ uenit, quo haud magna postmodũ difficultate deducto cũ multi hominẽ moriturũ, & quidẽ rectè iudicaret neq; enim vesica eã incisa fuerit, præsertim inferiori parte cohæret, illæ tamẽ ꝑter oĩum opinionẽ cõualuit, hoc solũ ex tanto malo homine incõmodo relicto, quod inde sẽper quoad vixit urinã reddidit. Habem' etiã historiã talẽ à Valasco in suo Philonio.c. de uesicæ lapide. Ego uidi mulierẽ ferè qninquaginta annorũ q̃ urinã retinere nõ poterat, imò sicut cõtinuè urina ad uesicã per poros uritides delegatur ita etiam per collum eius exterius emittebatur, & hoc accidit quia unus indoctus chyrurgicus abstraxerat sibi duo lapides. Ex quo Aristotelẽ uera memoriæ tradidisse dicendũ dum lib.3. de hist. animal.c.15. hæc scribit. Nec uesica coire potest præcisa nisi ad ipsum exordiũ suæ ceruicis, quamq̃ non ignoro ita quandoq; contigisse ut vulnerata uesica solidesceret. Vteri uulnera & ulcera difficilia esse curatu Gal.6. de loc aff.c.5. docuit, quinimò ut plurimi incurabilia esse quotidiana experiẽtia docet, ne dicã cũ Abynzoare lib.2. tract.5.c.3. prorsus esse incurabilia; Lethalia itaq; esse, sed nõ prorsus insanabilia dicamus Cęlsi auc.lib.5.c.26. Vnde mirandum Paulum lib.3.& 72.& Aetium.5. 16.c.76. scribentes prolapsum uterum, atq; putredine correptũ aufferri nullius periculi metu ipsumq; uniuersim

vterum putrefactum, ablatumq; muliere tamen superuiuente aliquando fuisse affirmant. Quod etiam testatur Abynzoar li.2. Theysis trac. 6.cap.4. per hęc uerba; Et recordati sunt quidam Medici, quod aliqñ putrefiunt ligamenta matricis omnia,& exit meatrix omninò,& permanet mulier absq; matrice,& viuit sine diminutione aliqua suarũ operationum, & dixit mihi quidã amicus meus de quo & de eius ueritate multum confido, quòd uidit mulierem cui omnino matrix exierat,& remansit uiua faciendo omnes suas operationes naturales integrè,& perfectè, & sic esse debet absq; dubio cum non sit membrum principale, nec aliquibus membris aliquas præstet utilitates, nec præstet aliquod iuuamentum in conseruando uitam, nec inuentum fuit ad illud. Inter recentiores Gatinaria in sua pract.c. de exitu matr. tradit. Et Ego uidi mulierem habentem matricem inter coxas pendentem,& putrefactam, cui abscisa fuit & adhuc illa per plures annos uixit. Sic Alsaharauius lib. prac. tract. 20. cap. 7. exitus matricis curam tradens inquit. Et curatur cum hoc usq; ad perfectionem sanationis, si uero hæc non sufficiunt, oportet auferi cum manuali operatione. Quod ẽt BibiKil in suo paruo cont.ca. 44. & 49. faciendum docet, inquit enim: Noli timere si matrix egressa fuerit, incidere ex ea quod putrefactum est, quia abstracta fuit,& abscisa tota, postquam corrupta fuerat, & superuixit mulier. Syluius inter posteriores doctissimus in libello de mẽsibus mulierum. cap. de exitu matricis scriptum reliquit. Quando vteri corpus putre iudicaris, excidendum est audenter cum superuixerit mulier, cui probè totus putris excisus fuerat; Nicolaus Rocheus in lib. de cur. mul. morbis cap.7. scribit, si igitur prolapsa pars diuturnitate temporis propter incuriam putruerit, ob assiduæq; urinæ irrigationem,& sordem inhærentem exulcerata fuerit, amputãdum, aut urẽdum quod inutile fuerit nullius metu periculi erit. Hæc licet tot uirorum vnanimi consensu prolata sint, nihilominus non prorsus tutum cẽsuerim uterum secare totum putrescentem quando aliter curationẽ perfici posse crediderimus; cum membrum nobilissimum sit uter⁹, nec uisq; medijs cum cerebro, arterijs cum corde, uenis cum hepate, mirum atq; extimescendum habeant consortium quæ principes sunt partes corporis nostri,& ob id fortè Hipp.& Gal. aff.47.5. par. de utero suppurato & extrà vuluam exeũte locuti, ut ipse Gal. in com. testatur, nulla de ipsius amputatione uerbum facere. Crediderim ego multo minus malè affici mulieres, ex totali uteri ablatione, quam ex particulari ulcere vulnereuè notabili, cui putredo sit annexa, atq; in consensum prædicta nobiliora membra trahere ob id possit. Exemplo id nos dignoscere possumus suum, atque canum, quę quotidie extracto utero

dum

dum prægnantes sunt,& etiam absq; eo quòd in utero gerant ab imperitissimis fabris ferrarijs castrari tuto conspicimus: Quot & in Camelis fœminis olim fieri consueuisse testis est Arist.9. de hist. animal. cap.50. Quod antiquitus quoq; in mulieribus factum fuisse author est Suidas ἐντὸ μετὰ τον. A. per hæc verba Ξάνθος Κανδαύλου λύδος ἐκ σάρδεων ἱστορικὸς γεγονὸς ἐπὶ ἁλώσεως σάρδεων λυδιακὰ βίβλια Δ ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ ἱστορεῖ ὡς πρῶτος Γύγης ὁ λυδῶν βασιλεὺς γυναῖκας εὐνούχισεν ὅπως αὐταῖς χρῷτο ἀεὶ νεαζούσαις. Ex quibus verbis patet apud lidos authore Gige eorum Rege mos fuisse castrādi puellas, ut diutius flos pulchritudinis inculpatus permaneret. Hoc antiquitus factum apud nullum alium scriptorem legere unquam potui, quamuis diligentissimè perquisierim. Non caret admiratione quod Gal sex.lib.aff.19. tradit nempe se uidisse uenas in magnis vlceribus regeneratas, quod & 14.meth.confirmat; Hoc enim neminem, alium affirmantem hactenus legere licuit. Nec illud prætermittendum censeo, quod aliquando factum certò scimus. D. Francisci Facini famulus intumescentibus hemoroidalibus uenis maximè dolebat, cum nunquam aliàs tale morbi genus passus fuisset, Barbitonsoris imperitissimi operam implorat, q inspecto dolenti loco carneas excrescentias esse intumescentes uenas ratus, vulgò cristas uocant, quę ex præpostera venere, aut luce gallica euenire solent, eas radicitus amputauit, ac cadenti ferro inusit nō sine graui patientis periculo qui sanatus nunquam in posterum dolorem hemoroidalem persensit. Anearisma tumor dictus, qui fit ex dilatata arteria extrameante sanguine multiplici de causa suspiciendus est, primum quia dissectus statim hominem eo detentum exanimari ex spirituosi sanguinis fluxu contingit, secundo quod mirum sit sanguinem iam extrà arteriam egressum non corrumpi; Hinc Fernelius lib. 7. de corp. externis aff. cap. 3. hæc scribere conatus est. Credi uix potest quod nonnulli comminiscuntur in Anturismate ruptam, apertamque esse uenam, aut arteriam, si enim sanguis e uena aut arteria prosiliens non amplius illis contineretur mox corruptus putresceret, tumorque fieret generis diuersi. quod tamen sanguis extrà arteriam in hoc tumore profluat sensibus ipsis palam fit si enim comprimatur tumor, quæ intus est materia promptè subterfugit, & raròcadit ad intrà arteriæ vas, quod uerò non putrescat ratio est, quod ab arteriæ calore foueatur sanguis ipse, si uerò aliquando quod tamen retrò fit huiusmodi sanguis in quempiam cuniculum inciderit, remoueaturque ita ab arteria ut ab illa nequaquam foueatur, sed destituatur in grumos conuersus ibique constrictus, quin etiam aliquando ab imperitio-

tibus Medicis importunè fregisfactus gangrenam prius deinceps si-
derationem sphacellumuè parere consueuit, sphacellum mi-
rum adnotauit Cornelius Gemma lib. 1. Cosmocr.
cap. 7. in hæc uerba sphacellum procedere
uidimus spatio horarum trium ab uno
pollice pedis usque ad uen-
trem, & præcordia la-
borantis.

FINIS LIBRI QVINTI.

MARCELLI DONATI DE MEDICA HISTORIA MIRABILI.

Liber Sextus. Caput Primum.

HYDROPHOBIA MIRA AFFECTIO.

IN demorsis à Cane rabido, quis non admiretur aquę pauorem, aliaq; quorũ tractationem iucundam, atq; fructuosam lectori futuram existimamus? Canes hominibus plurimum ex usu esse Cicero. 2. lib. de natura Deorum circa finem per hæc uerba testatus est. Canum tam fidã custodiã, tamq; amantem dñorum adulationẽ, tantumq; odium in externos, & tã incredibilẽ ad inuestigandum narium sagacitatem, tantamq; alacritatem in uenando, nil aliud significat nisi se ad hominum commoditates esse generatos. Horum autem diligentem custodiam, fidem, & amorem erga dominos inquam pluribus exemplis à scriptoribus antiquis, & recentioribus descriptis admirari possumus. præsertim uerò apud Plutarcum in lib. de animal. industria. Aelianum lib. 3. & Plinium lib. 8. alijsq; locis natural. hist. & inter neotericos apud Ingrafsiã de medic. Veterinaria, & Scaligerũ ad. Cardanũ exerc. 202. num. 6. Verum sicuti multa, eaque non despicienda commoda Canes hominibus afferunt; ita & si quando rabidi affecti morsu hominem affecerint impartiũtur detrimentum comoda omnia compensans, cum rabido ueneno infectus homo ut plurimum moriatur, sæuisque symptomatibus correptus miserimum mortis genus obeat. Ita ut mirari non desinam Aristotelem lib. de hist. animal. 8. cap. 22. scripsisse; omnia quæ Canes rabidi momorderint animantia rabire excepto homine, rabieque interire tum Canes, tum animalia ab ipsis demorsa excepto homine: Quod tamen falsum esse experimentum pluries comprobauit, quo-

quotidieq; demonstrat. Quare hanc non esse Arist. sententiam nonnulli contendunt uerum cum bis eandem eodem capite, eoq; breuissimo repetat mendum potius in textu esse crediderim nisi Arist. errati incusare maluerimus habet autem tex. græcus utrobiq; πλὴν ἀνθρώπου. uertit Theodorus Gaza excepto homine, quem tamen Leo uicenus lib. de Rypsade leuiter incusare uidetur dum ait non esse legendum πλὴν sed πρὶν. idest prius, quæ tamen lectio difficultatem in dictis Arist. nõ tollit. siue enim legatur πλὴν idest præter, siue πρὶν idest prius mendũ tamen in litera adesse dicendum; si Arist. à calumnia uendicare uoluerimus; Quare crediderim ego potius legendum esse πλεῖν, quæ uox Atticè pro πλέον quod latine plus sonat, à græcis scriptoribus præsertim ab Aristophane usurpat; ita ut sensus sit, omnia a cane rabido demorsa plus homine rabire, & interire. Quod etiam ueritati consonum esse ita demonstrari potest. Canum temperamentum siccum esse omnibus receptum est, sed an calidum frigidumuè sit non omnibus eadem sentẽtia. Gal. lib. 2. de sympt. med. facul. cap. 20. & lib. 1. de temp. c. 5. calidũ esse clarissimè testatur. non desunt tamen qui hanc Gal. de canis calida temperie sententiam damnent. Alsaharauius namq; lib. prac. sec. 2. cap. 30. naturam canis à prædominio frigidam, & siccam esse scripsit, & inter recentiores Iulius Cæsar Scaliger lib. de sub. ads. Card. exerc. 174. hac ratione idem comprobare contendit. ait namq; nullum aĩal celerius cane frigescere, aut tremere, & nullum eodem libentius apricari, atq; ubi solis æstum perferre nequiuerit, & paulisper captauit vmbram, continuò redire ad solis radios, quæ ratio futilis esse facile deprehenditur ex ipsiusmet Scaligeri dictis, scribit namq: exerc. 202. n. 6. historiam Canis cuiusdam corsi qui hæri uenatoris corpus quod in summo niuosi montis uertice gelu diriguerat custodiens, nõ solum defuncti amicos, sed & fratres notos lacerauit, fratrem domum non peruertentem perquirentes, & gelatum inuenientes; si itaq; canis ille gelu perempto hæro ipse tamen diutius superuixit non solum, sed & ita incolumis ut homines prostrare uoluerit, non ideò profectò concludendum erit canem frigido esse temperamento eo quod celerimè frigescat, & tremat; quinimo potius calido quod ex eius motus celeritate coniectari licet, nec non ex eo quod in iram maxime pronus sit, & audax. Quod si libenter apricatur canis non quod frigido prædit⁹ sit temperamento id fit, cum alioquin æstiuo tempore caloribus uexetur, ac etiam umbram captãs anhelet, quinimo test. Aui. fen. 6. 4. trac. 4. cap. 5. tùnc temporis potissimum rabie corripitur, quod experimentum quoque comprobatur aeris uehementi calore adurente humores quod utiq; non fieret uel saltem non ita facilè si frigidam temperiem
ob-

obtinerent, cum itaq; ut etiam Paulus lib. 5. cap. 3. & Dioscorides lib. 6. cap. 35. & Gal. 5. loc. aff. cap. 5. tradunt per æstatem præcipuèq; uigẽte caniculæ sydere inflammentur Canes, & rabie corripiantur id inflãmationis signis attestantibus quemadmodum docet Arist. probl. 76. satius erit cum Gal. calidum temperamentum canum statuere, & siccũ comuni omnium sententia quam siccitatem vnanimi consensu potissimum rabiei causam censendam esse non est dubitandum. Quamobrem animalia quæcunque temperamento sicciora erunt, & calida ea facili' rabiem incurrunt. Verum cum homo ex Arist. 4. probl. parl. probl. 6. calidus sit, & humidior cœteris omnibus animantibus hinc fit ut ratione suæ humiditatis innatæ difficilius rabie corripiatã. Hincq; etiam fortasse accidit quod homines à cane rabido demorsi ut plurimum nõ nisi per longum tempus postea in rabiem aguntur test. Gal. in P. Prorrhet. com. 2. & Pauli, & Auic. locis citatis quod si aliqui quam primum demorsi fuerint nonmultò post rabie tentantur, id euenit, quod neru' arteria, uenauè, uel aliud simile commorsum fuerit, unde breui partibus nobilioribus, & principibus venenata qualitas comunicatur, præsertim si rabies mordentis Canis fuerit intensa, subiectumq; paratũ maximè ad corripiendam rabiem, secus vero si caro tantum, præsertĩ in parte remota a nobilioribus partibus demorsa fuerit, nec venenata qualitas multum sit intensa, nec patiens ad eam suscipiendam dispositum accidere uidemus; Ea propter Baldum peritissimum Iurisconsultum Tridenti à catulo suo, quem in delitijs habebat in labio demorsum non nisi post. 4. mensem in rabiem actum extinctum tradũt: sic venena per os exhibita nonnunquam ictius hunc aliquando tardius illum interficiunt prout in hoc uel illo maiorem minoremuè renitentiã adinuenerint, quod si uenenosæ materię in corpore genitæ paulatim tractu temporis principalium partium aliqua consentiente uniuersũ corpus alterare possunt id quoq; rabidi canis uenenum efficere posse non est dubitandum si Gal. credimus. 6. loc. aff. sec. 5. Sic Theophrastus lib. 9. de hist. plantarum. cap. 15. testatur, uenenatas quasdam esse plantas, quæ non confestim eo interimunt tempore quo gustatæ sunt, sed aliquanto post, aliasq; celerius, alias tardius mortem inferre, ita quodam nonnullos tabe paulatine possint consumere. Ita Gal. lib. de par. artis medicinalis dispositionem quam neutralitatem uocant Medici ostendere uolens, eam his lætalibus uenenis comparat quæ post tempus interficiunt, quod comprobari etiam potest ex hist. Attilij Reguli, cui ut scribit Aulus Gellius lib. 6. noct. Att. c. 4. Carthaginenses uenenum non pręsentaneum, sed eiusmodi quod mortem in diem proferret eo consilio dederunt, vt uiueret quidem tantisper quoad fieret pmutatio,

mutatio, post autem grassante sensim ueneno contabesceret. Hermolaus lib. 4. Corrol. in Dioscoridem. 691. testatur, Aconiti radicem ita p̄parari posse ut biennio tollat, anno, mensibus sex, tribus, duobus, & vno, quod prius Theophrastus. 9. de hist. pl. c. 16. scriptum reliquerat. Et tēporibus nostris à nonnullis perfici testatur Amat. Lusit. in com. in Dioscoridem lib. 4. cap. 80. inquiens amplius cent. 6. cur. 88. Thurchas, & Indos venena ad determinatum tempus ita concinnare, & tractare nosce, ut rarò eis exhibitis suis frustentur uotis. Concludamus itaq; verissimum esse demorsos nonnullos à cane rabido non nisi aliqn̄ per menses, & annos postea rabidi veneni signa edere. Sic Nicolus filium Tinctoris in Campo. S. Pauli Venetijs a cane rabido demorsum, & curatum a Medicis non edidisse rabiei signa nisi per octo menses post scribit. & Auic. loco citato per annos etiam, nedum menses retardari rabiei indicia tradidit. Hieronymus Fracastorius lib. 2. de morbis contagiosis meminit pueri qui post octo menses ex quo demorsus fuerat a cane rabido contagionem ostendit ex qua mox periit & Conradus Gesnerus epist. medicinalium lib. 3. historiam scribit lithotomi cuiusdam qui ante sex uel septem septimanas a cane rabido morsus cū interim nihil mali sensisset subito aquæ timoris superuentu intra biduum extinctus est. Ita & qualitatem Gallicam si non uenenatam pessimam tamen naturæq; aduersissimam tempore reuiuiscere, interdúque obseruatum recurrisse post annum trigesimum cum tanto interuallo temporis mali fomes quasi sepultus delituisset, seq; tali morbo prorsus expertem, & expeditum homo putasset testatur Fernelius li. 2. de abd. rerum caus. c. 14. At certè hoc loco miranda, nec silentio inuoluēda Gal sententia loco citato qui reliquorum animalium nullum, unū dumtaxat rabie corripi canem, tradidit cui pariter assensus est Alex. in probl. cum nihilominus Porphyrius, Apsyrtus, Hieroldus, & Palladius huiusmodi morbum in equis, & aliis animalibus obseruauerint. Quinimo Arist. 8. de hist. animal. c. 24. asseruit Camelum, & Equum rabie aliquando laborare, & Auic. loco dicto non solum Cani, sed Lupo, Babuino, Vulpi. Mustellę, & Mulo rabiem aliquando accidere asseuerauerit. Abynzoarq; lib. 1. pract. tract. 9. cap. 16. Leonibus, Equis, Mulis, & Asinis, nedum canibus rabiem superuenire testatus sit. Sic Matthiolus inter recentiores in com. in Dioscoridem tradit se uidisse rabie correptum Equum, qui, uetula dentibus in crinibus deprehensa per decem passuum spatium eam a terra sublatam transportauit. Nititur doctiss. Mercurialis lib. 1. uariæ lect. cap. 2. Gal. excusare quod ueterinariam non exercuerit, nec illi contingerit aliud animal a cane rabidum uidere. At nos Gal. magis consultum existimamus, si dixerimus;

Nullum animal rabie vera & propriè dicta affici, vno dempto cane, nisi fortè alicui ex alijs ab ipso met cane communicata fuerit, quod si aliquando animalia quædam à cane minimè demorsa furere videntur, ac dentibus circumstantes petere, non tamen vera rabie corripi dicendum, sed potius mania furere ita 3. de loc. aff. scribit Gal. per æstatem sub caniculæ feruora viperas, & serpentes omnes reliquos vehamẽter æstuare, & furere vt ne exiguo quidem momento quiescere possint. Ita & Abynzoar loco citato de huiusmodi animalium affectione pertractãs, sub. c. de mania eã reponit, & historiã scribit Muli qui voluit mordere quendã hoĩem, q in fugã cõuersus per uiã strictã vadens ad locũ arctũ perueniẽs mul⁹ furẽs inibi cõfix⁹ extinct⁹ est. Qđ si aĩalia hmõi furore acta rabida uere essent rabiei effect⁹ in ijs quos demordissent obseruarentur, quod nunquam factum legimus, Qua de re uera erit Gal. sententia solos canes inter bruta rabie vexari; sed illud occurrit maximè suspiciendum quod Io. Matth. de Grado in cons. 82. scribit Magnificum scilicet Ioannem Coqueranum infectum fuisse rabie post multos dies ex sola impositione manus in os canis rabidę, & si eum canis non momorderit. Cardanus testatur lib. de venenis Venetum Patritium ab ex osculato catulo rabidẽte, quem amabat, antequam emitteretoccidendum rabidum factum fuisse. Sic Matthiolus loco citato binos uidisse affirmat, qui ex solo spumæ contactu rabidi effecti sunt. Ita, & ibidem Dioscorides Themissonem Medicum dum rabie correpto amico medelam præstaret eodem vitio ex temperamenti similitudine, ac sympatia quadam infectum fuisse scribit, quod tamen ex saliuæ ipsius contactu, vel saltem alicuius rei à saliua infectę illi accidisse credendum. Auic. si quidem hoc morbo infectis ministrantes admonet caueri à comestione rerum ab ipsis in cibo desumendo relictarum. Et Aurelianus. 3. acut. 9. meminit cuiusdam sarctricis quæ intra triduum rabie correpta fuit quoniam momordit suendam vestis fimbriam à rabido cane laceratam Non desunt qui dicant exemplo à Gradense descripto de quo superius uerba fecim⁹ moti', solo halitu canes rabidos etiam inficere posse. Ita enim aiunt referente Matthiolo in proh. coment. in 6. lib. Diosc. quod magis mirandum est Venenum cuiusdã serpentis à Villico ferro hastæ infixo, ac serpentis corpore indito p ferrum, & hastam penetrasse. Et Elianus de Basilisco tradidit illum percussum ab aliquo baculo percutientem interimere veneni virulenta qualitate per baculum pertranseunte. Et Plinius lib. 8. c. 21. scribit de Catoblepa eam ab Equite lancea percussam, veneno per lanceam penetrante non solum equitem, sed & equum interficere, sic & Torpedinem per retem ac funem venenum piscatoribus impartiri omnibus re

ceptum est.& Lus. cent. 1. cur. 62. meminit uiri cuiusdam qui dum uineam potaret serpentem offendit immensę longitudinis, & crassitudinis, quem cum lignis, lapidibus, ac gladio munitus interfecisset illico de capitis dolore quæri cœpit, & febricitauit, & vndecimo ex venefica ui serpentis interijt; à pari itaq; videtur dicēdum halitu dumtaxat canis rabiem affricari posse, quod tamen Fernelius lib. 2. de abd. rerū ca. c. 11. & recte iuditio meo non aprobat, cum exempla desint & saliuæ rabidi canis contactu id factum potius dicēdum in historia à Gradensi tradita. Verum Gal. locus lib. 3. de temp. c. 3. animaduersione dignus occurrit ubi hæc habet. Nihil foris intusq; parem agendi facultatem habet, neq; enim aut uiperæ venenum, aut rabidi canis spuma, aut aspidi virus (quæ tamen si extrinsecus corporis occurrerint offendere creduntur) parem uim habet uel soli cuti applicata, vel intrò assumpta; Ex quibus Gal. verbis colligunt nonnulli spumam canis rabidi deuoratam minimè delæteriam esse, quoniam exterius applicata offendat ut diximus g. interius ingurgitatam nullam vel saltem leuem offensam inferet. quod & de nonnullis alijs uenenis accidere legimus. Arist. namq; de mirabil. aud. scribit Celtas, Gallos habere pharmacū quod ... vocant tam præsetis veneni, subitoq; putrefacientis, vt quam primum animal puta Ceruus eo læsus conciderit confestim accurrant venatores, antequam virus penitus dispergatur, aut putrescat animal, carnemq; sauciatam telo uirulento excidant ad spythami circa vulnus latitudinem, quod pariter Aulus Gellius confirmat lib. 17. noct. att. cap. 15. tradēs Gallos in venatibus tingere elleboro sagittas, quod ijs iactæ, & exanimatæ feræ teneriores ad epulas fiant, sed propter ellebori contagium vulnera ex sagittis facta circumcidere latius dicuntur, quod etiam Plinius lib. 25. c. 5. per hæc uerba manifestat. Galli sagittas in venatu tingunt elleboro, circumciso uulnere carnem teneriorem fieri affirmant, & lib. 27. cap. 11. rursus inquit. Galli habent herbam limeum dictam qua sagittas in venatione tingūt, quod uenenum ceruarium uocant. Hunc ueneni genus sagittis illinitum in venationibus sicuti exterius in vulnere lethale est ita intus comestum nullam noxam affert. quod hodierno experimento ab Hispanis omnibus probatum est, si quidem hodiernis temporibus Hispani ex ellebori nigri radicibus venenum parant, hanc autem plantam Podigambram Verdegambram nigro, & ysambram præsertim in Regno Nauariæ, & Portugalliæ appellant quo veneno sagittas obliniunt, ac illis confossis ceruis, alijsq; syluestribus animalibus ea inoxiè comedunt, quinimo pharmacum illud quod sagittis apponunt comestum minime uenenosum esse ab omnibus experimento probatum esse scribit

bit Matth. in com. in Diosc. c. de elleboro, & Cornelius Celsus lib. 9. cap. 27. hanc sententiam confirmat dum inquit. Neq; Herculei sci entiam Præcipuam habent hi qui Pselli nominantur, sed audaci vsu confirmatam. Nam venenum serpentis, ut etiam quędam venatoria venena, quibus Galli præcipuè utuntur non in gustu sed in uulnere tātum nocet, Aegiptiis ideo colubra ipsa tuto estur, & ictus eius occidit. Ita & Gal. lib. 3. de alim. facul. cap. 3. uiperas aliosq; serpentes inoxiè vesci docet, & lib. de arte cur. ad Glau. 2. sic Marsos feris uenenatis & aspidibus nutriri tradit, & tradit etiam lib. de Theriaca. c. 10. de Helenco à Gręcis, Nico ab Incolis appellato, quo Dacas, & Dalmatas telorum cuspides confricent, idq; hoc pacto vulneratorum sanguini cō grediens occidere potest, & ab eis manducatum innoxium esse, nullumq; ex eo cibo nocumentum prouenire, quin & ceruos ab eis sagittis confossos nullam comedentibus læsionem inferre. Ex iis itaq; concludunt illi spumam canis rabidi ingurgitatam non esse uenenosam, licet exterius venenum corporibus communicare possit, quod tamen falsissimum esse experimento demōstrari potest à Fernelii historia desumpto quam lib. de abd. rerum ca. 2. ca. 14. in hunc modum describit. Venatores quidam media ęstate in lupum sæuiorem quęndam rabidū incidere, eumq; trucidatum in varia obsoniorum genera appararunt, ac coxerunt, ex quibus eduliis, quicunq; esitarunt, non multo post tēpore rabie correpti alij perierunt, alij cum ipsis auxilijs prospectum fuisset euaserunt, tollenda itaq; ex Gal. dictis difficultas dicētes Gal. uerborum sensum non esse quod spuma canis rabidi, & uenenum viperę, & aspidi intrà corpus assumpta non lædant, sed quod huiusmodi venena non parem uim habeāt, vel soli cuti aplicata cuti inquam sanæ, & integræ uel intrò assumpta idest intra cutim soluta scilicet cutis, vel carnis unitate. quod ex textus Gręci lectione facile innotescere potest; habet enim. Καιχώρις ἑλκους ἔξωθεν, idest sine ulcere exterius, quæ verba linacrus in versione omisit, quod uero hic sensus genuinus sit indicant verba, quæ statim subsequuntur hæc. Sed nec illud mirandum si certorum medicamentorum uis ad profundum non peruenit, neque enim necesse est ut omnia parem habeant uim, quare statuendū spumam rabidi Canis, & exterius, & intra corpus desumptam officere posse sicuti, & aspidis, & uiperæ, venenum, Gal. namq; lib. de symp. cau. 1. cap. 7. scribit perijsse tum eum qui uiperam comederat, tum messores qui uinum in quo talis serpens fuerat mersa biberunt: Et Marcus Gatinaria in Prac. ca. de debil. uisus, tradit, quod Gallo cuidam, qai Papiam accesserat, ut curaretur à lepra iussit ut comederet carnes uiperinas, qui cū optaret curari, accepit de eis in multa quā-

titate, cum autem ad eum inuisendum mane accesisset, inuenit eum cum sæuissimis accidentibus venenosis, ita quod timuit ne carnes illę ipsum occiderét, sed quia uirtus erat fortis expulit per partes cutis, & facti fuerunt per corpus quasi totum bubones, qui tandem deuenerunt ad saniem & curatis illis remansit liberatus. Ideò iure optimo Gal. uiperas in Theriaca imponi iubet, & amputatis tamen capitibus, & caudis tamquam magis uenenatis partibus, & earundem truncum cadauer elixari sale, & anetho in elixatione comixto, ne quicquam venenosi in illis derelinquatur. Duo supersunt symp. quæ in sui trahunt admirationem in ijs, qui à Cane rabido demorsi fuerunt, & quorum causa perquirenda est horumq; P. est cur aquam expetant, timeant tamen ita ut ea conspecta clamitent, & aufugiant, auertẽtesq; se retrorsum in terraq; prouoluant Alterum uero cur à taliter affectis in urinis corpuscula quædam innatalia conspiciantur catulorum figuram præseferentes. Primum uerissimum esse omnes confirmant ideoq; affectum hunc Hydrophobiam nominant, & ex historia ab Aetio & Ruffo, & Posidonio tradita lib. 6. cap. 24. patere potest. Scribit namq; qđ Philosophus quidam à cane rabido demorsus, & generoso animo affectui resistens, & insequẽs ratus canem in balneo apparere (apparebat enim ipsi quemadmodum, & reliquis hoc morbo affectis) ratiocinatus igitur, & sic secum locutus, quid cani, & balneo commune est? superauit affectionem, & sanatus est ab affectione, cum citrà timorem bibisset. Huius primi quæsiti rationem quidam assignant, causam in nimiã siccitatem referentes in corpore rabie affecto existentem ex qua sitiẽtes fugiunt tamen naturali quodam instinctu, quemadmodum animalia ratione carentia aquam tamquam sui contrarium, ideoq; & si eam desiderent ad sitim extinguendam, attamen cum sint multum exsiccati, timent aquam tamquam sibi contrariam, & similiter alia humida actu, liquidaq;; Hanc sententiam secutum fuisse uidetur Gal. in lib. de Theriaca ad Pisonem, eamq; Rasis 35. cont. de mente Ruffi confirmat, vnaq; & Haly Abbas. 8. Theo. c. 20. Nec Paulus eam improbat. Auic. tamen cap. 7. fen. 6. 4. tract. lib. 4. hanc sententiam rationi dissonam esse scripsit, quia cum siccitas in rabido sit qualitas præternaturam deberet ipse potius oppetere suum contrarium, tamquam illud qđ posset ipsius corpus ad statum naturalem perducere, & siccitatem illam pręternaturalem adimere, Priori itaq; hac opinione derelicta alii id occultę proprietati veneni adscribunt, aiuntq;, quod sicuti uidemus qui ab Aranei spem illa quam Tarantulam dicunt Apuli demorsi fuere dum sona musicalia audiunt melius se habere, atque diutius saltantes sudore perfundi ac sensim sanitati restitui, hoc enim veneni illius

pro-

proprium est, à pari quoque ueneni rabidi proprietas est ut aquam reformident. At longe probabilior nobis alia uidetur ratio quæ communiter assignatur; quod scilicet cum rabidi affecti homines operationes intellectus corruptas habeant fiat ut ex longa circa Canes cogitatione imprimantur in eorum imaginatione formę, & Idola Canũ, ita ut assiduè fermè præ oculis canes habere sibi uideantur, quinimò & se ipsos canes effectos putent, tuncq; potissimum cum aquam tamquam speculum splendidum imaginem reddens intuentur imaginantur in ea Canes inesse. unde eam abhominantes retrò fugiunt rursus de morsu timentes, uel tamquam sordidam aquam effectam à cane in eo falso conspecto, unde quamuis exsiti aquam exoptent, & appetant nihilominus eam inspectam auuersantur. Vnde scribitur 2. cont. de mente Alm. Nos uidimus quendam in Hospitali quem momorderat canis rabiosus, & uidi quod non terrebatur ex aqua imò eam petebat & ex fortè quærebatur siti, cum autem aquam daremus ei, ipsam abhominabatur, & dicebat quod sordes in ea erant, & cum quæreremus ab eo quæ sordes in ea essent, aiebat quod intestina Canum in ea erant, & rogabat vt ei aliam aquam afferremus, & cum afferretur, idem dicebat, & nobiscum litigabat, & irascebatur, & rogabat ut illi aquam mundã, & nitidam daremus. Quod uerò à rabido cane demorsi se canes esse imaginentur ex eo deprehendi potest quod latrẽt ut canes, ac in terra manibus & pedibus gradientes se etiam canum more in ea uolutent, quemadmodum Dioscorides, & alij scribunt, quodq; pariter ex historia à Nicolo recitata ser. 4. tract. 4. cap. 15. manifestum fit, ait namq; Et ego cognoui quendam, qui morsus fuit à cane rabido, & non curauit inde; & sine læsione exercendo sua negocia stetit. 35. diebus, mane verò diei. 36. surexit, & posuit se retrò uxorem suam, stans in terrã sicut canis, & cœpit latrare Post eam & cum reprehensus fuisset ab ea, surexit de terra subridens, & hunc actum pluribus uicibus eodem die fecit; sero corrupta est ratio eius in totum, & mortuus est in 40. die à die morsus. Quare ad deprauatam imaginationem primi sympt. dicti causam deducendam esse magis rationabile videtur, quam ad alias recurrere, quemadmodum Sanctus Arduinus lib. 7. de uenenis c. 2. demonstrat. Quo uero ad secundum sympt. pertinet, si rabie affectos in sui urina catulorum imagines intueri dixerimus, ex iam dictis causam reddere aut difficile erit, at si alios in rabidorum urina eadem conspicari astruxerimus id longe difficilius euadet. Id namq; minimè uerũ esse suspicamur, cum ex antiquioribus neminem quos hactenus legerim id certo affirmantem obseruare licuerit. Nec tamen Gal. id reticuisset si uerum existimasset; Nec profecto Aetius qui ser. 6. cap. 24.

rabie affectos si oxalidis decoctū biberint multa, & intpata mingere scripsit, de vrina catulorū imaginē cōtinēte verba facere ꝑtermisisset; Paul' nec ipse uerbū q̄dē de re hac ꝓtulit; Ex Arabib' q̄dā & si id scri ptis suis indiderint, nemo tamen ipsorum id nūquā uidisse affirmare ausus est. Solus inter recentiores quos adhuc legerim Thomas à Viga in com. suis in 6. Gal. lib. de loc. aff. sec. 5, huius rei testes graues esse scribit, unicum tamen Matthiolum testem recenset, quem uidisse tra dit in demorsis à Cane rabido urinam simulacra canum, & à Phalange Phalangiorum Idola continentem quod tamen ex ipsius Matthioli scriptis facilè redarguitur, ipse namq; in suis com. in 6, Diosc. lib. c. 35. habet se id solum audiuisse a quibusdam sui temporis idq; rationi, ac naturæ repugnare tradit, tantum abest id se uidisse confirmet, ita pariter & c. 42. eiusdem libri in eorum urinis qui à Phalange demorsi fuere, non imagines Phalangiorum conspici scribit, sed tantum quan dam substantia innatantem Araneorum telis persimilem, Ex ijs itaq; crediderim ipse potius asserendum rabie correptum in sui ipsius urina canum imaginem conspicari, quam id cœteris intuentibus eam ac cidat. Quod etiam colligi potest ex Alsharauij dictis qui lib. prac. c. 29. 30. tract. hæc habet. Sed ego cognoui quendam sanatum a morsu canis rabiosi, & interrogatus a me quid uidebat, dixit mihi quod uidebat in sua urina caninos catulos; ita Nicoli dictū loco citato interpratandum puto, cum ait se uidisse iuuenem morsum a cane rabido, in cuius urina apparuerunt simulacra canum, idest ægrotanti ipso, cū enim in rabie correptis maximus ardor uigeat, hinc fit ut pinguis car nis membrorum substantia liquescat, ac eliquata per urinam exernatur, in illaq; natans uniatur fieri quidem potest ut aspicientes corpuscula illa uideant, at quod canum potius imaginem referant quam aliā formam præseferant, nulla subest ratio unde iure merito Auic loco al legato sic scripsit. Et quandoq; mingit rem in qua apparent res carnosæ mirabiles quasi sint animalia, & quasi canes parui, ita ut id Auic. non absolutè, sed adiectæ particula, quasi, protulerit. Vnus Abynzoar loco superius dicto huic nostræ sententiæ aduersari uidetur dū scribit. Et in hac mania quoddam mirabile reperitur, quoniam si collectum fuerit de urina istius in quantitate multa in urinali uitreo, ui debit quod clarificabitur urina, & sine dubio uidebis formas catulorum natantium, & si illam collaueris per pannum subtilem nullum uestigium illorum seu signum in petra poteris inuenire, & si iterum in urinale repones, & ibidem aliquantulum permanserit ueraciter iterū uidebis eos ut prius. Possemus quidem Abynzoari textum corruptū dicere, cum exemplar meus Venetijs æditus a Hieronimo Scoto anno

1549.

1549. Calculorum legat, & non Catulorum, uerum cum subiungat Abynzoar, & super hoc libenter causam ponerem si intellectus meus esset sufficiens. Ex quibus, & reliquorum etiam uerborum serie, potius Catulorum quam calculorum legendum censeo; cuius rei data ueritate cum Abynzoar causam se reddere nescire confessus fuerit, nec mihi erubescendum esset, si eandem asignare omiserim, quid tamen sentiam in re hac afferre in studiosorum gratiam non grauabor; Duo itaq; quod propter fortem, & continuam imaginationem quam habét demorsi a Cane rabido ad ipsum Canem in spiritu animali imaginatricis facultatis instrumento imprimitur forma canis, quam & ipse alijs spiritibus quibus in membris miscetur imprimit, & sic configurati spiritus configurant humiditates corporis quas gubernant, & quibus immiscentur, quæ configuratæ in urina existentes quiescente urina in multa copia collecta Idola seu simulacra canum representant. Hæc de hoc quæsito dicta sint satis, plura qui de hac re expetunt adeunt Nicolum ubi supra Gentilem in com. in Auic. textum allatum, & Conciliatorem diff. 179. Illud tamen minimè omittendum ex ijs, qui prudéti animo, exactoq; sunt ingenio si quis a cane rabido momordi contingerit, non ita facile quemadmodum ij, qui pauperes sunt spiritu a prę narratis symp. detineri, quod ex historia superius ex Aetio relata patere potest. nec non est ex alia quam recitat Nicolus loco totius dicto de Iuuene quodam, qui dum rabie detineretur apropinguantes sibi mordebat, matri tamen suæ dicebat quod non approximaret ad eum quia non poterat se continere a mordendo eam, quoniam in eo nondú potentiæ intellectiuæ corruptæ erant omnino, quod ex ualida resisté- tia potentiæ factum censendum uel ex agentis imbecillitate; Postremo loco & illud recensendum tamq; scitu dignum, quod a Dioscoride lib. 2. c. 71. traditur, sanguinem scilicet canicum epotum a Cane rabido demorsos sanare cuius rei causam quærens Marsilius Ficinus lib. de uita longa c. 11. hæc habet. Gal. atq; Serapio morsum rabidi Canis sanguinis canini potu curari dicunt, rationem autem illius asignare non placuit, Ego igitur biduo eam quæritans opinor deniq: saliuã canis rabidi uenenosam impressam hominis pedi læso per uenas paulatim ad cor ascendere more ueneni, nisi quid interea distrahat, si igitur interim canis alterius sanguinem ille biberit, sanguis ille crudus, ad multas horas natat in stomacho, cũ deniq; ueluti peregrinum deiecturum per aluum, interea Caninus sanguis iste saliuam caninam superiora membra prehænsan tem priusquam ad præcordie ueniat, deriuat ad stomachum, nam & in canino sanguine uirtus est ad saliuam canis atrahendam, & in saliua uicissim uirtus, ad similem sanguiné prosequendum

sequendum

ſequendum, uenenum igitur à corde ſemotum, ſanguiniq; imbibitum in aluo natanti, unà cum ſanguine per inferiora deducitur, hominéq; ita relinquit incolumen. In corpore noſtro humores gigni poſſe qui rabidi canis uenenum emulenter, quemadmodum & alterius uenenatæ qualitates ſuccos intrò generari abundè docuimus ſuperius lib. 4. c. 5. ex infraſcriptis hiſtorijs quas ab Excell. Phyſico Ioanae Baptiſta Cauallaria obſeruatas accepimus facilè cognoſci poteſt, & ſunt huiuſmodi. In agro Mantuano ad Mincij ripa Menſe Septembri. 1573. Gabriel Nouaria viduus, quinquagenarius, Paulę Moriſcæ æconomus dum prandet, neſcio quid ſibi gulam ſcalpere exiſtimat; pouilum ſumit, ut moleſtiam illam potione abigat; ſed potum, uel ſummo conatu deglutire neguit: ſibi ipſi iratus ad ſitulam aquam plenam accedit ut male ebibat; ſed uixdum labra admouens retrorſum cadit; mox ſurgit, abit, ea die non cœnat. Poſtridie eadem omnia tum in prādio, tum in cœna patitur. Tertia die ad me equo uehitur. In uia vuas & multas, & facile uorat. Ego, hiſce omnibus ab illo tū auditis, ſymptoma exploraturus frigidæ poculum illius ori ſemel, iterum, ac tertio per interualla admoueo: amicos ad ſpectaculum aduoco; toties ille horreſcit, tremit, animo linquitur, & in ſummis faucibus (ut reſipiſcens refert) ſuffocatur. remoto poculo ſtatim ad ſe redit, mentit conſtat, ualidus eſt, non febricitat, nihil prorſus dolet, functiones omnes inculcatæ ſunt, vnà excepta petatione. præſcribo antidota. intra triduum mors occupat. Quęrendo, explorando, ſciſcitando nulla huius affectionis euidens cauſa comperta eſt. Menſe Maio. 1574. Magdalene Blaſij Voltenſis vxor de quadam dolitat, primum collo, tum brachio dextro. Secunda die decumbit, cum brachij dolore, ac tremore. Tertia die ceſſat dolor, tota tamen tremit, nauſeat inaniter, ſudat, & veluti ſuffocatur. Si uinum, aqua, iuſculum propinatur, conuellitur, ac deficit, oua, ac panem probè ſumit. valde ſitit. facultates principes, ac ſentientes bellè conſtant. mitis eſt animus; placidus eſt ſermo. Non videtur febricitare. Loci chyrurgus diuerſiones adhibet. Quinta die illa effertur. Menſe Februario. 1575. Dominica Pancalda Virgo annorū ſexdecim uiſa quorundam digladiatione terretur: ea nocte febris uehemens: ſtatim in inuaſione paſtulæ circa labia poſt horas duodenas à prima inuaſione fit attonita, (ut aiunt): poſt alias duodenas febris ſedari ſibi uiſa eſt. ſurgit brachio ſiniſtro paralytico. Si brachium illud dimoueatur, dolor acerrimus latus puellæ transfigit: & (ut ipſa inquit) ad cor uſq; pertingit, ita ut fertur inde deficiat. nihil moliuntur domeſtici. In quarta rigor eam rurſum cubate cogit; dolor augetū, ſuperuenit nauſea, anxietudo, oris ſpuma, lumen intueri nequit; eiulatua;

tur;fuit; pauet; domesticos eijcit. Admota potione caput retrahit, horret,deficit; Per interualla recta loquitur:;Post hæc dentibus stridet;linguam sibi emordet;In principio quintę emoritur. Mense Iunio. 1576. Dominicus Berecius agricola,nuptus,validus,annos natus triginta septé per dies octo ignora sibi de causa brachijs dolitat:operat tamen in agro: nec febrire se existimat: nona die in cęna brodiũ sorpturus contremiscit;quare incęnatus decumbit. Ad mediam noctem pauore corripitur;ex illo uix contineri potest;sed timens,ac tremens exclamat;& ab astantibus etiam,atq: etiam rogat & detineri; eosq; ipse uicissim arreptos arctissimè detinet. Summo mane consulitur uicinus Medicus,qui Picram imperat;quæ paulo post vomitione eijcitur, vnà cum cruentis,ut narrant. Ego à prandio accersitus domesticos, & Parochum,& cęteros,qui conuenerant,seorsum ab ægrotante alloquor;ac inopinata illos conspecturos prædico; nempe uirum hunc,vel si cogatur,non bibiturum:ac,si tentet bibere, animo defecturum; & demum illum citò moriturum. Primam sententiam allato poculo astãtium magna cum admiratione comprobo:alteram euentus breui confirmat;si quidem post horas quatuor extinguitur, præcedentibus fremitu inconstanti,clamore assiduo,inquietudine implacabili, sudore profusissimo extremorum frigiditate,deliramento maniaco,& Demonum(ut aiebat)spectris. Die. 8. Aprilis. 1579. Iacobus Piua Voltensis agricolą,nuptus,iuuenis,sanus,robustus, citra omnem manifestã causam (ut etiam cœteri, de quibus supra) ex agro rediens ad uesperam sudare cępit,cũ angustia,(vt aiebat)cordis,& agonia. Nocte illa p interualla cõtremiscebat,exiliebat,vociferabatur,assiduè sudabat. Diluculo à Municipij Chyrurgo data est Theriaca magna. Ego ad uesperam præpropere acutus morbum, qualis erat,diiudico, & hic rursum astantes in admirationem pertraho,potionis horrorem,& mortis celeritatem constanter prænuncians; & dicta factis mox comprobans: Namq; ægrotanti oblatam frigidam ipse repentem horrescit, & linquitur animo;eam,reductam actutum reuiuiscit. Ille verò neutriquã se tangi patiebatur:Quin si quispiam manus propius inferebat,statim exclamabat. Horrebat etiam tantillum, dum faciei sudor frigidis linteaminibus abstergebatur. Quam verò in manibus dederant Deiparę Virginis Iconem;intentissimus contemplabatur,ac inuocabat. Tum si forte fortuna concidentia lintea illam,vel modicum, operiebant,mirificè irritabatur,ex excruciabatur. Ad noctem Testamentum occępit condere;sed inualescente sudore,ac conuulsione,prępedita est oratio. Post paucas horas,mente etiam tum(vt narrant)sana, decessit.

Monstra admiranda. Cap. II.

Onstra quæ vulgo nominātur ut potè quæ vel defectu, vel numero, vel cōformatione vitiata quotidie in lucem ꝓdire non sine admiratione conspiciuntur, si nos hac nostra tractatione comprehendere vellemus, res propemodum in infinitum abiret, & nihil parumue ad rem medicam faceret cuius iuuandi gratia præsertim hic labor noster institut⁹ est; eoq; magis cum multi alij integra volumina huius materiæ ediderint; quorum lectioni curiosum lectorem emittere lubet, adeant namque his scripta Lychostensis, Laubani, Fritschij, Gasparis Peuceri, Valerij Max. Fulgosij, Cornelij Gēmę, Iacobi Ruef, & desiderio satisfaciet quicunq; Mōstruorū figuras diuersas cōspicere optāt. Nos enim hoc capite nōnullas tm̄ particulares hoīum quorūdā figuras memorię mandare decreuim⁹, q̄ quoquo pacto medicam facultatē ditare possunt, ab eo qđ cæteris oībus mirabilibus videt̄ exorsi. Mulieres nōnullas in viros euasisse non solū apud Antiquiores, sed & neotericos etiā scriptores legimus. Plinius namq; lib. 7. nat. hist. c. 4. tradidit hæc. Inuenimus in annalibus Publio licinio Crano, Caio Cassio Longino Cōsulibus puerum factum ex Virgine Casini sub parentibus, iussuq; Aurispicum deportatum in Insulam desertam. Lucinius Mutianus prodidit visum à se Argis Ariscontem cui nomen Arescussę fuisset, nupsisse etiam, mox barbam, & uirilitatem prouenisse, uxoremq; duxisse; eiusdem sortis & smyrnę puerum à se uisum. Ipse in Africa uidi mutatum in marem nuptiarum die. L. Cossicium Ciuem Tisdretanum; hęc Plinius. Scribit Pontanus lib. 10. de reb. cœlestib. mulierem Caietanam Piscatoris uxorem post. 14. annum à nuptiarum die cum pluries cum marito venereos congressus habuisset in virum euasisse, testemq; adducit Antonium Panhormitam. Alterius quoque fœminæ meminit Aemilia nomine, quæ Antonio Spentę Ciui Ebulano matrimonio iuncta post duodecimum matrimonij unum masculinum sexum induta fuit, ac vxorem duxit, ortaque cum primo marito lite de restituenda dote Masius Aquosa iussu Regis Ferdinandi restitutioni prospexit soluta controuersia. Idem author testatur (quod omnem fidem superat) aliā mulierem cum prius filium peperisset uirilem sexum adeptam fuisse, quod etiam testimonio Antonij Colotij Vmbri confirmat. Raphael Volaterranus Cardinalis in suis commentariis Vrbanis scribit Alex. Sexti Pontificatus tempore Virginem quandam cum iuuene desponsata esset in vespere præcedente noctem, qua matrimonium consummare

mare decreuerat inter cantus, sonos, ac saltationes, choreasq; derepente in virum versam. Iulius Alexandrinus lib. 22. salubrium cap. 14. ita scribit. Nonnunquam ex fœmina virum factum non solum ex authorum fide multis ante seculis scribentium, sed etiam hac nostra tempestate auditu certo percepimus in Hispaniæ parte quadam id contigisse certo certius desueto quidem, sed non inaudito prorsus exemplo habetur. Amatus Lus. cent. 2. cur. 39. ita scribit. In Oppido Esgueica nouem leucis à Coynbrica nobili apud Lusitanos ciuitate puellã extitisse nobilem cui nomen Maria Paccheca erat, quæ ad ætatem peruenisset in qua mulieres menstrua primum emittere solent, vice mensiũ, priapum vsq; ad id tempus intus latitantem extramisisse, sicq; ex fœmina masculũ factam, viriliq; toga indutam, ac sacra aqua respersam Manuel vocatum, qui ad Indos perueniens diues, & clarus factus ad suos redijt, & vxorem duxit, at semper imberbis vixit. Anno. 1574. dũ hæc scribimus in Vrbe spoleti in Vmbria positæ vulgo spoletto vocãt, puella. 18. annorum filia cuiusdam vocati Totaccia, & soror Ioannis Francisci d'Anguilo de Norcia in uirum euasit, prodeunte membro virili, quemadmodum à pluribus illius loci affirmatum fuit. Ibidem olim id eueni sse testatur Titus Liuius lib. 24. hist. ab Vrbe cõdita per hæc verba ex muliere spoleti virum factum. Phylostratus lib. 1. de Empedocle Argentino uerba faciens inquit. Et puer ipse fui nec non qñque puella. Et Antonius Gallus in quodam suo epigramate sic scribit. Nec satis antiquum quod Campana in Beneuento. Vnus Ephleborum virgo repente fuit. At demus hoc poeticè à Poeticis dici. Nõ tamen tot serijs scriptoribus fides est abdicanda: Nec dicendum fœminas prænarratas minime uere in viros degenerasse, sed dumtaxat similes uiris euasisse, quemadmodum Hip. in calce lib. 6. Epid. scripsit de Phætusa Pytheę uxore quę in Abderis priori quidem tempore fœcunda erat, cum autem maritus ipsius in exilium abiisset menses multò tempore suppressi sunt, & corpus virile factum, & hirsuta penitus euasit; & barbam produxit, & uox aspera facta est. Quod pariter Namysiæ Georgippi vxori euenisse testatur ibidem. Et Aristot. lib. 3. de hist. animal. ob eandem causam in terra Caria mulieribus sacerdotibus pilos in mento enascere scribit, idem quoque affirmarunt Auic. fen. 21. 3. tract. 3. cap. 1. & 25. & Aetius se. 6. cap. 51. & Arist. de hist. animal. 9. tradit quod & ipse uidi Gallinas, quæ maris animũ induissent ex parta semel de Gallo uictoria superuenire coitu mares solitas, irrito quidem conatu, crista caudaque, & calcariis Gallorum in morem enatis. Alex. Benedictus lib. 27. morb. par. c. 4. per hæc uerba idem affirmat, Id exemplum liquido afferre possumus cum in Græcis essemus viduæ

cuidam quæ prius sæpè conceperat ex abstinentia, purgationibus mẽstruis sublatis barba exorta est, ac vox, corporisq; habitus in uirilem mutatus est. Nam tradunt scriptores superius adducti verè fœminas in viros euasisse, vnde nec existimare licet ex Hermaphroditorum genere hasce fuisse, nam id expressissent utiq; authores prædicti, ad hæc scimus nos quod utraq; hæc natura non potest reperiri in eodem corpore perfectè, & impossibile quidem est in uno, & eodem corde corpulari formam complexionalem propriam sexui masculino, & fœminino, & impossibile est reperiri in eodem corpore duo excrementa simul pfecta scilicet semen maris, & semen fœminę, neque vtraq; membra propria huic excremento nisi imperfecta in eodem subiecto reperiri queunt, vel saltem alterum perfectum, & alterum imperfectum. Au. test. in com. c. 4. lib. 4. de gener. animal. vnde Ermaphroditæ omnes test. Haly carent menstruis. Quamuis Auic. fen. 20. 3. tract. 1. cap. 43. reperiri posse scripserit aliquem in quo hæc membra ęqualia, & perfecta sint, Triplicem Ermaphroditi spetiem tradens, in quorum prima non est nec mẽbrum uiri, neq; mulieris, idest ambo ita sunt imperfecta ut neutro uti queat, in 2. utrumq; reperitur sed unum est occultius, & debilius, aliud e cõtrario, in 3. ambo ęqualiter perfecta reperiuntur, & inquit ibidem Auic. quod ad ipsum peruenit vnus ex illis qui agit, & patitur, subdit tamen hoc parum verificari; Quare statuamus in eodem membra genitalia vtriusq; sexus perfecta ęquè minimè reperiri posse, quamuis enim reperiantur mulieres, quæ agant, & patiantur id alia de causa fit, nec utrumq; perfectè facere possunt Quinimo & mulieres simpliciter aliquando inter se ipsas mutuo se confricantes oblectari, semenq; eiaculari testis est idem Auic. ibidem cap. 44. At cum inciderimus in Hermaphroditorum historiam operepretium ducimus hoc loco adscribere quę mirabilia in eorũ dissectione se obseruasse tradit Realdus Columbus de eis quæ rarò in anath. contingunt lib. 15. in hunc modum; Inter tot admirabilia, & rara, quæ in humani corporis fabrica diuersis temporibus obseruaui, nihil admirabilius, nihil rari⁹ censeo, quam quod de neutra natura inuestigaui. Proposito enim mihi Androgino, seu Hermaphrodito subiecto inquam eodem mare, & fœmina, superioribus enim annis mihi uidere contigit fœminam quæ præter vuluam, membro quoq; uirili prędita erat, quod tamen nõ erat admodum crassum, quamobrem in eius anathome generationis vasa admodum accuratè peruestigaui, vasa seminaria, testesq; considerans, nunquid vlla inter hæc communio, & consensus adesset, tandem hoc comperi, vasa quidem præparantia ab aliarum fœminarum præparantibus uasis non differre, sed defferentia differre, nam bipartita erant,

&

& ex binis quaterna natura generat, ex quibus duo quæ etiam maiora erant ad matricis concauum destinabantur, reliqua duo ad Penis radicem, qui glandularum parastatum expers erat. Hoc tamen admirabile uisu, & speculatu erat quàm quod maximè, quo pacto natura prudens, sagaxq; locum satis tutum selegerat, per quod uasa hęc ad pené differri possent, & quemadmodum meatum, qui in ipso est pene perforarat, qui meatus in alijs tum semini, tum lotio communis existit, hic verò vrinæ nihil quicquam opis afferebat, nam instar aliarum mulierũ urina exibat, uterus autem, nec non uteri ceruix à cæterarum fœminarum matrice, colloq; nihil distabat, sed in testibus discrimen erat, nam testes in hac crassiores erant, quam in reliquis mulieribus, sed quo ad situm ipsorum nullum discrimen deprehendi, peni scortum cõtiguum non erat, imò uero scroto prorsus carebat, & duobus musculis prędiitus erat huius fœminæ penis non quatuor ut in maribus perfectis, præterea penis huius Hermaphroditi tenui pelle integebatur, nullum aderat præputium, sed duo spongiosa corpora per quę, duę arteriæ ferebantur ab illis ortæ, quæ ad uesicam tendebat. Paulo post etiam subdit idem Realdus fœmina erat Aethiopica mulier earum ques Cingaras vocant Longobardi, hæc nunquam agere, neq; pati cõmodè poterat, namq; uterq; sexus imperfectus illi contigerat suo magno malo, Penis namq; minimi digiti magnitudinem, crassitiemq; non excedebat: uuluæ autem foramen adeò angustum erat ut minimi digiti apicem uix intromitteret, optabat misera ut hunc illi penem ferro euellerem, quippè quem sibi impedimento esse diceret, dum cum uiro coire exoptabat, optabat etiam ut uuluæ foramen illi amplificarem, ut uiro ferendo esset idonea, Ego uerò qui horum uasorum discrimen intueri sæpius cupiebam uerbis detinui, non enim sum ausus aggredi illius cupiditati satisfacere, quoniam id absq; uitę discrimine fieri nõ posse existimabam. Mirandum illud, adnotationeque dignum quod in Gallicis annalibus lib. 10. scribit Robertus Gaguinus, quod anno scilicet salutis 1478. regnante Ludouico vndecimo apud Aruernos in Cœnobio Issorienti, monachus quidam cum Hermaprodita esset, grauidus est effectus, asseruatusq; summa diligentia donec parturiuit: sed hæc satis de Hermaphroditis, nam ad propositum quæsitum reuertentes indagandum est quomodo in terminis naturalibus fieri possit, ut fœminę in uiros euadant quod pluribus exemplis supra probauimus, quod cum monstruosum sit, ad monstrorum causas recurrendum erit. Horum causam Arist. ad materiam refert licet Au. in com. non solum ob Materiæ inobedientiam, sed & debilitatem agentis prouenire affirmet. Vnde legitur. 2. Phy. tex. 82. mõstra accidere ex errore naturę,

& monstrum oblæsionem quandam naturæ esse ex Arist. loco citato 4. lib. de gener. animal. habemus. Quod uero monstruosum sit fœminas in uiros uerti patet ex Arist. loco citato ubi legimus monstruosum esse rē pter naturam, eam scilicet naturam, quæ ex magna parte fit, nam præter eam, quę semper, & necessario est nihil fit, euenit itaq; mōstruosum quod pręter naturam est in ijs rebus quæ magna ex parte ita fiūt, sed aliter etiam possunt fieri, quadere cum præter ordinem naturæ humanæ fit quod fęmina in marem degeneret, id tamen haud imposs ibile sit id mostruosum esse dicimus, eandemq; causam quam, & cœtera monstra secundum qualitatem, uel numerum, uel magnitudinem, uel situm membrorum habeat (tot enim Arist. ibi monstrorum speties enumerat) qua de re ob hanc rationem causam huius humanę Methamorfosis ad uirtutis agentis errorem, ac materiæ superfluentis aptitudinem reducemus: Quod si fieret dum adhuc in generatione existit animal omnis penitus dubitatio tolleretur, at cum id progresso iam animali fiat, quo pacto id uirtus formatrix efficere possit non facilè est explicare, sed magnam utiq; difficultatem parit. Dicamus itaq; membrum uirile in huiusmodi mulieribus a primordio ingenitū fuisse, materięq; superfluenti ab agente uirtute, talem tùnc temporis formam inditam fuisse, sed ea naturæ lege, ut nisi determinato tempore extrà prodire posset, quod impossibile memini uideri debet, cum uideamus dentes in utero materno in embrione fieri non solum qui primo prodeunt, sed & secundi qui prioribus cadentibus renascuntur, occultari tamen, vsque ad statutum tempus extramissionis eorum, quod & si contrarietur Gal. opinioni lib. qui inscribitur non omnes partes naturales dum fœtatur simul fieri, & Hip. lib. de carnib. & Aristot. lib. 2. de gen. animal. c. 4. nihilominus uerissimum esse & dissectione arbortiuorum fętuum & infantium recenter natorum oculata fide cognoscitur ut docet clariss. Barth. Eustachius inter recentiores rei Anatomicæ peritissimus in suo de dentib. libello cap. 15. & 17. sicuti itaq; dentes omnes in utero matris generationis initium, & occultantur tamē nec perfecti prodeunt nisi temporis progressu quod tamen non omnibus idem, & difinitus est, cum non solum in pueritia, & adolescentia enasci consueuerint, sed & senescentibus hominibus pluries quoque progrediantur Aristot. testimonio lib. de gener. animal. 5. cap. ultimo non solū enim uiris in ultima ætate, sed & mulieribus octuagesimo ætatis anno maxillares genuinos aliqñ enasci tradit. Vxori meæ ultim' dexter maxillaris dens anno ætatis suæ 36. prodijt. quodā uir Doctus tradit sibi in 40. ætatis sue anno dentem maxillarem enatum. Vessalius lib. 1. hum. fabr. c. 11. sibi suæ ætatis anno 26. molarem dentem erupisse tradit

dit. Alex. Bened. in proœmio lib. 7. morb. part. narrat Victoriæ Fabrianensi cuidam fœminæ octoginariæ dêtes renatos esse, ac à defluuio capillos rursus ortos esse at longe medius fide admirabilius quod Valascus de Taranta lib.6.c.12. tradidit de religiosa & honesta moniali Priorissa cui cum propter senectute deffecisset menses & tempestiui uenisset in curtice cani, & ferè omnes cecidisset molares uberum uerò nullum uel paruum apparente uestigium & rugæ in facie profundissimæ factum est ut quicquid de capillis & piles oriebatur & crescebat totum nigrum qui pullularet & exiret dates motũ oriuntur & fluerent menstruum mamillos ueluti in uirginibus eleuarentur regæ euanescerent & facies pulchra fieret. Non solum autem serius aliqñ dentes nonnulli oriuntur, sed & aliquando ante consuetum tempus; ante 7. scilicet mensem statutum ortus dentium tempus, ut Paulus li. 5.c.9. & Aetius lib.4.c.9 testati sunt & nos anno 1572.in puellula Magistri Matthæi sutoris uidimus imprimis sui ortus diebus tres dentes manifestè emissos, quæ non uixit Ita & puellam cum dentibus natam Oximi testatur reliquit Titus Liuius lib.41. hist. ab Vrbe condita secuti itaq; uirtus formatris siue sit spiritus exiens à semine ut Arist. 2. de gen. animal.c.3.& Auic. ibidem, & 7. Mataph. uel quid incognitũ ut Gal. in calce lib. de fœt. for. seu quid diuinum ab Ideis, & ab anima mundi deriuatum ut Plotinus fidus Platonis interpres lib.8.3.Enneadis, seu intelligentia quam datricem formarem appellat Auic.6.de animal & 9. Metaph.4. seu quid uis aliud, dentes in utero matris generat quos tamen non nisi postea uarijs temporibus extramittit natura quid prohibit quominus & mulieri membrum uirile in prima formatione efficiat, quod postmodum temporis tractu statuto perfectum prodeat, & palam fiat, præsertim cum Au. in com. 5.6.& 7. cap.4. de gener. animal. scripserit de mente Arist. fœtum in 7. natum narium, auriumq; meatibus obturatis, mox exterius aperti sunt. Addamus & Arist. sensisse. 4. de gener. animal.4.gemina genitalia eisdem alterum maris, alterum fęminæ inesse posse, quod ex ijs agnatum est nutrimẽtum assumẽte & increscente quemadmodũ, & abscessus, qui licet post geniti sunt, & præter naturam sint, tamen nutrimentum suscipiunt, & incrementum, addamus, & Gal. dictũ lib.2.de sem. c.5. quo loco habet genitalia membra eadem esse in maribus, & fęminis, situ solo differentia quatenus scilicet maris extrà, fęminæ intrà abdominis membranam collocatur, quod fieri consueuit ob agentis imbecillitatẽ, qui semper cum perfectuis generare intendat, aliquando ob sui imbecillitatem fęminam procreat genitalia extramittere non ualens, sicuti talpis oculos interius exprimi inceptos foris à natura propelli non potuerunt.

euerunt. ita quoq; in fęminis quibusdam membra genitali intus formata, in exteriorem partem nequierũt emergere, quod uel ex eo etiã probari potest, quod ullus mas in fęminam degenerasse nullibi cõpertum legimus, nam quæ à Poetis poeticæ de re hac descripta fuere nobis philosophantibus non probantur. Et quod etiam Herodotus in Thalea de hominibus Scythis euiratis, & ad fęmineum statum cõuersis tradit, non esse intelligendum quod uerè in fęminam masculus con uersus fuerit, sed loquitur de genere morbi de quo alias nos pertractabimus, uel in aluim sexum conuersis & pacto quo Neronem fecisse narrant transfigurato in naturam muliebrem. Spero, ductoq; publicè in uxorem quemadmodum Doryphoro ipse antea nupserat, ut mon stra hæc faceret, uideretur q; ipse monstrum hominis. Cum itaq; natu ra semper ab imperfectiori ad perfectius progrediatur, & faciat de posibilibus semper quod melius est ex 2. coeli com. 34. & desideret sem per quod melius est ex 2. de generat. & cor. tex.com.59. cui mirũ seu potius impossibile uidebitur fęminam aliquando in uirum degenerasse præsertim cum ex Arist.lib.2.de gen.animal. c.3. fęmina quasi mas lęsus sit, & 4. eiusdem c.81. fęmineum sexus læsio naturalis quasi sit, & detrimentũ, & p. phy. com.6. fęmina sit mas occasionatus. Hæc à nobis excogitata magis probanda uidentur, quam ab Astrologis adducta, qui huius euentus causam in sydera reiciunt, præsertimq; in Veneris, ac Mercurij coniunctionem, quorum sententiæ assenteri uidetur Egineta lib.6.c.69. sed iam tempus instat ut monstra alia obser uata recenseamus. Mulieribus lac gignendi facultas merito a natura data fuit, utpotè, quæ fętui quamprimum in lucem edi contingerit nutrimentum subministrare possent, uiris autem id denegatur. Nonnullos tamen masculos homines lac aliquando in uberibus habuisse memoriæ proditum inuenimus. Lac enim in masculis fieri posse testis est Arist.lib.1.de hist.animal.c.12.& 13. eiusdem lib.c.20. quidam uir Doctus scribit filium Martini Borghini dum lac sugeret, lac è mamis satis copiosum emisisse. Cornelius Gemma lib.p. Cosmocrit. c. 7. ita scribit. similiter quoniam pacto maribus tãtam possibile fuerit lactis copiam aceruari ut (quemadmodum Alex. Buatus refert) uisi sint qui & infantem admotũ uberibus lactare potuerint. Vesalius lib.5. hum. fab c.18. non semel in hominibus masculis lac copiosum se uidisse tradit, quod etiam affirmat Nicolus se.7. tract.1. sum.2. c.39. Non solum autem masculis hominibus, sed & brutis quibusdam aliquando abundè fluxisse non semel legimus & p. apud Arist. loco citato ubi habet hæc uerba. Maribus magna ex parte nec bestijs nec hominibus gigni tur nam & in Lerano insula capro ex mammis, quas geminas iuxta ge

nitale

nitale habuit tantum lactis emulgebatur ut cololtra indè conficerét, quod idem etiam proli masculę capri illius euenisse accepibus. Gaspar Paucenus in sua quadam epistola tradit se in Bhoemia tres hyrcos uidisse, qui ex uberibus lac copiosum reddebant Cælius Calcagninus Epist. quæst. lib. 1. in epist. ad Comitem Thomam Calcag. nepoté testatur catulos duo ex genere quos ἰχνευταὶ Græci uocant, idest indagatores frequenti suctu ex grandioris canis papillis lac euocasse, ita ut non sine magna omnium admiratione matris uice ęducationis munere perfuncti sint. Mulieres quibus menses defecerunt, & si minime prægnantes fuerint, nec pepererint lac in mammis aliquando habere author est Hip. aff. supra citato, idq; raro admodú accidere, experimento comprobatum est. Ibidem quidam vir Doctus. se semel mulierem talem uidisse testatur. Realdus Columbus de ijs quę in anathome rarò contingunt lib. 15. scribit se in summi Pontificis poenu uidisse gigantis caput in quo maxilla inferior capiti adeò conata, & coniú cta est ut omni motu prorsus careat, atq; in uiuente non carere nō potuerit, subdit uero. Primam quinetiam vertebram occipitio ita adhęrentem hisce oculis vidi ut moueri nullo pacto posset; uertebrarum numerus in quibusdam immutatus cernebatur, nam quod attinet ad vertebras colli hę in omnibus penè septem sunt, ego uerò nùnc sex, nùnc octo ceruicis uertebras comperi, uertebras thoracis tum. 11. tum. 13. vertebras lumborum interdum sex, interdum quatuor, os sacrum nonnunquam ex quinque, alias ex sex ossibus constare uidi, costas item uigintiduas, 25. & 26. quandoq; duas ex ijs tres ue admodú connexas, at in alijs in notatu dignum tumorem excreuisse, sternum ex duobus ossibus, & ex tribus, & ex quatuor. Os Ileon vnitum sacro ossi deprehendi, in fœmore processus quosdam ad palmi longitudiné, acutosq;, itidem in Tibia sed non tam proceros, uidi femur cum tibia molaq; uniri, femur, tibiam, in incredibilem tumorem excreuisse. Excellens Medicus Ioãnes Bertonius ab Auricula mihi amicissimus scęleton mihi dedit, quem ego domi ad studiosorum commodum diligēter adseruo; in quo ossa omnia, idest omnes corporis articuli à capite ad extremos vsq; pedis digitos uniti conspiciuntur. Romæ in Xenodochio Diui Iacobi incurabilium diu uitam traxit, uiués autem, quē senem uidit, & inuisit sæpe Ioannes Auricula nihil aliud mouebat quā oculos, linguam penem, abdomen, Thoracem, nam cartilagines quidē costis articulatæ erant, sed nondum coaluerant, reliquæ partes corporis omnis motus expertes relinquebātur. Iulius Solinus Polyhistoris. cap. 3. ita scriptum reliquit. Nonnullos accepimus enasci concretis ossibus, qualis syracusanus fertur Lygdamus, qui tertia, & tricesima

Ggg olym-

olympiade primus ex olympico certamine Pancratij coronam reportauit, eiusq; ossa deprehensa sunt medullas non habere; paulò supra scribit idem author. Quidam cum dentibus procreantur, vt Cn. Papyrius Carbo, & M. Curio dentatus ob id cognominatus. Quidam uice dentium continui ossis armantur soliditate, qualem filium Bythinorũ Rex Prusias habuit. Valerius Max. lib. 1. mirab. c. ult. scribit id & patrem hab uisse per hæc uerba, Patri & Filio Prusiæ Regibus, quemadmodum commune nomen habuerunt, ita & ambobus dentium superioris maxillæ loco, os continuum nulla in parte discriminatum fuisse; Dentium autem ordines duplices habuit Driposina Mitridatis Regis filia; testatur Columbus ibidem se uidisse dentes in nonnullis maxillis adeo nixos ut diuelli nullo modo possent, nisi maxillę ossis frustũ insignè unà abstraheretur. Comitem Sebastianum Francisci Galliarũ Delphini ueneficum adeò uinculorum corporis nexum validum obtinuisse testatur Fernelius lib. 1. de par. corp. hum. c. 4. ut Lugduni illũ præpotentium quatuor equorum in contrarias partes horam propè distrahentium nisus discerpere, dilacerareq; non potuerit. Iulius Solinus loco citato ita scribit. Varro in relatione prodigiosæ fortitudinis annotauit Tritannum gladiatorem natura samnitem fuisse, qui & rectis, & transuersis neruis non modo crate corporis, sed & manibus cancellatis, & brachiis omnes aduersarios læui tactu, ac penè securis congressionibus vicerit, illiusq; filium militem Cn. Pompei pari modo natum. Fernelius lib. de abd. rerum cau. 2. c. 9. tradit se uidisse ipsi vicinam puellam articulorum vinculis ita laxis, ut quocunq; uellet aliquis artus inuerterentur, quod illi ab ortu uitium erat. Et Cornelius Gemma lib. 1. Cosmoc. c. 7. inquit. Scribunt Aethiopiæ partem cuius incolę nascuntur toto corpore flexili ut in omnem positionem se contorqueant quam facillimè; Realdus Columbus loco præcitato ita scribit. In uenis autem miram nactus sum sępenumero varietatem in internis inquam & externis, nam in eadem latere emulgentes binas itẽ eodem latere seminarias venas, ureteres quatuor, uenas in abdomine, & cruribus varicosas maximè molis. Beniuenius ca. 89. tradit, Inciso Iacobi cuiusdam insignis furis cadauere bifurcatam uenam, quæ à liene ad ventriculum atram defert bilem adinuenimus. Iacobus Carpus in Isagogis in Anatomen scribit. Ego ipse etiam uidi anno. 1521. in studio nostro Bononiensi in anatomizato publicè arteriam unam ex emulgentibus facere unum porum in parte dextra, extra renem, qui in notabili distantia infrà renem ingrediebatur porum uritidem à prædicto rene ortum, & ambo per unum canale tendebant ad uesicam; hæc tamen etiam arteria emulgens ingrediebatur renem in loco solito, &
in

in isto indiuiduo renes erant cõtinui ac si essent vnus ren, & habebat duas arterias & duas uenas emulgentes,& duos poros uritides cum uno solo panniculo inuoluente,qui occupabat loca solita renũ, & etiã medium dorsi quod est in loco inter splen,& epar parum infrà.Scribit Columbus ubi supra in quodam obseruasse renum vnum dumtaxat.Et Carolus Stephanus lib.2.dissect. par.corp hum.c.15.sic scriptum reliquit.Meminimus nos aliquando uidisse in quodam cadauere cui dissecando Ioannes Vasseus eruditissimus medicinę professor apud nos prӕerat unum tantum renem in medio spinæ exactè situm,eumq; maximum, ut lienis ferè magnitudinẽ excederet,& paulo infrà subdit, sed & hoc nobis haud ita pridem maiori admiratione dignum est uisum in alio cadauere ex iis qui nobis priuatim dissecandi proponebantur, utrumq; renem non iam amplius seruasse mandragorę seminis figurã, sed duas habuisse cauitates, ueluti crenas quasdam in sui parte interiore,quæ ad cauam est uenam, quarum utraq; crena porum vnum ueti cum emitteret,quasi uero duplicem renẽ in una, & altera corporis parte iudicare posses, ab utroq; enim rene duo admodum conspicui vreteres prodibant, neq; ij quidem minores, aut tenuiores quam qui in alijs corporibus conspici solent,qui tamen circa os pubis antequã uesicam ingrederentur in unum coire conspiciebantur, ut mirum naturæ artificium(non enim iam appellari ludum licet)in cuiusque corporis constitutione facile admirari oporteat.Habemus à Columbo loco toties dicto se uidisse in nonnullis cordis sæptum quò illius ventriculi distinguuntur Cartilagineum, alios uero quibus cordis sinister uentriculus deesse videbatur tam exiguæ molis erat.Beninenius c.83. refert historiam cuiusdam latronis, ac hominis nequam ingenio prauo,cui nomen erat Iacobus, qui suspendio pœnas cum luisset eius cadauere inuiso cor eius undiq; pilis refertum adnotatum fuisse. Amat. Lusit.cent.6.cur.65.meminit & ipse Ferrariæ in quodam ab ipso dissecto cor pilis circumseptum adinuentum fuisse. Astromen Messenium cordem pilis totum refertum habuisse Valerius Max. loco dicto scriptum reliquit. Hunc Græcum alij summæ fortitudinis fuisse tradidere,cui Lacedemonij,trecentum ab eo interfectis dissecto hirsutum inuenere cor. Pilos oblongos in lingua in quodam adnotasse Amat.Lus. ibidem testatur quos & si ipse euelleret, nascebantur tamen. Columbus ubi supra scribit Animaduerti intestinorum tenuium mutuum ingressum spatio ampliore quam sit digiti longitudo, prӕsertim in nonnullis quos dolor Iliacus enecauerat. Iecur quandoq; se mihi obtulit inspiciendum peritoneo adnexum, adnexam item uidi peritoneo, lienem, adde lienes adeò grandes ut uiginti librarum pondus vnusquis-

que ex ijs longè excederet, quos cartilago exterius obuoluebat, quæ res cum ab Antonio Mirandulano, & ab Excell. Iustiniano Finetto, & Francisco Sansonio diligenter spectaretur non poterant satis mirari nouitatem tantæ molis primum deinde illius partis extrinsicæ. Scim⁹ nos Nobilem mulierem Elisabetam coniugem Mag. Patricij Mantuani, nostriq; amicissimi Caroli Luzzariæ lienem adeò ingentem habuisse, ut uniuersum abdominis spatium occuparet, quo tamen non obstāte plures filios peperit rectè, & exacte admodum formatos non sine omnium ingenti admiratione, qui adhuc uiuunt. Doctissimus Vessali⁹ lib. 5. cap. 9. hum fabr. tradit in Bello armati insignis Iurisconsulti cadauere adinuenisse epar contractissimum, & magna ex parte in caua ipsius regione consumptum, lienem uero magnum mollem sanissimi Iecoris instar coloratum, ut non ab re dixerit Gal. in lib. de usu resp. lieni sanguificationis prętor epar quoq; munus attributum fuisse à natura, quod Hip. 4. de morb. lib. clarius affirmauit inquiens lienem iecori male affecto iecoris uice sanguinem elaborare posse, ob idq; Arist. lienē adulterati Iecoris loco recenset. Fernelius lib. 5. de symp. & morb. par. ca. 5. In sene quodam post decessum dissectum cistim fellis minimè adinuentum, in cuius sede lapis consederat, sic Arist. lib. 1. de hist. animal. c. 18. scribit fellis priuationem uel in uictimis quandoq; percipi certum est, quippè cum parte quadam agri phacidici Euboiæ fel nullum pecori sit, & homines quosdam felle carere, eosq; præcœteris longæuos esse testatur lib. 4. de par. animal. c. 2. Habemus à Dione Aicęo in uita Augusti legatos Indos inter cœtera munera huic Imperatori obtulisse adolescentulum absq; humeris genitum qui pedibus, perinde ac manibus in rebus omnibus utebatur. Et Suetonius Tranquillus li. 2. testatur Octauianum Augustum publicè spectandum proposuisse adolescentulum Lucium honestè natum bipedali minorem, librarum septemdecim, ac vocis immensę. Adnotauit Columbus quoque in Cardinali Campeggio intestina omnia ad hypocondria redacta, ita ut propria cauitas inferior abdominis intestinis destituta esset, & spina detecta, cuius rei nouitatem non poterat satis admirari Excell. Augustinus Piccus Lucensis. Inuenisse quoque tradit partem Thoracis pulmone destitui, hoc est minimam pulmonis portionem adesse; quinimo & pulmonem in pluribus pleurę connexum, nunc in altero latere, nunc in utroq;, atq; hæc pulmonum connexio in causa plerunq; est, ut medici decipiantur, penetrrātia Thoracis uulnera nequaquam; agnoscentes, quippe qui hoc chyrurgorum axioma putent omne Thoracis vulnus penetrans extrā spirare, quod tamen in illis qui cōnexos pleuræ pulmones habent, haud necessario accidit. Philippus Ingrassia in

con-

consilio pro Ducæ Terræ nouæ huius pulmonis cum pleura cõnexio-
nis abundè meminit. Subdit mox Columbus conspicatus sum omentū
peritonæo, nec non abdominis musculis adnexum præterea & omenti
libram extrà umbilicum, & in scroto omenti libram, & amplius. Vessa-
lius lib. 5. hum. fabr. c. 4. Scribit se uidisse omentum ita præter naturā
cum in scortum, seu potius exteriorem testis, uasorumq; seminalium
tunicam descendisset, acutum, ut quatuor, aut quinq; librarum pōd°
excederet, & uentriculum ex sua sede ita deorsum distraheret ut uen
triculi deficiente munere, uarijsq; oborsis singultibus id pondus mor
tis occasionem præbuerit, legimus etiam mox citato loco apud Colū-
bum hæc fœmina erat cuius uulua ab aliarum fœminarum uuluis nihil
peculiare, & diuersum habebat, & matricis colle portio prominebat,
uel matricis collo simile, matrix autem nulla erat in abdomine, neque
vasa seminaria, neq; testes, & quoties cum uiro coibat (coibat autem
sæpè) mirandum in modum conquirebatur. Mulieres aliquando oriri
cum uulua clausa non semel obseruatum fuit Nicolus se. 7. tract. 3. ca.
35. scribit se uidisse puellam. 15. annorum cuius foramen erat in quan
titate vnius denarij, & S. 6. tract. 3. ca. 25. tradit se uidisse in Itro Co
mitatus Fundorum mulierem, quæ post partum immediate sic, & tali-
ter constricta fuit ab obstetrice, quod remansit clausa, sic quod non
poterat uir eius uirgam imponere aliquo modo, nec potuit aliqua me
dicina aperiri, & facta fuit sterilis. Narrat hæc Beniuenius ca. 28. In-
cidit in manus nostras puella iam matura uiro, iam plenis nubilis an-
nis, cui naturalia ipsa clauderentur, Quare cum ego huiusmodi malū
curaturus inspicio, uideo membranulam quandam, quæ ipsius uuluæ
ori opponeretur. Quare duabus lineis inter se trāsuersis eam incido,
statimq; tanta, ac tā ingenti impetu nigrior materia profluxit ut grā-
de lumen, quod tùnc Minister admouerat extinxerit, menses enim præ
teriti intus tenebatur, qui & dolores etiam singulis mensibus excita-
rent; rectèq; mulieris sanationem persecutus puellam sanam, ac con-
iugio aptam relinquo. Consimilem historiam habemus apud Barzizā.
c. de sterilitate de muliere Taruisina orta clausa, & dissecta, Repetit &
Beniuenius in calce. c. 35. Claræ cuidam mulieri uuluam à medio infrà
uersus imam eius partem iunctis oris obcalluisse, & c. 31. tradit se mu
lierem uidisse cui morbus Gallicus totam uuluam eroserat, & incuria
Medici quicquid erosum fuerat oris inuicem iunctis obcalluit, indeq;
sola urina, & ea ex paruo quidem foramine reddebatur. Ex quibus pa-
tere existimo hoc uitium non solum in primo ortu enasci, sed & aliqū
ex supercrescente carne, uel mēbrana, uel ulceris cicatrizatione adul-
tioribus quoq; superuenire quemadmodum testati sunt Arist. 4. de ge

ner.

ner.animal.4. & Paulus lib.3.cap.72.& Auic.fen.ri.3.tract.4.ca. 1.Rasis 22.cont.& Albucasis lib.2.cap.72.qui & c.79. eundem affectũ eisdem de causis in ano oriri testatur; & curam docet. Puella Pisani hebræi natam scimus membrana intestinum circa finem obductum habẽtem, ita ut per anum excernere non posset, secta fuit curata, & uixit. Beniuenius cap.30.ait. Vidimus nos duos pueros ab utero matris natos naturalibus clausis horum alteri caro quædam ipsius tamen ani ori increuerat, adeò ut intestini exitus percipi nullo modo posset, quo facto ut paucis diebus uitam finierit; Alteri uero membrana quædam ipsius tantum ani ori opponebatur, sed ea acutiori scalpro præcisa statim sanatus est puer, Et c. 86.subdit puellam quoq; uidimus, quæ clauso ani meatu nata, octauo quoque die recrementa ex naturalibus deijciebat, quæ usq; ad.16.annũ uitam duxit, ui tandẽ morbi στρóφον Græci uocant, id autem fit cum intestina circa umbilicum torquẽtur e medio sublata est. Vessalius testis est lib.5.hum.fabr.ca. 14. se uidisse Patauii adolescẽtem iuris studiosum e nobili Simionum apud foro Iuliensis familia natum, qui in glandis apice duos obtinuerat meatus unum semini, alterum urinę paratum. Amat.Lus.cent.1.c.23. author est quod Infans natus annos duos ab ortu suo glandem perforatam non habuit, nec uestigium aliquod in ea ubi foramen esse debuerat, apparebat : ad radicem tamen eius propè testiculos foramen erat per quod lotium non guttatim fluebat, sed directè emanabat. Habemus à Beniuenio.c.90. Vidimus puerum, atque puellam nobiles, quorum alteri meatus urinarius clausus ita, obstructusq; erat ut meire inde non posset; ex angusto admodum foramine, quod paulo infrà glandem vrina ipsa ui sua effecerat, emingebat, sed non absq; ingenti eiulatu, & genitalis mẽbri tumore. Altera uero ex loco qui est infrà pectinẽ paululum supra uuluã urinã reddebat, nullis interim apparẽtibus signis, atq; indicijs, unde ipsa naturaliter efferri debuerit. Mirum sanè quod tradidit Iulius Solinus c.4.Polyhist. In lapidis tres interuulsa tamen serie & eadem domo obducto membrana oculos similes genitos repertus esse. Perhibet Appollonides referente ibidem solino in schythia fœminas nasci, quæ Rithiæ uocantur, hasque in oculis pupillas binas habere & capite 32.eiusdẽ habet, Maritimos Aethiopas quaternos oculos dicunt habere. Vidimus nos Pistoris filiolum qui nigrum oculi ita latum habebat, ut nulla uel saltem exigua albi portio spectaretur. Auribus clausis aliquos nasci obseruatum cuius affectionis curã pertractat Albucasis c.7.lib.2. Testatur Vesalius lib. 2.hum.fabr.cap.17. quibusdam hominibus aures moueri; talem se uidisse Diuus Augustinus scriptis mandauit lib.14.de ciuit Dei.c.24.Nouimus nos Ioannẽ

Fugaci-

Fugacinam mercatorem Mantuanum lingua adeò longa, & flexibili donatum,& quoties uellet,uel nullo negotio bouum more innares iuderet. Pulsus in arterijs brachij nullus aliquibus percipitur. Scribit Io. Math. de Grado prima parte prac. c.25. Et ego uidi in quodã Doctore Neapolitano qui me decepit in præsentando brachio, quoniam in nullo percipiebatur pulsus, Hisce tangendum, explorandumq; pulsum in arteria Tarsi, tradit Gal. in calce 3. lib. Anat. administ. quod ipse faciebam dum medicinæ operam nauarẽ in uetula quadã in cuius brachio pulsus nullus percipi poterat. Embriones quosdam plorasse in utero scribit, Alb. Magnus, & solinus 3.c. Polyhist. inquit Itaque unum nouimus eadem hora resisse qua erat natus scilicet Toroastem, mox optimorum ortium peritissimum. Titus liuius hist. lib. 21. tradit Romę infantem ingenuum semestrem in foro Olitorio triumphum clamasse, & lib.24. Infantem in utero matris in Marrucinus Io Triũphale clamasse, & lib.27. Frusinone natum esse infantem quadrimo parẽ, nec magnitudine tam mirandum, quam quod incertum mas ne esset, an fœmina. Refert Nicolus se ui disse puellam cui primo sui ortus die uariæ superuenerunt & in utero hoc quoq; laborare morbo author est Fernelius lib.2.de abd.rerum ca.c.12.rarò contingit ita duo inuicem similes esse, ut distingui inuicem nequeant, de ijs plura exempla apud solinum c.4. polyhist. legere est, nec non apud Plinium lib.7.c.12. Valerium Max.& Petium Messiam in prima parte Siluæ uariæ lect.c. 38. & in Cathalogis. Et Poeta noster scripsit Glautia Laride, Thymberq; simillima proles. Indicreta suis, gratusq; parentibus error. Illud sanè non prætermittendũ quod narrat Lusit. cent.5.c.15. de duobus Monachis ex ordine prædicatorum, diuersi tamen patria, at ætate temperatura, & physionomia persimilibus, qui eodem die Pleuritide correpti sunt, & eodem etiam sanitati restituti. A Plinio enumerantur li. 7.c.2. populorum Monstrosorum uaria genera, quæ eum ad institutum nostrum parum, uel nihil faciant eò lectorem relegamus.

Specificę proprietatis miræ. Cap. IIII.

Qui non admirabitur specificas quansdam animantiũ, plãtarumuè, & aliorum mixtorum proprietates, a quibus uariæ enascuntur operationes? Agnus mutuo odio prosequitur lupum, Miluus pullum gallinaceum; felis mures. Ideneumon Crocodilum, Vulpes Gallinas, Canis, leporem; Brassicæ, & Ruthæ tantus est naturæ dissensus, ut uixta seri non patiantur, Cholochintis auth. Mesueo, herbas alias omnes sibi vicinas

cinas ueneni modo interficit, Magneti Adamas aduersatur Plinij testimonio eadem tamen ad se trahit, Electrum paleas, Vitis ulmo gaudet, aurum humido nullo imbibitur, & argentum uiuum statim, ac raptim quodámodo ebibit, Echeneis paruus pisciculus in mari medio nauim uento actam sistit, Lepus Marinus solum pulmones, Cantharides uesicam, cæteris uisceribus illæsis dumtaxat, exulcerant, Struchiocamelus ferrum cōcoquit Rhabarbarum purgat bilem, Agaricus pituitam Epythimus Atram bilem: Horum omnium causæ in propatulo cum non sint, consueuere scriptores occultis causis adscribere, non quidē quod re ipsa sint occultæ, sed quia à nobis ignorantur, nec earum rationem reddere possumus, cur enim homini ueratrū, & cicuta lethales sint, illo tamen coturnices, hoc sturni inocuè nutriantur causam reddere difficile admodum est. Horum enim omnium obscuræ sunt causæ, & adeò occultè ut percipi à nemine posśint, latēt enim obscuritate inuolutæ naturæ, & ideò occultæ rerum proprietatis à nobis dicūtur, à Græcis ἰδιότητες ἄῤῥητοι appellantur. Has Gal. proprietates à tota substantia uocare consueuit de quibus aliquando si librum conscripturū spopondit lib. 11. de simpl. med. facul. Pelopem repræhendens qui omnium causam reddere uolebat. Hinc pręclari Theophrastus lib. 7. Metaph. c. 5. scripsit. Qui de omnibus rationem quęritat, simul cum ratione scientiam tollere, imò uerius, esse dicere eos, rationem petere eorum quorum neq; est, neq; fuit, multisq; in hanc rem propositis exemplis in natura, & uniuersi substantia concludit terminum quendam constituendum esse eorum, quę undè, & cuius gratia existunt, ratione cognosci posśit. Sic Arist. naturalem philosophiam instituens, si quando in abstusas, atq; in extricabiles questiones incidit, ommissa earum solutionum, supra humanę mentis captum esse, affirmare non erubescit, Quamobrem iure merito Alex. Aph. in prohœmio probl. scripsit. Non solum medicę artis authores rerum statuere proprietates cogi, sed etiam Philosophos, & Grammaticos eodē sępe uenire, tum enim eo uenire necesse est, quoties affectę rei cuiuspiā ratio nequit, uel acutisśimo hominis ingenio explicari, neq; quoquo modo primorum elementorum naturis attribui. Has occultas causas Gal. & si dum ne quid ignorare uideatur in prima elementa referre conetur, aliquando tamen agnoscere cogitur, easq; fateri, quemadmodum ex pluribus ipsius authoritatibus à doctisśimo Fernelio li. 2. de abd. rerum ca. 3. adductis colligere possomus. In hanc quoq; sententiam locutus est Auic. lib. de medic. cordialibus tract. 2. c. 10. per hæc uerba. Ex formis, & uirtutibus est aliqua quæ non existit in dispositione simplicium, & non completur quidem præparatio ad eam nisi

post

post commixtionem simplicium, sicuti in magnete est uirtus attractiua ferri, & non est inuenta in vna duarum uir tutum in elementis per se, sed est ab extra à manatione diuina procedente in omnibus rebus, & extrahente cunctas virtutis de potentia in actum. Abynzoar lib. 1. tract. 10. c. 4. scribens capita leporum maxime conferre tremori membrorum ait, quod iuuamentum hoc faciunt uirtute diuina, quæ uirt' dicitur uirtus occulta, seu à tota spetie, & quod aliqui ueteres conati sunt loqui super hac virtute, & ego dico quod impossibile est scire certitudinem ipsius quoniam intellectui humano à Deo sublimi, & glorioso impositus est terminus, ultrà quem impossibile est ipsum pertransire. Aui. & ipse. coll. c. 24. probat impossibile esse scire perfectè naturam quæ operatur proprietates nec à priori, nec à posteriori, & exēplificat de Strutione qui aurum digerit breuissimo tempore, & consumit qđ tñ aurum difficile patitur ab igne, & tamen non potest dici calorem Strutiocameli fortiorem esse calore ignis, nam hoc uerbum esset vanum, ergo hoc prouenire à substantia caloris strutionis & non propter fortitudinē caloris dicendū. Scaliger de sub. aduersus Card. subtiliss. ingenij doctissimusq; uir indiuidualium, & spetialium ꝓprietatum causas se ignorare ingenuè fateri non erubuit, sapientiamq; ueram esse tradidit nolle nimis sapere. His stantibus non possum satis nō mirari nonnullos recentiores qui hoc salutare occultæ proprietatis asylum ironicè vocitantes illos irrideant, qui aliquādo ad eum recurrunt. ipsiq; omnia ad qualitates manifestas facilè reducere profitentur non sine inani iactantia. Id quod Alexandres multi, & frustra conati sunt, & temere instituerunt. Ita doctissimus Fracastorius in sua de contagio tractatione proprietates hasce incognitas à Medicorū philosophantium schola relegare conatur; dum omnia tamen ad qualitates elementares reducere putant, & profitetur totum negocium ad similitudinem, vel contrarietatem, vel identitatem formarum, vel principij formalis deducunt, & adscribunt, nihil aliud interim assignantes quam occultas proprietates. Nec minus facilè est particularium indiuidualiumue hoīum proprietatum à Græcis. ἰδιοσυγκρασίαι vocantur causas recensere, quarum gratia præsentem instituimus sermonem quasque difficile admodum cognitus esse non solum, sed & incomprehensibilis affirmauit Gal. 3. & 7. lib. Meth. Med. Harū exēpla plura describi non inutile futurum censemus. Namq; particulares corporum medicandorum naturæ optimè considerandæ, si quidem secundum illarum diuersitatem diuersa medicus aliquando licet irrationabilia agere debet, quemadmodum Nicolus ser. 2. & Philippus Ingrassia in questione de diæta crassa, & tenui longa oratione demonstra-

ſtrarunt. Quod nec etiam ab inſtituto noſtro alienum erit, raræ ſi quidem cum obſeruentur proprietates hæ indiuiduales in ſui quoq; admirationem Medicos trahunt, ex roſarum odore nonnullos in animi deliquium deuenire obſeruatum fuit, quod de Donno Henrico à Cardona Cardinali teſtat Ingraſsia loco citato. Amat. Luſit. cent. 2. cur. 36. Scribit ſe nouiſſe Monachum ex ordine prædicatorum nobilem Venetum ex Barbarigorum familia, qui ex ſolo odoratu, vel aſpectu roſæ in animi deliquium concidebat, complures alios nos huiuſcemodi nouimus qui ſi in agro Peſtano manere cogerentur vltimum diem credo obiret, cum etiam noſtris temporibus ibi roſæ flagrantiſsimum ſpirēt odorem, roſariaq; quotannis bifera ſint, quod Poetæ, & rei ruſticæ ſcriptores olim tradidere vt teſtatur Hubertus Golezius in hiſtoria magnæ Græciæ, & Italiæ Vrbium Ita ex roſarum odore extinctum Laurētium Vuratiſlauienſem Epiſcopum teſtatur Martinus Cromerius de rebus Polonum lib. 8. Ibidem ſcribit etiam Luſitanus quod Stephanus Surdaſter Hiſpanus à piſcium eſu maxime abhorrebat, cui ſi piſces alijs cibarijs clanculum comixti propinati fuiſſet in animi anguſtias, præſſuras cordis cum uomitu, aluiq; deiectione incidebat. Braſauol⁹ in com. in 2. lib. Hip. de rat. vict. in acut. com. ſec. 34. hæc tradit, Vidimus Illuſtriſsimam Iuliam Toraconenſem Federici Regis Neapolitani filiam natu minorem, & illi Medicis præſidijs opem tulimus, q̄ carnes edere non poterat, imò neq; guſtare, nempe ſi bolum in os ponebat in vehementiſsimam incidebat ſyncopem, & uehementi clamore vlulabat, in terramq; decidens uolutabatur, idq; ſemi horæ ſpatio cōtingebat, poſtea ad ſe redibat. Conciliator Aponenſis lac ita abhorruit referente Io. Matthæo Gradenſi ut nec illud comedentes quidē ſine nauſea aſpicere poſſet. Caſeum plures ita horrent ut deguſtare nullo pacto poſsint. Quod in Acer ſecomis binis Sereniſſ. Principis Mantuæ hæri mei obſeruaui, quorum alter etiam illud ouatarticæ genus ex ſturionis ouis edulium paratum ut abominatur, & nullo pacto cogi poſsit ut ori indat; vulgo Cauiaro uocant. Sic & de ouatartico alio vulgo Botarga appellato euenire Dominæ Blancæ Iuſtinianæ ſcimus. Ita & mulieri Illuſtri Vrbis noſtræ ex aſſumptione ouorum recentium ſorbilium aluum continuò ſolui, ac ſi medicamentum abſorpſiſſet, nouimus. At mirandum magis Illuſtris Comitis cuiuſdam puerū cui ſi oua comedenda propinabantur ſtatim ac deglutiſset labia tumeſcebant, & facies purpureis, nigriſq; maculis conſpergebatur, oſq; ſpuma circundabatur, ac ſi uenenum deguſtaſſet. Iulius Cæſar Scaliger in ſuo de ſubtil. ad. Card. lib. exercit. 274. ſcribit ſe nouiſſe quēdā cui mala faſtidiū afferebāt. Et de ipſo tradit ad ſimplicē oleris Creſſo

si uocati Sisymbrij aquã tici aspectũ adeò tremere, ut horrore quassatus abire cogat. Streuũ militẽ agnouim⁹, q̃ ruthæ herbæ odorẽ, aspectũue nullo pacto ferrè poterat, sed se ĩ pedes dare, ac fugire ea ꝓposita cogeret. Hippolit⁹ Lazon⁹ nobilis Mantuan⁹ Hericei terrestris animalusculi aspectum ita auuersatur ut nisi difugiat syncopi, sudoribusque corripiatur. Aspectum felis, quidam, altermures mirum in modum extimescebat, ut nos occulta fide probauimus. Pontanus lib. de reb. coel. scribit suis temporibus fuisse quandam, qui toto uitæ suæ cuniculo nunquam uinum, uel aquam poterat cumq; semel Imperante Ladislao Neapolitano Regem uinum bibisset magnum nocumentũ illi subsequtum, Et de se ipso tradit quod in nulla sui corporis parte puncturas persentiebat. Theophrastus alterius meminit qui toto uitæ tractu nihil præpter aquam potauit, aut comedit. Feninus illi nomen erat Iulius Alexandrinus lib. 2. salub. c. 13. se quendam nouisse scribit, qui ita alium abominabatur, ut nunquam illud comederit rarò autem admodum panem rem tamen naturæ conuenientem & ad aptissimè alendum Idoneam sextus Empiricus lib. 1. Pyrrhoron hæc memorat. sunt nonnulli qui ex Lesbij uini potu cholera statim corripiantur. Quin etiam fuisse aiunt anum quendam Aeticam quæ cicutæ triginta holeas sire damno sorberet lysis autem etiam succi pauperis quatuor holeas nulla cum molestia hauriebat. Antengoras Agiuus nullum ex Scorpionum, & areneorum ictu dolorem sentiebat. Quin etiã ij, qui psylli uocantur ne si à serpentibus quidem, aut etiam aspidibus mordeantur, læduntur. Sed & Aethiopes illi qui ex aduersos Meroes habitant Hydaspis Fluuij, auolæ, Scorpios, & Serpentes, & huiusgeneris alia citrà periculum comedunt. Fuit & Ruffinus quidã apud Chaleidem, qui bibens Elleborum, neque postea uomebat, neque ullo modo purgabatur, sed ut consuetum aliquem potum sumebat, & concoquebat. Et Demophon quidem qui Alexandro mensę structor erat, eum ad Solem stabat, aut in balneo erat algebat, in umbra autem calescebat. Chrysermus autem Erophylus si quando piper edisset cardiacus erat etiam periculose. Et soterichus chirurgus quidã si quando silui nidorem sentiebat cholera corripiebatur. Andron Argiuus adeò parum erat siticulosus ut uel per aridã Lybiam iter faceret potu non indigens. Iulius Solinus c. 3. Polyh. ita scribit Aulus Crassus auus eius quem rapuerunt bella Particha quod nunquam riserit, fertur Agelastos cognominatus Pomponium Poetam consularem uirum, nunquam ructasse habetur inter exempla. Antoniam Drusi non spuisse percelebre est. Albertus Magnus se uidisse attestatur puellam Colloniæ Germaniæ, quæ araneis toto uitæ suæ tempore usa est innoxiè. Idẽ

Albertus c. 3. de mot. animal. duos in Germania natos pueros refert quorum uni prætereunti secundum latus dextrum passim, alteri uero secundum sinistrum clausæ ianuæ aperirentur D. Augustinus li. 14. de ciuit. Dei c. 24. testatum reliquid se nouisse hominem qui nullo capitis motu edito, manumque non admota capillos in fauem proiecerit moxq; rursus deorsum uersus, reiceret. Scribit Cornelius Gemma li. 1. cosmoc. c. 7. se quendam uidisse qui noctu legeret externo lumine non adhibito, & alium qui ex utero materno adducta Galea, siue mēbraneo inuolucro ab omni telorum iactu securus, etiam inter densissimos hostium cuncos uersabatur. Inuēti sunt alij ut ex historia Apollonij liquet quæ in locis maximè dissitis euenirent, tamquam oculis obiecta describerent Suetonius in uita Tiberij Cæsaris author est ipsum noctu sine lumine clare prospexisse. Quintus Curtius qui de gestis Alex. Magni historiam conscripsit tradit Alex. ipsum Macedonem sudore odorem suauissimum, ac redolentem undiq; conspersisse, illius namq; sudor optime olebat, Et quændam sudare solitum ubi uellet. Plutarchus Vitam Pyrrhi Epirotarum Regis describens inquit dextrum pedem habuisse cuius tactu spleniticos sanaret, alij & febrem fugaret, dicunt, erat eò in pede pellex diuina illa facultate prępotēs qui post Regis obitum, aeque igni absumptus est, neque ætate contabuit. Plinius lib. 7. c. 2. tradidit. Haud procul ab Vrbe Roma in Faliscorum agro familię sunt paucæ, quæ uocantur Hirpiæ, quę sacrificio annuo quod fit ad montem soractem Apollini super Ambustam ligni struem ambulantes non adurantur Meminit strabo lib. 17. Pyllos apud Cyrenaicam regionem naturalem quandam uim habere contra serpentes, sicut & Tentyricæ contra crocodilos ut nihil ab eis patiantur cum tamen reliqui homines ab illis occidantur. Memoriæ proditum & Vespasianum Imperatorem Romanorum cęco homini uisum restituisse cum saliuam oculorum membranis indidisset, quod ut à Victore Principe exoraret per somnum serapis admouerat. Hoc sicuti dubium, id sanè certissimum, omnibusq; uulgatum Galliarum, Anglięque Reges sola saliua digito linito, cruceque signatis strumis laborantibus eas sanare & ut scribit Polydorus Vergilius historiæ Anglicę li. 8. solebat Edoardus Rex Anglię solo tactu miræ strumosos sanare. Valerius Maximus lib. 1. c. ultimo tradit lyncæum oculos tanta uidendi acie præditos obtinuisse ut à promōtorio Siciliæ Lilibeo, naues e portu Chartaginensium prodeuntes uideret. Solinus loco citato ita scribit. Visu deinde plurimum potuit strabus nomine quem perspexisse ꝑ centum triginta quinque millia passuum, Varro significat, solitumque à Chartaginem exeuntem classem punicam, numerumque nauium ma

nifestissimè

nifestissimè e Lylibetana specula denotare In nomine tantum à Valerio Max. varians. Hæc eadem Solinus, & Plinius lib. 7. ca. 21. & Strabo lib. 6. Meminit Hip. lib. 5. morb. popul. affectionis Aicanoris qui cum conuiuium progrederetur Timon Tibicinę, cum sub initium uocis tibię, in conuiuio Tibia caneri audiuisset præ timoris turbationes uix sufferri posset dixit cum nox esset, interdiù uerò audiens nihil comouebatur. Iulius Cæsar Scaliger exerc. 344. ad. Card. tradit Regali Vasconis iocosam proprietatem, hic audito phormingis sono urinam illicò facere cogebatur. Habemus à Solino c. 5. Polyh. quod primam pal mam velocitatis ladas quidam adeptus est, qui ita supra cauum pulue rem cursitauit ut arenis pendentibus nulla inditia relinqueret uestigiorum, Polymnestor Milesius puer cum à matre locatus esset ad caprarios pastus Ludicro leporem consecutus est, & ob id statim producus à gregis Domino Olympiade sexta & quadragesima ut Boet' au thor est uictor in stadio meruit coronam. Philippides biduo mille ducenta quadraginta stadia ab Athenis Lacedemonem decurrit. Anisti' Lacon, & Philonides Alex. Magni cursores à Sycione Elin usque mille & ducenta stadia una die transierunt. Fonteio Vipsanoque consul. in Italia octo annos puer natus quinque & quadraginta millia passuum à meridie transiuit ad vesperum. Meminit Abb. Kmatzius Noruagiæ lib. 6. Araldi cuiusdam Hybernici ita monstruosæ agilitatis ut pigno re deposito auderet cum citatissimis equis cursu contendere. Hæc eadem, aliaq; etiam uelocitatis, & prodigiosæ fortitudinis Plinius li. 7. natural. hist. c. 20. Inter quas Milonis Crotoniatæ Diotimi filii exẽ plum percelebre apud multos historicos haud reticendum, hic sex in Olympia palmas ex Lucta adeptus est, tantumq; corporis robore excelluit ut Taurum in humeros sublatum in Theatrum intullerit; Tectũ quoque in quo Pythagoras philosophus forte differebat, ruinam minans ipse tandiù humeris sustinuit, donec omnibus periculo ereptis ad ultimum se ipsum quoque eximeret. Peruncto disco insistentem ne mo quantum uis uiribus præualens uestigio mouere poterat; Caput neruo cum cinxisset compressis labijs, contractoq; anhelitu cum sanguine intumuissent arteriæ neruum rumpebat. Hic ad Herculis imita tionem claua, & Leonis pelle armatus in pugna sybaritarũ millia plurima Crotoniatis suis fauens compluribus cæsis fugauit, omittimus consulto de Herculis robore à Poetis multa tradita tamquam fabulosa, de particulari uero Sansonis fortitudine in capillitio consistente quoque reticemus, de quo in sacris litteris Iudicum. 13. 14. & 15. cap. & apud Iosephum de Antiquitatibus Iudaicus lib. 5. ca. 13. hoc enim naturales terminos excedit. Idem Plinius cap. 24. eiusdem admirandæ

memo-

memorię hęc proponit exempla. Cyrus Rex omnibus in exercitu suo militibus nomina reddidit. L. Scipio Populo Romano Cyneas Pyrrhi Regis legatus senatui & equestri ordini Romæ postero die quá aduenerat. Mithridates duarum & uiginti gentium Rex, totidem linguis iura dixit, pro concione singulas sine interprçte effatus. Charmidas seu Carneades quidam in Græcia, quę quis exegerat uolumina in bibliothecis legentis modo repreſentauit. Eadem exempla legi possunt apud Solinum. c. 9. qui addit, & alium hunc, Metrodorus philosophus qui temporibus Diogenis Cynici fuit in tantum se meditatione assidua prouexit, ut à multis simul dicta non mo do sensuum sed etiã uerborum ordinibus detineret. Pontanus lib. de reb. celest. & Alex. Alex. Iurisconsultus lib. dierum Genialium tradunt temporibus suis fuisse hominem Cataniæ Sicilię Vrbis qui piscis Calanus vulgo uocabatur, qui to toferè ui te suo cursu in aquis degebat, quiq; magnis etiam maris tempestatibus quantumuis agitarentur fluctus nullo periculo trãnabat, & si fortè per integrum diem extrà aquas traxisset, magna Thoracis anxietate corripiebatur ita ut interitum timeret ni se aquis demergisset. Huius historiam lõgiori oratione recenset. F. Thomas Fazellus lib. 2. prioris Decadis de rebus siculis. Petrus Messia alterius eiusdem naturę meminit primę partis Siluæ uarię lect. ca. 21. quem piscem Nicolam vocatum tradit. Leuinus Lem. de occult. nat. mirac. lib. 2. ca. 6. hæc scripta reliquit. Sic enarrantem audiui D. Vesalium excellentis ingenij, summæque eruditionis uirum Maurum quendam urinatorem Ferrariam ex triremi adductum, qui unus longius producebat uocem ac continuò clamore absque respiratione insistebat diutius, quam quatuor robustissimi pugiles. Idem rursus cohibito supressoq; spiritu, ac naribus, oreq; occluso absq; ulla habitus, animæq; reductione cum illis certabat quo natura numere hoc erat cõsecutus ut semel, atque iterum captus, elapsus sit, mergoq; aui similis, intima maris per semihoram penetrans, captiuitatis uigum morte acerbius excussit. In medicina quoq; facienda proprietates indiuiduales quorumdam obseruauimus, quas ueluti magis ad propositum facientes, adducere libet. Mirum quosdam sanè quod nos nõ semel obseruauimus ex solo medicamenti odoratu magis purgari, quam qui per os assumpserint, quod præsertim in moniali quadam cęnobij Diui Ioannis adnotatum, quæ quoties purgans medicamentum olfacisset totus per inferma purgabatur. Refert quoq; Bartholomeus Maranta mulierem quandam nobilissimam, nec non eiusdem nepotem ex Mana assumpta, medicamenta alioquin mitissimo nauseam, tormina, rugitus, lassitudines sudores, animi deliquia, & alia grauia symptomata pati semper con-

consueuisse. Scribit Trincauellius lib. 2. de curand. part. aff. capit. 10. Nos nouimus religiosam, & nobilem mulierem in quodam monasterio quæ assueuerat sanguinis missioni quotannis in uere, eo quod ea omissa infirmaretur, & ita hunc usum usque ad octuagesimum annum seruauit, & c. 11. Noui familiam nobilissimam Venetijs ex qua orsi ægrimè clysteres ferre possunt, ita ut in ea fuerint, qui accepto clystere, in sede dum deicerent per aluum suum diem obierint. Diaphenicon, Electuarium purgans integra Vrbis nostræ familia nobilis minime ferre potest, quinimò si latenter exigua portio medicè permisceatur alicui statim euomuit, quod non semel ipse uidi. Abynzoar de se ipso scriptum reliquit se ex sola uulneris inspectione in animi deliquium semper deuenisse. Quod & alijs quampluribus euenire obseruauimus. Et hæc de huiusmodi ꝓprietatibus particularibus dicta sint satis, in quo si medicos limites aliquis non prætergressos existimauerint, sciat nos non solum medicis, sed & aliarum bonarum disciplinarum studiosis has nostras elucubrationes conscripsisse.

Morbi noui. Cap. IIII.

NOn minus admiratione Nos afficit, quam adnotationem dignú arbitremur temporum mutua uicessitudine morbos quosdam in dies uel nunquam uel rarò admodum saltem uisos in homines grassantes apud uarias gentes non semel obseruatos. Plinius lib. 25. natural. hist. c. 3. scribit olim sub Cæsare Germanico trans Rhenum castris promotis pululasse morbum nouum ex quo dentes decidebant, compagesque in genibus soluebantur, stomacacen medici uocabāt & sceletyrbea ea mala, quorum origine in fontis aquam epotā referebant. Et Strabo ante in Arabia consimile morbum ex esu illius regionis fructum exercitū Gallorum infestasse lib. 15. suæ Geographiæ. Et c. 1. lib. 36. tradit L. Paulo. Q. Martio Censoribus primum in Italiam carbunculum uenisse annalibus conscriptum est, peculiare Narbonensis Prouinciæ malum, quo duo consulares obiere condentibus hæc nobis eodem anno, Iulius Rufus, & Q. Lecanius Bassus ille medicorum in scitia sectus, hic uero pollice leuæ manus euulso acu à semetipso tam paruo uulnere ut uix cerni posset. Nascitur in ocultissimis corporis partibus, & plerumque sub lingua duricia rubens uaricis modo, uel (ut alius textus habet) uarijs modis, sed nigricans capite, aliàs liuida, corpus intendens, atq; intumescens, sine dolore, sine pruritu, sine alio quam somni indicio, quo grauatos in triduo aufert, aliquando & horrorem afferens, circaque

pustulas

pustulas paruas rarius febrem stomachum, faucesque cum inuaserit, ocyssimum examinans. Ibidem quoque asserit Elephantiasim ante Pompei Magni ætatem non accidisse in Italiam, & ipsam sæpius à facie incipientem in nare prima ueluti lenticula, mox inualescente per totum corpus, maculosa uarijs coloribus, & inęquali cute, alibi crassa, alibi tenui, dura, ceu scabie aspera ad postremum verò nigrescente, & ad ossa carnes opprimente intumescentibus digitis in pedibus, manibusq́; Aegypti peculiare hoc malum, & cum in Reges incidisset populis funebre quipè in Balneis solia temperabantur sanguine humano ad medicinam eam, & hi quidem morbus celeriter in Italia restinctus est. Hoc idem affirmarunt Lucretius lib. 6. Iustinus lib. penult. Oros. lib. 1. & Tacit. lib. 21. Meminit quoque ibidem Plinius noui morbi qui celeriter extinctus & ipse est quem Gemursam appellauere Prisci inter digitos Pedum nascentem, sicuti malum colon appellatum Tiberij Cæsaris principatu irrepsisse, cum nullus prior Imperatore ipso sentisset, & per initia eiusdem capitis hęc leguntur sensit & facies hominum nouos, omniq́; æuo priore incognitos non Italiæ modo, uerumeniam uniuerse probè Europę morbos; tùnc quoque nec tota Italia nec per Illyricum, Galliasuè, aut Hispanias magnopere uagatos, aut alibi quam Romæ, circaq́; sine dolore quidem illos, ac sine pernitiæ uitæ, sed tanta fœditate, ut quæcunq́; mors præferenda esset, grauissimum ex his Lichenas appellauere, Gręco nomine, latine quoniam à mento ferè oriebatur Mentagram, occupantem in multis totos vtiq́; uultus oculis tantum immunibus descendentem uero & in colla, spectusq́;, ac manus fœdo cutis furfure, non fuerat hæc lues apud patres, maioresq́; nostros, & primum Tyberij Claudii Cæsaris principatu medio irrepsit in Italia quodam Perusino Equite Romano Quæstorio scriba, cum in Asia apparuisset indè contagionem eius importante, nec sensere id malum fœminæ, aut seruitia plebsq́; humilis, aut media, sed proceres ueloci transitu osculi maxime, fœdiore multorum, qui perpeti medicinam tolerauerunt, cicatrice quam morbo, caustícis namq́ue curabatur, in usque in ossa corpus exustum esset rebellante tædio. Plutarchus. ottauo sympofiacorum probl. 9 Hydrophobiā & Elephantiasim morbos fuisse nouos Asclepiadis tempore, qui sub Pompeio Magno Romæ in arte medica claruit & sententia Athenodori medici testate fecit, Ibiq́; disputat similes morbos nouos causis diuersis nouiter oriri posse. Inusitatum profecto morbi genus fuit illud quo Arriū hęreticū cū occubuisse testatur Adonis Vienēsis in Breuiario Cronicorum ętate 6. & quidam uir Doctus in suæ chronicæ li. 4. c. 6. & ante ipsos multi ali; hic namq́ue cum ad seccessum accessisset

uiscera

viscera moriendo excreuit, quamuis Pomponius Lætus in compendio Romanę historiæ dolore cœliaco correptum cum stercore animā emisisse tradiderit. Ita patrum nostrorum tēporibus ab Occiduis Indijs contagiosam Gallicam Luem, quæ potissimum per concubitum affricatur ad nos nouum morbi genus ex portatam omnes propemodum Historici testant. Hinc verò à nobis ad Indos ipsos insolitum, & nunquam ipsis antea cognitum malum variolarum transuectum, quemadmodum Hernandus de Ouied. in sua generali Indiarum historia li. 17. & Ferdinandus Cortesius in 3. sua relatione tradidere. Ita apud Anglos pleuritidem morbum nobis frequentatissimum rarum admodum conspici ut nouum propemodum sit illis malum tradidit quodam vir Doctus. lib. 16. historiæ Anglicę. Anno 1529. circa ęstatem post humidissimam cęli constitutionem dira mortalium lues orta estj, cui sudoris Anglici, seu Britanici à symptomatis specie ipsa nomen inditum est. Hæc primum ex Britanicis locis terras maritimas Holandiæ, Zelādiæq; peruagata Antuerpiam venit, ac celerrimè in Flandriam, totáque Barbantiam sparsa, uno die sudoris infanda eluuie hominum multa millia suffocauit sudorulenta hæc febris. Cuius meminere Cornelius Gemma lib. 1. Cosmocrites cap. 8. Ioannes Langius epist. 42. Rhondelitius Valeriola, & Fernelius, & author additionis in Cronic. Naucleri, nec non &. F. Laurentius Surius Carthusiensis in Comentarijs breuibus rerum in Orbe gæstarum & Polydorus Virgilius Vrbinas Anglicæ historiæ lib. 26. Et temporibus quoq; nostris morbū & pauescēdę turpitudinis in Dania, & Noruegia, ac Lituania, & alijs locis maritimis ex confinio arcturo subiectis, quē vulgus ScherbocK appellat grassari accepimus, cuius pestifera lue dentes exciderēt gargareon, & fauces virulentis vlceribus tabescerent. cum habitu tetro, qui multos contagio sępe affecit. deinde uerò & in crure maculis paruis, & magnis ualde liuētibus ueluti in sugillatis, cum dolore hypocōdrij spinæ ac ventris totius. Cuius affectus scripsere Cornelius Gemma lib. & c. 2. Cosmocr. & Langius Epist. dicta & Rembertus Dodonęus c. 33. obser. modici. Balduinusq; Ronsse, & integrum tractatum conscripsit & Ioannes Vuierus morbi huius historiam in Epitomen collegit, Scorbutum hunc ad stomacacen Plinij pleriq; reduxerunt, sicuti & Luem Gallicam ad eiusdem pudendagium, uerum si exactè res perpendatur cum illis quidem hosce similitudinem habere, & in aliquibus etiam discrepare liquido innotescet, ortum trahit omnium de ipsa scribentium testimonio affectio hæc ab humore melancolico seu potius atrabili, lienis tumore, vel saltem obstructionibus non læuibus associata. Hanc affectionem Olaus Magnus de Gentibus septentrio-

nalibus lib.9.c.38.ScorbuK appellatum inquit,eo quod facies,stomachumq; diris cruciatibus, & diuturno dolore tabefaciat. Præteritis annis Catharri prodigiosum genus populariter uiguit,magna serpēs contagij ui,neminem ferè præteriēs, aderant maximi capitis dolores, fluxus vehemens,acer,mordax ad oculos,aures,fauces, nares,stomachum pectus,obuias partes excorians, atq; erodiens extrema apetitus deiectio, febre concomitante, Galli uocauere le coquiluchi cuius recensuit Paradinus grassationem anno 1515. eiusdemque etiam verba fecit Cornelius Gemma Cosmoc.lib.2. cap.1. Catharri huius populationem in Italia consimilem, licet non adeo atrocem obseruauimus annis superioribus modo hanc, modo illam Ciuitatem inuadentem. Peripneumoniç populariter sæuientes anno 1557. & iterum anno 1565. meminit Rembertus Dodoneus cap.21. obser. medicinalium Harum nouarum affectionum in populos grassantium quidam in contagii speciem, alii in corporum cœlestium motus, alii uero in viuendi luxum, nimiamque licentiam referunt. Ita Hector Boetius Deidonanus in lib.2. Historiæ Scotorum per hæc uerba scribit Ignota fuerunt nostris maioribus tot morborum genera quot nostra ętate conspiciūtur: uix quispiam tum elanguebat nisi aut calculo, aut exundante pituita similiue morbo frigido, aqueo uè humanum vincente temperamentum causam præbente: probe enim degebant, parsimonia corpora ab aduersa valetudine tutabantur, uitamq; nostratibus in longū æuū pertraxit. At ubi patrio uictu post habito omnium delitiarum genere defluxere simul cum peregrinis delitijs peregrini & eatenus incogniti erupere morbi. Et li.9. hæc subdit, sub idem tempus laborabat magna orbis pars triennium continuum pestilentia mortalium pluribus ea absumptis, quam ea euadentibus. Nostrates non tam id temporis quam longa ex inde secula, sicuti & ab omnium penè febrium acutarū genere liberi ita nullam huiuscemodi luem sunt experti, neq; tam mortiferæ pestes prius in Scotos deseruierunt, quam omissa ueteri, ac salutifera patrum patrimonia in omnem ingluuiē dilapsi sese cūctorum morborum iniuriæ obnoxios fecerunt. Ita quoq; idem author lib.3. eiusdem historiæ meminit Claudij Cæsaris Vespasiani, qui Britonibus ad Romanam fidem deductis Orcades ultimas Oceani Insulas vincendi cupiditate ductus cum exercitu statuit, inuisere, cumq; in Pomoniam (hodie KyrKualiam uocat, vnam ex iis Insulis appulisset noxiis animalibus carere reperisse utilioribus tamen affluentem, Incolas uero in lōgam abire senectam, perpetuaq; bona corporis ualetudini degere, & ob id incognitum penè medicorum usum. Hæc subijcere volui ut quilibet scire ualeat multum referre ad ualetudinem tutandam

ſub quo quis cœlo naſcatur, ac ſolo dagat. Habemus literis mandatũ ab Alberto Krantzio lib.5. hiſtoriç Saxoniç tempore quo bellum ſacrũ à chriſtianis Duce Gotifredo ſuſceptum eſt circa Niueruam mirabilẽ genus morbi innotuiſſe, Tacti namque homines igni inuiſibili ardebãt, qui facile penetrabat præcordia, alii pedes, alii manus, ea occaſione præciderant. Pomponius Lœtus in compendio hiſt. Rom. tradit Heraclitum Imperatorem nouo cladis genere peremptum, teſtium nempè folliculo ſurſum, uerſo, ſimul cum uirili membro, & ſemper tento, adeo ut quoties meieret, niſi tabula umbilico admota prohibente uultũ lotio ſparſiſſet. Hoc tamen morbi genus nos Priapiſmum fuiſſe ſuſpicamur preſertim cum id illi ob illicitas nuptias auidiſſe exiſtimatum ſit. Platina de Vitis Pontificum ſcripſit temporibus Deus dedit primi Põtificis erupiſſe ſcabiem quandam ita ad Elephantiam tradentem vt deformitate cognoſci homines non poſſent. Gregorius Turonicus Hiſtoriarum Francorum lib.5. tradit anno. 34. Childeberti Regis Dyſentericum morbum Popularem penè Gallias totas occupaſſe, ac deuaſtaſſe, quæ patientibus inerat ualida cum uomitu febris, renumq; nimius dolor, caput graue, uel ceruix, ea uerò quæ ex ore proiciebantur colore croceo, aut certè uiridia erant miſsis in ſcapulis ſiue cruribus uentoſis, procedentibus, erumpentibuſq; ueſicis, decurſa ſanie multi liberabantur. Blondus lib.7. Decadis 2. meminit anno ſalutis. 1222. Romæ tabem populatam, ita ut multi ex ea obierint, tùm nullum ab eadem ægritudine penè intactum fuiſſe. Nec omittendũ morbi genus ex quo plurima milliaria fame per Amiliam Picenum Thuſcos grauante extincta ſunt. Scribente Procopio lib.2. de bello Gothorum in hũc modum. Qua autem morbi ſpetie, & quemadmodũ hi morientur mox explicabo, Cum enim nihil his eſſet quo ueſcerentur extenuati nimiũ omnes pallenteſque reddebantur, caroq; ut cibo diutius carens in ſe ipſa retracta cohæſerat, fel item cum nimium abundaret, atque adeò corpora ipſa ui ſua oppreſſa cani infeciſſet, haud quaquam ſinebat ſuo e priſtino curſum in his uenas difluere malo itaque præuincente nil prorſus ſucci corporibus relinquebat, cutis prçterea obdurata corio perſimilis erat præsè maximè ferens quod impacta oſsibus inhæſiſſet, liuore iam in nigredinem commutato, unde & homines exuſtis facib° nihil abſimiles uidebantur, eorumq; facies ſtupidior erat, toruuſque ac furentis aſpectus.

Casu Curati. Cap. V.

QVis non admirabitur nonnullos aliquando casu, & fortuna sanari, quos dil'gens medicus quibusuis rectè adhibitis præsidijs sanitati restituere non ualet, quod tamen sæpè obseruatum legimus, & hoc loco historias quasdã huius generis, utpotè instituto nostro maximè conuenientes describere instituimus. Si quod morbi genus est curatu difficile, ac rebelle, quartana ea est, quæ medicos conatus ut plurimum flocifacit, hæc nihilominus persæpè casu & fortuito fugater siquidẽ cũ Gal. 11. de usu par. casu, & fortuito ea fieri dicimus, quæ contraria sunt eis, quæ prouidentia, & arte fiunt. Narrat Beniuenius de ab. morb. cau. c. 59. Villicum suum annuam patientem quartanam consilio cuiusdam Empirici faselum ex omphacino & alia usque ad satietatem deuorasse, ad uigintiq; insuper uini meri calices ebibisse, quo adeò inflatus est, ut è foco propè quem cenauerat amoueri penitus non posset, quare strato humi pallio quo inducebatur ibidem pernoctauit, matutino autem aduentantem tempore diffusus per omnia membra sudor est, quo finito uomitu quicquid comederat reiecit, & cũ eo pituitosa excrementa quam plurima, quo factum est ut quartana quoque extrusa ualetudinem sit consecutus Lus. cent. 2. cur. 42. meminit pariter alterius Iuuenis qui cum se saturasset esitãdo edulium quamplurimum ex melongenis, & alijs confectum nimio quoque uino ingurgitato à quartana liberatus est. Et Nicolus se. 2. tract. 2. sum. 4. c. 5. Copolapi de Medicis, meminit qui pariter ex errore à quartana liber euasit. Ex timore repentino quidam quartana liberati sunt, quod attestatur Rasis 18. cont. Tradit Plinius quod Q. Fabius Maximus Consul apud Isaram, flumen prælio commisso aduersus Allobrogum, Aruenorumque gentes ad 6. Idus Augustas c.xxx. M. perduellium cæsis febri quartana liberatus est in acie. Narrat Franciscus Val. obser. lib. 2. obser. 4. se quartana affectum Iacobum Bannum in uehementem iram à suis consultò accensum curatum ex templò uidisse, cum nullis antea medicamentis cessisset morbus. Necnon figultum grauissimum, & cõtumacem, qui nullis rimedijs cedebat terrore subitario incusso se curasse in Diui Ioannis Hierosolomitani milite, qui Diui Vincentij Toparchus erat inceiurando affirmat; Quinimo in Ioannem sobiratium ipsius consobrinum, qui Auenione conuulsus plurimos annos constiterat, ita ut contractis popletibus ingredi non ualeret, repentina ira, atque uehementi percitus in famulum, quem plagis cedere nitebatur ita corpus exagitasse ut confestim distentis crurũ neruis, proplitibusque

que emolitis, & sine ullo doloris sensu incedere & erectus stare cum incuruo corpore annos totos plus minus sex constitisset liberè posset. Sed quod admirabilius uidetur ibidem historiam tradit Ioannis Berbæ ciuis Arelatensis resolutione multis annis laborantis qui cum diù resolutus mansisset, incedij metu cum se a domo saltu præcipitem dedisset; domo & lecto propè incensis, incolumis, & probè incedens de repente factus est, ita ut quem operosa medicorum manus iuuare nequiuerat casus mirificè liberarit. Recenset Beniuenius c.55. Nicolaum Architectum cum de eminenti Turri præceps ruisset, cum antea ultro claudicaret pede, rectè deinceps ambulasse, Quia & puerum uidimus qui pestilenti morbo correptus, curatusque, cum prius utroque pede claudicaret ut nisi duobus fulcitus baculis omninò incedere nõ posset, id malũ effugerit, ut sine aliquo adminiculo incederet, & c.109. affirmat mulierem aquam inter cutem laborantem, nescio quo spiritu impulsam de eminenti quodam loco ad terram deuolutam lapide eliso uentre effuso humore penitus sanati. Io. Lãgius Epist. 12. meminit uxoris barbitonsoris siquid rupe laborantes q̃ progressa ad fontẽ inqua cum aquæ scaturigine simul arena ebulliebat de qua quantum manu caua appræhendere potuerit ter aut quater deuorauit, domum reuersa intra biduum per fluxum ventris plurimum pituitæ excreuit apertis quoq; sua spontè in ano mariscis vnde ab hydrope conualuit. Ptolomeus Phalereus uomica laborans, vulnerato pectore, cum mortem in acie quæreret medicinam inuenit Plinio authore lib.7.c.50. Et Iason Phęreus clàm gladio percussus perforato a postemate antea insanabili sanitati restitutus est authore Val. Max. lib.1.ca.6. scribit Alex. Benedictus de corporum morbis lib.3. in prohemio. Vidimus Hyaderæ supra frontem vulneratum cęcitate, & vulneri liberatum senem iussu hebetiorem nonagenarium, & rursus c.29. Germanus quidam Hyaderæ octogenarius uisu hebetiore equo abactus currente in terram ex improuiso ferè exanimatus in lapidem capite coniectus est confregit frõtem in ea curatione (id enim vidimus) uisum recepit, obstructis meatibus per quos effluere solitus erat, humor acies infestans, atque ita ab imprudenti milite medicinam inuenit. Gordonius meminit melancolici, qui forte fortuna in capite vulneratus rescipuit, & Rhondelitius c. de melancolicis recitat historiam mulieris melancolicę, & maniacæ cui suo tẽpore ob casum apertum fuit cranium & sanata est. Superioris etiam meminimus nos. c.4. lib.11. Epileptici uiri qui vulneratus in capite sanitati restitutus est. Plutarcus in percelebri tractatu illo quomodo ex inimicis utilitas capi posſit meminit cuiusdam q inimicum quendam Prometheum appellatum habebat qui illi quam maxi

mè

mè insidiabatur quamobrem die quodam eum aggressus multa illi vulnera inflixit,& inter cętera gladio dissecuit tumorem,quo laborabat, nèc unquam curari poterat. Petrus Messias parte.3.varię lect.c.15.se quendam vidisse testatur qui cum in fœmore vulnus suscepisset sanatus claudicabat,at postmodum alia in rixa eadem in parte sauciatus,& sanatus rectus in posterum incessit. Squinantico iam ferè suffocato vulnus inflictum in guture sanitatem dedisse Albucasis est author,quemadmodũ superius testati sumus.c.3.lib.11.Beniuenius c.21.hęc habet. Et superius lib.3.c.2.squinanticorum duorum,quorum vterq; dũ suffocaretur gladio in guture percussus sanatus est referentibus Albucasi,& Glossatore. Memini Onofrium Thedaldũ pro mortuo à Medicis derelictum,lepra si quidem hominem male habebat,& febricula insuper vrgebat,quam quod solidas animalis partes occupans quasi habitum inducat Gręci ἑκτικὴν vocant,tantumq; inhæserat solidis membris hęc febricula ut macie, & carne consumpta nihil nisi pellis & ossa superesset,quin & in neruis crurium tanta item contractio facta erat vt calces natibus inhærescentes extendi nullo modo possent. Aduentante vere cum iam nux plurima tenuiori cortice vestiretur his vesci cœpit; Et cum omne aliud cibi genus fastidiret,supra centũ singulis diebus comedebat pane, licet modico adiecto, quo factum ut & uenter fluere cœperit & stomachus nihil continere,sicq; frustula integra deici,vt concoctio nulla in eis appareret, hoc itaq; incurioso & licentiosiore uictu usus,ad ęstatẽ usq; processit; Quo tempore Circullos Angurias,peponesq; comedens,nullum prætere a cibi genus deuorabat, sed & ea cruda,& inconcocta omnia deiciebat, peracta autem iam ferè ęstate refici cœpit,& corpus quoquomodo resumptum, ad habitũ suum reuertitur,quo ad sicco,& calido morbo humidis, & frigidis psi dijs superato,quem ratio,& diligentia curare non poterat iniuria, & temeritas ad pristinam redegerit sanitatem. Leprosi huius historias binas à Gal.descriptas per hæc uerba lib.11.de sympt.med.fac.in memoriam reuocauit. Homo quidam morbo,quem Elephanta cognominant laborans,aliquo vsq; cum sodalibus conuersabatur donec ex ipsius consuetudine,conuersationeq; quidam nostrum inficerent morbi cõtagione,& ille iam odoratu grauis,ac fędus redderetur aspectu; cõstructo itaq; illi tugurio proxime uicum in iugo collis propter fontem,illi hominem collocant,tantum illi quotidie ciborum ferentes,qđ uitæ sustinendæ satis foret; Cœterum ad Canis exortum, cum fortè messoribus, haud procul inde merentibus uinum esset allatum in fictili sanè quam fragrans,is quidem qui attulerat deposito illo propè messores abijt,uerum ubi eius bibendi aduenisset tempus, sublato fictili

adolescens

adolescens,& pro more implecto cratere,competenti aqua uinum tēperaret in cratera uinum effundit,& una excidit uipera mortua, quare attoniti messores,ueriti ne quod si ebibissent inde sibi malum eueniret,suam quidem sitim aquæ potione sedare maluerunt,cœterum cum inde discéderent præ humanitate uidelicet & misericordia homini illi elephanti obnoxio uinum largiuntur, rati expedire ille potius mori, quam uiuere in ea miseria,at ille ubi bibisset admirandum in modum sanitati restitutus est. Nam tuberosum illud omne cutis totius non aliter quam animalium a testis mollitie nuncupatorū malacostracū tegmen decidit,quod autem reliquum erat molle admodum apparuit instar cutis cancrorum,& locus starum, Carobos (Græci uocant) ubi, extima testa fuerit detracta. Alterum quoque eius modi non dessimili casu in Mysia Asiȩ non procul ab Vrbe nostra accidit.Vir quidā Elephanto laborans profectus est ad aquarum sponte nascentium usum, sperans inde nonnihil se commodi adepturum. Erat illi scortum mancipium,iuuencula sanè formosa,compluribus amatoribus ambita,ille istius fidei tum nonnulla alia ad rem domesticam spectantia,tum pena ipsum crediderat; perfectis igitur illis in ædibus,quibus uicinus erat locus squalidus,& uiperarum plenus,fortè fortuna ex illis una in urcum uini incidit,negligentius positum,extinctaq; est. At scortum quidem in lucro id reputans,quod sorte euenisset,hero id uini propinat atque ille ebibit,cœterum exinde ad eum modum quo ille qui degebat in tugurio persanatus est. Author est Alex. Benedictus lib.5.c.6.Mercatorem quendam Cretensem nobilem sibi narrasse cum in Taurica regione negociaretur,& sæuissima pestis ortu esset,aeris uitio quo finis moriendi non erat,in ea summa hominum strage a se medicum visum loci ei⁹ incolā,nā sarmatæ ea loca incolūt,q canes oēs īterēptos passim p vias,perq; vicos oēs abijci iussit,q distēsi & putredi tetro odore cęlū ipleuerūt,quo remedio stati ciuitas sanitati restituta est.Quaro qs hoc curationis gen⁹ fortuitū poti⁹,& casuale nō decet quā rationē pquirat,ego profectò nullā rationem subesse puto,uel saltem occultam ualde erat ratione longinquam Calculis casu se curatum scriptum reliquit Olaus Magnus lib.13.c.92.inquiens. Clausus ego in obsidione, regiæ ciuitatis Holmensis Sueuiæ M. D. XX.b bens horeaceam ceruisiam antiquissimam lapillos sine læsione aut passione singulo mane in in urinali expulsos uidi,& instar granorū milij, ciceris,& piperis quātitate nucis similes eieci,nunquamque calculi speciem postea sentiēs, Ideoq; calculū mire leuare cognosci Profecto casu quodammodo curatos ex Etnicis illos dicere possumus qui remedia cum somniassent, illis usi sanitati restituti sunt,quemadmodum Plinius lib.25.ca.2.Ma-

trem

trem per quietem somniasse uti radicē Cynorhodi idest Siluestris rosæ mittendam filio ut eam biberet, qua assumpta à filio in lacetania militante a canis rabidi morsu seruatus est sic Gal. in antiquis hepatis & diaphrag. doloribus ut habemus lib. de anat. uiuorum per somnium secta uena inter pollicē, atq; indicem manus insinuata curatio est. Oculi pariter inflammati remedium tempestiuum sibi se repetisse per somnium testatur Abynzoar.

FINIS.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sf Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii.

Tutti sono foglij semplici eccetto A. ch'è doppio e l'indice da per se.

